

नवांगी वृत्तिकार श्री अभयदेवसूरिना शिष्य
महाकवि श्री जिनवल्लभसूरि विरचित

—❧ संधपट्टक ❧—

नामनो

चाळीश काव्यनो अत्युत्तम शिक्षामय ग्रंथ.

षष्ठिशतकग्रंथना कर्त्ता श्रीनेमिचंद्रजांभागारिकना गुरु महानै-
यायिक श्रीजिनपतिसूरिए रचेर्ली त्रण हजार श्लोक प्रमाणनी
वृहत् टीका.

જેમાં

ચૈત્યવાસિજના શિથિલાચારનું પૂરેપૂરું ધર્મન કરીને
વિધિમાર્ગની, યુક્તિપૂર્વક સંપૂર્ણ પુષ્ટિ કરેલી છે.

શ્રી બન્ને ગ્રંથોના મૂલપાઠ તથા તેની સાથે તેનું
ગુજરાતી-ઝાણાંતર.

उपावी प्रसिद्धकर्ता

श्रावक जेठाबाब दलसुख.

अमदावाद—श्री जैन प्रिंटिंग प्रेस.

वि. सं. १९६३-सने १९७७.

कीमती का ३५००० रुपये जुड़.

सर्व हक्क स्वाधिन.

❖❖ प्रस्तावना. ❖❖

वीरप्रज्ञुना साधुज “ निर्ग्रन्थ ” तरीके ओळखाया हे. ग्रंथ एटखे धन दोखत तेथी रहित ते निर्ग्रन्थ. तेमना आचारनुं प्रतिपादन करवा जे सूत्रो रचायां हे ते पण ते कारखे “ निर्ग्रन्थप्रवचन ” तरीके ओळखवामां आवे हे. ए निर्ग्रन्थप्रवचनमां साधुजने माटे जे जे नियमो बांध्या हे ते प्रमाणे ज पूर्व साधुज वर्तता हता. तेथो मुख्यत्वे करीने गामना पादरे रदेख वन एटखे बगीचाथोमां वसति मागीने ऊतरता हता अने वखते गाममां रहेता तो गृहस्थनुं मकान मागी खड तेमां निवास करता हता. तेमना माटे उद्देशीने रांधेखा आहारपाणीने तेथो आधाकर्मिदोषवाळुं गणी ग्रहण नहि करता, धर्मोपकरण ठोमीने बीजी चीज वस्तु नहि संघरता, गादी तकीया नहि वापरता अने क्लेश कंकासथी वेगळे रही समाधिमां खीन रहेता हता. ते साथे तेज ठळ, प्रपंच, दंज तथा कदाग्रहथी अळगा रही लोकोने साचो मार्ग बतावता हता. एथी करीने तेथो पोतानुं तथा परनुं जळुं करवा समर्थ थता हता.

आकी रीते वीरप्रज्ञुथी एक हजार वर्ष पर्यंत सरखी परंपराए तेव साधुओनो सीधो कारचार चालु रह्यो केमके ए वखतसुधी तेमना गुरुओ महाप्रतापी, विद्वान्, अने उग्रविहारी थड पोताना तावे रदेखा शिष्योने सीधे मार्गे दोरता रखा हता. ठतां जगवा-
नथी आठसो पचाश वर्षे थोमाक यतिओए वीरप्रज्ञुना शासनथी बेद्वरकर बनी उग्रविहार ठोमीने चैत्यवासनी शरुआत करी हती.

પણ મુખ્ય જાગ તો વસતિવાસી જ રહ્યો હતો અને તે જાગમાં અગ્રેસર તરીકે ઓઝાલાતા દેવર્દિગણિક્ષમાશ્રમણે જગવાનૂથી ૯૮૦ મા વર્ષે વલ્લજીપુરમાં સંઘને એકત્રિત કરી જૈનસૂત્રોને પુસ્તકારુઢ કર્યા હે. સદરહુ દેવર્દિગણિ, જગવાનૂથી ૧૦૦૦ વર્ષે સ્વર્ગવાસી થયા અને તે સાથે સ્વરૂં જિનશાસન ગુમ થઈ તેના સ્થાને ચૈત્યવાસિઓ પોતાનો દોર અને જોર ચલાવવા માંડ્યો. આ માટે નવાંગી વૃત્તિકાર શ્રીઅન્નયદેવસુરિ આગમ અષ્ટોત્તરી નામના ગ્રંથમાં નીચેની ગાથા આપે હે કે:—

દેવદ્વિસ્ત્રિમાસમણજા—પરંપરં જાવજી વિયાણેમિ,
સિઢિલાયારે ઠવિયા—દ્વેણ પરંપરા બહુહા. ૧

જાવાર્થ:—દેવર્દિક્ષમાશ્રમણ સુધી જાવપરંપરા હું જાણુંહું, બાકી તે પઢી તો શિથિલાચારિઓ અનેક પ્રકારે દ્વ્યપરંપરા સ્થાપિત કરી હે.

આ રીતે જગવાનૂથી આઠસો પચાશ વર્ષે ચૈત્યવાસ સ્થપાયો તોપણ તેનું સ્વરૂં જોર વીરપ્રજ્ઞુથી એક હજારવર્ષ વીત્યા કેહે વધવા માંડ્યું, આ અરસામાં ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવા માટે આગમના પ્રતિપક્ષ તરીકે નિયમના નામતહે ઉપનિષદોના ગ્રંથો ગુપ્ત રીતે રચવામાં આવ્યા અને તેઓ દૃષ્ટિવાદ નામના બારમા અંગના ત્રૂટેલા કકરૂ હે એમ લોકોને સમજાવવામાં આવ્યું. એ ગ્રંથોમાં એવું સ્થાપન કરવામાં આવ્યું હે કે આજ કાલના સાધુઓએ ચૈત્યમાં વાસ કરવો વ્યાજબી હે તેમજ તેમણે પુસ્તકાદિના જરૂરી કામમાં સ્વપ જાગે માટે યથાયોગ્ય પૈસાટકા પણ સંઘરવા જોઈયે. ઇત્યાદિ અનેક

शिथिलाचारनी तेओए हिमायत करवा मांकी अने जेथोना घणा वसतिवासि मुनिओ रखा हता तेमनी अनेक रीते अवगणना करवा मांकी.

देवर्द्धिगणिपर्यंत साधुजनों मुख्य गच्छ एकज हतो, ठतां कारणपरत्वे तेने जूदा जूदा नामथी उल्लखवामां आवेल ठे. जेमके शरुआतमां तेना मूलस्थापक सुधर्मगणधरना नामपरथी ते सौधर्म-गच्छ कहेवातो हतो. त्यारकेमे चौदमा पाटे सामंतजडसूरिए वनवास स्वीकार्यो एटले ते वनवासि गच्छ कहेवायो. त्यारकेमे कोटिमंत्रजापना कारणे ते कोटिकगच्छ कहेवायो ठे. ठतां तेमां अनेक शाखाउ अने कुळो थया पण तेउ परस्पर अविरोधी हता. केमके कोइने पण पोताना गच्छनो या शाखानो या कुळनो अहंकार अथवा ममत्वजाव न हतो. पण चैत्यवास शरु थतां तेमणे स्वगच्छनां वखाण अने परगच्छनी हेखना करवा मांकी एटले अरसपरस विरोधी गच्छो उजा थया.

गच्छ शब्दनो मूल अर्थ ए ठे के गच्छ अथवा गण एटले साधुजनों टोलुं. माटे गच्छ शब्द कंइ खराब नथी, पण गच्छ माटे अहंकार, ममत्व के कदाग्रह करवो तेज खराब ठे. ठतां चैत्यवासमां तेवो कदाग्रह वधवा मांरयो. आ उपरथी तेओमां कुसंप वओ, ऐक्य त्रुटयुं. हवे एक गच्छमांथी चोरासी गच्छ थइ पड्या. तेओ एकमेकने तोरवा मंरया अने आ रीते समाधिमय धर्मना स्थाने कलह कंकाशमय अधर्मनां बीज रोपायां.

पांचमा आरारूप अवसर्पिणीकाळ एटले परतो काळ तो हमेशां आव्या करे ठे पण अगाउ कांइ आ जैनधर्ममां आवी बांधळ

मन्त्री यह नहीं, पण हमणानो पन्तो काल साधारण रीते पन्तो कालना करतां कंइक जूदी तरेहनो होवार्थी ते हुंरु एटले अति-शय जुंको होवार्थी तेने हुंरावसर्पिणी काल कहेवामां आव्यो ठे. आवो काल अनंती अवसर्पिणीओ वीततांज आवे ठे. तेवो आचाहु काल प्राप्त थयो ठे. ते साथे वीरप्रभुना निर्वाण वखते बे हजार वर्षनो जश्मग्रह बेठेलो ते साथे मळ्यो, तेमज तेनी साथे असंयति पूजारूप दशमो अष्ठेरो पोतानुं जोर बताववा लाग्यो. एम चारे संयोगो जेगा थवार्थी आ चैत्यवासरूप कुमार्यो जैन धर्मना नामे चोमेर फेलावा मांरुयो. गुरुओ स्वार्थी यह योग्यायोग्यनो विचार पन्तो मुकी जे हाथमां आव्यो तेने मुंकीने पोताना वाना वधारवा मांरुया, अने ठेवटे वेचाता चेला लइ विना वैराग्ये तेमने पोताना वारस तरीके नीमवा मांरुया.

हवे कहेवत ठे के “ यथा गुरु स्तथा शिष्यो यथा राजा तथा प्रजा ”—ते प्रमाणे गुरुओ शिथिल थतां तेमना ताबा नी-चेना यतिओ तेमना करतां पण वधु शिथिल थया. तेओ दवादारु दोराधागा वगेरे करीने लोकोने वशमां राखवा लाग्या, वेपार करवा लाग्या तथा खेतरवानी सुद्धां करवा तत्पर थया. तेम ठतां तेओ पोताने महावीरप्रभुना वारस चेलाओ तरीके ओळखावी पोतानुं मान साचववा मांरुया.

आलीमेर तेमना रागी आवको आंधळा बनी तेमना पंजामां सपनाइ तेओ जे कांइ उंधुंचतुं समजावे ते बंधु वगरविचारे अने बर तकरोरे हाजीहा करीने स्वीकारवा लाग्या. कारण के लोकोनो

मुख्य जाग हमेशां जोळो रहे ठे. तेथी तेवा जोळाओने, कपटी वेषधारी चैत्यवासिओ अनेक बाढानां उजा करीने ठगवा मांन्या.

आवी गरुवरु थोकाज वखतमां बहु वधी पकी एटले देव-
र्द्धिगणिना पढी ५५ वर्षे स्वर्गवासी थएला हरिज्जसूरिए महानि-
शीथनो उद्धार करतां चैत्यवासनो सारी रीते तिरस्कार कर्यो ठे.
सदरहु हरिज्जसूरि चैत्यवासिओना मंरुळमां दीक्षित थया हुता
ठतां परमविद्वान् होवार्थी तेमणे तेमना पकनुं खुब खंरुन कथुं ठे.

आ मामलो एटले लगण वध्यो के निर्गंथ मार्ग विरलप्राय
थइ पक्यो, निर्गंथ प्रवचनपर ताळां देवायां अने कपोल कद्विपत
ग्रंथो तेमनी जग्याए उजा करवामां आव्या, एटलुंज नहि पण
संवत् ८०२ नी सालमां वनराज चावगाए ज्यांरे अणहिलपुर पाटण
वसाव्युं त्यारे तेमना चैत्यवासि गुरु शीळगुणसूरिए तेना पासेथी
एवो रुक्को लखावी लीधोके आ राजनगरमां अमारा पकना यतिओ
सिवाय वसतिवासि साधुओने दाखल थवा नहि देवा. ते रुक्काने
तोरुवा माटे अजयदेवसूराना गुरु जिनेश्वरसूरि तथा बुद्धिसागरसू-
रिए सं. १००४ मां दुर्लजदेवनी सजांमां चैत्यवासिओ साथे विवाद
करी जय मेळव्यो, त्यारथीज पाटणमां वसतिवासिओनी आवजाव
शरु थइ.

आ रीते चैत्यवासिओनी पेहेली द्वार जिनेश्वरसूरिए करी
ठतां इहु मारवारुमां तेमनुं जोरे जोर रहुं हुतुं ते जोर तोरुवा तेमना
प्रशिष्य जिनवद्वजसूरि खरा थया. तेमणे आगमना पकने अनुसरी
पोतानी अद्भुत कवित्वशक्तिना बळे युक्तिपुरस्सर तेमनुं खंरुन करवा

નામયું. તે પ્રસંગે તેમણે આ ' સંઘપટ્ટક ' નામનો ચાલીશ કાવ્યનો ઉત્તમ ગ્રંથ રચ્યો છે. એમાં તેમણે તે વખતે ચૈત્યવાસિઓનું કેવું જોર હતું, કેવી રીતે તેણે સૂત્રવિરુદ્ધ પ્રવર્તતા હતા અને સુવિહિતમુનિએ તરફ તેણે કેવો દ્વેષજાવ રાખતા હતા તે સઘળું આબેદુબ દર્શાવીને તેમની સારી રીતે જાટકણી કરી વિધિમાર્ગના રાગિજનોને ઉત્તેજિત કર્યા છે.

ત્યારબાદ તેમણે ચીતોરના મુખ્ય શ્રાવકોને પ્રતિબોધિત કર્યા ઇટલે તે શ્રાવકોએ ત્યાં વીરપ્રજ્ઞનું વિધિચૈત્ય બંધાવ્યું તે ચૈત્યના ગર્જગૃહના દરવાજાના બે સ્તંભોમાં એક ઉપર આ સંઘપટ્ટકનાં ચાલીશ કાવ્ય અને બીજા સ્તંભ ઉપર તેજ આચાર્યે રચેલ ધર્મશિક્ષાનાં ચુમાલીશ કાવ્ય શિલાલેખમાં કોતરાવી તે ગ્રંથો શિલારુદ્ધ કરાવ્યા. તે ઉપરાંત ઠંજામાં તે ચૈત્યમાં કેવી રીતે વર્તવું તે માટેના નિયમોનાં કાવ્યો પણ કોતરાવ્યાં છે જેમાંનાં બે કાવ્ય આ પ્રમાણે છે:—

અત્રોત્સૂત્રિ જનક્રમો ન ચ ન ચ સ્નાત્રં રજન્યાં સદા,
સાધૂનાં મમતાશ્રયૌ ન ચ ન ચ સ્ત્રીણાં પ્રવેશો નિશિ;
જાતિ જ્ઞાતિ કદાગ્રહો ન ચ ન ચ શ્રાદ્ધેષુ તાંબૂલ મિ-
ત્યાજ્ઞા ત્રેય મનિશ્રિતે વિધિકૃતે શ્રીવીર ચૈત્યાલયે ૧

જ્ઞાવાર્થ:—આ સ્થળે સૂત્રવિરુદ્ધ ચાલનાર માણસનો હુકમ-હુદો નથી, હમેશાં રાત્રે સ્નાત્ર કરવામાં આવનાર નથી, સાધુઓની માલકી અથવા રહેઠાણ હ્યાં નથી, રાત્રે સ્ત્રીઓને પેસવા દેવામાં આવશે નહિ, નાત જાતનો કદાગ્રહ હ્યાં કરવામાં આવશે નહિ,

અને આવકોને શૂંકવા વગેરેની મનાઈ કરવામાં આવે છે એમ નિશ્ચારિત વિધિ કરેલા વીરપ્રજ્ઞના આ ચૈત્યાલય માટે ફરમાન કરવામાં આવે છે.

इह न खलु निषेधः कस्यचि द्दन्दादौ,
श्रुतविधि बहुमानी त्वत्र सर्वोधिकारी;
त्रिचतुरजन दृष्ट्या चात्र चैत्यार्थ वृद्धि,
व्यय विनिमय रक्षा चैत्य कृत्यादि कार्ये

જાવાર્થ:—હાં કોઈને પણ દર્શન પૂજન કરવા માટે ના પાડવામાં આવનાર નથી; વઢી સૂત્રની વિધિને માન આપનાર હરકોઈ માણસને હાં અધિકારી તરીકે ગણવામાં આવશે; તેમજ આ દેરાસરના પૈશાને ત્રણ ચાર જણાની નજર હેઠે વ્યાજે ધીરી વધારવા, खरचवा, ગથલ પાથલ કરવા, સંજાઢી રાખવા, તથા દેરાસરના કામકાજ કરવાનું ફરમાવવામાં આવે છે.

આ બે શ્લોકપરથી સુદ્ધું જણાય છે કે તેમણે બહુજ મહાપણ જોડેલા નિયમો ત્યાં કોતરાવ્યા છે.

આ રીતે આ સંઘપટ્ટક નામનો ગ્રંથ રચવામાં આવ્યો તથા ચીતોરમાં વિધિ ચૈત્ય ગુરુ થયું એટલે શ્રી જિનવદ્ધજસૂરિપર ચૈત્ય-વાસિન અતિશય ગુસ્સે થઈ પાંચસો જણ લાકઢોડ લઈ તેમને માર મારવા તેમના મુકામે આવ્યા, પરંતુ ચીતોરના રાણાએ તેમને તેમ કરતાં અટકાવ્યા.

તેમ ઢતાં જિનવદ્ધજસૂરિયે હિંમત રાખી આખી મારવાડમાં

तेमने उघाका पाकी तेमने जेटला बने एटला जांखा पाम्या. आ रीते एमणे चैत्यवास खंरुन माटे आ संघपट्टक नामे ग्रंथरूपी महेल चणीने उजो कर्यो.

बाद तेमना माटे म्हा प्रतापी श्रीजिनदत्तसूरि दादा थया, तेमणे विद्याना चमत्कारथी मोटा मोटा श्रावकोने पोताना पद्दमां लइ चैत्यवासिउना चैत्योने अनायतन एटले पेशवाने अयोग्य ठरावी पोताना गुरुए चणेला महेलपर कळशारोपण कर्तुं.

जिनदत्तसूरिए घणा रजपूतोने प्रतिबोधी नवा श्रावक कर्या अने तेउ दादाजी तरीके आज लगण ओळखाय ठे. त्यार केने प्रवरुद्धिशाळी अने न्यायनिपुण श्रीजिनपत्तिसूरि पेदा थया. तेमणे पूरा जोसथी चैत्यवासिओने खोखरा करवा मांड्या, अने श्रीजिनवद्वजसूरिए रचेला संघपट्टक उपर त्रण हजार श्लोक प्रमाणनी न्यायथी जरपुर मोटी टीका रची, जिनवद्वजसूरिए चणेला महेलने चुनाथी गोबंध करी तेने अतिशय टकाउ कर्यो; ते उपरांत एमणे चोराशी वादस्थळ करीने पोतानी अथाग बुद्धि जगजाहेर करी ठे.

सदरहु जिनपत्तिसूरिना प्रतिबोधित नेमिचंद्र ज्ञानागारिक नामना पाटणना निवासी श्रावक पण एटला महाविद्वान् थया के तेमणे प्राकृत ज्ञाषामां एकसो साठ गाथानो षष्टिशतक नामे विधिमार्ग उत्तम ग्रंथ रची चैत्यवासिओने दिग्मूढ कर्या. आ रीते नेमिचंद्रज्ञानारिए जिनवद्वजसूरिए चणेला महेलपर धजा फरकती करी.

बाद सदरहु नेमिचंद्रज्ञानारोना पुत्रे जिनपत्तिसूरि पासे दीक्षा लइ जिनेश्वरसूरि नाम धारण कर्तुं. तेमना शिष्ये जिनदत्तसूरिए

रचेली संदेहदो'लावली नामना ग्रंथउपर टीका रची तेमां चैत्यवा-
सिस्थोना चैत्योने न्याय पुरस्सर अनायतन ठरावी जिनवल्लभे च-
णेल्ला महेलने फरतो किल्लो बांध्यो.

आ रीते पेहेला जिनेश्वरसूरि के जेस्थोए सं. १०७४ मां चैत्य-
वासिस्थोने पहेल प्रथम हराव्या त्यारथी मांकीने तेमना वंशना
आचार्योए ठेठ सं. १४६६ लगी तेमनो पराजय करवो चालु राख्यो.
आथी करीने मारवारुमां सघळा स्थळे तेमनी जरुमुळ उखकी
गइ अने वसतिवासीस्थोनो विजयरुंको वाग्यो.

आणीमेर गुजरातमां तो मुळथी ज तेमनुं जोर कमती हतुं
ठतां मुनिचंद्रसूरिए तेमने सज्जार रीते ऊखेरुवा मांरुया हता अने
त्यार केके पुनमिया गज्जना आचार्यो उठया, बीजी तरफ आंच-
ळिक उठया, त्रीजा आगमिक उठया अने तेमना केके तथा सोम-
सुंदरसूरिना शिष्य मुनिसुंदरसूरिए बाकी रहेला चैत्यवासिस्थोने
पुरती रीते पायमाल करी आखी गुजरात, तथा सौराष्ट्र, अने मा-
ळवामां वसतिवासि मुनिस्थोनो विजयनाद वगाड्यो.

आ रीते विक्रमनी पंदरमी सदीना आखरे चैत्यवासनुं जोर
तूट्युं, अने फरीने वसतिवासिस्थोनी मान्यता वधी. एम वीरप्रभुना
निर्वाणथी एक हजार वर्ष वीत्या बाद जोर पर चकेलो चैत्यवास
लगज्जग एक हजार वर्ष लगी चालीने पाठो सदंतर बंध पड्यो
तेनी हिमायतमां रचायली नियमोनी उपनिषदो गुम थई अने
फरीने निर्ग्रंथप्रवचन विकाशमान थवा लाग्यो.

परंतु काळनो महिमा विचित्र ठेष्टळे के जे आचार्योए कमर

कसी चैत्यवास तोड्यो तेमना ज वंशजो करीने शिथिलाचारमां हमणा पाठा फसी पड्या ठे. तेउं हाल पोताने गोरजीना नामे उलखावे ठे अने जो के तेउं चैत्यमां—निवास नथी करता तोपण चैत्यना परुखे बांधेला अपासरारूप मठमां रहीने हाल मठवासी बनेला ठे, तेउंमां जे समजुठ ठे ते पोताना शिथिलाचारने पोतानो प्रमाद जणावी सत्यमार्गने दूषित नथी करता, पण अणसमजु वर्ग एम समजे ठे के आ मठवास तो अमारी असल परंपराथी ज चाह्यो आवे ठे तो तेवा जनोने सत्य वात जणाववा खातर आ संघपट्टक तथा तेनी टीकानुं जाषांतर उपावी प्रसिद्ध करवामां आवे ठे.

बळी आजकालना वसतिवासि मुनिउं पण गृहस्थना घरनी वसति नहि शोधतां खास करीने तेमने उतरवा माटे ज बंधावेली धर्मशास्त्रांमां उतरे ठे ए पण एक जातनो तेमनो प्रमाद ज ठे. केमके तेमना पूर्वगुरुण तेम करवा पण अनुज्ञा आपी मथी कारणके एवी धर्मशास्त्रां आधाकर्मिदोषदूषित ठे हवे आ समये पूर्वना माफक वनवास के वसतिवास करवो ए अलबत कठण काम ठे, तोपण आवा ग्रंथो आद्योपांत वांचवार्थी एटली असर तो जरूर थशे के समजु मुनिओ पोताना ए प्रमादने पोतानी जूल तरीके ज कबूल राखी खरा वसतिवासना निंदक के ओही नहि थशे. कारण के शास्त्रमां कहेलुं ठे के.

धन्नाणं विहिजोगो—विहिपस्कारादगा सया धन्ना,
विद्विबहुमाणी धन्ना—विद्विपस्कअइसगा धन्ना.

જાવાર્થ:—જાગ્યશાલી જનોને જ વિધિનો યોગ મળે છે માટે વિધિપક્ષના સેવનારને હમેશાં ધન્યવાદ દેવો ઘટે છે. તેમજ વિધિને બહુનાન દેનાર તથા ઢેવટે વિધિપક્ષને દોષ નહિ દેનારને પણ ધન્યવાદ દેવો ઘટિત છે.

આ કારણથી આજ કાલમાં પણ ફરીને પ્રમાદરૂપ અંધકારનું જોર વધ્યું છે એટલે તેમાં પ્રકાશ આપનાર સંઘપટ્ટક, સંદેહદો'લાવળી, તથા ષષ્ટિશતક જેવા ગ્રંથોની ટીકાઓનાં ગુજરાતી જાણંતરો બાહેર પાઠી લોકોને ફરીને જાગૃતિમાં લાવવાની જરૂર ઊઝી થઈ છે.

તે જરૂરને પૂરી પામવા થોડા વર્ષપર વિધિમાર્ગના પક્ષની હિમાયતમાં તત્પર થઈલા અને સત્યપ્રરૂપકરૂપ પદને ધારણ કરનાર મુનિરાજશ્રી બુટેરાવજી મહારાજના પરમજ્ઞક શ્રીયુત શાંતિસાગરજી મહારાજે પોતાના ફૂરસદના વચ્ચતમાં સંઘપટ્ટકની ટીકાનું જાણંતર તૈયાર કર્યું હતું. તેજ જાણંતર હાલ અમે મૂલ પાઠ સાથે કાયમ રાખીને જેમ રહેલું તેમ ઢપાવ્યું છે.

આ જાણંતરની જાણ હાલનો જાણ પદ્ધતિને બંધવેસ્તી થાય તેવી નથી તેમજ તેમાં પ્રમાણ તરીકે અપાયેલા પાઠનો પણ ઘણા સ્થળે સંપૂર્ણ અર્થ આપવામાં નથી આવ્યો તથા બીજી પણ કેટલીક ધ્રુવીય હશે જ, કેમકે તેમનો એ પ્રથમ પ્રયાસ જ હતો, ઢતાં તેમની કૃત્તિમાં તેમના હૃદયની કેવી સરલતા અને ઉચ્ચતા હતી તે જેવી સ્પષ્ટ જણાય છે તેવી જાણંતર ફેરવી નાખ્યાથી નહિ જણાય એ કારણને અનુસરી અમે તેમાં કંઈ ફેરફાર નહિ કરતાં હાલ જેમ હતું

તેમ કાયમ રાખ્યું છે. ઠતાં બીજી આવૃત્તિ કહાનવાનો પ્રસંગ આવશે તો વર્તમાન જાણાશૈલીને અનુસરતું જાણાંતર ઠપાવવાનો જ અમારો ઇરાદો છે.

ટીકાના મૂલપાઠને તથા જાણાંતરને અમે અમારાથી બને તેટલો પ્રયાસ લઈ શુદ્ધ કરાવી ઠપાવ્યાં છે, ઠતાં તેમાં અસલ પ્રતની અશુદ્ધિના કારણે તથા પ્રુફ તપાસનારની નજર ચૂકના કારણે જે કંઈ જૂલો રહી છે તે માટે સુદ્ધ વાચકોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે તે બાબત અમારાપર ક્ષમા કરીને તે સુધારી વાંચવી. કારણ કે આ અમારી પ્રથમાવૃત્તિ છે એટલે તેમાં અવશ્ય જૂલ ચૂક રહે. માટે તે દરગુજર કરી સુદ્ધ વાંચકો આ પુસ્તક વાંચી તેમાંથી સાર ગ્રહણ કરી વિધિમાર્ગના રાગી થઈ સદ્ગુણો તરફ આકર્ષિત થશે તો અમે અમારો પ્રયાસ સફળ થયો ગણીશું.

આજકાલ લોકોની દૃષ્ટિ રાસ વગેરે કથાનિક ગ્રંથો ઉપર વધતી દોમે છે, પણ ખરી રીતે તો આવા ચાલુક સમાન પુસ્તકો વાંચવામાં જ વધુ ફાયદો મળે છે. કેમકે કહેવત છે કે “કમ્મે ઝંસમ્ બિન પિં મિટે ન તનકો તાપ” માટે પ્રમાદરૂપ તાવને ઝતારવા ખાતર આવા કટુકૌષધસમાન ઠતાં પરિણામે તાવને ઢૂર કરી આરોગ્યતા આપનાર નત્તમ ગ્રંથો દરેક જણે અવશ્ય વાંચવા તથા વિચારવા જોઈયે.

તેમાં પણ મુખ્યત્વે કરીને આજકાલના યતિગ્રો તથા મુનિગ્રો તો ખાસ ઢ્યાખ્યાનમાં જ આવા ગ્રંથો વાંચીને જોલા લોકોને સીધે માર્ગે દોરવા જોઈયે.

વઢી સંસ્કૃતજ્ઞાણની શૈલીથી તદ્દન અજાણ રહેતા કેટલા-
 એક ઢુંઢકમાર્ગી જનો પરમાર્થ તપાશ્યા વગર આંખો બંધ રાખીને
 એમ લાલચતા રહે છે કે સંઘપટ્ટકમાં જિનવદ્ધજસૂરિએ જિનપ્રતિમા
 માનવાની ના પાતી છે, તો તેમણે જરા ધીરજ રાખીને આ પુસ્તક
 એકવાર આદ્યોપાંત વાંચી જવું જોઈએ કે જેથી તેમને પક્ષી લાતરી
 થશે કે જિનવદ્ધજસૂરિએ જિનપ્રતિમા તથા જિનચૈત્યને તો મુગલે
 ને પગલે સ્થાપિત કર્યા છે, બાકી ફક્ત તેઓએ ચૈત્યમાં યતિઓએ
 વાસ ન કરવો એ બાબતનો જ પોકાર કરેલ છે.

આ રીતે આ પુસ્તક એકંદરે દિગંબર, શ્વેતાંબર, તથા ઢુંઢક એ
 ત્રણે પક્ષના અનુયાયિનું તથા અધ્યાત્મ માર્ગિનું ને પણ વાંચવા યો-
 ગ્ય છે એમાં જરાયે સંશય નથી.

હવે આ પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરવા પહેલાં અમારે લોકોમાં ચા-
 લતા થોડાક શબ્દચ્રમને જાંગવાની પણ જાણ જરૂર છે. ત્યાં સંઘ
 શબ્દનો મૂળ અર્થ એ છે કે સંઘ એટલે સાધુનું સમુદાય, અગર ચ-
 તુર્વિધ સંઘ કહેવામાં આવે તો સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિ-
 કાનો સમુદાય ગણાય. તેના બદલે આજકાલ ફક્ત શ્રાવકના સમુ-
 દાયને જ સંઘ કહેવામાં આવે છે. પ્રથમ યાત્રાર્થે જે સંઘ નીકળતો
 તેમાં સાધુસાધ્વીઓ પણ સાથે રહેતાં એટલે તેના માટે સંઘ શબ્દ
 વાપરવામાં કંઈ પણ વાંધો ન હતો, પણ હવે તો એકલા શ્રાવકોના
 ટોળાને પણ સંઘ કહેવામાં આવે છે, તે શબ્દચ્રમ થઈ લાગે છે. માટે
 આ સંઘપટ્ટકમાં વપરાયેલા સંઘ શબ્દનો અર્થ સાધુસમૂહ અથવા ચ-
 તુર્વિધ સંઘ છે એમ જાણવું.

બીજો શબ્દત્રયમ આજકાલ કહ્યું વગેરે સ્થળે દેરાને માનનાર માણસને દેરાવાસી કહેવામાં આવે છે તે છે. દેરાવાસી એ શબ્દ ચૈત્ય-વાસીનો પર્યાય છે, અને તેનો અર્થ દેરામાં રહેનાર એવો થાય છે; હવે આજકાલ દેરાને માનનારાં દેરામાં કંઈ રહેતા નથી, ઠતાં પોતાને ઢુંઢિયાથી અઢગા ડંઢલાવવા માટે પોતાને દેરાવાસી તરીકે ડંઢલાવે છે એટલુંજ નહિ પણ સુદ મુંબઈ જેવા શહેરમાં કહી વીશા ઓશવાઢોએ પોતાની પાઢશાઢાને દેરાવાસી વીશા ઓશવાઢ પાઢશાઢા તરીકે નામ આપ્યું છે એ કેટલીવધો અજ્ઞાનતા છે ! એજ રીતે ઢુંઢિયા શ્રાવકો પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓઢલાવવામાં મોટું માન સમજે છે પણ તે બિચારાઓને પણ સ્વર નથી કે સ્થાનક એટલે શું ? તેમણે પોતાના સાધુઓને ડતરવાનું જે મકાન બંધાવ્યું હોય છે તેને તેઓ સ્થાનક એટલે ઢેકાણું એવા નામથી ડંઢલે છે. કારણ કે તે મકાનને વ્યાજબી રીતે શું નામ આપવું જોઈયે તે તેમને સંસ્કૃત જ્ઞાપાના અજ્ઞાનપણથી માલમ પડ્યું નહિ તેથી તેમણે યદ્વદ્ધાથી તેનું સ્થાનક એવું નામ આપ્યું. હવે તે નામ કબૂલ રાખીયે તો પણ તેમના સાધુઓ સ્થાનકવાસી કહેવાય, પણ શ્રાવકો તો ઘરવાસો જ છે ઢતાં પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓઢલાવી અજાણપણે મૃષાજાણી થાય છે એ પણ એક આશ્ચર્યની જ વાત છે !

આવી રીતે શબ્દત્રયમથી લાંબા કાલે અર્થના અનર્થ થાય છે, ઇતિહાસના સ્વરા મુદ્દાપર પાણી ફરી વઢે છે, અને વિદ્વજ્ઞાનોમાં હાસ્યાસ્પદ થવું પડે છે. માટે સુજ્ઞાનોએ ધાર્મિક સંસ્થાઓનાં નામ-ગમ વિચાર કર્યા પૂર્વક જ પાઠવાં જોઈયે.

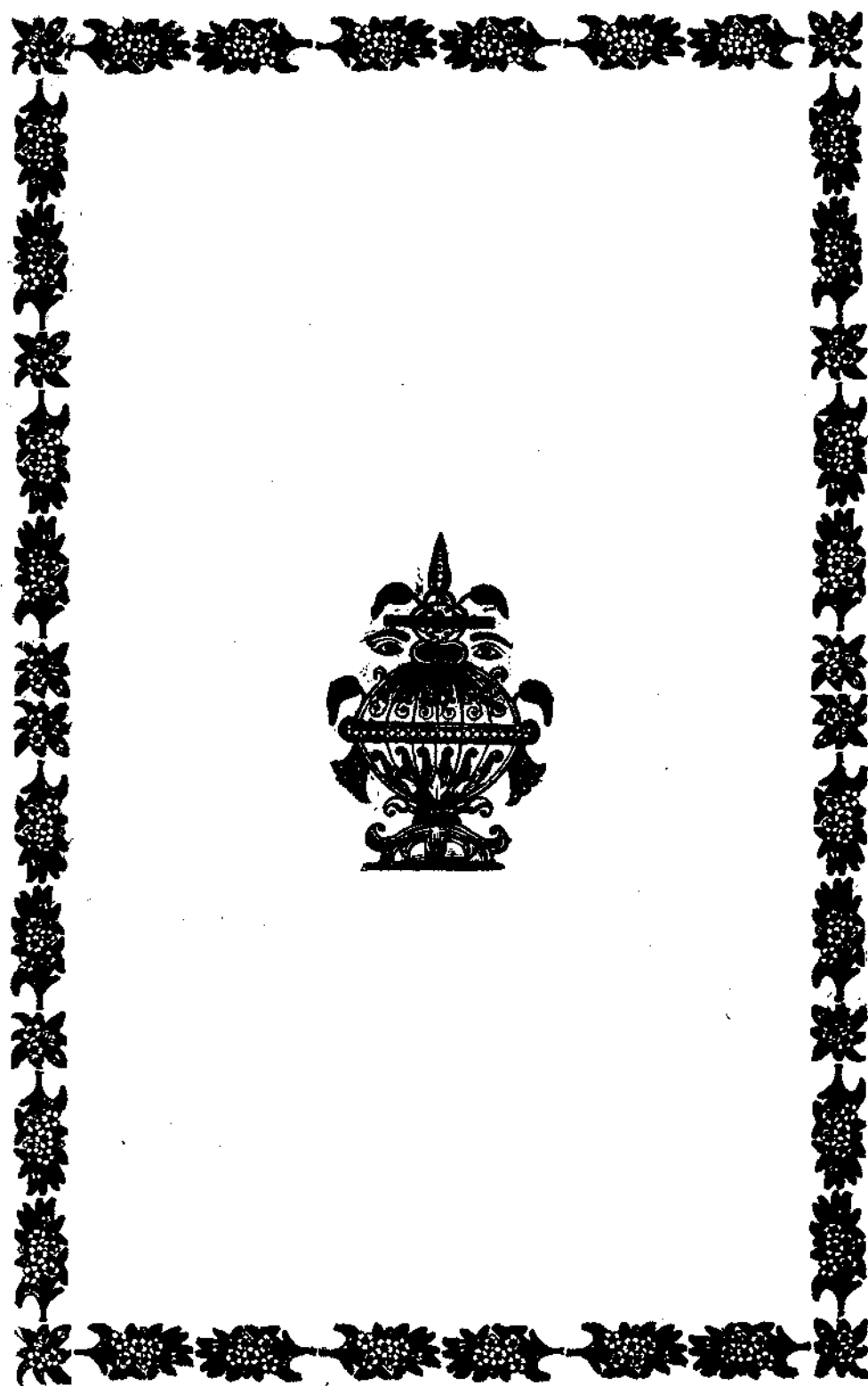
હવે આ પ્રસ્તાવના પૂરી કરતાં અમો આ પુસ્તકના સુજ્ઞ

वाचकोने एवी विज्ञप्ति करीए ठीए के आ ग्रंथ शा उद्देश्यी रच-
वामां आव्यो ठे ते उद्देशपर तेमणे खास नजर राखवी जोइए अने
तेम नजर राखवामां आवे तोज ग्रंथकारनो आशय समजी शकय
ठे. ते उद्देश ए ठे के खरो जिनमार्ग शो ठे तेनी शोध करीने ते
प्रमाणे वर्त्तवुं अने कदाग्रह तथा कुतर्कने डुर करी निष्कपटत्वावे
पोतार्थी जेटवुं धर्मकार्य थाय तेटवुं तेनी विधि साचवीने साधवुं
के जेथी स्वपरनुं कल्याण थाय.

आ ग्रंथ उपावी प्रसिद्ध करवामां मने योग्य सलाह आपनार
मारा परमप्रिय मित्र शा. जमनादास घेहेलाजाइनो आ स्थळे
उपकार मानवामां आवे ठे कारण के मने तेमणे तन, मन, अने
धनथी मदद करी उपकारी कर्यो ठे. तेथी ते माटे तेमनो आ स्थळे
आचार मानुं वुं.

आ पुस्तक प्रसिद्ध करवामां मारो प्रथम प्रयास ठे. तेथी
कोइपण जातनी जुलचुक जोवामां आवे ते सुझ वांचको सुधारी
लेशे अने मने सुचना करवामां आवशे तो द्वितीयावृत्तिमां सु-
धारी लइश.

छी. प्रसिद्ध कर्ता.

श्री जिन वल्लभसूरिनो संक्षिप्त इतिहास.

विक्रमनी बारमी सदीनी शरुआतमां श्री अजयदेवसूरि नामे महाविद्वान् आचार्य थया. तेमणे स्थानांगसूत्र विगेरे नव अंगोनी टीकाउ सं. ११२० थी सं. ११२८ लग्गीमां रची ठे तेथी तेउ नवांगी वृत्तिकार तरीके उल्लखाय ठे. ते उपरांत तेमणे उववाइ नामना उपांगनी टीका तथा हरिजडसूरिकृत पंचाशकनी टीका पण रची ठे.

ते समयमां कोइ जिनेश्वर नामना चैत्यवासि यतिनो जिनवल्लभ नामे शिष्य हतो. ते व्याकरण तथा न्याय शीखी सूत्रो वांचवा तैयार थयो. त्यारे तेना गुरुए तेने सूत्रोनुं ज्ञान मेळववा माटे अजयदेवसूरिना पासे मोकळाव्यो.

आ जिनवल्लभ व्याकरण अने साहित्यमां मूळथीज एवो प्रवीण थयो हतो के तेणे अजयदेवसूरि पासे आवतां काव्यो बोलीने सवाल पूठवा मांड्या. हवे अजयदेवसूरिए तेने खरेखरो बुद्धिशाळी जोइ टुंक वखतमां सूत्रज्ञान कराव्युं. सूत्र ज्ञान थतां जिनवल्लभने ज्ञारे वैराग्यनो रंग चढ्यो एटळे तेणे पोताना गुरु पासे जइ जणाव्युं के मने रजा आपो तो हुं अजयदेवसूरिनो शिष्य थइ उग्र विहार आदरुं. गुरुए तेनापर कृपा करो तेने तेम करवा रजा आपी. ते उपरथी ते अजयदेवसूरिने उपसंपन्न थइ उग्रविहारी मुनि थया.

हवे अजयदेवसूरि स्वर्गवासी थतां तेउ तेमना पाटे बिराजमान थया. आ वखते मारवारु तथा सेवासुखं चैत्यवासि लोकानो

एटलो जोरदोर चालु हतो के तेन सूत्र विरुद्ध आचारने सूत्र सिद्ध तरीके जोळा : लोकोने समजावी धमधोकारपणे जैनमार्गथी उल्लुङ्ग आचरण चलाववा लाग्या हता. तेथो एटला गर्विष्ठ बन्या हता के साचुं : कहेनारने लाकमीओ मारवा तैयार थता हता. एथी तेमना सामे माथुं उचकवाने कोझनी हिम्मत चाखती नहि.

आवो मामलो जोझने आ जिनवद्वजसूरिना हृदयमां जोळा लोकोना उपर करुणा पेदा थइ. तेथो मूळथीज जारे हिम्मतवान्, वैराग्यवान् अने अने महा विद्वान् हता एटले तेमणे पोताना मन-मां ठराव कयो के गमे तो जीव जाय तो तेवा जोखमे पण मारे आ कुमार्ग तोरुवा मथबुं. आ ठरावने अनुसरी तेमणे चीतोऋमां जझे चैत्यवासिओनी सामे पोकार उठाव्यो. तेमनो सत्य उपदेश सांजळी त्यांना समजु आवको तेमना रागी थया. ते जोझने आजु-बाजुना चैत्यवासिओने जय पेठो के आ माणस एवी सत्तावाळो ठे के एने बूटो मेळीशुं तो आपणी मोमेवेहेले जरु उखेली नांखशे. तेपरथी चीतोऋमां पांचसो चैत्यवासि यतिओ एकठा थइ लाकमी-ओ खेझने जिनवद्वजने मारी नांखवा तैयार थया, पण त्यांना रागी आवकोए ते बाबत चीतोऋना राणाने चेतावंतां राणाए तेम करतां तेमने अटकाव्या.

आ तकरार उपरथी चीतोऋना विधिमार्ग रागी आवकोए पोताना माटे त्यां खास नवुं मंदिर बंधाव्युं अने तेमां जिनवद्वज-सूरिना हाथे वीरप्रजुनी प्रतिष्ठा करावी.

आवी रीते जिनवद्वजसूरिए मारवारुमां ठामे ठामे खरा

मार्गनो उद्घोष चालु कर्यो. ते साथे तेमणे संघपट्टक नामे चाळीश काव्यनो ग्रंथ तथा धर्मशिक्षा नामे चुमाळीश काव्यनो बीजो ग्रंथ रचीने ते बे ग्रंथ चीतोमना मंदिरमां शिळापर कोतरावी कायम कर्या. ए शिवाय तेमणे द्वादशकुलक एटले बार कुलको रच्यां तथा आगमिकवस्तुविचार तथा सूक्ष्मार्थविचार नामे बे कर्मग्रंथना उत्तम ग्रंथ रचेला ठे. ते बे ग्रंथोपर तेमना पढी थएला मलयगिरि वगेरे धुरंधर आचार्योण टीकाउ रची जिनवद्वजसूरिनी रुकी रीते कीर्ति गाइ ठे. वळी तेमणे संस्कृत सरस्वी प्राकृतज्ञाषामां जावारिवारण नामनुं वीरप्रभुनुं स्त्रोत्र रची पोतानी अद्भुत काव्यशक्ति जगजा-हेर करी ठे.

जिनवद्वजसूरिना आ महा पराक्रमथीज चैत्यवासिनुं जोर तूटयुं ठे ते वात ध्यानमां राखीने सर्वे गडवाळा तेमने अंतःकरणथी धन्यवाद आपे ठे.

खरेखर आवा महापुरुषनां आपणे जेटलां वखाण करीये ते-टलां थोकां ठे. केमके एवा हिम्मत बहादुर माणसो आ जगत्मां बहु विरलाज जन्मे ठे.

आ जिनवद्वजसूरि क्यारे आचार्यपदारूढ थया अने क्यारे स्वर्गवासी थया तेनी अमने शास्त्रसंवतनी चोकस माहिती माखम नथी तोपण तेमना गुरु अन्नयदेवसूरिण सं. ११२७ मां टीकाउ रची तैयार करी एटले तेपरथी आपणे एटली अटकळ बांधी शकीये ढीये के तेमना शिष्य आ जिनवद्वजसूरिनी बारमी सदीना मध्यमां गाजता वाजता होवा जोश्ये.

इतिहासद्वारा तपासतां तेमना बखतमां सिद्धराजनुं राज्य
हर्तुं केमके सं. ११४६ मां सिद्धराज गादीए बेठो हतो अने तेणे
पचाश वर्ष राज्य कर्तुं ठे. माटे आ जिनवद्वजसूरिने सिद्धराज स-
मकाळीन गणी शकाय.

आ महापुरुष पासे बीजो एक एवी विद्या पण हती के तेना
बळे तेउं सपोंने बोलावी शकता अने पाढा तेमने विसर्जन करी
शकता हता.

तेमना स्वर्गवास पठी तेमना पाटे जिनवद्वजसूरि बेठा. तेओ
जिनवद्वजसूरिना जेवा जारे विद्वान् नहि हता तोपण तेमना पासे
मंत्रसिद्धि एवी सस्स हती के तेमणे हजारो रजपूतोने प्रतिबोधी
आवको कर्तया. तेथी तेओना चरणकमळ आजलगण दादाजीनां
पगळां तरीके गामोगाम पूजाय ठे.

आ रीते जिनवद्वजसूरितो संक्षेपमां अमारी जाण प्रमाणे
अमे इतिहास आप्यो ठे. तेम ठतां अमने खरतरगच्छनी मोदी
पहावळी तथा गणधरसार्द्धशतकनी टोका हाथ लागी चर्ची, पण
जो ते हाथ लागी होत तो चोकस साल वगेरे आपोने वधु व्यान
आपी शकत.

छी. प्रतिक्र कर्ता.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

→❖ ॥ श्री संघपट्टकः ॥ ❖←

यस्यां तःसज्ज मायतांसल्लज्जुजाः स्तन्व श्रतस्त्रः समं
ज्जांतिस्म च्युततांतिकांतिलहरीलोलत्रिलोकश्रियः ।
शंक वदगदुदग्रविग्रहज्जवोपग्राहिकर्मद्विषा
मास्पृता विजिगीषया जगवता पायात् सवीरोजिनः ॥ १ ॥

अर्थः—जेना समोसरणनी सज्जामां चारे दिशाने विषे
चार मूर्तिउं साथे शोभे ठे. ते वीरजिन सर्वेनी रक्षा करो, ते मू-
र्तिउं केवी ठे? तो के, शोभायमान खज्जाना जागर्थी सुंदर दीर्घ
हाथ जेना ठे एवी, जेनी मोटी कांतिना समुह रूपी तरंगने विषे
त्रण लोकनी लक्ष्मी विलास करी रही ठे एवी चार मूर्तिउं जणाय
ठे. ते उपर कवि उत्प्रेक्षा अलंकार करे ठे, जेम जवोपग्राही चार
कमरूपी शत्रु आत्मा साथे एकजावने न पामे एवाज कारणर्थी
जाणे जीतवानी इच्छाए ते जगवाने चार मूर्तिउं साथे धारण करी
ठे के शुं? ॥ १ ॥

क्वेमांश्रीजिनवद्वज्जस्य सुगुरोः सूक्ष्मार्थसारागिरः
क्वाहंतद्विवृतौहमः क्लमजुषा दुर्मेधसामग्रणीः ॥
द्विद्वग्नद्विपदंतजंजनज्जस्तंनै र्जयश्रीः क्वनु
प्राप्यासंगरमूर्द्धनि व्यवसितः क्लीवःक्वतद्विप्सया ॥ २ ॥

अर्थः—टीकाकार कहे ठे के मारा सुंदर गुरु जे श्री जिन-
बल्लजसूरी तेमनी घणा सूक्ष्म अर्थवाळी ने प्रधान एवी आ ग्रंथ
रूपी वाणी ते क्यां ? ने खेद पामनार मंदबुद्धि पुरुषमां अग्रेसर
एवो हुं ते क्यां ? जे तेमना ग्रंथनी टीका करवाने समर्थ थाउं ?
ते उपर दृष्टांत अलंकार कहे ठे जेस मोटा संग्राममां, जेणे शत्रुना
मदोन्मत्त हाथीना दांत, पोताना हाथरूपी थंज वके चुरा कर्ग्य ठे,
एवा शूरवीर पुरुषने पामवा योग्य, जे जयलक्ष्मी ते नपुंसक पुरुषने
क्यांथी मळे ? अर्थात् नहीज मळे. ते नपुंसक पुरुष केवो ठे ? तोके
ते जय लक्ष्मीने पामवानी श्वाप संग्रामना मस्तक उपर निश्चय
करी रह्यो ठे एवो. ॥ २ ॥

तथापि तस्यैव पदप्रसादः फलित्व्यति डाक् मम निर्विवादः ॥

किमंग पंगो जैवनांगणस्य कल्पद्रुमः पूरयते न कामान् ॥ ३ ॥

अर्थः—तो पण ते श्रीजिनबल्लजसूरीना चरणनो प्रसाद
मारा उपर ठे, तो शीघ्र फळीभूत अशे तेमां कांइ विवाद (संशय)
नहीं. ते उपर दृष्टांत कहे ठे.—जे शरीरे पांगळो ठे. तेना घरना
आंगसर आंगळ रह्यो कल्पद्रुम हुं तेना मनोरथ नहीं पूरे ? अ-
र्थात् पूरशे ज. तेम मंदबुद्धिवाळो हुं पण ते गुरुना प्रतापथी टी-
का करीस. ॥ ३ ॥

टीकाः—इह हि सदृशां पदार्थसार्थप्रकटनपटीयसि समूल-
कापंकषितनिःशेष दोषे निर्वाणचरमशिखरीशिखर मधिरूढे
जगवति जायवति श्रीमहावीरे ॥

अर्थः—आ लोकने विषे समकितदृष्टिवाळाने नव तत्वादिक
पदार्थनो समूह प्रगट करी देखावामां अतिशे चतुर अने मूळ-

मांथी नाश कर्या ठे समस्त दोष जेणे एवा जगवान महावीररूपी सूर्य निर्वाणरूप चरम शिखरिना शिखर उपर गये ठेते पटखे महावीर स्वामी मोक्ष पामे ठेते.

टीका:—तदनु दुःखमासमयज्ञविष्णुदशसाश्चर्यमहादोषांध-
कारोदयात्तनिमान मासादयति जिनराजमार्गे ॥

अर्थ:—त्यार पढी दुःखमा समयने विषे थतुं जे दशमुं अ-
संयति पूजा रूपी आश्चर्य ते रूपी महारात्रीना अंधकारना उदयथी
जिनराजनो मार्गे अतिशे हानि पामे ठेते.

टीका:—मंदायमानेषु सदृष्टिषु सात्विकेषु सत्त्वेषु प्रोज्ज्व-
माणेषु सदालोकबाह्येषु तामसेषु ॥

अर्थ:—समकित दृष्टि सात्विक प्राणी मंद अये ठेते, अने सारी
दृष्टि थकी रहित तमोगुणी प्राणी अतिशे उदय पामे ठेते.

टीका:—निरंकुशमत्तमतंगजबद्यथेष्टं गर्जत् संचरिष्णुषु
प्रमादमदिरामदावदायमानानवद्यविद्यासंपत्तिषु सातशीलतया
स्वकपोलकल्पनाशिद्विपकट्विपत जिनजवननिवासेषु ॥

अर्थ:—बळी ते तमोगुणी असदृष्टि प्राणी अंकुश विनाना
मदोन्मत्त हाथीनी पेठे पोतानीज इछा प्रमाखे चालता एवा ने प्र-
मादरूपि मदिराना केफे करीने सारी विद्यारूपि संपत्ति जेमणे खं-
रुन करी अथवा जेमनी विद्या संपत्ति नाश पामी ठे एवा ते पुरुष
सुखशीलपणे जिनजुवनमां निवास करवो एवी पोतानी कपोल क-
ल्पनानी चतुराश कर्ये ठेते.

टीका:—चौलुक्यवंशमुक्तामाणिक्यचारुतत्वविचारचातुरी
धुरीणविलसदंगरंगनृत्यत्रीत्यंगनारंजितजगज्जनसमाजश्रीदुर्ध्व-
जराजमहाराजसन्नायां ॥

अर्थ:—चौलुक्य राजाना वंशमां मोतीमाणिक्य समान
शोभायमान ने तत्वविचारनी चतुराश् करवामां घणो श्रेष्ठ ने जेना
सुंदर अंगने विषे नीति रूपी स्त्रीविलास करी रही ठे, तेणीए क-
रीने जगतना जनसमूहने प्रसन्न करतो एवो श्री दुर्ध्वजराज नामे
मोटो राजा तेनी सन्नाने विषे.

टीका:—अनद्वयजद्वयजलधिसमुद्बलदतुब्धविकद्वयकल्लोल-
मालाकवलितवहलप्रतिवादिकोविदग्रामण्या संविग्रमुनिनिवहा-
ग्रण्या सुविहितवसति पथप्रथनरविणा वादिकेसरिणा श्रीजि-
नेश्वरसूरिणा ॥

अर्थ:—घणा वादरूपी समुद्रथी उगलता मोटा विकद्वयरूपी
कल्लोलोनी श्रेणीये करीने घणा प्रतिवादि पंक्ति समूहना तर्कवुं
जझण करता एटले प्रतिवादीने हठावता जे पंक्ति ते मध्ये श्रेष्ठने
संवेगी साधु समूहमां अग्रेसर ने सुविहितपुरुषोना परघर निवास
मार्गनो विस्तार करवाने अथवा शास्त्रमां कहेलो जे मुनिने आ प्र-
कारना स्थानकमां रहेवुं इत्यादिक जे सिद्धांत मार्ग तेनो विस्तार
प्रकाश करवाने सूर्य समान वादि सिंह श्री जिनेश्वरसूरि जे तेमणे.

टीका:—श्रुतयुक्तिजि बहुधा चैत्यवासव्यवस्थापनं प्रति
प्रतिक्षिप्तेष्वपि लापट्याजिनेवेशान्यां तन्निर्बंध मजहत्सु यथाब्देषु

अर्थ:—लिंगधारीए करेला चैत्यवासनास्थापनने घणा सि-

झांतनी युक्तिए करी खंमन कर्युं तो प्रण खंपटपणायी तथा अ-
ग्निनिवेशक मिथ्यात्व (कदाग्रह) ना उदयथी पोताना हठवादन
नहीं मूकनारा अने पोतानी इच्छा प्रमाणे वर्त्तनारा एवा ते लिंग-
धारी थये ठते.

टीका:—तत स्तुतसूत्रदेशनाविरलगरललहरीचरीकृष्य-
माणहृदयजूमिनिहितचेतनाबीज मुदग्रदुर्निग्रहकुग्रहावग्रहशो-
शुष्यमाणविवेकांकुरं निरर्गल मुखकुहरनिःसरदुर्वाणी कृपाणी-
कृतधार्मिकमर्माणं श्राद्धसंघं निरीक्ष्य ॥

अर्थ:—त्यार पढी ते लिंगधारीनी उत्सूत्र देशनारूपी मोटा
हलाहल जेरनी लेहेरोए करीने; “ जेनुं हृदयरूपी पृथ्वीमां रहेछुं
ज्ञानरूपी बीज, अतिशे खेंचाइ गयुं ठे एवो तथा जेना विवेकरूपी
अंकुरा आकरा अने माठा कदाग्रहरूपी दुकाळ परवाथी अतिशे
सुकाया ठे एवो, तथा जेने बोले बंध नथी एवां मुखरूपी गिद्धमांथी
नीकळती माठीवाणीरूप तरवारे करीने धार्मिक लोकोनां मर्मस्थळ
जेणे ठेद्यां ठे, एवो श्रावकनो समूह थयो ते देखीने

टीका:—तदुपचिकीर्षयाहृद्यानवद्यसमग्रविद्यानितंबिनीचुंबि-
तवदनताम रसः सांद्रसंवेगशास्त्रार्थरसायनपानवांतकामरसः ॥

अर्थ:—तेमनो उपकार करवानी इच्छाये, सुंदर अने निर्दोष
एवी समस्त विद्यारूपी स्त्रीयोये जेना मुख कमलने चुंबन कर्युं ठे,
अर्थात् जेना मुखकलमां सर्व विद्यायो पोतानी मेळे आवीने रहेछी
ठे एवा, अने घणां वैराग्यवंत शास्त्रनो ज्ञावार्थ जाणवा रूप रसायन
औषधनुं पान करीने कामरस वमन कर्यो ठे एवा.

टीकाः—सुविहितमुनिचक्रवाहशिखामणिः सिद्धांतविपर्य-
स्तप्ररूपणमहोपकारनिकारतरणिः सुगृहीतनामधेयः प्रणतप्राखि-
संदोहवितीर्ण शुभ्रजागधेयः ॥

अर्थः—(तथा) सुविहित मुनिना समूहमां चूनामणि स-
मान, अने सिद्धांतनी अवळी प्ररूपणा करवारूप मोटा अंधारानो
नाश करवामां सूर्य समान, तथा सुंदर ग्रहण करवा योग्य नाम
ठे जेनुं एवा, तथा नमस्कार करनार प्राणीना समूहने शुभ्र जाग
आपनार अर्थात तेमनुं हित करनार एवा.

टीकाः—चैत्यवासदोषज्ञासनसिद्धांताकर्षणापासितकृतचतु-
र्भस्तिस्तारायासजिनजवनवासः ॥

अर्थः—ने चैत्यवासना दोषने प्रकाश करनार सिद्धांतना
सांजळवायी चार गति संसारमां भ्रमण करवारूप खेद, जेथी थाय
एवो चैत्यवास जेणे त्याग कर्षो ठे एवा.

टीकाः—सर्वज्ञशासमोत्तमांगस्थानादिनवांगवृत्तिकृष्णमदप्र-
बदेवसूरिपादसरोजमूखे गृहीतचारित्र्योपसंपत्तिः ॥

अर्थः—ने जिन शासनना उत्तम अंग (मस्तक) समान
जे स्थानांम आदि नव अंग तेमनी वृत्ति करनार श्री अजयदेवसू-
रिना चरण कमळ समीपे जेणे चारित्र्य संपदा ग्रहण करी ठे एवा.

टीकाः—कल्याणसुधातरंगिणीतरंगरंगतत्त्वांतःसुविधिमाग्याव-
भासनप्राप्त्युच्छिदकीर्तिकौमुदीनिषूदितदिक्सीमंतिनीवदन-
ध्वांतः ॥

अर्थः—करुणारूप अमृत नदीना तरंगे करीने जेनुं मन रं-
गायुं ठे ने सुविधि मार्गने प्रकाश करवाची प्रगट यएसी निर्मल
कीर्तिरूप चंद्रकांतिये करीने नाश कर्युं ठे दिशारूपी स्त्रीयोना मुख-
नुं अंधारु जेणे एवा,

टीकाः—स्वस्योपसर्ग मज्ज्युपमस्यापि विदुषा दुरध्वविध्वंसन-
मेवा धेय मिति सत्पुरुषपदवी मदवीयसीं विदधानः समुज्जित-
नृरिर्जगवान् श्रीजिनवद्वलजसूरिः ॥

अर्थः—अने पोताने उपसर्ग थाय तो पण जे विद्वान् होय
तेणे कुमार्गनो नाश करवो ए प्रकारनी सत्पुरुषनी रीतिनुं आलं-
बन करता एवा अने घषा कुमति लोकने त्याग करनारा एवा स-
मर्थ जिनवद्वलजसूरि जे ते.

टीकाः—मोहांधतमसध्वंसनपटिष्टसत्पथप्रकाशनगरिष्ठरत्न-
बीपायमानं दुर्वासनाशिक्षासंचयकुहाकं श्रीसंचपट्टकाख्यं प्रकर-
णं चिकीर्षुर्निखिलप्रत्यूह व्यूहव्यपोहायावा वसु मिष्टदेवता-
नमस्कार भाविश्चकार ॥

अर्थः—मोहरूप गाढ अंधकारने नाश करवामां अतिशे च-
हुर, सन्मार्ग प्रकाश करवामां मोटा रत्नदीप समान, बुद्ध वासना
रूप शिक्षा समूहने चुरो करनार एवा संचपट्टक नामे प्रकरणने
करवाने इष्टता सत्त समस्त विज्ञ समूहने नाश करवावे
अर्थे इष्ट देवता नमस्काररूप अथ प्रवक्त कान्ध प्रवक्त को ठे.

॥ मूल काव्यं ॥

वन्दिज्वालावलीढं कुपयमथनधी मातु रस्तोकलोक-
स्याग्रे संदर्श्य नागं कमठमुनितपः स्पष्टयन् डष्ट मुच्चैः
यः कारुण्यामृताब्धि विधुरमपि किल स्वस्य सद्यः प्रपद्य ॥
प्राज्ञैः कार्यं कुमार्गस्खलन मिति जगा देव देवं स्तुम
स्तम् ॥ १ ॥

टीकाः—अथ संघपट्टक इति कः शब्दार्थः ॥

अर्थः—अथ शब्द मंगलिक ठे.

प्रश्न—संघपट्टक एवुं आ ग्रंथनुं नाम ठे तेनो शो शब्दार्थ ठे.

टीकाः—॥ उच्यते ॥ संघस्य ज्ञानादिगुणसमुदायरूपस्य
साध्यादे श्चतुर्विधस्य पट्टकः व्यवस्थापत्रं ॥ यथा राजादयः
स्वनियोगिज्यो व्यवस्थापत्रं प्रयच्छन्त्य जनया व्यवस्थया युष्मा-
न्नि व्यवहर्तव्यमिति-एव मिहापि साक्षा द्विपक्षदुःसंघदोषद-
र्शनद्वारेण स्वपक्ष सुसंघस्य व्यवस्था वक्ष्यमाणा दर्श्यते इति ज्ञ-
वति संघपट्टकः ॥

अर्थ उत्तरः—ज्ञानादि गुणना समूहरूप साधु, साधवी,
श्रावक श्राविका ए चार प्रकारनो संघ तेमनो पट्टक एटले व्यव-
स्था करनार लेख ठे. जेम राजादि कोइ श्रेष्ठ माणस होय ते पो-
ताना सेवक लोकोने व्यवस्था पत्र आपे ठे. जे आ रीते तमारे
व्यवहार करवो. एम अहीं पण प्रत्यक्ष जणातो शत्रुरूप डुष्ट संघ
तेना दोष देखारवा ए द्वारे पोताना पक्षरूप रूपा संघनी आगळ

કઢીશું યવી વ્યવસ્થા દેખાની છે, માટે સંઘપટ્ટક એ પ્રકારનું આ
ગ્રંથનું નામ સ્થાપન કર્યું છે.

ટીકા-તથાપ્યજિધેયાદિઘયવૈકલ્યા દિદ મનરથક મિતિ
યે સ્મૃત્ત ॥ પ્રતિપાદિતસંઘપટ્ટકશબ્દાર્થવિવેચનેન ત્રયસ્યા પ્યા-
કેપાત્ ॥

અર્થ:-તો પણ અજિધેય એટલે કહેવા યોગ્ય વસ્તુ, સંબંધ
તથા પ્રયોજન એ ત્રણ વાનાં કહ્યા વિના આ ગ્રંથ નિરર્થક થશે.
એમ જો આશંકા થાય તો તે ન કરવી. કેમ જે સંઘપટ્ટક એ શ-
બ્દના અર્થની વિવેચના કરી તેણે કરીનેજ એ ત્રણે વસ્તુનું આક-
ર્ષણ થયું છે માટે.

ટીકા-તથાહિ પ્રકરણાજિધાનાર્યપર્યાલોચનયૌ દ્વેશિક
જોજનાદિદોષ દર્શનદ્વારેણ તત્પરિહારરૂપા વ્યવસ્થા ડ્રા જિ-
ધેયેતિ ગમ્યતે ॥

અર્થ:-તેજ દેખાકે છે જે સંઘપટ્ટ એ નામનો અર્થ વિચારી
જોતાં ઉદ્દેશિકાદિ આહાર દોષ જોવા એટલે પોતાના નિમિત્તે
જોજન કરાવી જમે છે, ઇત્યાદિ દોષ દેખવાના દ્વારે દોષ દેખીને તે
દોષ યુક્તનો ત્યાગ કરવો ને નિર્દોષનું ગ્રહણ કરવું, આદિ શબ્દ
કરીને જિનગ્રહ વાસનો પરિહાર કરવો ઇત્યાદિ રૂપ વ્યવસ્થા આ
ગ્રંથમાં અજિધેય વસ્તુ છે એમ જણાય છે.

ટીકા:-પ્રયોજનાવિનાજ્ઞાવાચ્છાજિધેયસ્ય, તદાક્રેપેણ પ્રયો-
જન મપ્યાક્ષિતં ॥ નહિ નિઃપ્રયોજનસ્ય પદાર્થસ્યા જિધાનાય
સતઃ પ્રવર્તતે તત્ત્વહાનિ પ્રસંગાત્ ॥

અર્થ:-ને પ્રયોજન વિના અજિધેય હોય નહીં: માટે અજિ-
ધયના આકર્ષણે કરીને પ્રયોજનનું પણ આકર્ષણ થયું કેમકે સંત-
પુરુષ પ્રયોજન વિના પદાર્થ કહેવાને અર્થે પ્રવર્તતા નથી શાથી કે
તત્ત્વહાનિનો પ્રસંગ થાય માટે. એટલે સત્પુરુષપણાની હાનિને પ્રસંગ
થાય એ હેતુ માટે અથવા સાર વસ્તુ (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર) ની
હાનિ ન થાય એજ ઘંથ કરવાનું પ્રયોજન છે.

ટીકા:-તત્ત્વ દ્વિવિધ મનંતરં પરંપરં ચ ॥ પુનસ્તવપિ કર્તુ-
શ્રોતૃજેદા દ્વિવિધં ॥ તત્ર કર્તુ રનંતરપ્રયોજનં વિનેયાનાં સં-
ઘવ્યવસ્થાધિગમ કરણં શ્રોતુ શ્વાનંતરં સંઘવ્યવસ્થા ધિગમઃ
પરંપરં તુ દ્વયોરપિ પરમપદપ્રાપ્તિઃ ॥

અર્થ:-તે પ્રયોજન બે પ્રકારનું છે એક અનંતર ને બીજું પર-
પર. વળી તે પણ કર્તા પુરુષને શ્રોતા પુરુષના જ્ઞેદથી બે પ્રકારનું
છે તેમાં કર્તાને અનંતર પ્રયોજન તો શિષ્યોને સંઘની વ્યવસ્થાનું
જાણપણું કરાવવું એજ છે. ને શ્રોતાને અનંતર પ્રયોજન એ છે કે સં-
ઘની વ્યવસ્થા જાણીને તે પ્રમાણે પ્રવર્તે, ને વળી કર્તા તથા શ્રોતા
બેને પણ એથી મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ થવી તે રૂપ પરંપર પ્રયોજન છે.

ટીકા:-તથાઽસ્ય પ્રકરણસ્યે દમજિધેય મિતિ જ્ઞાપયતા
જ્ઞાપિત એવાસ્યોપાયો પેયજ્ઞાવલક્ષણઃ સંબંધઃ ॥

અર્થ:-વળી આ પ્રકરણને આ કહેવા યોગ્ય છે. એમ જણા-
વતા આ ઘંથકારે ઉપાય જ્ઞાવને ઉપેયજ્ઞાવ છે લક્ષણ જેનું એવો સં-
બંધ જણાવ્યોજ છે.

ટીકા:-તથાહીં દં પ્રકરણં વ્યવસ્થિતસંઘવ્યવસ્થાધિગમો-
પાયઃ ઉપેયં ચ તદધિગમ ઇતિ ॥

અર્થ:—તેજ દેશ્વામે ઢે જે, નિર્ધાર કરેલી જે સંઘની વ્ય-
વસ્થા તેનું જાણપણું કરવાનો ઉપાય તે આ પ્રકરણ ગ્રંથ ઢે, (તે
કારણ ઢે). ને તે સંઘની વ્યવસ્થા જાણવી તે ઉપેય (કાર્ય) ઢે.

ટીકા:—યદ્વા દ્વિતીયવૃત્તવર્તિના “ સુધીરિત્યુચ્યસેત્વંમયે ”
સ્થનેનાઞ્જિધેયસ્ય તદવિનાઞ્જાઘેનચ પ્રયોજનસંબંધયોઃ સ્વયમેવ
પ્રકરણકૃતા પ્રતિવાદનાત્ નાનર્થકતા પ્રકરણસ્યેતિ ॥

અર્થ:—અથવા બીજા કાવ્યમાં “ હું તને સારી બુદ્ધિવાન
ઘવો જાણીને સંઘ વ્યવસ્થા પ્રત્યે કહું હું, ” એ પ્રકારનું કહેલું જે
વાક્ય તેણે કરીને પ્રયોજન તથા સંબંધ ગ્રંથકારે પોતેજ પ્રતિપાદન
કર્યા ઢે, કેમજે અઞ્જિધેયનું પ્રયોજન સંબંધ વિના થવાપણું નથી.
નથી. માટે આ પ્રકરણનું અનર્થકપણું નથી.

ટીકા:—અથ વૃત્તવ્યાખ્યા ॥ સ્તુમઃપ્રણુમઃ અસ્મદ્યપ્રયુજ્ય-
માનેપ્યુત્તમપુરુષ પ્રયોગપ્રતિપાદના દ્વય મિતિકર્તૃપદં સ્વય
મિદ્ યોજ્યમ્ ॥

અર્થ:—હવે પ્રથમ કાવ્યની વ્યાખ્યા કહે ઢે જે નમસ્કાર
કરીએ ઢીએ વ્યાકરણ શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઢે કે અસ્મત્ શબ્દનો પ્રયોગ
ન કરયો હોય તો પણ ક્રિયાપદમાં ઉત્તમ પુરુષના પ્રયોગનું પ્રતિપા-
દન કરવાથી “ વયં ” એ પ્રકારનું કર્તાપદ, ઉપરથી લેવાય માટે
અહીં પોતાની મેલે અધ્યાહાર કરી જોરવું. તેથી અમો નમસ્કાર
કરીએ ઢીએ એ પ્રકારે અર્થ થયો.

ટીકા:—કં દેવં દિવે સ્તુત્યર્થસ્યાપિ જ્ઞાવાત્ દીવ્યતે સ્તૂયતે
શક્રાદિઞ્જિ રિતિદેવઃ ॥ સચાત્ર પ્રકરણાદા વિષ્ટદેવતાત્વેનસ્તવા-

हृत्वाज्जिनः ॥ सोपीह कमठ तपोदुष्टतास्पष्टनलक्षणासाधारण-
विशेषणयोगात्पार्श्वनाथ स्तंभेवं स्तुमः ॥

अर्थः—कीया देवने नमस्कार करीये ठीए ? तो के इंद्रादि देव जेनी स्तुति करे ठे एवा देवने ॥ दिवधातुनो स्तुति अर्थ पण ठे. माटे देव शब्दनो ए प्रकारे अर्थ थयो. ते देव पण आ प्रकरणादि-
कने विषे इष्ट देवतापणे स्तुति करवा योग्य अरिहंत ठे. तेमां पण अहीं कमठ तापसनुं दुष्ट तप ठे ए प्रकारे लोकमां प्रगट करी देखानवारूप ठे लक्षण जेनुं एवुं असाधारण विशेषण बांध्युं ठे. तेथी पार्श्वनाथ ठे ते अरिहंत देवनी अमो स्तुति करीए ठीए ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः—यो जगादेव प्रतिपादयामासेव ॥ इव शब्दो प्रो-
त्प्रेक्षाद्योतकः ॥ किं इति ॥ इति शब्दः कर्म स्वरूप प्रतिपाद-
नार्थः तेन इति एतत् ॥ एत देवाह ॥ विधुरमपि किल स्वस्य
सद्यः प्रपद्य प्राज्ञैः कार्यं कुमार्गस्वखलन मिति ॥

अर्थः—जे पार्श्वनाथ कहेता होयने शुं एटले प्रतिपादन क-
रता होयने शुं ॥ अहीं इव शब्द ठे ते उत्प्रेक्षाकारने प्रकाश
करे ठे ॥ किं इति ॥ ए जगाये इति शब्द ठे तेनो कर्मना वृत्तां-
तनुं प्रतिपादन करवा रूप अर्थ ठे एटले कुमार्गनी प्रवृत्तिने बंध
करवारूप क्रिया करवी ए अर्थ ठे इति कहेतां ए प्रकारे कहेता
होयने शुं ? ते प्रकार कहे ठे. जे पोताने कष्ट थतुं होय तोपण तेनो
अंगीकार करीने निश्चे तत्काल सारा पुरुषोये कुमार्गनो उद्भेद करवो.

टीकाः—प्राज्ञैः प्रज्ञावद्भिः कार्यं विधेयं किं कुमार्गस्वखलनं
सर्वसामर्थ्येन पूर्वा पराऽविसंवादिशास्त्रविरुद्धमतमिराकरणं ॥

अर्थः—बुद्धिमान पुरुषोऽं शुं करवुं ? तो पूर्वापर जेमां वि-
संवाद नथी एवां जे शास्त्र तेथी विरुद्ध एवो जे मत तेनो नाश
सर्व सामर्थ्ये करीने करवो अर्थात् सर्व प्रकारे कुमार्ग बंध करवो.

टीकाः—किं कृत्वा प्रपद्य स्वीकृत्य किं विधुरमपि व्यसन-
मपि ॥ अपिः संज्ञावने एतत् संज्ञावयति ॥ दुष्करमपि स्व-
वैधुर्यस्वीकरण मैकज्ञविकं ॥ सति सामर्थ्ये स्वापायशंकया कु-
पथस्खलनावधीरणं त्वनंतजंतुसंसारकारणत्वेन महतेऽनर्थायेति॥

अर्थः—शुं करीने कुमार्गनो ठेद करवो ? तो कष्टनुं पण अं-
गीकार करीने ॥ अपि शब्दनो संज्ञावनारूप अर्थ ठे माटे ए वास्त
संज्ञवती ठे जे पोतानी मेळे कष्टनुं अंगीकार करवुं ते दुष्कर ठे तो
पण ते कष्ट एक ज्ञव संबंधी ठे ने ठती शक्तिये पोताने कष्ट थशे
एवी आशंकाये करीने कुमार्गनी स्वखलनानी उपेक्षा करवी (कु-
मार्गमां पकि रहेवारूप पराज्ञव सहन करवो) तेतो अनंत जंतुने
संसार कारणपणुं थवाथी मोटा अनर्थ जणी ठे. माटे कुमार्गनो
त्याग करी सन्मार्गे चालवुं ए जाव ठे.

टीकाः—कस्य विधुरं ॥ स्वस्यात्मनः कथं सद्यस्तत्क्षणात् ॥
किञ्चेत्याप्तवादे ॥ आप्ता एव माहु रिति कस्मादेवं जगादेवेत्य-
तथाह ॥ कारुण्यामृताब्धिः कथमयंजनो मया कुमार्गपंका दु-
ःखरणीय इतिकृपापीयूषसागरो जगवान् ॥ नहि लोकांनुकंपा
मंतरेण कश्चित् स्ववैधुर्यांगीकारेण कुमार्गं प्रतिद्वंदीति ॥

अर्थः—कोने कष्ट थाय तो पण कुमार्गनो ठेद करवो ? तो
पोताना आत्माने, तत्काल कष्ट थाय तोपण किस शब्दे करीने जात

हितकारी पुरुषनुं वचन ठे एम सूचना करी ॥ केमजे जे हितकारी ठे तेज आ प्रकारे कहे ठे. शा हेतु माटे ? एम कहेता होयने शुं ए प्रकारे कहुं एवी आशंका करी कहे ठे जे पार्श्वनाथजीतो करुणाना समुद्र ठे. माटे एम विचार कयों जे मारे किया प्रकारे आ ला, कुमार्गरूपी कादवथी उधरवो, ए प्रकारनी दया रूप अमृतना समुद्र जगवान ठे. साथी के लोक उपर अनुकंपा कया बिना कोइ पण पोताने दुःख यहुं ते अंगीकार करीने कुमार्गने न हणे माटे.

टीका:—किंकुर्वाण एवं जगादेवे त्यतश्चाह स्पष्टयन् प्रकटी कुर्वन् ॥ किं कमठ मुनितपः कमठाजिधान लौकिक तपस्विनः पंचामिरूपकष्टानुष्ठानं ॥

अर्थ:—शुं करता बता एम कहेता होयने शुं ए प्रकारनी आशंका करी कहे ठे जे कमठ तापसनुं तप प्रकट करता बता, कमठ नामे लोकमां तपस्वी कहेवातो हतो तेनी पंचामि साधनरूप कष्ट क्रिया हती ते प्रसिद्ध करी.

टीका:—ननु कमठतपो लोके स्पष्टमेव किं तत्स्पष्टेने- त्यतश्चाह ॥ दुष्टंप्राणिवधमुग्धप्रतारणालाजपूजाख्यातिकामना- विदोषकलापयुक्तं ॥

अर्थ:—तर्क करी विशेषणनुं प्रयोजन देखामे ठे जे कमठ तापसनुं तप लोकमां प्रगटज हतुं माटे तेने प्रगट कर्युं एमां शुं विशेष ? एवी आशंका करी ते तपनुं विशेषण देखामे ठे, जे ए तप दुष्ट ठे, पाप रूप ठे, अनेक जंतुनी जेमां हिंसा ठे, अज्ञानी जोळा माखसने ठगवाना उपाय रूप ठे, अनेक प्रकारना लाज तथा लोकमां

पूजावधुं, तथा जस थवानी इच्छा इत्यादि दोषना समूहे युक्त ए तपणे॥

टीकाः—अत्र च विशेषणे तात्पर्य ॥ स विशेषणे हि वि-
धिनिषेधौ विशेष मुप संक्रामत इतिन्यायात् ॥ तेनदुष्टत्वेनख्या-
पयन्निति दुष्टत्वमत्र तपसो विधेयम् ॥

अर्थः—अहीं विशेषणमां तात्पर्य ठे. विशेषणे सहित एवां
विधि वाचक ने निषेधवाचक पद ठे, ते विशेषमां मळी जाय, एटले
विशेष्य पदमां बाध आवे त्यारे विशेष्य विशेषणमां मळी जाय, ने
विशेषणमां बाध आवे त्यारे विशेषण विशेष्यमां मळी जाय. ए प्र-
कारे न्याय शास्त्रनुं वामन कृत सूत्र ठे ते वचनना न्यायथी आ ज-
गाए तप विशेष्य पद ठे. “दुष्ट” ए तपनुं विशेषण ठे ते हेतु माटे
दुष्ट पणे ए तप प्रसिद्ध कर्युं ए प्रकारे दुष्टपणुं तपने आधीन थयुं.
एटले तप पदमां दुष्ट पणुं मळीने पोतानुं मुख्य पणुं जणव्युं ॥

टीकाः—कथं दुष्टं उचै रतिशयेन किंकृत्वा स्पष्टयन् संद-
र्श्य दर्शयित्वा कं नागं पंचाग्नितपोनिमित्तज्वलितज्वलनकुं-
तर्वर्तित्वाद् दारुकोटर मध्यगं जुजंगम् ॥

अर्थः—कीये प्रकारे ए तप दुष्ट ठे, तो अतिशे दुष्ट ठे. शुं
करीने प्रगट कर्युं ? तो पंचाग्नि तप निमित्त बाढ्यो जे अग्निकुं
तेमा रहेलुं जे काष्ठ तेना कोतरनीमध्ये रहेलो बलतो नाग देखाकीने,

टीकाः—किंविशिष्ट नागं बन्धि ज्वालावलीढं ॥ निरंतरं प्र-
ज्वलन्निखिशिखाकवलितं ॥ अर्द्धदग्धमिति यावत् ॥ क्वअग्रेपुरतः
कस्याः मातुर्वर्माग्निधाया महादेव्याः स्वजनन्याः ॥ न केवल मा-
तुस्तथाऽस्तोकलोकस्य कोतूहलादिमिलित सकलजनतायाः

अर्थः—ते ज्ञाग केवो ठे ? तो, अग्निनी ज्वालाअये व्याप्त ठे एटखे निरंतर अतिशे बळतो जे अग्नि तेनी ज्वालाये कोळीयो करेखो एटखे अरधो बळेखो एवो सर्प क्यां आगळ देखाक्यो ! तो पोतानी माता वर्मो नामे पट्टराणीनी आगळ देखाक्यो ॥ एकलो मातानी आगळज देखाक्यो एम नहीं, त्यारे शुं ? तो कौतुहलादि कारणे मळेखा सकळ लोकना समूहनी आगळ पण देखाक्यो.

टीकाः—अथकस्मात् सकल जनमध्ये जगवान् तत्तपस्तिरश्च-
कार ॥ यतः कुपथ मथन धीः ॥ असन् मार्गोऽभेद प्रवीण बुद्धिमा-
न् ॥ न हितत्तपोदोषापादनं विना कुमार्गोऽभेद कर्तुं शक्यः ॥ एत-
दुक्तं जवति ॥ नहि जगवता तत् साक्षादज्ञिहितं प्रेक्षावतां यदु-
तजवद्भिः कुमार्गं स्वलनं विधेय मिति ॥ किंतुज्ञान बलाऽवसित
कमठ विधास्यमानाविरलजलधरपटलविगलंस्तल्लिखधारासंपातादि-
स्त्रापायाज्युपगमेनापि कमठतपसो दुष्टत्वं स्पष्टयताऽर्थादेव तत्
प्रत्यवादि ॥ यन्मद्वद् जवद्भिरपि कुमार्गस्वलनं स्त्रापायांगीका-
रेणामि कार्यम् ॥

अर्थः—हवे शा हेतु माटे सकल लोकनी मध्ये जगवान ते-
जा तपने तिरस्कार करता हवा ! तो जे हेतु माटे असत् मार्गने
उभेद करवामां प्रवीण बुद्धिवाला जगवाने एम विचार्युं जे ते तपना
दोषनुं संपादन कर्या विना कुमार्गनो उभेद नहीं करी शकाय. माटे
एम कही देखाक्युं. पण जगवाने बुद्धिमानने साक्षात् कहुं नथी जे
तमारे कुमार्गनो नाश करवो, त्यारेही रीते कहुं ठे ? तो, पोते ज्ञान
बळे करीने जाणे ठे निश्चय कर्यो ठे जे कमठ तापस घणा मेघ मंरु-
लथी पकसी पाणीनी भाराळ ते आदि घणा उपद्रवथी आपणने
डुख देवे तोपण कमठ तापसनुं तप दुष्ट प्रगट करी देखाक्युं माटे

अर्थात् प्रतिपादन कर्तुं जे मारी પેઠે તમારે પણ પોતાને કષ્ટ થાય તો તે અંગીકાર કરીને પણ કુમાર્ગનો ઉદ્દેશ કરવો.

ટીકા:—સ્વામિ ચરિતાનુસારિત્વાદનુ જીવિચરિતસ્યેત્યુત્પ્રે-
ક્ષાદ્યોતકેવચ્છબ્દ સૂચિતવૃત્તતાત્પર્યાર્થઃ ॥ અતઃવા ત્ર પ્રકરણ-
કારેણાપિ વિપક્ષદુઃસંઘદોષલ્યાપનપુરઃસરં સ્વપક્ષસુસંઘવ્યવસ્થા
પ્રદર્શનેન સ્વવૈધુર્યં સંજ્ઞાવયતા સ્વવ્યસનાન્યુપગમપૂર્વકકુમા-
ર્ગવિધ્વંસનવિધાતુર્જિનસ્ય નમસ્કારઃકૃત ઔચિત્યપ્રતિપાદનાયેતિ

અર્થ:—કેમ જે સ્વામીના આચરણ પ્રત્યે સેવકનું આચરણ
અનુસરે છે એ હેતુ માટે આ પ્રકારે આ કાવ્યનો તાત્પર્યાર્થ ઉત્પ્રેક્ષા
અલંકારને પ્રકાશ કરનાર “હવ” શબ્દે સૂચના કર્યો છે. એજ કા-
રણ માટે અહીં પ્રકરણ કર્તાએ પણ પ્રતિપક્ષરૂપ માઠો સંઘ તેના દોષ
પ્રસિદ્ધ કહેવા પૂર્વક સ્વપક્ષ જલા સંઘની વ્યવસ્થા દેખાડવી તેણે
કરીને પોતાને કષ્ટનો સંજ્ઞવ છે એમ જાણીને પણ આ ગ્રંથ રચ્યો
તેમાં પાર્શ્વનાથજીને નમસ્કાર કર્યો, કેમ જે પાર્શ્વનાથજીએ પોતાને
કષ્ટ થશે એવું જાણીને પણ કુમાર્ગનો નાશ કર્યો માટે તેમને નમ-
સ્કાર કર્યો તે ઉચિતપણું પ્રતિપાદન કરવા જણી છે, માટે હમને
પ્રથમ નમસ્કાર કરવો ઘટે છે.

ટીકા:—અસ્મિન્નેવાર્થે સંપ્રતિ વૃદ્ધસંપ્રદાયોઽન્નિધીયતે ॥
આસ્તે સુ રચિતાવાસા પવિત્રવૃષ્ણાલીની ॥ ઉપગંગં સુરાગારા
કારા વારાણસીપુરી ॥ ૧ ॥

અર્થ:—એજ જ્ઞાવાર્થ નિમિત્ત હવે વૃદ્ધ સંપ્રદાય કહુંબું. એ-
ટલે વૃદ્ધ પંપરાને અનુસરતી શ્રી પાર્શ્વનાથજીની કથા કહુંબું.
જેમાં સારા રચેલા નિવાસ છે ને પવિત્ર ધર્મવર્ષે શોજતી તથા દેવ-

મંદિર જેવો જેનો આકાર છે એવી મંથાને કાંઠે વારાણસી નામે નગરી છે. ॥ ૧ ॥

ટીકા:—અમૂ તસ્યાં મહાકૂટક્ષોણીશ્વરપદ્મતક્ષણઃ ॥ અશ્વ-
સેનઃ સુધર્માસ્થઃ પૃથ્વીપાલો યથાવૃષા ॥ ૨ ॥

અર્થ:—તે નગરીમાં મોટા કપટી પ્રતિપક્ષી રાજાના પદને નાશ કરનાર અશ્વસેન નામે રાજા હતો જેમ સુધર્મા સન્નામાં ઇંદ્ર છે તેમ. તે ઇંદ્રે પણ પર્વતરૂપી શત્રુની પાંચો નાશ કરી છે, તે વાત લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે. જે એક સમે ઇંદ્ર સન્નામાં બેઠો હતો. ત્યારે ઋષિ લોકોએ જણે પૃથ્વીનું વૃત્તાંત કહ્યું. હે ત્રિલોકિ સ્વામિન્ પર્વ-તોને મોટી મોટી પાંચો છે માટે ડરે છે ને મોટાં ગામ નગર ઉપર જણે પડતાં નાંચે છે, તેથી તેમનો નાશ થાય છે, માટે એ મોટા દુઃસ્વર્થી પ્રજાનું રક્ષણ કરો, તે વાત સાંજાળી ઇંદ્રે કોપ કરી પૃથ્વી ઉપર આવીને વજ્ર વેતે મેરુ આદિ પર્વતોની પાંચો કાપી નાંચી તે પર્વતોએ પણ પાંચોની વૃષ્ટિ ઇંદ્ર ઉપર ઘણી કરી તેવામાં કેટલાક મૈનાકાદિ પર્વત સમુદ્રમાં જણે પડ્યા તેમને અથાપિ પાંચો છે. इति कथा. ॥ ૨ ॥

ટીકા:—વર્મા તસ્ય મહાદેવી સચિતાસ્ત્રંભલક્ષણા ॥ શચીવ
સુમનઃપૂજ્યા કુસંગવિકલાઽજનિ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—તે અશ્વસેન રાજાને સુંદર અસ્ત્રંભ સારાં લક્ષણવાળી સત્પુરુષને માનવા યોગ્ય ને કુસંગથી રહિત એવી વર્મા નામે પદ્મરા-ણી હતી. જેમ ઇંદ્રને સ્ત્રી ઇંદ્રાણી છે તેમ. તે ઇંદ્રાણી પણ દેવતાને પૂજવા યોગ્ય છે ને પૃથ્વીના સંગથી રહિત છે. ॥ ૩ ॥

ટીકા:—જયંતશ્ચ નાસત્યશ્ચ સયો રંગચૂ રજૂત્ ॥ જિનઃપા-

શ્વ સ્ત્રયોવિંશો વિષ્ણુધારાધિતક્રમઃ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—તે ઇંદ્ર ઇંદ્રાણીને જેમ જયંત નામે પુત્ર છે, તેમ ને સ્ત્રી પુરુષને સત્ય વક્તા ને દેવતા જેનાં ચરણનું આરાધન કરે છે, એવા ત્રેવીશમા પાર્શ્વનાથ જિનપુત્ર થયા. લૌકિક શાસ્ત્રમાં ઇંદ્રનો પુત્ર જયંત નામે છે. તેનું દેવતાના શ્રોષ્ઠ કરનાર અશ્વિની કુમાર નામે બે વૈદ દેવતા તે ધરણ્ય પોષણ કરે છે, ને દેવતા તે ઇંદ્ર પુત્રના પગ શેવે છે. ॥ ૪ ॥

ટીકાઃ—એષિવાન્ કુમારત્વં તતઃ શક્તિહતાહિતઃ ॥ સ
પ્રવાનીહિતસ્વાંતો ગમયામાસ વાસરાન્ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—ત્યારપછી પોતાની શક્તિવતે શત્રુનો નાશ કરનાર એવા પાર્શ્વનાથજી કુમાર અવસ્થાને પામ્યા, ને સંસારમાં જેનું ચિત્ત આસક્ત નથી એવા બતા દિવસ નિર્ગમન કરે છે, અન્યશાસ્ત્રમાં શીવનો પુત્ર સ્વામી કાર્તિક નામે છે, તેનું નામ પણ કુમાર છે, ને દેવતાના સૈન્યનો અધીપતિ છે. ને શક્તિ નામના અસુધવતે શત્રુનો નાશ કરે છે, ને પાર્વતી નામે પોતાની માતા તેનું હિત કરવામાં જેનું મન છે એવા અર્થને જ્ઞાસન કરનાર પદ મૂકવાથી પાર્શ્વનાથ-જીનાં શક્તિ પરાક્રમ દયાલુતા ઇત્યાદિ ઘણા ગુણ કવિએ સૂચન કર્યા છે. ॥ ૫ ॥

ટીકાઃ—તપ્યમાનોઽન્યદા પંચપ્રાવકં દુસ્તપં તપઃ ॥ જગ-
સ્પૃશું પ્રતિપ્રાચ્ય જન્મસંવૃત્તવિગ્રહઃ ॥ ૬ ॥ ઊર્વીમુર્વી પરિત્રા-
મ્યન્ કર્મઠઃ કમઠઃ શઠઃ ॥ તપ્યસુર્બદ્ધિ રુદ્યાને તાં પુરં પ્રાપ-
તાપસઃ ॥ ૭ ॥ યુગ્મસ

અર્થઃ—એક દિવસ પાંચ અગ્નિ જેમાં રક્ષા છે, એનું આકરું

तप तपतो ने जगत्प्रजुश्री पार्श्वनाथ प्रत्ये जेने पूर्व जन्मथीज वेर बंधायुं ठे, एवो ने तापस कर्म करवामां कुशल ने धुतारो एवो कम-ठ नामे तापस घणी पृथ्वीमां जमतो जमतो बाहारना उद्यानमां तप करवाने इष्टतो ते पूरीने प्राप्त थयो. ॥ ६ ॥ ७ ॥

टीकाः—अथा शा स्वन्निकुंरानि स चतसृष्वचीखनत् ॥
गतिस्थानानि चत्वारि स्ववासाये व आस्वतम् ॥ ७ ॥

अर्थः—त्यारपठी ते तापसै चार दिशाने विषे चार अग्निना कुंरु रच्या ते जाणे निरंतर चार गतिमां पोताने रहेवानां स्थान कर्या होय ने शुं ? ॥ ७ ॥

टीकाः—दिदीपिरे ज्वाला स्तेषु चारुदारुनिवेशतः ॥ जंघा-
लज्वालजटिला स्तत्कषाया इवोच्चिताः ॥ ८ ॥

अर्थः—ते अग्निना कुंरुने विषे सुंदर काटना प्रवेश थकी चारे अग्नि वेगवंत ज्वालाउए व्याप्त अतिशे जाज्वल्यमान थया. ते जाणे ते तापसना अग्नि शिखा जेवा चारे कषाय साथे उदय पाम्या होयने शुं ? ॥ ८ ॥

टीकाः—तदंतःस्थः स्वमूर्द्धोर्ध्वचंद्रमार्त्तमंरुलः ॥ चक्रासे
नून मायास्यन् महानरक मध्यगः ॥ ९ ॥

अर्थः—ते चार अग्निना कुंरुनी वच्चे उन्नो रह्यो, ने पोताना मस्तक उपर आकरुं ठे सूर्य मंरुल जेने एवो ते तापस पंचाग्नि साधन करती वखत आ प्रकारे ओजे ठे. ते शोजा उपर उत्प्रेक्षा अलंकार कहे ठे जे महा नरक मध्येथी नारकी पुरुष जाणे साक्षात् आढ्यो होय ने शुं ? ॥ ९ ॥

टीकाः—कृशानुज्ञानुसंतापं सहिष्णो रथ दारुणं ॥ पारणां
विदधानस्य स्वयं शीर्षैः फलैर्दलैः ॥ ११ ॥ समाहृतपदस्तस्य
स्तंभस्येवोर्ध्वतस्थुषः अयमेव तपस्वीति प्रससारयशः पुरि ॥
युग्मम् ॥ १२ ॥

अर्थः—हवे ए रीते अग्नि तथा सूर्य तेनो आकरो ताप स-
हन करतो ने पोतानी मेळे पमेळां जे फळ तथा पत्र तेणे करीने
पारणुं करतो ने बे पग एकठा करी थांजलानी पेठे अटंट उज्जो
रहेलो एवो तापस तेनो जश नगरीमां पसस्यो जे आज खरो त-
पस्वी जगतुमां ठे. ॥ १२ ॥

टीकाः—गतानुगतिकत्वेन निर्विवेकतया नया ॥ निरीक्षितुं
त माकांक्षन् पौरा गौरवतस्ततः ॥ १३ ॥

अर्थः—ए प्रकारे विवेक रहितपणुं लोकमां ठे. ए हेतु माटे,
एक चाढ्यो, तेनी पठवामे बीजो पण चाले, एक गारूर चाले तेनी
पठवामे बीजी पण चाले एवी रीते लोकमां गारुरीनु प्रवाह ठे,
तेने गतानुगति कहीए ते हेतु माटे नगरना लोक मोटपथी ते बा-
पसना दरशननी इच्छा करता हवा. ॥ १३ ॥

टीकाः—कलससंवनना नूनं गंतुमारेजिरे ऽथ ते ॥ चिरनष्टं-
स्य सौजन्यसिंधोर्बधो रिवा गमे ॥ १४ ॥

अर्थः—त्यार पळी ते तापसे जाणे वशीकरण करयुं होय
नहि एम ते पुरना लोके जवानो आरंज कर्यो तेउपर दृष्टांत—जेम
सारा गुणनो समुद्र, ने घणा काळर्थी गयेलो एवो पोतानो बंधु
आव्यो होय ते प्रत्ये जाय तेम आदरपूर्वक लोक दर्शने चाढ्या.

टीकाः—निरंकुशं विनिर्यद्भिर्नागरैः सागरै रिव ॥ राज-
मार्गाः प्रथीयांसोभूयांसोपि घनीकृताः ॥ १५ ॥

अर्थः—तेनगरना लोक निर्वधपणे समुद्रनी पेठे उज्जराया
एटसे समूहे समूह चाढ्या तेणे करीने राजमार्ग घणा मोटा होता
तो पण अति सांकसा थया.

टीकाः—सुपर्वनिखये सौधे जातरूपमहीमृति ॥ इतः सिंहा-
सनासीनो जगवान् विबुधाधिपः ॥ १६ ॥

अर्थः—त्यार पढी एक दिवस जगवान श्री पार्श्वनाथ स्वामि
देवाधि देव, देवमंदिर समान ने सुवर्णमय पृथ्वीनुं धारण करती
एवी पोतानी हवेखीने बीषे सींहासन उपर बेठा होता.

टीकाः—यांतमेकाशया लोक मवलोक्य विदन्नपि ॥ अस्ता
वेति जनः क्वेति पृष्ठानुचरं जनम् ॥ १७ ॥

अर्थः—सर्व लोक एक चित्ते जता होता तेने देखीने पोते
जाणे ठे तोपण आ लोक सर्वे क्यां जाय ठे. एम पोतना सेवकने
पूठकुं. ॥ १७ ॥

टीकाः—पंचवह्निपस्वी ह समायातोऽस्त्यतो जनः वंदितुं
तं प्रयातीति कुमारं सज्जजिज्ञपत् ॥ १८ ॥

अर्थः—त्यारे ते सेवक श्री पार्श्वनाथ कुमार प्रत्ये विज्ञापना
करतो हवे जे हे महाराज अहीं पंचाग्नि साधन करनार तपस्वी
आव्यो ठे माटे तेने वंदन करवा आ सर्वे लोक जाय ठे. ॥ १८ ॥

टीकाः—अथोवाच प्रभु शिबं विश्वस्त श्रियोऽधमाः ॥ ओ-
हांधत्वात् स्वयं नष्टा नाशयंत्य परानपि ॥ १९ ॥

અર્થ:-સ્યાર પઠી પ્રજુ બોલ્યા જે અહો અધર્મમાં ધર્મ માન્યો
હે માટે વિપરીત બુદ્ધિયોવાલા અધમ પુરુષ મોહે કરીને અંધ થયા
હે. એ હેતુ માટે પોતે નાશ પામ્યો હે ને બીજાને પણ નાશ થમાકે
હે એ મોટું આશ્ચર્ય હે. ॥ ૧૯ ॥

ટીકા:-ઉપાદેયતયા હેય મવસ્વંસ્યબુધા અહો ॥ સુખં હિ
મન્વતે મુગ્ધાઃ કામિની પાદતારુનમ્ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:-અહો અજ્ઞાની પુરુષ જે સ્યામ કરવા યોગ્ય હે તેનું
પ્રદર્શ કરવા પછે નિશ્ચય કરે હે, તે ઉપર દૃષ્ટાંત ॥ જેમ મુગ્ધ પુ-
રુષ (કામીજન) તે સ્ત્રીજના પગનું તારુન તે સુખ રૂપ માને હે, એ-
ટલે સ્ત્રીજના પગની લાતો સ્વાય હે, ને તેમાં સુખ માને હે. તેમ મુઢ
પુરુષ ઠાંકવા યોગ્ય જે અધર્મ તેમાં ધર્મપણાનો નિશ્ચય કરીને અમે
સારું કરીએ ઠીએ. એમ સ્લોટામાં સારુ માને હે એ આશ્ચર્ય હે.

ટીકા:-જન્યુમન્યુકૃતા ધર્મઃ પંચાગ્નિતપસા યદિ ॥ સ્યા જ્ઞ-
સ્યેત્ તૃણજઃ તૃણા મૃગતૃણાંજસા તદા ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-ઉત્પન્ન થવાનું હે શીલ જેને ઘટલે સ્વાજ્ઞાત્મિક ઉત્પન્ન
થતો એહવો જે ક્રોધ તેને અતિ ઉત્પન્ન કરનાર એહવું પંચાગ્નિ તપે
કરિને જો ધર્મ થાય તો સ્વાજ્ઞાત્મિક સસ્ટ્વો પ્રાપ્તી તેમની અતિ ઉ-
ત્પન્ન થઈ તરસ તે જાંજવામાં જલે કરિને નાશ થામે એટલે પંચાગ્નિ
તપે કરિને ધર્મ પણ ન થાય ને જાંજવાના કસે કરિને તરણ થાય
ન જાય ॥ ૨૧ ॥

ટીકા:-બોધયામિતતોગત્વાદુર્મેધસમિમંત્રનં ॥ પ્રજ્ઞાપ્તવા-
નમેતેમવાલ્કલ્લિ કુણાતતઃ ॥ ૨૨ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे हुं जईने दुर्बुद्धि एवा आ लोकने बोध करुं केमजे ए जिखारी तापसे बालकने जेम लोप्तावे तेम आ लोकने लोप्ताव्या ठे माटे ॥ २२ ॥

टीकाः—उक्तागमज्जागत्राय स्तपोसिसिषयाततः ॥ मात्रामी-
त्रैः समंयानमधिश द्यतदंतिकम् ॥ २३ ॥

अर्थः—एम कहिने जगत् स्वामी श्री पार्श्वप्रभुजी त्यार पढी ते तपने खोटुं करि देखामवा बाहन उपर बेसिने पोतानी माता तथा मित्र तेणे सहित ते तापसनी पासे गया ॥ २३ ॥

टीकाः—इतश्चा नलःकुंमांतः प्रभु गुरुणि ॥ दारुणि मध्ये को-
टर मैक्षिष्ट नागं लीनं जयादिव ॥ २४ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रभुए अग्निना कुंरुमां मोटा काष्टना म-
ध्यने विषे पोलाणमां जय थकी जाणे संताइने रहेला नागने ज्ञाने
करीने दीगे ॥ २४ ॥

टीकाः—प्रभु रूचे वृषार्था भूतपस्या जापतापस ॥ धर्मव्या-
जादवः किं नो प्रक्रांतं पातकं त्वया ॥ २५ ॥

अर्थः—देखीने प्रभु बोदया जे, हे जापतापस एटले जपतपना
करनार तपश्चर्या तो धर्मने अर्थे ठे, माटे धर्मना मिषर्था आ तें शुं
प्राप आरंभुं ठे ॥ २५ ॥

टीकाः—मूलं धर्मस्य कारुण्यं पुण्यं बीजं तरोरिव ॥ ज्वल-
नज्वाला तच्च कुतस्त्यं गृहं मुह्यते ॥ २६ ॥

अर्थः—धर्मनुं मूल कारण दया ठे, जेम वृक्षनुं मूल कारण

सारं बीज ठे तेम ते मूल कारण अग्निमां बालवार्थी मोटयपनु
घर क्यांथीज थाय ? एटले जेम बीज बालवार्थी वृद्ध उत्पन्न न थाय
तेम दया रूपी मूलनो नाश करवार्थी धर्म न थाय ने धर्म विना मो-
क्षप नथी ॥ २६ ॥

टीका:-चेतू स्वांगस्या ज्ञिषं;गेण श्रेय स्त दन्निषज्यताम्
तदेव शीतवाताद्यैः किं जंतुन्निरमंतुज्जिः ॥ २७ ॥

अर्थ:-ने जो पोताना शरीरने कष्ट करवार्थी श्रेय मान्यो
होय तो शीत वातादिके करीने ते शरीरने कष्ट कर.पण निरपराधी
जंतुनो नाश शा माटे करे ठे. ॥ २७ ॥

टीका:-आयुर्जायु मिवे बूना मातुराणां शरीरिणां ॥ ध-
मोरक्षैव साधीयान् किमु जो स्तपसा मुना ॥ २८ ॥

अर्थ:-जेम रोगातुर प्राणी औषधने इहे तेम आउखाने
इच्छता प्राणीनी रक्षा करवी एज अतिशे श्रेष्ठ धर्म ठे माटे हे ता-
पस ! आ निर्दय तप वने शुं ? ॥ २८ ॥

टीका:-प्रादुर्भवति न श्रेयो नृणां प्राणिप्रमापणान् ॥ सं-
पादयति नो जातु शिखाशकल मंकुरं ॥ २९ ॥

अर्थ:-माणसने प्राणीना वधथी क्यारे पण श्रेष्ठ प्रगट थलुं
नथी ते उपर दृष्टांत जेम पाषाण खंरु धान्यना अंकुरने क्यारे पण
उत्पन्न करे नहीं तेम ॥ २९ ॥

टीका:-अलंकर्मीणदोःस्तंज संस्तंजितरिपुद्विपः ॥ निघ्न
भिर्निघ्नराज्यश्रीर्विना नीतिं यथा नृपः ॥ ३० ॥ चंद्रमा इव

विष्णुतंडिकां चंद्रिकांविना ॥ न विराजति किंदीरपांकुराखं-
रुमंरुलः ॥ ३१ ॥ धर्मकर्म तथा नावो दामतामसनाशने ॥ ब-
लवन्तुलितोद्गच्छ दरुणां करुणां विना ॥ ३२ ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

अर्थः—युद्धादि क्रिया करवामां कुशल एवा हस्तरूपी थंज
तेणे करी थंजाव्या ठे. शत्रुरूपी हाथी जेणे एवो ने निर्विघ्न राज्य
लक्ष्मीने वश करतो एवो समर्थ राजा पण जेम नीतिविना न
शोजे तथा फीण सरखुं धोलुं ठे अखंरु मंरुल जेनुं एवो चंद्रमा
जेम सुंदर प्रकाशक कांतिविना न शोजे, तेम उगता सूर्य समान
करुणा विना पाप रूपी मोटा अंधकारने नाश करवाने धर्म कर्म
बलवान् नथी. ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

टीकाः—प्राणिघातेन चेद् धर्मो धिवराः पीवरा स्तदा ॥
घातुका जंतु संदोहा नश्रुवीरं दिवं शिवम् ॥ ३३ ॥

अर्थः—जो प्राणी घाते करीने धर्म होय तो लष्टपुष्ट अने जंतु
समूहने नाश करनार एवा माठी लोक स्वर्ग सुखने अथवा मोक्ष
सुखने जोगवत् ॥ ३४ ॥

टीकाः—महानुजाव तन्मुंच पंचवन्हितपो ऽधुना ॥ इत्युक्ते
जगदीशेन तं ललाप स तापसः ॥ ३४ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे हे महानुजाव! पंचाग्नि तपने हमणे-
चीज मूकी दे. ए प्रकारे जगदीश्वर श्री पार्श्वनाथजाये कह्युं. त्वारे
ते तापस ते प्रजु प्रत्ये बोढ्यो ॥ ३४ ॥

टीकाः—चातुरी राजिवीजिं स्ते दंरुनीतिविचारणे न धर्मग्रं-
थचर्चासु जंजतेधी र्जवाहशाम् ॥ ३५ ॥

अर्थः—हे राजकुमार तारी बुद्धि दंरुनीति विचारवामां च
तुर ठे, पण धर्मग्रंथनी चर्चाउने विषे तमारा जेवानी बुद्धि उदय
पामती नथी. ॥ ३५ ॥

टीकाः—मधुक्तं नान्यथे ती श स्त मवादीत् प्रियंवदः ॥ न
चे त्प्रत्येषी तत्पश्य तपसः स्वस्य हास्यताम् ॥ ३६ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रिय वचन बोलनार पार्श्वनाथ स्वामी ते
तापस प्रत्ये बोदया जे मारुं कहेलुं अन्यथा नथी ने जो तने वि-
श्वास न आवे तो पोत्ताना तपनुं हांसीपणुं याय ते जो ॥ ३६ ॥

टीकाः—ततः परशुना नेतां तर्गताद्धौषितोरगम् ॥ छिधा-
विधापयामास दारु तस्य तपो ध्रुवम् ॥ ३७ ॥

अर्थः—त्यार पढी पार्श्वनाथ स्वामीए अग्निकुंरुमांथीज का-
ष्टमां सर्प अर्धो दग्ध थयो ठे, ते काष्टने कढावीने फरसी वत्ते वे
ज्जास कराव्या ते जाणे ए तापसना तपनुज निश्चे ठेदन कर्तु
के शुं ॥ ३७ ॥

टीकाः—ततः कंठोपकंठासजीवितः प्लुष्टविग्रहः ॥ दिवृक्ष-
येव निरगाद पकर्तुं महोरगः ॥ ३८ ॥

अर्थः—त्यार पढी कंठने समीप प्राप्त थयुं ठे जीवित जेने
एटले कंठे प्राण आव्याथी मरवानी तैयारी अएछी एवो, ने अर्द्ध
दग्ध थयुं ठे शरीर जेनुं एवो एक मोटो सर्प ते काष्टमांथी नीक-
द्यों, ते जाणे अपकार करनार ए तापसने मरवानी इच्छाए नीक-
द्यों होय ने शुं ? ॥ ३८ ॥

टीकाः—दापिता विजुना पंच ॥ परमेष्ठिनमस्कृतिः ॥ क-

रुणातरुणा तस्मैपुंसा नेदीयसा ततः ॥ ३९ ॥

अर्थः-त्यार षठी समर्थ जगवान् श्री पार्श्वनाथजीए पोताने मजीक रहेखा माणस पासे ते सर्पने पंचपरमेष्टि नमस्कार एटखे नवकार मंत्र (जेथी दयानो उद्धास घणो थाय ए प्रकारे) देवळाव्या एटखे संजळळाव्या. अथवा करुणाना जाऊ समान अथवा करुणाए जीजाता एवा कोड पासेना माणसनी पासे नवकारसंजळाव्या. ३९

टीका:-लघुकर्मतयै काग्र स्ततः संज्ञितया जन्या ॥ श्रवो-
जक्षिपुटाज्यां ता मधा सीत् स सुधामिव ॥ ४० ॥

अर्थः-त्यार षठी ए सर्प लघुकर्मी ठे अने संझी पंचेंद्रिय ठे ए हेतु माटे एकाग्र थडने कानरूपी अंजळी पुट वने ते नवकार मंत्ररूपी अमृतनुं पान करतो हवो ॥ ४० ॥

टीका:-तन्महिम्ना स निः सीम्ना विपद्य समपद्यत ॥ ज-
वनाधिपदेवेषु धरणःफण भृत्यपतिः ॥ ४१ ॥

अर्थः-जेनो अवधि नथी एवो ते नवकारना महिमाए क-
रीने ते सर्प मरीने जवनपति देवने विषे नागनो राजा घरणेंद्र नामे उत्पन्न थयो. ॥ ४१ ॥

टीका:-द्वादशांगीविदो प्येनं निधनानेहसि स्वयं जव्यान्
पंचनमस्कारमत एवा ध्यजीगपन् ॥ ४२ ॥

अर्थः-एज हेतु माटे द्वादशांगीना जाण मोटा पुरुष पण
मरणकालने विषे पोते जव्यप्राणी थकी पंचनमस्कारने जणे ठे ए-
टखे जव्यप्राणी नमस्कार देवे ने पोते ग्रहण करे ठे ॥ ४२ ॥

टीका—असा वेव चिरोपात पापसर्वकषो न्हणां ॥ घनाघना
हते कोऽन्यः ॥ प्लोष मोष ह्रमो वने ॥ ४३ ॥

अर्थ—एज नमस्कार माणसनां घणां काळ सुधी उपार्जन
करेखां पापनो नाश करनार ठे ते उपर दृष्टांत जेम वनने विषे अ-
ग्निदाहृथी रक्षा करवामां समर्थ मेघविना बीजो कोण होय ?
कोइ नही तेम ॥

टीकाः—ये मुं ज्ञव्या अपव्याजं लज्जंते पोतव ब्रवं संघयंति
जवांजोधिं ते गज्जीर मज्जीरवः ॥ ४४ ॥

अर्थः—जे ज्ञव्यप्राणी जाऊसमान नवकार मंत्रने पामे ठे,
ते प्राणी निर्जय थका गंज्जीर संसार समुद्रनुं उल्लंघन करेठे ॥ ४४ ॥

टीकाः—पशवो प्येन मासाद्य नाकं साकं महच्छ्रिया ॥ विंदंति
कृत संसार तानवा मानवा इव ॥ ४५ ॥

अर्थः—पशु पण ए नवकार मंत्रने पामी मोटी लक्ष्मीये स-
हित स्वर्गने पामे ठे, जेम कर्युं ठे संसारनुं हलकास पण जेमणे एवा
माणस स्वर्गने पामे ठे तेम ॥ ४५ ॥

टीकाः—नमतसुरशिरोमौलितुंबिशासनवैज्रवं जुनक्ति शक्ति-
मान् प्राज्य स्वाराज्य य हृचीपतिः ॥ ४६ ॥

अर्थः—जे नवकार मंत्रना प्रजावथी समर्थने, इंद्राणीना
स्वामीने नमता जे देवताना मस्तक मुकुट तेमणे अंगीकार करी
ठे आज्ञा वचननी ठकुराइ जेमां एवुं पोतानुं मोटुं इंद्र पदवीनुं
राज्य जोगरे ठे ॥ ४६ ॥

टीकाः—दिवकूळ मुदुजख्यास्तिस्फातिप्रीणितविष्टपं ॥ कम्भं
भारत साम्राज्यं सार्वज्ञौमः पिपत्तियत् ॥ ४७ ॥

अर्थः—जे नवकार मंत्रना प्रज्ञावथी दिशायोना समूहने
जिवन करी चालतो जे जसनो विस्तार तेणे करीने प्रसन्न कर्युं ठे
जगत् जेणे एवुं सुंदर चक्रवर्ती राज्यने चक्रवर्तीराज थड् पालन
करे ठे ॥ ४७ ॥

टीकाः—चंचलाया नृतः पंच नमस्कारफलप्रहेः विपक्रिम
फलस्या स्य फलिका त द्विजुंजते ॥ ४८ ॥

अर्थः—देदीप्यमान लक्ष्मीनुं धारण करतो अथवा उज्जवल
ठाषाने धारण करतो एवो ने परिपक्व ठे फल जेनां एवा पंचनम-
स्काररूप फलवान वृक्षनी इंद्र पदवी मल्लवी तेतो एक फलीमात्र
अगट शिंग थड् ठे.

टीकाः—देवभूयं गते नागे तद्धाम्ना थ प्रजुं जनाः ॥ नुनुवुं
सूक्तिपीयूषस्यंदिनो बंदिनो जनाः ॥ ४९ ॥

अर्थः—ते नाग देवपणु पास्या पृथी सुंदर वाणी रूप अमृतने
बरसता एवा लोक तथा बंदिजन, तेमणे नजरे दीठेला मोटा प्र-
तापे करीने प्रजुनी स्तुति करता हवा ॥ ४९ ॥

टीकाः—कोन्यः संवेदमेदस्वी जगवंतं विना त्र यत् ॥ औ-
हतात् पक्ष मप्येन मंतर्दारुरगं विभुम् ॥ ५० ॥

अर्थः—जे अहींच्यां जगवान विना, बीजो कोण मोटो पु-
रुष नजरे न दीठामां आवे एवा पण काष्टना पोलाणमां रहेला
ए मोटा सर्पने देखे ॥ ५० ॥

ટીકા:-કસ્યાપરસ્ય કારુણ્યજરમંથરતારકાઃ ॥ નિપતંતિદશઃ
પ્રેષ્ટાઃ ક્રોદિષ્ટેષ્ટવપિ જંતુષુ ॥ ૫૧ ॥

અર્થ:-દયાના સમૂહ વળે મંદ છે નેત્રની કીકીયો જેમની
એવા જગવાન વિના બીજા કોની સુંદર દૃષ્ટિઓ અતિશે છુટ્ટ એવા
પણ જંતુને વિષે પળે ॥ ૫૧ ॥

ટીકા:-તપો દૂષયિસું કોન્યઃ પ્રજુ રસ્ય તપસ્વિનઃ ॥ ત્યે
ઠિ વિયતો બાઢં કસ્તમસ્તપનં વિના ॥ ૫૨ ॥

અર્થ:-એ તપસ્વીના તપને છોટું કરી દેલાકુવામે જગવાન
વિના બીજો કોણ સમર્થ છે, જેમ આકાશ થકી અંધારાને સૂર્યવિ-
ના બીજો કોણ અતિશે માશ કરી શકે છે ॥ ૫૨ ॥

ટીકા:-ગોત્રજેદાંકિતઃ શક્ર સ્તમસા મલિનઃશશી ॥ મંદઃ
સહસિઘર્માશુઃ કેનો પમિનુમઃ પ્રજુમ્ ॥ ૫૩ ॥

અર્થ:-જગવાનની ઉપમા કોની સાથે કરીએ ? કેમ જે ઇંદ્ર
છે તે તો ગોત્ર એટલે પર્વતનો જેદ કરવેકરીને લાંબિત થયો છે. (જ-
ગતમાં પણ જેણે ગોત્રનું જેદન જેદન કર્યું હોય તે સારો ન કહેવાય
એ ખાવ છે) ને ચંદ્ર પણ અંધારાએ કરીને મલિન છે એટલે કલંકિત
છે અને સૂર્ય પણ માગશર માસમાં મંદ થાય છે એટલે શિશ્યાલામાં
એનો પ્રતાપ હઠી જાય છે, માટે ઇંદ્ર ચંદ્ર અને સૂર્ય એ ત્રણ પ્રતાપી
કહેવાય છે તો પણ તે પ્રતાપમાં એક એક મોટું દૂષણ છે માટે નિ-
ર્દોષ જગવાનને કોની ઉપમા કરિયે ॥ ૫૩ ॥

ટીકા:-પ્રજુ રત્ર ન ચે દેષ્ય જ્ઞાનઃ પ્રતિપદં સ્વસન્ તદા
જાત્યંધવ ન્મોહા દપતિષ્યદ્ જ્ઞવાવટે ॥ ૫૪ ॥

अर्थः—जो प्रजु अहीं न आव्या होत त्यारे तो जन्म-
राना अंध पुरुषनी पेठे मगले मगले स्वखना पामतो आ लोक
मोहथी, संसाररूप कूवामां पकत एटले प्रजुए जो अहीं आवीने
ए तप दुष्ट न करी देखामयुं होत तो लोको मोहथी जूगमां साचुं
मानीने संसार रुप कूपमां पकी मरत ॥ ५४ ॥

टीकाः—ततो विज्ञो गुण स्तोत्र मसहिष्नुः स तापसः ॥ ततो
देशादपक्रांतः प्रकाशा दंधकारवत् ॥ ५५ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते तापसथी जगवाननी गुण स्तुति सहन
न थइ ए कारण माटे जेम अजवालाथी अंधारुं नासे तेम ते दे-
शथी नाठो ॥ ५५ ॥

टीकाः—सदुदकोपि संपर्कोविज्ञो दुःखाय केवलम् ॥ तस्या
अव दुल्लोकस्य प्रकाश इव आस्वतः ॥ ५६ ॥

अर्थः—सारु ठे उत्तर फल जेनुं एवो पण जगवाननो संबंध
ते केवल ते तापसने दुःख जणी थयो. जेम सूर्यनो प्रकाश घूमने
दुःख जणी थाय तेम ॥ ५६ ॥

टीकाः—ततः कृत्वा तदज्ञानात् जरठः कमठ स्तपः ॥ मे-
घमालीतिबिबुधो ऽजनि स्तनितनामसु ॥ ५७ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते वृद्ध कमठ नामे तापस अज्ञानथी तप
करीने स्तनित नामे दशमी निकायने विषे मेघमाली नामे देव-
ता थयो. ॥ ५७ ॥

टीकाः—गीयमानो जगन्नाथो गायकैर्नगरीं ततः ॥ विवेश पे-
शलस्थेन्ना वृत्रहेवा मरावतीम् ॥ ५८ ॥

अर्थः-त्यारपठी जगतना नाथ श्रीपार्श्वनाथजी गायक
लोकोये गान कर्या ठतां मोटा महिमाए सहित जेम इंड्र अमरा-
वती नगरीमां प्रवेश करे तेम पोतानी नगरी प्रत्ये प्रवेश करता
हवा ॥ ५८ ॥

टीका:-ततो लोकांतिकैर्देवैः प्रजुरागत्य बोधितः ॥ जग-
वंतं स्वयं मुक्त्यं वरीतुं प्रहितैरिव ॥ ५९ ॥

अर्थः-त्यार पठी मुक्ति कन्याए पोतानी मेले जगवंतने व-
रवाने भोकदया होय ने शुं ? एम लोकांतिक देवताउए आवीने प्र-
जुने बोध कर्यो ॥ ५९ ॥

टीका:-स्वर्णस्तोमस्य वर्षेण तापनिर्यापणकृतः ॥ ज-
गत्यास्तर्षमाकर्षन् घनाकृतिरदीकृत ॥ ६० ॥

अर्थः-सोनैयाना समूहना वरसवे करीने लोकना संतापने
नाश करवाने समर्थ अने तृष्णानो नाश करता अने मेघना सरखी
ठे आकृति जेनी एवा जगवान दिक्षा लेता हवा. एटले वार्षिक
दान आपीने दीक्षा लीधी. मेघपक्षे मेघ सारा जलनी वृष्टि करीने
पृथ्वीना तापने नाश करवामां समर्थ ठेने तरशने मटारुनार ठे. ६०

टीका:-अथाश्रमपदोद्याने कदाचिद्विहरन् प्रजुः ॥ तस्थौ
मौनं समास्थाय प्यानध्यानैकतानधीः ॥ ६१ ॥

अर्थः-त्यारपठी कोइक वखत विहार करता आश्रमपद
नामे उद्यानने विषे, वृद्धि पामता ध्यानने विषे एकतान धइ ठे बुद्धि
जेमनी एवा जगवान् मौनपणुं धारण करी उच्चा रहेता हवा. ६१

ટીકા:-સ્મૃત્વાથ પ્રાક્તનં વૈરમન્વીશં મેઘમાલિના ॥ અ-
મર્ષોન્મીલદુત્તાલજાલચ્રકુટિશાલિના ॥ ૬૨ ॥ પ્રાગ્જન્મનિ-
ચિતસ્વૈરવૈરનિર્યાતનામહં ॥ વિદધામીત્યુપસ્થદું વક્રસ્વેન
પ્રવક્રમે ॥ ૬૩ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી મેઘમાલી જગવાન પ્રત્યે કેટલાક જ-
વથી અનુસરતુ જે પૂર્વનું વૈર તેને સંજારીને ક્રોધથી ઝંચુ ઉપરતું
જે વિશાલ છલાટ તેને વિષે ચ્રકુટી કરીને શોજતા એવા તે દેવે
એમ વિચાર્યું જે હું પૂર્વજન્મને વિષે સંચય કરેલું પોતાનું વૈર તે પ્રત્યે
નિર્યાતના કરું, ઘટલે વૈરનો બદલો વાલું. અર્થાત્ વૈર વાલું. એમ
ધારીને વક્રપણે ઉપડ્રવ કરવાને આરંજ કર્યો. ॥ ૬૨ ॥ ૬૩ ॥

ટીકા:-પ્રેસ્થગ્નિશાતવિશિશ્વશિશ્વાસમનસ્વાંકુરાન્ ॥ મુ-
ખનિર્યદૂધનસ્વાનવિદીર્ણગિરિકંદરાન્ ॥ ૬૪ ॥ દિગ્ગજૈર્ચોદ્ધુ-
મુપિત્સૂનિવ સિંહાન્ મહીયસઃ ॥ વિનિર્મમે જગન્નેતુરુપરિષ્ઠા-
ત્સ હુષ્ટધીઃ ॥ ૬૫ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ચલકતા જે તીવ્ર બાણ તેની શિશ્વા સરસ્વા ઢે ન-
સ્વાના અંકુરા (અગ્ર) જેના અને મુખથી નીકલતા મેઘ જેવા મંત્રીર ક-
ઝાકાના શબ્દે કરીને કરુકા કરી (ફાફી) ઢે પર્વતની ગુફાઈ જે-
મણે એવા, અને દિગ્ગજ (હાથી) ની સંઘાતે જાણે યુદ્ધ કરવાને
ઝડપતા હોય ને શું? એવા મોટા સિંહને તે હુષ્ટબુદ્ધિ દેવે જગ-
સ્વામીશ્રીપાર્શ્વનાથજી ઉપર વિકુર્ચ્યા ॥ ૬૪ ॥ ૬૫ ॥

ટીકા:-અવગ્રહં પ્રજોસ્તેઽથ સ્પ્રષ્ટુમપ્યસહિષ્ણવઃ ॥ અભૂવ-
ન્નિષ્કલા યદ્વન્નિર્ધનાનાં મનોરથાઃ ॥ ૬૬ ॥

અર્થ:-તે સિંહ પ્રજાનો અવગ્રહ સ્પર્શ કરવાને સમર્થ ન થયા

जेम निर्धन पुरुषना मनोरथ सफल न थाय तेम ॥ ६६ ॥

टीका:-गंरस्थल गलदाननीरशीकरवर्षुकाः ॥ सञ्जिताश्वं-
रशुं नाढ्यास्तेन स्तंभेरमास्ततः ॥ ६७ ॥

अर्थ:-त्यारपणी गंरस्थल थकी नीकळतुं जे मदनुं जल तेना बिंदवाने वरसता ने आकरा ठे शुंढादंर जेना एवा हाथी विकुर्न्या ॥ ६७ ॥

टीका:-उदामानः प्रचौ तेऽपि तेजस्विनि तमोपहे ॥ बभ्रुवु-
र्मदधाम्मानो दीपाः प्राजातिका इव ॥ ६८ ॥

अर्थ:-ते मोटा हाथी पण तेजवंत ने अज्ञान अंधकारने नाश करनार एवा प्रचुने विषे जेम प्रजातकालना दीवा निस्तेज थाय तेम प्रतापरहित थया ॥ ६८ ॥

टीका:-इत्यादिजिर्महाजीमैर्मरैः समरैरिव ॥ अक्षु-
ज्यति जिने जिष्णौ मेघमालीत्यर्चितयत् ॥ ६९ ॥

अर्थ:-पूर्वे कक्षा ए आदि संग्रामनी पेठे मोटा जयंकर एवा उपद्रववने जीतवानुं जेने शील ठे एवा जिनपार्श्वनाथजी कोज न पामे ठे मेघमाली देव एम विचारतो हवो ॥ ६९ ॥

टीका:-कथमेषऽमया दोज्यो दीप्रोकंप्रः सुमेरुवत् ॥ आ-
हातं सखिलौधेन प्रक्षिपामि सरस्वति ॥ ७० ॥

अर्थ:-जे मेरु पर्वतनी पेठे देदीप्यमान अने कंफे नहीं एवा आ जमवंतने हुं कीये प्रकारे कोज पमानुं एम विचार करतां अरे एमां शुं ठे ? एम अवगणना पूर्वक विचार कयों जे पालीना प्रवाह

વને એને સમુદ્રમાં સ્વેચ્છી નાંચુ ॥ ૭૦ ॥

ટીકા:—કર્ણપાલીલલતાર-પ્રાશુતારાંશુજ્ઞાસુરા ॥ મહદ્દિ-
સ્ફૂર્જર્જર્જસ્વિવૃંહિતા ગજતા યથા ॥ ૭૧ ॥

અર્થ:—એમ વિચારીને આકાશમાં મેઘ પંક્તિ વિસ્તારી, તેનું પાંચ શ્લોક વને વર્ણન કરે છે. જે કાનની મર્યાદાને વિષે રહ્યા ને સુંદર અતિશે ઊંચા જે તારાનાં કિરણ, તેણે કરીને દેદીપ્યમાન જ-
્ઞાતી એટલે મેઘ પંક્તિરૂપ સ્ત્રીયે કાન સુધી સુંદર અતિશે તેજસ્વી તારા રૂપી મોતી ધારણ કર્યા છે તેની કાંતિ વને શોષે છે. તે ઉપર દૃષ્ટાંત, જે મોટાને બલ પરાક્રમને જણાવતાં એવા છે શબ્દ જેને વિષે એવી હાથીની શ્રેણી શોષે તેમ જણાતી હાથીની શ્રેણી પણ મો-
તીના સમૂહ ધારણ કરવાથી શોષે છે ॥ ૭૧ ॥

ટીકા:—ત્રિજ્ઞા સ્વનિમણિત્વિમ્બજિરજ્જનાચલજૂરિવ ॥ કુંજ-
ગુંજત્કુરંગારિ-પ્રતિશ્રુન્મિશ્રિતાંબરા ॥ ૭૨ ॥

અર્થ:—વલી તે મેઘપંક્તિ કેવી છે ? તો જાણને વિષે રહેલા મણિની કાંતિવને મિશ્ર થયેલી એવી અંજનાચલની જૂમિ હોય ને શું ? એમ જણાતી. વલી કુંજને વિષે શબ્દ કરતાં એવા જે સિંહ એટલે જ્યારે મેઘ ગર્જના કરે ત્યારે સિંહ પણ પોતાના માથા ઉપર ગર્જના થતી સાંજલીને અહંકારથી તેમના સામી ગર્જના કરે એવો સ્વજ્ઞાવ છે માટે, તેમના પકવંદાના શબ્દવને મિશ્રિત થયું છે આ-
કાશ તે જે થકી એવી ॥ ૭૨ ॥

ટીકા:—અંતઃસ્થકાલિયવ્યાલ-મૌલિરત્નાંશુકીલિતા ॥ કા-
લિંદીવાનિલોદંબદ્વીચિકો હલાકુલા ॥ ૭૩ ॥

अर्थः—वखी ते मेघपंक्ति केवी ठे ? तो के जेना जलमां काखियनामे नाग रह्यो ठे तेना मस्तकमां रत्न रखां ठे तेनी कांसिवके व्यास थएखी ने वायुवके उठलता तरंगना कोलाहल शब्दवके व्याकुल व्याकुल एवी जुमनां नामे नदी होयने शुं ? कवितामां जुमना नदीनुं जल कालु वर्ण न थाय तेमां काखियनामे मोटो मणिधर नाग परिवार सहित रह्यो तो तेने कृष्ण वासुदेवे समुद्रमां काढी मुक्यो शायी के तेना जेरथी ते नदीनुं कालु पाणी लोक पान करीने मरण पामता हता. ते कथा पुराणमां प्रसिद्ध ठे, माटे मेघमाळा पण एम जणाती एवी. ॥ ७३ ॥

टीकाः—उद्यत्सौदामनीदामकामसंवलितहृविः ॥ कुच्यदं-
जोनिधिध्वानगंजीरध्वनिराकुरा ॥ ७४ ॥

अर्थः—वखी ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के उत्पन्न यता जे वीजखीना ऊबकारा तेणे करीने अति व्यास थइ ठे वखी जेनी, अने क्षोज पामता समुद्रना शब्द सरखा गंजीर शब्दवके व्यास एवी ॥ ७४ ॥

टीकाः—आशानितंबिनीवक्त्र विंबनीलांबरश्रियम् ॥ संद-
धानाम्बरं तेन तेने कादंबिनी ततः ॥ ७५ ॥

अर्थः—वखी ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के दिशारूपी स्त्रीओलुं मुख हांकवानुं कालुं वख तेनी शोजाने धारण करती एवी मेघ-
पंक्ति ते देवे विस्तारी ॥ ७५ ॥

टीकाः—अस्ततंड्रास्ततः सांद्राजगवन्मस्तकोपरि ॥ नि-
पेतुः सखिसासारा नाराचा इव दुःसहाः ॥ ७६ ॥

अर्थ:-त्यार पढी जगवानना मस्तक उपर आखसरहित
अंतरावरहित पाणीनी धारात पानी ते जाणे दुःसह बाणवृष्टि
पढी होय नहि शुं एम जणाती ॥ ७६ ॥

टीका:-जिनदेहं ततः स्पृष्टाव ते सुखंतिस्म भूतले ॥ अंतः
समुच्चरद्ध्यानमरुता विधुता इव ॥ ७७ ॥

अर्थ:-त्यार पढी ते जलधारा पार्श्वनाथजीना देहनो स्पर्श
करीने भूतलमां छोटी पढी एटले पृथ्वीमां पसरि, ते जाणे अंतरने
विषे रुने प्रकारे चालतुं जे ध्यान ते रूपी वायुवने तिरस्कार पामी
होय ने शुं ? एम हेठल (नीचे) पढी ॥ ७७ ॥

टीका:-नीरन्ध्रं नीरधाराजिः पातुकाजिः समंततः ॥ एका-
र्णवे इवाभूतां युगांतश्च रोदसी ॥ ७८ ॥

अर्थ:-त्यारपढी धारुणणे निरंतर चारे पास पकती पाणीनी
धारातए जेम युगांत कालमां आकाश पृथ्वी एक समुद्रमय थाय
तेम सर्व जलमय थयुं ॥ ७८ ॥

टीका:-सोऽजितो जिनमप्सूरोऽज्रियः क्षीरोदसोदरः ॥ ब-
जार तनुजाजिह्वः कालोदजलधिश्रियम् ॥ ७९ ॥

अर्थ:-जिननी चारे पास मेघमांथी पकतो ने क्षीर समुद्र
जैवो ते पाणीनो समूह पार्श्वनाथजीनी काली कांतिवने मि-
श्र थयो माटे तेणे कालोद नामे समुद्रनी शोजा धारण करी ॥ ७९ ॥

टीका:-तमाखकाखजीमूतनिष्ठयूतः पयसां रयः ॥ स
वरीवृध्यते स्फोर्ध्वं जारं जारं जुवं तथा ॥ ८० ॥ यथा जगवतः
कंठमारुरोह निरंकुशः ॥ संपद्यतेऽपकाराय नीचगामी दुपेक्षितः ॥ ८१ ॥

अर्थः—तमाल वृक्षना जेवा काला मेघयी पेलेलो जे पाणीनो प्रवाह ते पृथ्वीने जरी जरीने ते प्रकारे उंचो अतिशे वघ्यो जे प्रकारे जगवानना कंठ उपर निरंकुशपणे आरोहण थयो. ते उपर अलंकार करे ठे. जे ए वात घटेज, जे नीचाणमां गमन करनार तेनी उपेक्षा करवी ते पोताना अपकार जणी थाय ठे. जेम नीच पुरुष ठे तेनी उवेखणा करी जे हशे आपणुं अपमान कर्युं तो करवा थो इत्यादि प्रकारे जो करे तो ते नीच पुरुष अंत्ये जतां आपणुं गळुं जाले तेम ते नीचाण चालनार जल ठे तेमो एवो स्व-ज्ञाव थयो जे हलवे हलवे परमात्माना कंठ उपर आवी वेतुं ॥ ८० ॥ ८१ ॥

टीकाः—अमोघः पाथसामोघः समैधिष्ठ यथा यथा ॥ इष्य-
येव जिनस्यापि ध्यानवन्द्हिस्तथौर्ववत् ॥ ८२ ॥

अर्थः—सफळ एवो पाणीनो प्रवाह जेम जेम वृद्धि पाव्णो तेम तेम परमात्मानो पण ध्यानरुपि अग्नि इष्याए करीने जाणे वरवानल अग्नीनी पेठे देदीप्यमान थतो हवो ॥ ८२ ॥

टीकाः—नीलकुंतलरोलंबं पद्मलाहिदमलम् ॥ दंतद्युति-
मधुस्यंदि ग्रीवानाखोपलक्षितम् ॥ ८३ ॥ इंदीवरश्रियंबिन्न व-
श्यज्जनतान नम् ॥ घनमुक्तपय पूरनिमग्नवपुषः प्रजोः ॥ ८४ ॥
युग्मम्

अर्थः—त्यार पठी मेघे मुकेळा पाणीना पुरमां निमग्न थयुं ठे शरीर जेनुं एवा जगवान तेमनुं जे, काला कमलनी शोजाने धारण करतुं एवुं मुख ते प्रत्ये, लोकना समूह जोता हवा. ते

કમલ કેવું છે તો કાલા કેશરૂપી જમરા જેમાં રહ્યા છે એવું, ને સુંદર નેત્રરૂપી નિર્મલ પત્ર જેમાં રહ્યાં છે એવું, ને વાંતની કાંતિ રૂપ મકરંદને ઝરતું (ઉત્પન્ન કરતું) ને કંઠરૂપ નાલે કરીને જણાતું એવું જગવંતનું મુખ, કમલ સદૃશ જણાય છે ॥ ૫૪ ॥

ટીકા:-અનણીયોમણીરશ્મિકિસ્મિરિતકુન્મુલમ્ ॥ ઇતશ્ચ નાગરાજસ્ય સિંહાસનમકંપત ॥ ૫૫ ॥

અર્થ:-ઘટલું થયા પઠી મોટા મણીની કાંતિયોવત્ ચિત્ર વિચિત્ર કર્યાં છે દિશાઓનાં મુખ જેણે એવું નાગરાજનું સિંહાસન કાંપતું હવું ॥ ૫૫ ॥

ટીકા:-વૃત્તાંતસ્તેન કૃત્તાંતઃકરણસ્થેનસા તતઃ ॥ પ્રયુક્તાવ-
ધિનાઽબોધિ પ્રજોઃ પાદપ્રસાદવત્ ॥ ૫૬ ॥

અર્થ:-ત્યાર પઠી જ્ઞેદન થયું છે અંતઃકરણમાં રહેલું પાપ જેનું ઘવા તે નાગરાજે શ્રવધિજ્ઞાન પ્રયોજીને પ્રજા સંબંધી સર્વે વૃત્તાંત પ્રજુના પાદપ્રસાદની પેઠે જાણ્યું. ઘટલે જેમ તીર્થકરનો જન્મોત્સવ જાણે છે તેમ. અથવા પોતા ઉપર જે પૂર્વે પ્રજુના ચરણનો અનુગ્રહ થયો છે તેમ અથવા કમઠ યોગીના પંચાગ્નિ કુંડમાં પૂર્વે વસતો હતો તેથી જગવાને પોતાના ચરણપ્રસાદવડે આ પ્રકારની પદવી પમાડી છે, એ પાદપ્રસાદસહિત જેમ હોય તેમ જાણતો હવો. ॥ ૫૬ ॥

ટીકા:-સત્પત્રલકુચારોહાસ્તિલકાનુગતાલિકાઃ ॥ ક-
ર્ષિકારચિત્ત્વાયા સ્વામંજુલવલીલતાઃ ॥ ૫૭ ॥ વન્યાસમાઃ
સમાદાય દેવીઃ પદ્માવતીમુખાઃ ॥ ધરણેન્દ્રસ્તતો જક્ત્યા સ્વા-
લિંગં સમુપેયિવાન્ ॥ ૫૮ ॥ યુગ્મમ્

अर्थः—त्यार पढी सुशोजित ठे स्तन अने कटीथी नीच-
 ल्यो जाग ते जेमनो एवी; अने तिलक सहित ठे ललाट जेमनां
 एवी तथा काननां आञ्जुषणवने रची ठे सुंदर शोजा जेमनी एवी ने
 सुंदर ठे त्रीवलीरूपी लता जेमनी एवी ने वनदेवी सरस्वी जणाती
 जे पद्मावतीप्रमुख देवीओने संघाथे लइने धरणेंद्र जक्तिए क-
 रीने पार्श्वनाथ स्वामी पासे आवता हवा. वनदेवी प्रत्ये विशेषणो
 अर्थ जे सारा पत्र जेने ठे एवा लकुच नामे वृक्षनो ठे आश्रय जे-
 मने एहवी ने पोतामां वधारे सुगंध ठे माटे तिलकना वृक्षथी प्राप्त
 थया ठे त्रमर जेमने एहवी ने कर्णिकारनां वृक्षवने थइ ठे गया
 जेमने एवी ने सुंदर ठे लवली नामे लताओ जेनी पासे एहवी.
 ॥ ७७ ॥ ७८ ॥

टीकाः—विजुरीक्षां वभूवेथ तेन मध्येजलोच्चयम् ॥ उर्मि-
 संवर्मितः शौरिरंतर्नीराधिपं यथा ॥ ७७ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते धरणेंद्रे जलना समूह मध्ये तरंग वने व्या-
 त थएला जगवान दीठा. जेम समुद्रनी मध्ये नारायणने देखे तेम. ए
 दृष्टांत अन्यशास्त्रने अनुसारी ठे ते कह्युं ठे. समुद्रनी मध्ये शेषनागना
 शरीर उपर नारायण सूत्रे ठे ने ते नाग पोतानी हजार फणारूपी
 वत्र तेमना उपर धरे ठे. ने पासे लक्ष्मीजी पग चांपे ठे, तेथी ते-
 मनुं नाम शेषशायी जगवान कहेवाय ठे इत्यादि कथा ठे ॥ ७७ ॥

टीकाः—मणिदीधितिनिर्झूतघनसंतमसं ततः ॥ अपार-
 स्फारदुर्वारांबुधाराचौरगौरवम् ॥ ७८ ॥ आतपत्रं श्रियः सत्रं
 फुल्लत्रबफणामयम् ॥ जुवनाधिपतेरुर्ध्वं द्राग्विजरांबभू-
 व सः ॥ ७९ ॥

અર્થઃ—ત્યાર પછી તે ધરણેંદ્ર, મણીની કાંતીવડે નાશ કર્યું છે ઘાઢ અંધકાર જેણે એવું ને ઘણી મોટી ને દુઃસ્વચ્છી નિવારણ થાય એવી જે જલધારાનું તેને હરનાર છે મોઢ્યપ જેની એવું ને શોજાનું ઘર પ્રફુલ્લિત નવફણારૂપી ઠગ્ર જગવંત ઉપર શીઘ્રપણે ધારણ કરતો હવો ॥ ૯૧ ॥

ટીકાઃ—સોઽધસ્તાન્નેતુરુદ્યામધામ તામરસં મુદા॥ઉન્નાલં ર-
ચયામાસ દાસવદ્દાસવોપમઃ ॥ ૯૨ ॥

અર્થઃ—વાસવ ઇંદ્ર છે ઉપમા તે જેની એવો જે ધરણેંદ્ર તે સ્વામી એવા જગવંત શ્રી પાર્શ્વનાથની હેઠળ અપરિમિત ઘટલે ઘણું છે તેજ તે જેનું એવું અને ડંચાં મુખનું છે નાલ તે જેનું એવા કમલની હર્ષે કરીને દાસની પેઠે રચના કરતો હવો ॥ ૯૨ ॥

ટીકાઃ—અથોપરિ ફણાઠગ્રવારિતાંબુદવિપ્લવઃ ॥ અધોજાં-
બૂનદાંજોજન્યસ્તશસ્તપદઃ પ્રજુઃ ॥ ૯૩ ॥ પ્રાગૂવત્ પ્રવવૃત્તે
ધ્યાતું મિંબમંબરવર્જિતઃ ॥ સર્વાવસ્થાસુ સામ્યં હિ કામં પરમ-
યોગિનામ્ ॥ ૯૪ ॥

અર્થઃ—ત્યારપછી જેનાઉપર ફણારૂપ ઠગ્ર વડે મેઘનોઉપદ્રવ નિવારણ કર્યો છે એવા ને નીચે સુવર્ણ કમલને વિષે થાપ્યા છે સું-
દર પગ જેણે એવા પ્રજુ પૂર્વની પેઠેજ ઉપદ્રવનો જે આમંબર તેણે રહિત ધ્યાન કરવાને પ્રવર્તતા હવા તે વાત ઘટેજ મોટા યોગીશ્વર-
ને સુખ દુઃખાદિ સર્વ અવસ્થાને વિષે અતિશે સમપણું હોય છે ॥ ૯૩ ॥ ॥ ૯૪ ॥

टीकाः—तथापीशे महामर्षप्रकर्ष मेघमालिनम्॥मेघमालिन-
मुद्गीक्ष्य ततोऽवादीदहीश्वरः ॥ ६५ ॥

अर्थः—त्यार पगी धरणेंद्र मेघमाली प्रत्ये पूर्वे कश्यो एवो
उपद्रव कर्यो ठे तो पण प्रजुने विवे महाक्रोधे करीने पागी मेघ
मालानी वधारे वृष्टि करवामां तत्पर थयो एवो मेघमालीदेवने दे-
खी ते प्रत्ये नागपति धरणेंद्र बोलतो हवो ॥ ६५ ॥

टीकाः—मूढ पापीयसां धुर्य मौले क्षोदीयसां जवान् ॥ जि-
नेद्रेपि किमेतद्गो व्यंजयस्यसमंजसम् ॥ ६६ ॥

अर्थः—हे मूढ! अति पापीमां अप्रेसर, अति नीच प्राणीना
माथाना मुगट समान एवो तुं जणाय ठे शायी के जिनेश्वरने
विवे पण शुं आ तें अघटित प्रगट कर्युं! ॥ ६६ ॥

टीकाः—द्विषन्नीशमधस्त्वंगो मापस्तसमानसः ॥ याने
वश्ये पयोराशौ को नु निर्द्वज्ज मज्जति ॥ ६७ ॥

अर्थः—हे मेघमाली? प्रजुनो द्वेष करी तप्युं ठे मन जेनुं
एवो तुं नरकमां मांपरु केम जे हे निर्द्वज्ज पोताने वश नौका मली
पगी समुद्रमां कोण रुबी मरे ॥ ६७ ॥

टीकाः—अहो कारुणिकायापि जिनायेष्यति बालिशः ॥
द्विषंत्याम्रं अदीयांसं करज्जाः कंटकाशिनः ॥ ६८ ॥

अर्थः—मूर्ख पुरुष करुणाना समुद्र एवा जिनजणी इष्यां करे
ठे ते आश्चर्य ठे. त्यां अलंकार बतवे ठे जे ए वात घटे ठे. मू-
र्खनो एवो स्वजाव होय ठे. जेम कांटानुं जक्षण करनार उंट ठे ते
अतिशे कोमल एवो आंबो ते प्रत्ये द्वेष करेठे तेम ॥ ६८ ॥

ટીકા:-વિચુનાકૃતપોઽસારં તેને તેઽનુજિષ્ઠકૃયા ॥ નહિ જાતુ
સતાં વૃત્તિઃ પરેષાં વિપ્રલિપ્સયા ।. ૯૯ ॥

અર્થ:-નગવાને તારા ઉપર અનુગ્રહ કરવાની ઇચ્છાએ તારું
અજ્ઞાન તપ છોટું કરી વિસ્તાર્યું કેમ જે ક્યારેય પણ સત્ પુરુષની
પ્રવૃત્તિ બીજા પુરુષને ઠગવા કારણે હોયજ નહીં ॥ ૯૯ ॥

ટીકા:-બાલિશ ત્વાદૃશા યદ્વા હિતમપ્યઽહિતં વિદુઃ ॥
સંપચ્યતે વિરહિણાં હરિણાંકોઽપિ દારુણઃ ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ:-માટે હે મૂર્ખ તારા સરખા પોતાનું હિત પણ કરેલું
તેને અહિત માને છે એ ન્યાય તો આ પ્રકારે થયો. જેવો વિરહી (વિ-
યોગી માણસ) ને શીતલ ચંદ્રમા છે તો પણ આકરો ડુઃસહ લા-
ગે છે તેમ ॥ ૧૦૦ ॥

ટીકા:-અતત્વં તાત્વિકત્વેન ચિત્રં નિશ્ચિન્વતે જન્માઃ ॥ શુ-
ક્તિકાશકલં ત્રાંતા મન્વતે રજતાત્મના ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ:-જે જન્મ પુરુષ છે તે અયથાર્થવસ્તુપ્રત્યે યથાર્થપણાનો
નિશ્ચય કરે છે. જેમ ત્રાંતિ પામેલો પુરુષ ઢીપના કમકા પ્રત્યે આતો
રુપાનો કમકો છે એમ માને છે તેમ ॥ ૧૦૧ ॥

ટીકા:-एवं कमठजीवः स नागराजेन तर्जितः ॥ अपराद्धे-
षुबद्धेने द्विया मंहु विलङ्कताम् ॥ १०२ ॥

અર્થ:-એ પ્રકારે કમઠના જીવને તે નાગરાજે તિરસ્કાર કર્યો
ત્યારે, લક્ષ્મી ચુક્યો છે બાળ તે જેનો એવા પુરુષની પેઠે તત્કાલ
લજ્જાએ કરીને વિલક્ષણ પામ્યો. એટલે જુઓ પર્યો ॥ ૧૦૨ ॥

टीकाः—उपपन्नवैरपि ध्यानसंपदलंपटमानसम् ॥ स निष्कंपं जिनं वीक्ष्य निस्तरंगपयोधिवत् ॥ १०३ ॥ प्राग्जन्मवैर-संचारवि प्रतिसारजाक् ततः ॥ रुमराकंबरं सद्यः संजहार वि-शारदः ॥ १०४ ॥

अर्थः—त्यार पढी उपद्रवे करीने पण ध्यान संपदाने विषे लंपट ठे मन जेनुं एवा अने तरंग रहित समुद्रनी पेठे कंपाराए रहित एवा जिन श्रीपार्श्वनाथजीने देखीने पूर्व जन्मना वैरनो जे समूह तेणे करीने विपरीत जजतो एटले अवधुं आचरण करता एवा ते बुद्धिवंत मेघमाळीए तत्काल उपद्रवनो जे आरुंबर तेने संहार्यो ॥ १०३ ॥ १०४ ॥

टीकाः—स्वागांसि सम्यगानम्य क्षमयित्वा जिनं ततः ॥ तापस्त्यनेन्द्रियग्रामः स्वकं धाम जगाम सः ॥ १०५ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते मेघमाळी पोताना सर्व अयराध खमा-वीने जिन श्रीपार्श्वनाथजीने नमस्कार करीने, पोताने पश्चात्ताप थयो ठे जे आ मँ खोटुं कर्तुं, ते तापथी कृश थयो ठे इंद्रियोनो समूह जेनो एवो ते देव पोताना स्थान प्रत्ये जतो हवो ॥ १०५ ॥

टीकाः—अथ कृतज्ञयमाथं श्रीजिनं पार्श्वनाथं कमठवि-जयदहं बुरुसद्ध्यानलक्षम् ॥ मुदितजनसमाजः कीर्तयित्वा-हिराजः स्वजवनमुरुशक्तिः प्राप सत्स्वामिभक्तिः ॥ १०६ ॥ ॥ इति कथा ॥

अर्थः—त्यार पढी कर्हो ठे जयनो नाश जेणे एवा, ने कम-ठने जीतवामां चतुर एवा, ने प्रगट थयुं ठे सारा ध्यानने विषे लक्ष

જેમને એહેવા શ્રીજિન પાર્શ્વનાથજી તે પ્રત્યે, હર્ષ પમાડ્યોઢે લોકનો સમૂહ જેણે એવો, ને ઘણી ઢે શક્તિ જેની એવો ને સુંદર ઢે સ્વામી જ્ઞક્તિ જેની એવો નાગરાજ વચાણ કરીને અથવા સ્તુતિ કરીને પોતાના સ્થાન પ્રત્યે જતો હવો ॥ ૧૦૬ ॥ એ પ્રકારે કથા સંપૂર્ણ થઈ ॥

ટીકા:-તદેવમિષ્ટદેવતાસ્તવમન્નિધાયેદાનીં સંઘવ્યવસ્થો-
પદેશરહસ્યં પ્રતિપાદનીયં તચ્ચ યોગ્યસ્ય પુરુષસ્ય પ્રતિપાદ્યમાનં
સાફલ્યમાસાદયેત્ । અયોગ્યાય તુ દીયમાનં પ્રત્યુત્તાપકારાય
સ્યાત્ । યદુક્તમ્-અપ્રશાંતમતૌ શાસ્ત્રસંજ્ઞાવપ્રતિપાદનમ્ ॥
દોષાયાજિનવોદીર્ણે શમનીયમિવ જ્વરે ॥

અર્થ:-એવી રીતે ઇષ્ટ દેવતાની સ્તુતિ કહી હવે સંઘની
વ્યવસ્થાના ઉપદેશનું રહસ્ય કહેવાનું ઢે. તે રહસ્ય યોગ્ય જીવને
ઉપદેશ કર્યાથી સફલતાને પામશે ને અયોગ્ય પુરુષને અપાયેલું ઠતું
કદાચ ઊલટું અપકારનું કારણ થાય. કહ્યું ઢે કે, જેની બુદ્ધી સ્થિર
નથી તે જીવને શાસ્ત્રના સ્વરા તત્ત્વનો ઉપદેશ દોષનું કારણ થાય
ઢે. જેમ જેને ત્યવ ચઢ્યો ઢે તે માણસને શાંતિને વાસ્તે આપાતી
દવા દોષનું કારણ થાય તેમ.

ટીકા:-અતોઽન્નિધેયમુપક્રમમાણ ઉપદેશરહસ્યજાણન-
યોગ્યં શ્રોતારં નિરૂપયિતુમાહ ॥

અર્થ:-એ હેતુ માટે કહેવા યોગ્ય વસ્તુનો આરંભ કરતા
અન્નિધેય વસ્તુનો ઉપન્યાસ કરતા ઠતા ગ્રંથકાર ઉપદેશ રહસ્યને
કહેવા યોગ્ય શ્રોતા પુરુષનું નિરૂપણ કરતા ઠતા કહે ઢે, ઘટલે શ્રો-
તા પુરુષનાં લક્ષણ કહે ઢે.

॥ मूल काव्यं ॥

कल्याणाज्जिनिवेशवानिति गुणग्राहीति मिथ्यापथ
प्रत्यर्थीति विनीत इत्यऽशब्द इत्यौचित्यकारीति च ॥
दाक्षिणीति दमीति नीतिऋदिति स्थैर्यीति धैर्यीति सत्
धर्मार्थीति विवेकवानिति सुधीरित्युच्यसे त्वं मया ॥२॥

टीकाः—उच्यसे व्यपदिश्यसे त्वमिति युष्मदा विवक्षित-
श्रोतृनिर्देशः मयेति कर्तुरात्मनिर्देशः ततश्च ओ श्रोतर्मया त्वं
संघव्यवस्थां प्रतिपाद्यसे इत्यर्थः ॥

अर्थः—‘त्वं’ ए प्रकारे युष्मत् शब्दनो प्रयोग कर्षो, तेथी आ
काव्यमां कहेलां लक्षण सहित जे श्रोता पुरुष तेनो निर्देश कर्षो;
अने ‘मया’ ए प्रकारना प्रयोगथी कर्त्ता ए पोतानो निर्देश कर्षो, तेथी
हे श्रोता पुरुष हुं तारा प्रत्ये संघनी व्यवस्था प्रतिपादन करुंहुं ए-
टलो अर्थ थयो.

टीकाः—कस्मादित्याह ॥ कल्याणाज्जिनिवेशवानिति ॥
इति शब्दाः सर्वेऽप्यत्र हेत्वार्थाः ॥ कल्याणः शुज्जोज्जिनिवेश
आग्रहः सद्ग्रह इत्यर्थः ॥ तद्ग्रह ॥

अर्थः—शा हेतु माटे एवा श्रोता प्रत्ये आ ग्रंथ कहुं हुं ?
एवी आशंका करी कहे ठे जे आ काव्यमां जे सर्व इति शब्द ठे
तेनो हेतुरूपि अर्थ ठे माटे कल्याण एटले शुज्जने विषे प्रवेश शुज
वस्तुनो आग्रह एटले सद्ग्रह करुंहुं ने असद् वस्तुनो
त्याग करवो एवा गुण सहित श्रोता पुरुष होय.

ટીકા:—યતઃ સદગ્રાહિણો હિ સદુપદેશરત્નશ્રવણે પરમાનંદઃ
સમુદ્ભવતિ!! અસદગ્રાહીતુ તદ્ભૂવણેપિ કદાગ્રહમસ્તતયા સચુક્તી-
રપિ સ્વમતિકલ્પિતાઽત્તાત્વિકવસ્તુસમર્થકત્વેન યોજયતિ ॥

અર્થ:—જે હેતુ માટે સાચી વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને
તો સારા ઉપદેશરૂપી રત્ન સાંજઢીને પરમાનંદ (ઉદ્ધવાસ) પ્રાપ્ત
થાય છે, ને અસદ્ વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને તો તે સારી વસ્તુ
સાંજલે તો પણ પોતે કદાગ્રહમાં ગઢાયો છે માટે શાસ્ત્રોક્ત સારી
યુક્તિને પણ પોતાની મતિયે કલ્પેલી જે સ્વોટી વસ્તુ તેનું પ્રતિપાદન
કરવા જાણી જોમે છે ॥

ટીકા:—યદુક્તં ॥ આગ્રહી વત નિનીષતિ યુક્તિં તત્ર યત્ર
મતિરસ્ય નિવિષ્ટા ॥ પદ્મપાતરહિતસ્ય તુ યુક્તિર્યત્ર તત્ર મતિ-
રેતિ નિવેશમિતિ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે આગ્રહી પુરુષ જ્યાં પો-
તાની મતિ પ્રવેશ થઈ છે ત્યાં યુક્તિ પમાડવા ઇચ્છે છે એટલે જે ક-
દાગ્રહમાં પોતાની મતિ ચોંટી છે ત્યાં શાસ્ત્ર યુક્તિને લઈ જવા ઇચ્છે
છે. ને પદ્મરહિત જે પુરુષ તેની મતિ તો જ્યાં યુક્તિ છે ત્યાં પ્રવેશ પામે
છે એટલે યુક્તિ સહિત છે તેનુજ ગ્રહણ કરે છે એ પ્રકારે અહિં પણ
સારો પુરુષ છે તે સારનું ગ્રહણ કરે છે ને અતત્ પુરુષ છે તે અસ-
તનું ગ્રહણ કરે છે ॥

ટીકા:—અથવા કલ્યાણં મોક્ષઃ તત્રાગ્નિનિવેશોઽધ્યવસાય-
સ્તદ્ધાન્ યતો જ્વાગ્નિનંદિનાં સદુપદેશોપિ ન ચેતસિ સ્થિતિં
બદ્ધનાતિ ॥

अर्थः—कट्याण शब्दनो बीजी. ^{अर्थ करे ठे} जे कट्याण कहेतां मोक्ष तेमां जेनो अध्यवसाय ^{एटले} निश्चय ठे, एवो श्रोता पुरुष होय केमजे ज्ञवाज्ञिनंदी जे प्राणी तेना चित्तमां साचो एवो पण उपदेश रही शकतो नथी ॥

टीकाः—यदुक्तं ॥ कट्याणकांक्षिणां नृणामुपदेशः सुधायते ॥ ज्ञवाज्ञिनंदिनां चित्रं स एव गरलायते ॥

अर्थः—ते कह्युं ठे जे मोक्षने इच्छता जे पुरुष तेमने साचो उपदेश अमृत जेवो लागे ठे, ने ज्ञवाज्ञिनंदि प्राणीने तेज उपदेश जेर जेवो लागे ठे. ए बात आश्चर्यकारी ठे. ॥ कवि शब्द घटनानो तात्पर्यार्थः ॥ जेम सुवर्णने इच्छता जाग्यशाली प्राणीने ते संबंधि जे उपदेश एटले आ प्रकारे निश्चे सुवर्ण सिद्धि थाय ठे एवो, जे साचो उपदेश ते अमृत जेवो थाय ठे, एटले लोकमां कहेवाय ठे जे अमृत बिंबवके सुवर्ण तथा अजर अमर इत्यादि गुण उत्पन्न थायठे, ने ते द्रव्य इच्छक पुरुषने जेवो शतवेधी सहस्रवेधी रस प्राप्त थाय ठे, ने जे ज्ञवाज्ञिनंदि एटले जे पोताने मध्युं ठे तेज दारिद्र्य पणामां खुशी एवा निर्जाग्य प्राणीने ते सुवर्ण सिद्धिनो उपदेश जेर जेवो लागे ठे ए आश्चर्य ठे ए प्रकारे अर्थांतर पण सूचना कर्योठे.

टीकाः—तथा गुणग्राहीति ॥ अद्वितीयसोपि गुणस्य ग्रहण प्रवणः ॥ दोषैकग्राहिणो हि अविद्यमानेपि दोषे तद्ग्राहकत्वमेव स्यात्

अर्थः—बली श्रोता पुरुष केवो होय, गुणग्राही, अतिशे थोको गुण होय तेनुं पण ग्रहण करवामां प्रवीण, ने जे दोषग्राही ठे. ते

तो जेमां दोष न होय तेमां पण दोष खोली काढीने दोषनुंज ग्रहण करे ठे ॥

टीकाः--यदुक्तं ॥ नात्रातीव विधातव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ॥

दोषो ह्यविद्यमानोपि तच्चित्तानां प्रकाशत इति ॥ १ ॥

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे अतिशे दोष दृष्टिने विषे तत्पर मन न करवुं केम जे दोष न होय तो पण दोष दृष्टिवा-
खाना चित्तमां दोष ज्ञासे ठे ॥ इत्यादि ॥

टीकाः--तथा मिथ्यापथप्रत्यर्थीति ॥ मिथ्यापथो वक्ष्यमा-
णलक्षणो यथाबंदप्ररूपितोत्सूत्रमार्गः ॥ तस्य प्रत्यर्थी विरोधी ॥

उत्सूत्रमार्गं श्रोतुमप्यनिच्छुः ॥ उत्सूत्रपथान्जिज्ञाषूकस्य हि य-
थार्थसिद्धांतोपदेशस्त्रासाय स्यात् ॥

अर्थः--वली ते श्रोता केवो होय तो मिथ्यामार्गनो शत्रु,
एटले आगल कहीशुं एवां जेनां लक्षण ठे एवो पोतानी इच्छा प्रमाणे
प्ररूपणा करयो जे उत्सूत्र मार्ग तेनो विरोधी एटले उत्सूत्र मार्गने
सांजलवानी पण इच्छा नथी करता, केम के उत्सर्ग मार्गना अजि-
ज्ञाषी पुरुषने निश्चे यथार्थ सिद्धांतनो जे उपदेश ते त्रासज्जणी थाय ठे.

टीकाः--यदुक्तं॥खुद्मिगाणं पुण सुद्धदेसणा सीहनायसमेति

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे खुद्म पुरुष रूप मृग ते-
मने शुद्ध देशना ठे ते सिंहनाद जेवी ठे एटले त्रास उपजावनारी
ठे इत्यादि ॥

टीकाः--तथा विनीत इति ॥ गुर्वादिष्वन्युत्थानादिकरण-
साक्षसः ॥ विनीतायैव हि गुरुवः सिद्धांततत्त्वं प्रतिपादयन्ति ॥

अर्थः—बखी ते श्रोता केवो होय तो विनीत होय एटले गुरु आदिक प्राप्त थये ठते उजुं थवुं इत्यादिक विनय करवानी लालसा बालो, केम जे गुरुमहाराज विनीत शिष्य जणीज सिद्धांतनुं तत्व आपे ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ विणयन्नयंमि सीसे दिंति सुअं सूरिणो किमथरियं ॥ कोवा न देइ जिख्वं किं पुण सोवन्नि ए थाले ॥

अर्थः—शास्त्रमां कहुं ठे विनयनो जाण एटले विनयनो करनार एवो शिष्य, ते जणी आचार्य सिद्धांत आपे ठे एमां शुं आश्चर्य ठे दृष्टांतः—जेम कोई मोटो पुरुष सोनानो थाल लइने जिह्वा मागवा आवे तो तेने न आपे अर्थात् सर्वे आपे तेम ॥

टीकाः—दुर्विनीताय पुनर्न किंचिदुपदिशन्ति ॥ यदुक्तं ॥ सेहंमि दुव्विणीए विणयविहाणं न किंचि आइख्वे ॥ न य-दिज्जइआहारणं पलियंचियकन्नहत्थस्स ॥

अर्थः—अने दुर्विनीत शिष्य जणी आचार्य कांइ उपदेश न करे जे हेतु माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे दुर्विनीत शिष्य जणी विनय विधानादि कांइ पण नथी कहेता, ते उपर दृष्टांतः—जेम ठेदन थया ठे कान हाथ जेना एवा पुरुष प्रत्ये शोचाने अर्थे आचरण नथी आपता तेम.

टीकाः—तथा अशठ इति ॥ ऋजुस्वजावः ॥ गुर्वादिषु जी-विकानिरपेक्षप्रवृत्तिरित्यर्थः ॥ शठो हि न विद्यायोग्यः ॥ यतोऽविनीताय सुब्धायाऽनृजवे न मां ब्रूयादिति विद्यैवाहेति ॥

अर्थः—बखी ते श्रोता पुरुष केवो होय ? तो अशठ एटले सरल स्वजावी गुर्वादिकने विषे आजीविकादिकनी अपेक्षारहित

સેવામાં પ્રવર્તતો એવો હોય. જે શઠ પુરુષ છે તે ત્રિયા યોગ્ય નથી
જે માટે સરસ્વતીયે પોતે કહ્યું છે જે અવિનીત તથા લોન્ની તથા
શઠ પુરુષ એટલા જાણી મારું ઉચ્ચારણ ન કરવું ॥

ટીકાઃ—તથૌચિત્યકારીતિ ચ ॥ લોકાગમાવિરોધેન ગુર્વા-
દિષુ યથાનુરૂપં વિનયાદિપ્રવૃત્તિરૌચિત્યં ॥ તત્કરણશીલઃ ॥ ઔ-
ચિત્યહીનસ્ય હિ શેષગુણાઃ સંતોપિ કાશકુસુમસંકાશાઃ ॥

અર્થઃ—વઢી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે ઉચિતપણું ક-
રનાર એટલે લોકમાં તથા શાસ્ત્રમાં વિરોધ ના આવે તેમ ગુરુઆ-
દિને વિષે જેમ ઘટે તેમ વિનયાદિકનું કરવું તેને ઉચિતપણું કહીયે
તેને કરવાનો જેનો સ્વજ્ઞાત્ર છે એવો, ઉચિતપણા વિના બીજા સર્વે
ગુણ કદાપિ હોય તો પણ કાશ નામે કોઈ તૃણવિશેષ તેના પુષ્પ
જેવા નકામા છે ॥

ટીકાઃ—યદુક્તં, ઔચિત્યમેકમેકત્ર ગુણાનાં કોટિ-
રેકતઃ વિષાયતે ગુણગ્રામ ઔચિત્યપરિવર્જિત ઇતિ ॥ ચો વિશે.
ષણસમુચ્ચયે ॥

અર્થઃ—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે એક ઉચિતપણું કરવા
રૂપિ ગુણ સ્થાપો અને એક પાસ કોટીગુણ થાપો તો પણ ઉચિત-
પણા વિના તે સર્વ ગુણ જેર જેવા થાય છે, આ જગાયે ચકાર મૂક્યો
છે, તે સર્વ વિશેષણને એક હારમાં જેલાં કરે છે ॥

ટીકાઃ—તથા દાક્ષિણીતિ ॥ દાક્ષિણ્યમનુકૂલતા ॥ જન-
ચિન્તાનુવર્તિત્વં ॥ તદ્દાન્ ॥ નિર્દાક્ષિણ્યો હિ બાંધવાનામપ્યુદ્ધે-
જનીયો જનવતિ ॥

अर्थः--वली ते श्रोता पुरुष केवो तो के माहापण (अमुकूल) पणायै सहित लोकना चित्तने अनुसरवापणं, अर्थात् जेने देखोने बुद्धिवान्ने एम जणाय जे आ पुरुष तो माहो ठे एवा गुण सहित. केमके जेमां माहापणपणं नथी, ते पुरुष पोताना बंधुने पण उद्देग करनार थाय ठे ॥

टीकाः--॥ यदुक्तं ॥ निर्द्वाक्षिण्यो मुच्यते बंधुजृत्यैस्तन्मुक्तस्य क्षीयतेऽस्य त्रिवर्गः ॥ क्षीणे चास्मिन्मेदिनी न्नारकारी कारीषान्नो जीवति व्यर्थमेष इति ॥ ७ ॥

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे पुरुष माहापणपणाय रहित ठे, तेने पातानो बंधु तथा सेवक ते पण त्याग करेठे ने ज्यारे तेमणे त्याग कयों त्यारे ते पुरुषना धर्म अर्थ ने काम ए त्रणे पुरुषार्थ नाश पाम्या त्यारे ते पुरुष निःकेवल पृथ्वीनो न्नार करनार थयो ने सुका ठाणनो पेठे बालवा विना बीजा कोइ कार्यमां उपयोगी न थयो माटे एनुं जीवन व्यर्थ ठे ॥

टीकाः--तथा दमीति ॥ जितेंद्रियः ॥ अजितेंद्रियो हि गुरुसेवायामपि मंदायते ॥ यदुक्तं ॥ अनिर्जितेंद्रियग्रामः कांतालक्षितकीलितः ॥ न सेवते गुरुं तस्मात् कुतस्त्यस्तत्त्वनिर्णय इति ॥ ८ ॥

अर्थः--वली ते श्रोता पुरुष केवो ठे तो के दमी एटले जितेंद्रिय. जेणे इन्द्रियो जीती नथी ते गुरुसेवाने विषे पण मंद थाय ठे जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे, नथी जीत्यो इन्द्रियोनो समूह जेणे एवो ने स्त्रीयोना विलासना विषे जे बंधायो एवो पुरुष गुरुस्य सेवे

નહીં, તે માટે તે પુરુષને તત્વનો નિશ્ચય ક્યાંથીજ હોય ? ॥ ૬ ॥

ટીકાઃ--તથા નીતિઞ્ઞદિતિ ॥ સદાચારપરાયણઃ ॥ તદ્વતો હિ
સર્વેષિ સાહાય્યં ઝજંતે ॥ તદ્વિપરીતસ્ય ચ વૈપરીત્યમ્ ॥

અર્થઃ--વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે નીતિનો ધારણ
કરનાર ઇટલે સદાચારને વિષે તત્પર, સદાચારવાલાને નિશ્ચે સર્વે
પણ સહાય કરે છે અને અસત્ આચરણ કરનારનું વિપરીતપણું
કરે છે ॥

ટીકાઃ--॥ યદુક્તં ॥ યાંતિ ન્યાયપ્રવૃત્તસ્ય તિર્યંચોપિ સહા-
યતામ્ ॥ અપંથાનં તુ ગચ્છન્તં સોદરોપિ વિમુંચતીતિ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ--॥ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ન્યાય માર્ગે ચાલનારની સહાય
તિર્યંચ ઇટલે પશુ પક્ષી પણ કરે છે, ને ઉન્માર્ગે ચાલનાર પુરુષનો
સોદર (જાણ) પણ ત્યાગ કરે છે ॥ ૯ ॥

ટીકાઃ--તથા સ્થૈર્યીતિ ॥ સ્થૈર્યં કાર્યારંજે અનોત્સુક્યં તદ્વા-
ન ॥ ઉત્સુકા હિ રાત્રસ્યેન કાર્યમારંજમાણાઃ શાસ્તારમપ્યુદ્ધ-
જયંતિ ॥

અર્થઃ--વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવા હોય તો, સ્થૈર્યી કેહેતાં
કાર્યના આરંજને વિષે સ્થિરતાવાલા, અને જે સ્થિરતાવાલા નથી
ને કાર્યનો આરંજ કરે છે તે પુરુષ પોતાનો જે શિક્ષક તેને પણ
ઉદ્દેગ પમાડે તેમાં શું કહેવું ?

ટીકાઃ--યદુક્તં ॥ અસ્થિરાઃ સ્થૈરિણો નૂનં દ્યોજયંતિ પ્રજ્ઞ-
નપિ ॥ અવલ્લાનાકુલારંજા યુગાંતપર્વતા ઇવેતિ ॥

અર્થઃ--જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અસ્થિર હોય ને સ્વેચ્છા

ચારી હોય. તે નિશ્ચે મોટા પુરુષને પણ દોષ પમાને છે, જેમ પ્રલય કાલનો વાયુ પર્વતોને પણ કંપાવે છે તેમ ॥

ટીકાઃ-તથા ધૈર્યોતિ ॥ ધૈર્યમાપત્સ્વપિ મનસો ઽદોષ્યત્વં ॥ તદ્દાન્ ॥ અધીરો હિ વિગ્નાકુલિતચેતા ગુરુમપિ હીલયતિ ॥ યદુક્તં ॥ વિગ્નવિદોષિતસ્વાંતઃ કદાચિદ્ધર્મકર્મણિ ॥ કાતરઃ સાતરસિકો ગુરુમપ્યવમન્યત ઇતિ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ-વલી શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો, ધૈર્યી એટલે ધૈર્ય તે આપત્ કાલમાં પણ મનનું ન દોષવાપણું એવા ગુણે કરી સહિત તે ધીરજવાલો કહેવાય ને જે અધીર પુરુષ છે. તે તો વિગ્નવને આ-કુલ છે ચિત્ત જેનું એવો ઠતો ગુરૂની પણ હીલના કરે છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ક્યારેક વિગ્નવને દોષ પામ્યું છે ચિત્ત જેનું એવો પુરુષ ધર્મ કર્મને વિષે રંક જેવા થાય છે અને શાતાસુખનો લાલચી થાય છે, ત્યારે ગુરૂની પણ અવગણના કરે છે.

ટીકાઃ-તથા સદ્ધર્માર્થીતિ ॥ સન્ શોભનો ધર્મો લોકપ્ર-વાહરહિતઃ ॥ આજ્ઞાનુગતઃ પ્રતિશ્રોતોપરનામા પારમેશ્વરઃ શુદ્ધો માર્ગસ્તસ્યાર્થી ગવેષકઃ ॥ લોકપ્રવાહનિરતે હિ પુંસિ જલનૃત-કુંજોપરિપાતુકજલવિંદુરિવ ગુરૂપદેશો બહિર્ભુવતિ

અર્થઃ-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો સદ્ધર્માર્થી એ-ટલે સારો શોભતો જે લોકપ્રવાહ રહિત તીર્થકરની આજ્ઞાને અનુ-સરતો પ્રતિશ્રોત એ પ્રકારનું જેનું બીજું નામ છે એવો પરમેશ્વર સં-બંધી શુદ્ધ માર્ગ તેનો ગવેષણા કરનાર એવા લક્ષણ સહિત શ્રોતા જોઈએ. કેમ જે લોકપ્રવાહને વિષે અતિ આશક્ત થયો જે પુરુષ

તેને વિષે ગુરુ મહારાજનો ઉપદેશ પ્રવેશ પામતો નથી બારણે નીકલી જાય છે જેમ જલવને સંપૂર્ણ ઝરેલા કુંજ ઉપર જેટલું પાણી પડે તે સર્વે બારણે નીકલી જાય છે તેમ.

ટીકા:-- ॥ યદુક્તં ॥ અંધં પ્રતિ યથા લાસ્યં ગાનં ચ વધિરં પ્રતિ ॥ અનર્થિનં પ્રતિ વ્યર્થં તથા સદ્ધર્મદેશનમ્ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:--જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે આંધલા પ્રત્યે સુંદર નૃત્ય કરવું તથા બેહેરા પ્રત્યે સુંદર ગાન કરવું જેમ વ્યર્થ છે, તેમ જે પુરુષને સાચા માર્ગની અજ્ઞિલાષા નથી તે પ્રત્યે સાચા માર્ગનો ઉપદેશ કરવો વ્યર્થ છે ॥

ટીકા:--તથા વિવેકવાનિતિ ॥ પારિણામિક્યા બુદ્ધ્યા યુક્તાયુક્તવિમર્શો વિવેકસ્તદ્ધાન્ ॥ વિવેકી હિ હેયપરિત્યાગેનો-પાદેયમુપાદત્તે ॥

અર્થ:--વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે વિવેકવાલો ઇટલે જે કરવાથી પશ્ચાતાપ ન થાય, એવું કરાવનારી જે બુદ્ધિ તેને પારિણામિકી બુદ્ધિ કહીએ તેવી બુદ્ધિયે કરી યુક્ત, તથા યુક્ત અયુક્તનો જે વિચાર કરવો તેને વિવેક કહીએ તેવા વિવેક સહિત જે હોય તે વિવેકી કહીએ ॥

ટીકા:--તદુક્તં--હેયં વિહાય વિરલાઃ સદ્સદ્વિવેકાદાદેય મત્ર સમુપાદદતે પુમાંસઃ ॥ સંપ્રત્યહો જગતિ હંત પિબંતિ ની-રાત્, ક્ષીરં વિવિચ્ય સહસા વિહગાઃ કિયંતઃ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:--તે કહ્યું છે, જે પુરુષ સત્ અસતના વિવેકથી ત્યાગ કરવા યોગ્યનો ત્યાગ કરે છે, ને ગ્રહણ કરવા યોગ્યનું ગ્રહણ કરે છે,

તેવા પુરુષ આ જગતમાં વિરલા છે. ઇટલે થોડા છે ॥ જેમ વર્તમાન કાલે જગતમાં કેટલાક પક્ષી દૂધને જલ લે જેગાં હોય છે તેમાંથી તેલને શીઘ્રપણે જૂદાં કરીને દૂધનું પાન કરે છે ને જલનો ત્યાગ કરે છે ॥૧૩॥

ટીકા:—તથા સુધીરિતિ ॥ સુધી પ્રાજ્ઞઃ ॥ અજ્ઞે હિ વક્તાપિ ગુરુર્ન કિંચિત્ સંસ્કારમાધાતુમીષ્ટે ॥ યદુક્તં ॥ વ્યાખ્યાતા કં ગુણં કુર્યાદ્ઘિનેયે મંદમેઘસિ ॥ દુરેધસિ શિતોપ્યેતિ કુઠારઃ કુંઠતાં દઘાત્ ॥ ૧૪ ॥ તદેવં પૂર્વોદિતસકલગુણગણસંપન્નસ્ત્વં જોઃ શ્રોતસ્તતો મયોપદેશસર્વસ્વં શ્રાવ્યસે ઇતિ કૃતાર્થઃ ॥

અર્થ:—વઢી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો, સુધી ઇટલે માહ્યો, કેમ જે અજ્ઞાની પુરુષને વિષે, સારું કહેનાર એવા પણ ગુરુ, કાંઈ પણ સારો સંસ્કાર ચલાવવા સમર્થ નથી. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે મંદ બુદ્ધિવાળા શિષ્યને વિષે, ઉપદેશ કરનાર ગુરુ શો ગુણ કરી શકે? કાંઈ ન કરી શકે. જેમ કુહામાંથી ન ઠેકાય એવું દુઃખદાયી કાષ્ઠ તેને વિષે તીવ્રો એવો પણ કુહાનો બલાત્કારથી કુંઠિત થાય છે તેમ તે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સકલ ગુણ ગણ તેણે સહિત એવો તું શ્રોતા પુરુષ તું માટે, હું ઉપદેશનું સર્વસ્વ સંજ્ઞાલાવું. અર્થાત્ એવા શ્રોતા પ્રત્યે આ સર્વોપરિ ઉપદેશ સંજ્ઞાલાવવા યોગ્ય છે, એ પ્રકારે આ બીજા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨ ॥

ટીકા:—શ્દાનીં યોગ્યશ્રોતારં પ્રતિ યદુક્તવ્યં તત્પ્રસ્તાવનામારંચયિતું વૃત્તદ્વયમાહ ॥

અર્થ:—હવે યોગ્ય શ્રોતા પુરુષ પ્રત્યે જે કહેવા યોગ્ય છે તેની પ્રસ્તાવના કહેવાને લે કાવ્ય સંઘાથે કહે છે.

मूलकाव्यं

इह किल कलिकालव्यालव क्रांतराल-
स्थितजुषि गततत्त्वप्रीतिनीतिप्रचारे ॥

प्रसरदनवबोधप्रस्फुरत्कापथौघ-

स्थगितसुगतिसर्गे संप्रति प्राणिवर्गे ॥ ३ ॥

प्रोत्सर्प्यन्नस्मराशिग्रहसखदशमाश्चर्यसाम्राज्यपुण्य-
न्मिथ्यात्वध्वांतरुद्धे जगति विरलतां याति जैनेन्द्रमार्गे ॥
संक्षिष्टद्विष्टमूढप्रखलजमृजनाम्नायरक्तैर्जिनोक्तिप्रत्यर्थी
साधुवेषैर्विषयिजिरजितः सोयमप्राधि पंथाः ॥ ४ ॥

टीकाः—एवंविधे प्राणिवर्गे सति साधुवेषैः सोयं पंथा अप्राधीति संबंधः । अप्राधि अतानि । अत्रचाप्राधीति प्रथे-
रिन्तस्य इचि वेत्यनेन सानुबंधत्वाद्विकल्पीय-ह्रस्वनिर्मु-
क्तपक्षे रूपम् ॥

अर्थः—प्राणीनो समूहः आगल कहीशुं ए प्रकारनो धये
ठते, साधु वेष धारी पुखोए आ मार्ग विस्तार्यो ठे. आ ठेकाले
व्यक्तरा विचार जे अप्राधि एवुं जे रूप थयुं ते तो इनंत एवो जे
प्रथम धातु, तेनुं “इधि वा” ए सूत्रे करीने जे पक्षे विकल्पे-ह्रस्वता
नथी यत्ती ते पक्षे अप्राधि एवुं सिद्ध रूप थाय ठे ॥

टीकाः—कोऽसौ पंथा मार्गः स्वमनीषिकाद्विप्तं मतं। सोऽयं
स इति सकलजनप्रसिद्धो ऽयमिति इदानीं प्रत्यक्षोपलज्य-
मानः कथमप्राधि ? अजितः सर्वताद् जूरिदेशेष्वित्यर्थः ॥

अर्थः—आ ते कीयो मार्ग एटखे पोतानी बुद्धिये कल्पना कर्यो एवो ते कीयो मत ठे ? तो सकल जनने प्रसिद्ध एवो आ प्रत्यक्ष जणातो मत ठे. ते कये प्रकारे विस्तार्यो ? तो चारे पासे घणा देशमां विस्तार्यो.

टीकाः—कै. साधुवेषैः साधोः सुविहितस्येव वेषो रजोहरणादिनेपथ्यो न त्वाचारो येषां ते तथेति ॥ सन्मुनिर्लिङ्गमात्रधारिणिः ॥

अर्थः—कोणे मार्ग विस्तार्यो ? तो रजोहरणादि सुविहित साधुनो नृषण रूपी जे वेष, तेनुं धारण करता पण ते सुविहितना आचारनुं धारण न करता एवा, वेष मात्र धारी एटखे साचा मुनिना लिङ्गमात्रनुंज धारण करनार एवा पुरुषोये ॥

टीकाः—कुत एनदित्यत आह ॥ विषयिणिः ॥ विविष्वन्ति संसारगुप्तौ बध्न्ति आसेविनं प्राणिनमिति विषयाः शब्दादयः ॥ तद्वद्भिर्निर्दिष्टार्थव्यासंगिणिः ॥ विषयासंगो हि यतीनां दीक्षया विरुध्यते ॥

अर्थः—हा हेतु माटे तो त्यां कहे ठे जे संसार रूपी बंधी-खानाना घरने विषे पोताने सेवन करनार प्राणीने बांधी सखे ते विषय कहीए, ते शब्दादि पांच विषय तेणे सहित एटखे निःकेवल विषय मात्रमांज आसक्त एवा ते साधुवेषि ठे माटे केम जे यतिने, विषयमां आसक्तपणुं अने दीक्षापणुं ए बेने परस्पर विरुद्ध ठे. की रीते ? तो ज्यां दीक्षापणुं ठे त्यां विषयासक्तपणुं नथी अने ज्यां विषयासक्तपणुं ठे त्यां दीक्षापणुं नथी

टीकाः—॥ यदुक्तम् ॥ मुहुषप्रविश्यमाणाः सारयोऽकैरि-

वाक्यैर्जैवफलक उदारेऽतीव बन्ध्रम्यमाणाः ॥ वधविशसनबंधैः
सादमासादयन्ते, परमविषयज्ञाजो दीक्षिता भूरिकालम् ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कबुं ठे जेम पासा वमे सोगटां, बाजीमां चारेपार घोघर जमे ठे ने त्यां अनेक प्रकारे घात तथा नाश तथा बंधन खेद पामे ठे तेम चतुर्गति संसाररूप चोपट खेलने विषे विषयज्ञोगी दीक्षावंत प्राणी पण अतिशे जमश करतां करतां घणा काल सुधी अनेक प्रकारे नाशघात बंधनादिके करीने खेदपामे ठे.

टीकाः—॥ किंरूपः पंथाः, जिनानामर्हन्नामुक्तिर्वचनमाग-
मः तस्य प्रत्यर्थी विरोधी पारमेश्वरसिद्धांतविपर्यस्तार्थप्ररूप-
णरूपतया तदजिहितयुक्तिबाधितः ॥ कस्मादेवंविधः पंथाः
प्रथितस्तेरित्यत आह ॥

अर्थः—केवो मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? तो जिन जे अग्रिहंत तेमना वचनरूपी जे शास्त्र तेनो विरोधि, एटले परमात्मानो कहेलो जे सिद्धांत तेथी विपरीत जे अर्थनी प्ररूपणा तेशे करीने ते सिद्धांतमां कहेली जे युक्ति तेथी बाध पामेलो. शा माटे ए प्रकारनो मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? ते कहे ठे.

टीकाः—संक्लिष्टेत्यादि ॥ संक्लिष्टः सातत्येन धार्मिकजनो
प्रतापकर्तारौद्राध्यवसायवान्, द्विष्टो मत्सरी गुणवद्गुणचंशन-
प्रवणबुद्धिः ॥ मूढः ॥ हेयोपादेयविसर्गशून्यः ॥ प्रखलः ॥ प्र-
कर्षेण पिशुनः गुणवद्गुणासद्दूषणारोपणचतुरः जमो दुर्मेधा
यो जनस्तेषामेव चतुर्विधः संघस्तस्याम्नायः शिष्यप्रतिशि-
ष्यादिसंतानः ॥ तत्र रक्ताः प्रीतिमंतः ॥ यद्वा संक्लिष्टादिवि

शेषणोपेतो जनो नाम सुविहितसंघस्तस्यान्नायः गुरुपारंपर्या-
गतः श्रुतविरुद्धाचरणा तत्र रक्ताः पक्षपातिनस्ते, ते हि स्वस-
दृशजनाचरितं प्रामाण्येन प्रतिपद्यन्ते

अर्थः:-जे निरंतरपणे करीने धार्मिक जनने उषताप करनार
एवा जे आर्त्तरौद्र अध्यवसाय तेमणे सहित अने मत्सर सहित
एटले गुणवान पुरुषना गुणने नाश करवा तत्पर जेनी बुद्धि ठे
अने त्याग करवुं तथा ग्रहण करवुं ते संबंधि जे विचार तेणे र-
हित माटे मूढ पुरुष अने अतिशे खल एटले अतिशे चामिनु,
गुणवानना गुणने विषे असत् दोषना आरोपण करवामां चतुर अने
जरु एटले दुष्ट बुद्धिवालो. एवो जे लोक तेनो चार प्रकारनो संघ
(साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप) तेनो जे आम्नाय एटले शि-
ष्यने तेना शिष्य इत्यादि विस्तार ते विषे आशक्त (प्रीतिवाला) ते
पुरुष ठे, ए हेतु माटे अथवा जुंका अध्यवसायवालो, छेपी, मूढ,
प्रखल, जरु ए प्रकारनां विशेषणे सहित एवो जे जन एटले नाम
मात्रे करीनेज सुविहित संघ पण गुणवकेनहीं, एवानो जे आम्ना-
य एटले गुरु परंपरागत शास्त्र विरुद्ध जे आचरण तेने विषे आ-
शक्त एटले पक्षपाति एवा जे साधुवेषी पुरुषो ठे ए हेतु माटे, केम
जे तेज पोताना सरखा जे लोक तेनुं आचरण प्रमाणपणे अंगी-
कार करे ठे.

टीका:-॥ यदुक्तं ॥ एगचरिं मन्त्रंता, सयंपि तेसिं पणसु
वदंता ॥ रागदोसभायणछा, केइ पसंसंति निरुद्धमे ॥

अर्थ:-जे माटे शास्त्रमां कहेंहुं ठे जे एक आचारवादाने
माननार केटलाक पुरुष ठे ते तेमना मार्गमां पोते पण वर्तता उता

पोताना दोषने ढांकवाने अर्थे धर्मरहित पुरुषोने पण प्रशंसा करेवे.

टीका:—अत एवंविधा जिनोक्तिप्रत्यर्थिनमेव मार्ग प्र-
थयंति ॥ अथ जास्वतीव दीप्यमाने पारमेश्वरे पथिकुत एवं-
विधपथप्रथनस्य तमस इवावकाशः ॥ तत्राह ॥ जगति लोके
विरसतां स्तोकतां अद्वयजनाज्युपगमनीयतां याति पाप्नुवति
सति ॥ कस्मिन् ॥ जिनेन्द्रमार्गे जगवत्प्रणीते शुद्धे प्रतिश्रोत-
सि पथि ॥

अर्थ:—एहीज कारण माटे ए प्रकारनो जिनेश्वर जगवंतना
वचनना शत्रुरूपज मार्ग तेने विस्तारे वे. ते उपर आशंका करे वे,
जे सूर्यनी पेठे देदीप्यमान परमात्माना मार्गने बिषे शाथी ए प्र-
कारना मार्गना विस्तार रूपी अंधकारनो प्रवेश चयो ? तो कहे वे
के जगत्मां जिनेन्द्र जगवंते कहेलो ने संसार मार्गधी उखटो एवो
शुद्ध मार्ग विरसपणाने एटखे योभाषणाने पामे ठते जावार्थ—लो-
कमां अद्वय पुरुषज शुद्ध मार्गने पामवार्थी उत्सूत्र मार्ग विस्तार पाव्यो.

टीका:—कस्मादेतदित्यत आह ॥ प्रोत्सर्पद्जस्मेत्यादि ॥
प्रोत्सर्पन् जगवद्भीमहावीरमुक्तिसमये तज्जन्मराशिसंक्रांत्या
तत्पक्षसंघस्य बाधाविधायित्वात् प्रोज्जुंजमाणो जस्मराशि-
नामा मंगालादिवत्कूरो ग्रहस्तस्य सखा मित्रं राजादित्वादन॥
ततश्च प्रोत्सर्पद्जस्मराशिग्रहसखं यदशमाश्चर्यमसंयति-
पूजाख्यं ॥

अर्थ:—शाथी एम अयुं ? तो त्यां कहे वे जे जगवान श्री
महावीरस्वामि मुक्तें गया ते समये उबय पाव्यो, ने तेमनी जन्म-
राशीने संक्रमण अयो ए भाटे. तेम महावीर स्वामीना पक्षपाती

સંઘને બાધા પમારુતો જસ્મરાશિ નામા ગ્રહ ઢે, તે મંગલાદિ ગ્રહની પેઠે મહા આકરો ગ્રહ ઢે તેનું મિત્રરૂપ જે અસંયતિ પૂજા નામે દશમું આશ્ચર્ય ઢે તેથી.

ટીકા:- અત્ર ચ સત્ત્વં જસ્મરાશિદશમાશ્ચર્યયોર્લૌકિકસ-
ત્વયોરિદ્ધયોરપિ સાદૃચ્યેણ દુષ્કરૈકકાર્યકારિત્વં ॥ તच्चेह
कार्यं द्वयोरपि यथाह्णंदमावद्यकारित्वेन मिथ्यात्वपोषः ॥ क्व-
चिदसंज्ञाव्यवस्तुदर्शनं ह्याश्चर्यं ॥ असंयजनपूजा चानंतकाल-
जावित्वादसंज्ञाव्या वर्त्ततेऽतो जवत्याश्चर्यतच्च दशमं ॥

અર્થ:-અહીં જસ્મરાશી ગ્રહને અને દશમાશ્ચર્યને પરસ્પર
લૌકિક મિત્રની પેઠે મિત્રતા ઢે કેમ જે બેને પણ સંઘાતે દુષ્કર
અવું એક કાર્ય પ્રત્યે કરવાપણું ઢે, તે એક કાર્ય કીયું? તો તે બેને
પણ પોતાની નજરમાં આવે તેમ વર્તતા માટે યથાહ્ણંદ એવા જે પુ-
રુષ તેમનું પ્રબલપણું કરાવીને મિથ્યાત્વનું પોષણ કરવું. જાવાર્થ:-
જસ્મરાશિ ગ્રહ પણ ઘણા મિથ્યાત્વનો પોષણ કરનાર ઢે, ને દશમું
આશ્ચર્ય પણ ઘણા મિથ્યાત્વને પોષણ કરનાર ઢે. માટે એ કામને બે
જણ સંઘાતે ચલાવે ઢે, તેથી તેમને મિત્રતા થઈ ઢે. માટે ઘણું મિ-
થ્યાત્વનું બલ વૃદ્ધિ પામ્યું ઢે. આશ્ચર્ય તે શું? તો ક્યારે પણ સંઘે
નહીં એવી વસ્તુનું દેખવું તે ॥ અસંયતિ પૂજા પણ અનંત કાલે થઈ
ઢે માટે એ આશ્ચર્ય ઢે તે ગણતીમાં દશમું ઢે ॥

ટીકા:-કિલ જિનપ્રવચને દશાશ્ચર્યાણિ નિરૂપિતાનિ ॥
તદુક્તં ॥ ઉવસગ્ગ ગપ્જહરણં, દશ્વીતિથ્યં અજ્ઞાવિયા પરિત્યા ॥
કન્હસ્સ અમરકંકા અવયરણં ચંદસૂરાણં ॥ હરિવંસ કુલુપ્પત્તી

ચમરુપ્પાઠં ય અઠસય સિધ્ધા ॥ અસંજયાણ પૂઆ, દસવિઆ-
ણં તેણ કાલેણ ॥

અર્થ:-જિન પ્રવચનમાં દશે આશ્ચર્ય નિરૂપણ કર્યા છે, તેનાં નામ ગણાવ્યાં છે જે ૧ ઉપસર્ગ ૨ ગર્જનહરણ ૩ સ્ત્રી તીર્થ ૪ અજ્ઞા-
વિત સજ્ઞા, ૫ કૃષ્ણ વાસુદેવ અમરકંકામાં ગયા, ૬ ચંદ્ર સૂર્યનું
અવતરણ, ૭ હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ, ૮ ચમર ઉત્પાત, ૯ એક સમે
એકસોને આઠ સિધ્ધ થયા, ૧૦ અસંયતિ પૂજા ૯ દશે પણ આ-
શ્ચર્ય અનંત કાલે થાય.

ટીકા:-તત્ર નવાનાં સ્વરૂપં ગ્રંથાંતરાદવસેયમ્ ॥ અસંયત-
પૂજાશ્ચર્યસ્યૈવહોષયોગિત્વાત્ તદ્દોષપ્રદર્શનોદ્દેશેન પ્રકરણપ્રવૃત્તેઃ
તસ્ય સામ્રાજ્યમિવ સામ્રાજ્યં, યથા રાજ્ઞઃ કસ્યચિત્સકલમંરુ-
લાધિપત્યં રિપુવિજયપુરસ્સરમાઙ્ગૈશ્ચર્યં સામ્રાજ્યમુચ્યતે એવ-
મિદ્ધાપિ સુવિહિતજનતિરસ્કારેણ સકલલોકસ્યાસંયતજનાઙ્ગા-
વશવર્તિત્વં દશમાશ્ચર્યસ્ય સામ્રાજ્યં ॥

અર્થ:-તેમાં નવ આશ્ચર્યનું સ્વરૂપ તો ગ્રંથાંતર થકી જાણવું.
અસંયતિ પૂજા નામે દશમા આશ્ચર્યનું અહીં ઉપયોગીપણું છે માટે
તેના દોષ દેખાવવાનો ઉદ્દેશ કરીને આ પ્રકરણની પ્રવૃત્તિ છે માટે
તે દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તી રાજ્ય છે, જેમ કોઈ રાજાને સકલ
મંરુલનું અધિપતિ પણું ને શત્રુને જીતવા પૂર્વક આજ્ઞા કરીને ઐ-
શ્ચર્યપણું જેમાં છે એવું ચક્રવર્તી રાજ્ય હોય, એમ અહીં પણ સુવિહિત
જનનો તિરસ્કાર કરવો તેણે કરીને સકલ લોકને અસંયતિની આ-
જ્ઞામાં વર્તીવું ૯ દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તી રાજ્ય છે.

टीकाः—तेन पुण्यदेधमानं मिथ्यात्वं ॥ अतच्चे तत्त्वप्रति-
प्रतिरूपं ॥ तदेव ध्वान्तं तमिश्रं सम्यग्ज्ञानालोकनिरासकम-
त्वात् ॥ तेन रुद्धे व्याप्ते ॥ जैनैर्द्वयमार्गे ॥

अर्थः—ते राज्ये करीने पुष्ट यतुं एटले वृद्धि पामतुं जे
मिथ्यात्व, मिथ्यात्व एटले अतत्त्वेने तत्वपणारूपे अंगिकार करवुं,
ते मिथ्यात्वरूप अंधकार ज्ञानरूपी प्रकाशनो नाश करवाने समर्थ
हे, माटे अंधकारे व्याप्त थएलो जिनैर्द्वय मार्ग ठेते ॥

टीकाः—अयमर्थः ॥ यथा ॥ श्यामायां नीरंध्रांधतमसेन
लोचनप्रकाशावरणात्तस्करादिजयेन जनाऽसंज्ञाराजमार्ग-
स्य विरलत्वं, तथा जगवति विद्यमाने तन्महिम्नैव यथाबंदानां
निरस्तत्वान्न मिथ्यापथप्रथावकाशोऽभूत् ॥ निवृत्ते तु जगवती-
दानीं दशमाश्चर्यप्रवृत्तेर्निरगलयथाबंदोत्सूत्रदेशनया जूरिलो-
कस्य वासितत्वेन प्रबलमिथ्यात्वोदयात्सम्यग्दृशां न्यगूनूत-
त्वेन जिनैर्द्वयमार्गो विरलतां प्राप्तः ॥

अर्थः—जेम रात्रीने विषे गाढ अंधकारे करीने नेत्रनो प्र-
काश आवरण पामे ठे, माटे चौरादिकना जये करीने लोकनो सं-
चार यतो नथी, माटे राजमार्गनुं विरलपणुं थाय ठे. तेम जगवान
विद्यमान हुता त्यारे तेमना महिमावमेज पोतानी इच्छामां आवे
एम चालनार लोको नासता हुता माटे मिथ्यामार्गनो प्रकाश न
हतो. ने ज्यारे जगवान जोहे गता त्यारे तेमना प्रकाशनां दशमा
आश्चर्यनी प्रवृत्ति ठे. माटे बंधन रहित पोतानी इच्छामां आवे तेम
उत्सूत्र देशनावमे घणा लोकोने उत्सूत्रनो पट (गाध) बेसाड्यो
एटले उत्सूत्ररूपी दुर्गंध लोकना हृदयमां चोटाको दीधी ठे. ते

હેતુ માટે પ્રબલ મિથ્યાત્વનો ઉદય થયો, તે માટે સમ્યક્ દૃષ્ટિ લોકોણ નીચાં મુલ્ય કર્યાં એટલે સમક્ષિત દૃષ્ટી પોતાના સ્વરૂપમાં વરતે છે. પણ પોતાનો ઉપદેશ નિર્થક જાય માટે કહેતા નથી માટે જિનેન્દ્ર માર્ગ વિરલપણાને પામ્યો છે એટલે ઘણોજ થોનો માલમ પડે છે.

ટીકા—યથોક્તં ॥ પાતઃ પૂષ્ણો જ્ઞવતિ મહતે નોપતાપાથ
યસ્માત્ કાલેનાસ્તં ક ઇવ ન ગતા યાંતિ યાસ્યંતિ ચાન્યે ॥ પૂષ્ણ-
વતુ વ્યથયતિ યદા લોકવાદ્યૈસ્તમોજિસ્તસ્મિન્નેવ પ્રકૃતિ-
મહતિ ઓમ્નિ લબ્ધોઽવકાશઃ ॥

અર્થ:-તે વાત દૃષ્ટાંતે કરીને કહી છે. જેમ સૂર્યનું પદ્મું
એટલે સૂર્યનું આથમવું તે મોટા ઉપતાપ જાણી નથી. જે હેતુ માટે
કાલે કરીને કોણ અસ્ત નથી પામતું, ને નહીં પામે અને નથી પા-
મ્યો. સૂર્યે પણ કાલે કરીને નાશ પામે છે, પણ આટલી વાત તો
પીના કરે છે, જે સ્વાજ્ઞાવિક મોટું એહેવું આકાશ તેને વિષે લોક
નિંચ એવું જે અંધકાર તેણે આકાશને વિષે અવકાશ પામ્યો એટલે
નિવાસ કર્યો ॥ જાવાર્થ:-સ્વાજ્ઞાવિક નિર્મલ એવા આકાશ જેવા
જિનેન્દ્ર માર્ગને વિષે અંધકાર જેવું મિથ્યાત્વ આવીને રહ્યું એ વાત
મને વ્યથા કરે છે એમ ગ્રંથકારે સૂચના કરી.

ટીકા:-અથ કસતિ જૈનેન્દ્રમાર્ગે મિથ્યાત્વરૂઢ્વાદ્ધિ-
રક્ષતાં પ્રાપ્ત ઇત્યાહ ॥ ઇહ કલ્પ કલ્પિકાલેત્યાદિ ॥ ઇહ જગતિ
કલ્પશબ્દાર્થસ્ત્રગ્રે વદ્યતે ॥ પ્રાણિવર્ગે માનવસમુદાયે સતિ
॥ કિંરૂપે લોકોક્ત્યા કલ્પિકાલો જિનોક્ત્યા ચ દુઃખમાકાલ-
સ્તેષ્વ કલ્પિકાલ એવ દુઃખમાકાલ એવ નિશ્ચિલાનાચારગરલ-

निलयत्वाव्यासः सर्पस्तस्य वक्त्रांतरालं वदनमध्यं ॥ तत्र स्थितिं अवस्थानं जुषते सेवते यस्तस्मिन् ॥

अर्थः—हवेशुं ठते जिनेंद्र मार्ग मिथ्यात्ववक्त्रे व्यास थवा-
यी विरलपण्णने पाम्यो एवी आशंका करीने कहे ठे. किल शब्दनो
अर्थ आगल कहीशुं आ जगतमां प्राणीनो समुदाय, लोकोक्तिये
कलिकाल अने जिनोक्तिए करीने दुःखमाकाल ठे, ते हेतु माटे
कलिकास एज दुःखमाकाल ते रूपी सर्प केम जे सकल अना-
काररूपी जेरनुं स्थान ठे माटे ते (कलिकालरूपी सर्प) ना मुखमां
स्थिति करते ठते.

टीकाः—अयमर्थः—यथा कश्चिन्महानागमुखांतर्वर्ती तद्
दंष्ट्रानिस्सरन्निरंतरगरलज्जरगलितचेतनत्वान्न किंचित् कृत्या-
कृत्यं वेत्ति ॥ एवं कलिकालवर्त्यऽपि प्राणिवर्गस्तत्प्रज्वकुशी-
लताकृतघ्नताद्रोहप्रलंजनदंजाद्यनेकदोषपोषकक्षुषितांतःकरणत्वा-
न्नात्मनो हिताहितमवस्यतीति

अर्थः—॥ आ जावार्थ ॥ जेम कोइ पुरुष महा सर्पना
मुखमां रखो ने ते सर्पनी दाढयी नीकलतुं जे निरंतर जेर तेना
समूहयी जेनुं चेतनपणुं गयुं ठे. ए हेतु माटे करवा योग्य
अवे न करवा योग्य तेने कांइ पण जाणतो नथी एम कलि-
कालमां रहेनारो प्राणीनो समूह पण ते कलिकालयी उत्पन्न थयुं
जे कुशीलपणुं तथा कृतघ्नीपणुं, द्रोह, उगाइ, कपट ए अदि अ-
नेक दोषवक्त्रे जेनुं अंतःकरण जरायुं ठे, ए माटे पोतानुं हित तथ
अहित तेने नथी जाणतो.

टीकाः—अत इह तत्त्वेषु जगद्व्याप्यतेषु जीवो जीवादिषु

प्रीतिरेतान्येव वास्तवानि तत्त्वानि न तु कुतीर्थिकज्ञितानीति
चेतसः प्रमोदः ॥ तथा नीतेन्यायस्य सदाचारस्य प्रचारः प्र-
वृत्तिस्ततश्च गतौ यथाक्रमं कुदर्शनान्यासदुर्विदग्धत्वेन प्रमा-
दन्धरज्जाराक्रान्तत्वेन च नष्टौ तत्त्वप्रीतिनीतिप्रचारौ यस्य स
तथा तस्मिन् ॥ कलिकालमाहात्म्याद्धि प्राणिनां तत्त्वप्रीति-
न्यायप्रवृत्तिश्च नष्टा ॥

अर्थः—एज कारण माटे जगवंते कहेलां जे जीव अजीव
आदि तत्व तेने विषे प्रीति एटले आ जे जगवंते कहेलां ठे एटलांज
वस्तुताए तत्व ठे पण कुतीर्थिक कहेलां ते तत्त्व नथी. ए प्रकारनो
जे चिन्तमां हर्ष ते प्रमोद कहीए. वली नीति कहेलां न्याय
एटले सदाचार तेनो प्रचार एटले प्रवृत्ति ते नीति प्रचार कहीये
ए बे कुदर्शनना अन्यासथी थइ जे पोतानी अणसमजण तेथी,
तथा प्रमादरूपी पर्वतना जारथी दबायां ठे एटले जे पुरुषनां गयां
ठे एवा पुरुष थये ठेते कलिकालना माहात्म्यथी प्राणी ठे तत्व प्री-
ति तथा न्याय प्रवृत्ति ते बे नाश पास्यां ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ कलौ कुमतसंस्कारवारपूर्णे नृणां हृदि ॥
अवकाशमविंदती, तत्त्वप्रीतिः श्रुता ध्रुवं ॥ नष्टाः श्रुतिः स्मृति-
र्बुद्धिः, प्रायेण पतिता छिन्नाः ॥ मलेन नाशिताः शिष्टा, हा वृद्धो
वर्तते कलिः ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे कलिकालने विषे घणा
कुमतना संस्कारथी माणसनां हृदय जरायां ठे माटे तेने विषे तत्व
प्रीति पेसती (प्रवेश करती नथी तेथी निश्चे तत्वप्रीति नाश पामी
इश्वरनुं जे वचन ते वेद कहीए अथवा श्रुति कहीए तथा ते वच-

ને અનુસરતું જે ઋષિનું વચન તે સ્મૃતિ કહીએ તે શ્રુતિ સ્મૃતિ
બે પણ છોપ થયાં કેમ જે તેના પ્રવર્તક બ્રાહ્મણ એટલે બ્રહ્મને જાણ-
નાર પુરુષ બ્રહ્મજ્ઞાની એટલે આત્મા અનાત્માને યથાર્થ જાણનાર તે
પુરુષ પતિત થયા. એટલે અધમ પુરુષ થયા ને જે લોકમાં સારા
પુરુષ કહેવાતા હતા તે મેલે કરીને નાશ પામ્યા. એટલે અસાધુ પુ-
રુષના વચનમાં વિશ્વાસથી તેમના અંતરમાં અનેક પ્રકારે મલ્લ જ-
રાયા માટે નાશ પામ્યા કહેવાય આ વાત લેવડ જરેલી છે. અહો
કલિકાલ ઘણો વૃદ્ધિ પામ્યો છે.

ટીકા:—તથા પ્રસરન્ ॥ તથાવિધગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાત્ પ્રાદુ-
ર્ઝવન્ અનવબોધઃ સમ્યક્સિદ્ધાંતાર્થાપરિજ્ઞાનં ॥ તેન પ્રસ્ફુરંતઃ
ઞન્મીલંતઃ કાપથાનાં કુમાર્ગણામોઘાઃ સમૂહાસ્તૈઃ ॥ સ્થગિત-
સ્તિરસ્કૃતઃ સુગતેરપવર્ગલક્ષણાયાઃ સર્ગો નિષ્પત્તિર્યસ્ય સ તથા
તસ્મિન્ શ્વમુક્તં જવતિ સંપ્રતિ હિ કાલદોષેષ બુદ્ધિમાંયાત્
સાતિશયગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાચ્ચ સમ્યગાગમાર્થાપરિજ્ઞાનેન સ્વસ્વ-
મતમાસ્થાય બહવઃ કુતીર્થિકાઃ પ્રાદુર્ઝતાઃ ॥

અર્થ:—વલી યથાર્થ ગુરુ સંપ્રદાયનો અજ્ઞાવ છે. માટે પ્રગટ
થતું જે અજ્ઞાન એટલે સિદ્ધાંતના અર્થનું અજાણપણું તેથી પ્રગટ
થયા જે કુમાર્ગના સમૂહ તેણે કરીને મોક્ષ જેનું લક્ષણ છે એવી જે
સુગતિ તેનો માર્ગ તિરસ્કાર પામ્યો એટલે ઢંકાયો છે મોક્ષમાર્ગ
જેનો એવો પ્રાણીનો સમૂહ થયે ઠટે લિંગધારીયોએ આ કુમાર્ગ ચ-
લાવ્યો છે, એ પ્રકારે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે હાલમાં કાલદોષે કરીને
બુદ્ધિનું મંદપણું છે માટે અને અતિશયે સહીત જે ગુરુ સંપ્રદાય તેનો
અજ્ઞાવ છે માટે સારો આગમનો જે અર્થ તેનું જાણપણું નથી માટે

પોતે પોતાના મન અંગીકાર કરીને ઘણા કુતીર્થિક લોકો પ્ર-
ગટ થયા હે.

ટીકા:—તેષાં ચ પરસ્પરવિરુદ્ધાનેકકુમતશતશ્રવણોદ્યમાન-
સંદેહદોષાધિરુદ્ધમનસઃ પ્રાણિવર્ગસ્ય કુતઃ સુમતિઃ, નહિ સાન્ને-
કમાર્ગ સાધ્યા ॥ તાત્વિકસમ્યક્જ્ઞાન દર્શનચારિત્રાત્મકૈક માર્ગ-
સાધ્યત્વાત્ તસ્યાઃ ॥ નચ દોષાયમાનમાનસાનાં વાસ્તવૈકશુ-
ક્તિપથતત્ત્વનિર્ણયઃ ॥ તદજ્ઞાવાચ્ચ કથં મુક્ત્યુપાયાનુષ્ઠાનસેવનં
તદજ્ઞાવાચ્ચ કથં મુક્તિરિતિ સંપ્રતિ શ્દાનાં કિલેતિ સંજ્ઞાવને ॥
સંજ્ઞાવ્યતે એતદ્યત્કલિકાલાનુજ્ઞાવાત્ સંપ્રત્યેવંવિધઃ પ્રાણિ-
વર્ગઃ ॥ इति वृत्तछयार्थः ॥

અર્થ:—ને તેમના પરસ્પર વિરુદ્ધ એવા અનેક પ્રકારના મન
તેમનું સંકળો વાર જે સાંજલબું તે થકી ઉત્પન્ન થયા જે સંદેહ, તે
રૂપી જે હિંચાલો તે ઉપર બેઠું હે મન જેનું એવો, એટલે એક વાતનો
નિરધાર થતો નથી, માટે અતિ ચંચલ જેનું ચિત્ત હે એવો પ્રાણીનો
સમૂહ તેને ક્યાંથી સુગતિ થાય, કેમ જે તે સુગતિ હે તે અનેક
માર્ગ વકે સિદ્ધ થતી નથી, તે સુગતિનો યથાર્થ સારાં જ્ઞાન દર્શ-
ન ને ચારિત્ર તે રૂપજ એક માર્ગ, તેણે કરીને સાધવા યોગ્ય હે એહુ
માટે, ને જેમનું ચંચલ મન હે તેમને યથાર્થ એક મુક્તિ માર્ગના ત-
ત્ત્વનો નિશ્ચય થતો નથી અને જ્યારે મુક્તિ માર્ગનો નિશ્ચય ન થયો
ત્યારે મુક્તિના ઉપાય રૂપ જે અનુષ્ઠાન તેનું સેવન પણ ક્યાંથી થશે
અને જ્યારે મુક્તિના ઉપાય રૂપ અનુષ્ઠાનનું સેવન ન થયું ત્યારે મુક્તિ
પણ ક્યાંથી થશે. इत्यादि वर्तमान कालमां ए वात संज्ञवे हे जे
कलिकालना महिमाथी ए प्रकारनो प्राणिःसमूह थयो देखाय हे

तेथी लिंगधारीयोए आ कुमार्ग चलाव्यो ठे. ए प्रकारे बे काव्यनो सधाते अर्थ कह्यो.

टीका:-इदानीं योग्यस्य श्रोतुः पुरतः साधुवेषकद्विपते पथि
इच्छन्निर्द्धारैस्तत्प्ररूपितं धर्मं प्रतिपादयन् तस्य च कर्मनिर्मूलक-
जन्मरत्नं संज्ञायन्निदमाह ॥

अर्थ:-हवे योग्य श्रोतानी आगल साधुवेषधारी लोकोए
पोतानी सतिथी कदपेला मार्गने विषे दशद्वारे करीने तेसणे प्ररू-
पणा कर्यो जे धर्म ते देखामे ठे. ने ते धर्म कर्मने मूलभांथी उल्ले-
खवाने समर्थ नथी, एम संज्ञावना करता ठता आ काव्य कहे ठे.

॥ मूलकाव्य ॥

अत्रौद्देशिकजोजनं जिनगृहे वासो वस्त्यऽक्षणा,
स्वीकारोर्थगृहस्थचैत्यसदनेषप्रेक्षिताद्यासानं ॥
सावद्याचरितादरः श्रुतपथावज्ञा गुणिद्वेषधी, धर्मः
कर्महरोऽत्र चेतूपथि जवेन् मेरुस्तदाब्धौ तरेत् ॥ ५ ॥

टीका:-अत्र पथि अयं धर्मश्चेत्कर्महरो जवेत् तदा
मेरुर्द्वौ तरेदिति संबंधः ॥ अत्र अस्मिन् प्रत्यक्षोपलब्ध्य-
माने पथि लिंगिकद्विपते मते धर्म औद्देशिकजोजनादिकः ॥
अयं चेच्चदि कर्महरो ज्ञानावरणादिनिरासदक्षो जवेत्स्या-
त्तदा तदानीं मेरुर्लक्ष्यजो जनद्वयसः पर्वतराजः ॥ अब्धौ सा-
गरे तरेत् प्लवेत् ॥

अर्थ:-आ लिंगधारीये कदपेला मार्गनो धर्म जो कर्मनो

નાશ કરે તો મેરુ પર્વત સમુદ્રમાં તરે એ પ્રકારે સંબંધ; આ પ્રત્યક્ષ જણાતો લિંગધારીયે કહેલો જે મત તેને વિષે ઔદેશિક જોજનાદિક જે ધર્મ તે જો કર્મને હરે એટલે જ્ઞાનાવરણાદિક કર્મનો જો નાશ કરવામાં માહો હોય તો લાખ યોજનનો મેરુ નામે પર્વતનો રાજા તે સમુદ્રમાં તરે, એટલે જેમ મેરુ પર્વત સમુદ્રમાં ન તરે તેમ લિંગધારીયે કહેલો ધર્મ કર્મને ન હરે.

ટીકા:-અયં ચ નિર્દર્શનાલંકારઃ ॥ અજવન્ વસ્તુસંબંધ, ઉપમાપરિકલ્પક ઇતિ તદ્વક્ષણાત્ ॥ તતશ્ચાત્ર પ્રસ્તુતધર્મકર્મહરસ્વયો મેરુસમુદ્રતસ્પયોશ્ચ સંબંધોઽનુપપચ્ચમાન ઉપમાનોપમેયજાવે પર્યવસ્યતિ ॥ મેરોઃ સમુદ્રતરણ મિવ પ્રસ્તુતધર્મસ્ય કર્મહરત્વં ॥ તતશ્ચાયમર્થઃ ॥ સમુદ્રે પાષાણશકલમાત્રસ્યાપિ તરણ મસંજ્રવિ, કિંપુનર્મેરોઃ ॥ તતો યથા મેરોઃ સમુદ્રતરણ મઘટમાન મેવ મસ્ય ધર્મસ્ય કર્મહરત્વ મિતિ ॥

અર્થ:-આ નિર્દર્શના નામે અલંકાર થયો, તેનું લક્ષણ અલંકાર શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે ઉપમાની પરિકલ્પના કરનાર ન થયેલો વસ્તુનો સંબંધ તે નિર્દર્શના નામે અલંકાર કહીયે માટે આ જગાયે વર્ણન કર્યો જે લિંગધારીનો ધર્મ તથા તેને કર્મનું હરવાપણું એ બે ઉપમેય વસ્તુ છે. તેનો મેરુપર્વતને તથા તે પર્વતનું સમુદ્રમાં તરવાપણું એ બે ઉપમાન વસ્તુ છે તેમનો ન થાયેલો એટલે અઘટતો જે સંબંધ તે જે તે ઉપમાન ઉપમેય જાવને વિષે પર્યવસાન પામે છે એટલે સ્થિતિ કરે છે ઇતિ અલંકાર વિચાર:-મેરુ પર્વતનું જેવું સમુદ્રમાં તરવું તેવું વર્ણન કરીશું એવો લિંગધારીયે કહેલો ધર્મ તેને કર્મનું હરવું છે માટે આ જાવાર્થ સિદ્ધ થયો. જે સમુદ્રને વિષે પાષાણના

કકરુને પણ તરવાનું સંજવતું નથી તો મેરુપર્વતને ન સંજવે તેમાં શું કહેવું ? જેમ મેરુને સમુદ્ર તરવું અઘટતું છે તેમ આ વેષધારીએ કહેલા ધર્મને પણ કર્મને હરવાપણું અઘટતુંજ છે.

ટીકા:—યત્ર યસ્મિન્ પથિ કિં યતીનામૌદેશિકજોજનાદિર્ધર્મ ઇષ્યત દત્તિ સર્વત્ર ક્રિયાધ્યાહારઃ ॥ તત્ર ઉદ્દેશેન વિકલ્પેન યતીન્મમસિ કૃત્વા નિર્વૃત્તં નિષ્પાદિતમ્ ઔદેશિકં ॥ ક્રીતાદિસ્વાદિકણ ॥ તચ્ચ તદ્ જોજનં ચાઝનાદિ ॥ યદ્વપિ સિદ્ધાંત ઔદેશિકશબ્દ ઉદ્ગમદોષદ્વિતીયજ્ઞેદાર્થઃ શ્રૂયતે ॥ તથાપી હ વદ્યમાણતૃતીયવૃત્તાર્થપર્યાલોચનેન આધાકર્મિકે વર્તતે ॥ તસ્યૈવેહ કેવલયતિનિમિત્તવિધીયમાનત્વેન મહાદોષતયા વિવક્ષિતત્વાત્ ॥ ઉદ્દેશનિર્વૃત્તત્વસ્ય ચ સામાન્યવ્યુત્પત્ત્યર્થસ્પોજયત્રાપિ સમાનત્વાન્ ॥

અર્થ:—જે માર્ગને વિષે શું છે ? તો યતિને ઔદેશિક જોજન કરવું એ આદિક અધર્મ તેને વિષે ધર્મ છે છે, એમ સર્વ જગાએ ક્રિયાપદનો અધ્યાહાર કરવો, ત્યાં ઉદ્દેશ શબ્દનો વિકલ્પ એટલો અર્થ છે. એટલે યતિને મનમાં રાખીને નીપજાવ્યું જે જોજન તે ઔદેશિક કહીએ ॥ વ્યાકરણ વિચાર ॥ ક્રીતાદિકમાં એ શબ્દનો પાઠ છે માટે ફક્ત પ્રત્યય આવીને ઔદેશિક શબ્દ સિદ્ધ થયો છે માટે ઔદેશિક કહેવું જે અઝનાદિક જોજન ત્યાં સિદ્ધાંતને વિષે ઔદેશિક શબ્દ જે તે સોલ ઉદ્ગમ દોષ છે તેનો બીજો જન્મ છે ॥ એ પ્રકારનો અર્થ સાંજલીએ ઠીએ તો પણ આ જગાએ આગલ કહીશું જે ત્રીજું કાવ્ય તેનો અર્થ વિચારી જોતાં આધાકર્મિકરૂપિ અર્થ જણાય છે. આ જગાએ કેવલ સાધુ નિમિત્ત જે કરેલું હોય તે-

નોજ મહાદોષપણે આગલ કહેવાની ઇચ્છા છે, માટે ઉદ્દેશે કરીને નિપજાવ્યું એવો જે સામાન્ય વ્યુત્પત્તિનો અર્થ તે તો બે જગાએ સર-સ્ત્રો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—અત્ર ચ યતીનામૌદેશિકજોજનગ્રહણે યથાઠંદા ઉ-પપત્તિં દર્શયંતિ ॥ પૂર્વં હિ અધરિતધનાધિપકોશાગારાણિ ચૈત્ય-સાધુષુ યદુપયુજ્યતે તદેવાસ્માકં વિત્તમન્યદનર્થં इत्यध्यव-વસાયવ્યંજિતદેવગુરુજ્ઞકિત્ત્રાણિ મહીયાંસિ જ્ઞયાંસિ દાનશ્રદ્ધા-સુશ્રાદ્ધકુલાન્યજૂવન્ ॥ તતસ્તેષુ કુલેષુ તત્કાલીનયતીનાં પ્રાસુકૈષ્ણીયેનાપિન્નૈદ્યેણ નિરાવાધં નિર્વાહોઽજ્ઞવિષ્યત્ ॥

અર્થ:—આ જગાયે સાધુને આધાકાર્મિક જોજન ગ્રહણ કર-વામાં સ્વેચ્છાચારી લિંગધારી પુરુષો સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ પોતાની મ-તિ કલ્પનાથી યુક્તિ દેવાને છે, જે પૂર્વેના કુબેર જંઘારીનો દ્રવ્ય જંઘારને તિરસ્કાર કરે એવાં ધનાધિપતિ શ્રાવકનાં કુલ હતાં. ને એમ જાણતા હતા જે આપણું દ્રવ્ય જેટલું ચૈત્ય સાધુ નિમિત્ત વપ-રાશે તેટલુંજ સાર્થક છે, ને બીજું તો નિર્થક છે એ પ્રકારના અધ્ય-વસાયથી દેવગુરુની જ્ઞકિતિના સમૂહ જેણે પ્રગટ કર્યો છે એવાં અ-તિશે મોટાં ઘણાંક દાન ધર્મને વિષે શ્રદ્ધાવાલાં શ્રાવકનાં કુલ હતાં, તે હેતુ માટે તે કુલને વિષે તે કાલના સાધુને પ્રાસુક ઇષ-ણીય જિજ્ઞાસે કરીને એટલે નિર્દોષ આહારે કરીને પણ નિરાવાધ નિર્વાહ થતો હતો પણ.

ટીકા:—અધુના તુ દુઃષમાકાલદોષાત્ દુર્ઞિક્ષરાજોપદ્રવ-પરચક્રાદિપ્રાચુર્યેણ દરિદ્રતામદ્વપતાં ચ ગચ્છત્સુ તથા વિધસં-

हननशक्तिविकलानां शुद्धेन ज्ञक्तादिना संयमयात्रानिर्वाह
ज्ञावे यदि कश्चिद्दानश्रद्धालुस्तीर्थाव्यवच्छेदमिच्छुः श्रावकः
श्रमणसंघनिमित्तनिर्वृतज्ञक्तादिनापि धर्माधारशरीरमुपष्टंजये
तदा को दोषः ?

अर्थः—हमणां तो दुःखमा कालना दोषथी दुकाल तथा रा-
जानो उपद्रव तथा परचक्रादि (शत्रुना सैन्यनां युद्धादि) कारणथी
ते श्रावकनां कुल दरिद्रपणाने तथा अद्वयपणाने पाम्यां ठे माटे
तेने विषे आ कालना ते प्रकारनी संघयण शक्तिये रहित एवा सा-
धुने शुद्ध ज्ञक्तादिनादिक करीने संयमयात्रानो निर्वाह नथी यतो
माटे एज निमित्त कोइक दान श्रद्धावालो ने तीर्थनो उच्छेद न
थाय एम इह तो एवो जे श्रावकने साधुनिमित्ते निपजाव्युं जे जो-
जनादि तेणे करीने पण धर्मनुं आधारजूत एवुं शरीर तेनुं उपष्टंज
करे एटले साधु शरीरनो निर्वाह करे तो तेमां शो दोष ठे अर्थात्
कांइ पण नथी.

टीकाः—आत्मा च यतिना यथाकथंचन रक्षणी यः ॥ धर्म-
साधनत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ सव्वथ्य संयमं संजमाउ अप्पाणमेव
रक्खंतो ॥ मुच्चइ अइवायाओ पुणो विसोही नया विरई ॥

अर्थः—साधुए जेते प्रकारे आत्मा राखवो, एटले पाप खागे
तो पण आत्मानी रक्षा करवी. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे सर्व
जगाये संयमनी रक्षा करतो ने संजमथी आत्मानी रक्षा करतो
एवो जे पुरुष ते पापथी मुकाय ठे फरीथी शुद्ध थाय ठे पण अ-
विरति नथी यतो एटले चारित्र्यथी रहित नथी यतो.

टीका:-तथा कथंचित् रुक्मज्जक्तादिदातृसङ्गादपि घृतादि-
न्यस्तिकेणाद्यतनयतीनां शरीरधारणानुपपत्तेः ॥ तत्कृते घृता-
दिनिश्चापि केनचित्पुण्यात्मना श्राद्धेन विधीयमाना समीची
नैव प्रतिज्ञासते ॥

अर्थ:-वली कोइक प्रकारे लूखुं जोजनादिकना देनार मले
पण घृतादिक विना आ कालना साधुने तेथी शरीर धारण थइ
शक्तुं नथी, माटे ते शरीर धारण करवाने अर्थे घृतादिकनी नि-
श्चा पण कोइक पुण्यात्मा श्रावके करी होय ते ठीकज ठे एम
जणाय ठे.

टीका:-किंच ॥ यथाकथंचित् साधुजिः श्राद्धानां श्रद्धावृ-
द्धये अशुद्धमपि ग्राह्यं ॥ तथैव तेषां पुण्योत्पत्तेः ॥

अर्थ:-वली शुं ? तो जेते प्रकारे साधुये श्रावकनी श्रद्धा
वधवाने अर्थे अशुद्ध पण ग्रहण करवुं केम जे तेबीज रीते ते
श्रावकने पुण्यनी उत्पत्ति थाय ठे ते माटे.

टीका:-तदुक्तं ॥ अनेन पात्राय नियोजितेन स्यान्निर्जरा
मे वसुनाधुनेति ॥ बुद्ध्या निराशंसतया ददानः पुण्यं गृह-
स्थः पृथु संचिनोति.

अर्थ:-ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, पात्रमां आप्युं जे
आ धन तेणे करीने मारे हमणां निर्जरा थशे ए प्रकारनी बुद्धि
करीने कोइ प्रकारनी वांढा रहित आपतो जे गृहस्थ ते घणुं पुण्य
उपाज्जे ठे.

टीका:-परोपकारश्चायं स्वकार्यमुपेक्ष्यप्यवश्यं कर्तव्यः

॥ યદુક્તં ॥ નિયકજ્ઞાં યરકજ્ઞાં વ, જે પમુતૂણ કેશ વિસ્તંતિ ॥ પર-
કજ્ઞાં નિયકજ્ઞાં વ, તે સુ સપુરિસયા વસઇ

અર્થ:—તે આ પરોપકાર તો પોતાનું કાર્ય મૂકીને પણ અવ-
શ્ય કરવા યોગ્ય છે, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જગતમાં કેટલાક
પુરુષો પરકાર્યની પેઠે પોતાનુંજ કાર્ય મુકીને પોતાના કાર્યની પેઠે
પારકું કાર્ય કરે છે એવા પરોપકારી પુરુષને વિશે સર્વપુરુષતા નિ-
વાસ કરે છે.

ટીકા:—તસ્માથતીનામાધાકર્મિકજોજનમદુષ્ટં, સંયમ-
શરીરોપદંત્રકત્વાત્ ॥ કલ્પગ્રહણવત્ ॥ શુદ્ધજોજનવદ્ધા ॥
તથા યતિજિરાધાકર્મિકજોજનં વિધેયં, શ્રાદ્ધશ્રદ્ધાવૃદ્ધિહેતુ-
ધર્મદેશનવત્ ॥ ઇતિ પ્રયોગાવપ્યુપપદ્યેતે ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે યતિને આધાકર્મિક જોજન કરવું તે
નિર્દોષ છે કેમ જે સંજમ શરીરને રાખનાર છે એ હેતુ માટે કલ્પ
(વસ્ત્ર) ગ્રહણ પેઠે, એટલે જેમ વસ્ત્રાદિ છે તે સંયમ શરીરનું પુષ્ટા-
લંબન છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન પણ છે, અથવા જેમ શુદ્ધ જો-
જન શરીર સંયમ શરીરને રાખનાર છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન
પણ છે. વધી તેમજ સાધુએ આધાકર્મિક જોજન પણ કરવા યોગ્ય
છે, કેમ જે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં કારણ છે એ હેતુ માટે ધર્મ
દેશનાની પેઠે જેમ ધર્મ દેશના છે, તે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં
કારણ છે માટે સાધુને કરવા યોગ્ય છે, તેમ એ પ્રકારે અનુમાન
પ્રમાણના પણ બે પ્રયોગ આ સ્થલમાં સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:—તથા જિનાન્તમર્હતાં ગૃહમાયતનં તત્ર વાસઃ

સર્વદાવસ્થાનં ॥ ઇહ કેચિત્ સત્સંશીલતયોદ્યતવિહારં કર્તુ-
મશક્નુવંતો યતીનાં ચૈત્યે સર્વદાવસ્થાનં યુક્તમિતિ પ્રતિપેદિરે॥

અર્થ:-વહ્ની જિનરાજનું ઘર ઇટલે ચૈત્ય તેમાં સાધુને નિરં-
તર રહેવું એમને લિંગધારી સાધુનો ધર્મ દેખાએ છે, તેમાં કેટલાક
અતિ સુલ્લસીલિયા થયા છે તે માટે ઝગ વિહાર કરવાને અસમર્થ
થયા માટે સાધુને નિરંતર ચૈત્યમાં રહેવું તે યુક્ત છે, એમ અંગિકાર
કરે છે, તેમાં સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ નાના પ્રકારની યુક્તિયે દેખાએ છે.

ટીકા:-તથાહિ આધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણ જ-
ઘ્યાનવાસો વાસ્યાત્, પરગૃહવાસો વેતિ, દ્યયી ગતિઃ ॥ તત્ર
પરગૃહવાસોઽય નિરાકરિષ્યતે ॥ સ્ત્રીસંસક્રત્યાદ્યાધાકર્મિકાદિ-
દોષકલાપજાવાત્ ॥

અર્થ:-તે યુક્તિયે ટીકાકાર કહી વતાવે છે. જે આ કાલના
મુનિને ચૈત્યવાસ વિના જઘ્યાનમાં રહેવું અથવા પરઘરમાં રહેવું એ
બે પ્રકારની ગતિ છે, તેમાં સ્ત્રીનો સંસર્ગ થાય તથા આધાકર્મિક
આદિ ઘણા દોષ ઉત્પન્ન થાય એ હેતુ દેખાતીને પરઘર રહેવાનું
અગત્ય ધરવું ને જઘ્યાનમાં રહેવાનું હાલ ધરવું એ બીજું.

ટીકા:-જઘ્યાનવાસો યતીનાં યુક્ત ઇતિ ચેન્ન ॥ તત્રાપિ
નૂતનચૂતાંકુરાસ્વાદકૂજત્કલકંઠપંચમોદ્ગારેણ જન્મીલદ્વિચ-
ક્લિષ્ઠકુલમાલતીપરિમલેન ચ સમાહિતમનસામુત્કલિકાદર્શ-
નાત્ ॥ પંચમોદ્ગારાદીનાં ચોદીપનવિજાવકત્વેન જરતાદિશાસ્ત્રેઃ
જિજ્ઞાસાત્ ॥

અર્થ:-લિંગધારી સુવિદિત પ્રત્યે જે વૈભવ તમે સાધુને જઘ્યાન-

માં રહેવાનું યુક્ત કહેતા હો તો તે વાત યુક્ત નથી કેમ જે ત્યાં પણ નવો આંવાનો અંકુર તેનું જઠ્ઠણ કરવાથી મધુર સ્વર બોલતો જે કોયલ તેના પંચમ સ્વર એટલે સાત સ્વરમાં પાંચમો કામોદીપક સ્વર તેના ઉદ્વાસે કરીને તથા ચારે પાસ પ્રસરતો એવા પ્રફુલ્લિત બહુલ માલતી આદિના સુગંધે કરીને વશ કરેલાં એવાં પણ મન મોકલાં થાય એવું દેખાય છે એ હેતુ માટે અને પંચમ સ્વરનો ઉદ્વાસ તે કામોદીપન થવાનું કારણ છે એમ જરતાદિ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથચિક્રીઃપિષાગતકામુકકામિનીસંકુલત્વેન ચ સ્ત્રીસંસક્ત્યાદેરપિ તત્ર જ્ઞાવાત્ ॥ અથવા માભૂવદ્નવરત-શાસ્ત્રાજ્યાસપરાવર્તનાદિપરાણાં યતીનામેતજ્ઞાન્યા દોષાઃ ॥ તથાપિ લોકસંચારશૂન્યોદ્યાનજૂમૌ વસતાં ચરતતસ્કરાદિન્નિ-રુપકરણાપહારસ્યાપિ સંજ્ઞવાત્, તદપહારે ચ શરીરસંયમવિ-રાધનાપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ:—વલી ક્રીડા કરવાની ઇચ્છાએ ત્યાં આવ્યાં જે કામી પુરુષને કામિની સ્ત્રીયો તેણે કરીને વ્યાસપણું છે માટે સ્ત્રીના સંબંધ આદિકનો પણ ત્યાં સંજ્ઞવ છે ॥ અથવા નિરંતર શાસ્ત્રનો અજ્ઞાસ તથા ગણવું એ આદિકને વિષે તત્પર એવા મુનિને તે ઉદ્યાન સંબંધી દોષ મ થાઉં તો પણ લોકના સંચારથી રહિત તે ઉદ્યાન જૂમિને વિષે રહેતા જે મુનિ તેમનાં ઉપકરણ પણ જીલ્લ ચોર આદિક આ-ત્રીને હરશે એવો સંજ્ઞવ છે માટે તે જ્યારે ઉપકરણ ગયાં ત્યારે શરી-રની તથા સંયમની વિરાધના થવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે મુનિને ઉદ્યાનમાં રહેવું ઘટતું નથી.

ટીકા:-યત્તુદ્યાનવાસ આગમે શ્રૂયતે સોઽનાપાતાસંલોકયુ-
ક્તૈકદ્વસોદ્યાનવિષયસ્તસ્ય ચ પ્રાયેણ કલિકાલે લોકસ્ય રાજ-
ચૌરચરટાદ્યુપપ્લવૈર્બાધિતત્વેન દૌસ્થ્યાદસંજવ એત્યુદ્યાન-
વાસઃ ! કયમધુનાતનમુનીનાં કલ્પ્યમાનઃ શોજતે ? તસ્મા-
વિદાર્ણીં જિનપ્રહવાસ એવ સાધૂનાં સંગતઃ પ્રતિજ્ઞાતિ.

અર્થ:-ને જે ઉદ્યાનવાસ આગમમાં સંજલાય છે તે તો જેમાં
લોકનો આવરો ન હોય ગુપ્ત એક દ્વાર હોય. એવા ઉદ્યાનમાં યત્નિને
રહેવું એવો શાસ્ત્રનો અજિપ્રાય છે ને વહુધા તો તે પ્રકારના ઉપદ્રવે
કરીને લોક દુઃખિત થયા છે. તથા દરિદ્રિ થયા છે, માટે સંજવતુજ
નથી. તેથી આ કાલના મુનિને ઉદ્યાનવાસ કલ્પે એવું જે કહેવું તે
કેમ શોજે ? નજ શોજે. માટે આ કાલમાંના સાધુને ચૈત્યમાંજ ર-
હેવું એ પક્ક સારો ઘટતો જણાય છે.

ટીકા:-ન ચ તત્ર આધાકર્મિકાદયો દોષાઃ ॥ તથ ચ પ્ર-
યોગઃ ॥ ચૈત્યમિદાર્ણીંતનમુનીનામુપજોગયોગ્યં ॥ આધાકર્મા-
દિદોષરહિતત્વાત્ ॥ તથાવિધાહારવત્ ॥ નચાયમસિદ્ધો હેતુઃ
॥ જિનપ્રતિમાર્થ નિષ્પાદિત આયતને આધાકર્માદિદોષોનવ-
કાશાત્ ॥ યસ્યર્થ ક્રિયમાણે હિ તસ્મિન્ન સ્યાત્ ॥

અર્થ:-ને. ત્યાં આધા કર્મિઆદિ દોષ પણ જણાતા નથી ને
વહી અનુમાન પ્રયોગથી એ વાત સિદ્ધ થાય છે ॥ તે ઉપર ન્યાય-
શાસ્ત્ર વિચાર જે ચૈત્ય આ કાલના મુનિને ઉપજોગ કરવા યો-
ગ્ય છે, આધાકર્માદિ દોષ રહિત છે એ હેતુ માટે જેમ આધાકર્માદિ
દોષ રહિત આહાર મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે, તેમ ચૈત્ય પણ આ
કાલના મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે ॥ પણ આ હેતુ અસિદ્ધ નથી

केम जे जिन प्रतिमाने अर्थे निपजावेला स्थानकर्मां आधाकर्मादि दोषने पेसवानो अवकाश पण नथी माटे अनुमान निर्वाध ठे, केम जे मुनिने अर्थे कर्तुं होय तो तेमां ते आधाकर्मादि दोष होय ने आ तो मुनिने अर्थे कर्तुं नथी माटे आधाकर्मी दोष नथी.

टीका:—तथागमोक्तत्वमप्यस्यास्ति ॥ तथा चागमः ॥

“निस्सकम्मनिस्सकमे” वावि चेइए सज्जहिं थुइं तिन्नि॥वेखं व चेइयाणि व नाउंइक्किक्किया” वि ॥

अर्थ:—तेमज आगममां कह्युं ठे जे निश्चाकृत तथा अनिश्चाकृत ए सर्वे चैत्योमां त्रण थुइ देवी बाकी असुर थती होय अथवा जाजा चैत्यो होय तो एकएक थुइ पण अपाय ठे.

टीका:—॥ अत्र हि निश्चाकृतव्यपदेशात् चैत्यवासः साधूनां सिध्यति ॥ अन्यथा यत्र साधूनां निश्चा तन्निश्चाकृतमित्यन्वर्थानुपपत्तेः ॥ तन्निवासेनैव तन्निश्चायाः संज्ञवात् ॥ यदि च साधूनां तत्र वासो न स्यात् तदाऽनिश्चाकृतेमैवकं चैत्यं ज्ञवेत् ॥ अन्यस्य निश्चाकृतपदवाच्यस्यानुपपत्तेः ॥

अर्थ:—आ शास्त्र वचनमां निश्चाकृत एवं चैत्य एम कहेवापणुं ठे, ए हेतु माटे साधुने चैत्यवास सिद्ध थयो. ने जो एम न कहीए तो जे साधुनी निश्चाये कर्तुं ते निश्चाकृत कहीए ए प्रकारना साचा अर्थनी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे साधुना निवासे करीनेज साधुनी निश्चानो संज्ञव ठे, ने जो साधुनो निवास चैत्यमां न होय तो अनिश्चाकृत एवं एकज चैत्य कहेत, माटे निश्चाकृत पदवने कहेलुं जे बीजुं चैत्य तेनी सिद्धी न थाय ए हेतु माटे साधुने चैत्यमां रहेवानुं सिद्ध थयुं.

टीकाः—तथाच निश्चाकृतपदवाच्यस्य शशविषाणायमानत्वेनानिश्चाकृततुल्यकक्षतया तत्र वंदनाजिधानमपि कथं घटामटाव्यते ॥ तस्मात्तद्व्यपदेशान्यथानुपपत्त्यैव यतीनां तत्र वासो ज्वसीयते ॥

अर्थः—ने वली ससखानां शींगरानी पेठे वस्तुताये निश्चाकृत चैत्यज नथी ने निकेवल्ल अनिश्चाकृत एवुं जे एक चैत्य ठे, एम अंगिकार करो तो निश्चाकृत चैत्यने विषे वंदननुं जे कहेवुं ते कीये प्रकारे घटशे, निश्चाकृत चैत्यनो अंगीकार नहीं करोतो तेनुं कहेवुं व्यर्थ थशे माटेज निश्चय करीए ठीए जे साधुने चैत्यमां रहेवानुं ठे,

टीकाः—तथा संज्ञावणे विसद्वो देउछियखरंटजयणउवएसो इत्याद्यागमे ग्लानप्रतिजागरणचिंतायां देवकुलिकशब्दादपि चैत्यवाससिद्धिः देवकुलिकनिवासमंतरेण देवकुलिकव्यपदेशानुपपत्तेः नहि ग्रामाज्ञावे सीमाविधानं नामेति लौकिकन्यायात् एवं चैवमाद्यागमवचनप्रामाण्यादागमोक्तत्वमप्यस्येति निश्चीयते ॥

अर्थः—वली संज्ञावण इत्यादि आगम गाथाने विषे देवकुलिक शब्द कह्यो ठे, ते देवकुलिक शब्दर्थी पण चैत्यवासनी सिद्धि थाय ठे, केम के देवकुल कहेतां देवालय ते जेमने ठे ते देवकुलिक कह्यो, एटले देवमंदिरवाला एटलो अर्थ थयो, देवमंदिरमां निवास कर्या विना देवमंदिरवालो एम कहेवुं न घटे ते उपर लौकिक न्याय देखाके ठे जेम के गाम विना सीमारानुं करवुं ते निश्चे होय नहीं ए प्रकारना लौकिक न्यायर्थी चैत्य निवास कर्या विना चैत्यवाला अमुक पुरुषो एवो व्यवहार होय नहीं. एवं कहेतां ए प्रकारना

લૌકિક ન્યાયથી તથા એવમાદિ કેહેતાં આ કહ્યું ઇત્યાદિ આગમ વચનના પ્રમાણપણાથી એ ચૈત્યવાસને આગમોક્તપણું છે એમ નિશ્ચય કરીએ ઠીએ.

ટીકા:-તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ ચૈત્યનિવાસ ઇદાર્નીતનમુનીના મુચિત આગમોક્તત્વાત્ ॥ ચૈત્યવંદનવત્ ॥ નન્વેવમપિ સિદ્ધાંતાન્ન સાક્ષાત્ ચૈત્યવાસઃ સિદ્ધ્યતિ ॥ વિધેયતયા તસ્ય ક્વચિદપ્યનન્નિધાનાદિતિ ચેત્ । સત્યમેવં તર્હિ ગીતાર્થાચરિત્ત્વા દયમુપપત્સ્યતે ॥ તથાચ સાધૂનાં જિનજ્ઞવનવાસો વિધેયઃ । ગીતાર્થાચરિત્ત્વાત્ । ચતુર્થ્યાં પર્યુષણાપર્વવત્ નચાયમસિદ્ધો હેતુઃ ॥ ગીતાર્થાચરિત્ત્વસ્યોજયત્રાપિ પ્રતીત્ત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥ શ્રીમદાર્યરક્તિપાદૈર્જગવતિ મહાવીરે નિશ્રેયસસૌધમધ્યાસીને ગીતાર્થાનાં બલમેધાસંહનનધૈર્યાદિદ્વાનિ પૃષ્ઠવંશાદિસહિતવસતિવ્યવહેદં ચોપલગ્ન્ય ચૈત્યવાસો યતીનામાચરિતઃ

અર્થ:-તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ કરી દેખાને છે જે સાધુએ જિનજ્ઞવનમાં વાસ કરવો કેમ જે ગીતાર્થ પુરુષોએ આચર્યો છે એ હેતુ માટે ચોથને વિષે પર્યુષણા પર્વ કરવાની પેઠે. એટલે જેમ ચોથને વિષે ગીતાર્થ પુરુષે પર્યુષણા પર્વ કર્યું છે. તે સાધુને કરવા યોગ્ય છે તેમ ચૈત્યવાસ પણ કરવા યોગ્ય છે, ને આ હેતુ અસિદ્ધ પણ નથી કેમ જે ગીતાર્થ પુરુષે જે આચર્યું તે વાદિ પ્રતિવાદિ એ બેને પ્રસિદ્ધ પણે માનવા યોગ્ય છે ॥ તે દેખાને છે જે જગવાન્ મહાવીર સ્વામી મોક્ષરૂપી મહેલમાં પધાર્યા પછી શ્રી આર્યરક્તિ આચાર્યે ગીતાર્થ પુરુષનાં બલબુદ્ધિ, શરીરનાં સંઘયણ, ધૈર્ય આદિકની દ્વાની જોડેને

તથા લક્ષણ યુક્ત જે સાધુને રહેવાનાં સ્થાન તેનો ઉદ્દેશ થયો એમ જાણીને સાધુને ચૈત્યવાસ કરાવ્યો છે.

ટીકા:—કુત એતદવસિતમિતિ ચેત્ ॥ આસોપદેશાત્ ॥ તથાહિ ॥ ઇવાસસપદિં વીસુત્તરોહિં, સિદ્ધિ ગણ મહાવીરે ॥ બુદ્ધિન્નં ચ જર્ણનં, પિ ઈવંસાશ્યં ઠાણં ॥ બલમેહાબુદ્ધીણં, હાણિં નાઝણ સુવિહિયજણસ્સ ॥ ચેશ્યમઠઆવાસો પકપ્પિઓ અઙ્ગારકેહિં ॥

અર્થ:—વલી લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલ્યો જે, જો તમે એમ કહેતા હો જે વ્યાંથી એ વાતનો નિશ્ચય કર્યો? તો કહીએ બીજે જે હિતકારી મોટા પુરુષના ઉપદેશથી તે દેખામીએ બીજે જે મહાવીર સ્વામી સિદ્ધિ ગયા પછી ઠસેં ને વીશ વર્ષ થયાં ત્યારે યતિને રહેવા યોગ્ય સ્થાનક ઉચ્છિન્ન થયાં ને સુવિહિત જનનાં બલ, બુદ્ધિ, અને મેધાની હાનિ થઈ તે જાણીને આર્યરક્ષિત આચાર્યે ચૈત્યમાં નિવાસ કહ્યો છે.

ટીકા:—ન ચાગમાવિરોધિન્યાચરણા પ્રમાણં, શ્યં તુ ન તથેતિ વાચ્યં આગમાવિરોધસ્ય નિસ્સકમેત્યાદિના સમર્થિતત્વાત્ ॥ ગીતાર્થાચરણા ચાગમં પ્રમાણયદ્ગિરવશ્યમન્યુપેતવ્યા ॥ યદુક્તં ॥ અવલંબિઝ્ઞણ કઙ્ગાં, જંકિંચી આયરંતિ ગીયથ્યા ॥ યોવાવરાહબહુગુણ, સવેસિં તં પ્રમાણંતિ

અર્થ:—વલી લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે કહે છે જે જો તમે એમ કહેતા હો જે આગમને વિરોધ ન આવે એવું આચરણ પ્રમાણ છે અને આતો તેવી રીતે નથી માટે પ્રમાણ નથી તો તેનો ઉત્તર

જે આગમની સાથે વિરોધ નથી એ પ્રકારે નિસ્સકરુ ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચ્ચે કરીને આગમ સાથે મળતો ચૈત્યવાસ છે એવું પ્રતિપાદન પૂર્વે કર્યું છે ને ગીતાર્થનું આચરણ આગમને પ્રમાણ કરનાર પુરુષને અવશ્ય પ્રમાણ કરવા યોગ્ય છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ગીતાર્થ જનો જ્ઞાનાદિરૂપ કાર્યનું આલંબન કરીને જે કાંઈ પણ કાર્ય કરે છે. તેમાં થોનો અપરાધ અને ઘણો ગુણ રહ્યો છે માટે તે સર્વને પ્રમાણરૂપ છે.

ટીકા:-इति जगदप्रतिपादितमुमुक्षुप्रवृत्तिनिवृत्तिरूपागम-
श्रुतादिव्यवहारपंचकांतःपात्यागमविरुद्धाचरणानन्युपगमे च
जगदप्रामाण्यसंजनात् ॥ तथाच जगदशातनाप्रसंगात्

અર્થ:-એ હેતુ માટે જગવાને પ્રતિપાદન કર્યા જે મુમુક્ષુને પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ રૂપ આગમ શ્રુતાદિ રૂપ પાંચ વ્યવહાર તેમાંનું આગમથી અવિરોધ આવે એવું જે આચરણ તેનો અંગીકાર નહીં કરો તો જગવાને પણ અપ્રમાણવણની પ્રાપ્તિ થશે માટે, વલી જગવાનની આશાતના થવાનો પ્રસંગ થશે એ હેતુ માટે

ટીકા:-आचरितलक्षणस्येहोपपत्तेः ॥ तथा चागमः ॥
असंख्येण समाश्रितं जं कथ्येई केणई असावज्ज्ञं न निवारियम-
नेहिं, बहुगुणमणुमेयमायरियं

અર્થ:-શિષ્ટ પુરુષે જે આચરણ કર્યું તે આચરણ લક્ષણની અહીંયાં સિદ્ધિ છે, એટલે શિષ્ટ પુરુષના સરખું આચરણ કરવું તે યુક્ત છે, તે ઉપર શાસ્ત્રનું પ્રમાણ છે, જે શઠજ્ઞાવ વિનાના જે પાપરહિત મોટા પુરુષ તેમણે જ્યાં જે કંઈક આચરણ કર્યું તે નિર્દોષ છે

માટે બીજાએ ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવના અનુમાનની અપેક્ષાએ ઘણો ગુણ જાણી નિવારણ કર્યું નથી તો તે આચરણ કહ્યે છે, એટલે કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અયં ચ ન તાવચ્છઠૈઃ સમાચીણૌ, ડ્રવ્યક્ષેત્રકાલા-
અપેક્ષયા ગુરુલાઘવચિંતયા ધાર્મિકૈરેવાસ્ય પ્રવર્તિતત્વાત્ ॥
નાપ્યયં સાવચઃ સાવચં હિ પાપં, તચ્ચ જીવવધાદિ ॥ નચ યતીનાં
ચૈત્યવાસવિધૌ જીવવધાદિકં પ્રયત્નેનાન્વેષયંતોષ્યુપલજ્ઞેમહિ ॥
નિરવચ્યત્વાદેવં ચ ન બહુશ્રુતૈસ્તત્કાલજ્ઞાવિજિર્ગીતાર્થૈર્નિવારિતઃ
અત એવ બહૂનાં ધાર્મિકાણામનુમતઃ ॥

અર્થ:—ને આ જે ચૈત્યવાસ છે તે કાલ પુરુષોએ આચર્યો નથી
એ તો ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ ગુરુ લાઘવના વિચારથી એટલે
દોષ થોડો ને ગુણ ઘણો એવા વિચારથી ધાર્મિક પુરુષોએજ એ ચૈ-
ત્યવાસની પ્રવૃત્તિ કરી છે, એ હેતુ માટે, વલ્લી આ ચૈત્યવાસ છે તે
સાવચ પણ નથી કેમજે અવચ જે પાપ તેતો જીવવધાદિક છે, ને
મુનિને ચૈત્યવાસ કરતાં કાંઈ જીવ વધાદિક પાપ પ્રયત્નથી સ્વોલતાં
પણ નથી જરૂર, માટે એ ચૈત્યવાસ નિરવચ છે એ હેતુ માટેજ તે
કાલે થયેલા બહુશ્રુત ગીતાર્થ પુરુષોએ નિવારણ કર્યો નથી ને એહીજ
કારણ માટે ધાર્મિક પુરુષોને ચૈત્યવાસ કરવાનો સંમત છે.

ટીકા:—સિદ્ધાંતનિકષપટ્ટાનાં વિરચિતાનેક શ્રુતોદ્ધારસા-
રક્ષાસ્ત્રાણાં શ્રીહરિજઙ્ઘસૂરીણાં તથાપ્રવૃત્તિશ્રવણાત્ ॥ સ્વરચિ-
તગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસપ્રતિપાદનેન ચ તથાપ્રવૃત્તેસ્તૈઃ સત્યાપનાત્ ॥
॥ તથાચ તદ્ગ્રંથઃ ॥ જિણર્વિવપશ્ચથ્થં, અહવા તક્કમ્મતુલ્લત્તિ ॥
જિણર્વિવસ્સ પશ્ચા સાહુનિવાસો ચ ઇત્યાદિ ॥

अर्थः—अने सिद्धांतनी कसोटी समान, अने रख्यां ठे अनेक आगमना उद्धारथी श्रेष्ठ शास्त्र जेणे एवा श्री हरिज्ञड सूरि तेमनी प्रवृत्ति संज्ञलाय ठे जे हरिज्ञडसूरिण चैत्यवास कर्यो हतो केम जे पोताना रचेला ग्रंथोने विषे चैत्यवासनुं प्रतिपादन करवुं तेणे करीने चैत्यवासनी प्रवृत्ति ठे ते तेमणे जे सत्य थापी ठे ए हेतु माटे चैत्यवास करवो वली आ तेमना ग्रंथनुं वचन ठे, जे जिनबिंबनी प्रतिष्ठाने अर्थे अथवा जिन कर्मतुद्ध्य, तथा जिनबिंबनी प्रतिष्ठा ठे त्यां साधु निवास ठे इत्यादि—

टीकाः—देयं तु न साधुन्यस्तिष्ठंतियथा च ते तथा कार्यं॥
अक्षयनीव्या होवं, ज्ञेयमिदं वंशतरकांरुमिति

अर्थः—चैत्य साधुने आपी न देवुं, जेवी रीते ते साधु रहे तेम करवुं अक्षय नीबीये करीने एटले मूल धननो नाश न थवा देवो, ए प्रकारे जे करवुं ते वंशतरकांरु जाणवुं एटले वंश परंश-राए चादयुं जाय.

टीकाः—तथा समरादित्यकथायामपि जिनजवनान्तर्गतप्रति-
श्रयस्थितायाः साध्व्याः केवलोत्पादप्रतिपादनात् ॥ तथाधु-
निकमुनीनां बहूनां चैत्यवासप्रवृत्तिदर्शनात् ॥ यदि ह्ययं
गीतार्थानां नानुमतः स्यात्तदा कथमेकवाक्यतया सर्वप्राप्ति-
तिहृतप्रसरः प्रवर्तते

अर्थः—वली समरादित्यनी कथामां पण जिनजवनना अंत-
र्गत जे प्रतिश्रय तेमां रहेली जे साध्वी तेने केवलज्ञान उत्पन्न
थयुं ठे एम प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे. वली आधुनिक घणा

मुनि चैत्यवास करे ठे तेनी प्रवृत्तिनुं देखवापणुं ठे माटे. जो ए चै-
त्यवास गीतार्थोने संमत न होत तो केम एक वाक्यपणे सर्व जगाये
निरंतर तेमनो पसार प्रवर्ते ठे ? एटले जो चैत्यवास नज करवानो
होत तो सर्वे गीतार्थोनुं वचन तथा प्रवर्त्तवुं ते एक साथे मलतुं
केम आवत ?

टीकाः--न च विशेषदोषोपलंजमंतरेण गीतार्थाचरितम-
प्रमाणीकर्तुं युक्तं ॥ नापि विरुद्धः साध्यविपर्ययाव्याप्तत्वात् ॥
नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्प्रविधेयत्वेन व्याप्तं ॥ तथासति पर्यु-
षणाया अपि चतुर्थ्यामकरणप्रसंगात् ॥ नाप्यनैकांतिकः वि-
पक्षेऽगतत्वात् ॥ नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्प्रविधेयेऽप्यनुष्ठाने
गतं ॥ प्राणातिपातादीनामपि गीतार्थाचरितत्वेन हि तत्
स्यात् ॥ न चैवमस्ति

अर्थः--माटे विशेष दोषनी प्राप्ति विना गीतार्थ पुरुषनुं आ-
चरण अप्रमाण करवुं ते युक्त नथी. ते उपर न्याय शास्त्रनो विचार
जे, चैत्यवास साधुने करवा योग्य ठे. गीतार्थ पुरुष आचरण कयो
ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते वि-
रुद्ध नथी एटले खोटो नथी केम जे साधुने न करवा योग्य जे वस्तु
तेमं गीतार्थना आचरण रूप जे हेतु ते होय नहीं माटे जे गीता-
र्थनुं आचरण ठे ते साधुने करवा योग्य ठे, ने जो एम न मानता
हो तो चोथने विषे पर्युषणा पर्व करो ठो तेने न करवानो प्रसंग
प्राप्त थरो. वली अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते एकांतिक पण
नथी एटले खोटो नथी केम जे यतिने न करवा योग्य जे अनुष्ठान
मात्र ते रूप जे विपक्ष तेने विषे गीतार्थाचरणरूप जे हेतु ते ठे

नही माटे, ने जो प्राणातिपातादिकनुं गीतार्थ आचरण करता होत तो ए हेतु विपक्षमां गयो कहेवात, माटे एम तोडे नहीं, तेथी अनुमान प्रयोग निर्दोष सिद्ध थयो.

टीका:—॥ किंच, यतीनां चैत्यवासमंतरेण सांप्रतिक-
जिनजवनानां हानिः स्यात् ॥ तथाहि ॥ पूर्व कालानुज्ञावा-
देव श्रीमंतोऽव्यग्रचेतसो देवगुरुतत्त्वप्रतिपत्तिर्निरर्जरतया
हेतुदेव परं तत्त्व मिति मन्यमानाः श्रावकाश्चैत्यचिंत्यचिंतां
परमादरेणाऽकरिष्यन् ॥ सांप्रतं तु दुःषमादोषा नक्तंदिवं कु-
टुंबसंबलचिंतासंतापजर्जरितचित्ततयेतस्ततो धावतां प्रायेण
दुर्गतानां श्राद्धानां स्वजवनेध्यागमनं दुर्लभमास्तां जिनमं-
दिरे तथाच कुतस्त्या तस्ममारचनादिचिंता तेषां

अर्थ:—बली यतिने चैत्यवासविना आ कालनां जिनजवन-
नी हानि थाय. तेज देखाने ठे जे पूर्वे कालना महिमाथीज जे
श्रीमंत लोक हता ते व्यग्र चित्तवाला न हताने देवगुरु तत्त्वनी घणी
जक्तिथी जरेला हता, ने ते देवगुरुने एज परमतत्त्व ठे एम मान-
ता एवा जेने श्रावक ते चैत्य संबंदी चिंताने परम आदरवने क-
रता ने हालमां तो दुःखमा कालना दोषथी रात्रि दिवस कुटुंबनुं
जरणपोषण करवानी चिंताना संतापथी आकुल व्याकुल चित्तवाला
थया ठे. ए हेतु माटे चारे पास दोरता ने बहुधा दरिद्रि एवा
श्रावक लोकोने पोताने धेर पण आवुं दुर्जन ठे तो जिनमंदिरे
आववानी वाततो ठेठे रही, माटे ते जिनमंदिरने समारवुं इत्या-
दिक चिंता तो तेमने क्यांथीज होय ?

टीका:—श्रीमतां तु प्रतिक्रमदासवारविलासिनीवन-

साशशबलमलयजरसपंकिलपोनकुचकलशपीठमुठनडुव्वेजिता-
नां निरंतरमेव चूरिचूरिद्विप्सया पार्ष्णिसेवाहेवाकिनां जिन-
गृहावलोकनमेव न संपद्यते, दूरे तर्चिता ॥ तदज्ञावे च कालेन
जिनसदनानां विशाररुता स्यात् ॥ तथाचतीर्थोच्छित्तिरापनी-
पद्यते

अर्थः—आ कालना श्रीमंत आचरु लोकोने तो ते चैत्य
चिंता क्यांथीज होय ? केम जे ते तो क्खणे क्खणे पोताना रूपादिक
गुणनी केफे करीने आलसु एवी जे वेश्याओ तेमना बरास कर्पूर-
वती मिश्रित जे मलयचंदननो रस तेणे करीने व्यास थएला अने
पुष्ट थएला जे स्तन कलश ते रूपी पीठने विषे लोट पोड थता
एटले केवल विषय शक्ति ठे ने ते धर्म कार्य नथी करी शकता
तेथी दरिद्री जेवा ठे. ने केटलाकने तो निरंतरज घणी घणी
ड्रव्य पामवानी इच्छाये करीने राजाओनी सेवा करवानी कुटेव
पकी ठे. एवा ते गृहस्थ श्रीमंत लोकोने जिन जवननुं देखवुंज
नथी थतुं, तो तेनी चिंता तो ठेठे रही ने ज्यारे ते जिनजवननी
चिंतान रही त्यारे सार संजाल बिना काले करीने जिन जवननो
विनाश थाय ने ज्यारे जिनजवननो विच्छेद थयो त्यारे तीर्थनो
विच्छेद एनी मेलेज आवी पड्यो एस जाणवुं.

टीकाः—चैत्यांतर्वासेतु यतीनां तदुद्यमेन चूरिकालं जिन-
जवनान्यवतिष्ठेरन् ॥ तथा च तीर्थाव्यवच्छेदः ॥ तदव्यवच्छि-
त्तिहेतोश्च किंचिदपवादासेवनस्यागमेपि समर्थनात् ॥ यदाह ॥
जो जेण गुणेण हिओ, जेण विणा वा नसिजए जंतु इत्यादि।
तदेवं सूदमेद्विक्या विमूर्श्यतां विदुषां चेतसि चैत्यवास एवे-
दानींतनमुनीनां संगतिमंगतीति.

અર્થ:—ને જ્યારે મુનિ ચૈત્યવાસ કરે ત્યારે તો મુનિનો તે સંબંધિ જે ઉદ્યમ તેણે કરીને જિનજીવન ઘણા કાલ સુધી રહે ત્યારે તીર્થનો પણ ઉચ્છેદ ન થાય માટે તીર્થનો ઉચ્છેદ ન થાય એ હેતુ માટે કાંઈક અપવાદ સેવવાનું શાસ્ત્રમાં પણ કહ્યું છે જે જે ગુણે કરીને અધિક હોય અથવા જેના વિના જે સિદ્ધ ન થાય ક્ષત્યાદિ. તે માટે સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિએ વિચાર કરો તો વિદ્વાનના ચિત્તમાં એમ આવશે જે આ કાલના મુનિને ચૈત્યવાસ કરવો જ જોઈએ.

ટીકા:—તથા વસત્યક્ષમેતિ ॥ વસતૌ પરચ્છે નિવાસં પ્રતિ અક્ષમા માત્સર્ય પરચ્છવાસોપ્રે નિરાકરિષ્યત ક્ષતિ યદુક્તં, તદિદાનીં વ્યજ્યતે । સર્વવ્રતેષુ નિરપવાદં હિ બ્રહ્મવ્રતં યતીનામાગમે ગીયતે, યદુક્તં ॥ ન વિ કિંચિ અણુનાયં, પન્નિ સિદ્ધં વા વિ જિણવરિંદેહિં ॥ મુતું મેદુણજાવં, ન સો વિષ્ણા રાગદોષેહિં ॥ નચ તત્ સ્ત્રીશબ્દશ્રવણાદેઃ સમ્યક્ નિર્વોદું પાર્યતે ॥ ઉત્કલિકાદિપ્રાદુર્જાવાત્ ॥ પરચ્છે વસતાં ચાક્ષ્યંજાવિનઃ તચ્ચવણાદયઃ ॥

અર્થ:—વહી તે લિંગધારી આ પ્રકારની પ્રરૂપણા કરે છે જે વસતિ એટલે પરચર તેમાં જે રહેવું તે પ્રત્યે મત્સર કરવો એટલે મુનિને પરચરમાં ન રહેવું એ રીતે તે પ્રતિપાદન કરે છે. પૂર્વે એમ કહ્યું હતું જે પરચરમાં રહેવાનું આગલ સંકન કરીશું તે આ સંકન કરી પ્રગટ કરે છે. જે સર્વ વ્રતમાં સાધુને જેમાં અપવાદ માર્ગે નથી એવું તો એક બ્રહ્મવ્રત આગમમાં કહ્યું છે, તે શાસ્ત્રવચન એ છે જે જે જિનવરેંડ તીર્થકરે એક મૈથુન જાવ મૂકીને બીજું કાંઈ પણ આજ્ઞા કર્યું નથી. તથા નિષેધ પણ કર્યું નથી. કેમ જે તે મૈથુન રામ વિના

હોય નહીં એટલે રાગની જોમે દ્રેષ પળ આવ્યો. ને તે પઢવાને સર્વે દોષ આવ્યા માટે, તે બ્રહ્મવ્રત સ્ત્રીઓના શબ્દો સાંજસવા તથા તેને દેસવી ઇત્યાદિકથી સારી રીતે નિર્વાહ કરો પાર પમાતુ નથી, કેમ જે કામોદીપન આદી પ્રગટ થવાનું એ કારણ છે માટે, ને પર-
ધરમાં રહેનારોને તે શ્રવણાદિક અવશ્ય થાય છે.

ટીકા:—॥ તથાચ નિતંબિનીનાં તુલિતકોક્ષિસાકલકૂજિતં
ગીતાદિરવમધરિતરતિસૌંદર્યં ચ રૂપમુપલબ્ય ચુક્તજોગાનાં
પૂર્વાનુજૂતનિધુષનવિલસિતપ્રતિસંધાનાદયોઽનુક્તજોગાનાં ચ
તત્કુતૂહલાદયઃ પ્રાદુર્જવેયુઃ ॥

અર્થ:—વલી સ્ત્રીઓનો કોયલના મધુર શબ્દ જેવો ગીતાદિ-
કનો શબ્દ સાજલીને તથા કામદેવની સ્ત્રી તેનું સુંદરપણું તે જેણે
લઘુતા પમાર્યું છે. એવું સ્ત્રીઓનું રૂપ દેસીને પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં
જેણે જોગ જોગવ્યા છે. તે સાધુને પૂર્વે અનુજવ થયેલો જે મૈથુન-
વિલાસ તેનું અનુસંધાન થવું એટલે સ્મરણ થવું ઇત્યાદિ ઘણા દોષ
પ્રગટ થાય ને જે સાધુએ પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં જોગ જોગવ્યા નથી.
તેને તે મૈથુનનું કૌતુક અવારૂપ ઘણા દોષ પ્રગટ થાય.

ટીકા:—યતિનાં ચ સતતં કર્ણપીયૂષવર્ષિવિશદગંઝીરમ-
ધુરસ્વાધ્યાયધ્વાનં નિશમ્યકેષાંચિત્તુશરીરાણ્યગણ્યલાવણ્યશ્રી-
ણિ નિર્વણ્ય પ્રોષિતપતિકાદીનાં તરુણીનાં રિરંસાદયઃ પ્રાદુઃખ્યુઃ ॥
એવં ચાન્યોન્યં નિરંતરરૂપાવલોકનગીતશ્રવણાદિઙ્ગિર્દુર્મથમન્મ-
થોન્માથદૌસ્થ્યચારિત્રમોષાદયોઽનેકદોષાઃ પુણ્યેયુઃ ॥

અર્થ:—ને સાધુનો નિરંતર કાનને અમૃત સમાન જે સુંદર

मधुर स्वाध्यायनो शब्द तेने सांजलीने तथा केटलाक साधुनां
असंख्य लावण्य शोभानां धारण करनार सुंदर शरीर तेमने देखी-
ने विरहिणी जुवान स्त्रीयोने काम क्रीडा करवानी इच्छा थाय ए
आदि घणा दोष प्रगट थाय. ए प्रकारे स्त्रीयोने तथा साधुने पर-
स्पर निरंतर रूपनुं देखवुं गीतनुं सांजलवुं ए आदि कारणे करीने
दुःखदायी महा कामदेव संबंधी विकारे करीने चारित्रनो नाश थाय
ए आदि घणा दोष प्रगट थाय माटे साधुए परधरमां निवास
न करवो.

टीका:—॥ यथोक्तं ॥ थीवज्जियं वियाणह इत्थोणं जत्थ
काणरूवाणि ॥ सदायन सुच्चंती, ताविय तेसिं न पेच्छेहि ॥ वंज-
वयस्स अगुत्ती, लज्जानासो यपीश्वुद्धी य ॥ साधु तपोवणवासो,
निवारणा तिथ्य परिहाणी

अर्थ:—ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे साधुने रहेवानुं स्थान स्त्री
वर्जित जाणवुं जे स्थाने स्त्रीयोनां रूप तथा शब्द न देखाय न सं-
जलाय तथा ते स्त्रीउं पण ते साधुने न देखे एवं स्थान साधुने
रहेवा योग्य ठे केम जे एवी रीते न होय तो ब्रह्मव्रतनी गुप्ति न
रहे तथा लज्जानो नाश थाय तथा प्रीतिनी वृद्धि थाय, माटे सा-
धुने तपोवनमां निवास करवो जेथी तीर्थनी हानिनुं निवारण थाय.

टीका:—तथा लौकिका अप्याहुः ॥ शृणु हृदयरहस्यं य
त्प्रशस्यं मुनीनां, न खलु न खलु योषित्संनिधिः संविधेयः ॥ हरति
हि हरिणाक्षी क्षिप्रमक्षिप्रप्रहृतशमतनुत्रं चित्तमप्युन्नतानां.

अर्थ:—लौकिकमां पण एम कहे ठे जे, मुनिने पण वखा-

ણવા યોગ્ય એવું હૃદયનું રહસ્ય કહું તું તે સાંજાલો જે સાધુને સ્ત્રિ-
ર્તનું સમીપપણું નિશ્ચે નજ કરવું. કેમ જે હરિણના જેવાં જેનાં નેત્ર
ઢે એવી સ્ત્રી નેત્રરૂપી તીર્થા શસ્ત્રના પ્રહારવડે ઉપશમરૂપ વસ્તરનો
નાશ કરે ઢે ને ઉત્તમ પુરુષનાં પણ મન હરે ઢે.

ટીકા:—અત એવ નિશીથે પંચમોદ્દેશકે એકદ મૂલગુણેસું
અવિસુદ્ધા ઇત્યિ સારિયા વીયા ॥ તુલ્હારોવણવસહી, કારણિ
તદિ કત્ય વસિયવં ॥ અત્ર તુલ્હારોવણત્તિ ॥ ઉત્સર્ગેણોજ્જયોરપિ
વસત્યોર્વાસે તુલ્યં પ્રાયશ્ચિત્તમિત્યર્થઃ ॥ અથાપવાદે ક્વ વસ્ત-
વ્યમિતિપ્રશ્ને ॥ અહવા ગુરુસ્સ દોસા, કમ્મે ઇવરીય હુંતિ સ-
વ્વેસિં ॥ જહ્ એ તવોવણવાસં, વસંતિ છોમે અ પરિવારં ॥

અર્થ:—એજ હેતુ માટે નિશીથને વિષે પાંચમા ઉદ્દેશામાં
કહું ઢે જે એક નિવાસ તો મૂલ ગુણને શુદ્ધ રાખે એવો નથી ને
વીજો નિવાસ સ્ત્રી સંસક્તિવાલો ઢે, માટે એ વેમાં નિવાસ કરતાં
તુલ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત ઢે, કારણ પડે ત્યારે તે વેમાંથી કીયામાં રહેવું, એ
જગ્યાએ તુલ્હારોવણ એ શબ્દનો અર્થ ટીકાકાર કહે ઢે જે ઉત્સર્ગ
માર્ગે વે એ નિવાસને વિષે રહેનારને પણ તુલ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત ઢે. અથ
અપવાદ માર્ગે ક્યાં રહેવું એમ શિષ્યે પ્રશ્ન કર્યું ત્યારે ગુરુ કહે ઢે જે

ટીકા:—અત્ર ઇતરસ્યાં સ્ત્રીસંસક્તાયાં વસતૌ વાસે પ્રાગનુ-
જૂતવિલસિતસ્મૃતિકરણાદિના ચતુર્થવ્રતજંગપ્રસંગેનાઽન્યશુદ્ધ-
વસત્યલાજ્ઞેન ચ યતીનામાધાકર્મિક્યપિ વસતિરનુક્રાન્તા
ગ્રામાયંતર્વસદ્ગ્નિશ્ચ સ્ત્રીસંસક્તિવિયુતા શ્રુતોક્તિનિશ્ચિલગુણયુતા
દુરાણા વસતિઃ ॥ અંતત સ્ત્રીશબ્દશ્રવણસ્યાપિ સંજ્ઞવાત્ ॥

अर्थः—आ जगाये बीजो स्त्री संसक्त निवासने विषे जो साधु निवास करे तो पूर्वे गृहस्थपणामां स्त्री साथे अनुज्ञव करेखो जे विद्यास तेनुं स्मरण थवुं इत्यादिके करीने चोथा व्रतना जंगनो प्रसंग थाय तेणे करीने, ने बीजो शुद्ध निवासनो छात्र न थाय तेथी पतिने आधाकर्मिक निवास तेनी आज्ञा करेखी ठे. ने ग्रामादिमां रहेनारने तो स्त्री संबंध रहितने शास्त्रमां कहेछा जे सर्व गुण तेणे सहित एवो निवास मळवो दुर्लभ ठे, केम जे घरना अंदरमां तो स्त्रीयोना शब्द सांजळवानो संज्ञव ठे ए हेतु माटे महासाधुए परघर वास न करवो.

टीकाः—जिनगृहवासे तु यतीनां न तथासंसक्तिसंज्ञवः, चैत्यवन्दनार्थमेव कृणमात्रमागत्य गंत्रीणां श्राविकादीनां यतिजिः सह तथाविधप्रसंगानुपपत्तेः ॥ नच एका मूलगुणेषु मित्याद्यागमबलेन प्रत्युत स्त्रीसंसक्तवसतित्यागेना धाकर्मिकवसतिवासो यतीनां संगतो, न तु जिनगृहवास इतिवाच्यं ॥ आधाकर्मस्त्रीसंसक्त्यादिदोषजालरहितजिनगृहवासखात्र आधाकर्मवसतिवासस्यात्यंतमनुचितत्वात् ॥

अर्थः—जिन घरमां निवास करे त्यारे तो यतिने ते प्रकारना स्त्री संबंधनो संज्ञव नथी केम जे चैत्यवंदनने अर्थेज कृण मात्र आवीने जनारी एवी श्राविकादिक साथे यतिने ते प्रकारनो प्रसंग नथी थतो जेवो तेना घरमां रहे थाय ठे तेवो बली “ एका मूलगुणेषु ” इत्यादि आगमना बले करीने उलटो स्त्री संबंहरहित निवासनो त्याग करवो तेणे करीने आधाकर्मिक निवास साधुने करवानो संज्ञव्यो, पण जिनघरमां रहेवानुं संज्ञव्युं नही. ए प्रकारे

જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું કેમ જે આધાકર્મિક તથા સ્ત્રી સંબંધ જેમાં ઠે ઇત્યાદિ દોષ સમૂહ રહિત જે જિન ઘર નિવાસ તેનો લાજ થયે ઠે આધાકર્મિક નિવાસ કરવો તે અત્યંત અઘટ-તોજ ઠે. ॥

ટીકા:-કો હ્યુન્મત્તઃ પથ્યાશનાવાસાવપથ્યમશ્નીયાત્ ॥ તસ્માત્પરગૃહવસતિરસમીચીનાઽધુનાતનયતીનાં ય સ્ત્વાગમે પરગૃહવાસઃ શ્રૂયતે સ તાત્કાલિકાતિસાત્વિકયત્યપેક્ષ્યેતિ ॥ તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ યતીનાં પરગૃહવાસોઽનુપપન્નઃ ॥ અનેક દોષ દુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાત વદિતિ ॥

અર્થ:-કેમ જે કોણ હ્યુન્મત્ત પુરુષ પથ્ય ઝોજનની પ્રાપ્તિ થયે ઠે તે અપથ્ય ઝોજન જમે તે માટે આ કાલના મુનિયોને પરઘરમાં નિવાસ કરવો તે ઠીક નહીં, ને જે આગમમાં પરઘર નિવાસ કરવો એમ સંજ્ઞાય ઠે, તે તો તે કાલના અતિ સાત્વિક ધીરજવાળા જે મુનિ, તેની અપેક્ષા ઠે, વલી તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ પણ સિદ્ધ થાય ઠે જે યતિયોને પરઘરમાં રહેવું તે અઘટિત ઠે. કેમ જે તે અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ ઠે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે જેમ પ્રાણાતિપાત ઠે તે અનેક દોષ દુષ્ટ ઠે તો યતિને કરવા યોગ્ય નથી, તેમ પરઘર વાસ પણ કરવા યોગ્ય નથી.

ટીકા:-તથા સ્વીકારઃ સ્વસત્તાપાદનં કેષ્વિત્યાહ ॥ અર્થોઽવિણં ગૃહસ્થઃ શ્રાવકઃ ચૈત્યસદનં જિનાયતનં ॥ તત્તોર્થ-શ્ચેત્યાદિ છંદઃ તेषુ ॥ તત્ર દ્રવ્યસ્વીકારસ્યાગમે નિષિદ્ધ-ત્વેઽપિ સાંપ્રતિકયતીનાં તત્સ્વીકારો યુક્તઃ ॥ તમંતેરેણ ગ્લાન-પરચક્રદુર્નિકાથવસ્થાયાં જૈષઙ્યપથ્યાવ્યનુપપત્તેઃ ॥ તદ્દિના ચ ધર્મ-

शरीरस्याज्ञावप्रसंगात् ॥ गृहमेधिनां च प्रायेण कालदोषा-
न्निर्धर्मत्वेन च यतिचिंताद्यविधानात् ॥

अर्थः—वली ते वेषधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे ड्रव्य
तथा गृहस्थ तथा जिनमंदिर ते पोतानां करी राखवां तेमां ड्रव्यनो
अंगिकार करवो तेनो शास्त्रमां निषेध ठे तो पण आ कालना सा-
धुने ते ड्रव्यनो अंगिकार करवो ते युक्त ठे केम जे ते ड्रव्य विना
ग्लान अवस्थामां तथा परचक्रनो ज्ञय थाय तथा डुकाळ पमे
इत्यादि अवस्थामां औषध तथा पथ्य जोजन इत्यादिकनी प्राप्ति
न थाय ए हेतु माटे ने ते विना धर्म शरीरने नाश थवानो प्रसंग
थाय ए हेतु माटे ने गृहस्थ तो बहुधा काल दोषे करीने धर्म र-
हित थया तेणे करीने यतिनी चिंतादिकने करता नथी माटे ॥

टीकाः—तथा सांप्रतं चैत्यद्रव्यमपि यतिभिः स्वीकृत्य
वर्द्धनीयं मूलधनं रक्षद्विस्तै वृद्ध्यादेरधिकीजवता द्रव्येण
प्रवचनाव्यवच्छिन्नये दुर्बलश्राद्धानामुद्धारकरणात् ॥ तेषां च
तथादौर्गत्यपंकादुद्धृतानां कालेनानवरतचैत्यसपर्याचिंतादिना
तीर्थप्रज्ञावनया बहुतरपुण्यार्जनसंज्ञवात् ॥ तदुद्धारं विना तु
प्रवचनोच्छेदप्रसंगात् ॥ इत्यर्थस्वीकारोऽधुनातनमुनीनां संगत
इवाज्ञातीति ॥ ४ ॥

अर्थः—वली सांप्रतकाले यतियोने चैत्यद्रव्यनो अंगिकार
करी वधारवुं जोश्ये. केम जे मूल ड्रव्यनी रक्षा करी वृद्ध्यादिकथी
अधिक थतु जे ते ड्रव्य तेणे करीने प्रवचननो उच्छेद न थाय
तेने अर्थे ने दुर्बल श्रावकनो पण उद्धार कराय ए हेतु माटे. ने
ज्यारे दरिद्रतारूपी कादवथी ते श्रावकनो उद्धार कर्यो त्यारे काले

કરીને નિરંતર ચૈત્યની પૂજા અર્ચાદિક ચિંતાયે કરીને તથા તીર્થ-
ની પ્રજ્ઞાવનાયે કરીને અતિશે પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાનો સંજવ છે એ
હેતુ માટે, ને તે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કર્યા વિના તો પ્રવચનનો ઉચ્છેદ
થવાનો પ્રસંગ છે એ હેતુ માટે દ્રવ્યનો અંગીકાર તે તો આધુનિક
મુનિને સંગત છે, એટલે કરવો ઘટતો હોય ને શું ! એમ જણાય છે.

ટીકા:-તથા શ્રાવકસ્વીકારોપ્યદ્યતનમુનીના મુત્સર્ગાપ-
ધાદપદવીવિદુરાણાં ન નિર્યુક્તિકઃ ॥ પૂર્વે હિ કાલસ્ય સૌસ્થ્યા-
દતિશયવત્પુરુષબાહુદ્યાત્ કુતીર્થ્યાનામદ્વીપીયસ્ત્વાત્ લોક-
સ્ય પ્રાયેણાસંક્ષિપ્ત્વાત્ ચ જૈનમતવાદ્યા અપિ જનાઃ સિતાંબ-
રન્નિક્ષુજ્યઃ સવદ્દુમાનં જિહ્વાદિકં વ્યતરિણ્યન્ ॥ સાંપ્રતં તુ
પ્રાદુર્નવદ્ભૂરિકુતીર્થિકસાર્થકુમતકદર્થિતાંતકરણતયા જૈનમા-
ર્ગવૈમુખ્યેન તેષાં તથાવિધશ્ચેતાંબરદીક્ષાયા અજ્ઞાવાત્ ॥ અતઃ
શ્રાદ્ધસ્વીકારં વિના જિહ્વાવાસેરનુપપત્તેઃ યુક્તં સંપ્રતિ ત-
સ્વીકારઃ ॥

અર્થ:-વહ્ની તે લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલે છે જે આ
કાલના ઉત્સર્ગ અપવાદ માર્ગના જાણનાર મુનિને પોતાના શ્રાવક
કરી રાખવા તે યુક્ત છે ॥ કેમ જે પૂર્વે તો કાલ સારો હતા ને
અતિશયશાલી ઘણા મોટા પુરુષ હતા ને કુતીર્થિક ઘણા ઊંઠા
હતા. ને લોક પણ પ્રાયે સારા હતા એ હેતુ માટે જૈન મત વિનાના
પણ લોક શ્વેતાંબર સાધુને વહુ માન સહિત જિહ્વાદિક આપતા
અને આ કાલમાં તો પ્રગટ થયો જે ઘણો કુતીર્થિકનો સમૂહ તેનો
જે કુમત તેણે કરીને કદર્થના પામ્યાં જે અંતઃકરણ તે હેતુ માટે
તેમણે તે પ્રકારે શ્વેતાંબર સાધુને આપવાની ઇચ્છાનો પણ અજ્ઞાવ

ठे. ए हेतु माटे पोताना श्रावक न करी राख्या होय तो ज्ञिह्वा-
नी प्राप्ति पण न थाय माटे आ कालमां श्रावकनो अंगीकार क-
रवो ते युक्त ठे.

टीका:-तथा आगमेपि ॥ जा जस्स ठिई जा जस्स सं-
ठिई, पुवपुरिसकया मेरा ॥ सों तं अइकमंतो, अणंतसंसारिणं
होइ इत्यादिना स्वीकृतगुरुपरिहारेणापरगुरोरंगीकारः श्राव-
काणामनंतसंसारित्वायेतिपतिपादनेनास्यार्थस्यान्युपगमात् ॥
हरिजडसूरिणापि सम्यक्त्वदीक्षारोपणावसरे श्राद्धानां
धनधान्यस्वजनपरिजनादिसमेतस्यात्मनो गुरुसमर्पणाजिघा-
नेन तत्स्वीकारस्य समर्थनात् ॥

अर्थ:-आगममां पण तेमज कह्युं ठे जे जेनी स्थिति पूर्व-
गुरुषे करेली मर्यादा एटले गच्छनी स्थिति तेने जो अतिक्रमे तो
अनंत संसारी थाय, इत्यादिके करीने पोते अंगिकार कर्या जे गुरु
तेनो त्याग करे ने अन्य गुरूनो जो अंगिकार करे तो श्रावकने
अनंतसंसारीपणानी प्राप्तिनुं प्रतिपादन कर्युं तेणे करीने आ अ-
मारा कहेला अर्थनी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे. ने हरिजडसूरिणे
पण समकित दीक्षा आपवाना अवसरमां श्रावकने धन धान्य
स्वजन परिजनादिके सहित एवो पोते श्रावक गुरूने अर्पण थाय
एम कहेवाथी ते सर्वनो अंगीकार गुरूने थयो एम प्रतिपादन कर्युं
ठे ए हेतु माटे.

टीका:-॥ यदाह ॥ अहं तिपयाहिणपुवं, सम्मं सुद्धेण
चिन्तरयणेण ॥ गुरूणो निवेयणं सबदेव दद मप्पणो इत्य ॥

अर्थः—जे माटे तेमनुं वचन ठे जे अथ त्रण प्रदक्षिणा करवापूर्वक शुरू चित्तरत्ने करीने सारी रीते सर्व प्रकारे गुरूने आत्मानुं निवेदन दृढपणे अहीं करवुं.

टीकाः—गुरुणा च श्राद्धानां श्रद्धानुगुण्येन दानोपदेशात् ॥
गुरोस्तस्वीकारं विना च तेषां तथा निवेदनाद्यनुपपत्तेः ॥
अन्योन्यापेक्षत्वात्स्वीकारस्य ॥ अन्यथेत्यमात्मनिवेदनाजि-
धानस्य लोकपंक्तिमात्रफलत्वापत्तेः ॥ एतेन दिग्बंधोपि गृहिणां
यतिवन्न दुष्यतीति ॥

अर्थः—गुरूए श्रावकनी श्रद्धाने अनुसारे दान आपवानो
उपदेश करवो ने गुरु जो ते श्रावकनो अंगीकार न करे त्योरे श्रा-
वके जे पोतानुं निवेदन कर्युं ते न कर्या जेवुं थाय. केम जे पोता-
पणानो जे अंगीकार ठे तेने परस्परनी अपेक्षापणुं ठे ए हेतु माटे.
॥ ज्ञावार्थ ॥ श्रावक पोताना गुरू जाणे तो गुरू पोताना श्रावक
जाणे ने एम न कहीए तो ए प्रकारना आत्म निवेदननुं केहेवुं ते
लोक व्यवहार मात्र फल थाय एणे करीने जेम साधुने दिग्बंध
ठे एटले पोतपोताना आचार्य उपाध्याय करी प्रवर्त्तवापणुं ठे ते
निर्दीष ठे तेम श्रावकने पण दिग्बंध दोष जणी नथी एटले श्रावक-
ने पोताना गुरूने पोताना श्रावक करी राखवा ॥ ५ ॥

टीकाः—तथा चैत्यसदनस्वीकारोप्यधुनातनमुनीनां समी-
चीनः ॥ उक्तन्यायेन संप्रति गृहमेधिनां चैत्यचिंतां प्रति निर-
वधानतया यतिस्वीकारमंतरेण कालेन तद्भ्रंशसंज्ञवात् ॥
मार्गलोपप्रसंगेन चागमेप्यर्थापत्त्या तत्स्वीकारस्याजिधानात् ॥

अर्थः—ब्रह्मी चैत्यनो एटले चैत्य पोतानुं करी राखवुं, ते पण

आ कालना मुनिने युक्त (घटे) ठे केम जे पूर्वे कह्यो जे न्याय तेणे करीने आ कालना गृहस्थ लोकोने चैत्यनी चिंता प्रत्ये सावधानपणुं नथी माटे यतिये ते चैत्यनो अंगिकार कर्या विना काले करीने तेनो उद्भेद थवानो संज्ञव ठे ए हेतु माटे मार्गलोप थवानो प्रसंग प्राप्त थाय ते माटे शास्त्रमां पण ते चैत्यने पोतानुं करी राखवुं एम कहेवापणुं ठे.

टीका:—सीलेह मंखफलए इयरे चोअेंति तंतुमाईसु ॥
अहिजुज्जंति सवित्तिसु? अणिअफेकंतदीसंता॥अत्रहि लिंगिनः
प्रति सुविहितानां चैत्यसमारचनादिव्यापारणमुक्तं ॥ नच त-
त्स्वीकारं विना तेषां तत्संज्ञवति॥ अस्वीकृते च वस्तुनि इतर-
प्रेरणायापि प्रायेण लौकिकानां समारचनायप्रवृत्तेरिति ॥ ६ ॥

अर्थ:—आ जगाए लिंगधारी एम बोले ठे जे प्रत्येक सुवि-
हितने चैत्यनी सार संज्ञाल राखवादि व्यापार कह्यो ठे, ते चैत्यनो
पोतापणानो अंगीकार कर्या विना ते सार संज्ञाल राखवानो संज्ञव
नथी. केमजे जे वस्तुनो अंगिकार कर्यो नथी तेमां बीजो प्रेरणा
करे तो पण बहुधा ए लोकनी सुधारवाने विषे प्रवृत्ति देखाती
नथी माटे ॥ ६ ॥

टीका:—तथा न विद्यते प्रेक्षितं प्रत्युत्प्रेक्षणा चक्षुषा
निरीक्षणमादिशब्दात्प्रमार्जनं रजोहरणादिना सूक्ष्मजीवाप-
सारणं च यत्र तत्, आसनं विष्टरं स्यूतगन्धिकादि शुषिरगं-
ज्जीरसिंहासनादौ च प्रत्युत्प्रेक्षणादि यतीनां न भुज्यति, तेन च
तत्र न कल्पते उपवेष्टुं चैत्यवासिनस्त्वेवं प्रतिपद्यते ॥ प्रवच-

प्रज्ञावनाहेतोस्तादृशासनोपवेशनस्यापि साधीयस्त्वात् प्रव-
चनप्रज्ञावनायाः प्रधानदर्शनांगत्वेन यथाकथंचन विधेयत्वात् ॥

अर्थः--वळी नथी पफिलेहण एटले नेत्र वरे देखवुं. आदि
शब्दथी प्रमार्जवुं, रजोहरणादिक करीने सूक्ष्म जीवुं दूर करवुं ने
जेमां एवुं आसन एटले दोरमाए झीवेली गादी तकीया तथा जेमां
गंज्नीर ठिड ठे, एवां सिंहासनादि तेने शुद्ध पफिलेहणादि थइ
शकतां नथी ते माटे तेने विषे बेसवुं न कट्टे तेने चैत्यवासी लिंग-
धारीतो एम माने ठे जे प्रवचननी प्रज्ञावना थवानुं कारण ठे माटे
तेवा गादी तकीयामां तथा तेवां सिंहासनादिकमां मुनिने बेसवुं ते
अतिशे सारुं ठे केम जे ते तो प्रवचननी प्रज्ञावनानुं प्रधान देखातुं
अंग ठे माटे जे ते प्रकारे गादीए तथा सिंहासन उपर बेसवानुं
अवश्य करवा योग्यपणुं ठे एटले कट्टे ठे ॥

टीकाः--॥ यथोक्तं ॥ नाणाहिउं वरतरं, हीणो वि हु पवयणं
पज्ञावितो इति ॥ तथा सिंहासनोपवेशनस्य गणधराणां व्या-
ख्यानविधावागमेऽपि श्रवणात् ॥ यदाह ॥ राउवणीयसीहा-
सणोवविठो व पायपीढंमि ॥ जिष्ठा अन्नयरा वा गणहारि कहेइ
बीयाए॥ तथाच तदनुसारेणाधुनिकसूरीणामपि धर्मदेशनादौ
तदुपवेशनस्य समीचीनत्वात् ॥

अर्थः--ते शास्त्रमां कहुं ठे जे ज्ञानथी तथा चारित्र्यथी र-
हित होय तो पण प्रवचननी प्रज्ञावना करता इत्यादि. वळी व्या-
ख्यान विधिने विषे गणधर सिंहासन उपर बेसता एवुं आगममां
पण सांजळीए ठीए, ते आगमनुं वचन ए ठे जे राजाये आपेला
सिंहासन उपर तथा पादपीठ उपर बेठा जेष्ठ गणधारी अथवा अ-

ન્યતર ગણધર બીજી પોરુષીમાં દેશના કરે તે પ્રકારે આ કાલના આચાર્યોને પણ ધર્મદેશનાદિકને વિષે તે ઉપર બેસવું તે ઠીક છે.

ટીકા:—અત એવ જગવાન્ દશપૂર્વધરઃ શ્રી વૈરસ્વામી, અહો જગવતઃ સર્વાતિશાયિની વ્યાખ્યાલબ્ધિઃ કિંતુ ન તાદૃશી રૂપસંપદિતિ રાજાંતઃપુરાવચનાકર્ણનાનંતરં દ્વિતીયેન્દ્રિ નૈસર્ગિકીં શરીરસૌંદર્યસંપદમાવિર્જાવ્ય યત્યનુચિતમપિ હિર-
મયકુશેશયમધ્યાસ્ય પ્રવચનપ્રજાવનાયૈ સંસદિ ધર્મકર્મકથાં પ્રથયાંવચ્છુધેતિ ॥ તતઃ સિદ્ધમિદમાચાર્યાણાં ગબ્દિકાદ્યાસન-
મુપાદેયં, પ્રવચનપ્રજાવનાંગત્વાન્, સમ્મત્યાદ્યધ્યયનવદિતિ॥૭૥

અર્થ:—એજ કારણ માટે જગવાન્ દશ પૂર્વધર શ્રી વયર-
સ્વામી તેમને દેખીને રાજાના અંતેઝરની સ્ત્રીઓએ એમ કહ્યું જે
અહો જગવાન્ વયરસ્વામીની વ્યાખ્યાન લબ્ધિ તો સર્વ કરતાં અ-
તિશે છે પણ તેવી કાંઈ રૂપ સંપત્તી નથી એવું વચન સાંજાલીને ત્યાર
પછી બીજે દિવસે પોતાની સ્વાજ્ઞાવિક શરીર સુંદરતા સંપત્તિ પ્રગટ
કરીને યતિને અઘટિત એવું પણ સોનામય કમલ તેને વિષે બેસીને
પ્રવચનની પ્રજાવના થવાને અર્થે સન્નામાં ધર્મ દેશના વિસ્તારતા
હવા એ કારણ માટે એ વાત સિદ્ધ થઈ જે આચાર્યોને ગાદી આદિ
આસન ગ્રહણ કરવું, કેમજે પ્રવચનની પ્રજાવનાનું અંગ છે એ હેતુ
માટે સંમતિ આદિક શાસ્ત્રના અધ્યયનની પેઠે જેમ સંમત્યાદિકનું
અધ્યયન છે તે પ્રવચનની પ્રજાવનાનું અંગ છે તો આચાર્યને કરવા
યોગ્ય છે તેમ.

ટીકા:—તથા સાવધં સપાપમાંચરિતં આચરણા યદ્દિષ્ટાં
નિયતગઢજનાદિલક્ષણં ॥ તત્રાંદર આગ્રહઃ ॥ આચરણા હિ

निरवद्यैव प्रमाणं एषा च सावद्या गृहिदिग्बन्धाद्याचरणान्यु-
पगमे हि यतेस्त द्विधीयमाननिखलपापारंजानुमत्याद्यापत्तेः
तथाप्येषा चैत्यवासिजिरादृता

अर्थः—वली पाप सहित जे आचरण एटले गृहस्थोने नि-
यमाए पोतपोताना गच्छने जजवुं ए आदि जेनुं लक्षण ठे तेने विषे
आदर एटले जे आग्रह (आचरण) ठे ते पाप रहित होय तेज
प्रमाण ठे ने आ जे पाप सहित गृहस्थोने दिग् बन्धादि आचरणा
तेनो अंगिकार करवाने विषे निश्चे यतिने ते गृहस्थोए करवा मांन्या
जे समस्त पापना आरंज तेमां अनुमोदनादिकनी प्राप्ति ठे ए हेतु
माटे सावद्य ठे. तो पण ए सावध आचरण चैत्यवासिये आदर्युं ठे.

टीकाः—यतस्तेषामयमाशयः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया हि सर्व-
जैन मतानुष्ठानं व्यवस्थितं ॥ ततो यदि गृहिनियतगठज-
नादिकामाचरणां वयं नाद्रियेमहि ततः कषायकलुषितहृद-
यत्वात्प्रायेण संप्रतितनयतीनां गृहस्थान्योन्याकृष्ट्या कल-
हेनाव्यवस्थायां सर्वमसमंजसमापयेत् तस्मादेषाप्याचरणा
अतनकालापेक्षया युक्तिमती

अर्थः—जे हेतु माटे ते चैत्यवासीनो आ अन्निप्राय ठे जे
क्षेत्र कालादिकनी अपेक्षाये सर्व जैनमतनुं अनुष्ठान निश्चे रह्युं
ठे ते हेतु माटे जो गृहस्थने पोत पोताना गच्छनी जजनादिक
आचार ते प्रत्ये अमो न आदर करीए तो, कषाय वने अंतर मेलां
थएलां ठे माटे बहुधा आ कालना यतिने गृहस्थोनुं परस्पर खेच-
वाथी कलेशे करीने अमर्यादाए करीने सर्व अघटतुं थाय माटे
आ पण आचरण आ कालनी अपेक्षाये युक्त ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं उत्पद्यते हि सावस्था देशकालामयान्
प्रति ॥ यस्य मेऽकार्यं कार्यं स्यात्कार्यं कर्म च वर्ज्येदिति ॥७॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे देश कालने रोगादि
प्रत्ये मारी ते अवस्था उत्पन्न थाय ठे जेमां न करवानुं करवा यो-
ग्य थाय ठे ने करवा योग्यनो त्याग थाय ठे ॥७॥

टीकाः—तथा श्रुतस्य सिद्धांतस्य पंथा मार्गस्तत्रावज्ञाऽ-
नादरस्तेह्येवमाहुः जगवत्सिद्धांतो हि नैकांतनैव विहितानु-
ष्ठाननिष्ठः निषिद्धानुष्ठाननिषेधनिष्ठोवास्ति ॥ विहितानाम-
पि केषांचिदनुष्ठानानां कचिन्निषेधात् ॥ निषिद्धानामपि
कचिद्विधानात् ॥ अतोनास्थामास्थाय सिद्धांतव्यवस्थया
केवलया किमपि कर्तुं परिहर्तुं वा पार्यते ॥

अर्थः—वळी सिद्धांतनो जे मार्ग तेनो अनादर ते लिंग-
धारी एम कहे ठे जे जगवाननो जे सिद्धांत ठे ते अनेकांत ठे ते
एकांतपणे करवा योग्य जे अनुष्ठानक्रिया तेने विषे तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो करवीज एम सिद्धांत कहेतुं नथी.
ने निषिद्ध जे अनुष्ठान तेनो निषेध करवामां पण तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो नज करवी एम सिद्धांत कहेतुं
नथी केम जे करवा योग्य केटलांक अनुष्ठान तेनो पण कोइ ज-
गाए निषेध देखाय ठे ए हेतु माटे ने निषेध करेलां पण
केटलांक अनुष्ठान तेनुं कोइ जगाए करवापणुं ठे ए हेतु माटे.
केवल सिद्धांतमां कहेलुं ठे ते उपर आस्था राखीने कांइ पण
करवा योग्य तथा परिहरवा योग्य पार पासोए एम नथी.

षट्छे मत्सर बुद्धि पोते निर्गुण ठे ने गुणवानना गुण सहन नथी करता माटे तेमने मारवानी इच्छा राखे ठे माटे दुष्ट बुद्धिवाला ते वेषधारी ठे आशंका कहे ठे जे गुणी पुरुष उपर द्वेषबुद्धि राखवी तेने धर्म कीये प्रकारे लिंगधारी थापे ठे, तो कहीएढीए जे आ का-
लमां निश्चे जगवाननो विरह थयो ठे माटे सारी रीते मोक्षमार्गनुं ज्ञान नथी थतुं ते हेतु माटे बहु लोकनी जे प्रवृत्ति तेहीज मोक्ष मार्ग ठे केम जे जे मार्गे महाजन एटले घणा लोक चाले ते मार्ग एवो न्याय ठे माटे ॥

टीका:—एते च परग्रहवासिनो धार्मिकं मन्या आत्मानमेवैकं
पदं धूषयंतो निखिलानप्यपरान् दूषयंत औदंयुगीनं संघमप्य
विशेषः । स्तत्प्रवृत्तिं दूरेण परिहरंतो लोकव्यवहारमप्यजानंतः
पाकारं ॥ अतः सर्वथैत उद्भेदव्या इति द्वेष एवैतेषु श्रेया-
जवति ॥

अर्थ:—वलां ते लिंगधारी एम कहे ठे जे आ परधरमां र-
क्षाक्षने पोताने विषे धार्मिकपणुं माननाराने पोताना आत्मानेज
एक गुणे करीने मोटो देखारताने बीजा सर्वेने पण दोष पमारुता-
ने आ कालना संघने पण न मानताने आ कालना संघनी प्रवृत्तिने
पण ठेदेथी परिहरताने लोक व्यवहारने पण न जाणता माटे ते
संघ बाहार ठेज. ए हेतु माटे सर्व प्रकारे उद्भेदवा योग्य ठे. ए प्र-
कारनो जे द्वेष करवो तेज एमने विषे अतिशे श्रेष्ठ ठे इत्यादि ॥१०॥

टीका:—गौतमादिषु वर्तित्वात्तादृशेषु यतिध्वनिः ॥ कथमेते-
षु वर्तन्ते निर्गुणेष्वंजसेषु चेत् ॥१॥ कल्पद्वाणीरूपां यद्भृत्युणा यो-
गेपिवर्तते ॥ निर्वादिषु तद्ध्वानो विनाविप्रतिपत्तिः ॥

अर्थः--एवी रीते दश प्रकारनो धर्म प्ररुपण करनार ते निर्गुण आ काळना वेषधारी तेने विषे मुनि शब्द केम प्रवर्त्ते ठे ? केम जे मुनि शब्द तो गौतमादि महान् पुरुष तेने विषे प्रवर्त्तेलो ठे माटे त्यां उत्तर कहे ठे जे जेम लिंग आदि वृक्षनेविषे कटप वृक्षना गुण नथी, तो पण केवल रुढीथी तरु ए प्रकारनो शब्द प्रवर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्दनी प्रवृत्ति रुढीथी ठे.

टीकाः--यथाच जात्यरत्नानां गुणान्नावेपितादृशां ॥ का
च सांद्रां शुचिर्चिक्वे मणी शब्दः प्रवर्त्तते ॥ ३ ॥ गौत
गुणयोगे-पीदानींतन साधुषु ॥ नयच्छत्सु स्वशक्यैव
ति यति ध्वनिः ॥ ४ ॥ इति वास्तवकांत्यादि दश
स्पर्द्धयेव यथाठंदैः प्रदर्शितो धर्मः अयं चेत्कर्महरो
पूर्वव्याख्यातमिति वृत्तार्थः ॥ ५ ॥

अर्थः--वली जेम जातिवंत रत्नना गुण न होय, ता
काचना ककरानो घणा किरणनो चकचकाट ठे तेने विषे मणी
शब्द प्रवर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्द प्रवर्त्ते ठे ॥ गौ-
तमादि मुनिने विषे रह्या जे गुण ते गुण आ काळना साधुने विषे
नथी तो पण पोतानी शक्तिये उद्यम करनारने विषे यति शब्द
प्रवर्त्तते ॥ ४ ॥ ए प्रकारे साचो जे कस्माआदि दश प्रकारनो यति
धर्म तेनी स्पर्द्धाये जाणे शुं लिंगधारीन ए देखाम्यो जे धर्म आ जो
कर्मने हरे तो मेरु समुद्रमां तरे इत्यादि पूर्वे व्याख्यान कर्तुं ठे ए
प्रकारे पांचमा काव्यनो अर्थ थयो ॥ ५ ॥

टीकाः--सांप्रतमेतानि दशद्वाराणि यथाक्रमं प्रत्याचि-
ख्यासुः प्रथमं तावज्जीवोपमर्दनाद्यनेकदोषाविर्जावपुरस्सरं
उद्देशिकजोजनद्वारं प्रत्याख्यातुमाह ॥

अर्थः--हवे ए दश द्वारने अनुक्रमे खंरुन करता ग्रंथकार
प्रथम जीवो नाश ए आदि अनेक दोषने प्रकट करी देखारवा
पूर्वक औद्देशिक जोजनद्वारं खंरुन कहे ठे.

मूलकाव्यं.

ट्टकायानुपमृद्य निर्दयमृषी नाधाय यत्साधितं
विषेषु प्रतिषिध्यते यदसकृन्नि स्त्रिशताधायि यत् ॥

साधुपमं यदाहु रथयद्भुत्का यतिर्यात्यधः

नाम जिघित्सती (जिघृक्षतीत्यपिपाठांतरं) इ

सघृणः संघादि जक्तिं विदन् ॥ ६ ॥

टीकाः--कः सघृणो दयालुः विदन् संघादिनिमित्तमेतन्निष्प-
न्नमितिजानन् इहेति प्रवचने जिघित्सति अत्तुमिच्छति ॥ अदेः
सनंतस्य घसादेशेरुपं किं तत् संघः साधुसाध्वीरुपः श्रमणगणः
आदिशब्दादेकस्मिन्नादि श्रमणपरिग्रहः तस्य जक्तं तत्कृते निर्वृत्त-
मशनादिनामेति कुत्सायां अतीवकुत्सितमेतद्भक्तं मुनीनां ॥
जानतो मुनेः कृपालोरेवं विधं जक्तं ज्ञोक्तुं न कल्पत इत्यर्थः ॥

अर्थः--कोण दयालु पुरुष आ, संघादिनिमित्ते निपजाव्युं ठे
एम जाणतो आ जिन शासनने विषे जोजन करवा इच्छे अर्थात् कोइ
न इच्छे. आ जगाए व्याकरणः--जे सन् प्रत्ययांत जे अद् प्रत्यये

धातु तेनो घसादेश थये सते जिघ्रित्सति एवंरुप थयुं ठे ॥संघा॥ते॥
 साधुसाधवीरुप श्रमणनो समूह ठे॥ आदि शब्दथी एक बे त्रण
 आदि साधुनुं ग्रहण करवुं तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो जे एक साधुने
 निमित्ते नीपजाव्युं जोजनादि बे साधुने निमित्ते निपजाव्युं जोज-
 नादि त्रण साधु० इत्यादि॥आ जगाये नाम शब्दनो निंदितरूपी अर्थ
 जाणवो. तेथी आम अर्थ थयो जे आ जोजन साधु निमित्त नीपजाव्युं
 ठे एम जाणीने पण तेनुं ग्रहण करवुं ते अति निंदित ठे, ए प्रकारनुं
 जोजन कृपाबु मुनिने जोगववुं न कढे एटलो अर्थ थयो.

टीका:-अत्रच विदन्नितिग्रहणाच्चूतोपयोगेन बाह्यलिंगप-
 रिक्षापुरःसरं यतमानस्य यतेः कदाचिदाधाकर्मग्रहणेऽपि सम्यक्
 नवगमात्तद्भुजानस्यापि न दोषः ॥ यथोक्तं ॥ थोवंति न
 कहियं व गूढेहि नायरो वकथो ॥ इयठलिओ विन लग
 वउत्तो असढ जावो ॥

अर्थ:-आ जगाये विदन् ए प्रकारना शब्दनुं ग्रहण कहु
 माटे शास्त्रना उपयोगे करीने बाहारना चिन्हथी परीक्षापूर्वक य-
 तनायेथी ग्रहण करता एवा साधुने क्यारेक आधाकर्मि आहारनुं
 ग्रहण थाय तो पण सम्यक् न जाणवाथी तेनुं पण जोजन करे ठे
 तो पण दोष नथी ॥ ते शास्त्रमां कहुं ठे जे

टीका:-अथैतस्मिन् को दोषो येनैतदेवं कुत्सितमत आह
 यत्साधितं तच्छब्दस्य यच्छब्देन नित्याशिसंबंधान्ततश्च यद्
 प्रक्तं साधितं निष्पादितं गृहस्थेनेतिशेषः ॥ किं कृत्वा आधाय-
 उदित्स्यकान् ऋषीन् यतीन् यतिज्यो मयैतदेयमिति म-
 नसिकृतवैत्यर्थः ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे ए जोजनमां शो दोष ठे जे हेतु माटे एने आबुं निंदित कहो बो तो त्यां कहे ठे जे लक्ष-
ब्दने यत् शब्द साथे नित्ये संबंध ठे माटे जे जोजन सिद्ध कर्युं ठे
एटले निपजाव्युं ठे (गृहस्थपद उपरथी लेवुं) तो अर्थ आम थयो
जे, गृहस्थ जे तेणे साधुने उद्देशिने निपजाव्युं जे आ जोजन मरि
साधुने आपवुं एम मनमां धारीने कर्युं एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अथ निरवद्यवृत्त्या यतिनिमित्तं साधितेप्यस्मिन् को-
दोष इत्यत आह ॥ उपमृद्य विध्वस्य कान् षट्कायान् ॥
षट्विधजीवनिकायान् कथं उपमृद्येत्याह । निर्दयमिति क्रिया
विशेषणं निरनुकंपं यथा ज्ञवति ॥ अयमर्थ एतावत्किल बन्धि
पाकारंजो न सानुकंपस्य नापि षट्जीवनिकायोपमर्दनमंतरेण सं-
जवति ॥ एवं च निरवद्यवृत्त्या न ज्ञक्तसाधनं कथमपि संगच्छते ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे पापरहित क्रियाए करीने
यति निमित्त जोजन सिद्ध करे तेमां शो दोष ठे तो त्यां कहे ठे जे
ठ जीवनिकायानुं उपमर्दन करीने कीय प्रकारे ? तो निर्दयपणे, वि-
र्दय पद ठे ते उपमर्दनरूप क्रियांनुं विशेषण ठे एटले आम अर्थ
थयो जे निर्दयपणे ठ जीवनिकायानुं मर्दन करी ए जोजन साधु
निमित्ते निपजाव्युं ठे ते अग्निपाकनो आरंज ते दयालुने न होयने
षट् जीव निकायना मर्दनविना ते पाक पण संजवे नहीं माटे पापर-
हित क्रियाये करीने पाक साधन कोइ प्रकारे पण आय नहीं.

टीकाः—यदर्थं चैतावानारंजस्तस्य तज्ज्ञान्यसकलपापानुष-
गात्त्वतजंगप्रसंगः ॥ यदाह ॥ जस्सद्धा आहारो आरंजो ज्ञा-

સ્ત હોઈ નિયમેણ ॥ આરંજે પાણી વહો પાણી વહેહોશ્વયંત્રંગો ॥
અતઃકથમસ્ય જ્ઞકસ્ય ન કુત્સિતત્વં ॥

અર્થ:-જેને અર્થે આટલો વધો આરંજ છે તેને તે અર્થ આ-
રંજથી ઉત્પન્ન થયું જે સકલ પાપ તેનો સંબંધ થવાથી વ્રત જંગનો
પ્રસંગ થશે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જેને અર્થે આહારનો આ-
રંજ છે તેનેજ નિયમાએ પાપ છે કેમ જે આરંજને વિષે પ્રાણીનો વધ
હોય ને પ્રાણી વધ થયો એટલે વ્રતનો જંગ થયો માટે એ જોજનનું
નિંદિતપણું કેમ ન હોય અપિતુ હોયજ ॥

ટીકા:-એતેન વસ્તુત આધાકર્મપર્યાયતા સંઘાદિજ્ઞકસ્ય
સૂચિતા ॥ આહાય વિચ્છેદનં જ્ઞાણ કમ્મમસણાઈ કરણંજ ॥
ઠક્કાયારંજેણં તં આહાકમ્માહંસુ ॥ इत्यागमे आधाकर्मशब्द
स्यैवं व्युत्पादनात्

અર્થ:-એણે કરીને વસ્તુતાયે આધાકર્મનું પર્યાયપણું સંઘાદિ
જોજનને છે એમ સૂચના કરી ॥ કેમ જે તેનું લક્ષણ શાસ્ત્રમાં કહ્યું
છે જે જેને મનમાં ધારીને ઠ કાંયનો આરંજ કરવો તેને આધાકર્મ
કહે છે, इत्यादि આગમને વિષે આધાકર્મ શબ્દની એ પ્રકારે વ્યુ-
ત્પત્તિ કરી છે એ હેતુ માટે

ટીકા:-ननु ज्वत्वेतद्यथार्थसाधितं तथापि सिद्धांतानि-
षेधान्नडुष्यतीति अतश्चाह ॥ शास्त्रेषु ग्रंथेषु निशीथादिषु प्रति-
षिध्यते यतिजोज्यतया निवार्यते यदज्ज्ञकं ॥ कथं असकृदत्यंत
दुष्टता ख्यापनाय मुहुर्मुहुः ॥ तथाच आहारोपधिवसत्या-
धाकर्मविचारावसरे निशीथेऽभिहितं ॥

टीका:-अत आह ॥ निःश्रृंशतां निःशूकतां निर्दयत्वमिति यावत् आधत्ते करोति यत् तदाधायि निःशूकताकारकं यद्भक्तं अयं जावः ॥ स्वयमकृताद्यप्याधाकर्म जानन् गृह्णानो मुनिर्नक्ति मद्गृहिणः प्रसंगात्संजादत्यंतगृध्रुर्निःशूकत्वेन सच्चित्तमपि न जह्यात् अतः कथं न दोषः

अर्थ:-ए प्रकारनुं लिंगधारीनुं वचनतेना उत्तर रूप विशेषण कहे ठे ॥ जे ए जोजन निर्दयपणाने करे ठे आ जव ठे जे पोते कथुं नथी ने कराव्युं नथी ने अनुमोयुं नथी. तो पण आधाकर्मने जाणीने गृहण करतो जे मुनि ते नक्तिवंत एवा गृहस्थनो प्रसंग थवाथी अतिशे गृधिल [रसास्वादवाळो] थइने सवितनो पण त्याग नहीं करे माटे क्यम दोष नथी ? दोष रुपज ठे ॥

टीका:-॥ तदुक्तं ॥ सच्चं तद् विमुक्तो गिरहंतो बहुद्वेष-संगं से ॥ निद्वंधसो अगिहो न मुञ्चसजिअंपि सो पन्ना ॥

अर्थ:-ते शास्त्रमां कहुं ठे जे आधाकर्मी जाणे ठे ने गृहण करे ठे तो गृहस्थनो प्रसंग वधारतो ने निर्दय रस लोनी ते थइने पढी सचित्तने पण नहीं मूके ॥

टीका:-अत एवात्यंतमेतज्जिहापयिषया गणधरा आनुरु-प्पेणैतज्जोचराण्युपमानानि दर्शयामासुः ॥ तथा चाह ॥ गोमां सादीति ॥ गोःसुरजेर्मांसं प्रसितं ॥ आदिशब्दाद्वातोच्चारसु-राग्रहः तैरुपमा सादृश्यं यस्य तत्तथा यद्भक्तमादुर्बुवते गणधराः स्वप्रणितागमेषु ॥

अर्थ:-एज कारण साटे गणधर महाराजाए औदेशिक जो-

જનની અત્યંત ત્યાગ કરાવવાની ઇચ્છા એ તે ઔદેશિક જોજનને ઘટે તેવી તેની ઉપમા દેખાતી છે તે ઉપમા વિશેષણે કરીને કહી દેખાતે છે જે, ગાયનું જે માંસ તે સરખું એ જોજન છે આદિ શબ્દથી વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા મદિરા તેની સંઘાથે છે સદૃશપણું જેનું એટલે તે વસ્તુના જેવું એ જોજન પોતાના ગ્રંથોને વિષે કહ્યું છે.

ટીકા:—યથાહિ ગોમાંસઞ્જઠણં લોકે ધર્મવિરુદ્ધત્વેન મહા-
પાપહેતુત્વાદત્યંતનિંદિતત્વાચ્ચ વિવેકિનાં સર્વથા હેયં । તથા આ-
ધાકર્મઞ્જક્તમપિ ॥ એવં વાંતાદિષ્વપિ યથાસંઞ્જવંયોજ્યં ॥ યથો-
ક્તં ॥ વંતુચ્ચારસુરાગો મંસસમમિમંતિ તેણ તજ્જુત્તં ॥ પત્તંપિ
કયતિ કપ્પં કપ્પઙ્ગ પુઠ્ઠવંકરિસઘનં ॥

અર્થ:—તે કહી દેખાતે છે. જે ગોમાંસનું ઞ્જઠણ લોકને વિષે ધર્મ વિરુદ્ધ પણે મહા પાપનું કારણ છે એ હેતુ માટે અને અતિ નિં-
દિત છે એ હેતુ માટે વિવેકી પુરુષને સર્વથા ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.
તેમ આધાકર્મ જોજન પણ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. એ પ્રકારે વાંતિ
આદિની ઉપમા પણ જેમ ઘટે તેમ જોઈતી. તે ઉપર શાસ્ત્રનું વચન
જે વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા સુરા તથા ગોમાંસ તે સરખું આધાકર્મ
જોજન છે.

ટીકા:—અથ પ્રકારણાંતરેણાધાકર્મ શબ્દાર્થ વ્યુત્પાદયન્
જયોત્પાદનેનાસ્યાવશ્ય હેયતાં દર્શયતિ ॥ યથેતિ પ્રકારે યદ્જક્તં
જુક્ત્વાઽશિત્વા યતિર્મુનિર્યાતિ ગચ્છતિ અધોઽધસ્તાત્સંયમાદિતિ
દ્રષ્ટવ્યં ॥ અથવાઽધોગતિં નરકં ॥ એતેનાધાકર્મ શબ્દસ્યાર્થ
દ્વયં વ્યુત્પાદયતા પ્રકરણકારેણાપરમપ્યર્થદ્વયં સૂચિતં ॥

અર્થ:—હવે બીજે પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દનો અર્થ પ્રગટ કરતાં જયને ઉત્પન્ન કરવું તેણે કરીને એ આધાકર્મ જોજન અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે એમ દેખાવે છે. યથા શબ્દનો પ્રકાર ઇટલો અર્થ કરવો, ઇટલે જે પ્રકારે જે જોજનને જમીને મુનિ સંયમથી હેઠલ થાય છે (જ્રુષ્ટ થાય છે) અથવા અધોગતિ (નરકને) પામે છે એણે કરીને આધાકર્મ શબ્દના બે અર્થ પ્રગટ કરતા જે પ્રકરણના કર્તા તેણે બીજા પણ બે અર્થ સૂચના કર્યા છે.

ટીકા:—યથાત્મમિતિ ॥ આત્મકર્મેતિચ ॥ તત્રાત્માનં ચારિત્રાત્માનં હંતિ આત્મમ્ ॥ આધાકર્મજોજિનો હિ તાવત્પાકારંજાનુમત્યાદિજિશ્ચારિત્રાત્મા હન્યતે ॥ તથા આત્મનિ કર્મ આત્મ કર્મ આધાકર્મ । પરિણતો હિયતિ રેષણીયમપિ ગુહ્યન્ ગૃહિણા સ્વાર્થં પાકારંજાદિ યત્કર્મ નિર્વર્તિતં તદહો મત્કૃતે શોજનમિદમન્નં નિષ્પન્નમિતિ પરિતોષાદાત્મનિ નિવેશયતિ તેન ચ બધ્યત ઇતિજવત્યાત્મકર્મ ॥

અર્થ:—તે કહે છે જે એક તો આત્મમ્ ને બીજો આત્મકર્મ, તેમાં ચારિત્ર રૂપી આત્માને હણે માટે આત્મમ્ કહીએ. કેમ જે આધાકર્મ જોજિનો ચારિત્ર રૂપી આત્મા તે પાકના આરંજની અનુમોદના કરવી ઇત્યાદિકવળે હણાય છે. વળી આત્માને વિષે જે કર્મ તે આત્મકર્મ કહીએ. કેમ જે આધાકર્મ ગ્રહણ કરવા તત્પર થયો જે યતિ તે રેષણીય જોજનનું ગ્રહણ કરતો સતો પણ ગૃહસ્થે પોતાને અર્થે પાકાદિ જે કાઢ આરંજ કર્મ નીપજાવ્યું છે તેને એમ માને છે જે અહો આ ગૃહસ્થે મારે અર્થે આ સારું અન્ન નીપજાવ્યું છે એમ માનીને ઘણા સંતોષથી (આનંદથી) પોતાના આત્માને વિષે તેનો

અજનિવેશ કરે છે તેણે કરીને એ બંધાય છે માટે એ આત્મકર્મ કહીએ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ અહવા જંતંગાદિં, કુણ્ઠ અહે સંજમાઝ નેણ વા ॥ હણ્ઠવ ચરણાયં સે અહકમ્મ તમાય હમ્મંવા ॥ આ-હાકમ્મપરિણં, ફાસુઅમવિ સંકિલિઠપરિણામો ॥ આયયમાણો વજ્ઞાં તં જાણસુ અત્તકમ્મંતુ ॥

અર્થ:—આ બે ગાથાનો જ્ઞાવાર્થ ઉપર આવી ગયો છે.

ટીકા:—એવંવિધાધાકર્મશબ્દસ્ય ચતુર્ધા વ્યુત્પતિરર્થ-સ્વાત્ ॥ અત્રચ વૃત્તે એક વાક્યસ્યેનૈવ યજ્ઞબ્દેન શકલવાક્યાર્થે દીપિતે યત્પ્રતિપદં યજ્ઞબ્દોપાદાનં તત્સંઘાદિજક્તસ્યાત્યંતપરિહર-ણીયતાસ્થાપનાર્થ ॥ એતેન યતીનામાધાકર્મજોજનસમર્થનાય યત્પરૈરન્યધાયિ પૂર્વહ્યધરિતઃ ધનાધિપત્યાદિ શ્રમણસંઘનિમિત્ત નિર્વૃત્તજક્તાદિનાપિ ધર્માધારં શરીરંધારયેત્તદા કો દોષ હત્યંતં તદાપિ પ્રતિક્ષિતં મંતવ્યમ્

અર્થ:—એ પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દની ચાર પ્રકારે વ્યુત્પત્તિ કરી જે એક તો આધાયકર્મ, બીજી અધઃકર્મ, ત્રીજી આત્મગ્ન ને ચોથી આત્મકર્મ; તેતો ઋષિ વચનથી પ્રમાણરૂપ છે. આ કાવ્યને વિષે એક વાક્યમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ તેણે સકલ વાક્યનો અર્થ પ્રગટ કર્યો ને જે પદેપદે યત્ શબ્દનું ગ્રહણ કરવું તે તો સંઘાદિ જો-જનનું અત્યંત પરિહરવાપણું જણાવવાને અર્થે છે. એણે કરીને યત્તિને આધાકર્મ જોજન કરવાને અર્થે લિંગધારીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું જે પૂર્વે મોટા ગૃહસ્થ હતા, શ્યાદિ આરંભીને શ્રમણ સંઘ નિમિત્ત નીપ-જાવ્યું જે જોજનાદિ તેણે કરીને ધર્મનું આધારમૂત શરીરનું ધારણ

करवामां शो दोष ठे त्यां सुधी ते सर्व खंरुन कर्युं.

टीका:—तथाहि ॥ यदिदानीं तनकालापेक्षया यतीनामाधा
कर्मजोजनमिष्यते जवदज्जिस्तत्किं यावज्जीवतया आहो स्वि-
त्कादाचित्कतया ॥ यद्याद्यः कदपः सोऽनुचितः ॥ आधाकर्म ज्ञो-
जनस्य यावज्जीवतयाशास्त्रेऽनजिधानात् ॥

अर्थ:—लिंगधारी प्रत्ये सुविहित पुढे जे तुं आ काखनी
अपेक्षाये यतिने आधाकर्म जोजन इच्छे ठे, ते तुं जावज्जीव आधाकर्म
जोजन करवुं एम कहे ठे के क्यारेक करवुं एम कहुं तुं ॥ जो आदि
पक्ष जे जावज्जीव करवुं ते इच्छतो हुं तो ते अघटीत ठे. केम जे
आधाकर्म जोजननुं जावज्जीव करवापणुं शास्त्रमां कोइ जगाए कबुं
नथी; ए हेतु माटे.

टीका:—तस्यापवादेनैव तत्र प्रतिपादनात् ॥ तस्य च कदा-
चित्कत्वात् ॥ पुष्टालंबनेन कदाचिदित्यकृत्यवस्तु सेवनं ह्यपवादः
न चासौ सार्वदिकः ॥ तत्त्वे उत्सर्गत्वापत्तेः ॥

अर्थ:—ते आधाकर्म जोजननुं शास्त्रने विषे अपवादे करी-
नैज प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे, ने ते अपवादनुं पण क्यारेक
आचरवापणुं ठे ए हेतु माटे, केम जे अपवादनुं लक्षण एठे जे पुष्ट
आलंबने करीने क्यारेक न सेववा योग्य एवी वस्तुनुं जे सेवन तेने
अपवाद कह्यो. ने ए अपवाद सर्व जगाए लेवातो नथी. ने जो सर्व
जगाए अपवाद लेवातो होय तो एने उत्सर्गगुणानी प्राप्ति थाय
ए हेतु माटे ॥

टीकाः—यथोक्तं ॥ सामान्नविही ज्ञानीओ, उत्सर्गो तव्वि-
सेसिओ इयरो ॥ ॥ पाणिवहाइ निवत्ती तिविहं तिविहेण जाजी-
वं ॥ पुढवाइसु आसेवा, उप्पन्ने, कारणंमि जयणाए ॥ मिगरहि-
यस्सठियस्सव, अववाओ होइ नायव्वो.

अर्थः—सामान्य विधि ते उत्सर्ग ठे, अने विशेष विधि ते
अपवाद ठे, त्यां यावज्जीव त्रिविधे प्राणिवध म करवो ए उत्सर्ग ठे
अने कारण उपजतां यतनाथी पृथ्व्यादिकनी आसेवना निदंजी
पुरुष करे तो ते अपवाद ठे.

टीकाः—अत एव युगप्रधानैरनेकातिशयनिधानैरपि श्री
वैरस्वामीपादैर्महादुर्जिह्मेण हेतुना विद्यापिरुमुपचुज्यापि
तस्य चाधाकर्म भोजनन्यून दोषस्यापि ॥ पिरु असोदयंतो अ-
चरिती इत्थसंससओ नत्थि ॥ चारितंमि असंजे सव्वा दिक्का नि-
रत्थिया ॥ इति वचनाद् दुष्टतां पर्यालोचयद्भिस्तीर्थाव्यव-
च्छिन्नये शिष्यमेकमन्यत्र प्रेष्य सपरिवारैः प्रवचनविधिनाऽन-
शनं प्रतिपेदे ॥

अर्थः—एज कारण माटे युगप्रधान एवा ने अनेक अतिश-
यनाजंकार एवा श्री वैरस्वामीए ज्यारे महा दुकाली पनी त्यारे
शुद्ध भोजननी प्राप्ति न थइ ए हेतु माटे आधाकर्म भोजन-
थी न्यून दोष युक्त एवो विद्यापिरु तेनुं भोजन कर्युं; तोपण शास्त्र-
मां कहुं ठे जे, अशनादिक आहार प्रत्ये अणशोधतो अचारित्री
कहीए अेमां संशय नथी, चारित्रने अजावे सर्व दिक्का निरर्थक ठे.
ए वचनथी ते भोजनना दुष्टपणानी आलोचना करता वैरस्वामी

जे ते तेनुं दुष्टपणुं वीचारीन तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे एक शिष्यने बीजी जग्याए मोकलीने परिवार सहीत शास्त्र विधिये करीने अनशननो अंगिकार करता हवा.

टीका:-यदिहीदानीमाधाकर्मजोजनं यतीनां यावज्जीव तथा विधेयं स्यात्तदा कथं तादृशाः प्रवचनधुरंधरा विद्यापिंरु दोष ज्ञिया तादृशं महासाहसं कुर्वीरन् ॥ तस्य ततो न्यूनदोषत्वात् ॥ कालस्य च तदानीमपि दुष्मात्वात्.

अर्थ:-जो यतिने आधाकर्म जोजन जावज्जीव करवा योग्य होत तो तेवा महान पुरुष प्रवचनना धुरंधर ते विद्यापिंरुना दोषज्ञयै करीने ते प्रकारनुं एटले अनशनरुपी मोटु साहस कर्म करे !!! नज करे. केम जे ते विद्यापिंरुनो आधाकर्मि जोजनथी न्यून दोष ठे ए हेतु माटे. ने ते वखत काल पण दुखमा हतो ए हेतु माटे.

टीका:-न च का शक्तिरस्माकं मंदसत्त्वानां तच्चरितमनुविधातुं न हि गजानामुदर्यते यो वटकाष्टमशितं पचतीत्यस्माकमप्युदर्येण तेजसा तथा ज्ञाव्यमितिवक्तव्यं ॥ यतो न हि तच्चरितकीर्तनेन वयं तच्चरितमनुविधापयितुं जवद्भिर्व्यवसिताः किंतु कालानुसारेणाऽपि तादृशेषु दानकुलेषु सत्सु प्रासुकैषणीयेनापि प्रायेण वृत्तौ संज्ञवत्यां किमित्याग्रहेण संवादितमेवादीयते जवद्भिः ॥

अर्थ:-एवी रीते सुविहितनां वचन सांजळीने लिंगधारी बोद्ध्या जे मंद सत्त्ववाळा एटले निर्बळ ते अमारी एवी शक्ति कथांथी होय जे महंत पुरुषना आचरणने अनुसरीए, केम जे हाथीनो

जठरान्नि ठे ते जहण करेलां वरुनां लाकमां पण पचावे ठे, पण ह्मासे जठरान्नि एवो नथी एटले जे ते मोटा पुरुषतो थोमो दोष लाग्यो तेने पण न सहन करीने अनशन करी गया पण अमाश-थी तो कांइ एवुं थाय नहीं. त्यारे सुविहित बोदया जे जो एम तमो कहेता हो ते न कहेवुं जे ए हेतु माटे ते मोटा पुरुषनुं चरित्र कहि देखामयुं तेणे करीने कांइ तेमनी पेठे तमारी पासे अमारे कराववुं एवो व्यवसाय नथी एटले अजिप्राय नथी. त्यारे शुं ? तो काळने अनुसारे आज पण तेवां देनारनां कुल सते पण प्रासुकने एषणीय एटले निर्दोष एवा जोजने करीने पण निर्वाह ठते शा वास्ते संघादि निमित्त जोजनेनेज आग्रहे करीने तमो ग्रहण करोमो.

टीका:-दृश्यंते चाद्यापि केचिन्महात्मानः शुद्धेन जक्तेन संय-
मपालनायात्मानं यापर्यंतः ॥ अथ शुद्धेनादपीयसामेवेदानीं शरीर
यापना अत आधाकर्मान्युपगमः ॥ तर्हि तावंत एव दीदयंतां किंचू-
थिष्टैः ॥ तावद्जिरेवती र्थाव्यवच्छेदसिद्धेः ॥ बहु मुंदादिवचनस्य ज-
वत्तामपि प्रसिद्धेः ॥ तदवस्थामो नूनं संघजक्ताग्रहोऽधुनातनय-
तीनामतिग्रुतानिबन्धनो न धर्म शरीरधारणाहेतुक इति नायः
पक्षः ॥

अर्थ:-आ कालमां पण केटलाक महात्मा पुरुष देखाव ठे जे शुद्ध जोजने करीने संयम पालवाने अर्थे आत्मानो निर्वाह करे ठे ने वळी जो एम कहेता हो जे शुद्ध जोजने करीने थोमानो निर्वाह आ कालमां थाय माटे आधाकर्मनो अंगिकार करीए ठीए, तो त्यां कहीए ठीए जे, “ तमो जेटलानो शुद्ध जोजने करीने निर्वाह थाय तेदलानेज दीक्षा आपो घणाने शुं करवा आपो गो तेदलावते-

ज तीर्थनो उच्छेद नहीं थाय केम जे श्रमण अद्वय ने बहु मुंकां ए वचननी तमारामां पण प्रसिद्धि ठे एटले तमो पण एने प्रमाण करो गे ते हेतु माटे. आ काळना यतियो संघादि जोजननुं जे ग्रहण करे ठे. तेनुं कारण एज ठे एम अमो निश्चय करीए ठीए जे ते अतिशे रसलोत्री थया ठे. तेथी आधाकमीं जोजन कर ठे. पण धर्मशरीरनुं धारण करवुं ए कांड कारण नथी, ए प्रकारे जावज्जी-व आधाकमीं जोजन करवारुप तमारो प्रथम पक्ष तेनुं खंनन थयुं.

टीकाः--अथ द्वितीयः तदेवमेतत् ग्लानाद्यवस्थायां दुर्नि-
क्षादिषु शुद्धेनानिर्वाहेचाधाकर्मग्रहणस्याप्यागमे प्रतिपादनात् ॥
शुद्धेन निर्वाहेतु तस्य कादाचित्कतयापि ग्रहणे दातृगृहीत्रो र-
हितत्वेना जिधानात् ॥ यदाह ॥ संथरणंमि असुद्धं, दुन्हवि
गिद्धं त दितयाणहियं ॥ आनरदिष्ठंतेणं, तंचेव हियं असंथरणे.

अर्थः--हवे बीजो पक्ष जे क्यारेक ग्रहण करवा रुपी कद्वप ते पण आ प्रकारे जे ग्लानादि अवस्थायां, दुकाद पक्षे इत्यादि कारणे शुद्ध जोजनवते निर्वाह न थाय त्यारे आधाकर्म ग्रहण कर-
वानुं आगममां प्रतिपादन कयुं ठे. ने शुद्धवते निर्वाह थाय त्यारे तो तेनुं ग्रहण करनार तथा देनार ए बेनुं अहित थाय एम शास्त्र-
मां कयुं ठे. ते वचननो अर्थ जे.

टीकाः--यदप्युक्त “मात्माच यतिना यथाकथंचन रक्षणीय”
इत्यादि ॥ तदप्यनालोचितान् जिधानात् ॥ न ह्येतत्सूत्रं देहस्य
धर्मसाधनत्वेन यतीनां यावज्जीव माधाकर्मसेवनपरं, किंतु तच्च
विधालंबनसद्वृत्तावे कदाचिदाधाकर्मादिसेवनेनापि पुनः सं-

यमकरणायात्मा रक्षणीय इत्येतत्परं प्रायश्चित्तविधानेन तज्ज्ञान्य
पापनाशनस्य पुणो विसोहीति वचनेन प्रतिपादनात् ॥

अर्थः—वळी जे तमे एम कह्युं जे यतिये जे ते प्रकारे पोताना
आत्माना रक्षा करवी इत्यादि, ते पण विचार विनानुं कहेवुं ठे पण
विचारणी नथी. केम जे ए सूत्र कांड एम कहेवाने तत्पर नथी जे
देह धर्म साधन ठे माटे साधुने जावज्जीव आधाकर्म सेवन करवुं.
त्यारे शुं ? तो ते प्रकारनुं एटले कोइ मोटुं आलंबन उत्पन्न थये सते
क्यारेक आधाकर्म आदि सेवन करीने पण फरीथी संयम करवाने
अर्थे आत्मा राखवो ए प्रकारना अर्थने कहेवाने तत्पर ठे केम जे
प्रायश्चित्तना विधिये करीने ते आधाकर्म थकी थयुं जे पाप तेने
नाश करवाने पुणोविसाही इत्यादि वचने करीने शास्त्रमां प्र-
तिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—यावज्जीवं तदासेवने तु शुद्धे स्वसराज्ञावेन पुणो-
विसोहीति वचनस्याऽचरितार्थत्वप्रसंगादिति ॥ एतेन यत्यर्थं
घृतादिनिश्चाविधानमपि प्रत्युक्तं ॥ तस्याधाकर्मस्थापनाक्रीतादि
दोषकलापकलितत्वेना नेकजंतुविध्वंसहेतुत्वेन च जगवद्भि
र्निवारणात्, इतरथा सत्रागारादीनामपि तत्कद्वपत्वेन जैनधर्मे
विधेयत्वप्रसंगात् ॥

अर्थः—ने जो जावज्जीव आधाकर्म जोजननुं सेवन होत तो
शुद्ध जोजननो अवसर न आवत तेणे करीने “ पुणोविसोही ” ए
वचननुं व्यर्थपणुं थवानो प्रसंग थात ए हेतु माटे एनुं खंनन कर्तुं
तेणे करीने साधुने अर्थे घी आदि वस्तुनी निश्चानुं जे करवुं तेनु

पण खंरुन थयुं केम जे तेने आधाकर्म स्थापना वेचार्यी लाववुं इत्यादि दोषना समूहे करीने सहीतपणुं ठे ए हेतु माटे ने अनेक जंतुना नाशनुं कारण ठे, माटे जगवान तीर्थकरे घृतादि निश्चानि-
वारण करी ठे, जो एम न होत एटले निश्चानुं निवारण न कर्युं
होत तो जैनधर्मने विषे साधुने सदावर्त्त आदिकनुं न्जोजनादि ले-
वानो एटले कट्पपणे करवानो प्रसंग होत पण तेतो नथी ए हेतु
माटे निश्चा न कट्पे ॥

टीकाः—नच सत्रागारादीनामसंयतजनपोषकत्वेन पापहेतु
त्वादविधेयत्वं घृतादिनिश्चानां तु संयतोपष्टंजनकत्वेन पुण्यनि-
बन्धनत्वा द्विधेयत्वं न विष्यतीति वाच्यम् ॥

अर्थः—लिंगधारी बोले ठे जे सदावर्त्त आदिकनुं न्जोजनादि
जे साधुने न कट्पे तेनुं कारण तो ए ठे जे सदावर्त्त तो असंजति
एवा लोकनुं पोषण करे ठे. ए हेतु माटे पापनुं कारणिक ठे, माटे ए
साधुने लेवा योग्य नथी, पण घीआदिकनी निश्चातो संज-
तिने उपष्टंज करनार ठे एटले टेको देनार पुष्ट करनार ठे
एवी ठे तेणे करीने पुण्य बांधवानुं कारण ठे ए हेतु माटे
करवा योग्य थडो त्यारे सुविहित बोळ्या जे एम तमारे न बोळवुं

टीकाः—निश्चादिषु घृतादिग्राहिणां यतीनामपि गान्धर्वा-
दिना सिद्धांतनिषिद्धकारित्वेना संयतत्वान्निधानात् ॥ तथा
चोन्नयोरप्यनयोः समानदोषत्वेन जैनमते निषेधात् ॥ घृतादिसं-
ग्रहस्यच श्रावकाणामपि रसवाणिज्यत्वेनागमे निषेधादतः कथं
यत्यर्थं तत्संग्रहः क्रियमाणः शोभेत ॥

અર્થ:—નિશ્રાવિકને વિષે ઘૃતાદિ ગ્રહણ કરનાર યતિને પણ રસલોઝિપણું થવાદિક દોષ છે તેણે કરીને સિદ્ધાંતમાં નિષેધ કર્યું છે તેનો કરનાર એ થયો માટે અસંજતિપણું પ્રાપ્ત થયું માટે એ બેનો સરસ્વો દોષ થયો છટલે સદાવર્તનું લેવુંને નિશ્રા કરેલું લેવું એ બે અસંજતિને છે માટે એ બેનું જૈનમતને વિષે સાધુને લેવાનો નિષેધ છે એ હેતુ માટે, ને શ્રાવકને પણ ઘૃતાદિ સંગ્રહનો ને તેનો વેપાર કરવાનો આગમમાં નિષેધ છે માટે યતિને અર્થે ઘૃતાદિનો સંગ્રહ કરવો તે કેમ શોભે.

ટીકા:—ઈદાનીં ગૃહિગૃહેષ્વલાન્નેન ઘૃતાદિનિશ્રાં વિનાયતીનાં શરીરધરણસ્યાપ્યાલંબનમાત્રત્વાત્ ॥ શ્રદ્ધાલુગૃહેષ્વધુનાપિયથે-
ઈ શુદ્ધઘૃતાદિપ્રાપ્તે: ॥ ડુર્ગિક્ષાધપેક્ષયાતુ કદાચિદલાન્નેપ્યુનોદર-
તાયાસ્તપસ્ત્વેનોપકારિત્વાત્ ॥ યદુક્તં ॥ લજ્યતે લજ્યતે સાધુ, સાધુ
ચૈવ ન લજ્યતે અલબ્ધે તપસો વૃદ્ધિર્લબ્ધે દેહસ્ય ધારણા ॥ તદ્દહો
મૂઢા અલંબનાન્નાસેનાદ્યૂનતામેવ પુરઃકુર્વાણાઃ સર્વથાયતિક્રિયા
મુત્સૃજંતોનલજ્ઞાંતે ॥

અર્થ:—વઢી આ કાલમાં ગૃહસ્થના ઘરને વિષે ઘૃતાદિન
મઠે માટે ઘૃતાદિ નિશ્રા વિના યતિને શરીરનું ધારણ થઈ શકતું નથી
એમ જે કહ્યો છે તે પણ આલંબન માત્ર છે છટલે ઓટું દેસ્વામવાનું
છે કહેવા માત્ર છે કેમ જે શ્રદ્ધાલુ ગૃહસ્થના ઘરમાં આજ પણ પો-
તાની ઇઠા પ્રમાણે શુદ્ધ ઘૃતાદિકની પ્રાપ્તિ થાય છે એ હેતુ માટે,
ડુકાલાદિકની અપેક્ષાએ તો ક્યારેક ન્યૂન લાજ થયે છે તે ઉપોદર-
પણાને પણ તપપણું છે એ હેતુ માટે ઉપકારી છે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે

જે કોઈ વસ્તુ સારું મલે કોઈ વસ્તુ સારું ન મલે કોઈ વસ્તુ મુદ્ધ
પણ નમલે ત્યારે સાધુ પુરુષ તો નમલે ત્યારે તપની વૃદ્ધિ થાય છે ને મલે
ત્યારે દેહનું ધારણ થાય છે એમ માને તે કારણ માટે અહો મૂઢ પુરુષ
તો આલંબનના આજ્ઞાસ માત્રે કરીને કેવલ પોતાનું સૌકરુપણું આ-
ગઢ કરી દેખામતા સર્વ પ્રકારે સાધુની ક્રિયાનો ત્યાગ કરે છે પણ
સજ્ઞાતા નથી ઇટલે એ પેટજરા એમ લાજ પામતા નથી જે આ વેષ
ધારણ કરીને આતે શું કરીએ ઠીએ એ મોટું આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:—યદાહ ॥ સંઘયણકાલબલદૂસમરૂવાલંબણાઈધેતૂણા ॥
સવંચિય નિયમધુરં, નિરુજ્જમાઓ પમુંચંતિ.

અર્થ:—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે કેટલાક નિરુદ્ધમી પુરુષ
સંઘયણ તથા કાલબલ તથા દૂષમઆરો તે રૂપ આલંબન ગ્રહણ કરી
સર્વ પોતાના નિયમરૂપી ધુરાને નિશ્ચે મુકી દે છે.

ટીકા:—યદપિ શ્રાઢશ્રઢાવૃદ્ધયેશ્શુઢગ્રહણમપ્યદુષ્ટ મિ-
ત્યાદ્યવાચિ, તદપિ વિસ્મૃતજિનવચનસ્ય જવતોઽજિધાનં ॥ અશુઢ
પિંરુસ્યદાતૃગૃહીત્રોરહિતત્વેન પ્રાગેવ પ્રતિપાદનાત્ ॥ તથા શ્રઢાબં-
ધુરસ્યાપિ જરતપતેઃશકટપંચશત્યુપનીતસ્નિગ્ધમધુરસ્વાહુજદ્યૈ
ર્યતિદાનંપ્રતિ જગવતાયુ ગાદિદેવન પ્રતિષેધાત્ ॥

અર્થ:—વઢી સુવિહિત લિંગધારી પ્રત્યે કહે છે જે તમે કહ્યું
છે જે આવકની શ્રઢા વધવાને અર્થે અશુઢ ગ્રહણ કરવામાં દોષ
નથી તોપણ વિસાર્યા જિન વચન જેણે એવો જે તું, તે તારું કહેવું છે
કેમ જે અશુઢ પિંરુનું દાન તો દાતાને ને ગ્રહણ કરનાર એ બેને
અહિતનું કરનાર છે. એમ અમોએ પ્રથમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ

माटे. बळी ज़रत राजा पांचसे गाभां सुंदर मधुर स्वाडु एवं ज्ञो-
जन ज़रिने साधु दान प्रत्ये अति श्रद्धावंत थया तोपण ज़गवान
श्री युगादि देव ते दाननो निषेध कयों ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—राजपिंरुत्वात्प्रतिषेधइतिचेन्न ॥ आधाकर्मत्वेनैव त-
त्प्रतिषेधस्यागमेश्रवणात् ॥ अतःप्रथमपश्चादुपनीतयोरशुद्धशुद्ध
पिंरुयो राजपिंरुत्वेन समानत्वेपि यद्जगवान ऽशुद्धपिंरुमाधाकर्म
त्वेनैव न्यषेधत्तेनावगच्छाम आधाकर्मैव सर्वदोषेभ्योमहीयःश्र-
न्यथाऽशुद्धवद् शुद्धमपिराजपिंरुत्वेनैवन्यषेधत् ॥

अर्थः—त्यारे खिंणधारी बोख्या जे एतो राजपिंरु हतो ए हेतु
माटे निषेध कयों, त्यारे सुविहित बोख्या जे एम तारे न बोलवुं
केम जे आधाकर्मपणुं हतुं एज हेतु माटे निषेध कयों ठे. एम शा-
स्त्रमां सांजळीए ठीए केम जे प्रथम जे त्याग कयों ते अशुद्धपिंरु
हतो ने पढी जे ग्रहण कयों तेशुद्ध पिंरु हतो माटे ए बेने राज-
पिंरुपणुं तो सरखुंज हतुं तो पण ज़गवान एने अशुद्धपिंरु एटले
आधाकर्मपणुं एमां ठे एम जाणीने निषेध कयों ते हेतु माटे एम
जाणीए ठीए जे आधाकर्मज सर्व दोष थकी मोटो ठे. एम जो न
होय तो जेम अशुद्धनो त्याग कयों तेम शुद्धपिंरुनो पण राजपिंरु ठे
एम जाणीनेज निषेध करत.

टीकाः—तथातिसारापसरणाय ज़गवन्निमित्तनिर्मितमो-
दकं दातुं समुद्यतायारेवत्या भगवता निषेधनाच्च ॥ तस्माच्छुद्ध-
दानेनैव श्राद्धानामपि पुण्योत्पादः ॥ आधाकर्मग्रहणेन च यतेः
स्वार्थपरिहाण्याकीदृशः परार्थः ॥ स्ववंचनेन वस्तुतः परोप-
कारानुपपत्तेः ॥

अर्थः—बळी रेवतीजीए अतिसार रोग मटाकवाने जगवाने निमित्ते मोदक निपजाव्यो ने तेने देवा उजमाल थइ त्यारे जगवाने तेनो निषेध कयों ठे ते कारण माटे शुद्धदाने करीनेज श्रावकने पण पुण्य उत्पन्न थाय ठे ने आधाकर्म ग्रहण करीने यतिने स्वार्थनी हानी थाय ठे माटे परार्थ केवो थाय ? नज थाय. केम जे वस्तुता-ए तो पोताना आत्मानुं वंचन करीने परोपकारनी सिद्धि थती नथी ए हेतु माटे ॥

टीकाः—यथोक्तं ॥ जइआणेषां चत्तंअप्पणयं नाणदंसण च-
रित्तं ॥ तइया तस्स परेसिं, अणुकंपा नत्थिजीवेसु ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे ज्यारे जे पोताना ज्ञानद-
र्शन चारित्रने तजे ठे त्यारे जाणवुं के तेने परजीवोमां अनुकंपा नथी

टीकाः—तथान्यत्राप्युक्तं ॥ परलोकविरुद्धानि, कुर्वाणं दूर-
तस्त्यजेत् ॥ आत्मानं योतिसंते, सोऽन्यस्मै स्यात् कथं हितः ॥

अर्थः—बळी बीजे पण कह्युं ठे जे, परलोकने विरुद्ध करतो
जे पुरुष तेनो ठेठेथी त्याग करवो केम जे पोताना आत्मानुं बगाने
ठे ते बीजानो हितकारी कीये प्रकारे होय.

टीकाः—एवंच संयम शरीरोपष्टंजकत्वादिति हेतुप्रयोगो-
प्यनुपपन्नो विशेषणसिद्धत्वात् ॥ उक्तन्यायेन सतताधाकर्मजो-
जिनो यतेः शरीरस्य संयमशरीरत्वानुपपत्तेः ॥ तथा श्राद्धश्र-
द्धावृद्धिहेतुत्वादिति द्वितीयहेतुप्रयोगोप्यसमीचीनः आधाकर्म
जोजनोपादानस्यागमविरुद्धत्वेन हेतोर्बाधितविषयत्वात् ॥ ब्रा-
ह्मणेन सुरा पेया डवडव्यत्वात् क्षीरवदित्यादिवत् ॥

અર્થ:--વઢી સંયમ રૂપી શરીરને ડપષ્ટંજ કરનાર ઢે ઇટલે ઢેકો આપનાર ઢે, ઇ હેતુ માટે ઇ પ્રકારનો જે હેતુપ્રયોગ કર્યો તે ઇ અઘટિત ઢે. કેમ જે વિશેષણે કરીને અસિદ્ધ ઢે, ઇટલે હેતુપ્રગ ઓટો ઢે કેમ જે પૂર્વે કહ્યું ઇ પ્રકારના ન્યાયે કરીને નિરંતર ધા-કર્મનું ડોજન કરનાર યતિને સંયમરૂપ શરીરનીજ અસિદ્ધિ ઢે ઇટલે વઢી શ્રાવકની શ્રદ્ધાવૃદ્ધિ થાય ઇ હેતુ માટે ઇ પ્રકારનો બીજોહુ પ્રયોગ કર્યો તે પણ સારો નથી કેમ જે આધાકર્મ ડોજનનું ગ્રહણ કરવું તે આગમ વિરૂદ્ધપણે બાધહેતુનું સ્થાન ઢે ઇટલે ઇ અનુમાન પ્રયોગ નિર્બાધ નથી કીયે દૃષ્ટાંતે ? તો જેમ બ્રાહ્મણને સુરાપાન કરવું ઇ સુરા ડુઘની પેઢે નરમ વસ્તુ ઢે ઇ હેતુ માટે ઇ પ્રકારનો અનુમાન પ્રયોગ જેમ બાધિત ઢે તેમ આ અનુમાન પ્રયોગ પણ બાધિત ઇટલે ઓટો ઢે.

ટીકા:--તથાપિ પ્રતિવાયુપન્યસ્તહેતુદૂષણમાત્રેણ ન સ્વપક્ષ સિદ્ધિરિતિ સ્વપક્ષેપિસાધનમુચ્યતે ॥ યતીના માધાકર્મડોજન મનુપાદેયં ષટ્જીવનિકાયોપમર્દનિષ્પન્નત્વાત્ તથાવિધવસત્યા-દિવત્ ॥ તથા યતીના માધાકર્મડોજનમડોજ્યં ધર્મલોકવિરૂદ્ધ ત્વાદ્ગોમાંસવદિતિ ॥ ઇવંચોપપન્નમેતત્સંઘાદિજક્તં યતિના ન ડોક્તવ્યમિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:--તો પણ પ્રતિવાદિયે સ્થાપન કર્યા જે હેતુ તેમાં દૂષણ દેખારૂવા માત્રે કરીને પોતાના પક્ષની સિદ્ધિ નથી યતી માટે પો-તાના પક્ષને વિષે પણ અનુમાન સાધનના પ્રયોગ કરી દેખાને ઢે. જે યતીને આધાકર્મ ડોજન ગ્રહણ કરવું યોગ્ય નથી કેમ જે ઢ જીવ નિકાયના મર્દન થકીનિષ્પન્ન થવાપણું ઇ હેતુ માટે જેમ ઢ જીવ નિ-

કાપ્પના મર્દન થકી નિષ્પન્ન થયો એવો નિવાસ ગૃહણ કરવા યોગ્ય નથી તેમ તે આધાકર્મ જોજન પણ ગૃહણ કરવા યોગ્ય નથી વઢી બીજો અનુમાન પ્રયોગ જે યતિને આધાકર્મ જોજન જમવા યોગ્ય નથી કેમજે ધર્મ અને લોક એ બેમાં વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે ગોમાં-સત્તી પેઠે. જેમ ગોમાંસ છે તે ધર્મને લોક એ બેમાં વિરુદ્ધ છે. માટે અજન્મ્ય છે તેમ યતિને આધાકર્મ જોજન પણ અજન્મ્ય છે ॥ એમ સિદ્ધ થયું જે સંઘાદિ નિમિત્ત જે જોજન તે યતિને જોગવવા યોગ્ય નથી એ પ્રકારે ઠઠા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૬ ॥ એ પ્રકારે ઔદેશિક જોજનનો પ્રથમ દ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:-શ્દાનીં દેવઢવ્યોપજોગાદિદૂષણપ્રર્દશનદ્વારેણજિ-
નગૃહવાસદ્વારં નિરાચિકીર્ષયાહ ॥

અર્થ:-હવે દેવ ઢવ્યનો નપજોગ એ આદિ દૂષણનું દેખાડું એ દ્વારે કરીને જિન મંદિરમાં નિવાસ કરવા રૂપ દ્વારનું નીચકરણ કરવાની ઇચ્છાયે કહે છે.

મૂલ કાવ્ય.

ગાયઙ્ઘર્વનૃત્યતૃપ્તિરમણિરણદ્રેણુગુંજન્મદંગ-
પ્રેલ્લતૃપ્તપુષ્પસુગુધન્મૃગમદલસહસ્રોચચંચક્ષ્ણૌધે ॥
દેવઢવ્યોપજોગધ્રુવમઠપતિતાશાતનાચ્યસ્રસંતઃ
સંતઃસદ્ગત્કિયોગ્યેનલ્લુજિનગૃહેઽર્હન્મતજ્ઞાવસંતિ ॥૭॥

टीका:-खलु निश्चये जिनगृहे ऽर्हद्भवने ऽर्हन्मतज्ञा जगवदा
गमनिष्णाता यतयो नैव वसन्ति सततमवतिष्ठन्ते ॥ तदागमे
तन्निवासस्यात्यन्तं निवारणात् ॥ संतोविवेकिनः ॥ कुतश्च्युतश्चाह
॥ सती शोभना ऽकृत्रिमा भक्तिः शारीरसंच्रमातिशयस्तस्य योग्य
मुचितं तस्मिन् ॥ भक्तिरेव यतस्तत्र कर्तुं युज्यत इति भक्तियोग्यता
मेव विशेषतो विशेषणद्वारेण दर्शयति

अर्थ:-अरिहंत मतना जाण एटले जगवाननां आगम तेना
पारगामी एवा साधु निश्चे जिनघरमां निवास नहीज करे, एटले
तेमां निरंतर नहीं रहे. साधुने जिनमंदिरमां निवास करवानुं शा-
स्त्रमां अत्यंत निवारण कर्तुं ठे माटे संत जे विवेकी पुरुष ते त्यां नहीं रहे.
शा हेतु माटे ? तो त्यां कहे ठे जे, जिनमंदिर केवुं ठे, तो सारी क-
पटर हित जे भक्ति तेने योग्य एटले भक्ति करवा घटित ठे माटे
भक्तिनुं योग्यपणुंज विशेषे करीने विशेषणद्वारे कही देखामे ठे.

टीका:-गायंतः कलमंड्रादिस्वरेण ग्रामरागेर्नगवदूगुणाने-
वोत्कीर्तयंतो गंधर्वाः प्रधानगायना यत्र तत्तथा ॥ नृत्यन्ती नाट्य
शास्त्रोक्तक्रमेण करचरणाद्यंगविद्धेपंकुर्वती पणरमणी वारस्त्रीन-
र्त्तकी यत्र तत्तथा

अर्थ:-मधुर गंजीर एवा स्वरे करीने नाना प्रकारना रागरा
गणीये सहित गंधर्व एटले प्रधान गायक लोक ते जे जिनमंदिरमां
गान करे ठे एवुं ने नाट्यशास्त्रमां कह्या प्रमाणे हाथपग आदि अं-

गनो विक्रप कस्वो ते रूप नृत्यने करतीठे वेद्याउ (नर्तकीयो) सनने
जिनमंदिरने विषे एवुं ॥

टीका:—रणंतोवैण विकैर्मुखमरुताजिघातान्मधुरंध्वनंतो वे
णवोवंशा यत्र तत्तथा गुंजंतोमार्दगिकैःपाणिन्यां तारुताद् गंजीरं
स्वनंतःमृदंगा मुरजा यत्र तत्तथा

अर्थ:—वांसळीने वगारुनारा पुरुष तेमना मुखवायुनो प्रवेश
अवार्थी मधुर वागे ठे वेणु ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं अने मृदंगना
वगारुनारा पुरुषोना हस्ततारुनथी गंजीर शब्द करती ठे मृदंगो
ते, जे जिनमंदिरने विषे एवुं.

टीका:—प्रेखंत्योलंबमानत्वात्मंदपवनेन कंपमाना देवसपर्यार्थ
विरचिताःपुष्पस्रजः प्रसूनमाला यत्र तत्तथा ॥ पुष्पग्रहणेनच पु-
ष्फामिसथुश्चेया इत्यादिना साहचर्याजिधानात्पक्वान्नादिबलि-
स्तुतिवक्षणपूजाद्वयस्यापीह ग्रहणं दृष्टव्यं

अर्थ:—मंदपवने करी कंपती ने लांबी, पूजाने अर्थे रचेली
ठे पुष्पमाला ते जे जिनमंदिरने विषे, एवुं आ जगाये पुष्पनुं ग्रहण
कर्युं ठे तेणे करीने तेनी संघाये शास्त्रमां ग्रहण करेली जे पक्वान्न
बलिपूजा, तथा स्तुतिपूजा. ए बे पूजानुं पण अहीं ग्रहण करवुं.

टीका:—उद्यन् जगवत्प्रतिमाविलेपनाथविमर्दनसमुष्ठल
दामोदक्यारेण प्रसरन्मृगमदः कस्तूरिका यत्र तत्तथा ॥ वसंतः प-

દ્વાંશુકમયત્વાત્ મુક્તાફલાદિવિઙ્ઘિત્તિયુક્તત્વાચ્ચ દીપ્યમાના ઝ-
હ્લોચા વિતાનાનિ યત્ર તત્તથા ॥ ચંચંતો મહાધનવસનવિભૂષણા
ગરાગપ્રસાધિતશરીરત્વાદ્ ત્રાજિષ્ણવોજનૌઘાઃ શ્રાવકસમુદાયા
યત્ર તત્તથા ॥ તતશ્ચ ગાયદ્ ગંધર્વચતત્ નૃત્યત્પણયરમણિ ચેત્યાદિ
કર્મધારયઃ તસ્મિન્ ॥ એતાનિહિ જગવદ્ગુણગાનાદીનિ પ્રવરાણિ
જિનગૃહે જક્તિહેતુકાનિ જઘ્યાનાં શુજ્જાવોદ્ધાસહેતુત્વાદ્બ્રહ્મા-
લુજિર્વિધીયંતે ॥

અર્થ:-જગવાનની પ્રતિમાના વિલેપનને અર્થે મર્દન કરી માટે
ઝહ્લોચો જે સુગંધ તે ઘારે કરીને પ્રસરતી છે કસ્તૂરી તે જે જિનમં-
દિરને વિષે, ને પટ્ટકૂલ વસ્ત્રમય છે માટે શોભતા ને મોતીની વિચિત્ર
રચનાયુક્ત છે માટે દેદીપ્યમાન એ પ્રકારના છે ચંદરવા તે જે
જિનમંદિરને વિષે એવું, ને મોટા મૂલનાં ઝારે એવાં વસ્ત્ર તથા ભૂષણ
તથા ગ્રંગરાગ તેણે કરીને દેદીપ્યમાન એવા છે શ્રાવકના સમૂહ તે
જે જિનમંદિરને વિષે એવું, એ પ્રકારનાં સર્વ જિનમંદિરનાં વિશેષણ
છે તેનો કર્મધારય સમાસ કરવો જિનમંદિરને વિષે એ સર્વ જગવાનનાં
ગુણગાનાદિ શ્રેષ્ઠ કહ્યાં તે જિનઘરને વિષે જક્તિનાં કારણિક છે માટે
જઘ્ય પ્રાણીને જાવના ઉદ્ધાસનાં કારણ છે માટે શ્રદ્ધાલુ પુરુષ કરે છે.

ટીકા:-યદુક્તં ॥

પવરેહિં સાહણેહિં પાયંજાવોવિ જાયણપવરો ॥

નય અત્તો ઉવર્તંગો એણસિ સયાણલઠયરો ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે સારાં કાસ્યે કરીને જાવ
પણ પ્રાપ્તે સારો થાય છે.

टीकाः—अथैवंविधजक्तियोग्यजिनगृहे किमिति साधवोन निवसन्ति अतग्राह ॥ त्रसंतोविज्यंतःकुतोदेवद्रव्यस्य जिनचित्तस्य उपजोगःसततं तत्र शयनासनाजोजनादिकरणेनोपजोगः तथा ध्रुवा शास्वती यावज्जीवं अथवा ध्रुवं निश्चितं मठो जिनगृह जगतीसंबद्धोयतिनिमित्तनिष्पन्नउपाश्रयस्तस्य पतिता आधिपत्यं जिनगृहलोखकोद्ग्राहणिकाकर्मांतरादिसकलचिंताकारित्वेनाधिकारित्व मितियावत् ॥ चैत्यवासिनो हि निरंतरसंचरिणुजनसंकुलतया तत्राव्यग्रं स्थातुमशकुवंत स्तदनुषक्तशुद्धि मठं विधाप्य सर्वा तच्चिंता विदधतीति जवतिमाठपत्यं ॥

अर्थः—हवे खिगधारी सुविहित प्रत्ये पूठे ठे जे आ प्रकारे जक्ति करवा योग्य जे जिनमंदिर तेमां साधु केम निवास न करे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे आ प्रकारना दोषथी जय पामता साधु नथी निवास करता, ते दोष कहे ठे, जे देव द्रव्यनो उपजोग थाय माटे उपजोग ते शुं तो निरंतर जिनमंदिरमां सूवुं तथा जोजनादिकनुं करवुं ते उपजोग ठे तथा निरंतर एटले जावज्जीव अथवा निश्चे मठपतिपणुं थाय माटे मठ एटले जिनघरनी जगती संबंधि जे यतिनिमित्त निपजाव्यो उपाश्रय तेना पतिपणुं एटले धणीपणुं, जिनमंदिरनुं लेखुं लखवुं तथा उघराणी करवी इत्यादि बीजां कामकाज करवां एम सर्व चिंतानुं करवापणे अधिकारीपणुं ठे वळी चैत्यवासी जे ते निरंतर त्यां आवता जता लोके करीने व्याप्त ठे माटे अव्यग्रपणे एटले समाधिपणे रहेवा समर्थ नथी थता ते जिनमंदिर संबंधी पृथ्वीमां मठ करावीने सर्व तेनी चिंताने पोते करे ठे माटे मठपतिपणुं तेमने ठे.

ટીકા:-તથા જગવત્પ્રતિકૃતિપ્રત્યાસતૌ જોજનશયનાસન
નિદીવનાયવિધિકરણેન જ્ઞાનાચાયસ્ય શાતના ઝંસનં ॥ જગવ-
ત્સંનિધૌહિ જોજનાદિ કુર્વાણો યતિર્જ્ઞાનાદિલાજાદ્ વ્રથ્યતીતિ
જગત્યાશાતનાઽવજ્ઞા ॥ તતશ્ચ દેવદ્રવ્યોપજોગ શ્રેત્યાદિદંદ્રઃતાન્મયઃ

અર્થ:-વઢી જગવાનની પ્રતિમાના સમીપ જોજત કરવું
તથા સૂવું તથા આસન કરવું તથા ધુંકવું इत्यादि અધિકરણે કરીને
જગવાનની આશાતના અર્થ છે. તે આશાતના શબ્દનો અર્થ જે જ્ઞા-
નાદિકનો જે લાજ તેનો નાશ થાય જેથી ઇટલે જગવંતની સમીપે
જોજનાદિકને કરતો જે યતિ તે જ્ઞાનાદિ લાજથી વ્રથ થાય છે,
માટે અશાતના ઇટલે અવજ્ઞા છે. દેવદ્રવ્યોપજોગ इत्यादि પદનો દંદ્ર
સમાસ કરવો.

ટીકા:-અથગૃહિણા જગવન્નિમિત્તં સ્વદ્રવ્યેણ નિર્માપિતે
દેવગૃહે વસત સ્તદદ્રવ્યંચ કનકાદિક મનુષ્યજ્ઞાનસ્ય યતેઃ કથં
દેવદ્રવ્યોપજોગઃ, જિનદ્રવ્યનિષ્પન્નેહિ તત્ર નિવસત સ્તદ્દ્રવ્યં
સાક્ષાદ્ જ્ઞાનસ્ય વા સ્યાદિતિચેત્ ન ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી સુવિદિત પ્રત્યે બોલે છે જે, ગૃહસ્થ
લોક પોતાને દ્રવ્યે કરીને નીપજાવ્યું જે દેવધર તેમાં નિવાસ કર-
નાર યતિને દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ કેમ કરીને થયો ? કેમ જે તે દ્ર-
વ્ય તે સુવર્ણઆદિક તેનો તો ઉપજોગ કરતો નથી માટે, ને જો
જિનદ્રવ્યે કરીને નીપજાવેલા સ્થાનમાં નિવાસ કરે અથવા તે દ્ર-
વ્યનો સાક્ષાત્ ઉપજોગ કરે ત્યારે જિનદ્રવ્યનો ઉપજોગ કહેવાય

खरो, त्यारे सुविहित बोद्ध्या जे तारे एम न बोखवुं.

टीका:—गृहिणा स्ववसुनिर्मापितत्वेपि देवसदनस्य देवत्राकृ-
तत्वेन देवद्रव्यत्वा तथाच तत्र वसतः साक्षात्तद्भनमनुपपञ्जान-
स्यापि मुने देवद्रव्योपज्ञोगोपपत्तेः ॥ साक्षाद्देवद्रव्यनिष्पन्ने तु
का वार्त्ता ॥ किञ्च नित्यं तत्र वासेन निःस्पृहस्यापि तच्चिन्तादौ व्या-
प्रियमाणस्य साक्षात्तद्ग्रन्थोपयोगस्यापि संज्ञवात् राजनियो-
गादिषु प्रथमं निरीहाणामपि पश्चात्तथाज्ञावोपलब्धेः ॥

अर्थ:—केम जे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने नीपजावेखुं एखुं
पण देवघर ते देवने अर्पण कर्युं ठे, ए हेतु माटे देवद्रव्यपणुं ठे
माटे त्यां वसिनारने अने साक्षात् ते धनने जोगवनार ए बेने पण
देवद्रव्यना उपज्ञोगनी प्राप्ति ठे, ने साक्षात् देव द्रव्ये करीने निपजा-
वेखुं होय त्यारे तो तेनी शी वात कहेबी, वळी शुं? तो निरंतर
त्यां निवासे करीने निस्पृह एवा मुनीने पण ते द्रव्यनी चिन्तादि-
कने विषे वेपारवत थवार्थी साक्षात् ते ग्रंथना उपयोगनो पण ए-
टखे साक्षात् ते द्रव्य संबंधी उपज्ञोगनो पण संज्ञव ठे, केम जे
प्रथम केटळाक निरीह एटखे जोगादिकनी वांठाए रहित मुनि
हता ते पण राज्ञानी आज्ञा इत्यादि कारणे ते द्रव्यसंबंधने पाम्या
तो पढी ते मुनिने ते द्रव्यना उपज्ञोगनी वांठा प्राप्त थइ ठे ए
हेतु माटे.

टीका:—अथास्तां तत्र वसतो मुनेर्देव द्रव्योपज्ञोग स्तथा-
पि तत्रको दोष इति चेदुच्यते तद्ज्ञोगस्यानंतजन्म सुदारुण
विषाकत्वेन जगद्वतान्निधानात्.

અર્થ:—હેવે લિંગધારી કહે છે જે જિન મંદિરમાં રહેનારને
 દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય તો પણ તેમાં શો દોષ છે, ત્યારે સુવિ-
 હિત કહે છે કે ઘણો દોષ છે. જે દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ કરે છે
 તેને અનંત જન્મ સુધી મહા આકરું પાપનું ફલ જોગવું પડે છે
 એ હેતુ માટે હમ જગવાન શ્રી તીર્થકરે કહ્યું છે.

ટીકા:—યદાહ ॥

દેવસ્સ પરીજોગો અણંતજમ્મેસુદારુણવિવાગો ॥

જં દેવજોગભૂમિસુ વુઢ્ઠી નહુ વઢ્ઠહ ચરિત્તે ॥

અત્રહિ દેવજૂમિં જુંજાનસ્યયતશ્ચારિત્રાજાવેન દારુણો વિપાકઃ
 પ્રતિપાદિતઃ ॥ તથા સંકાસાદિશ્રાવકાણાં ચૈત્યદ્રવ્યોપજોગિના
 મત્યંતદારુણવિપાકસ્યાગમેપિ બહુધા શ્રવણાત્ ॥

અર્થ:—જે માટે તે શાસ્ત્ર વચન જે દેવદ્રવ્યનો પરિજોગ કરે
 છે તે અનંત જન્મને વિષે દારુણ પાપફલને જોગવે છે, એ જમાણ દેવ
 જૂમિને જોગવમાર યતિને ચારિત્રનો નાશ થયો તેણે કરીને દારુણ
 પાપ ફલનું જોગવું પ્રતિપાદન કર્યું વઢી સંકાસાદિ શ્રાવકે ચૈત્ય
 દ્રવ્યનો ઉપજોગ કર્યો તેણે કરીને અનંત દારુણ પાપફલ જોગવું
 તે આગમમાં ઘણી જગાએ સંજ્ઞાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથા જિણપવયણવુઢ્ઠિકરં પજાવગં નાણદંસણુ-
 ણાણં, જરક્કંતો જિણદવં અનંતસંસારિત્તં દોહ ॥ તથા ચેદ્ધ્ય-

ઇવં સાહારણં ચ જો હુદ્દ મોહિયમર્ષં ધમ્મંચ સો ન યાણં
અથવા બદ્ધાહરં નરણ.

અર્થ:-તે ઉપર શાસ્ત્રના વચન જે, જિનના પ્રવચનની વૃ-
દ્ધિ કરનાર ને જ્ઞાન દર્શનના ગુણનું પ્રજ્ઞાવક એવું જિનદ્રવ્ય તેને
પ્રજ્ઞા કરનાર જે પુરુષ તે અનંત સંસારી હોય વઢી મોહ પામી છે.
મત્તિ તે જેની એવો પુરુષ ચૈત્ય દ્રવ્યને તથા સાધારણ દ્રવ્યને બગાડે,
તે પુરુષ ધર્મ પ્રત્યે જાણતા નથી. એટલે પરજીવે ધર્મ ન પામે એ જ્ઞાત
અથવા તે પુરુષ, બાંધ્યુ છે નરકનું આગ્રહું તે જેણે એવો થાય.

ટીકા:-ઇત્યાદ્યપરાપરાગમવચનાનિ । ચિંતયંતો મહામુનયો
દેવદ્રવ્યોપજ્ઞોગેન જવકૂપપાતાત્કથં ન ત્રસ્યંતિ તથા માઠપત્યા-
દપિ મહામુનયો વિજ્યતિ ॥ યતઃ મતોહિ દેવદ્રવ્ય નિષ્પન્નોવા-
સ્યાત્ ગૃહિણા યત્યર્થ સ્વદ્રવ્યેણકારિતોવા ॥ તત્રાદ્યપદ્ધે તન્નિવાસો
યતીના મુક્તપ્રકારેણ દેવદ્રવ્યોપજ્ઞોગપ્રસંગાદેવાનુચિતઃ ॥

અર્થ:-ઇત્યાદિ બીજાં બીજાં આગમ વચનને વિચારતા મ-
હામુનિ, દેવદ્રવ્યના ઉપજોગે કરીને સંસારરૂપ કૂવામાં પડવાનું
થાય છે માટે કેમ ન ત્રાસ પામે તેમજ મઠપતિપણું થવાથી પણ મ-
હામુનિ જાય પામે છે. જે હેતુ માટે મઠ જે તે દેવદ્રવ્યે કરીને નિ-
પજાવ્યો હોય અથવા ગૃહસ્થે યતિને અર્થે પોતાના દ્રવ્યે કરીને નિ-
પજાવ્યો હોય, તેમાં પ્રથમ પદ્ધ જે દેવદ્રવ્યે કરી નીપજાવેલા નિ-
વાસને વિષે સાધુને રહેવું તેનું પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારે રહ્યાન થયું કેમ
જે દેવદ્રવ્યના ઉપજોગનો પ્રસંગ થાય માટે અઘટિત છે.

ટીકા:-દ્વિતીયેત્વકલ્પનીયત્વાત્તન્નિવાસાનુપપન્નેઃ ॥ તસ્ય
કેવલસાધુનિમિત્તં નિષ્પન્નત્વેન મહાસાવચશય્યારૂપત્વાત્ ॥
યથોક્તં ॥ કાલાશ્કંતુ વઢાણા અન્નિકંતાચેવ અણન્નિકંતાય ॥
વજ્જાય મહાવજ્જા સાવજ્જા મહપ્પકિરિયાય ॥ સમણઠા સા-
વજ્જા ય સાહૂણમિતિ ॥

અર્થ:-ગૃહસ્થે યતિને અર્થે પોતાના ડ્રવ્યે કરીને નિવાસ
કરાવ્યો હોય તે રૂપ જે બીજો પદ્ધતેને વિષે પણ તે નિવાસનું અક-
લ્પવાપણું છે. કેમ જે તે નિવાસ કેવલ સાધુ નિમિત્તે નીપજાવ્યો છે
માટે મહા સાવચરૂપ છે એ હેતુ માટે સાધુને ન કલ્પે, તે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે ॥

ટીકા:-અકલ્પનીયવસત્યાદિર્યતીનાં ગ્રહણનિષેધાત ॥
॥ યદાહ ॥ પિંડં સિદ્ધિં ચ વઢં ચ, ચતુર્થ્યપાયમેવય ॥
અકલ્પિયં ન ગિહ્વિજ્ઞા, પરિગાહિજ્ઞા કલ્પિયં ॥

અર્થ:-ન કલ્પવા યોગ્ય જે નિવાસ આદિક તેનું યતિને ગ્ર-
હણ કરવાનો નિષેધ છે, ને શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે પિંડ તથા નિવાસ
તથા વસ્ત્ર તથા ચોથું પાત્ર તે સર્વ ન કલ્પે એવાં હોયતો ન ગ્રહણ
કરવાં ને જો કલ્પે એવાં હોય તો ગ્રહણ કરવાં.

ટીકા:-અથાપવાદેન મહાસાવચશય્યાવાસસ્યાપ્યામમે-
ન્નિધાનાત્તદ્રૂપમઠવાસે યતીનાં કો દોષદ્વિતિચેન્ન ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી કહે છે જે અપવાદે મહા સાવચ સ્થાનમાં પણ નિવાસ કરવો એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે માટે સાવચરૂપ જે મઠવાસ તેમાં રહેનાર યતિને શો દોષ છે ત્યારે સુવિહિત બોલ્યા જે એમ તારે ન બોલવું,

ટીકા:-ગૃહિણા સ્વદ્રવ્યેણાપિ યતિવિધાસ્યમાનદેવર્ચિતા-
જિસંધિના તસ્યનિર્માપિતત્વેન દેવજીવિ નિષ્પન્નત્વેન ચ જિનગૃહ
વદ્વસ્તુતો દેવદ્રવ્યત્વાત્ ॥ અપવાદસ્ય ચકદાચિત્કત્વેન નિત્યં
જવતાં તત્રવાસે તસ્યાપ્યનુપપત્તેઃ ॥

અર્થ:-ગૃહસ્થે પોતાના દ્રવ્યે કરીને તે સ્થાન નીપજાવ્યું પણ
એમાં આ અજિપ્રાય રહ્યો છે, જે આ સ્થાનમાં યતિ રહેશે ને રહીને
દેવર્ચિતાદિક કરશે એવા અનુસંધાને કરી નીપજાવવાપણું છે, એ હેતુ
માટે ને વઢી દેવ સંબંધી પૃથ્વીને વિષે નીપજાવવાપણું છે માટે જિ-
નગૃહની પેઠે વસ્તુતાયે દેવદ્રવ્યપણું છે એ હેતુ માટે, ને અપવાદને
તો કદાચિત્પણું છે માટે નિરંતર તેમાં રહેનાર એવા તમારે તો અપ-
વાદની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતી નથી.

ટીકા:-एवं मठवासं सदोषं मन्वाना मुनयः कथमिव मठप-
तितामंगीकुर्वीरन् ॥ तथा जगवदाशातनातोपि विवेकिनस्त्रस्यंति

અર્થ:-એ પ્રકારે મઠવાસને દોષ સહિત માનતા મુનિ જે તે
મઠપતિપણાનો કેમજ અંગીકાર કરે ! નજ કરે. વઢી વિવેકી પુરુષ
જેમ મઠવાસથી ત્રાસ પામે છે તેમ જગવંતની આશાતનાથી પણ
ત્રાસ પામે છે.

ટીકા:-અથ કેયં જગવત્પ્રતિકૃતીનામાશાતના ? કિં ગુરુણા-
મિવાસન્નગમનાવસ્થાનાદિના મુખનાશાકુહરનિઃસરદવિરલો-
ઘાસનિઃશ્વાસાદિન્નિસ્તદેહોપતાપાઘાપાદનલક્ષણા ઉદ્ભૂતાસુ
જગવદધ્યારોપેણ પૂજ્યબહુમાન પ્રકર્ષસૂચકસંત્રમાતિશયરૂપાઃ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી બોલે છે જે જગવાનની પ્રતિમાની આ-
શાતના તે કદ થાય છે, શું ગુરુની પેઠે તે પ્રતિમાને સમીપ જવું
તથા બેસવું इत्यादિકે કરીને મુખ તથા નાસિકા તેના રંધ્રથી નીક-
ળતો જે શ્વાસોશ્વાસ इत्याદિકે કરીને તેમના દેહને ઉપતાપાદિકે થાય
ए रुपની આશાતના કહો છે કે તે પ્રતિમાને વિષે જગવાનનો અ-
ધ્યારોપ થવો તેણે કરીને પુજ્યનું જે બહુમાન તેનો જે ઉત્કર્ષ તેને સૂ-
ચના કરનાર એવો જે અતિશે સંત્રમ તે રૂપની આશાતના કહો છે.

ટીકા:-ન તાવદાદ્યઃ, જગવતાં પરમપદપ્રાસત્વેન તત્પ્રતિકૃ-
ત્તીનાં તદસંબંધેન તદસંજવાત્ ॥ નાપિઠ્ઠીતીયઃ, ગર્જાગારાદ્યવગ્રહં
વિદ્વાય તિષ્ઠતાં તદસંજવાત્ ॥

॥ યથોક્તં ॥ સોલાલંદબલાણે રહધમિયાનીમમદવિવિત્તેસુ ॥

ઠંતિ મુળી જયણાણ તિત્થયરાવગ્ગહં મુતું

અર્થ:-તેમાં પ્રથમ કહી જે આશાતના તે સંજવતી નથી
કેમ જે જગવાન તો મોહપદને પામ્યા છે માટે તેમની પ્રતિમાને જગ-
વાનને કાંઈ સંબંધ નથી માટે તે આશાતના સંજવતી નથી ને બીજા
પક્ષની પણ આશાતના સંજવતી નથી કેમ જે જેમાં પ્રતિમા રહે છે

ધું ઓરનો પરસાલ ઇત્યાદિ સ્થાન તેના અવગ્રહનો ત્યાગ કરીને રહેતા જે મુનિ તેમને તે પ્રતિમાની આશાતનાનો સંજવ નથી જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે.

ટીકા:—અન્યથા જિનપ્રતિમાધ્યાસિતે રહે વસતાં આવ-
કાણાં જગવદાશાતનાજયેન બહિરવસ્થાનપ્રસંગાત્ ॥ કિંચ
ન સંજવત્યેવ સર્વથા જગવત્યજક્તિઃ, ન હિપિતુર્જવને વસતાં તત્ત
નયાનાં પિતર્યજક્તિર્નામ, પ્રત્યુત પિતરં વિદાય યુતકસદને વ-
સતાં તેષાં લોકે મહાનયશઃપટહઃ પ્રસરતિ

અર્થ:—જો એમ ન કહીએ તો જિનપ્રતિમા જેમાં રહી છે એ-
ટલે ઘર દેરાસર જેમાં છે એવાં ઘરને વિષે રહેનાર શ્રાવકને પણ જ-
ગવાનની આશાતનાના જયે કરીને ઘર મુકીને ઘર બારણે રહેવાનો
પ્રસંગ પ્રાપ્ત થશે એ હેતુ માટે વહી સર્વથા જગવાનને વિષે તેમને
જક્તિ નથી એમ કહેવું પણ સંજવતું નથી પિતાના ઘરમાં રહેનાર જે
તેના પુત્ર તેમને પિતાને વિષે જક્તિ નથી એમ કહેવું સંજવતું નથી,
જલદી પિતાને મૂકીને સાસરામાં રહેનારનો લોકમાં મોટો અપયશ-
રૂપી વમહો પસરે છે એટલે મોટો અપજશ ગવાય છે,

ટીકા:—જગવંતસ્તુ સમ્યગ્જ્ઞાનદર્શનચારિત્રદાનેન સંસાર
કાંતારનિસ્તારકત્વાત્ યતીનાં પિતૃજ્યોપ્યજ્યધિકાઃ ॥ અતસ્તેનૈ
દિષ્ટતયા તેષામવશ્યમાદરણીયા અતએવ જગવતામપૂર્વસમવસ-
રણાવૈ તત્ર સન્નિક્ષ્ણાનાં શ્રમણાનામનાગમને પ્રાયશ્ચિતમા
મમે મસ્યપાદિ ॥

અર્થ:-જગવાન તો સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શનચારિત્રનું, દાન કરીને સંસારરૂપી મોટી અટવીમાંથી નિસ્તાર કરનાર છે. એ હેતુ માટે યતિને પિતાથકી પણ અતિશે અધિક છે માટે તે જગવંત તો અતીશે સમીપપણે તે સાધુને અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે. એજ હેતુ માટે જગવંતના અપૂર્વ સમવસરણાદિકને વિષે, ત્યાં સમીપે રહેનાર સાધુ જો જગવંતની પાસે ન આવે તો તેમને શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥ જત્ય અપુલ્વોસરણં અદિઠપુલ્વં વ જેણસ-
મણેણ ॥ વારસહિ જોયણે હિં સો એઝ અણાગમે લહુયા તદેવં
જિનજ્ઞવનાંતર્વાસેપિ યતીનાં ન જગવદાશાતનાપ્રસજતીતિ ॥

અર્થ:-તે શાસ્ત્રનું વચન જે તે કારણ માટે યતિને જિનજ્ઞ-
વનમાં રહેતાં પણ જગવાનની આશાતનાનો પ્રસંગ નથી.

ટીકા:-અત્રોચ્યતે ॥ યત્તાવદજિહિતં જગવતાં પરમપદપ્રા-
સત્ત્વેન પ્રથમવિકલ્પોક્તાશાતનાઽસંજવતિતદયુક્તં ॥ જગવતાં
મુક્તત્વેપિ તત્પ્રતિકૃતીનાં તદ્ગુણાધ્યારોપેણ તત્ત્વેનાધ્યવસાનાદ્ જ-
ક્તિવદાશાતનાયાઅપિ સંજવાતૂ ॥ અન્યથા મુક્તત્વા વિશેષે જ-
ક્તેરપ્યનુપપત્તે:

અર્થ:-હવે લિંગધારીએ આ પ્રકારે ચૈત્યવાસનું મંત્રન કર્યું,
તેનું સુવિહિત પુરુષ શંકન કરે છે, જે તું યમ બોલે છે જે જગવાનતો

મોક્ષપદને પ્રાપ્ત થયા છે. માટે પ્રથમ વિકલ્પમાં કહી જે આશાતના તેનો સંજવ નથી; તે તું અયુક્ત બોલે છે કેમ જે જગવાન મુક્તિ પામ્યો છે, તોપણ તેમની પ્રતિમા વિષે, તે જગવાનના ગુણનો આરોપ કરીને જગવત્ રૂપે કરીને નિશ્ચે કરવાથી, જેમ જ્ઞાતિ ઉત્પન્ન થાય છે તેમજ આશાતના ઉત્પન્ન થવાનો પણ સંજવ છે, ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંત મુક્તિ પામ્યો છે, તેમની અહીં જ્ઞાતિ કરવાથી જગવંતને મુક્તિમાં કાંઈ વિશેષ થતું નથી. માટે જ્ઞાતિની પણ અસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ એટલે જ્ઞાતિ પણ તારે મતે ન કરવી જોઈએ, તેનો તું માને છે ને આશાતના કેમ માનતો નથી.

ટીકા:-તત્પ્રતિમાજ્ઞાત્યજ્ઞાતિમતામુપકારાપકારયોર્બહુધા-
ગમે શ્રવણાદ્વ ॥ અતએવાસન્નાવસ્થાના દિના જગવત્યાશાતના
સિદ્ધેસ્તદ્ધેતુકશ્ચૈત્યવાસપ્રતિષેધઃ પૂર્વપક્ષપુરઃસરં સિદ્ધાંતે નિ-
રવાયિ ॥ યથાહ ॥ જાતિત્યયરાણ કયા વંદણમાવરિસણાઃ-
પાદુકિયા ॥ જત્તીઃ સુરવેરિં સમણાણ તદ્દિં કદિં જણિયં

અર્થ:-વહી આગમમાં જગવાનની પ્રતિમાની જે જ્ઞાતિ તથા અજ્ઞાતિ તેના કરનારને ઉપકાર તથા અપકારનું બહુધા સાંજલવા પામું છે, એટલે જગવતની પ્રતિમાની જ્ઞાતિ કરનારને ઉપકાર થયો તે તથા અજ્ઞાતિ કરનારને અપકાર થયો તે બે શાસ્ત્રમાં સંજલાય છે, એજ કારણ માટે સમીપનિવાસ આદિ કરવાથી જગવાનને વિષે આશાતનાની સિદ્ધિ છે. તે આશાતનાનું કારણ જે ચૈત્યવાસ તેનો નિષેધ સિદ્ધાંતને વિષે પૂર્વપક્ષપ્રગટ કરીને ઘણો જે ચરવ્યો છે તે કહે છે.

ટીકા:—અસ્યાર્થઃ, યદ્યાશાતનાદોષાચ્ચૈત્યાવસ્થાનં યતીનાં ન સંગઢતે તદા તીર્થકૃતાં સુરૈર્યાઆવર્ષણાદિકા ગંધોદકસેચન સમવસરણરચનપ્રમુખા પ્રાભૃતિકા પૂજોપચારરૂપા કૃતા, તન્ન સમવસરણે શ્રમણાનાં કથં કેન પ્રકારેણાવસ્થાનં ઋણિતમિતિ

અર્થ:—એ શાસ્ત્રનાં વચન કહ્યાં તેનો અર્થ ટીકાકાર કહે છે એ પ્રથમ પૂર્વપક્ષ કરીને ઉત્તર કહેશે જે જો આશાતનાના દોષથી ચતિને ચૈત્યમાં નિવાસ કરવો નથી સંજવતો તો તીર્થકરની દેવતાએ એ પુષ્પવૃષ્ટિ, સુગંધીમાન જલનું સિંચવું, સમવસરણની રચના દર્યાદિ જેટ સામગ્રી પૂજાના ઉપચાર રૂપ કરી છે તે સમોસરણને વિષે સા. ધુને કીયે પ્રકારે રહેવાનું કહ્યું છે.

ટીકા:—અત્રૈવ પરઃસ્વપક્ષસિદ્ધયે પ્રસંગમાહ ॥ જહ સમણાણ ન કપ્પહ્ એવં એગાણિયા જિણવરિંદા ॥ કપ્પહ્થ ઠાહમં જે સિદ્ધાચયણે તથવિરુદ્ધં ॥ અત્રહિ યથા જિનાનામેકાકિસ્થપ્રસંગેનાઽનાહાર્યપ્રાતિહાર્યપ્રજૃતિસમવસરણહુવિ યતી નામવસ્થાનં કલ્પયતે એવં ચૈત્યાયતનેપિ ન વિરુદ્ધયતે ॥

અર્થ:—આ જગાએ જેમ સાધુ વિના જિનનું એકાકીપણું થવાના પ્રસંગે કરીને ક્યારે પણ પ્રાતિહાર્ય વિનાનું સમવસરણ હોય નહીં માટે નિશ્ચે પ્રાતિહાર્ય સહિત જે સમવસરણની પૃથ્વી તેને વિષે સાધુને રહેવું કલ્પે છે તેમજ ચૈત્યમાં પણ સાધુને નિવાસ કરવો તેમાં કાંઈ વિરોધ નથી.

टीकाः—इत्यादौ पूर्वपक्षे परेण कृते आचार्येण प्रसंगाच्चतुर्विधेऽपि चैत्ये यतीनां कट्पाकट्पयोः समाधिरजिहितः, यथा, सा-
हम्मियाण अछा चउव्विहे लिंगउजह कुम्बी ॥ मंगलसासय
जत्तीए जं कयं तत्थ आएसो ॥

अर्थः—इत्यादि पूर्वपक्ष बीजाए कयों त्तारे आचार्ये प्रसंगथी
चार प्रकारना चैत्यने विषे पण साधुने आ कट्पवा योग्य ठे आ
कट्पवा योग्य नथी एवा प्रकारनुं समाधान कर्तुं ठे ॥ ते गाथा ॥

टीकाः—अत्र हि प्रथमाहुं लिंगवचन जेदेन चतुर्विधस्य
साधर्मिकस्य मध्यात् कुटुम्बिनो वारत्तकादेरर्थाय यत्कृतं चैत्यादि
तत्र यतीनामवस्थानादिकं कट्पतइत्युक्तं ॥ द्वितीयाहुं तु मंग-
लादि चैत्यमध्याद् जत्तिकृतेऽयमा देशो व्यवस्थारूपः प्रति-
पादितस्तमाह ॥

अर्थः—टीकाकार ते गाथानो अर्थ कहे ठे जे आ गाथाना
प्रथम अहुंने विषे लिंग वचनना जेदे करीने चार प्रकारना साध-
र्मिकनी मध्ये कुटुम्बी जे वारत्तकमुनि इत्यादिकने अर्थे जे चैत्या-
दिक कर्तुं होय तेमां साधुने रहेवानुं कट्पे ठे एम कह्युं अने गाथाना
बीजा अहुंने विषे तो मंगलादिक चैत्यनी मध्ये जत्तिकये कर्तुं जे
चैत्य तेने विषे आ आदेश जे ते व्यवस्थारूप प्रतिपादन कयों ठे
तेने कहे ठे ॥

टीकाः—जइवि न आहाकम्मं, जत्तिकयं तहवि वज्जियं
तेहिं ॥ जत्ती खलु होइ कया जिण्ण लोएवि दिठंतो ॥ बंधित्ता

કાસવશ્ચો, વયણં અઘ્નગુણાઙ્ પોત્તીએ પત્થિવમુવાસણ ॥ સ્વલ્લુ, વિક્તિ
નિમિત્તં જયાચેવ ॥ દુઙ્ગિગ્રંધિ મલસસ વિ તણુરપ્પેસ અન્દાણિ-
યા ॥ ઝગ્ગઠં વાઝવહો ચેવ, તેણ ઇંતિ ન ચેણ ॥ અત્રહિ દેવનિ-
મિત્તનિર્મિતત્વેન જિનજવનસ્યાધાકર્મત્વાન્નાવેપિ યતીનાં
તદંતર્વાસે જગવતિ શરીરદૌર્ગધ્યાદિદેતુકાશાતનાદોષપ્રસંગાદ્
જક્તિનિમિત્તં તન્નિવાસો મુનીનાં નિવારિતઃ ॥ અતएવાતિ
પરિહારખ્યાપનાય ચૈત્યવંદનાદિગતાનાં તત્રાવસ્થાનકાલપરિ-
માણજણનેન પ્રકારાંતરેણાપિ તન્નિવાસપ્રતિષેધ સ્તત્રૈવાગમેઽ-
ન્યધાયિ ॥

અર્થ:-આ ગાથાઓને વિષે દેવનિમિત્તની પજાબું છે એ દેતુ
માટે જિન જવનને આધાકર્મપણું નથી તો પણ તે સાધુની સમીપે
જગવંત રહે છે તે શરીરનો જે દુર્ગંધ એ આદી કારણે કરી આશા-
તનાદોષ થવાનો પ્રસંગ છે. માટે જક્તિ નિમિત્તે જગવંતની સમીપે
મુનિને રહેવાનો નિષેધ કર્યો છે એજ કારણ માટે અતિશે નિષેધ
પ્રસિદ્ધ કરવાને ચૈત્યવંદનાદિકને અર્થે ચૈત્યમાં ગણા જે સાધુ તે-
મને ત્યાં રહેવાના કાલનું પરિમાણ કહ્યું છે, બીજે પ્રકારે પણ ચૈત્યમાં
નિવાસ કરવાનો નિષેધ તેહીજ આગમમાં કહ્યો છે ॥

ટીકા:-યથા, તિન્નિ વા કઢૂઈ જાવ, થુઙ્ગશ્ચો તિસિલોહ્યા ॥
તાવ તત્થ અણુન્નાયં, કારણેણ પરેણવિ ॥

અર્થ:-ત્રણ શ્લોકની ત્રણ થોયો કહેવાઈ રહે તેટલોજ વચ્ચત
ત્યાં રહેવાની રજા છે બાકી કારણે વધુ રહેવાય તેની જૂદી વાત છે

टीकाः—अतएव तद्दर्शने तदवग्रहजूमिप्रदेशो वा संच्रमएव विधातव्यो न त्ववज्ञा ॥ यदुक्तं ॥ इतो ओसरणाइसु, दंसणमित्ते गयाइ ओयरणं ॥ सुच्चइ चेइयसिहराइएसु सुस्सावगाणंपि ॥ गुरुदेवगह जूमीइ जुत्तओचेव होइ परिजोगो ॥ इठफल साहगो सइ, अण्ठिफलसाहगो इहरा ॥

अर्थः—एज कारण माटे ते जगवंतना दर्शनने विषे वा तेमनी अवग्रह जूमिना प्रदेशने विषे जक्तिनुं आधिक्यपणुं करवुं पण अवज्ञा तो नज करवी जे माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे ॥

टीकाः—इतरथाशातनाप्रसंगात् तस्याश्चानंतसंसारकारणत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ आसायण मिञ्चत्तं; आसायणवज्जणाइ सम्मत्तं ॥ आसायणानिमित्तं, कुब्बइ दीहंच संसारं ॥ तदंतर्वासे तु यतीनां सततमशनपानशयनादिक्रियासंज्ञवादवश्यंजाविनी जगवदाशातना ॥

अर्थः—जो एम न करे तो आशातनानो प्रसंगथाय ने ते आशातना ठे ते अनंत संसारनुं कारण ठे ए हेतुं माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे आशातना एज मिथात्व ठे ने आशातनानुं वर्जवुं ए समकित ठे. केम जे आशातना निमित्त संसारनी वृद्धि करे ठे माटे ते चैत्यमां निवास करे ल्यारे तो यतिने निरंतर जोजन तथा पान तथा शयनादि क्रिया करवानो संज्ञव ठे माटे अवश्य जगवंतनी आशातना थशेज.

टीकाः—अत एव पूजार्थं जिनसदनांतर्वर्तिनां तद्व्रजक्तिमतां पूर्वाचार्यै रशनादिक्रिया निवारिता ॥

॥ यथोक्तं ॥ तंबोलपाणजोयणुपाणहथीजोगसयण निष्ठवणे ॥
मुत्तुच्चारं जूअं वज्झइ, जिणमंदिरस्संतो ॥

निष्ठवणादकरणं, असक्कहा अणुचियासणाईया ॥ आययणंमि
अजोगो, इहं देवा उदाहरणं ॥ देवहरयंमि देवा, विसयविसविमो-
हिया वि न क्या वि ॥ अन्नरसाहिंपिसमं, हासकिड्डाइवि
करंति ॥

अर्थः—एज कारण माटे पूजाने अर्थे जिनजवनमां रहेला
जे ज्ञक्तिवंत पुरुष तेमनी जोजनादिक क्रिया तेमंदिरने विषे कर-
वानो निषेध कह्यो ठे. जे माटे ते शास्त्रनुं वचन जे तंबोल, पान,
जोजन, पगरखां, स्त्रीनो संजोग, शयन, थुंकवुं, मल, मूत्र, तथा
जुगटुं ए दश वानां जिन मंदिरमां वर्जवां. वळी देवताने दृष्टांते ए
आशातना न करवी, जेस देवता सुधर्मा सज्जामां जिननी दाढा ठे
तेथी स्त्रीजोगादिक करता नथी तेमज थुंकवुं तथा जोजन करवुं,
असत्कथा करवी, उंचा आसने बेसवुं इत्यादि. जिनमंदिरमां न
करवां. वळी विषयरूपी विषे करीने मोह पास्या एवा देवता पण
देरासरमां क्यारे पण अप्सरायोनी साथे हास्य क्रीडा इत्यादि
नथी करता.

टीकाः—यदपि गज्जांगारं विहायेत्यादिना द्वितीयविकल्पोक्ता
शातनाऽज्जाव प्रतिपादनं तदप्यऽदृष्टागमतां जवतो व्यंजय-
ति ॥ यतः ॥ सालालंदेत्यादि वचनस्य निपुणनिरूपणेनापि

क्वचिदप्पागमेनुपलंज्जात्, स्वमनीषाकद्विपताठानांत्वागम-
त्वाज्जिधाने सर्वत्रानाश्वासप्रसंगात् ॥

अर्थः—वळी तें कळुं जे गज्जाराने मूकीने रहेता इत्यादिके
करीने बीजा विकल्पमां आशातना नथी एवुं प्रतिपादन कथुं ते पण
त्वारुं जिनागमनुं अज्जणपणुं ठे तेने प्रगट करी आपे ठे जे हेतु माटे
“ साक्षात्तंद ” इत्यादि तारी मतिकद्विपत वचन कोइ सारा पुरुषना
निरुपण करेला ग्रंथ विषे पण तथा आगममां पण देखतुं नथी माटे
पोतानी बुद्धिये कद्वेला पाठने जो आगम कह्ये तो सर्व जगाए
अविश्वास थवानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ॥

टीकाः—किंच निश्चाचैत्यविचार प्रक्रमे यात्रानिमित्तागा-
मुकसंयतार्थं गृहिणा स्वद्रव्येण देवद्रव्येण वा बहिर्निर्मापितस्य
मंरुपादेर्निषेवणेनाधाकर्मानुमत्या देवद्रव्योपज्ञोगेन वा सुवि-
हितानां निश्चाचैत्ये गमनाज्जावः प्रत्यपादि ॥

अर्थः—वळी निश्चाचैत्य विचारना प्रकरणे विषे यात्रा निमित्ते
आवता जे साधु तेमने अर्थे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने अथवा
देवद्रव्ये करीने गाम बारणे निपजाव्यां जे मंरुप आदि रहेवानां
स्थानक तेनुं सेवन करवुं तेणे करीने आधाकर्मनी अनुमोदना अ-
थवा देवद्रव्यनो उपज्ञोग तेणे करीने सुविहितेने निश्चाचैत्यमां ज-
वानो निषेध प्रतिपादन कर्यो ठे.

टीकाः—तथाच कद्वपज्ञाप्य ॥ ठाइ मठाइओसरण मंरुवा सं-
जयठदेसेवा ॥ पेढियन्मीकस्मे, निसेवओ अणुमई दोसा ॥

અર્થ:—તે ઉપર કલ્પજાણ્યનું વચન પ્રમાણ આપે છે જે.

ટીકા:—એવંચ યદાબહિર્મૂળ નિષેવણાદિનાપિ પ્રાયશ્ચિત્તા પત્તિરજિહ્વિતા તદા કા કથા ગજ્જાગારાદિપરિહારેણ શાલાવ-
ક્ષાનકાદિષ્વવસ્થાને યતીનાં, તત્ર તતોપ્યધિકતરદોષસંજવાદિતિ

અર્થ:—એ પ્રકારે જો બાહિર મંડપમાં નિવાસાદિ કરે તો પણ પ્રાયશ્ચિત્તની પ્રાપ્તિ કહી છે તો કેવલ ગજારાદિકને મૂકીને આ-
સપાસ નિવાસ કરનાર યતીની તો શી વાત કહીએ કેમ જે ત્યાં તે થકી પણ અતિશે અધિક દોષનો સંજવ છે એ હેતુ માટે

ટીકા:—યદ્યપ્યન્યથા જિનપ્રતિમેત્યાદિના શ્રાદ્ધાનાં ગૃહ-
દિર્વાસપ્રસંજનં ॥ તત્રાપિ તદવગ્રહકલ્પિતમૂ જાગસ્યૈવ દેવાલય
ત્વાત્ અન્યસ્ય ચ સકલસ્યાપિ ગૃહિગૃહત્વાત્ તત્રવસતાં શ્રાદ્ધાનાં
નાશાતનાસંજવઃ, જિનમંદિરસ્યતુ સમસ્તસ્યાપિ જિનોદ્દેશેન નિ-
ર્માપિતત્વાત્ કથંતદેકદેશેપિ વસતાંયતીનાં નાશાતાનાદોષઃ
સ્યાદિતિ ॥

અર્થ:—વઢી અન્યથા જિનપ્રતિમા ઇત્યાદિ વાક્યે કરીને
શ્રાવકને ઘર થકી બારણે રહેવાનો પ્રસંગ થશે એમ જે કહ્યું તેનો
ઉત્તર પણ એમ છે જે ત્યાં પણ જિનમંદિરનો અવગ્રહ કલ્પેલો એટ-
લોજ જે પૃથ્વીનો જાગ તેને દેવાલયપણું છે ને બીજા સમસ્ત જાગને
તો ગૃહસ્થનું ઘર એવી સંજ્ઞા છે માટે તે ઘરમાં રહેનાર શ્રાવકને આ-

शातनानो संजव नथी ने जिनमंदिरने तो समस्तने पण जिनना न-
देशे करीने निपजाववापणुं ठे माटे ते जिनमंदिरना एक देशमां पण
रहेनार यतिने केम आशातना थाय ? थायज.

टीकाः—किंच पूजार्थं समुद्धकस्थापितजगवदंगबहुमान
निबंधनत्वेनचात्यंतविषयिणामपित्रिदशानां सुधर्मासन्नापरि-
वर्जनेनांगनासंजोगादेः सिद्धांते श्रवणात् ॥

अर्थः—वळी देवताये पूजाने अर्थे मन्त्रनामां स्थापेल जे
जगवाननां अंग तेनुं बहुमान करवुं ए हेतु माटे अत्यंत विषयी
एवा पण देवता सुधर्मा सन्नामां स्त्रीना संजोगादिकनो त्याग करे
ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए णीए माटे जगवाननी प्रतिमानुं बहु-
मान कर्युं जोशए ॥

टीकाः—यदपि लौकिकोदाहरणेन जिनजवनएव यतीनां
वाससमीचीनताव्यवस्थापनं तदपि जवतो जिनमतानैपुण्यं
सूचयति ॥ लोकलोकोत्तरमार्गयोर्भिन्नत्वात् ॥ लोकोत्तरमार्गेहि
जगवतिविद्यमानेपि वंदनव्याख्यानाद्यवसरएवसाधूनां तत्प्रत्या-
सत्तिश्रवणात् ॥

अर्थः—वळी लौकिक दृष्टांत-जे पिताने घेर पुत्र रहे इत्यादि
तेणे करीने जिन जवनमांज साधुने निवास करवो, एठीक ठे एम
जे तें स्थापन कर्युं छे पण तारुं जिन मतमां अजाणपणुं ठे तेनी

सूचना करे ठे केम जे लौकिक मार्गने लोकोत्तर मार्ग तेमां जेदपणुं रहुं ठे माटे, ने लोकोत्तर मार्गने विषे पण जगवान विद्यमान ठेते साधुने जगवंतनु वंदन करवुं अथवा व्याख्यान सांजळवुं इत्यादिकने अर्थे जगवत् पासे जे आववुं ते पण अवसरे हेतुं एम शास्त्रमां सांजळीए ठीए ए हेतु माटे.

टीका:-वैयावृत्यकरस्यापि जोजनादिसमय एव तत्सन्निकर्ष-
जावात् सततं शयनाद्यासक्त्या हि तदाशातनापत्तेः ॥ आगमे च
जगवतः पारणकादौ पादन्यासभूमावपि महागौरवार्हतया तदना-
क्रमणार्थं रत्नमयपीठनिर्माणश्रवणात् ततश्चैवंविधगौरवा-
र्हणां जगवतां प्रतिकृतिसदने पिकथं यतिनिवासः श्रेयान् स्यात् ॥

अर्थ:-वळी जगवतनी वैयावच्च करनारने पण जोजनादि
समयने विषेज जगवतनी समीपे जवानुं ठे केम जे निरंतर जो
शयनादिक पासे करे तो जगवंतनी आशातना थाय ए हेतु माटे,
अने आगमने विषे पण जगवतना पारणादिकने विषे एटले जग-
वंत ज्यां पारणुं करवा बेसे त्यां तथा पण मूकवानी जूमिने विषे
पण ते जगवतनुं आक्रमण न थाय एटले संघटादिक न थाय माटे
रत्नमय पीठ नीपजावे ठे एवुं शास्त्रमां सांजळीए ठीए ते हेतु माटे
ए प्रकारनी मोट्यप करवा योग्य जे जगवंत तेमनी प्रतिमाना घरने
विषे पण यतिने नीवास करवो ते श्रेय जणी केम होय एटले चै-
त्यनिवास सारो ते कया प्रकारे तुं कहे ठे ? ॥

टीका:-लोकेष्वेकग्रहवासेपि तनयानां च बहुमान योग्यत्वेन
पितृशय्यादि परिजोगाऽदर्शनात् ॥ यदप्य पूर्वसमवसरणादौ-

निकटश्रमणाना मनागमने प्रायश्चित्तापादनेन विद्यमानजग-
वदासत्या चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि भवतो मुग्धस्य केयूरपा-
दबंधनन्याय मनुहरति ॥

अर्थः—लोकने विषे पण एक घरमां रहेता एवा पण पुत्र ते-
मने पिता बहुमान करवा योग्य ठे माटे पितानी सुखशय्यादिकनो
उपजोग करवानुं देखातुं नथी ने जे अपूर्व समोसरण आदिकने
विषे पासे रह्या जे साधु ते न आवे तो प्रायश्चित्त करवानुं प्रतिपादन
कर्युं ठे तेणे करीने जगवाननो संबंध थाय माटे चैत्यवास अवश्य
करवा योग्य ठे एवुं जे तुं स्थापन करे ठे ते तो अणसमजु एवो जे
तुं, ते तारे आ प्रकारनो न्याय थयो जे हाथनुं आजूषण बाजुबंध
तेने छद्ने पगे बांधवुं एवा प्रकारे अणसमजुना न्याने अनुसरे ठे ॥

टीकाः—यदिह्यपूर्व समवरणे जगवंतं वंदितु मनागढतो न्यर्ण
देशस्थस्य मुनेः प्रायश्चित्तमुक्तं एतावता यतेर्जिन गृहवासस्य कि
मायातं, वंदनार्थं हि यतेर्जगवत्समीपागमनं वयं मन्यामहे एव ॥
सततं शयनादिना निवासं त्वज्यासे तदाशातनापत्त्या नेच्छामः ॥

अर्थः—जो अपूर्व समवसरणने विषे जगवंतने वंदन करवा न
आवता समीपदेशमां रहेनार मुनि तेमने प्रायश्चित्त कहुं एणे क-
रीने यतिने जिनमंदिरमां निवास करवा संबंधी शुं प्रमाण आव्युं ?
वंदनने अर्थे यतिने जगवंतनी समीपे आववुं एम तो अमो पण मा-
नीए ठीएज पण निरंतर शयनादि क्रियाए सहित तेमां निवास करे
तो ते जगवतनी आशातना थाय माटे ते निवास करवानुं नथी इच्छता

ટીકા:—ઇત્યુધ્વૈવાગમાર્થં યત્રતત્ર યુંજાનસ્ય કસ્તે પ્રતિ-
મલ્લશ્ચિત્તિ ॥ તદેવં વ્યવસ્થિતમેતત્, જગવદાશાતનાતચ્ચાસો
મહામુનીનામિતિ ॥ એ તેનાધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણો-
દ્યાનવાસો વા સ્યાદિત્યાદિ કથમુદ્યાનવાસોઽધુનાતનયતીનાં ક-
લ્પમાનઃશોષેતેત્યંતં યદુક્તં પરેણ તત્ર સંપ્રતિપત્તિરુત્તરં ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આગમનો અર્થ જાણ્યાવિના જેમ તેમ આ-
ગમના અર્થને જોરતો એવો જે તું, તેને નિવારણ કરવા કોણ સમર્થ
હે, માટે એ પ્રકારે સ્થાપન થયું જે જગવતની આશાતના થાય તેથી
મહામુનિને ચૈત્યવાસ કરવામાં ત્રાસ ઉપજે હે એણે કરીને લિંગધા-
રીએ જે કહ્યું તું જે આ કાલના મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ઉદ્યાનવાસ
થશે ઇત્યાદિથી તે યતિને આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કેમ શાષ્ટે ત્યાં
સુધી તેને વિષે ઉપન્યાસ પૂર્વક ઉત્તર એ હે.

ટીકા:—યથોક્તોદ્યાનાનાજાવેન તસ્કરાદિજ્ઞયેન ચ સંપ્રત્યુ-
દ્યાનવાસનિષેધસ્યાસ્માન્નિરપ્યુપગમાતૂ ॥ તતશ્ચૈત્યં મુનીના
મુપજ્જોગયોગ્યં, આધાકર્મદોષરહિતત્વાદિતિહેતુ રુક્તન્થેયન મુ-
નીનાં ચૈત્યોપજ્જોગયોગ્યતાયા દેવદ્રવ્યોપજ્જોગાદિદોષૈ રાગમેન
વાધિત્વાત્ કાલાત્યયાપદિષ્ટઃ ॥

અર્થ:—જે શાસ્ત્રમાં જેવું ઉદ્યાન કહ્યું હે, તેવું આ કાલમાં
મળતું નથી. ને ચોર આદિકના જ્ઞય કરીને આ કાલમાં ઉદ્યાન
વાસનો જે નિષેધ કર્યો તે પણ અમારે માન્ય હે. વલ્લી લિંગધારીએ
કહ્યું હતું જે તેજ કારણ માટે મુનિને ચૈત્યવાસ કરવા યોગ્ય હે.

આધાકર્માદિ દોષ રહિત પણું છે એ હેતુ માટે, એ પ્રકારના હેતુ તો અમોએ કહ્યું એવા ન્યાયે કરીને ચૈત્યનો ઉપજોગ કરતાં દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય છે. ઇત્યાદિ દોષ કરીને શાસ્ત્રની રીતે વાધિત લાગે છે. માટે એ જે તમારો આધાકર્માદિ દોષ રહિત રૂપી હેતુ તે હેત્વાજ્ઞાસ થયો એટલે સ્વોટો થયો.

ટીકા:—યદપિ નિસ્સકમેત્યાદિસિદ્ધાંતવચનાચ્ચૈત્યાવાસ-
જ્યુપગમ તદપ્યવિદિતાગમાન્નિપ્રાયસ્ય જવતો વચઃ, સમ્યક્
નિશ્રાકૃતશબ્દાર્થાઽપરિજ્ઞાનાત્ ॥ નહિ યત્ર સાધૂનાં નિવાસઘ્ના-
રેણ નિશ્રાઆયત્રતા જવતિ તન્નિશ્રાકૃતમિતિ નિશ્રાકૃત
શબ્દાર્થઃ ॥ કિંતર્હિ યદેશતઃ પાર્શ્વસ્થાદિપ્રતિબોધિતશ્રાવકૈઃ
સ્વયં તથાવિધિમકુર્વાણૈરપિવિધિ શ્રદ્ધાલુન્નિઃ પાર્શ્વસ્થાદીનાં
ચૈત્યગૃહાદન્યત્ર વસતામેવ નિશ્રયા નિર્માપિતં તન્નિશ્રાકૃતમિતિ

અર્થ:—વઢી જે તું નિસ્સકમ્મ ઇત્યાદિ સિદ્ધાંતના વચનથી
ચૈત્યવાસ અંગિકાર કરવાનું કહે છે તે પણ આગમના અન્નિપ્રાયને
ન જાણતો જે તું તે તારુ વચન છે, કેમ જે નિશ્રાકૃત શબ્દના અર્થ-
નુ સારી રીતે તને જ્ઞાન નથી. તેથી એમ કહ્યું છે જે જ્યાં સાધુનો
નિવાસ હોય તે ઘારે નિશ્રા આધીન છે એટલે જે સાધુની નિશ્રાએ
કર્યું તે નિશ્રાકૃત કહીએ, એમ નિશ્રાકૃત શબ્દનો અર્થ તારા કહ્યા
પ્રમાણે નથી, ત્યારે શો છે ! તો જે દૈશથી પાસથ્યાદિક પુરુષે પ્રતિ-
બોધ કર્યા પણ પોતે જેમ શાસ્ત્રમાં વિધિ કહ્યો છે તે પ્રકારે વિધિ
માર્ગને ન કરી સકતા પણ વિધિ માર્ગના શ્રદ્ધાલુ એવા જે શ્રાવક
તેમણે ચૈત્ય ઘર થકી બીજે રહેતા જે પાસથ્યાદિક તેમનીજ નિશ્રા-

યે નીપજાવ્યું તે નિશ્રાકૃત કહીએ એમ નિશ્રાકૃત શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:-કથમયમર્થો નિશ્રાકૃતશબ્દસ્ય નિર્ણીતિત્તિચેત્ ॥
 ડસન્નાવિય તત્થેવ ઇંતી ચેદ્વંદગા જેતિ નિસ્સાઈ તં જવણં સઙ્કાર્હ-
 હિયકારિય મિતિવૃદ્ધસંપ્રદાયાત્, અયમપિ કુત્તિત્તિચેત્ ॥ ણાઈ-
 મઠાઈઓસરણ મંરુવા સંજયઠ્ઠદેસેવાઈતિ કલ્પજાણ્યવચનાત્ ॥

અર્થ:-લિંગ ધારી પૂઠે છે જે એવો નિશ્રાકૃત શબ્દનો અર્થ
 એમ કીયે પ્રકારે નિર્ણય કર્યો હતો એવા અર્થ ક્યાંથી લાવ્યા
 ત્યારે સુવિહિત ઉત્તર આપે છે જે જો તું એમ કહે તો હોય તો પાસ-
 થ્યા ડસન્ના ચૈત્યવંદન કરવા આવે છે જેમની નિશ્રાએ શ્રાવકાદિકે
 જે ચૈત્ય નિપજાવ્યું છે ત્યાં એ પ્રકારના વૃદ્ધસંપ્રદાયથી નિશ્ચય
 કરીએ હોય ત્યારે લિંગ ધારી પૂઠે છે જે એ પ્રકારનો વૃદ્ધસંપ્રદાય
 પણ ક્યાંથી આવ્યો ! ત્યારે સુવિહિત ઉત્તર આપે છે જે કલ્પજા-
 ણ્યમાંથી, તે જાણ્યું વચન એ પ્રકારે કલ્પજાણ્યના વચનથી એવો
 નિર્ણય કરીએ ઠીએ.

ટીકા:-અત્રહ્યવસન્નાદય સ્તત્રૈવ નિશ્રાકૃતે ચૈત્યે વંદનાય
 ગઙ્ઘંતીત્યુક્તં ॥ અન્યત્રવસતાં ચ તેષાં તત્રાગમનં સંન્નવેત્ ॥ ય-
 દિચ તે તત્રૈવ વસેયુસ્તદાયત્યર્થં બહિર્મરુપકરણં વંદનાયાગમનં
 ચ તેષાં તત્ર નોપપદ્યેત્ ॥ નહિ તત્રૈવ વસતાં તદર્થં મંરુપવિધાનં
 તત્તેવ વા તત્રાગમનં નામ ॥ તસ્માદેવમાગમવચનેન નિશ્રાકૃત
 શબ્દાર્થાલોચના ન શ્રુતે નિશ્રાકૃતવ્યપદેશેન યતીનાં ચૈત્ય-
 વાસસિદ્ધિઃ ॥

अर्थः-आ कल्पजाप्यना वचनमां अवसन्नादिक ते निश्चा-
कृत एवुं जे चैत्य तेमांज वंदन करवा जाय ठे एम कहुं माटे
बीजी जगाए रहेता एवा ते पासस्थादिक तेमने ते निश्चाकृत चैत्यने
विषे जवानो संजव ठे, ने जो ते चैत्यमांज रहेता होततो यतिने अर्थे
बाहिर मंरुपनुं करवुं तथा तेमनुं चैत्यने विषे वंदनने अर्थे आवुं
ए बे वाना घटे नहीं केम जे ते जो चैत्यमां रहेता होततो तेमने
अर्थे मंरुप करत नहीं ने तेमने पोताना स्थान थकी चैत्यमां आवुं
पण न कहेत माटेज आगम वचने करीने निश्चाकृत शब्दनों अर्थ
विचारी जोतां आगमने विषे निश्चाकृत शब्द कहेवाने
मिषे यतिने चैत्यवास करवो एम सिद्ध थतुं नथी.

टीका:-निस्सकरु इत्यादिनाहि राजनिमंत्रादिषु पुष्टालंबनेन
प्रस्थासन्नग्रामादेर्निश्चाकृतचैत्ययात्राद्यवसरे समागतानां सुवि-
हितानां वंदनविधिरजिहितः॥वस्तुतस्तूत्सर्गेण तत्र पार्श्वस्थादि
संसर्गपरिजिहीर्षया प्रत्यहंवंदनमपि निवारितमेव ॥

अर्थः-निस्सकरु इत्यादिके करीने तो कोइक राजानुं निमं-
त्रण आदिककार्य प्राप्त थयुं होय तो पुष्टालंबन जाणीने समीप रहेला
ग्रामथी निश्चाकृत चैत्यनी यात्रादिकना अवसरने विषे आठ्या जे सु-
विहित तेमनो वंदन विधि कह्यो ठे ने वस्तुताये तो उत्सर्गथी त्यां
पासस्थादिकनो संबंध थाय तेनो त्याग करवा माटे निरंतर ते चैत्यमां
वंदन करवानुं पण निवारणज कर्तुं ठे.

टीका:-तथाएसो जहसु निस्समिति कल्पजाप्यवचनात् ॥

तत्रहि निःकारणगमने प्रायश्चित्तप्रतिपादनादिति ॥ निस्सकमे
 णाङ्गुल कङ्कवयसद्दिओ, इयवरा वए वसहिं ॥ जत्थपुण अन्निस्स
 कम्पूरिंति ताहिं समोसरणं ॥ पूरिंति समोसरणं, अन्नासइ नि-
 स्सचेइएसुं पि ॥ इहरा लोणववान्, सद्धाज्जंगोय सद्धाण मित्यागमः
 ॥ पुनरनिश्राकृतान्नावे लोकापवादरिरक्षिषया श्राद्धश्रद्धावि-
 वर्द्धयिषया च मानूदेवगृहागततथाविधोद्धृखलसमुज्ज्वलनेप-
 थ्यपार्श्वस्थाद्यवलोकनेनामीषां विपरिणाम इत्यगीतार्थानां वसतौ
 प्रेषणेन व्याख्यानादिकृते कतिपयगीतार्थयतिपरिवृतस्य सुवि-
 हिताचार्यस्य निश्राकृतेऽवस्थानं प्रतिपादयन् वसतिवासमेव य-
 तीनां प्रत्युत प्रतिष्ठापयति ॥

अर्थः-वळी निश्राकृत चैत्यने विषे लोकापवादनी रक्षा क-
 रवानी इच्छाए अथवा श्रावकनी श्रद्धा वधारवानी इच्छाए वळी ते
 प्रकारना एटले स्वेच्छाचारी निरंकुशने उजला वेषने धारण करताअने
 देवघरमां आवेला एवा पासथ्यादिक तेमने देखवाथो ए लोकोनी
 विपरित बुद्धि न थाय ए हेतु माटे अगीतार्थना निवासने विषे व्या-
 ख्यानने अर्थे केटलाक गीतार्थ साधुये वीटिला जे सुविहित आचार्य
 तेमनुं निश्राकृत चैत्यने विषे जे रहेवुं तेने प्रतिपादन करतां
 साधुने वस्तीमां रहेवुं पण चैत्यमां न रहेवुं एम उलटुं स्थापन थायळे.

टीकाः-इतरथा इयरा वए वसहि मित्यस्यांतर्गुमात्रतापत्तेः॥
 तेदेवंनिस्सकमेत्यादिना चैत्यवासं सिसाधयिषत स्तव वसतिवास
 सिद्धा यत्नेनोप्ता माषाः स्फुटमेते कोट्टवाजाता इतिन्यायेन
 विपरीतमापतितमिहो आगमार्थकौशलं नवतः ॥

अर्थः—केम जे जो एम वसतिवास सिद्ध थयो न होत ने चैत्यवास सिद्ध थयो होत तो “ इयरावए वसहिं ” एटले बी-जा वस्तीमां रहे ठे ए पदनी अंतर्गांठ तारे आवी परुत ते माटे निस्सकरु एटले निश्चाकृत इत्यादिके करीने चैत्यवासने सिद्ध करवाने इच्छतो एवो जे तुं, ते तारे उलटो वसतिवास सिद्ध थयो माटे प्रयत्ने करीने वाठ्या जे अरुद ते प्रत्यक्ष कोदरा थया एवो न्याय थयो माटे तारे तो अवहुं आवी परुयुं अहो ! तारुं आगमना अर्थने जाणवानुं रुहापण !

टीकाः—यदपि देउलियखरंटेत्यादिना देवकुलिकशब्दाच्चैत्यवाससाधनं तदप्यसम्यक्, यतिवेषमात्रधारिणामेव देकुलिक व्यपदेशात् ॥ एतद्गाथाविवरणे देवकुलिका देवकुलपरिपालका वेषमात्रधारिण इति व्याख्यानात् ॥

अर्थः—वळी देउलिय इत्यादिके करीने देवकुलिक शब्दथी चैत्यवासनी सिद्धि करी ते पण साची न करी केम जे यतिना वेष मात्रनेज धारण करनार ते देवकुलिक शब्दे करीने कहेवाय ठे, ए गाथाना विवरणने विषे देवकुलिक शब्दनो अर्थ देवकुलने पाखन करनार अने यतिवेष मात्रनोज धारण करनार एवो पुरुष ए प्रकारुं व्याख्यान कर्युं ठे. माटे

टीकाः—अतएव तेषां प्रवचनोपदेशपूर्वकपरुषज्जनरुपा खरंटनाजिहिता ॥ आगमोक्तत्वेतु चैत्यवासस्य तेषां यथोक्तकारित्वेन सुविहितकृतखरंटनानुपपत्तेः ॥ तस्मात्तार्थस्थायधर्माः

નામેવ દેવકુલિકઃ કવ્યપદેશાત્, તેષાંચાનંતતમેન કાલેન દશમા-
શ્ચર્યમહિમ્ના જવતેવ સ્વમતિકલ્પિત ચૈત્યવાસાન્યુપ્ગમપ્રતિ-
પાદનાત્રતતઃ સુવિહિતાનાં ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ

અર્થઃ—એજ કારણ માટે તે દેવકુલિક પ્રત્યે સિદ્ધાંતના ત્રણ-
દેશ પૂર્વક કઠોર જાણણ કરવા રૂપ સ્વરંટના ઇટલે તર્જન તિરસ્કા-
રાદિક કરવાનું કહ્યું છે, ને જો ચૈત્યવાસ સિદ્ધાંતમાં કહ્યો હોત તો
શાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલનાર સુવિહિત છે એ હેતુ માટે, તેમને સુવિહિત
આવીને તર્જનાદિક કરે છે એમ કહેવું ન થાત તે કારણ માટે પાસ-
થ્યાદિક જે અધમપુરુષ તેમનેજ દેવકુલિક શબ્દવતે કહેવાનું છે, ને
તે પાસથ્યાદિક અતિશે અનંતાકાલે કરીને દશમ આશ્ચર્યના મહિમા
તમારીજ પેઠે પોતાની બુદ્ધિયે કલ્પ્યો જે ચૈત્યવાસ તેનો અંગિકાર
કરવાનું પ્રતિપાદન કરે છે માટે સુવિહિતને ચૈત્યવાસ નથી. માટે તું
ચૈત્યવાસ સિદ્ધ કરે છે તે છોટો છે.

ટીકાઃ—॥કિચ યત્ર મુનયો વસંતિ તન્નિશ્રાકૃતં સ્યાત્તદા જ-
ત્ય સાહમ્મિયા બહવેશ્ચ્યાગમેન યત્ર ચૈત્યાદૌલિંગિનો વસંતિ
તદનાયતન મિત્યનાયતનત્વાન્નિધાનં વિરુદ્ધ્યેત ॥ તસ્માત્તત્તણ્વા
વસીયતે સાધુનિવાસ રહિતં નિશ્રાકૃતમિતિ ॥

અર્થઃ—બઢી તે કહ્યું હતું જે, જે, જગાયે મુનિ નિવાસ કરે છે,
તે નિશ્રાકૃત હોય એ પ્રકારનું તારું કહેવું સાચું હોય તો “ જયસા-
હમ્મિયા બહવે ” इत्यादि આગમે કરીને જે ચૈત્યાદિકને વિષે લિંગ-
ધારી વસે છે તે અનાયતન કહીએ એ પ્રકારનું અનાયતનપણનું ક-

हेवुं ते विरुद्धं यात एटले ए प्रकारनुं कहेवुं न यात एवुं कहेवा-
थीज निश्चय थाय ठे जे साधु निवास रहीत ठे तेज निश्चाकृत ठे.

टीकाः—एवं च चैत्यवास इदानींतनमुनीनामुचित आग-
मोक्तत्वादिति हेतुरुक्तन्यायेना गमोक्तत्वस्यासिद्धत्वादसिद्धः ॥
यदप्युदितंमा सैत्सीत्साक्षात्सिद्धांतचैत्यवास स्तथापि गी-
तार्थाचरित्वा त्सेत्स्यतीति यच्चतस्यैव च श्रीमदार्थ रक्षितपा-
दैरित्यादिमा च्छवास सएही त्यंतेन समर्थनं तदप्य संगतं ॥

अर्थः—वळी ते कह्युं जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवो
उचित ठे, आगममां कह्युं ठे ए हेतु माटे एम जे स्थापन कर्युं हतुं
ते पूर्व कही देखामयो एवा न्यायथी आगममां कहेवापणुं असिद्ध
थयुं, माटे ए हेतु पण असिद्ध थयो एटले खोटो थयो आगममां
चैत्यवास करवानो कोई जगाए कह्योज नथी वळी तें कह्युं जे सा-
क्षात् सिद्धांतमां चैत्यवास कह्यो नथी तो पण गीतार्थ पुरुषे आच-
रण कर्यो ठे तेथी सिद्ध थशे जे माटे आर्यरक्षित आचार्ये इत्यादि
आरंज्जीने “ च्छवाससएही ” त्यां सुधो चैत्यवास करवानुं समर्थन
कर्युं ते पण असंगत ठे अघटतु ठे.

टीकाः—च्छवास सएहीत्याद्याप्तोपदेशस्य जगवत्प्रणीता
गमेष्वनुपलंजात् ॥ मूलागमेन विरोधाच्च ॥ तथाहि ॥ श्रीम-
दार्थरक्षितपादेषु स्वर्गगतेषु प्रागेव प्रतिवादिनिराचिकीर्षया
मथुरापुरीप्रेषितेन गोष्ठामाहिलेन जनपरंपरया गुरुणां स्वर्ग
गमनं दुर्बलिकापुष्पमित्रस्य सूरिपदप्रतिष्ठा साकर्ण्यदम्पोधुर

चेतसा जातमत्सरेण ततःसमागत्य व्याख्याक्षणे श्रीदुर्बलिका
पुष्पमित्रेण सार्द्धं प्रारब्धे विवादे ततोयुक्तिसिद्धांताभ्यां प्रति-
पाद्यमानेनापि मिथ्याजिनिवेशात्तद्वचन मनञ्जुपगच्छता
संघोद्घाटना निन्हवत्त्वं प्रतिपेदे इत्यजिहित मावश्यकैः ॥

अर्थः—जे च्छवाससएही इत्यादि हितोपदेशकनुं वचन तें
वह्नुं ते तो जंगवंतनां कहेलां जे आगम तेने विषे क्यांइ पण देखातुं
नथी ने मूल आगमथी ए वचन विरुद्ध ठे एटले मूल आगमनी
साथे ए वचन मलतुं नथी आवतुं ते कही देखावे ठे आर्थ
रक्षित आचार्य स्वर्गमां गया पहेलुंज प्रतिवादिनुं निराकरण
करवानी इच्छाये मथुरापुरीमां मोकदयो जे गोष्ठामाहिल तेणे लोकनी
परंपराये गुरुस्वर्गमां गया अने दुर्बलिका पुष्प मित्रने सूरिपदनी
प्रतिष्ठा आपी ए वात सांजळी गर्वे करीने उन्मत्त जेनुं चित्त ठे ने
थयो ठे अहंकार जेने एवो ते गोष्ठामाहिल त्यांथी आवीने व्या-
ख्यानने अवसरे श्री दुर्बलिका पुष्पमित्रनी साथे विवाद आरंज्यो
त्यार पढी युक्तिथी तथा सिद्धांतथी घणुं समजाव्यो पण मिथ्या-
त्वना अजिनिवेश थकी ते दुर्बलिका पुष्पमित्र आचार्यनुं वचन अं-
गीकार न करतां एवो ते गोष्ठामाहिल संघनो उमाह करवार्थी
निन्हवपणाने पाम्यो एम आवश्यकजीमां कहुं ठे.

टीकाः—तथाहि कार्यमत्र ज्ञानादिकं ॥ कज्जानाणार्हय मि-
तिवचनात् ॥ तस्य च लेशेनाप्यत्रानुत्सर्पणात् ॥ गीतार्थाचरि-
तत्वस्य कालमानविरोधेना पास्तत्वात् ॥ देवद्रव्योपजोगाशा-
तनादि जिश्च महादोषत्वेनास्य ॥ स्तोकापराधत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—ते कहीं देखामे ठे जे अहीं कार्य ते ज्ञानादिक जाणवुं केमके कार्य तो ज्ञानादिक ठेएवुं शास्त्रनुं वचन ठे, ने ते तो खेश मात्र पण अहीं प्रगट नथी ए हेतु माटे, गीतार्थनुं जे आचरित तेने कालमाननो विरोध आवे ठे. तेणे करीने दूर कयुं माटे चैत्यवास करवामां देवद्रव्यनो उपजोग थाय तथा आशातना थाय तेणे करीने महा दोषनी प्राप्ति थाय ठे माटे एने थोमा अपराधपणानी प्राप्ति नथी, एटखे घणोज अपराध एमां रह्यो ठे ॥

टीकाः—अत एव न बहुगुणत्वमिति आगमाविरूद्धाचरणान्युपगमे जगदप्रामाण्या संजनत्वस्या आगमविरोधेन निरस्तं चैत्यवासप्रतिषेधकागमेनैव प्रागुक्तेनास्या आगमविरोधस्य स्फुटत्वात् तद विरूद्धाया एवचास्या प्रामाण्यापगमात् ॥

अर्थः—एज कारण माटे “न बहुगुणत्वं” इत्यादि जे तें कह्युं ते तो आगमथकी अविरूद्ध आचरणानो अंगीकार न करीए तो जगवंतना वचननुं अप्रमाणिकपणानी प्राप्ति आवे पण आचरणानुं तो आगमना विरोध करीने निराकरण करवापणुं ठे माटे पूर्वे कह्यो जे चैत्यवासना निषेधनुं आगम वचन तेणे करीने ए आचरणाने आगम विरोधपणुं स्पष्ट ठे, माटे ते आगमथी अविरूद्ध एवीज आचरणानुं प्रमाणिकपणुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ आचरणा विदुः आणाविरूद्धाचेव होई नायंतु इहं तिर्यकरासायणति ॥

અર્થ:-આચરણ પણ જે તીર્થકરની આજ્ઞાને અવિરુદ્ધ હોય તે પ્રમાણ ગણાય વાકી બીજી તો તીર્થકરની આજ્ઞાતના છે ॥

ટીકા:-ચદપ્યત્રાશઠા ચરિતવાચ્યા ચરિતલક્ષણોપપાદનં તદવચં ॥ તથાહિ ॥ કાલાદ્યપેક્ષ્યા ગુરુલાઘવચિંતયા અશ-
ઠૈરિયમાચરણા વ્યધાયીત્યવાદિ જવતાવ તત્રનતાવ દુસ્સૂત્રા ચર-
ણાપરાણાં કાલાપેક્ષા પરિત્રાણાય ॥

અર્થ:-વહી જે તેં અહીં અશઠ પુરુષે જે આચરણ કર્યું
શ્યાદિ આચરણ લક્ષણનું જે પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ દોષ જરેલું છે
તેજ કહી દેવારે છે જે કાલાદિકની અપેક્ષાએ કરીને તથા ગુરુ-
લાઘવના વિચારે કરીને અશઠ પુરુષોએ ચૈત્યવાસનું આચરણ કર્યું
છે એમ જે તમે કહ્યું. તિહાં પણ હત્સૂત્ર આચરણને વિષે તત્પર
એવા જે પુરુષ તેને કાલાદિકની અપેક્ષા કરવી તે કાંઈ રક્ષણ
જાણી નથી.

ટીકા:-તથાચ તન્નિર્યુક્તિઃ પંચસીએ ચુલસીએ તશ્યા સિદ્ધિઃ
મયસ્સ વીરસ્સ ॥ અવઠ્ઠિયાણદિ દસનરનયરે સમુપ્પન્ના ॥

અર્થ:-વહી તેનો નિર્યુક્તિકારે કહ્યો છે જે.

ટીકા:-તથાચા નયોર્ગાથયો રવ્યક્તદદ્યુત્પાદ જવદુપદ-
ર્શિતાર્યરક્તિ પ્રકલ્પિત ચૈત્યવાસયોઃ કાલમાનં પર્યાલોચ્યમાનં
ન ઘટાંપ્રાંચતીતિ કથં ન વિરોધઃ ॥ કિંચ સિદ્ધાંતાત્ સાદ્માન-

सिद्धागमोक्तहेतौदूषिते स्तुतार्हिगीतार्थाचरितत्वं हेतुरिति
ब्रुवाणस्य ज्ञवतो हेत्वंतरनिग्रहस्थानापत्तेः ॥

अर्थः—वळी बे गाथाने विषे अव्यक्त दर्शन अने तें बता-
वेला आर्यरक्षित तेणे कल्प्यो जे चैत्यवास तेनुं कालमान विचारी
जोतां अतिशेज घटतुं नथी माटे विरोध केम न आव्यो कहुं तुं,
वळी सिद्धांतथी साक्षात् सिद्ध नथी यतो एवो जे आगमोक्तरूपी
तारो हेतु ते दोष पमाके सते तें कहुं जे गीतार्थनुं आचरणपणा
रुप हेतु थाऊं. ए रीते कहेतो एवो जे तुं, ते तारा बीजा हेतुने
पण निग्रहस्थाननी प्राप्ति थइ एटले खंनन थयुं.

टीकाः—यदपि निस्सकमेत्यादिना आचरणाया आगमावि-
रोधाजिधानं तदपि निस्सकमेकाइगुरुइत्याद्यागमस्य वस्तुतोव-
सतिवासस्थापकत्वेना पास्तं ॥ यदपि अविलंबीजणेत्यादिना
चैत्यवासाचरणायाः प्रामाण्याज्युपगमवर्णनं तदप्यत्र कार्याव-
लंबनादेरज्ञावादपाकर्णनीयम् ॥

अर्थः—वळी तें निस्सकम इत्यादि वचने आचरणानुं आग-
मथी विरोधपणुं कहुं ते पण निस्सकमे छाइगुरु इत्यादि आगमने
वस्तुताये तो वसतिमां साधुने रहेवुं एवुं स्थापन करी देखामयुं
तेणे करीने खंनन कर्तुं वळी ते जे अविलंबीजण इत्यादिके करीने
चैत्यवासनी आचरणानुं प्रामिणिकपणुं कहुं हतुं. ते पण इहां कोई
कार्यनुं अवलंबनादिक नथी माटे एतो सांजळवा जेवुंज नथी.

ટીકા:—॥ યદાહ ॥ કાલોવિ વિતહકરણેગં તેણે વહોશ્ક-
રણં તુ ॥ નહિ એયંમિવિકાલે વિસાઈ સુહયં અમંતજુઅં ॥

અર્થ:—હોટું કામ કરવામાં કાલનું આલંબન પ્રમાણ ગણાય
નહીં કેમ કે આ કાલમાં પણ મંત્રિત કર્યા વગર વિષાદિક શા-
વાથા પ્રાણ જાય છે.

ટીકા:—કિંચ કયંગુરુ લાઘવચિંતા કિંસ્તોક ગુણપરિત્યાગેન
પ્રતૂતતમ ગુણોપાર્જનં ॥ યદાહ ॥ અપ્પપરિચ્છા એણં બહુતરગુ-
ણસાહણં જહિંહોશ્સા ગુરુલાઘવચિંતા જમ્હાનાનંવવન્નત્તિ ॥

અર્થ:—બઢી તે કહી જે ગુરુ લાઘવ ચિંતા તે કહી છે. શું
થોડા ગુણના ત્યાગે કરીને અતિશે ઘણા ગુણનું ઉપાર્જન કરવું એ
કે બીજી છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદ્વનો પરિત્યાગ કરીને
અતિશે ઘણા ગુણનું જ્યાં સાધન છે તે ગુરુ લાઘવ ચિંતા કહીય.

ટીકા:—તથાહિ અસ્યાંચૈત્યવાસા ચરણાયાં તીર્થાનુઞ્ઞિત્યા-
વયો નૃયાંસો ગુણાઃ ॥ દોષશ્ચ દેવચિંતાકરણેન દ્રવ્યસ્તવાંગી
કારોઽદ્વપ્દતિ ॥ અહોસ્વિદ્ ગુરોર્જગતો લાઘવં અવજ્ઞાચિંતયેતિ ॥

અર્થ:—તેજ કહે છે જે આ ચૈત્યવાસની આચરણને વિશે
તીર્થનો ઉદ્બેદ ન થાય इत्यादિક ઘણા ગુણ છે ને દોષતો દેવની ચિંત્યા
કરવી તેણે કરીને દ્રવ્ય સ્તવનો અંગીકાર કરવારુપ અદ્વ છે ઇ-

त्यादि ए तारे कहेवानुं ठे के गुरु एवा जे जगवंत तेनुं लाघवपणुं
एटखे श्रवज्ञा तेनी चिंता तेणे करीने गुरु लघुपणुं तारे केहेवानुं ठे.

टीका:—नतावदायः पदः ॥ चैत्यवासाचरणान्युपगमे
यतीनां देवकुलकर्मांतरवाटिकाद्देवादिचिंतादिजिश्चारित्रस-
र्वस्वापहारेण बहुत्यागात् ॥ न चाद्वपगुणलिप्सया बहुगुणस्या-
गाय स्पृहयंति प्रेक्षावंतः ॥

॥यदुक्तं॥ नय बहुगुण चाणेणं येव गुणपसाहणं ब्रह्मजणाणं ॥
इष्टं कयाश्च कज्जंकुसलासु पयच्छियारंजा ॥

अर्थ:—तेमां तारो जे प्रथम पद ते घटतो नथी केम जे
चैत्यवासनी आचरणानो अंगीकार करे त्यारे यतिने देवकुल संबंधि
जे बीजां कर्म वाकी खेतर इत्यादिकनी चिंता करवी पमे तेणे सर्व
चारित्र जाय माटे घणो त्याग थाय ए हेतु माटे अद्वप गुणने पा-
मवानो इच्छाए बुद्धिवान पुरुष घणा गुणनो त्याग करवानी स्पृहा
नथी करता. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे घणा गुणनो त्याग करीने
थोका गुणनुं साधन पंक्ति जन नथी इच्छता ने कुशल पुरुष कदापि
करे तो सारी पेठे विचारीने आरंज करे.

टीका:—अथ द्वितीयः पदः ॥ तदेवमेतत् ॥ एवंविधोत्सुत्रा
चरणान्या जगवद्वाघवहेतुत्वात् ॥ यदाह ॥ सुयवज्जाचरण-
रया पमाणयंतो तद्वाविहंग्लोमं ॥ भुवणगुरुणो वराया पमाणय-
नावगच्छन्ति ॥

અર્થ:—હવે બીજો જે પદ્ય કહ્યો તે તેમજ છે. જે એ પ્રકારની
ઉત્સૂત્ર આચરણા કરવી. તેનેજ જગવાનની લઘુતાનુ હેતુપણ છે જે

માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શાસ્ત્રમાં બાંધેલી જે આચરણા તેને વિષે
આસક્ત એવા જે પુરુષ તે જે પ્રમાણે કરે છે તે, જે પ્રકારે કરે છે તે
પ્રકારે લોક પણ કરે છે કેમજે મોટા પુરુષ વિના બીજાનું પ્ર-
માણ નથી થતું.

ટીકા:—અતएवैવંવિધાનાં ધર્માયોગ્યતૈવ સિદ્ધાંતે પ્રતિપા-
દિતા ॥

યદાહ ॥ સુત્તેણ ચોઽર્જો અન્નં ઉદ્દિસિય તં ન પન્નિવજ્જો
સો તં તવાયવજ્જો ન હોઈ ધમ્મંમિ અહિગારી ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે એ પ્રકારના પુરુષોને ધર્મનું અયો-
ગ્યપણુંજ સિદ્ધાંતને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:—એવંચોત્સૂત્રં ચૈલવાસ માચરંતસ્તે કથમશઙ્ઘાસ્તા-
દ્દશાંશ્રુતે શઠત્વાન્નિધાનાત્ ॥

યદાહ ॥ ઉત્સૂત્તમાયરંતો બંધઈ કમ્મં સુચિક્કણં
જીવોસંસારં ચ પવદ્દહ માયામોસં પક્કુવહ્ય ॥

અર્થ:—માટે એ પ્રકારે ઉત્સૂત્ર ચૈલવાસને આચરતા તે કેમ

अशठ कहीए शास्त्रमांतो तेवा पुरुषने शठ कहा ठे, ते शास्त्र वचन कहे ठे जे उत्सूत्रने आचरता जे पुरुष ते अतिशे चीकणां कर्मने बांधे ठे ने संसारने बधारे ठे. तथा माया कपट अतिशे करे ठे.

टीकाः—जीववधाद्यवयरहितत्वान्न सावयैषा चरणेत्येत दप्ययुक्तं ॥ जीववधादिसकलपापेज्योप्यधिकत्वेन प्रतिपादना दुत्सूत्रप्ररूपणायाः ॥ तथा चाहुः श्रीमत्पूज्या एतत्प्रकरणकारा एव ॥ अहह सयलन्नपावाहि वितहपन्नवण मणुमवि डुरंतं ॥ जं मरिद्धवतदज्जियडुक्कयअवसेसलेसवसा ॥ सुरथुयगुणो वि तित्थेसरोवितिहुअणअतुल्लमद्धोवि ॥ गोवाश्हिंवि बहुहा कयत्थिउं तिजयंपहु तंपि ॥ थीगोबंजणचूणंतगावि केशपुण द ढप्पहाराइ ॥ बहुपावावि पसिद्धा सिद्धा किर तंमिचेव जवे ॥

अर्थः—बली तें कह्युं जे, जीववधादि पापरहितपणुं ठे ए हेतु माटे ए चैत्यवासनी आचरणा सावय नथी ए जे कह्यु ते अ-युक्त ठे, केम जे जीववध आदिक सर्व पाप थकी अधिक जे उत्सूत्र प्ररूपणा तेनुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे ते प्रकारे श्रीमत् पूजनीक एवा आ प्रकरणना कर्त्ता तेणे कह्युं ठे जे.

टीकाः—अत एवैषा नूनं गीतार्थे निवारितापि कैश्चिदेवैहिक सुखलोलुपतया परलोकनिरपदै राटता ॥ यदपि हरिज्ञज्ञा-चार्यादीनां तथाप्रवृत्तिश्रवणादेशा बहूनामनुमतेत्यवादि तद-पि किं हरिज्ञज्ञाचार्यादीनां तथाप्रवृत्ति श्रवण प्रवादपारंपर्यात् उत्तस्वित्तदुर्मथेषु चैत्यवासप्रतिपादनात्

અર્થ:-એજ કારણ માટે નિશ્ચે ગીતાથોયે એ ચૈત્યવાસની આચરણા નિવારણ કરી છે તોપણ કેટલાક આ લોકના સુત્રમાં લોહુપિને પરલોકની અપેક્ષા રહિત એવા લિંગધારી પુરુષોયે આદર કરી છે. વળી તેં કહ્યું જે હરિજ્ઞાદિક આચાર્યની તે પ્રકારની પ્રવૃત્તિ છે એટલે ચૈત્યમાં રહેવાની પ્રવૃત્તિ સાંજઝીણ ઢીણ માટે આ પ્રવૃત્તિ બહુ પુરુષોણ અનુમોદેલી છે એમ જે કહ્યું તે પણ શું હરિજ્ઞાદિ આચાર્યની તેવી પ્રવૃત્તિ સંજઝાય છે તે લૌકિક વાતની પરંપરાથી સંજઝાય છે કે તે હરિજ્ઞાસૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તેથી સંજઝાય છે. ?

ટીકા:-ન તાવદાયઃ ॥ પ્રમાણગૂન્યસ્યપ્રવાદપારંપર્યસ્યઅ-
દારહ્ન ઇત્યાદિવદ સત્યત્વાત્ ॥ અસ્ત્યેવાત્ર તદ્ગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસ
પ્રતિપાદનમેવ પ્રમાણં દ્વિતીયઃ પદ્મ ઇતિચેત્ ॥ના॥તદ્ગ્રંથાર્થપર્યા-
લોચનેન યતીનાં ચૈત્યવાસનિબેધાધ્યવસાયાત્ ॥

અર્થ:-તેમાં પેહેલો પદ્મ જે લોકની પરંપરારૂપ તેતો પ્રમાણ ગૂન્ય છે એટલે લોકની વાતનું કાંઈ પ્રમાણ શાસ્ત્ર ચર્ચામાં અપાય નહીં કેમ જે કોઈએ કહ્યું જે તું આંચ રાચ, ઇત્યાદિ લોક વચન અ-
સત્ય છે માટે તારો એ પહેલો પદ્મ ચંદન થયો એટલે યુક્ત નથી. ને
બીજો પદ્મ જે એ હરિજ્ઞા સૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન
કર્યું છે એમ જો કહે છે તો તેનો ઉત્તર જે એ હરિજ્ઞાસૂરિના ગ્રંથના
અર્થનું પૂર્વાપર વિચારી જોવું તેણે કરીને યતિને ચૈત્યવાસ ન કરવો
એજ નિશ્ચય થાય છે.

टीका:-तथाहि ॥ तैरेव जिनजवन निर्माणं विधि पंचाश-
के श्राद्धस्य स्वाशयवृद्धि मधिकृत्योक्तं ॥ पिण्डिस्सं एत्थ अहं,
वंदणाग निमित्त मागए साहू ॥ कयपुत्ते जगवंते, गुणरयणनि-
ही महासत्ते

अर्थ:-तेज कही देखामे ठे जे ते हरिज्जद्र सूरियेज जिन-
जवननो नीपजाववानो विधिपंचाशक नामनो ग्रंथ कयों ठे तेने
विषे श्रावकने पोताना आशयनी वृद्धिनो अधिकार करीने कहुं ठे जे

टीका:-यदिह्यं चैत्यवासमज्जिप्रेयात् तदा जिनजवन नि-
र्माणयितुः श्राद्धस्याशयवृद्धिं निरूपयन् चैत्यवन्दननिमित्त मा-
गत्तान् साधून् हमत्र प्रेक्षिष्य इति नाज्जिदधीत किं त्वत्र वसतः
साधून् प्रेक्षिष्य इति प्रतिपादयेन्नचैवमतो निश्चीयते नाय-
मस्य चेतसि निविशत इति.

अर्थ:-जो आ चैत्यवास करवो एवी रीत्ये हरिज्जद्रसूरिने
वद्वज्ज होत तो जिनजवन निपजावनार श्रावकना आशयनी वृद्धिनुं
निरूपण करता सता चैत्यवन्दन निमित्त आवेला साधु तेमने हुं अ-
हीआं देखीश एम न कहेत ॥ त्यारे शुं कहेत जे अहिं चैत्यमां
वसता जे साधु तेने देखीश एम प्रतिपादन करत. ते तो एम प्र-
तिपादन नथी कयुं माटे निश्चय करीए ठीए जे ए चैत्यमां रहेवानुं
ए हरिज्जद्रसूरिना चित्तमांज न हतुं माटे ॥

टीका:-न्नु कथमयं निश्चयोयावताऽस्यैव ग्रंथांतरेषु जि-

ણર્થિવ પડ્ઠત્ય મિત્યાદિના ચૈત્યવાસપ્રતિપાદનોપલંજાદિતિ-
 ચેત્ ॥ ન ॥ ગ્રંથાંતરાણા મપ્યેતદવિરોધનૈવ વ્યાખ્યાનાત્ ॥ નહિ
 તથાવિધા મહાગ્રંથકારાઃ પરમાત્માન શ્રૈદંયુગીનસમયસિ-
 ઙ્ઘાંતાર્થપારાવારપારગતાઃપરસ્પરવિરોધિનમર્થ સ્વગ્રંથેષુ નિ-
 જંત્સંતીતિ સંજવતિ ॥

અર્થઃ--ત્યારે લિંગધારી બોલે છે જે એવો નિશ્ચય ક્યાંથી કર્યો,
 જે માટે એમનાજ કરેલા બીજા ગ્રંથને વિષે કહ્યું છે જે જિનર્થિવની
 પ્રતિષ્ઠાને અર્થે ઇત્યાદિ વચને કરીને ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન અમોએ
 કર્યું છે, ત્યારે ઉત્તર કરનાર કહે છે જે એમ જો તારે કહેવું હોય તો
 તે ન કહીશ કેમજે બીજા ગ્રંથનું પણ એ ગ્રંથની સાથે વિરોધ રહિત
 વ્યાખ્યાન છે એ હેતુ માટે, કેમ જે તેવા મોટા પુરુષ મોટા ગ્રંથ ક-
 રનાર ને શ્યા કાલના સમયનાં સિદ્ધાંત, તેના અર્થ તે રૂપી સમુદ્ર
 તેના પારગામી તે પરસ્પર વિરોધ સહિત અર્થને પોતાના ગ્રંથોને વિષે
 કેમ બાંધશે નહિજ બાંધે એવો સંજવ છે.

ટીકાઃ--અન્યથા તેષામપિલોકવિપ્રક્ષિપ્સયૈવ પ્રવૃત્તત્વેના ના-
 સત્વપ્રસંગાત્ ॥ તસ્માત્ તદૂગ્રંથઃ સકલોપિ પૂર્વાપરાવિરોધેન
 સમ્યક્ વિવિચ્ય વ્યાખ્યેયઃ ॥

અર્થઃ--જો એમ ન કહીએ તો તે મોટા પુરુષને પણ લોકને
 ઠગવાની ઇચ્છાએ પ્રવર્તવાથી અહિતકારીપણાનો પ્રસંગ થાય તે હેતુ
 માટે તે સર્વે ગ્રંથ પણ પૂર્વા પર વિરોધ રહિત સારી પેઠે વિચારીને
 વ્યાખ્યાન કરવા યોગ્ય છે, પણ એક કકમ્નો તેમાંથી લેઈને પોતાના

નુંના અજિપ્રાય સાથે મેલવીને જેમ તેમ વ્યાખ્યાન ન કરવું.

ટીકા:-તથાહ્યદ્વક્રિયાંવસતિં વ્યાચક્ષાણેન શ્રીહરિન્નઙ્ગ-
સૂરિણા વ્યાખ્યાતં ॥ ઇથ્ય સયઠા નેયા, જા નિયન્નોગં પરુચ્ચકાર-
વિયા ॥ જિણવિંબપશ્છત્થં, અહવા તક્કમ્મતુલ્લતિ ॥ યા નિજન્નોગં
સ્વકુટુંબોપન્નોગં પ્રતીત્યોદિશ્ય યદ્દિણા કારિતા સા સ્વાર્થાવસતિ-
રત્ત્વ સ્વોદેશેન કારિતત્વાત્ સ્વાર્થાસ્ફુટૈવ ન કેવલમિયમેવ યા-
વદન્ધાપીત્યાહ ॥

અર્થ:-તે વિરોધનો પરિહાર કરીને વ્યાખ્યાન કહી દેવાને
હે જે અદ્વ ક્રિયાવાલી વસ્તી ઇટલે નિવાસ તેને કહેતા એવા શ્રી
હરિન્નઙ્ગસૂરિયે વ્યાખ્યા કરી હે જે, પોતાને જોગવવાને અથવા
પોતાના કુટુંબને જોગવવાનો ઉદ્દેશ કરીને યદ્દિસ્યે કરાવી તે સ્વાર્થી
વસતિ કહીએ કેમ જે અહીંઆં પોતાના ઉદ્દેશે કરીને કરાવવાપણું
હે માટે સ્વાર્થ પ્રગટ જણાયજ હે પણ કેવલ એજ સ્વાર્થ હે એમ નહીં
ત્યારે શું ? તો બીજી પણ સ્વાર્થા હે એમ કહે હે.

ટીકા:-જિનવિંબપ્રતિષ્ઠાર્થ ॥ અથવેત્યનેન સ્વાર્થકારિતેત્ય
નુષજ્યતે ॥ જિનવિંબપ્રતિષ્ઠામુદિશ્ય યદ્દિણા કારિતા સાપિસ્વા-
ર્થા ॥ નન્વેષા સાધર્મિકનિમિત્તં કૃતત્વાદ્યતીનાં ન કદ્વિપણ્યત
इत्यत्र आह ॥

અર્થ:-જિનવિંબની પ્રતિષ્ઠાને અર્થે કરાવી તે પણ સ્વાર્થા હે ॥
અથ ઇ પદે કરીને પોતાને અર્થે કરાવી એવો સંબંધ થાય હે. જિન-

વિંબની પ્રતિષ્ઠાનો ઉદ્દેશ કરીને ગૃહસ્થે કરાવી તે પણ સ્વાર્થા ક-
હીયે, પણ એ સાધર્મિક નિમિત્ત કરાવી છે. માટે યતીને નહીં કહ્યે
એમ નહીં કહેવું એતો સાધુને કહ્યે છે એમ કહે છે.

ટીકા:-તત્કર્મ્મતુદ્યા જિનાધાકર્મસમા ॥ યથા જિન-
સ્યાસાધર્મિકત્વાત્તન્નિમિત્તં નિષ્પન્નં જક્તાદિ મુનીનાં કલ્પતે એવં
વસતિરપિ ॥ યથોક્તં ॥ સાહમ્મિનુ ન સક્ખા, તસ્સકયં તેણ કલ્પહ
જઈણં ॥ જંપુણ પન્નિમાણ કયં, તસ્સ કહા કા અજીવત્તા ॥

અર્થ:-જે તે જીવના કર્મને તુલ્ય છે. એટલે જિનના આધાકર્મ
સમાન છે કેમ જે જિનના સાધર્મિક છે. એ હેતુ માટે તે જિનને
અર્થે નિપજ્યું જે જક્તાદિ તે મુનિને પણ કહ્યે છે તે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે.

ટીકા:-તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ પૂર્વં હિ પ્રતિષ્ઠા પ્રયોજનેન ગૃહિ-
ણા સ્વદ્રવિણેનપૃથક્ મંરુપાદિઃ કારિતઃ ॥ તતઃ પશ્ચાદ્વૃત્તે પ્ર-
તિષ્ઠાપ્રયોજને પ્રતિમા મધ્યેજિનગૃહ નિવેશિતા, મંરુપાદિશ્ચ
પ્રતિમાધિષ્ઠાનશૂન્યઃ શ્રાવકસત્તયૈવ ॥ તતસ્તદનુક્રયાતદ્ગો દે
હ્ય તત્રાપિ યતીનાં નિવાસે ન ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ જિનવિંબશૂન્ય
ત્વાત્તસ્યેતિ ॥

અર્થ:-તેહીજ કારણ માટે કહ્યું છે જે પૂર્વ પ્રતિષ્ઠાનું પ્રયોજન
છે, તે હેતુ માટે ગૃહસ્થે પોતાના દ્રવ્યવતે જૂદા મંરુપાદિક

सन्धो होय ठे ने त्यार पठी प्रतिष्ठानुं प्रयोजन समाप्त थया पठी प्रतिमा जिनघरनी मधे स्थापन करीने ए मंरुपादिक प्रतिमा त्रि-
नानुं शून्य श्रावकनीज सत्ताये रह्युं होय ठे. त्यार पठी ते श्रावकनी
आइहा लइने जाणे ते श्रावकना घरमांज निवास करे तेम ते मंरु-
पादिकने विषे साधु निवास करे ठे. माटे ए प्रकारे चैत्यवासनी सिद्धि
ठे केमजे ते मंरुपादि जिन बिंबवने रहित ठे. ए हेतु माटे.

टीकाः—एवं जिनजवनोद्देशेन निर्मापयितुरुत्तरोत्तरफलं
प्रतिपादयता तेनैवाभिहितं. ॥ जिणबिंबस्स पइठा, साधुनिवा-
सोय इत्यादि ॥ पूर्व हि श्राद्धोजिनगृहं कारयति ॥ ततो जिनबिंबं
ततस्तत्प्रतिष्ठां ॥ ततस्तत्र ग्रामादौ साधूनां निवासोऽवस्थानं
जवति ॥ वैत्यगृहाध्यासिते हि नगरादौ प्रायेण विहारकर्मा-
दिनायतीनां निवासो जवति नत्वत्रोक्तं जिनगृहे साधुनिवास्त
इत्यतः कथमितो जिनजवनवासः सिध्येत ॥

अर्थः—एहीज प्रकारे जिनजवनना उद्देशे करीने निपजावनार
पुरुषने उत्तरोत्तर फल थाय एम प्रतिपादन करता तेहीज हरिजिह
सूर तेणेज कहुं ठे जे जिनबिंबनी प्रतिष्ठाने साधुनो निवास ज्यां
ठे इत्यादि श्रावक प्रथम जिन घर करावे ठे. ने त्यार पठी बिंब करावे
ठे ने त्यार पठी तेनी प्रतिष्ठा करावे ठे त्यार पठी ते ग्रामादिकने
विषे साधुनो निवास थाय ठे. केमजे चैत्यगृह जेमां रह्युं होय एवुं
नगरादिके तेने विषे बहुधा विहारक्रम आदिके करीने आब्या एवा
साधु तेनो निवास थाय ठे एण एम नथी कहुं जे ए जिनजवना

साधुनो निवास थाय माटे ए वचन थकी केम जिनभवन वास सिद्ध थाय.

टीका:-एवंदेयंतु न साधुज्य इत्यस्याप्ययमर्थः ॥ कारयित्वापि गृहिणा साधुज्यः पुनर्वस्तुं जिनगृहं न देयं जगवदागमे निवारणात् ॥ यथाच येनच प्रकारेण शुद्धवसतिजक्तपानकादि धर्मोपग्रहदानेन तत्र नगरादौ विहारक्रमेणागताः संतस्ते तिष्ठन्ति तथा कार्यं ॥ वसहीसयणासणजत्तपाणजेसज्जवत्थएत्ताइ॥जइविन पज्जत्तघणो, थोवाविहु थोवयं देइ ॥ इतिवचनात् ॥ वसत्यादिदानं विना तत्रागतानामपि यतीनामवस्थानानुपपत्तेः॥

अर्थ:-वली एमज साधुने न आपवुं तेनो पण आ अर्थ ठे. जे गृहस्थे करावीने पण साधुने निवास करवाने जिनधर न आपवुं केम जे जगवत्तना आगममां निवारण कर्युं ठे ए हेतु माटे जे प्रकारे एटले शुद्ध निवास जक्तपान आदिक धर्मनां उपकरण देवे करीने त्यां नगरादिकने विषे विहारना अनुक्रमे आव्या जे साधु ते रहे तेम करवुं, निवास, शयन, आसन, जक्त, पान, औषध, वस्त्र, पात्रादिक यतिने आपे केम जे यतिनो विनय करवाने विषे जेणे धन जोक्युं ठे एवो वितित गृहस्थ थोक्कामांथो थोमुं पण आपे इत्यादि वचनथी निवास आदीक दीधा विना त्यां नगरादिकने विषे आव्या एवा पण यतिने रहेवानुं न थाय ए हेतु माटे.

टीका:-गृहिणोपि च यति विहारदेश मंतरेणोत्सर्गेण वा-
स्तविकारान् ॥

यदुक्तं ॥

श्रावकविधि मज्झिम्माश्रमसंघातस्य श्रीविरहांकेन॥निवसिज्जा तत्थ सद्धो,
साधूणां जत्थ होई संपाठ ॥ चेईहराइ जम्मि, तदन्नसाहम्मिया चेव॥

अर्थः—गृहस्थने पण जे जगाए साधुनो विहारन थतो होय तेवा स्थळमां उत्सर्ग मार्गे रहेवानो अधिकार नथी. जे माटे श्रावक विधिने कहेता श्री विरहांक तेमणे कहुं ठे जे, त्यां श्रावक रहे ज्यां साधुनुं आगमन थतुं होय तथा ज्यां चैत्य देरासर साधर्मिक रहेता होय ते जगाए रहे.

टीकाः—तथाऽक्षयाऽविनश्वरीनी वीमूलधनं गृहिणाहि जिन-
गृहं कारितवता शीर्णजीर्णतत्समारचनाय समुद्घके अव्यं
निहितं ॥ तस्य च अव्यस्य वृद्ध्यादि विद्धितलाप्तेन जिनगृह
समारचनया जवत्याक्षया नीवी.

अर्थः—वळी अक्षय एटले नाश न पामतुं एवुं मूल धन कीयुं तो जिनघरने करावतो एवो गृहस्थ तेणे परतुं अथवा जिर्ण थतुं एवुं जिनघर तेने समारवाने अर्थे लाजकामां नाखुं तेने मूल धन कहीए ते अव्यने वधारवाथी जे लाज थाय तेणे करीने जिनघरनी सार संचाल थया करे माटे ए धन अक्षयनीवी ए प्रकारे कहेवायठे.

टीका—तथाहि यस्मात् एवमनेन प्रकारेण धर्मे जिनगृहं ज्ञेयं
पश्चात्तरकोटं ॥ एतदुक्तं जवति ॥ तत्र नगरादौ स्थितानां हि

साधूनां जिनगृहागतानां धर्मदेशनया ज्ञव्यलोकस्योत्तरोत्तर
गुणस्थानप्रापणेनाह्वयनीवीसमारचनादिना भूरिकाल मनु-
वृत्याच कारयितुस्तद्वंश्यानां तदन्येषां चार्चित्यपुण्यसञ्चारका-
रणत्वात् संसाराकूपारतारणाच्च ज्ञवति जिनज्वनं वंशतर
कांरुमिति ॥

अर्थः—तेज कह्यो देखामे ठे जे जे हेतु माटे ए प्रकारे ए
जिनघर वंशतहकांरु ठे एम जाणवुं एटले वंश परंपराने तारणहार
ठे ते कह्युं ठे जे ते नगरादीकने विषे रह्या जे साधु ते धर्म देशना
देवी ए हेतु माटे जिनघर प्रत्ये आवेला तेमनी धर्मदेशनाए करीने
ज्ञव्य प्राणीने उत्तरोत्तर गुण स्थाननुं पामवुं थाय ए हेतु माटे ने
अह्वयनीवीए करीने जिनघरनी सारसंज्ञाळ घणा काळ सुधी चा-
लती रहे तेणे करीने करावनारने तथा तेना वंशमां थएला पुरुषोने
तथा बीजाने चिंतनमां पण न आवे एवो पुन्यनो समूह थवानुं
कारणपणुं ठे. ए हेतु माटे ने संसार समुद्र थकी तारण करनार ठे
माटे ए जिनज्वन वंशतरकांरु ठे एटले वंश परंपराने तारण करनार ठे.

टीकाः—एवंचास्य तात्विके व्याख्याने कुतश्चैत्यगृहवासा
वकाश ॥ यदपि समरादित्यकथायां साध्व्याश्चैत्यांतः प्रतिश्रय
प्रतिपादनेन चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि सकलजनताप्रकृतिसु
जगत्वेनास्यामसर्व दोषायामतिसरसायां माधुर्यसौकुमार्य
वर्यायां कथायां पृथिव्यामिवनिहितं चैत्यवास प्रतिपादनं
बीजमिव प्रयते इति विचिंत्य केनापि भूषेना श्रेस्तीति संज्ञायते ॥

अर्थः—ए प्रकारनुं यथार्थ व्याख्यान करीए त्यारे क्यांथी चैत्यवासनो अवकाश आवे एटले चैत्यवासनुं स्थापन क्यांथीज थाय वळी तें कहुं जे समरादित्यनी कथाने विषे साध्वीनो चैत्यनी मांही प्रतिश्रय ठे एटले तेमां रही ठे तेने केवलज्ञान उपज्युं ठे इत्यादि प्रतिपादन कर्तुं तेणे करीने चैत्यवासनुं स्थापन करे ठे ते पण समग्र लोकनी प्रकृतिने सुंदर लागे माटे निर्दोषने अतिशे सरस ने मधुर सुकुमार एवी आ श्रेष्ठ कथा तेने विषे जेम सारी पृथ्वीमां बीज नांखे ने ते विस्तार पामे तेम कोइक धूर्त पुरुषे ए चैत्यवासनुं प्रतिपादनरूपी बीज नांख्युं ठे. एटले लख्युं ठे एम संज्ञव थाय ठे.

टीकाः—अतएवावश्यक टीकायां पंचनमस्कारनिर्युक्तौ ॥ रा-गदोस कसायाइ, इंदियाणी य पंचवि इत्यादि श्लोकं विवृण्वन् समरादित्यकथाकार एव चित्रमयूरनिगीर्णोदीर्णहारादिप्र-तिवद्भायां सर्वांगसुंदरीगणिन्याः कथायां चैत्यवासानजिलाप-नैव केवलज्ञानोत्पादप्रत्यपीपदत् ॥

अर्थः—एज हेतु माटे आवश्यकजीनी टीकाने विषे पंच नमस्कारनी निर्युक्तिने विषे रागदोष कषाय पांच इंद्रियो पण इत्यादि श्लोकनुं विवरण करता जेम समरादित्यनी कथाना करनार तेणे चित्रमयूरे हारादिक गळी लीधो ने पाठो काढी नांख्यो इ-त्यादि वात वने बंधायली जे सर्वांगसुंदरी गणिकानी कथा तेने विषे चैत्यवास कह्या विनाज केवल ज्ञाननी उत्पत्तिनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—इत्थं च तत् ॥ कथमन्यथा तथा विधाः श्रुतधराः

સ્વપ્રંથેષુ વસતિં વિસ્તરેણ યતીનાં વ્યવસ્થાપ્ય ક્વચિદાગમ વિ-
રુદ્ધચૈત્યવાસ મન્નિધાસ્યંતિ ॥ આગમવિરોધશ્ચાત્ર સ્ફુટાવ ॥

અર્થ:-માટે એ વાત જો એ પ્રકારે ન હોય અને તું કહે છે તે પ્રકારે હોય તો એવા મોટા પુરુષ શ્રુતધર પંચવસ્તુકાદિ પોતાના પ્રંથને વિષે સાધુને વસતિમાં નિવાસ કરવો એમ વિસ્તાર સહિત સ્થાપન કરીને ક્યારે પણ આગમ વિરુદ્ધ એવા ચૈત્યવાસનું સ્થાપન થાય એવું કહેજ નહીં ને તે આગમ વિરુદ્ધ તો આ જગાએ પ્રગટજ દેખાય છે.

ટીકા:—તથાહિ ॥ અવસ્યર્પિણ્યાં સુષમદુઃખમાદુઃખમ
સુષમયોઃ સામાન્યેનૈવ કેવલજ્ઞાનોત્પાદપ્રતિપાદનાત્ ॥ દુષ-
માયાં તુ ચતુર્થારકપ્રવ્રજિતાનામેવ તદન્નિધાનાત્ ॥ ચૈત્યવાસસ્ય
ચાનંત તમેન કાલેન દુઃખમાયામેવસમામ્નાતત્વાત્ ॥

અર્થ:-તેજ વિરોધ દેખાકે છે જે અવસર્પિણી કાલમાં સુખ દુઃખમા જે ત્રીજો આરો ને દુઃખમસુખમા જે ચોથો આરો તેને વિષે સામાન્યે કરીને જ કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું છે માટે અને દુઃખમા જે પાંચમો આરો તેને વિષે તો જે ચોથા આરામાં પ્રવ્રજ્યો હોય તેનેજ કેવલજ્ઞાન થાય, બીજાને ન થાય એમ કહ્યું છે એ હેતુ માટે ચૈત્યવાસનું અનંતેકાલે દુઃખમા કાલમાંજ થવાયું કહ્યું છે માટે એ વિરોધ જણાતોજ છે.

ટીકા:-નચ તદારંજાવ ચૈત્યવાસાચ્યુપગમ ઇતિવાચ્યં ॥

बारसवाससएहिं सहेहि मित्यादिना गणधरपूर्वधरादिपुरुषसिं-
हात्यय एव सातशीलैः कैश्चिदेव तत्प्रकटपनस्य श्रवणात्,
तत्क्षेत्रन्यायस्य क्षेत्रान्तरेष्वपिनवसु प्रज्ञापनात् ॥ अतः कथं चै-
त्यवासकाले केवलोत्पादः संगच्छेत इति ॥

अर्थः—वळी तारे एम कहेवुं होय जे चोथा आराना अंतरे
पांचमा आराना आरंज कालने विषेज चैत्यवास हतो एम मा-
नीशुं तो, ए प्रकारे न कहेवुं, केमजे साढाबारसें वरस थया पढी
चैत्यवास थयो. इत्यादि शास्त्र वचने करीने ज्यारे गणधर तथा पूर्व
धर आदि मोटा पुरुष [सिंह] नाश पाम्या त्यासेज शाता शीललंपट
एवा केटलाक पुरुषोए चैत्यवास कलप्यो ठे. एम विशेषावश्यकमां
संज्ञलाय ठे ए हेतु माटे ने ते आश्चर्य क्षेत्र न्याये करीने एटले जेम
आ नरतक्षेत्रमां दस आश्चर्य थयां तेम बीजां जे नव क्षेत्र तेने विषे
पण बीजे रुपे दस आश्चर्य थाय ठे एम कहेवापणुं ठे माटे चैत्यवास
काले केवलज्ञाननी उत्पत्ति केम संज्ञवे.

टीका—न्यदपीदानीं बहूनामेकवाक्यतयो चैत्यवासप्रवृत्त्या-
तत्समर्थनं तदप्यसंगतं ॥ सुखलोत्तयाश्रुतनिरपेक्षाया बहुजन
प्रवृत्तेरप्यप्रमाणोपगमात् ॥ अन्यथा मरीच्यादिप्रज्ञसप्रवृत्तेर-
पिप्रामाण्योपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी जे तें कहुं के हालमां चैत्यवास करवो एम बहु
पुरुषनी एक वाक्यता ठे. एटले घणा पुरुष एम कहे ठे ने करे ठे.
तेणे करीने चैत्यवासनी प्रवृत्ति ठे, एवी रीते प्रतिपादन कर्तुं ते पण

અસંગત છે એટલે છોટું છે. કેમજે સુખની લોહ્યપતાયે શાસ્ત્રની અ-
પેક્ષા વિના ઘણા લોકની જે પ્રવૃત્તિ, તેનું પણ પ્રામાણિકપણું નથી
ને તેનું જો પ્રામાણિકપણું કહીએ તો મરીચિ આદિક પુરુષોએ કહે-
લો જે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ તેનું પ્રામાણિકપણું થશે એ હેતુ માટે

ટીકા:—સાતસંપદ્ધંપટાનાંચેયં પ્રકૃતા પ્રવૃત્તિઃ ॥

યદુક્તં ॥ અહમાહમેહિ નામાશ્રિયન્નવધાયસાદુર્લિંગીર્હિ ॥
જિણધરમઢઆવાસો, પકપ્પિઠં સાયસીલોર્હિ

અર્થ:—શાતા સુખમાં લંપટી એવા પુરુષોની પ્રવૃત્તિ છે, જે
માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અધમાધમ એવાને કેવલ નામે કરીનેજ
આચાર્ય ઉપાધ્યાયને સાધુ પ્રકારે કહેવાતા ને શાતા સુખના લોહ્યપી
એવા લિંગધારી પુરુષોએ જિનધરમાં તથા મઠમાં નિવાસ કરવાનો
કલ્પ્યો છે.

ટીકા:—યદપિ વિશેષદોષાનુ પલંજાત્ ગીતાર્થાચરિત-
સ્યાસ્યા પ્રામાણ્યનિરસનં તદપ્યસમીચીનં ॥ ઉત્સૂત્રાચરણાયા
વિશેષદોષસ્ય પ્રાગેવ દર્શિતત્વાત્ ॥ ગીતાર્થાચરિત્વસ્ય ચ
પાર્શ્વસ્થાદિઙ્ગિરાચરિત્વેનાપાસ્તત્વાત્ ॥ તેષાં બહૂનામપ્યા
ચરણાયા અશુદ્ધિકરત્વેનાપ્રામાણ્યાંગીકારાત્ ॥ ગીતાર્થસ્ય ચૈ-
કસ્યાપિતસ્યાઃ પ્રામાણ્યોપગમાત્ ॥

અર્થ:—વઢી તેં કહ્યું જે વિશેષ દોષ દેખાતો નથી માટે ગી-

तार्थ पुरुषोए ए चैत्यवास आचर्यो ठे, माटे अप्रमाणिक नथी. एम जे तारुं कहेवुं ते सारुं नथी. एटले खोटुं कहुं हुं केमजे उत्सूत्र आचरणा करवी एज मोटो विशेष दोष ठे, एम अमोए प्रथम दे-
खारुं ठे. ने पासस्थादिके ए चैत्यवास आचर्यो ठे, ए प्रकारे कही
देखारुं तेणे करीने गीतार्था चहितरूपी हेतुनुं खंरुन कर्तुं ठे. माटे
ते घणा पासस्थाए चैत्यवास आचरण कर्यो ठे तो पण अशुद्धिनो
करनार ठे; अप्रमाणिक ठे केम जे जो एक गीतार्थ पुरुषे आचरण
कर्यो होय तो पण प्रामाणिकपणुं थाय ए हेतु माटे

टीका:—॥ यदाह ॥

जं जीय मसोहिकरं पासत्थपमत्त संजयाइ सं
बहुएहिवि आइन्नं नतेणजीएण ववहाइ ॥
जंजीयं सोहिकरं संविग्गपरायणेण दंतेण ॥
इक्केणवि आइन्नं तेण्य जीएण ववहारो ॥

अर्थ:—शास्त्रमां कह्युं ठे जे ते अशुद्धि करनार कट्य ठे जे
पासस्था ने प्रमत्त एटले मनमां आवे तेम चालनार नाम साधु एवा
घणा पुरुषोए आचरण कर्तुं ते जीतकट्ये करीने व्यवहार करवा
योग्य नथी ने ते जीतकट्य शुद्धि करनार ठे जे संविग्ग परायणेने
दांत एवा एक पुरुषे पण जे आचरण कर्तुं ठे. ते जीतकट्ये करीने
व्यवहार करवा योग्य ठे.

टीका:—एतेन यदपि गीतार्थाचरितस्वस्थसिद्धाविहेत्वा

जासनिरासप्रतिपादनं तदपि मुग्धस्य निविरुमंशुक ग्रंथौ कांचनं
बध्नतस्त्रिद्रेण तत्पतनमनुपलक्षतो वृत्तांतमनुहरति ॥ हेत्वा-
जासोद्धारं कुर्वतापि जवता हेतोर्गीतार्थाचरितत्वस्योक्तन्यायेन
पतनानवगमात् ॥

अर्थः—एणे करीने जे तें पूर्वे गीतार्थ आचरणरूपी खोटा
हेतुनो नाश प्रतिपादन कर्यो हतो एटले चैत्यवास साधुने करवा
योग्य ठे. गीतार्थे आचरण कर्यो ठे. ए हेतु माटे ए प्रकारना हेतुनुं
सत्यपणुं प्रतिपादन करवा गयो, तो पण जेम कोइक मुख पुरुषे
सोनानो करुको वखने ठेमे आकरी गांठ वाळीने बांध्यो पण ते वख
काणुं हतुं तेमांथी नीकळी परयो ते न दीठो तेम तुं पण ते मूर्ख
जेवो हुं केम जे तेनुं दृष्टांत तारा उपर लागु थाय ठे शायी के जेम
जेम ते हेतुने साचो करवा प्रयत्न करुं हुं तेम तेम ते हेतु पूर्वे
कह्यो एवा न्यायथी खोटो परतो जाय ठे ने उलटुं गीतार्थोचे चै-
त्यवास कर्यो नथी, तेमणे पण घणो निषेधज कर्यो ठे माटे करवा
योग्य नथी एवुं स्थापन थाय ठे.

टीकाः—यदपि किं च चैत्यवासमंतरेणेत्यादिना तथा तीर्था-
व्यवहेद इत्यंतेन तीर्थाव्यवह्रित्या चैत्यवासपूतिष्ठापनं तदपि
न सुंदरं ॥ यतः ॥ केयं तीर्थाव्यवह्रितिः ? किं यंतीनां चैत्यांतर्वा-
सेन बहुकालं जगद्वेदवृहर्विंबाद्यनुवृत्तिः ॥ अहोस्वित् शि-
ष्यप्रतिशिष्यपारंपर्येणाविद्विन्नप्रसरा सम्यग्ज्ञानदर्शन चारित्र-
प्रवृत्तिः

अर्थः—बळी ते चैत्यवास विना अर्हीथी आरंजीने तीर्थनो उब्बेव न थाय माटे चैत्यवास करवो त्यां सुधी स्थापन कर्युं हंतुं ते पण सुंदर नथी. केमजे तीर्थना उच्छेदनं न थवापणुं ते शुं ? न थवो ते कीयो जे साधु चैत्यमां निवास करे तेणे करीने बहु काल सुधी जगवत् तथा देवघर बिंब इत्यादिकनी सेवा चालती रहेवी ए प्रयोजन ठे ? के शिष्य तेना शिष्य एवी परंपराये करीने विच्छेद रहित समकित ज्ञान दर्शन चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए प्रयोजन ठे ते कहो

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ चैत्यवासमंतरेणापि जगवद्विबा-
धनुवृत्तिमात्रदर्शनात् ॥ तथाहि पूर्वदेशेऽद्यापि तादृक्प्राकृतज-
नेन कुलदेवताबुद्ध्या नमसितकीकृतापेयाज्जदयादिनापि नम-
स्यमानानां जिनविंबानामनेकधोपलब्धेः ॥ अन्यतीर्थिकप-
रिगृहीतानां च तेषां तथैवानुवृत्त्युपलंभाच्च ॥

अर्थः—तेमां पेला पक्ष जे जगवत् पूजादिक निरंतर चा-
लती रहे ए रुपी तीर्थनो उब्बेद न थाय माटे चैत्यवास करवो यो-
ग्य ठे तेनो उत्तर चैत्यवास विना पण जगवत्नां प्रतिबिंबनी सेवादि
अनुवृत्ति मात्रनुं देखवापणुं ठे, तेज कही देखावे ठे जे पूर्व देशमां
हजु सुधी पण केटलाक प्राकृत लोको पोताना कुल देवतानी बुद्धिए
नम ठे ने खीरखांरु सुखनी इत्यादि जोजन करीने सेवेलां अनेक
जिनविंब जणाय ठे ने अन्यतीर्थिक लोकोए ग्रहण कर्या जे ते बिंब
तेनी पण अनुवृत्ति सेवा तेज प्रकारे चालती देखाय ठे.

टीकाः—तथाचैतावतैव जदवज्जिमततीर्याव्यवहितिसिद्धेः

किं निष्फलेन चैत्यवाससरंजेण ॥ न चैतावता तीर्थाव्यष्टेदकार्यनिःश्रेयसादिफलसिद्धिः ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहितानां प्रतिमानां मोक्षमार्गानंगत्वेनाभिधानात् ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहितात् पश्चिमात् ज्ञावगामो न हुंतित्ति वचनात् ॥

अर्थः—माटे एटलाज वने तें मानेलो जे तीर्थनो न उष्टेद तेनी सिद्धि थई माटे शा वास्ते निष्फल चैत्यवासनो समारंज करुं ने जो तुं एम कहे जे एटला वनेज तीर्थनो उष्टेद न थाय ने मोक्षादि फलनी सिद्धि पण थाय तो मिथ्यादृष्टि ग्रहण करी जे प्रतिमा तेने मोक्षमार्गना अंगपणुं पण नथी एम शास्त्रमां कहुं ठे ते हेतु माटे जे मिथ्यादृष्टिये ग्रहण करी जे प्रतिमा तेथी ज्ञावनो समूह न होय एवा वचनथी ए प्रथम पढ़ने मुकी बीजा पढ़नो अंगीकार कर. ॥

टीकाः—अथ द्वितियः कटपः ॥ तर्हि सैव तीर्थाव्यवष्टिति रन्युपेयतां मोक्षमार्गत्वात् ॥ किं तदननुगुणोत्सूत्रचैत्यवासाश्रयणेन ॥ यदाह ॥ सीसो सज्जलगोवा गणिवेर्जवा न सुगर्शनिति ॥ जं तत्थ नाणदंसणचरणा ते सुगईमग्गो ॥

अर्थः—हवे ते बीजो पक्ष कहीए ठीए जे परंपराये ज्ञानदर्शन चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए रुप बीजो कटप तेज तीर्थनो न उष्टेद ए प्रकारे अंगीकार करो केम जे मोक्षमार्ग ठे ए हेतु माटे ते मोक्षमार्गने अनुगुण नहीं एवो जे उत्सूत्र चैत्यवास तेनो आश्रय करवो तेणे करीने शुं ! जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

ટીકા:—સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શનચારિત્રનુવૃત્તિં વિનાચ જિનગૃહ
 બિંબસંદ્જાવેપિતીર્થોઽભિત્તિઃ ॥ અતएव જિનાંતેરેષુ કેષુચિદ્-
 ત્ત્રયપવિત્રમુનિ વિરહાત્ કાપિ જિનબિંબસંજ્ઞવેપિ તીર્થો-
 ષ્છેદઃ પ્રત્યપાદિ ॥ સ્વમતિકલ્પિતા ચેયં પ્રકૃતા તીર્થાવ્યવચ્છિ-
 ત્તિ રાગમવિસંવાદિત્વાઙ્ગેયેવ ॥

અર્થ:—તે માટે એમ સિદ્ધાંત થયો જે સારી જ્ઞાન દર્શન અને
 ચારિત્રની અનુવૃત્તિ ઇટલે પરંપરા તે વિના જિનગૃહ બિંબ હોય તો
 પણ તીર્થનો ડચ્છેદ થાય માટેજ કેટલાક જિનનાં આંતરાં તેને વિષે
 રત્નત્રયવતે પવિત્ર ઇવા મુનિનો વિરહથી કોઈ જગાઈ પણ જિન બિં-
 બનો સંજ્ઞવ છે તોપણ તીર્થનો ડચ્છેદ શાસ્ત્રમાં પતિપાદત્ત કર્યો છે,
 માટે આ ચૈત્યવાસ તે તીર્થનો ન ડચ્છેદ તે તો પોતાની મતિ કલ્પેલો
 છે ને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ છે માટે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—યદાહ ॥ નય સમદ્વિયપ્પેણં, જહાતહા કયમિણં
 ફલ્લેદેહ ॥ અવિ આગમાણુવાયા રોગતિગિચ્છાવિહાણં વ ॥
 કિંચ જવતુ જિનગૃહાઘનુવૃત્તિ સ્તીર્થાવ્યચ્છિત્તિ સ્તથાપિ ન યતિ
 ચૈત્યવાસજિનગૃહાઘનુવૃત્ત્યોઃ શ્યામત્વચૈત્રતનયત્વયો રિવ પ્રયો-
 જ્યપ્રયોજકજ્ઞાવઃ ॥ નહિ યતિચૈત્યાંતર્વાસપ્રયુક્તા તદનુવૃત્તિઃ ॥
 તદંતર્વસદ્જિરપિ યતિન્નિ રતિસાતશીલતયા તચ્છીર્ણજીર્ણો-
 ઙ્ગારાદિચિંતામકુર્વાણે સ્તદનુવૃત્તેરનુપપત્તે સ્તસ્માન્નચિંતાપ્રયુક્તા
 તદનુવૃત્તિસ્તાંચ શ્રાઙ્ગેરેવ કુર્વદ્જિસ્તદનુવૃત્તિઃ કથં ન સ્યાત્ ॥

અર્થ:—જિનઘર આદિકની અનુવૃત્તિ કરવી ઇજ તીર્થનો ડ-

हेतु ए प्रकारे होय तो पण यतिने चैत्यवास करवो ने जिनघर आ-
 दिक्कनी अनुवृत्ति करवी ए बेने प्रयोज्य प्रयोजक जाव संबंध नथी.
 एटले कार्य कारणजाव नथी के जिनघरनी अनुवृत्ति थाय. ए का-
 रण माटे साधुने चैत्यवास करवा योग्य ठे एम नथी. जेम श्याम-
 पणुं ने देवदत्त पुत्रपणुं ए बेने कार्य कारणजाव नथी तेम. केमजे
 श्यामपणुं तो श्यामने विषे रह्युं ठे. ने देवदत्त पुत्रपणुं ते देवदत्त पु-
 त्रने विषे रह्युं ठे. माटे यति चैत्यवास करेतोज जिनघरनी अनुवृत्ति
 थाय एम कांइ नथी केमजे ते चैत्यमां निवास करता ने अति सुख
 ग्रीहीयापणे ते जिनघर पके श्रुटे अथवा जीर्ण थाय तो पण तेहो
 छुट्टार करवो इत्यादि चिंताने न करता एवा यतिये करीने पण ते
 जिनघरनी अनुवृत्ति आदिक थवानी सिद्धि नथी. एटले जिनघरनी
 सेवादि थइ शकतुं नथी. माटे जिनघरनी चिंतादिक जे सेवा केने
 करता एवा जे श्रावक तेणे करीनेज शुं सेवादि अनुवृत्ति नहि थाय
 थशेज. माटे शास्त्र विरुद्ध चैत्यवास शीद करोवो.

टीका:-नचोक्तन्यायेनश्राद्धानां दुर्गतानां श्रीमत्तां चेदानीं त-
 च्छिंताकरणासंज्ञवइति वाच्यं ॥ दुःषमदोषात्केषांचित्तथात्वेऽप्यन्येषां
 महात्मनां शुद्धश्रद्धाबंधुराणां तत्संज्ञवात् ॥ तथाहि ॥ दृश्यंत एव
 संप्रति केचन पुण्यजाजः श्रावकाः स्वकुटुंबज्जाराटोपं कमलतत्रयेषु
 निक्षिप्य जिनगृहादिचिंतामेव सततं विदधानाः ॥ अतस्तैरेवानु-
 वृत्तिहेतुतच्चिंतासिद्धेः किममी इदानींतना मुनयश्चैत्योपदेशदने-
 कानारंजानारंजमाणा मुधवै क्लिश्यंति ॥

अर्थ:-वळी तें कहुं जे श्रावकतो आ काळमां वरिडी थया

ने केटलाक श्रीमंत ठे तेमने अमे कह्यो एवा न्याय करीमे ते जिन मंदिरनी चिंतादि करवानो आ कालमां संजव नथी. माटे अमो करीए ठीए. इत्यादि न बोलवुं केम जे दुषमा कालना दोषथी केटलाक श्रावक एवा हशे तो पण बीजा महात्मा पुरुष शुद्ध श्रद्धाव्रते होभता एवा श्रावक लोक आ कालमां पण ठे माटे तेज बात कही देखामे ठे जे आ कालमां केटलाक पुण्यशाळी श्रावक पोताना कुटुंबनी जार आमंवर सर्व, समर्थ एवा पोताना पुत्रने विषे नांखीने एटले सौपीने जिनमंदिरादिकनी चिंतानेज निरंतर करता देखायछे. माटे तेणे करीनेज ते जिनमंदिरादिकनी सेवादि अनुवृत्तिनुं कारण सिद्ध थशे. एटले जिनमंदिरादिकनी सार संजार राखनार श्रावक विद्यमान ठेतेज शा वास्ते आ कालना लिंगधारी यतिओ चैत्यनुं मिश्र केइने अनेक प्रकारना आरंजने करता सता फोगटज क्लेश पामेठे.

टीकाः—यदपि जो जेषेत्यादि तीर्थानुच्छित्तिहेतोरपवादासेवनेन चैत्यवासस्थापनं तदपि ज्ञवतोऽविदितसिद्धांतान्निप्रायतां प्रकटयति ॥ अन्यार्थत्वादस्य ॥ अत्रहि यः कश्चिद्यत्यादियेन ज्ञानादिना गुणेनाधिकः येनच विनायत्संधादिकार्यं महत्तमं न सिध्यति तेन तत्र स्वगुणवीर्यस्फोरणं विधेय मित्ययमर्थः ॥ तथाह्येतदुत्तरार्द्धमेवं स्थितं ॥ सो तेण तंमि कळे सवत्थामं न हावेइ इति ॥ अतो नैतस्मादपि ज्ञवदन्निप्रेतसिद्धिः ॥

अर्थः—वळी तें जे एम कह्युं जो जेणे इत्यादि वचने करीने तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे अपवादनुं सेवन करवुं ए प्रकारे चैत्यवासनुं स्थापन कर्युं ते पण तारुं सिद्धांतना अन्निप्रायनुं अ-

જાણપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપે છે. કેમ જે “ જોજેણ ” इत्यादि વચનનો અન્ય અર્થ છે તે કહે છે જે આ જગાયે યતિ આદિજે કો-
શ્ક જ્ઞાનાદિ ગુણે કરીને અધિક હોય ને જેના વિના જે જગાએ સં-
ઘાદિકનું મોટું કામ સિદ્ધ ન થતું હોય તે પુરુષે તે જગાએ પોતાનું
વીર્ય ફોરવવું એ પ્રકારનો અર્થ છે તે અર્થને પ્રકાશ કરનારું એ ગા-
થાનું ઉત્તરાર્ધ આ પ્રકારનું છે જે બીજા વતે આ કાર્ય થાય એવું નથી
માટે તે જગાએ જે પોતાનું સર્વ સામર્થ્ય ફોરવવું માટે એ ગાથા વ-
ચનથી પણ તારા વાંટિત અર્થની સિદ્ધિ નથી. એટલે ગાથા વચ-
નનો અવલો અર્થ કરીને ચૈત્યવાસનું સ્થાપન કરે છે તે નહીં થાય.

ટીકા:-એવંચ સમસ્તપરોપન્યસ્તોપપત્તિનિરાકરણાત્ ય-
તીનાં જિનજવનજાસનિવેધસિદ્ધૌ સ્વપક્ષે સાધનમન્નિધીયતે॥
જિનગ્રહવાસો મુનીના મયોગ્યો, જાયમાનદેવદ્રવ્યોપજોગ-
ત્વાત્ પ્રતિમાપુરતો જ્ઞકત્વિતીર્ણવલ્લિગ્રહણવત્ ॥

અર્થ:-એ પ્રકારે સમસ્ત લીંગધારી પુરુષોએ ચૈત્યવાસનું
સ્થાપન કુયુક્તિર્ઠથી કર્યું હતું તેનું સિદ્ધાંતને અનુસરતિ યુક્તિશ્રો
વતે ધ્રુવન કરવાથી યતિને જિનજવનમાં નિવાસ કરવાનો નિવેધ
સિદ્ધ થયો માટે પોતાના પક્ષમાં પુષ્ટિ આપનાર ન્યાય શાસ્ત્ર અનુમાન
પ્રયોગનું સાધન કહે છે જે મુનિને જિનજવનમાં નિવાસ કરવો તે
અયોગ્ય છે શાથી જે દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય એ હેતુ માટે ॥ દ-
ષ્ટાંત ॥ જેમ પ્રતિમાની આગલ જ્ઞકજને વલ્લિદાન મુક્યાં હોય એટલે
નૈવેદ્ય મુક્યાં હોય ને તેનું જેમ ગ્રહણ કરવું મુનિને અયોગ્ય છે. તેમ
જિનજવનમાં નિવાસ કરવો તે અયોગ્ય છે.

टीकाः--नचायमसिद्धो हेतुस्तत्र वसतां देवद्रव्यजोबस्यो.
कन्यायेन साधितत्वात् ॥ नापि विरुद्धः हेतोर्मुनियोग्यतयाव्या-
प्यत्वेहि स स्यान्नचैव मस्ति ॥ देवद्रव्योपजोगस्य मुनियोग्य-
तायाः प्रागेवापाकरणात् ॥ नाप्यनेकांतिकः ॥ मुनियोग्येपिशुद्ध-
वसत्यादौ हेतोवृत्तौ हि स जवेन्नचैवं ॥ तत्र देवद्रव्योपजोगस्य क्षे-
तोप्यजावात् ॥

अर्थः--न्याय शास्त्रमां पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे एटले
हेतु जेवा जणाता होय पण हेतु नहि, खोटा हेतु. तेनां नाम जे
एक तो असिद्ध, बीजो विरुद्ध, अने त्रीजो अनै कांतिक अथवा सव्य-
जिचारी, चोथो सप्रिपक्ष अने पांचमो बाधित ए पांच प्रकारना
हेत्वाज्ञासमांनो एक हेत्वाज्ञास जे अनुमान प्रयोगमांन आवतो
होयते अनुमान प्रयोग साचो कहेवाय ने बीजो जुष्ठो कहेवाय एटले
अप्रमाणिक कहेवाय माटे आ जगाए मुनिने जिनजुवनमां निवास
करवो देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान
प्रयोगने विषे ए पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे तेमांनो एके पण आ-
वता नथी. के जेथी ए प्रयोग खोटो थाय. ए प्रकारनी दृढता टी-
काकार करे ठे जे चैत्यमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए
हेतु असिद्ध नथी केमजे तेमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपजोग पूर्वे
कह्यो एवे न्याये करीने सिद्ध थाय ठे ए हेतु माटे. वळी एहेतु वि-
रुद्ध पण नथी. केमजे देवद्रव्यनो उपजोग मुनिने योग्य नथी एम
पूर्वे निषेध देखाक्यो ठे माटे मुनिनी योग्यताए सहित जो ए हेतु
होय एटले मुनिने देवद्रव्य जोगववानुं शास्त्रमां जो होय तो एहेतु
विरुद्ध थाय पण ते तो नथी माटे, ने वळी एहेतु अतेकांतिक पण

નથી કેમજે મુનિને યોગ્ય એવી પણ શુદ્ધ વસતિ આદિકને વિષે એ હેતુનું રહેવાપણું હોત તો એ હેતુ અનેકાંતિક કેહેવાત પણ તે શુદ્ધ નિવાસને વિષે દેવદ્રવ્યના ઉપજોગનું લેશમાત્ર પણ દેખવાપણું નથી માટે એ હેતુ અનેકાંતિક પણ નથી એટલે વ્યજિચારી નથી.

ટીકા:--નાપિ સત્પ્રતિપક્કઃ પ્રતિબલ્લાનુમાનાનાગમોક્તત્ત્વ-
દિનાં પ્રાગેવ નિરસ્તત્વાત્ ॥ નાપિ બાધિતવિષયઃ પ્રત્યક્ષાદિજિર-
નપદ્ધતવિષયત્વાત્ ॥ નનુપ્રત્યક્ષેણેવ સંપ્રતિ જિનગૃહેવાસદર્શનેન
તદ્વાસસ્ય ધર્મિણો મુન્યયોગ્યતાયાઃ સાધ્યધર્મસ્થ હેતુવિષયસ્ય
બાધિતત્વેન વિષયાપહારાત્કથં નહેતુ બાધિતવિષય ઇતિચેન્ન ॥

અર્થ:--વઠી એ હેતુ સત્પ્રતિપક્ક નથી કેમજે પ્રતિવાદિનાં
અનુમાન જે શાસ્ત્રોક્ત ચૈત્યવાસ છે તેનું પૂર્વે ચંચુન કર્યું માટે એ હેતુને
હઠાવનર પ્રતિપક્કીનો હેતુ નથી. માટે વઠી એ હેતુ બાધિત વિષય
વાઠો પણ નથી કેમજે પ્રતિપક્કાદિ પ્રમાણબદ્ધે એ હેતુનો વિષય નાશ
પામ્યો નથી. માટે એટલે પ્રત્યક્ક જણાય છે જે મુનિ હોય તે ચૈત્યમાં
રહેતા નથી માટે એ પ્રકારે પાંચ હેત્વાજ્ઞાસ એટલે દોષ તે આ હેતુ-
માં નથી માટે આ સદ્દેનુ કહેવાય પ્રતિવાદિના જે સર્વ હેતુ તેં અ-
સદ્દેનુ કરી દેખામ્યા માટે હવે લિંગધારી આશંકા કરે છે જે આ
કોણમાં પ્રત્યક્કપણે જે જિનચુવનમાં સાધુનો નિવાસ દેખાય છે તેણે
કરીને તે સાધુના નિવાસરૂપી જે ધર્મ તેને મુનિની અયોગ્યતારૂપી જે
સાધ્ય ધર્મરૂપ દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય એ રૂપી જે હેતુ તેનો વિષય
જે અયોગ્યતા તેનું બાધિતપણું થયું તેણે કરીને વિષયનો અપહાર અયો-
ગ્યલે વિષય નાશ પામ્યો એટલે અયોગ્ય હેતુનું યોગ્યપણું થયું માટે

કેમ એ હેતુ ન બાધ પામ્યો ત્યારે સુવિહિત ઉત્તર આપે છે જે એમ તોરે ન બોલ્યું.

ટીકા:—તેષાં મુન્યાજ્ઞાસત્વેન તત્ર તદ્વાસ દર્શનેના પિતદ્વા-
સસ્ય મુન્યયોગ્યતાયા બાધિતત્વમિતિહેતોર્વિષયાપહારાજ્ઞાવાન્ન
બાધિત વિષયત્વમિતિ ॥ એવં સાધનાંતરમપિ પ્રકૃતસિદ્ધ્યૈવ-
ર્ચ્યતે ॥ જિનગૃહવાસો યતીનાંવર્જનીયઃ ॥ પૂજ્યાશાતનાહેતુ-
ત્વાત્ ॥ મુર્વાસનાવસ્થાનવદિતિ ॥ અત્રાપિ હેત્વાજ્ઞાસોદ્ધારઃ
સ્વયન્નૂહઃ ॥ તદેવમુપપન્નમેતદ્યતિર્જિર્જિનગૃહે ન વસ્તવ્ય મિ-
તિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—કેમ જે તે ચૈત્યમાં રહેનારા મુનિ નથી, એતો મૂનિના
આજ્ઞાસ છે એટલે મુનિ જેવો વેષ રાખે છે પણ મુનિ નથી. માટે
તેનો ચૈત્યમાં નિવાસ દેખાય છે તેણે કરીને પણ સાધુને ચૈત્યમાં નિ-
વાસ કરવો તેનું અયોગ્યપણું છે માટે બાધિત છે એટલે નિષેધ છે એ
હેતુ માટે હેતુનો વિષય જે અયોગ્યપણું તેનો નાશ જે યોગ્યપણું તે
નથી, માટે એ હેતુને બાધિત વિષયપણું નથી. એ પ્રકારે બીજું પણ
અનુમાન સાધન આ પ્રકૃત વાતની સિદ્ધિને અર્થે દેખાય છે. જે, જિ-
નઘર વાસ યતિને વર્જવા યોગ્ય છે કેમ જે પૂજ્યની આશાતના થાય
છે એ હેતુ માટે ॥ દૃષ્ટાંત ॥ જેમ ગુર્વાદિકના આસન ઉપર બેસવું તે
આશાતના છે માટે વર્જવા યોગ્ય છે તેમ આ અનુમાનમાં પણ હે-
ત્વાજ્ઞાસનો ઉદ્ધાર પોતાની મેઝે તર્ક કરી લેવો તે હેતુ માટે એમ
સિદ્ધ થયું જે યતિને જિનઘરમાં ન રહેવું એ પ્રકારે સાતમા કાવ્યનો
અર્થ થયો ॥ યતિને ચૈત્યવાસ નિષેધનો ઉદ્ધાર થયો ॥ ૭ ॥

टीका:-इदानीं जिनाद्यासेवितत्वेन सिद्धांतोक्तत्वेन च य-
तीनां परगृहवसतिं व्यवस्थापयन् वसत्यहमाधारं वृत्तछयेन
निरसिसिधुराह ॥

अर्थ:-इवे साधुने परघरमां निवास करवो केमजे जिन प-
रमात्मा आदिक पुरुषोए परघर वास कर्यो ठे ए हेतु माटे ने सि-
द्धांतमां पण परघर वास करवानो कह्यो ठे, माटे साधुने परघर वास
करवो ए प्रकारे स्थापन करता सता वसति अहमा नामे छारने बे
काव्य वके निराकरण करता एटले वसति जे परघर तेमां साधुने न
रहेवुं एवां जे लिंगधारीनां वचन तेनुं खंनन करता सता कहे ठे.

॥ मूलकाव्य ॥

साक्षाजिनैर्गणधरैश्च निषेवितोक्तां, निःसंगताग्रिमपदं
मुनिपुंगवानां ॥ शय्यातरोक्ति मनगारपदं च जानन्
विद्वेष्टि कःपरगृहे वसतिं सकर्णः ॥ ८ ॥ चित्रोसर्गाप-
वादे यदिह शिवपुरीदूतचूते निशीथे, प्रागुक्ताभूरिज्ञेदा
गृहिगृहवसतीःकारणे पोद्य पश्चात् ॥ स्त्रीसंसक्तादियु-
क्तेष्वग्निदितयतनाकारिणं संयतानां सर्वत्रागारिघा-
म्नि न्ययमि नतु मतःक्वापि चैत्ये निवासः ॥ ९ ॥

टीका:-कःसकर्णःपुमान् परगृहेगृहिसदने वसतिं निवासं
विद्वेष्टि अनुशेते मात्सर्यान्नहमते निषेधतीतियावत् । मुनिपुंग-

वानां सुविहितयतीनां न कश्चिदित्यर्थः ॥ अयमर्थः ॥ अक-
र्णोदिकर्णौ विना सिद्धांतोक्तामपि परगृह वसतिमनाकर्णयन्
द्विष्पादपि यतो लोकेपि बधिरस्तोकमपितद्वचना श्रवणात्मा
मेषोधिद्विपतीति मन्यमानो द्विषन्नुपलज्यते ॥ यः पुनः सकर्णः
स श्रवणोऽथ च हृदयः परगृहवासचैत्यांतर्वासगुणदोषविचारचतुर-
इतियावत् ॥ स परगृहवसतिं यतीनामनुमोदयत्येव न तु द्वेष्टि ॥

अर्थः—कोण माहो पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो ते
प्रत्ये द्वेष करे ? नज करे जे हेतु माटे लोकमां पण बेहेरो पुरुष उ-
पदेशकनी थोकी पण वात सांजळी शकतो नथी माटे एम जाणे ठे
जे आ पुरुष भारो तिरस्कार करे ठे. एम मानीने ते उपर द्वेष करतो
जणाय ठे. पण जे कानवाळो ठे ते द्वेष करतो नथी. केमजे ते माहो
पुरुष परघर निवासने चैत्यमां निवास ए बेनो गुण दोषनो विचार
करवामां चतुर ठे माटे ते पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो तेनी
अनुमोदनाज करे ठे पण द्वेष नथी करतो.

टीकाः—किंरूपांवसतिमित्याह ॥ निषेविता निवासेनोपजु-
क्ता उक्ता च स्वमुखेन यत्याश्रयणीयत्वेनागमे प्रतिपादिता नि-
षेविता चासावुक्ता चेति कर्मधारयः कथंसाक्षात्प्रत्यक्षं स्वयं मित्य-
र्थः ॥ कैर्जिनैस्तीर्थकृद्भिः गणधरैर्गौतम स्वामिप्रभृतिभिः ॥ चः
समुच्चये ॥

अर्थः—ते निवास केवो ठे ते कही देखामे ठे जे जे गृ-
हस्थोए पोतानो निवास करवो तेणे करीने जोगवेळो ने वळी शा-

समां साधुने एवा निवासनो आश्रय करवापणे कहेलो प्रतिपादन
करेलो माटे शास्त्रमां कहेलो ने गृहस्थोए जोगवेलो ए वेपदनो कर्म-
धारय समास करवो. कये प्रकारे कहेलो ? तो साक्षात् प्रत्यक्ष पोते
कहेलो एटलो अर्थ ठे, कोणे कहेलो तो तीर्थंकर तथा गौतमस्वामी
आदि गणधरोए कहेलो चकारनो समुच्चय अर्थ करवो.

टीका:-तथाहि ॥ जगवान् श्रीमहावीरोवर्षाचतुर्मासकं
सिष्टासुर्दयमानपाखंनिनामाश्रमं गतस्तत्कुलपतिना जगवत्
पितुव्यस्येन सबहुमानमनुज्ञातस्तदुटजमध्युवासेत्यादि श्रू-
यते तथाचावश्यकचूर्णिः ॥ ताहे सामी वासावासे उवागएतं
चैव दूहज्जांतग गामं एइ॥ तत्ये गंमि उरुए वासावासंतिओत्ति॥
तथा ॥ ताहे सामीरायगिहउं तत्यवाहिरिगाए संतुवायसाळाए
एगंदिस्सिं अहापनिरूवंअवगहं अणुन्नवित्ता चिछइत्ति ॥

अर्थ:-परघर वास तीर्थंकर महाराजे कयों ठे ते कही दे-
खावे ठे. जे जगवान् श्रीमहावीर रवामी वर्षाचोमासु रहेवा इच्छ-
तासता, दुख पामता पाखंनि तेमना आश्रममां गया त्यारे जगवा-
नना पितानो मित्र कुलपति तेणे बहुमानपूर्वक अनुज्ञा करी त्यारे
तेनी पर्ण शाळामां निवास कयों इत्यादि सांजळीए ठीए वळी
आवश्यक चूर्णिमां कहुं ठे जे.

टीका:-तथा श्री सिंहगरिसूरयोवैरमुनिवसतिपासं संस्था-
व्य ब्रहिः संज्ञाभूमिं गता इतिचश्रूयते॥ तथाहि ॥ अन्नयाग्ना-

यस्या मङ्गएहे साहुसु तिसुं निग्ज एसुसत्ताभूमिं निज्जया ॥
वडरसामीवि पक्खिस्सयपालोत्ति ॥

अर्थः—वली श्री सिंहगिरि आचार्य वैरस्वामीने वसतिपाल-
थापिने बारणे संज्ञाजूमि प्रत्ये गया एम सांजलीए वीए ते वचन जे.

टीकाः—एवं निषेविता जिनादिजिः परगृहवसतिः ॥ तथा
संविग्गसन्निजदगसुत्ते नीयाइमुत्तहाठं ॥ वच्चंतस्सेएसुं वसही
एमग्गणाहोइ ॥ इत्यादिना बहुधा सप्रपंचं जिनादि जिरुक्ता
चतां ॥ तत्रच निषेवितोक्ते ति समासकरणं जगवच्छचनक्रिकयोः
सर्वदाप्यविसंवादंसूचयति ॥

अर्थः—ए प्रकारे परघरनो निवास ते जिनआदि महंत पुरु-
षोए सौह्यो वे.

टीकाः—तथा सज्यते जनो स्मिन्नितिसंगः ॥ सदमधनकनक
तनयवनितास्वजनपरिजनादिपरिग्रहः ॥ निज्जतः संगर्भत्रिः
संगस्तेषां ज्ञावः तस्याः अग्रिमं मुख्यं पदं स्थानं मुनीनां परगृहव-
सतिः सस्यांहि तस्यां निःसंगता पदमनुवधाति ॥

अर्थः—वली लोक जेमे विषे बंधाय ते संग कहीये ते कयो
ते घर; धन; सुवर्ण; पुत्र; स्त्री; समांसबंधि, सेवकादि ॥
सर्व परिग्रह कहीए, ते निसंगतानुं मुख्यस्थान मुनिने परगृह नि-

વાસ ઠેઃ માટે તે પરધરનિવાસ કરયેસતે નિઃસંગતાપદનો અનુજવ કરે ઠે. એટલે નિઃસંગ પણ સ્થિતિ કરીને ટકે ઠે.

ટીકા-તથાહિ ॥ સાધૂનાં પરગૃહવસતિ મુપલ્લગ્ય લોકે વ-
ત્કારોજવંતિ ॥ કિલાતિદુર્ગતાનામપિ પ્રાયેણ તૃણકટીરકમાત્રં
સ્વસત્તાયાં જવત્યેષાં તુ તદપિ નાસ્તીત્યહો નિઃપરિગ્રહતાઽમીષાં
॥ તદુક્તં ॥ ધન્યાઞ્ચમી મહાત્માનો નિઃસંગામુનિપુંગવાઃ ॥ અ-
પિ ક્વાપિસ્વકં નાસ્તિ યેષાં તૃણકુટીરકં ॥ પરગૃહવાસં વિનાતુ સં
પ્રત્યુદ્યાનવાસસ્યાશક્યત્વેન મુનીનાં સ્વગૃહાર્થમારંજસંજવે મુ-
નિત્વહાન્યા જનોપહાસાપત્તેઃ ॥

અર્થ:-તે દેખાને ઠે જે સાધુને પરધરમાં રહેવું દેખીને લોકને
વિષે કહેનારા થાય ઠે જે જુઝને દરિદ્રિ હુસીઆને પણ બહુધા તૃ-
ણની કુંપની માત્ર પણ પોતાની સત્તામાં હોય ઠે ને આ સાધુને તો
તે પણ નથી માટે આ સાધુનું પરિગ્રહ રહિતપણું તો મોટું આશ્ચર્ય
કારી ઠે તે આ શ્લોકમાં કહ્યું ઠે જે આ મહાત્મા પુરુષ નિઃસંગમુ-
નિ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ઠે, જેમને પોતા સંબંધિ કોઈ જગાણ પણ તૃણની કું-
પની પણ નથી માટે એવા પુરુષોને ધન્ય ઠે માટે પરધર વાસ વિનાનો
આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કરવો તે તો અશક્ય ઠે. એ હેતુ માટે મુ-
નિને પોતાને અર્થે રહેવાનું ઘર કરવાનો સંજવ થયે સતે મુનિપણની
હાનિ થશે તેણે કરીને લોકને ઉપહાસ કરવાની પ્રાપ્તિ થશે એ હેતુ
માટે પરધર વાસ કરવો એજ શ્રેષ્ઠ ઠે.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ जे घरसरणपसत्ता ठकायरिउ सकिं
चणा अजया ॥ नवरं मोत्तूण घरं निसंकमणं कयं तेहिं ॥ निःसं-
गताया अग्निमं मौलंपदं लक्षणं लिंगं मित्यर्थः ॥ पदं व्यवसिति
त्राणस्थानलक्षमांध्रिवस्तुष्टित्यनेकार्थवचनात् ॥ निःसंगताहि
मुनित्वस्य लक्षणं वह्निरिवदाहपाकादि सामर्थ्यस्य तस्याश्चलिंगं
परगृहवसतिः धूमश्चवहेः निःसंगतामंतरेण हि निःस्पृहस्य पर-
गृहवसतिर्वाहिविना धूमलेखेवानुप पद्यमानतां गमयति.

अर्थः—अथवा आ प्रकारे अर्थ करो जे निःसंगतानुं अग्नि-
मपद कहेतां मुख्य बिह ए परघर निवास ठे. एटलो अर्थ ठे, ते
पद शब्दनो चिन्हरुपि अर्थ कयों ते उपर कोशनुं प्रमाण आपे
ठे जे, पदशब्द जे ते रक्षण; स्थान, चिह, चरण, वस्तु
एटला अर्थने बिषे प्रवर्त्ते ए प्रकारे अनेकार्थ कोशनुं वचन ठे
माटे निःसंगता जे ते निश्चे मुनिपणानुं लक्षण ठे. जेम दहन थवुं
परिपक्व थवुं इत्यादि जे सामर्थ्य ते अग्निनुं लक्षण ठे तेम मुनिप-
णानुं लक्षण निःसंगता ठे, ते निःसंगतानुं चिह परघर निवास
ठे जेम अग्निनुं चिह धूम ठे, ज्यां धूम ठे त्यां
अग्नि होयज तेम निस्पृह पुरुषने परघर निवास ठे त्यां निः
संगपणुं पण होयज जेम अग्नि विना धूमरेखा घटती नथी तेम
निःसंगता विना निस्पृहने परघर निवास घटतो नथी.

टीकाः—अतो निःसंगतानांतरीयकत्वाद् जवति निस्पृह-
स्य परघरवसति स्तल्लिंगं ॥ नहि स्वाधीने विजवे मनस्वी कश्चि-
त्परमुपजीवेदिति ॥ अत्रच पदशब्दश्च विष्टलिंगत्वान्न विशेष-
णं लिंगता ॥

अर्थः—ए हेतु माटे निःस्पृहने परघरमां रहेवुं ए निःसंग-
तानुं चिन्ह ठे केमजे निःसंगता ठांकेली नथी उधामी ठे ए हेतु
माटे ने कोइ पण माझो पुरुष पोताने आघिन विज्जव ठते परघर
प्रत्ये निवास करीने उपजीका करे ? न करे आ जगाए पद शब्द
अजहत् खिगे ठे. माटे विशेषपना जेवुं स्त्री लींगपणुं न थयुं, नित्य
नपुंसकपद शब्द रह्यो.

टीकाः—किं कुर्वन् न विद्वेष्टीत्यतश्चाह ॥ जानन् आगम
श्रवणेन। वबुध्यमानः ॥ कांशय्यातर इत्युक्ति ज्ञाषा तां ॥ सि-
द्धांतेहि शय्यातर इति ज्ञाषा श्रूयते ॥ नचासौ साधूनां प-
रगृहवासं विनोपपद्यते ॥ तथाहि ॥ शय्यावसत्यायतिच्योदाना
त्तरति संसारपारावार मिति शय्यातर शब्दार्थः ॥

अर्थः—शुं करतो ठतो विद्वेष न करे एवी आ शंकाथी कहे
ठे जे आगमना श्रवणे करीने शय्यातर ए प्रकारनी उक्ति एटले
ज्ञाषा तेने जाणतो ठतो सिद्धांतमां शय्यातर ए प्रकारनी ज्ञाषा
संज्ञळाय ठे, ते साधुने परघरमां निवास विना घटती नथी माटे
तेज कही देखामे ठे जे शय्या जे वसति एटले निवास तेनुं साधुने
आपवा थकी संसार समुद्रने तरे. तेने शय्यातर कहीए एम श-
य्यातर शब्दको अर्थ ठे.

टीकाः—तदुक्तं ॥ शय्यावसतिराख्यातायतिच्योदानतस्तथा ॥
यस्तरति ज्ञवांज्ञोभिं शय्यातर मुशंति तं ॥ परगृहवसतिं विना-

तु यतीनां न कस्यचित्साधुशय्यादानेन तरणमस्तीति शय्यातर
शब्दस्य स्वार्थालाप्तेन निर्विषयत्वापत्त्या सिद्धांते प्रतिस्थानमु-
च्चारणं कथमिव शोनां विभूयात् तस्मादागमे शय्यातरशब्दश्रुते
रपि परगृहवसतिर्मुनीनामवसीयते ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कह्यो ठे जे शय्या ए प्रकारनुं निवासनुं
नाम कह्युं ठे, तेनुं साधुने आपवाथकी जे संसार समुद्रने तरे ठे.
तेने शय्यातर कह्यो माटे मुनिने परघर निवास विना तो कोइने
पण मुनिने शय्या देवार्थी तरवापणुं नहि थाय त्यारे शय्यातर श-
ब्दने पोताना अर्थनी प्राप्ति न थाय तेणे करीने ते शय्यातर शब्द
प्रवर्त्तबानुं स्थान न रह्युं तेणे करीने व्यर्थ पकशे, ने सिद्धांतमां
तो ठाम ठाम शय्यातर शब्दनुं उच्चारण कर्तुं ठे, ते केम करीने शोनानुं
धारण करशे, ते माटे आगममां शय्यातर शब्द सांजळीए ठीए
तेथी पण साधुने परघर निवास करवो एवो निश्चय थाय ठे.

टीकाः—तथाचागमः ॥ सिद्धायरुत्तिजान्नश्चाख्यसामिति ॥
तथा सिद्धायरो पदूवा पदुसंदिष्टो व होइकायवो इत्यादि ॥ मुचूण
गेहंतु सपुत्तदारो वणिज्जमाइहिउकारणेहिं ॥ सयंव अन्नं वइज्ज
देसं सिद्धायरो तत्थ सएव होइ ॥ तथा ॥ जो देइ उवसयं मु-
णिवराण तवनियमबंजुताण ॥ तेषां दिव्वा वत्थन्नपाणसय-
णासणविगप्पा इत्यादि ॥ तथाऽनगारपदंचजानन्निति संबंध्यते ॥
॥ चः समुच्चये ॥ नवद्यतेऽगारं गृहं यस्या सावनगारस्ततश्चा-
नगार इतिपदं व्यपदेशस्तत् श्रुतेह्यनगारपदं श्रूयते ॥ तच्चतेषां
स्वागाराज्जावेन परागारवासेन च संगच्छते ॥ अन्यथा स्वगारसद्-

જાત્રે ચૈત્યવાસે વા યથાક્રમં યતે ગૃહપતિમઠપતિવ્યપદેશપ્રસંગેના
નગારપદવૈયર્થ્યમાપદ્યેતેતિ ॥

અર્થઃ—વઢી શું જાણતો સતો દ્રેષ ન કરે ? તો અનગાર
પદને જાણતો એ પ્રકારે સંબંધ કરવો ને ચકાર છે તેને સમુચ્ચય અર્થને
ધિષે જાણવો, નથી ઘર જેને તેને અનગાર કહીએ તે હેતુ માટે અ-
નગાર એ પ્રકારના પદનો વ્યપદેશ છે. એટલે વ્યુત્પત્તિ સહિત પદનો
અર્થ છે તે સાંજળે સતે જે શાસ્ત્રમાં અનગાર પદ સંજળાય છે. તે તો
સાધુને પોતાના ઘરનો અજ્ઞાવ કરવો એટલે પરિત્યાગ કરવો તેણે
કરીને પરઘરમાં નિવાસ કરવો એ પ્રકારે એ શબ્દના અર્થનો સંબંધ
થાય છે એમ જાણવું ને જો એમ જાણે તો પોતાનું ઘર ઠતે અથવા ચૈ-
ત્યવાસ ઠતે સાધુનું નામ ગૃહપતિ અથવા મઠપતિ એ પ્રકારે સ્થાપ-
વાસો પ્રસંગ થાય એટલે સાધુને જો પોતા સંબંધી ઘર હોય તો તે
ગૃહપતિ કહેવાય પણ અણગાર ન કહેવાય ને જો સાધુને ચૈત્યવાસ
હોય તો તે મઠપતિ કહેવાય પણ અણગાર ન કહેવાય તેણે કરીને
અનગાર પદનું વ્યર્થપણું પ્રાપ્ત થશે માટે મુનિને પરઘર વાસ છે એમ
સિદ્ધ થયું.

ટીકાઃ—નનુ કથમેતદેવં યાવતા યર્હિ સર્વથાગમે ચૈત્યવાસોઽન-
જ્ઞિમતઃ સ્યાત્તદાપરગૃહવસતિઃ ક્લમ્યેતાપિ ॥ યદાતુ તત્ર ક્વચિ-
ચૈત્યવાસેન્નિહિતે પિ હઠેનૈવ જ્ઞવદ્જ્ઞિઃ પરગૃહવસતિ રાશ્રીયતેતદા
કથં ક્લમ્યતેત્યત આહ ॥

અર્થઃ—લિંગધારી શંકા કરી બોલે છે, જે આ એમ કેમ કહો

ढो ? जो सर्वथा आगममां चैत्यवास अजिमत न कह्यो होत तो परधरवास जे तमे थाप्यो तेनी कृमा करीए पण ज्यारे तो ते आगममां कोइ जगाए चैत्यवास कह्यो होय, तोपण हठवादथीज तमो परधरवासनो आश्रय करोढो त्यारे तो कृमा करीए ए प्रकारनुं लिङ्गधारीनुं आशंकावाक्य धारि सुविहित चित्रात्सर्ग ए काव्ये करीने उत्तर आपे ठे,

टीकाः—चित्रोत्सर्गेत्यादि ॥ यत् यस्मात् इहेति सन्मुनीनां नित्याज्यास विषयत्वेन पुरोवर्तिनि अथवा इह प्रवचने निशीथे प्रकटपाध्ययने पंचमोद्देशकादौ किंचूते ? सामान्य विधिरुत्सर्गः विशेषविधिरपवादः ॥ उज्जुयमग्गुसग्गो अववाउं तस्स चैव पण्विस्को ॥ उत्सग्गाउ पमंतं धरेइसालंबण मवाउं ॥ इतिवचनात् ॥ उत्सर्गश्चापवादश्चेति छंदः ततश्च चित्रौनानाविधौवसत्यादिगोचरावुत्सर्गापवादौ सामान्यविशेषविधी यत्र सतथा तत्र

अर्थः—जे चित्रोत्सर्गापवादे आ निशीथ सूत्रमां नाना प्रकारनो उत्सर्गअने अपवाद संबंधि मार्ग ठे आ निशीथ सूत्रमां एम जे कह्युं तेनो अजिप्राय ए ठे जे सारा मुनियोने तेनो नित्य अज्यास करवे करीने आ प्रत्यक्ष जणातुं जे निशीथ सूत्र तेन विषे अथवा आ प्रवचनमां निशीथ सूत्रने विषे प्रकटप अध्ययनना पांचमा उद्देशाने विषे ए प्रकारे इह शब्दनो अर्थ करो तेमां सामान्य विधि तें उत्सर्ग कह्योए ने विशेष विधि ते अपवाद कह्योए, ते कह्युं ठे जे उत्सर्ग मार्ग ते रुजु मार्ग कह्योए ने ते उत्सर्गनो प्रतिपक्ष अपवाद मार्ग कह्योए ने जे उत्सर्ग मार्गथी पमे ठे. तेने आलंबन

સહિત હોય ને શું એમ છે કેમ જે અપવાદ માર્ગ ધારણ કરે છે, એ પ્રકારના વચનથી નત્સર્ગ તથા અપવાદ એ બે પદનો દ્વંદ્વ સમાસ કરવો ત્યાર પછી નાના પ્રકારના નિવાસસ્થાન આદિકને વિષે જાણાતા છે નત્સર્ગ અપવાદ કહેતાં સામાન્ય વિશેષ વિધિ જેને વિષે એવું સૂત્ર છે.

ટીકા:—શિવપુર્યા નિ:શ્રેયસનગર્યા દૂતજૂત: સંદેશહરસદ-
શસ્ત્ર જૂતશબ્દસ્યાત્રસદશવાચિત્વાત્ ॥ તેનાયમર્થ: ॥ યથા
કશ્ચિત્પરરાજદૌવારિકાદિ: કસ્યાંચિત્પુરિપ્રવિવિક્તસ્તપૃથ્વીપ-
તિસંદિષ્ટદૂતજનિતેન પ્રવેશં પ્રાપ્નોતિ તથા યતિરપિ નિ:શ્રેય-
સપુરે નિશીથપ્રતિપાદિતવિધિનેતિપ્રાક્ પ્રથમં નક્ત્વા પ્રતિપાદ્ય
જૂરિન્નેદા: પ્રજૂતપ્રકારા ગૃહિગૃહવસતીર્ગૃહસ્થસદનરૂપોપાશ્ર-
યાન્ પશ્ચાચ્ચરમકારણે તથાવિધવસત્યલાજ્જલક્ષણે હૈતો અ-
પોથ અપવાદવિષયીકૃત્ય તાએવેતિ ગમ્યતે ॥

અર્થ:—વહી નિશીથ સૂત્ર મોક્ષનગરીના દૂત જેવું છે. ભૂત
શબ્દ આ જગાએ સદશ વાચી છે તેણે કરીને આ અર્થ થયો. જેમ
કોઈક પરરાજાનો દારપાલ હોય, તેમ કોઈક નગરીમાં પ્રવેશ કરવા
છત્તો પુરુષ તે પૃથ્વીપતિ રાજાએ આજ્ઞા આપેલા દૂતના કહેવાથી
તે નગરીમાં પ્રવેશ પામે છે તેમ યતિ પણ મોક્ષપુરીમાં, નિશીથ
સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલા વિધિયે કરીને પ્રવેશ કરે છે માટે મોક્ષ-
પુરીના દૂત જેવું નિશીથ સૂત્ર કહ્યું તેમાં પ્રથમ ઘણા પ્રકારનાં
ગૃહસ્થનાં ઘરરૂપી ઉપાશ્રય પ્રતિપાદન કર્યા ને પછી હેતુના કારણમાં

ते प्रकारना निवासनो लाज नथाय ए हेतु माटे अपवादरूप तेनेज प्रतिपादन कर्या ठे.

टीकाः--अयमर्थः॥ निशीथेहि पूर्वमौत्सर्गिका वसतिजेदा यतिनिवासयोग्यत्वेन प्रतिपादिताः यथा मूखुत्तरगुण सुखं थीपसु-
पंगविविज्जियं वसहिं, सेविज्जा सबकाखं विवज्जाए हुंति दोसा-
उ ॥ विविज्जा खुडुखिया पमाणजुत्ताउ तिविहवसहिउ ॥
पढमवियासुदाणे ॥ तत्थय दोसा इमे हुंति ॥

अर्थः--आ स्पष्ट अर्थ ठे जे निशीथ सूत्रमां प्रथम साधुने
रहेवा योग्य निवासना जेद उत्सर्ग मार्गे प्रतिपादन कर्या ठे जे मूल
गुण तेणे करीने शुद्ध स्त्री तथा पशु तथा नपुंसक तेणे रहित ए
प्रकारना निवासने सर्व काले सेववो ने जो दोष होय तो ते निवा-
सनो त्याग करवो.

टीकाः--साध्वीरुद्दिश्योदिता ॥ गुत्तागुत्तदुवारा कुलपत्ते
सत्तिमंतगंजीरे ॥ जीयपरिसमद्विए अज्जासिज्जाये जणिए
॥ धणकुड्डा सकवामा सागारियज्जिणिमाइपेरंता ॥ निप्पच्च-
वायजोगा विविज्जपुरोहका वसही ॥

वळी साध्वी उद्देशीते कहुं ठे जे

टीकाः--तदलाजे पश्चात्ता एवापोदिताः ॥ यथा ॥ इव्य
प्रतिवज्जायामपि वसती कारणेन वस्तव्यं ॥ तथाचाह ॥ अज्जा-

एां निग्गयाई तिख्खुत्तो मग्गिऊण असईए॥गीयत्था जयणाए व
संति तो दव्वपक्खिबडे ॥

रूवं आजरणविहि वड्डालंकारस्नेत्यणे गंधे ॥ आउज्जनह-
नामयगीये सयणे य दव्वंमि ॥ अऊाण निग्गयाई तिख्खुत्तो
मग्गिऊण असईए॥गीयत्था जयणाए वसंति तो ज्ञावपक्खिबडे॥
जह कारणपुरिसेसु तह कारण इत्थियासुवि वसंती ॥ अऊाण
वाससावय तेणेसुय कारणे वसइ ॥

टीकाः--ततोऽपोद्यकिंकृतमित्याह ॥ न्ययमि संयतानां नि-
निवास इति संबंधः ॥ संयतानां निवासोऽवस्थानन्ययमि ॥ सं-
यतवासस्य सामान्येन सर्वत्र प्रसृतस्य पाद्विक्यांचैत्येपि
प्राप्तावेकविषयतया व्यवस्थापने नियमः ॥ नियमः पाद्विके
सतीति वचनात् ॥ तेनैकविषयतया व्यवस्थापित इत्यर्थः
विषयैक्यमेव दर्शयति ॥ अगारिधाम्निगृहस्थागारे ॥

अर्थः--त्यार पढी अपवाद कहीन शुं कर्यु तो त्यां कहे ठे
के साधुना निवासनो नियम कर्यो एटले सुविहित मुनिने रहेवाना
स्थाननो नियम कर्यो केम जे सामान्यपणे सर्व स्थान कक्षां तेमां
सर्व जगाए मुनिने रहेवामी प्राप्ति थइ त्यारे एक पद्वे चैत्यमां पण
रहेवानी प्राप्ति थइ ने नियम तो कोने कहेवाय ? जे घणी जगाउं-
मांथी एक जगाए रहेवानुं स्थापन करवुं तेनुं नाम नियम कहीए
ते नियम तो चैत्यवास आदिक जोने पद्वे होय त्यारे यास ए प्रका-

રનું વચન છે માટે મુનિને રહેવાનો વિષય એક સ્થાનકનો છે. ઇટલો અર્થ છે. તે મુનિને રહેવા વિષે એક સ્થાનક છે તેને દેખામે છે જે ગૃહસ્થના ઘરમાં રહેવું બીજે ન રહેવું.

ટીકા:-કીદૃશે સ્ત્રીણાંયોષિતાં સંસક્તિઃ સંસર્ગોરૂપાધ્યા-
પાતપ્રત્યાસક્તિઃ ॥ આદિગૂહણાત્ પશુપંચકાદિગ્રહઃ તથુક્તેડપિ
તત્સહિતેપિ ॥ આસ્તાં તદ્વરહિતિત્યપિશબ્દાર્થઃ ॥ નજા વયસ્સ
અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનાત્ સ્ત્રીસંક્તિમતિ પશુપંચમે સર્વિશ્વં મો-
હાનલ્લદીવિયાણ જં હોશ્ ॥ પાયમસુહા પવિત્રી પુવ્વજવજ્જાસર્ઠ
તદ્વેત્યાદિવચનાત્પશુપંચકસંસક્તિમતિ ચ પરસદને વસતાં
સંયતાનાં મન્મથોત્કલ્પિકાચનેકદોષસંજવાત્ કથં તત્ર વાસો
નિયમિત સ્તત્રાહ ॥

અર્થ:-તે ગૃહસ્થનું ઘર કેવું છે, તો સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત
છે. ઇટલે સ્ત્રીઓનાં રૂપઆદિકનું ઇત્યાદિ જેમાં સ્ત્રી સંબંધ રહ્યો છે.
આ જગોષ આદિ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે ગૃહસ્થનું ઘર પશુ તથા
નપુંસક ઇત્યાદિકે કરી સહિત હોય તોપણ તેમાં મુનિને નિવાસ
કરવો, તો જેમાં સ્ત્રી આદિકનો સંબંધ ન હોય ને તેમાં નિવાસ ક-
રવો તેની તો શી વાત કરવી. એ પ્રકારે અપિ શબ્દનો અર્થ છે એ
પ્રકારનાં વચન સાંજીની લિંગધારી આશંકા કરે છે જે બ્રહ્મ વ્ર-
તની અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનથી સ્ત્રીનો જેમાં સંબંધ છે જેમાં પશુ અ-
થવા નપુંસક રહ્યા છે. તેથી જેમાં મોહરૂપી અગ્નિ પ્રદિસ થાય છે
ઇત્યાદિ વચનથી પશુ તથા નપુંસક તેનો સંબંધ જેમાં છે, એવા પર-
ઘરમાં રહેનારા સાધુને કામનું હરીપત થાય ઇત્યાદિ દોષનો સંજવ

हे माटे केम त्यां निवासनो नियम कयों तेनो उत्तर सुविहित साधु
उत्तर आपे ठे.

टीका:—अजिहिता निशीथे प्रतिपादिता यतना स्त्रीसंस-
कृत्यादिसंज्ञवात्कंदर्पविकाराद्यसत्प्रवृत्ति निवृत्ति पटीयसी
तिरस्करणीकटाद्यंतर्जानरूपाचेष्टा ॥ यदाह ॥ जीइपञ्चवतरास-
प्पवित्तिविणिवित्तिलस्कणं वत्थुं सिज्जइ चिछाइ जअओ सा-
जयणा णाइविविश्मिं ॥

अर्थ:—जे साधुने गृहस्थना घरमां निवास करवो एम नि.
शीथ सूत्रमां प्रतिपादन कर्तुं ठे. ने तेमां स्त्रियादिकनो संबंध यतो
होय तो यतना करवानी कही ठे. तें यतना तेशुं ? तो कामविकार
आदि असत्प्रवृत्तिनी निवृत्ती करवामां चतुर एवी चेष्टा करवी तेनुं
नाम यतना कहीए एटले स्त्रियादिकनां रूपादिक न देखाय माटे
चक नांखवो अथवा कमीत, सादमी, इत्यादिकनो वच्चे पणवो बांध-
वो जेथी ते न देखाय एम करवुं ए प्रकारनी यतना करीने पण
गृहस्थना घरमां निवास करवो पण चेत्यादिकमां न करवो.

टीका:—आणाइ विविश्मिति ॥ आइयाआसोपदेशनीत्या
विपदिद्रव्यक्षेत्रकालभावादीत्यर्थः ॥ तत्कारिणां तदुद्यतानां ॥
यदाह ॥ ज्ञावमि णायमाणा पढमं णयंति रूपपनिवद्धे ॥ तद्वियं
कमगचिलमिणी तस्सासइ वंति पासवणो ॥ पासवणमत्तएसुं-
ठाणे अन्नथ चिलिमिणीरूपे सज्जाए ज्ञाणेवा आवरणेसइकर-

ण्येय ॥ जहि अप्ययरा दोसा ॥ आजरणाईण दूरओयसिया चिख-
मिणि निसिजागरणं गीए सज्जायकाणाइ ॥ अद्दाणनिग्गयाई
तिखुत्तो मग्गिऊण असईए ॥ गीयत्था जयणाए वसंति तो द-
वसागरिए ॥ अद्दाण निग्गयाइं वासे सावयतिए व तेणजए, आव-
खिया तिविहेवी, वसंति जयणाए गीयत्था ॥

अर्थः—आगळ पाठळ आवी गयो ठे.

टीकाः—इयं यतना स्त्रीसंसक्तवसतिमधिकृत्योक्ता ॥ पशु
पंरुग संसक्तायामपि वसतौ वसतामेतदनुसारेण संज्ञविनीय-
तना दृष्टव्या ॥ तदयमर्थः ॥ स्त्री संक्त्यादिसंज्ञवेप्येवंविधय-
तनासावधानानां मुनीनां न तज्जन्या दोषाः प्रादुष्यन्ति स-
र्वत्र सर्वस्मिन्नपि वसत्यधिकारप्रवृत्तोद्देशकाप्यदौ ॥

अर्थः—ए प्रकारनी यतना स्त्रीना संबंध सहित ज्यारे नि-
वास होय तेनो अधिकार करीने कही ठे माटे पशु तथा नपुंसकना
संबंधवाळा निवासमां पण रहेनारने आ यतनाने अनुसारे जेम
संज्ञवे तेम यतना करवी तेनो अर्थ प्रगट ठे जे स्त्रीनो संज्ञव आ-
दिक थवानो संज्ञव होय त्यां पण ए प्रकारनी यतना करवामां सा-
वधान रहेता मुनियोने ते स्त्रीयादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं
प्रगट थाय एम सर्व जगाए एटळे साधुना निवासना अधिकारमां
प्रवर्त्तेला सर्व उद्देशक आदिकने विषे एम जाणवुं यतनावाळाने स्त्री-
यादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं प्रगट थाय.

टीकाः-नन्वेवं यतनावतां चैत्यवासेपि कोदोष इत्यतश्चाह ॥
 नतु ॥ तुर्जैर्देवधारणेवा ॥ तेन नपुन नैववा मतदृष्टः ॥ क्वापि
 उद्देशकादौ चैत्ये जिनगृहे निवासो ॥ निवास इत्युक्तयत्रयोज्यते ॥
 एतदुक्तं भवति ॥ यदिहि चैत्यवासो यतीनां क्वचिन्मतः स्या-
 तदा स्त्रीसंसक्त्यादियुक्तद्वय गृहे वसतां तत्रापि कांचिच्चतनां
 ब्रूयान्नचैवं ॥ ततोऽवसीयते आगारिधाम्न्येव संयतानां वासो, न
 चैत्य इति तस्मान्न सकर्णेन तत्रविद्वेषो विधेयइतिस्थितं ॥

अर्थः-प्रतिवादिये तर्क क्यों जे ए प्रकारनी यतनावान्छाने
 चैत्यवासमां पण शो दोष ठे ? ते तर्कनुं समाधान कहे ठे के कोइ
 उद्देशादिकने विषे चैत्यमां साधुने निवास करवो अज्जिमतज नथी
 एटले कह्योज नथी. तु अव्यय जेदरूपी अर्थने विषे अथवा निश्चय
 रुपि अर्थने विषे ठे माटे चैत्यवास मान्य नथीज एटलो अर्थ थयो
 निवास शब्दनी योजना वे पास करवी तेणे करीने आ प्रकारे अर्थ
 थयो जे साधुने चैत्यमा निवास करवानुं कोइ जगाए कह्युंज नथी.
 साधुने गृहस्थना घरमांज निवास करवो एम कह्युं ठे जे जो कोइ
 जगाये साधुने चैत्यवास करवानुं कह्युं होय तो जेम गृहस्थना घरमां
 निवास करनारे स्त्रीयादिकनो संबंध थाय त्यां यतना करवी कही ठे
 तेम चैत्यवासमां पण कांश्क यतना कहेत पण ते तो कही नथी.
 माटे एम निश्चय करीए बीए जे गृहस्थना घरमां निवास करनार
 मुनिने विषे द्वेष न करवो एटलुं सिद्धांत थयुं ॥

टीकाः-एतेन सर्वव्रतेषु निरपवादे हीत्यादिना वंजवयस्स
 अगुत्ती इत्याद्यंतेन यद्यतीनां परगृहवसतिदूषणं वज्राणे परे-

અ તદપિ પરાકૃતં ॥ તથાહિ ॥ યદીયં પરગૃહવસતિર્દૂષ્યતે જ-
વતા યતીનાં તત્કિં સવર્દા ઉતસ્વિદિદાનીમેવ ॥

અર્થ:-એણે કરીને સર્વ વ્રતમાં અપવાદ રહિત બ્રહ્મવ્રત ઇ-
ત્યાદિથી આરંજીને બ્રહ્મવ્રતની અગુતિ થાય ત્યાં સુધી જે લિંગધા-
રીયે યતિને પરઘરમાં નિવાસ કરવા વિષે દૂષણ કહ્યાં હતા તે સ-
ર્વેનું સ્વંન કર્યું તે હવે કાંઈક દેખામે છે. સુવિહિત લિંગધારીને પૂઠે
ઠે જે, તે સાધુને પરઘરમાં રહેવા વિષે દોષ કહ્યો તે શું નિરંતર સર્વ
કાલમાં ઠે કે આ કાલમાંજ એ દોષ લાગે છે.

ટીકા:-॥ યદ્યાયઃ પદ્મસ્તદાનીમુદ્યાનાદિષુ વસતાં યતીનાં
કયંચિચૌરાદ્યુપડ્રવાત્કથં પ્રતીકારઃ સ્યાત્ ॥ નચ તદાનીં કાલ-
સોસ્થ્યેન ચૌરાદ્યપસર્ગાજ્ઞાવાહુદ્યાનવાસૅવ યતીનાં શ્રૂયતે ન
પરગૃહવાસ ઇતિવાચ્યં ॥ તદાનીમપિ ચૌરાદ્યપડ્રવસ્ય બહુધા
શ્રવણાત્ ॥ તથા તદાપિ યતીનાં પરગૃહાશ્રયણસ્યાગમેઽજિધાનાશ્ચ

અર્થ:-ત્યારે તું જો પ્રથમ પદ્મનું ગ્રહણ કરીશ જે સર્વકાલે
ગૃહસ્થના ઘરમાં નિવાસ કરતાં દોષ લાગે છે તો કહીએ ઢીએ જે તે
કાલમાં ઉદ્યાન આદિકને વિષે નિવાસ કરનાર યતિને કાંઈપણ કોઈ
પ્રકારે ચૌરાદિકના ઉપડ્રવથી ગૃહસ્થના ઘરમાં રહેવા રૂપિ ઉપાય
થતો હશે એ વચન સાંજળીને લિંગધારી બોલ્યો જે તે કાલ તો ઘણો
સારો હતો માટે ચૌરાદિકનો ઉપસર્ગ હતોજ નહીં માટે સાધુને ઉ-
દ્યાનમાં રહેવાનું શાસ્ત્રમાં સંજ્ઞાલાય છે પણ ગૃહસ્થના ઘરમાં રહેવાનું
સંજ્ઞાલતુ નથી ત્યારે સુવિહિત બોલ્યા જે એમ તારે ન બોલવું તે કાલે

पण चौरादिकनो उपद्रव बहुधा शास्त्रमां संजळाय ठे, वसी ते काळे
पण यतिने परघरनो आश्रय करवानुं शास्त्रमां कहुं ठे एहेतु माटे ॥

टीका:—॥ यदाह ॥ बाहिरगामे वुत्था उज्जाणे ठाणवसहि
पनिलेहा ॥ इहराज गहियजंमा वसहीवाघायउडाहो ॥ सवेवि-
य हिंरंता वसहिं मगंति जहउ समुयाणं ॥ लद्धे संकलियनिवे-
यणं तु तत्थेवउ नियाहे ॥

अर्थ:—आवी गयो ठे.

टीका:—॥ तथा वृषजकल्पनया स्थापिते ग्रामादौ यतीनां
वसतिगवेषणं चिंतायामुक्तं यथा, नयराइएसु विप्पइ वसही
पुवामुहं ठविय वसहं ॥ वासकमीइ निविठे वीकय अगंमि क्का-
पयं ॥ सिंगरकौमे कलहोछाणं पुण नत्थ होइ चलणेसु ॥ अहि-
छाणे पुट्टरोगो, पुठंमिय फेरुणं जाण ॥ मुहमूलंमिय चारंसिरेय क.
कुहेय पूयसकारे ॥ खंधे पहीइजरो पुठंमिय धायओ वसहो ॥

अर्थ:—अर्थ पाधरो ठे.

टीका:—नचैवं विधावसतिग्रामादिमध्यमंतरेण संजवति ॥
उद्यानवासएवच तदानीं मज्जिमते प्रतिपदमुक्तन्यायेन ग्रामाद्यं-
तर्वसतिनिरूपणानोपपद्येत ॥ एवचं तदानीमपि परगृहवसतेर्यती-
नां जावान्नप्रथमपद ॥

अर्थः—ए प्रकारनो निवास ग्रामादिना मध्ये होय त्यारेज संज्ञवे पण ते विनानं संज्ञवे जो तुं एम कहीश जे ते काले तो भू-
यानवासज हतो तो पूर्वे कह्यो एवा न्यायथी सिद्धांतमां रुगळे रु-
गळे गाममां मुनिनिवासनी प्ररुपणा आवे ठे ते केम घटे माटे ते
काले पण मुनिने परघरवास हतो ए प्रकारे प्रथम पढ़नुं खंनन थयुं.

टीकाः—अर्थ द्वितीयः पढ़ः ॥ अत्रापि वक्तव्यं कुतोदोषाद-
धुनैव यतीनां परगृहवासोदूष्यते स्त्रीसंसक्त्यादेरिति चेत् ॥ न ॥
अस्य दोषस्य तदानीमपि ज्ञावात् ॥

अर्थः—हवे बीजो पढ़ जे, साधुने परगृहमां निवास करतां
आ कालमां दोष लागे ठे ए पढ़नुं सुविहित खंनन करे ठे जे आ
पढ़मां पण कहेवा योग्य ए ठे जे शा हेतु माटे आ कालमांज सा-
धुने परघर निवास करतां दोष लागे ठे ? त्यारे तुं कहीश के स्त्री-
यादिकना संबंधथी तो एम नहीं कहेवाय केम जे ए दोष तो ते काले
पण हतो ज माटे.

टीका—नच तदापि तत्संसक्तिरहितवसतिपरिग्रहे तद्व्याज्जे
चात्रिहितयतनां विहायान्यः समाधिः ॥ तथाच स इदानीमप्या
श्रीयतां न्यायस्य समानत्वात् ॥ एवं चोक्तयतनाविधायिनां
स्व्यादि संसक्तवसताविदानीमपि ब्रह्मचर्यागत्यादयोदोषा
परास्ताः ॥

अर्थः—ते काले पण स्त्री संबंध रहित निवासतो परिग्रह हतो,

તેમાં નિવાસની પ્રાપ્તિ ન થાય. ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલી યતના કરીને તેમાં નિવાસ કરવો પણ તે વિનાનું બીજું સમાધાન ન હતું તેમજ આ કાલમાં પણ તેજ પ્રકારનો આશ્રય કરો કેમ જે એ ન્યાય તો તે કાલે ને આકાલે સરખો છે એ પ્રકારે શાસ્ત્રમાં કહી એવી યતનાને કરતા એવા મુનીયોને સ્ત્રીયાદિકના સંબંધ સહિત એવા પણ નિવાસમાં રહેતાં તેમને બ્રહ્મચર્યની અગુતિઆદિ દોષ નહીં થાય એ પ્રકારે સ્ત્રિંગધારીએ જે પરધરમાં નિવાસ કરનારને દોષ દેવામ્યા હતા તેનું સંકન કર્યું.

ટીકા:—યદ્યપિ તાત્પર્યવૃત્ત્યા ચૈત્યવાસપ્રસાધનાર્થે એકામૂલ-મુખેષુ મિત્યવદ્દંત્રેન સ્ત્રીસંસક્તાધાકર્મિક વસત્યોઃ સંજવે આધાકર્મિકમેવ વસતિગ્રહણમુપપાદિતં તદપ્યનવગતજિનમત તત્ત્વસ્ય બ્રવતો વચઃ ॥ નહ્યત્ર સામાન્યસ્ત્રીસંસક્તવસત્યપદ્ધત્યાઽધાકર્મિક વસત્યુપાદાનમુદિતં કિંતુ તરુણયોષિત્ સંસક્તિ મદ્વસત્યપેદ્ધયેત્તિ બોદ્ધવ્યં ॥

અર્થ:—જે ચૈત્યવાસની સિદ્ધિ કરવાની તાત્પર્ય વૃત્તિએ કરીને હૃદયે તમારે જે તે પ્રકારે ચૈત્યવાસ સિદ્ધ કરવો એવા અગ્નિપ્રાયથી પ્રજ્ઞા મૂલમુખે ॥ એ ગાથાનું આલંબન કરીને એક તો સ્ત્રીના સંબંધ સહિત નિવાસ છે ને બીજા આધાકર્મિક નિવાસ છે તેમાં આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવું એવું જે તમે પ્રતિપાદન કર્યું તે તમારું જિન મતના તત્ત્વનું અજાણપણું છે. તેથી એવું વચન કહ્યો છે ॥ કેમ જે એ જગાએ સામાન્ય સ્ત્રીના સંબંધ સહિત નિવાસની અપેક્ષાએ આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવાનું કાંઈ કશું નથી પણ તો જવાન

स्त्रीश्रोता संबंध सहित जे निवास तेनी अपेक्षाए कहुं एम जाखो

टीका:-अन्यथा पुरुषाकीर्णबालवृद्धस्त्रीसंसक्तवसत्यपेक्ष-
याऽधाकर्मिक वसतिवर्जना जिधानस्य वैयर्थ्य प्रसंगात् ॥

यदुक्तं ॥

अहवा पुरिसाइन्ना नायायाराय जीयपरिसाय ॥ बाखासु य
वृद्धासु य नारीसु य वज्जए कम्मं ॥

अर्थ:-॥ एम जो न होय एटले जवान स्त्रीश्रोता संबंध
सहित निवासना त्याग करवो एम जो अजिप्राय न होय तो जे
निवास पुरुष युक्त होय बाल अथवा वृद्ध स्त्रीश्रोता संबंधिसहित ।
निवास होय तेनी अपेक्षाए आधाकर्मिक निवासनो त्याग करवानुं
जे कहुं ठे तेने व्यर्थ थवनो प्रसंग थरो ए हेतु माटे ॥ ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे.

टीका:- किंच उक्तय प्राप्तावाधाकर्मिकवसति ग्रहणमेव
चैत्यवासं निषेधयति ॥ अन्यथा आधाकर्मादिदोषविकलसङ्गावे
आधाकर्मिकवसतिग्रहणं नाचहीत ॥ तथा स्त्रीसंसक्ताधा-
कर्मिकवसत्योरिव स्त्रीसंसक्तवसतिजिन गृह्योरेकतरनिर्धारण-
स्यागमे कारणेपि क्वचिदप्रतिपादनात् ॥

अर्थ:-वली ने प्रकार्त्ता निवासनी प्राप्ति थये ठते ॥ एटले

जवान स्त्रीओना संबंध सहित निवासने आधाकर्मिकनिवास ए बेनी प्राप्ति थये सते आधाकर्मिक निवासनुं ग्रहण करवुं ॥ एज वचन चैत्यवासनो निषेध करे ठे ॥ ने जो एम न होय तो आधा-कर्मादि दोष रहित नवासनि प्राप्ति थये ठते जे आधाकर्मिक नि-वासनुं ग्रहण करवुं कह्युं ते न कहेत ॥ वळी स्त्रीओना संबंध सहित निवास ने आधाकर्मिक निवास ते बेनी पेठे जवान स्त्रीओना संबंध सहित निवास ने चैत्यवास ए बेमांथी एकनो निर्धार कारण ठते पण कोइ आगममां प्रतिपादन कयों नथी.

टीका:-यद्यपि ग्रामाद्यंतर्वसंज्ञिरित्यादिनाऽधुना जिनगृह-वासस्या स्मीचीनतापादनं तदप्यज्ञानविजृम्भितं ॥ जवदजिमत-जिनसदनवासपक्षेऽप्यधिकतरविवक्षितदोषसंज्ञावात् ॥

अर्थ:-वळी जे तमे ग्रामादिकना मांही वसताने ॥ ए व-चनथी आरंजीने हालमां जिन घरवास करवो ए ठीक ठे ए प्रकारे कह्युं ते पण तमारा अज्ञाननुं प्रकाशपणुं ठे. केमजे तमे मान्यो जे चैत्यवास ते पक्षमां पण आगळ अमे कहीशुं एवा अतिशय अधिक दोषनुं विद्यमानपणुं ठे माटे ॥

टीका:-तथाहि प्रत्यहं जगवत्पुरतः शृंगार सार गायन्मृत्यु-छारांगनां गजंगा पांग निरीक्षण स्तनतटाव लोकनादिना तत्र वसतामिदानीं तनमुनीनांकथं सातिरेका मन्मथ विकारांगारान-दीप्येरन् ॥ ततश्चेद मुपस्थितं यत्रोजयोःसमोदोषः परिहारश्च तादृशः ॥ नैकःपर्यनुयोक्तव्य स्ताकृशार्थ विचारणे ॥

अर्थः—ते कहीं देखामे ठे जे नित्ये जगवाननी समीप शृंगार रसथी गान करती ने नृत्य करती जे वेश्यानु तेना शरीरनो विलास तथा कटाक्ष तेनुं देखवुं तथा स्तनकळशनुं देखवुं इत्यादिके करीने त्यां रहेनार आ काळना मुनिउने कामना विकाररूपी अंगारा अतिशे घणा केम दि दीप्यमान नहि थाय ? यशेज माटे तेमांथी आ निर्धार प्राप्त थयो जे ज्यां बे वस्तुनो सरखो दोष प्राप्त थयो ने परिहार पण सरखो प्राप्त थयो तेवा अर्थना विचार करवामां एक पदार्थनो पण निर्धार थाय नहि जे आ स्थान ग्रहण करवा योग्य ठे ने आ स्थान परिहरवा योग्य ठे.

टीकाः—अयंच विशेषः ॥ अस्मत्पक्षे स्त्रीसंसक्तपरगृहे कदाचिद्धसतामप्युक्तदोषासंज्ञवः तत्र यतनाजिधानात् ॥ जवत् पक्षेतु चैत्यवासस्य सर्वथा वर्जनीयत्वेन क्वचिदपि यतनानजिधाना देतदोष पोषः केन वार्येत ॥

अर्थः—माटे तेवी जगाए सामान्य विशेषनी कल्पना करवी जोड़ए, तेमां अमारो जे पक्ष घरघरमां निवास करवारूपी तेमां कदापि स्त्रीउनो सम्बन्ध थाय त्यारे तेमां निवास करनार मुनियोने पूर्वे कह्यो जे स्त्रीउना संबंधरूपी दोष तेनो संज्ञव नथी, केम जे तेमां तो जतनानुं केवापणुं ठे माटे ॥ ने तमारो पक्ष जे चैत्यवास करवो तेनुं तो सर्वथा त्याग करवायणुं ठे, माटे कोई शास्त्रमां तेमां रहनारने जतना करवानुं कह्युं नथी माटे ए दोष घणो पुष्ट थयो तेनुं कोण निवारण करी शके.

टीका:-नच वक्तव्यं गृहिगृहाणां संकीर्णत्वाद्यतनाकरणेपि नोक्तदोषमोषःकर्तुंशक्यत इति प्रमाणयुक्तस्यैव गृहिमंदिरस्य प्रायेण यत्थाश्रयणीयत्वेनाभिधानात् ॥ तत्रंचोक्तदोषपरिहारस्य सुशकत्वात् ॥ अतएव गृहिणा सकलगृहसमर्पणेपि यतीनां तस्यान्यस्य वा दौर्मनस्यद्विरासाय मितावग्रहाध्यासनं सूत्रे प्रत्यपादि ॥

अर्थ:-बळी तमारे एम न कहेवुं जे गृहस्थनां घर संकीर्ण होय माटे तेमां यतना करे तो पण पूर्वे कहेला दोषनो परिहार करवाने समर्थ न थवाय ॥ केम जे बहुधाए प्रमाणयुक्त एवुंज गृहस्थनुं घर साधुने आश्रय करवा योग्य ठे, एम शास्त्रमां कहेवा-पणुं ठे माटे तेमां तमारा कहेला दोषनो परिहार सुखेथी थाय एवो ठे ॥ एज कारण माटे गृहस्थ पोतानुं समस्त अर्पण करे तो पण यतिने परिमाण युक्त एवाज अवग्रहने विषे रहेवुं केम जे ते गृहस्थने अथवा बीजा कोशने ए स्थान संबंधी मनमां मातुं चिंतवन न थाय माटे ए प्रकारे सूत्रमां प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीका:-॥ यदुक्तं ॥ एवंहावि जं जोगं तदेयं जइ जणिज्ज इ यज्जणिउं ॥ चुद्धीखट्टाय ममं, सेसमणुत्ताय तुज्ज मए ॥ अणुणा एवि सबंमि, उग्गाहे घरसामिणो ॥ तहावि सीमं विंदति, साहू तप्पियकारिणो ॥ जाणत्थया जायणधोवणत्ता, दुज्जत्थया अत्थण हेउयं च, मिउग्गहं चेव अणिहयंति, मासो व अन्नोव-करिउमन्तुंति ॥

अर्थः—॥ टीका ॥ प्रमाणयुक्तपरगृहालाजेतु संकीर्णैपि तस्मिन् यतनया वसतां न दोषः ॥

॥ यदुक्तं ॥

नत्थि उ पमाणजुत्ता, खुज्जुल्लियाएव संति जयणाएत्ति ॥ यदपि नथ एक्का मूलगुणेषुमित्यादिना तस्मात्परवसतिरसमीचीने त्पंतेन जिनगृहवाससमर्थनं तदपि न शोचनावहं ॥

अर्थः—शास्त्रमां कहेला प्रमाण युक्त एव^१, पण परघर न मळे ने संकीर्ण मळे तो पण ते घरमां यतनाये करीने रहेनार साधुने दोष न थाय जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे प्रमाणे जुक्त हुअ घरमां यतनार्थी रहेनारने दोष न थाय वळी एक्का मूलगुणे सुं ए वचनर्थी आरंज्जीने तस्मात्परगृह वसति रसमीचीना ए वचन सुधी जिनघरमां निवास करवानुं जे समर्थन कर्युं ते पण शोचतु नथी.

टीकाः—जिनगृहस्याधाकर्मरहितत्वेपि जइवि न आहा-
कम्म मित्यादिना तदंतर्वासस्य मुनीनां जगवदाशातनाहेतु
त्वेनोक्तत्वात् ॥ तस्याश्चादपीयस्या अप्पनंतज्जवामयवृद्धिका-
रणत्वेनापथ्याशनतुदयत्वात् ॥ तस्मात्कथंचिदाधाकर्मिक्या-
मपि तस्यां वस्तव्यं नतु जिनगृह इति स्थितं ॥

अर्थः—चैत्यवास करवामां आधाकर्म रहितपणुं होय तो पण ॥ जइविन ॥ इत्यादि गाथा वचने करीने तेमां रहेनार मुनि-

યોને જગવતની આશાતનાનું કારણપણું છે એ હેતુ માટે ને તે થોડી પણ આશાતનાને અનંત જવત્રમણ રૂપી રોગની વૃદ્ધિ થવાનું કારણપણું છે માટે અપથ્ય ઝોજન તુલ્ય છે કોઈ પ્રકારે આધાકર્મિક એવા પણ નિવાસને વિષે વસવું પણ જિનઘરમાં તો નિવાસ કરવોજ નહિ એ પ્રકારે નિર્ઝાર થયો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તન્યાયેન યતીનાં પરગૃહવાસસ્યતદાની મિવેદાનીમપિ દોષાજ્ઞાવાત્સમીચીનં યતીનાં પરગૃહવાસોનુપપન્નઃ અનેકદોષદુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાતવદિતિ સાધનપ્રયોગો પિ અપરોદિત ઉક્તાનેકદોષનિરાસાસિદ્ધત્વાદસિદ્ધઃ પ્રતિપાદિતો જવતિ, સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં પરગૃહવાસો વિધેયઃ નિઃસંગતાજિવ્યંજકત્વાત્ શુદ્ધોઽપ્રહણવદિતિ ॥ તદેવં યતીનાં ચૈત્યપરિત્યાગેનપરગૃહવસતિરેવ શ્રેયસી ને તોરેતિ વૃત્ત દ્યયાર્થઃ ॥ ૯ ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે અમારા કહેલા ન્યાયે કરીને યતીને પરઘર નિવાસ કરવામાં તે કાલે જેમ દોષ ન હતો તેમજ આ કાલમાં પણ દોષ નથી. માટે પરઘર નિવાસ કરવો તે ઠીક છે ને તમે જે અનુમાન પ્રયોગ કર્યો હતો જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો તે અઘટિત છે, અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે એવો જે અનુમાન પ્રયોગ તે પણ રમી પડ્યો એટલે વ્યર્થ ગયો. કેમ જે અમે કહ્યા જે અનેક દોષ તનું નિકારણ ન થતું. માટે અસિદ્ધ પ્રતિપાદન કર્યો છે, હવે અમારા પક્ષમાં તો અનુમાન સાધન આ પ્રકારનું છે, જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો ॥ નિઃસંગપણાને

જણાવનાર છે એ હેતુ માટે દોષ વર્જિત આહારને ગ્રહણ કરવો તેની પેટે ॥ જેમ દોષ વર્જિત આહાર ગ્રહણ કરવામાં નિઃસંગપણું જણાય છે તેમ પરઘર નિવાસ કરવામાં નિઃસંગપણું જણાય છે. માટે એ પ્રકારે યત્નિને ચૈત્યવાસનો ત્યાગ કરીને પરઘર નિવાસ કરવો. તેજ અતિ શય કલ્યાણકારી છે, એ પ્રમાણે બે કાવ્યનો જોગો અર્થ થયો ॥૯॥

ટીકા:-સાંપ્રતં યથાક્રમં દીક્ષાપ્રાતિકુલ્યસાવચત્વમાઠ પત્યાપત્તિદોષૈરર્થાદિત્રયગોચરસ્વીકારદ્વારત્રયમેકવૃત્તેન પ્રત્યાદિ વિકુરાહ॥

અર્થ:-હવે ધન તથા સર્વ આરંજ તથા ચૈત્યનો અંગિકાર એ ત્રણમાં દીક્ષાનું પ્રતિકુલપણું, તથા સાવચપણું તથા મઠપતિપણું એ ત્રણ દોષ અનુક્રમે દેખાતી તેનું સ્વંન કરતા સતા એ ત્રણ દ્વારને એક કાવ્યે કરીને કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

પ્રવ્રજ્યાપ્રતિપથિનં નનુ ધનસ્વીકારમાહુ જિના. સર્વારંજપરિગ્રહં ત્વતિમહાસાવચમાચક્ષતે ॥ ચૈત્યસ્વી- કરણેતુ ગર્હિતતમં સ્યાન્માઠપત્યં યતે, રિત્યેવં વ્રતવૈ- રિણીતિ મમતા યુક્તા ન મુક્ત્યર્થિનાં ॥ ૧૦ ॥

ટીકા:-નન્વિત્યઽદ્દમાયાં ન કમ્યતે ઇતત્, યદુત સાધૂનાં

ધનસ્વીકાર ઇતિ યતો ધનસ્વીકારં દ્રવિણસંગ્રહમાહુ બ્રુવતિ
 જિના જગવંતઃ ॥ અત્ર ચ જિનાનાં મિદાનીમતીતત્વેનોપદેશા
 સંજવાદાહુ રિત્યતીતવિજ્ઞક્તિપ્રાપ્તાવપિ શઙ્ગતર્તમાનપ્રતિપાદનં
 તત્તેષાં સ્વાગમૈર્થ્યસંગ્રહવિપાકપ્રતિપાદકૈઃ સ્ફુરદ્રુપતયાઽધ્ય-
 યાવદનુવૃત્યજ્ઞેદાધ્યવસાયેન વર્તમાનતયાવજ્ઞાસાત્તદુપદેશ પ્રદ-
 ર્શનેન વિનેયાનાં ધનસ્વીકારં પ્રત્યતિપરિજિહ્વીર્ષા યથા સ્યા-
 દિતિ જ્ઞાપનાર્થ ॥ એવ મુત્તરપદેપિ યોજ્યં ॥

અર્થઃ—નનુ ઉપસર્ગનો અક્કમા એટલો અર્થ આ જગોએ હે
 તેથી આમ અર્થ થયો જે અમો એ વાત સહન કરતા નથી
 જે સાધુને ધનનો અંગિકાર કરવો તે જે માટે ધનનો અંગિકાર એ-
 ટલે સંગ્રહ તેને જિન જગવંત, આગલ કહી શું એ પ્રકારનો કહે
 હે એ હેતુ માટે આ જગાએ વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો હે ને
 જિન જગવંત તો થઈ ગયા હે માટે તેના ઉપદેશનો અસંજવ હે માટે
 આહુઃ એ પ્રયોગને વિષે અતીત કાલની વિજ્ઞક્તિ પ્રાપ્ત થઈ, પણ જે
 વર્તમાન કાલનું પ્રતિપાદન કર્યું હે તે તો જે દ્રવ્ય તેના સંગ્રહનો
 વિપાક તેનું પ્રતિપાદન કરનારને સ્ફુરણાયમાન રૂપે કરીને અ-
 યાપિ ચાદ્યાં આવતાં એવાં જે પોતાનાં આગમ એટલે સિદ્ધાંત તેની
 સાથે તે જિન જગવંતનું અજ્ઞેદપણાના અધ્યવસાયે કરીને વર્ત-
 માનપણું હે તે વર્તમાનપણાના આજ્ઞાસથી તે સિદ્ધાંતના ઉપદેશનું
 દાન દેવું તેણે કરીને પોતાના શિષ્યોને ધનનો અંગિકાર કરવાની
 ઇચ્છા પ્રત્યે ત્યાગ કરવાની સિદ્ધાંતરૂપ જગવંતની ઇચ્છા હે તે જણાવ-
 વાને અર્થે અતીત કાલને ઠેકાણે વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો
 હે. ॥ એ પ્રકારે આગલ પણ જાણવું.

ટીકા:—પ્રવજ્યાયા:સર્વ સંગત્યાગરૂપાયા દીક્ષાયા: પ્રતિપં-
ચિનં વિરોધિનં વિરોધશ્ચાત્ર વધ્યઘાતકલક્ષણ સ્તથાહિ ॥ ડ્રવ્ય
સંગ્રહો મૂર્ઘાપરિણામઃ પ્રવજ્યા તદ્વિરતિપરિણામ સ્તયોશ્ચાત્ર વ-
લવતા મૂર્ઘા પરિણામેનતદ્વિરતિપરિણામો વાધ્યતઙ્ગતિ ॥

અર્થ:—સર્વ સંગનો ત્યાગ કરવો એ રૂપ જે દીક્ષા તેનો વિરોધી
એવો ડ્રવ્યસંગ્રહ છે. આ જગાયે વિરોધ કેવો જાણવો કે વધ્યઘાતક
છે લક્ષણ જેનું એવો જાણવો. હવે તે વધ્યઘાતક લક્ષણ દેખામે છે.
જે ડ્રવ્ય સંગ્રહ તે મૂર્ઘાનો પરિણામ છે ને પ્રવજ્યા છે તે તો ડ્રવ્યસં-
ગ્રહથી વિરતિ પામવાના પરિણામ રૂપ છે માટે તે બેમાં બઢવાન એવો
મૂર્ઘાનો પરિણામ તેણે કરીને તે ડ્રવ્યસંગ્રહથી વિરતી પરિણામ
વાધ પામે છે. ॥

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥ અર્થગૃહીતિ મૂર્ઘા,દીક્ષા તદ્વિરતિપ-
રિણતિ:પ્રોક્તા॥અનયોર્દ્વિરમૃગયો રિવ,વિરોધ ઇહં વધ્ય ઘાતકતેતિ॥

અર્થ:—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ડ્રવ્યનો જે સંગ્રહ કરવો
તે મૂર્ઘા કહીએ ને તેથી વિરતી પામવાની પરિણતિ તેને દિક્ષા ક-
હીએ ॥ ને એ મૂર્ઘાને દીક્ષા એ બેને પરસ્પર એક બીજાને નાશ કર-
વાપણું રહ્યું છે ॥ જ્યાં મૂર્ઘા હોય ત્યાં દીક્ષા ન હોય, ને જ્યાં દીક્ષા
હોય ત્યાં મૂર્ઘા ન હોય ને એક નાશ પામવા યોગ્ય થાય ને બીજું
તેનો નાશ કરનાર થાય તેને વધ્યઘાતક કહીએ, જેમ મૃગને સિંહ
છે તેમ ॥ માટે દીક્ષાને વિષે ધનનો સ્વીકાર કરધો તે સંજવે નહિ ॥

टीकाः—सहानवस्थानं ॥ तथाहि ॥ द्रव्य संग्रहः संगो दीक्षा च निःसंगता संगनिःसगतयोश्च युगपदेकत्रावस्थाना ज्ञावात् ॥ यदाह ॥ ग्रंथस्य संग्रहः संगो, दीक्षा निःसंगता स्मृता ॥ सहावस्थानमनयो, नै बायातपयोरिव ॥

अर्थः—ए बेनुं संघाथे रहेवापणुं संजवतुं नथी ॥ ते देखामे ठे जे द्रव्य संग्रह ते संग कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीए ते संग ने निःसंगता ए बेनुं एक काळे एक जगोए रहेवुं थतुं नथी ॥ जे माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे ॥ ग्रंथ एटले द्रव्य तेनो जे संग तेने कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीये ॥ ए बेनुं जेम तमको ने ठांयो तेनी पेठे एक जगाए रहेवापणुं न होय.

टीकाः—द्रव्यस्वीकारेहि यतीनां गृहिणामिव दिवानिशं त-
र्द्धनरक्षणोपज्ञोगव्यग्रत्वात् कुतस्त्या प्रव्रज्या ॥ तस्मात्तद्धिरो-
धित्वान्न द्रव्यांगिकारः संगतः
॥ यदुक्तं ॥

कामाधुन्मादहेतुत्वा ज्ञानितानेकविग्रहः कथंचन मुमुक्षुणां
न युक्तो द्रव्यसंग्रहः ॥

अर्थः—द्रव्यनो अंगिकार करे तो यतिने गृहस्थनी पेठे रात दिवस ते धनने वधारवुं तथा तेनुं रक्षण करवुं तथा तेनो उपज्ञोग कस्वो इत्यादिकने बिषे आकुळव्याकुळपणुं याय माटे क्यांथी रहे,

ते हेतु माटे ते दीक्षानो विरोधि द्रव्यनो अंगिकार थयो ॥ जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे द्रव्यनो संग्रह ठे ते कामादिक उन्मादनं कारण ठे ए हेतु माटे अनेक विरोधने उत्पन्न करनार ठे ॥ माटे संसारथकी मूकावाने इच्छता जे पुरुष तेने द्रव्य राखवुं युत नथी.

टीकाः--उपदेशमालायामप्युक्तं ॥ दोससयमूलजालंबुव्व-
रिसिविवज्जियं जईवंतं ॥ अत्थं वहसि अणत्थं, कीस अणत्थंतवं
चरसि ॥ वहबंधणमारणजेयणाउं काउं परिगह्हे नत्थि, तं जइ प-
रिगह्हुच्चिय, जइधम्मो तो नणु पवंचो ॥

अर्थः--उपदेशमालामां पण कह्युं ठे जे धन ठे ते सेंकनो दोषनुं मूल ठे ॥ ने पूर्वना मुनीउए त्याग करेलुं ठे माटे जो तेमणे वमन कर्तुं ठे एटले वांतिनी पेठे त्याग करेलुं ठे तो ए अर्थ एटले धन ते अनर्थनुं धारण करे ठे एटले अर्थ ठे ते अनर्थरूप ठे माटे अनर्थक एटले फोगट तप केम आचरण करे ठे ॥ एटले तप करनारनुं तप धन राखेथी निष्फल थाय ठे ॥ वळी ए परिग्रहने विषे शी वेदनाउं नथी रह्नी बंध, बंधन, मारण इत्यादि सर्व रह्युं ठे माटे जो ते परिग्रहनो त्याग करे तो यतिधर्म प्रपंच रहित होय.

टीकाः--अत्रच विशेषणे तात्पर्यं ॥ धनस्वीकारस्य सिद्धस्य
प्रवज्याप्रतिपंथित्वेन यतीनां निषेधे विश्रामात् ॥ एतेन द्र-
व्यस्वीकारस्यागमे निवारित्वेपीत्यादिना यतिचिंताद्यविधाना-
दित्यंतेन यद्द्रव्यस्वीकारसमर्थनं सांप्रतिकयतीनां प्रतिपादितं

પરેણ તદપ્યપાસ્તં મંતવ્યં ॥ કેષાંચિદ્ગૃહિણાં નિર્ધનત્વાદિના
સાંપ્રતં યતિચિંતાદ્યવિધાનેપ્યન્યેષાં તથોપલંબાત્ ॥

અર્થ:-આ જગાણ દીકાનું વિરોધી એવું જે ડ્રવ્ય છે એમ જે વિશેષણ દીધું તેમાં આ તાત્પર્ય છે જે તમે યતિને ધનનો અંગિકાર દીકાનો વિરોધી છે માટે તેનો નિષેધ સર્વથા સિદ્ધ કર્યો એણે કરીને તમે એમ જે કહ્યું હતું જે શાસ્ત્રમાં સાધુને ધન રાખવાનો નિષેધ કર્યો છે. તો પણ ઇત્યાદી આરંજીને શ્રાવક યતીની ચિંતાદિ કરતા નથી ત્યાં સુધી જે ધનનું અંગિકાર કરવું સિદ્ધ કર્યું હતું આ કાલના યતિને તે સર્વેનું ધનનું થયું એમ માનવું કેમ જે કેટલાક ગૃહસ્થોનું નિર્ધનપણું છે તેણે કરીને હાલમાં યતિની ચિંતાદિકને કરી શકતા નથી પણ બીજા કેટલાક ગૃહસ્થો સાધુની ચિંતાદિકને કરી શકે એવા દેખાય છે એવા હેતુ માટે ॥

ટીકા:-॥ તથાહિ દૃશ્યંતણવાદ્યાપિ કેચિદુદારાશયા ગ્લા-
નાદ્યવસ્થાયાં નિરવગ્રહા જિગ્રહપુરસ્સરં પથ્યૌષધાદિ દાનેનય-
તીનાં સંયમશરીરોપષ્ટંજં વિદધાના:પાત્રસ્ય દ્રવિણવિદ્રાવકા:
શ્રાવકા: ॥ તત્તાવતૈવ પર્યાપ્તં, કિં સિદ્ધાંત નિષિદ્ધેનાનર્થ સાર્થ-
મૂલેન વિક્ષિપ્તિગ્રહેણ ॥

અર્થ:-તે દેખાએ છે જે આ કાલમાં પણ કેટલાક ઉદાર ચિત્તવાળા શ્રાવક દેખાય છે કે જે ગ્લાનાદિક અવસ્થાને વિષે અવ-
ગ્રહ રહિત અજિગ્રહ પૂર્વક પથ્ય ઔષધ આદિકનું જે દેવું તેણે કરીને સાધુનું સંયમરૂપ જે શરીર તેનો ઉપષ્ટંજ કરે છે એટલે સા-

हज करे ठे ने पात्रने विषे पोताना द्रव्यनो व्यय करे ठे माटे एवा श्रावक लोकवमेज कार्य थयुं त्यारे सिद्धांतमां निषेध करेलो ने अनर्थना समूहनं मूळ एवो द्रव्यनो परिग्रह करवो तेणे करीने सयुं एटले द्रव्यनो अंगिकार करवो घटतो नथी.

टीका:-परमेवं कालाद्यौचित्येन पथ्यादिदातृसद्भावेपि-
यदिदानींतना यत्याज्ञासा बालकाध्यापनमंत्रादिप्रयोगवैद्यका-
दिभिः पथ्यपुस्तकलेखनादिव्यपदेशेन गृथिच्योऽयमयमिकहा-
स्वापतेयनिचयसंचिन्वाना उपलब्ध्यन्ते तयनं विषयतृषा कर्षिता-
न्तःकरणतयातेषामेवं द्रव्यसंग्रह प्रवृत्तिर्नतु ग्लानादि हेतुना ॥

अर्थ:-परंतु आ काळने उचित एवां पथ्यादि औषधना देनार
विद्यमान ठेते पण जे काळना आ लिंगधारी पुरुषो बालकोनुं ज-
णावतुं मंत्रादि प्रयोग करवा तथा वैडुं करवुं तथा जेने जेवां जोडए
तेने तेवां पुस्तक लेखी आपवां इत्यादि द्रव्य उपार्जन करवानी
क्रियाओनो मिषवने हुं मोटो धनाढ्य थउं हुं मोटो धनाढ्य थउं
एवा अजिप्रायथी गृहस्थ लोको पासेथी धनना समूह ग्रहण कर-
नारा एटले गृहस्थ पासेथी अनेक युक्तिवने धन लक्षसंचय करनारा
देखाय ठे ते निश्चे विषय तृष्णावने आकर्षण थयां जे अंतःकरण
तेणे करीने ते लिंगधारीने द्रव्य संग्रह करवामां प्रवृत्ति देखाय ठे,
एटले ते लिंगधारी विषय जोगववानी इच्छाएज द्रव्य पासे राखे ठे
पण ग्लानादि कारणे राखता नथी.

टीका:-॥ यडुक्तं ॥ एकाकित्वा च्छिशुपठनतो मंत्रतंत्रैश्च

કેચિ, ન્માઠસ્વામ્યાન્મધુરવચનાત્ સર્વતઃ કેપિ નષ્ટાઃ ॥ રાગ-
હ્યોજ્ઞાઙ્ગનવિઢપનધ્યાન માપૂરયંતો, લબ્ધ્વાલિંગં વિદધતિતરાં નૈષ્ટિ-
કીર્તૈવ વૃત્તિં ॥

અર્થ:-તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે કેટલાક તો ઢોકરાંને જાણાવ,
વાચી ઝ્રષ્ટ થયાને કેટલાક મંત્રતંત્ર કરવાથી ઝ્રષ્ટ થયાને કેટલાક મ.
ઠપતિપણથી ઝ્રષ્ટ થયા, કેટલાક સ્ત્રીઆદિના મધુર વચનથી ઝ્રષ્ટ,
થયા, ને કેટલાક તો રાગથી લોજ્ઞથી સર્વથા ઝ્રષ્ટ થયા. એમ ધન
રાખવાના ધ્યાનને વધારતા પુરુષો સાધુ વેશ ધારણ કરીને પણ પો-
તાની જે સાધુપણની વૃત્તિ તેને અતિશે નથી કરતા.

ટીકા:-ન ચ શિશુપાવનાદ્યપિ યતિના વિધાતવ્યમિતિ
વક્તુમુચિતં ગૃહિણાં માતૃકાદિપાઠનાદિવિધાનસ્ય મુનીનાં ચા-
રિત્રજંગહેતુત્વેનાગમે નિવારણાત્ યદાહ ॥ જોઃસનિમિત્ત અ-
સ્તવર કોઽન્યઆપ્સમ્ભૂક્મ્મેહિં ॥ કરણાણુમોઽપ્નેહિયસાદુ-
સ્સ તવરકઞ્ચો દોઃ ॥

અર્થ:-ઢોકરાંને જાણાવવું ઇત્યાદિક સાધુને કરવા યોગ્ય છે
એમ બાલવું પણ ઘટતું નથી કેમજે ગૃહસ્થને લિપિઅક્ષરઆદિ જ્ઞ-
ણાવવું ઇત્યાદિકને કરનાર મુનિને ચારિત્ર જંગનું કારણ છે એ હેતુ
માટે શાસ્ત્રમાં નિવારણ કર્યું છે તે શાસ્ત્ર વચન કહે છે ॥ જ્યોતિષ
તથા નિમિત્ત કહેવું ઇત્યાદિથી તપ નાશ પામે છે.

ટીકા:-યદ્યપિ સાંપ્રતં ચૈત્યદ્રવ્યમપિ યતિજિ રિત્યાનિદા

दुर्बलश्राद्धोद्दिधीर्षया यतीनां चैत्यद्रव्यस्वीकारतद्गर्जन मु-
पपादितं तदप्यसंगतं ॥ यदाहि द्रव्यमात्रस्वीकार स्याप्युक्त
क्रमेण यतीनामागमे निषेधः प्रत्यग्रादि तदा कैव कथा चैत्य-
द्रव्य स्वीकारस्य ॥ तथा द्रव्येण श्राद्धोद्धारस्याप्यागमे क्वचि-
दप्यप्रतिपादनात् ॥ देवद्रव्यपुंजमात्रग्रहणस्यापि श्राद्धानां
सिद्धांते प्रतिषेधाच्च ॥

अर्थः--वळी जे तें कळुं जे आ कालमां चैत्य द्रव्य पण
साधुए इत्यादिथी आरंजीने दुर्बल श्रावकना उद्धार वास्ते यतिने
चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवो तेने वधारवुं त्यां सुधी जे प्रतिपादन
कर्युं ते पण अघटतुं ठे ॥ जे माटे अमे कह्यो ए अनुक्रमे साधुने
द्रव्य मात्रनो अंगिकार पण सिद्धांतमां निषेध कर्यो ठे एम प्रति-
पादन कर्युं त्यारे चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवानी तो वातज क्यांथी
होय ॥ ने ते प्रकारना द्रव्ये करीने श्रावकनो उद्धार करवानुं कोइ
सिद्धांतमां पण प्रतिपादन कर्युं नथी माटे सिद्धांतमां श्रावकने दे-
वद्रव्य संबंधी रुनुं पूमरुं पण ग्रहण करवानो निषेध कर्यो ठे
ए हेतु माटे ॥

टीकाः--॥ यदुक्तं ॥ वज्रोश्चेद्यालयदवंअंगेवरिंमिउछारं
॥ साहारणं च एयं, न जान से पुंजयं लेइ ॥ तद्वरिणियजायण
विछीए सगरुवइलमणुयाणं ॥ अहवावि खरा लएही करेइ तद
वकइयाणं ॥ एयं पुंजं न कुणइ, सरका वज्रोश्च किमिह वुच्चंति ॥
वहेइय तद्वं, विसुरुज्जावो सयाकालं ॥

अर्थः—॥ टीका ॥ एवंच श्राद्धानां यदापुंजमात्रस्याप्येवं
निषेधस्तदा का वार्ता उद्दिधीर्षया यतिवितीर्णसाक्षादेवद्रव्य
ग्रहणस्येति ॥

अर्थः—ए प्रकारे श्रावकने एक पूमरुं मात्र पण ग्रहण कर-
वानो निषेध शास्त्रमां कह्यो ते त्यारे उद्धारवानी इच्छाए यतिए आप्युं
जे साक्षात् देवद्रव्य तेनुं जे ग्रहण करवुं तेनी तो वातज क्यांथी होय.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ जरकेइ जो उविरकेइ, जिणदवं तुसा-
वन्न ॥ पन्नाहीणो जवे सोउ, लिप्पई पावकम्मुणा ॥ आयाणं उव
जुंजइ, पक्खिन्नधणं न देइ देवस्स ॥ नस्संतं समुविस्सइ, सो
विहु परिजमइ संसारे ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ते जे.

टीकाः—देवद्रव्यरक्षणवर्जनादादेव श्राद्धानामधिकारा-
त्तस्यैवच तेषां परमकोटिप्राप्तिफलाधायकत्वेन ज्ञानात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

जिणपवयणवुद्धिकरं, पन्नावगं नाणदंसणगुणाणं ॥ ररकंतो
जिणदवं परित्तसंसारिउहोइ ॥ जिणपवयणवुद्धिकरंपन्नावगं
नाणदंसण गुणाणं, वहुंतो जिणदवं, तित्थयरत्तं खइइ जीवो ॥
जिणपवयणवुद्धिकरंति ॥

अर्थः—देव द्रव्यनुं रक्षण करवुं ने वधारवुं इत्यादिकने विषे श्रावकनोज अधिकार ठे ए हेतु माटे श्रावकनेज ते द्रव्यनुं रक्षण करवुं, वधारवुं इत्यादिकथी परमकोटीने पामेवुं एटले अतिशय मोडुं फळ तेनुं धारण करवापणुं ठे एम सिद्धांतमां कहुं ठे जे माटे ते सिद्धांतनुं वचन जे जिनप्रवचननी वृद्धि करनार एवुं ते ज्ञान-दर्शन गुणनुं प्रज्ञावक एवुं जिनद्रव्य तेनी रक्षा करता जे पुरुषो ते अल्प संसारी होय ठे. ने वळो ए द्रव्यनी वृद्धि करता जे जीव ते तीर्थकरपणा रुपी रत्नने पामे ठे जिणपवयणं ए पदनो अर्थ टीका-कार पोतेज कहे ठे ॥

टीकाः—जीर्णजिनजवनादेरुद्धारविधिना तत्स्थविंवाद्यव लोकनविहारक्रमागतसुविहितयतिधर्मोपदेशद्वारेण भूयसां जव्यसत्त्वानां बोधिविधीयकृत्वाद्भवति जिनद्रव्यं प्रवचन-वृद्धिकरमिति संकासानुदाहरणेनचास्यार्थस्य प्रतीतत्वात् ॥ श्राद्धोद्धारे च यतीनां सर्वथाऽनधिकारित्वाच्च ॥ तस्मा-च्छ्राद्धैरेव स्वद्रव्येण साधारणसमुद्द्रव्येण वा वात्सल्य कर-णाद्ब्राह्मोद्धारेण तीर्थानुष्ठितिः सेव्यति ॥ किं यतीनां तदु-द्धाराय विहितेन देवद्रव्यस्वीकारेणेति ॥

अर्थः—जे जुनां जिनजवन आदिकनो उद्धार करवाना वि-धिण करीने ते जिनजवनमां रक्षां जे विंव आदिक तेने दर्शन करवाने विहारना अनुक्रमे आवेला जे सुविहित मुनि तेना धर्मो-पदेश द्वारे करीने घणाक जव्य प्राणीने समकीतनु धारण करवा

પણું થાય એ હેતુ માટે જિન ડ્રવ્ય છે તે પ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર છે. સંકાશ શ્રાવક આદિકના દૃષ્ટાંતે કરીને એ અર્થનું પ્રસિદ્ધપણું છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવામાં યતિને સર્વ પ્રકારે અધિકાર નથી એ હેતુ માટે ॥ શ્રાવકજ પોતાના ડ્રવ્યે કરીને તથા સમુદ્ધક ડ્રવ્યે કરીને અથવા સામી વત્સલ કરવાથી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરશે તેણે કરીને તીર્થનો ઉચ્ચેદ ન થવો જોઈએ, એ વાત સિદ્ધ થશે. માટે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવાને અર્થે યતિને દેવદ્રવ્યનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને શું ॥ કાંઈ પણ ડ્રવ્ય રાખવાનું પ્રયોજન નથી.

ટીકા:-તથા સર્વાંરજિણાં સકલસાવધારંજપ્રવૃત્તાનાં ગૃહિણાં પરીગ્રહો મૂર્ઘાહેતુઃ પામકત્વબુદ્ધિઃ સ તથા તં ॥ તુશ્બ્દોઽર્થસ્વીકારાદસ્ય જેદપ્રદર્શનાર્થઃ અતિશયેન મહાસાવધં મહાપાપં આચક્ષતે વદંતિ જિના ઇતિ પૂર્વસ્માદનુકૃષ્યતે ॥ અત્ર ચાહુ રિતિ ક્રિયાનુવૃત્ત્યૈવ સાધ્યસિદ્ધાવાચક્ષત ઇતિ પુનરજિધાનં દ્વારાંતરનિરાકરણમેતદિતિ જ્ઞાપનાર્થમ્ ॥

અર્થ:-વઢી સકલ સાવધ આરંજને વિષે પ્રવર્તેલા ગૃહસ્થોનો પરિગ્રહ કરવો તે મુર્ઘાનું કારણ છે ॥ એટલે તે ગૃહસ્થને વિષે મમત્વ બુદ્ધિ કરવી જે આ ગૃહસ્થ તો અમારા છે એમ જે કરવું તેને જિન જગવંત અતિ મહા સાવધ કહે છે મહા પાપ કહે છે. જિન એટલું પદ પ્રથમ વાક્યમાંથી આકર્ષણ કરવું ॥ આ જગાએ ‘તુ’ અવ્યય છે તે ધન અંગિકાર કરવાથી ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો તે તો અતિ મહા સાવધ છે એમ જેદ દેખાડવાને અર્થે છે. આ જગાએ ‘આહુઃ’

कहेतां 'कहे' ठे ऐ प्रकारनुं क्रियापद तेनी अनुवृत्ति थती हती तो पण 'आचकते' कहेतां 'कहे' ठे ए प्रकारनुं फरीथी क्रियापद कहुं ते तो आ बीजो द्वार नथी एम जणाववाने अर्थे कहुं ठे.

टीकाः—॥ अयमर्थः ॥ गृहपरिग्रहेहि तत् कृतकारि-
तादिसकलमहारंजमहापरिग्रहजनितपापानुमत्यादिना यतीना-
मपि तत्कृतादिनाखिलपापसत्त्वप्रसंगोऽतः कथं तस्य नातिमहा-
सावद्यता परकृतमहापापस्यात्मन्यऽध्यारोपणमेव चेति शब्दार्थः ॥

अर्थः—एनो स्पष्टार्थ तो आ ठे जे, गृहस्थना परिग्रहे करीने निश्चे ते गृहस्थोए पोते करेला तथा बीजा पासे करावेला जे सम-
स्त मोटा आरंज तथा मोटा मोटा परिग्रह तेथी उत्पन्न थयुं जेपाप तेनी अनुमोदनादिके करी यतिने पण ते गृहस्थोए कयुं कराव्युं जे समस्त पाप तेने पामवानो प्रसंग थाय ठे. माटे ते गृहस्थोनुं अंगिकार करवुं तेमां अति महासावद्यपणुं केम नहि. केम जे बीजानुं करवुं पाप तेनुं पोताने विषे आरोपण करवुं एज अति शब्दनो अर्थ ठे, एटले अति महा सावद्यपणुं ठे.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ आरंजनिर्जरगृहस्थपरिग्रहेण, त-
त्पातकं सकलमात्मनि संवधानाः, सत्यात् पतंत्यहह तस्करमोष-
दोष मानव्यनिग्रहनयं सितजिह्वापाशा, इति॥

अर्थः—ते कहुं ठे, जे आरंजने विषे जरपुर एवा गृहस्थ

લોક તેમનો પરિગ્રહ કરવે કરીને શ્વેતાંબરી ત્રિહુમાં અધમ ઇટલે લિંગધારી પુરુષો તે ગૃહસ્થોએ કરેલાં પાપને પોતાના વિષે ધારણ કરે છે ॥ તે જેમ ચોરે ચોરી કરીને તેનો દોષ માંઝવ્ય નામે ઋષિને લાગ્યો તેથી તે ઋષિનો નિગ્રહ થયો એવા ન્યાયને સત્ય કરે છે, તે કથા અન્ય દર્શનમાં છે જે એક નગરને વિષે રાજાના રાજદ્વારમાં ચોર ચોરી કરીને નાઠા તે માંઝવ્ય નામે ઋષિના આશ્રમમાં ગયા ત્યાર પછી રાજાએ ચોરને ઝાલવા લશ્કર મોકલ્યું તેણે સર્વે ચોરને ઝાલ્યા તે જોગા માંઝવ્ય ઋષિ તપ કરતા હતા તેને પણ ઝાલ્યા, ત્યાર પછી રાજાએ આજ્ઞા કરી જે સર્વ ચોરને ફાંસી આપો, પછી સર્વ ચોરને ફાંસી દીધી તે જોગી માંઝવ્ય ઋષિને પણ ફાંસી દીધી તે ઋષિએ યમરાજ પાસે જઈને પૂછ્યું જે મેં કોઈ દિવસ પાપ કર્યું નથી ને મને ફાંસી કેમ મળી. ત્યારે યમરાજે પોતાનો ચિત્રગુપ્ત નામે પાપ પુણ્યનું લેખું રાખનાર પુરુષ પાસે સર્વે નામું લેખું જોવનારું તેમાં ઇટલુંજ પાપ નીકળ્યું જે ત્રણ વરસની અવસ્થા હતી ત્યારે રમત કરતાં એક દેવકીને બાવળની શૂઠમાં પરોવી છે તે વાત ઋષિને કહી જે આ પાપે કરીને તમને ચોરી નથી કરી તો પણ શૂઠી મળી, ત્યારે ઋષિએ કહ્યું જે શાસ્ત્રમાં તો એમ કહ્યું છે જે પાંચ વરસ સુધી જે જે પાપ બાલક કરે છે તેતો તેના માબાપને લાગે છે માટે એ પાપનું ફલ અમને શાથી દીધું, ત્યારે યમરાજે કહ્યું જે ઘણા કામના ઘન્ટરાટથી જૂલમાં એ કામ બન્યું છે. ત્યારે ઋષિએ યમરાજને શાપ દીધો ઇત્યાદિ મોટી કથા છે. માટે જેમ ચોરે ચોરી કરી ને માંઝવ્ય ઋષિને ફાંસી મળી તેમ ગૃહસ્થ લોકે પાપ કર્યું તેની અનુમોદનાથી સાધુએ લીધું તેથી અતિ મહા સાવચપણું ગૃહસ્થના પરિગ્રહથી કહ્યું.

ટીકા:-અતઃપ્ર ગૃહિપરિગ્રહો યતીનાં પ્રાયશ્ચિતાપત્યા શ્રુતે નિવારિતઃ ॥ ઝસન્નગિહિસુલહુગેત્યાદિ॥એતેન ગૃહિસ્વીકારં પ્રતિ યત્પણરસ્ય પૂર્વહિ કાલસ્ય સૌસ્થ્યાદિત્યાદિના યુક્ત્યન્નિધાનં તદપિ નિરસ્તં ॥કાલદોષાત્ કુતીર્થિકાદિઙ્ગયસ્સ્વેપિ ગૃહિસ્વીકારમંતરેણાપિ ઞક્તઞ્ઞકાદિશ્રાદ્ધેન્યો યતીનામધુનાપિ ઞિક્ષાદિપ્રાપ્તે રુપપત્તેઃ ॥

અર્થ:-એ હેતુ માટે સાધુને ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાપણું છે માટે શાસ્ત્રમાં નિવારણ કર્યો છે, ઝસન્નગિહિત્યાદિ ગાથાએ કરીને, એણે કરીને ગૃહસ્થનો અંગિકાર કરવા પ્રત્યે જે લિંગધારીએ પૂર્વે તો કાલ સારો હતો ઇત્યાદિ યુક્તિ કહી હતી તેનું સ્વંરુપ કર્યું. કાલના દોષથી કુતીર્થિકાદિક ઘણા છે તો પણ ગૃહસ્થનો અંગિકાર કર્યા વિના ઞક્ત ઞ્ઞક ઇત્યાદિ શ્રાવક થકી યતિને હાલમાં પણ ઞિક્ષાદિકની પ્રાપ્તિ થાય છે. એ હેતુ માટે.

ટીકા:-અતઃ કેવલૌદરિકત્વા પત્યાતીવોપહાસપદં વિદુષાં તદર્થસ્તત્સ્વીકાર ઇતિ ॥ યોપિ, જા જસ્સ ઊઙ્ઘ ઇત્યાદ્યાગમો પન્યાસઃ સોપિ ન ઞવદન્નિમતપ્રસાધકઃ ॥ અન્યાર્થત્વાત્ ॥ નહિ ગૃહિપરિ ગ્રહસાધકોયં પ્રકૃતાગમઃ ॥ કિંતુ ગણધરાદીનાં શિષ્ય પ્રતિશિષ્યપરિગ્રહવિષયઃ ॥

. અર્થ:-અર્થી એમ જણાય છે જે પંક્તિને ઉપહાસ કરવા યોગ્ય એવું કેવલ પેટ ઞર્યાપણું લિંગધારીઝનું છે તેથી તે ગૃહસ્થોને પોતાના કરી રાખે છે વઢી જેની જેટલી સ્થિતિ મર્યાદા ઇત્યાદિ શ્રા-

गमनुं थापन कर्तुं तें पण ते तमारुं लिंगधारीउनुं इत्तितने सिद्ध करनार नथी, केम जे ए आगमनो तो बीजो अर्थ ठे, पण साधुने गृहस्थनो परिग्रह करवो एम सिद्ध करनार 'जाज्जसिद्धिश्' ए आगम वचनथी तारे शुं सिद्ध करनार ठे तो ए के गणधरादिकना शिष्य तेमने बीजा गणधरादिकना शिष्य तेमनो परिग्रह करवा विषे ए आगम वचननो अर्थ ठे.

टीका:—तथाहि ॥या काचिद्यस्य गणधरशिष्यप्रतिशिष्यादेः स्थितिः प्रतिक्रमण वंदनादौ न्यूनाधिककृमाश्रमणदानादि लक्षणा समाचारो याच यस्य संततिर्गुरुपारंपर्येणालाचनादिदान विषयः संप्रदायः याच पूर्वपुरुषकृता गणधरादिप्रवर्तिता मर्यादा गच्छव्यवस्था तामनति कामन्ननंतसंसारिको न जवतीति ॥

अर्थ:—तेज स्पष्ट करी देखामे ठे के जे जे कोइ जे गणधरना शिष्य प्रतिशिष्य आदिकनी स्थिति एटले प्रतिक्रमण वंदनादिकने विषे न्यून तथा अधिक खामणां देवा इत्यादि लक्षण समाचारो ठे, तथा जेनी जे संतति एटले गुरु परंपराये आलोयणआदिक देवाने विषे संप्रदाय ठे. वळी जे पूर्व पुरुष करेली ते गणधर आदिके प्रवर्त्तावली मर्यादा एटले गच्छनी व्यवस्था तेनुं उद्धवन्न जे नथी करता ते अनंत संसारी नथी यता.

टीका:—अत्रहि गणधरशिष्यादीनां स्वस्वगुरुप्रदर्शित स्थित्याद्यतिक्रमेऽनंतसंसारितापत्या प्रतिनियतगणधरपरिग्रह विषयत्वमवसायते ॥ श्रावकाणां तु सर्वधार्मिकगच्छेद्विशेषश्च

जक्तपानादिजक्त्यजिधानात् ॥ यदुक्तं ॥ एतंगद्यगुल्लगो-
रसफासुअपमिलाहणंसमणसंघे ॥ असइगणवाइगाणंति ॥ तथा
सहेणं सइविहवे साहूणं वत्थमाइ दायव्वं।गुणवन्ताण विसेसोत्ति॥

अर्थः-जे माटे आ जगाए तो गणधरना शिष्यादिकने पोत
पोताना गुरुए देखामी जे स्थिति आदिक तेनुं उल्लंघन थये सते
अनंत संसारीपणुं थाय एम कह्युं ठे माटे जे जे गणधरना शिष्य
होय तेने तेने पोतपोताना गणधरनी मर्यादा ग्रहण करवी एवा
अजिप्रायनुं ए शास्त्र वचन ठे एम निश्चय करीए ठीए. ने श्राव-
कने तो सर्वथा धार्मिक गच्छने विषे विशेष रहित जक्त पान आ-
दिक जक्ति करवानुं कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे, ते शास्त्रसां
कह्युं ठे जे.

टीकाः-अतोनेदानींतिनरुढ्या प्रतिनियतगच्छपरिग्रहवि-
षयत्वं तेषां सिध्यति॥ यत्त्वशक्तस्य ॥तदसइसव्वस्स गच्छस्स ॥
तथा दिसाइतच्चविन जे सत्थी इत्युक्तगाथयोश्चतुर्थपादाज्यां
धर्मगुरुषु तज्जहेवा विशेषण दानजक्तिप्रतिपादनं तत्तेषां दुःप्र-
तिकारतया नतु तत्स्वीकारविषयतयेति ॥

अर्थः-ए हेतु माटे आ काळनी रुढि प्रमाणे पोते पोतानां
गच्छ बांधीने ते गच्छना अजिमानवाळा श्रावकने पोताचा करी रा-
खवा एम शास्त्रवक्ते सिद्ध थतुं नथी ने वळी अशक्त तमे कह्युं जे
' तदसइसव्वस्स ' ए गाथा तथा 'दिसाइतच्चवि' ए गाथा, ते बे गा-
थाना चोथा पादर्थी धर्मगुरुने विषे तथा तेना गच्छना विषे विशेष

વાન જ્ઞાતિનું પ્રતિપાદન કર્યું, તે તો તેમના ઉપકારનું સહજપણું નથી માટે કહ્યું છે. પણ તેનો અંગિકાર કરવા વિષે નથી કહ્યું.

ટીકા:—યદપિ સમ્યક્તદીક્ષાવસરે શ્રાદ્ધાનાં ગુરોરાત્મસર્વ-
સ્વસમર્પણેન પરિગ્રહસમર્થનં તદપિ ન શોજનં ॥ તથાહિ ॥
કોયં પરિગ્રહઃ ॥ કિમુપાસ્યોપાસકસંબંધઃ, આહો પ્રતિનિયતા
જ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાવિષયતયા નિયમનં ॥ તત્રાચપદ્ધૈ સિદ્ધસાધનં ॥
एवंविधपरिग्रहविषयतायाःसाधुश्राद्धानामस्माकमप्यनुमतत्वात् ॥

અર્થ:—વઢી જે તમે સમકિત દીક્ષાને અવસરે શ્રાવકને પો-
તાના ગુરુને સર્વસ્વ અર્પણ કરવું તેણે કરીને પરિગ્રહ કરવાનું પ્રતિ-
પાદન કર્યું તે પણ શોજતું નથી, તે કહી દેવાને છે એ પરિગ્રહ તે
કયો ? ॥ શું ઉપાસ્ય ઉપાસક સંબંધ રૂપી છે, કે નિયમ પૂર્વક
જે આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થા છે તેણે કરીને નિયમ કરવો એ છે. તેમાં પ્રથ-
મનો પદ્ધતિ જે ઉપાસ્ય ઉપાસક સંબંધ તે તો ઘટતો નથી; કેમ જે
તેમાં તો સિદ્ધ સાધન દોષ આવે છે જે એ પ્રકારનો પરિગ્રહ તો સા-
ધુને તથા શ્રાવકને તથા હમારે પણ માન્ય છે એ હેતુ માટે ॥

ટીકા:—અથદ્વિતીયઃ ॥ તન્ન ॥ આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાયાઃ પ્ર-
વિવ્રજિષ્ટપ્રવ્રજિતગૃહિવિષયતયૈ વાગમેદર્શનાત્ ॥ તથાહિ ॥
કલ્પવ્યવહારોક્તાદિ ગવ્યવસ્થૈવ મુપલજ્યતે ॥ યઃપ્રવિવ્રજિષુસા-
માયિકાદિપાઠપ્રવૃત્તઃ સત્રીણિ વર્ષાણિ યાવત્ પૂર્વાચાર્યસ્ય સ-
મ્યક્તદાતુરેવ જવતિ ॥

અર્થ:-વઢી બીજો આત્મા વ્યવસ્થા રૂપી પદ્ધ તેને વિષે પણ તે પરિગ્રહ નથી કેમ જે આગમને વિષે જેને પ્રવ્રજ્યા લેવાની ઇચ્છા હોય અથવા જેણે પ્રવ્રજ્યા લઈને ત્યાગ કરી છે એવા ગૃહસ્થને વિષેજ આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાનું દેખવાપણું છે એ પ્રવ્રજ્યા લેવાની ઇચ્છા હોય તે સામાયીકાદિ પાઠને વિષે પ્રવર્તેલો ત્રણ વરસ સુધી પ્રથમનો આચાર્ય જે સમકિતને પમારુનાર તેનોજ હોય.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ સામાશ્યાશ્યા સ્વલુ, ધમ્માયરિયસ્સ તિ-
ન્નિ જા વાસા ॥ નિયમેણ હોશ સેહોઝક્વમન્ન તદુવરિન્નયણા ॥
યસ્તુ નિજ્ઞવાદિર્જૂત્વા પુનઃપ્રવિવ્રજિષતિ તસ્ય યદ્દચ્છયાદિક ॥
અત્યક્તસમ્યક્તસ્તૂત્પ્રવ્રજ્યયઃપ્રવ્રજતિ સ ત્રીણિ વર્ષાણિ યાવત્
પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥ યદાહ ॥ પરલિંગિ નિજ્ઞાએવા, સમ્મદંસણ જઢે
ઝ ઝવસંતે ॥ તદિવસમેવ ઇચ્છા સમ્મત્તજુએ સમા તિન્નિ ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે નિહવાદિક થૈને ફ-
રીથી પ્રવ્રજ્યા લેવાની ઇચ્છા કરે છે, તેને તો જ્યાં ઇચ્છામાં આવે ત્યાં
રહેવું એ દિશ છે, ને જેણે સમકિતનો ત્યાગ કર્યો નથી ને તે પ્રવ્રજ્યા
ગ્રહણ કરે તો તે ત્રણ વરસ સુધી પૂર્વાચાર્યનોજ છે એમ જાણવું, જે
માટે કહ્યું છે જે.

ટીકા:-ઉત્પ્રવ્રજિતસ્તુ દ્વિધા સારુપી ગૃહસ્થશ્ચ ॥ તત્ર સા
રૂપી રજોહરણવર્જસાધુવેષધારી ॥ સચયાવઙ્ગીવં પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥
તન્મુંદીકતાન્યપિ ॥ યાનિપુનસ્તેન નમુંદીકૃતાનિ કેવલંબોધિતા

ન્યેવતાનિયમાચાર્ય મિચ્છંતિ, તસ્યાસૌદદાતિ તદીયાનિચતાનિ
જ્ઞવંતીત્યન પત્યસ્યાયં વિધિઃ ॥

અર્થ:-જેણે પ્રવજ્યા મૂકી છે તે પણ બે પ્રકારનો છે એક તો
સા રૂપી તે રજોહરણ વિના કેવલ સાધુવેષનો ધરનાર છે. તે તો જા-
વજ્ઞાવ પૂર્વાચાર્યનોજ છે. ને તેણે મુંઝન કરેલા અથવા તેણે મુંઝન ન
કરેલા કેવલ પ્રતિબોધનેજ પમાડ્યા તે સર્વેતો જે આચાર્યને ઇચ્છે તે-
નેજ એ આપે તે તેનાજ એ કહેવાય વિધિ છે તેજે શિષ્ય વિનાના
હોય તેનોજ એ વિધિ છે.

ટીકા:-સાપત્યસ્યત્વડપત્યાન્યપિ પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥ યદાહ ॥
સારુવી જાજીવં પુઞ્વાયરિયરિસ્સ જેય પદાવે ॥ અહવાવિ એસઠં
દો ઇશ્ઠાએ જસ્સ સોદેહ ॥ ગૃહસ્થઃપુનર્દ્ધિવિધો મુંઝિતઃ સશિશ્વ
સ ચ દ્ધિવિધોપિ પૂર્વાચાર્યસ્ય ॥ યાનિચ તેનોત્પ્રવ્રજનાનંતરં વર્ષ
ત્રયાચ્યંતરે બોધયિત્વા મુંઝીકૃતાનિ તાન્યપીતિ ॥ આહચ ॥ જો-
પુણગિહત્યમુંઝો અહવ અમુંઝોત્તિત્તિ વરિસાણાઆરેણં ઘવાએ
સયંચ પુવાયરિયસવે ॥

અર્થ:-તે જે શિષ્ય પરિવાર સહિત છે તેને તો પોતાના શિષ્ય
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે; જે માટે તે કહ્યું છે જે ગૃહસ્થ પણ વઢી
બે પ્રકારનો છે એક તો મુંઝિતને બીજો શિશ્વા સહિત તે બે પ્રકારનો
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનોજ છે ને જે તેણે પ્રવજ્યા મૂક્યા પછી ત્રણ વર્ષ-
સમી બોધ પમાડીને મુંઝન કર્યો છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે તે કહ્યું છે જે.

टीकाः—एवं चाज्ञाव्यवस्थाया मागमे व्यवस्थापितायां
जवत्प्रकटितसामान्यगृहविषयाज्ञाव्यवस्थायाः क्वावकाशः
येनेदानींतनरूढया प्रतिनियतगच्छविषयतया गृहपरिग्रहः
क्रियमाणो जवतः शोभेत ॥ किंच एषाप्ताज्ञाव्यवस्था
सुविहितानामेव प्रतिपादिता न पार्श्वस्थानां ॥

अर्थः—ए प्रकारे आगममां आज्ञाव्यवस्था स्थापी ठे तेमां
तमे कटपी जे सामान्य गृहस्थने विषे आज्ञाव्यवस्था तेने रद्देवानो
अवकाश क्यां ठे जे जेणे करीने आ काळनी रुढिये नियम बांधी
पोतपोताना गच्छने विषे गृहस्थनो परिग्रह करो ठो ते केम शोभे
नज शोभे. वळी आ जे आज्ञाव्यवस्था ते तो सुविहितनेज करवानी
ठे एम प्रतिपादन कर्तुं ठे पल पासस्थाने करवानुं नथी प्रतिपादन कर्तुं.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि सम्यक्तूदीक्षाक्षणे श्राद्धानां गुरवे स्व-
समर्पणमुपचारवचनं प्रसज्येत, तन्नेदानीं तथाविधशरीरादि
चेष्टाजिव्यंग्यबहुमानसारं नैसर्गिकजक्त्या तथाजिदधतां तेषां
मौपचारिकज्ञावाज्ञावात् इतरथा सम्यक्त्वप्रतिपत्तेरनुपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी तमो एम आशंका करता हो जे समकित
दीक्षाने अवसर गुरु पासे श्रावकनुं जे पोतापणाना समर्पणनुं वचन
ठे ते उपचार मात्र ठे एम थवानो प्रसंग आवशे, तो एवी आ कांइ
शंका न करवी केम जे ए अवसरे ते प्रकारनी शरीर आदिकनी
चेष्टाथी जणानुं जे बहुमान ते पूर्वक स्वाज्ञाविक जक्तिण करीने तेम
कहेता एटखे पोतानुं समर्पण करता जे पुरुष तेमने उपचारिक ज्ञाव

न होय ए हेतु माटे ॥ ने जो एम न कहीए तो समकित प्राप्ति-
नी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे ॥

टीका:-तदुक्तं ॥ काजक्तिस्तस्य येनात्मा सर्वथा न हि यु-
ज्यते ॥ अजक्तेः कार्यमेवाहु, रंशेनाप्यनियोजनं ॥ नचैवंगुरो-
रपि तदनुमत्यादिना तज्जताधिकरणप्रसंगः ॥ ममकारविरहित
त्वेन तस्य जगवदाज्ञयैव प्रवर्तमानस्य तदज्ञावात् ॥

अर्थ:-जेनो जक्तिए करीने आत्मा सर्वथा न जोमाय तो
ते पुरुषनी ए जक्ति सारी न कहेवाय केम जे अंश मात्र पण जेने
जोमावहुं तेतो अजक्तिनुं कार्य ठे. एटले गुरुने आत्मानुं समर्पण
करवुं ते गुरु साथे पोतानो आत्मा जोमा ने जो आत्मा अंश मात्र
पण न जोमाय ए जक्ति न कहेवाय. ने बळी एम पण आशंका न
करवी जे गुरुने पण तेनी अनुमोदना आदिके करीने तेमां रक्षां जे
अधिकरण तेनो प्रसंग गुरुने पण थाय; केम जे ते गुरुने ममता-
रहितपणे जगवंतनी आज्ञाए करीनेज प्रवृत्तपणुं ठे, माटे ते अधि-
करणनी प्राप्ति नथी.

टीका:-यदुक्तं ॥ गुरुणोविनाहिगणं, ममत्तरहियस्स एत्थ
वत्थुंमि ॥ तज्ज्ञावसुद्धिहेतुं, आणाइ पयट्टमाणस्स ॥ एतेन श्र-
द्धानुगुण्येन दानोपदेशादिना गुरोर्यद्वाहस्वीकारसमर्थनं, तद-
प्यसंगतमेव ॥ स्वीकारमंतरेणैव ज्ञावानुरूप्येण धर्मं वृध्यर्थं
गुरोस्तेषु सद्भिषयदानाद्युपदेशप्रवृत्तेः ॥ यदुक्तं ॥ नाऊणयत-
ब्जावं, जह् होइ इमस्स धम्मवृद्धिं ॥ दाणाहुवएसार्ज, अणेण त-
ह् इत्थज्झवं ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे एणे करीने श्रद्धाने अनुसरतो जे गुरुनो दानादि उपदेश ए आदिके करीने जे श्रावकना अंगिकारनुं प्रतिपादन कर्युं ते पण अघटतुंज ठे केम जे श्रावकनो अंगिकार कर्या विनाज जावने अनुसरतो धर्मनी वृद्धिने अर्थ गुरुनो ते श्रावकने विषे सत्पुरुषने दान आपवुं इत्यादिक उपदेशनी प्रवृत्ति ठे ए हेतु माटे ॥ जे माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—यदप्युक्तं ॥ ग्रहिणां दिग्बंधोपि यतिवन्न दुष्यतीति तदप्यसमीचीनं ॥ दुविहा साद्वृण दिसा, तिविहा पुण साद्वृणीण विन्नेया ॥ इतिन्यायेन यतिदिग्बंधवद्ग्रहग्रबंधस्य क्वचिदप्यश्रवणादिति ॥ एवंच ग्रहपरिग्रहः सर्वथायतीनां नोचितः ॥ १॥

अर्थः—वळी तमे जे कहुं के यतिनी पेठे ग्रहस्थोने पण दिग्बंध करवामां दोष नथी इत्यादि ते पण तमारुं वचन अघटतुं ठे. केम जे शास्त्रमां एम कहुं ठे जे साधुने बे प्रकारनी दिशाने साध्वीने त्रण प्रकारनी दिशा जाणवी. इत्यादि न्याये करीने साधुनां दिग्बंधनीपेठे ग्रहस्थने दिग्बंध करवानुं कोइ शास्त्रमां सांज्ञलता नथी. ए हेतु माटे एम सिद्धांत थयो जे ग्रहस्थनो परिग्रह करवानुं साधुने सर्वथा अणघटतुं ठे. ॥ ५ ॥

टीकाः—चैत्यस्यजिन ग्रहस्य स्वीकरणं स्वायत्ततापादनं तत्र ॥ तुरत्रापि प्रथमद्वारादस्य जेदमाह ॥ गर्हिततमं प्रत्यहं सकलचैत्यकृत्यचिंतातद्रव्योपज्ञोगादिना लोकेष्यतिनिर्दिष्टं मातृपत्यं मठनायकत्वं स्याद्भवेत् यतेर्मुनेः ॥ एतदुक्तंभवति ॥

ચૈત્યસ્વીકારેહિ યતીનાં તચ્ચિંતનં સંકલમનુષ્ટેયં તસ્યચારંજ દો-
ષવત્તયા દ્રવ્યસ્તવત્વેન યતીનાં નિવારણાત્ ॥ તદધિકગુણ-
સ્થાનકજ્ઞાવસ્તવનિષ્ઠત્વાતેષાં ॥ તદશક્તસ્યચ દ્રવ્યસ્તવે-
ધિકારાન્નિધાનાત્ ॥

અર્થ:-વઢી ચૈત્ય કેતાં જિનમંદિર તેનો સ્વીકાર એટલે પો-
તાનું કરી રાખવું તે પણ અતિ નિંદ્ય છે. તેમાં તુ શબ્દ જે છે તે પ્ર-
થમદ્વાર થકી આ દ્વારનો ખેદ કહે છે. ને સાધુને નિરંતર સમસ્ત
ચૈત્યના કામકાજની ચિંતા કરવી તથા તે ચૈત્યના દ્રવ્યનો ઉપજોગ
કરવો इत्यादિકે કરીને લોકમાં અતિ નિંદ્યપણું છે. ને તેથી મુનિને
મઠપતિપણું હોય એ વાત કહી છે જે જો ચૈત્યનો અંકિરણ કરે તો
નિશ્ચે સાધુને તે ચૈત્યનું ચિંતન આદિ સકલ કરવા યોગ્ય કાર્ય તેના
આરંજનો દોષ આવે એ હેતુ માટે ને એ દ્રવ્યસ્તવ કહેવાય એ હેતુ
માટે યતિને એનું નિવારણ કર્યું છે કેમ.જે એ દ્રવ્યસ્તવ કરતાં અધિક
ગુણસ્થાનક જે જ્ઞાવસ્તવ તેને વિષે તે મુનિને રહેવાપણું છે માટે ને
જે જ્ઞાવસ્તવ કરવાને અશક્ત છે એટલે અસમર્થ છે તેને દ્રવ્યસ્તવ
કરવાનો અધિકાર છે એમ કહ્યું છે.

ટીકા:-જ્ઞાવચ્છણ મુઘવિહારિયા ડ દવચ્છણં તુ જિણપૂઆ॥
જાવચ્છણાઝઠો,હ વિજ્ઞ દવચ્છણુ જુજ્તો॥તચ્ચિંતનેતુ યતીનાં જ્ઞાવ
સ્તવાજ્ઞાવપ્રસંગાત્ ॥ દ્રવ્યસ્તવસ્યચ ષટ્ત્વજીવનિકાયવિરોધિ
ત્વેન તતોન્યૂનતરત્વાત્ ॥ તત્સંયમસ્યૈવચ પૂર્ણસ્ય જગવતા
મજ્જિમત્ત્વાત્ ॥

અર્થઃ—તે ચૈત્યના કામકાજની ચિંતા કરે ત્યારે તો યતિને જાવસ્તવના અજાવનો પ્રસંગ થાય એ હેતુ માટે ને જે દ્રવ્યસ્તવ છે તે તો ઠ જીવ નિકાયનો વિરોધી છે તે હેતુ માટે તે જાવસ્તવ થકી અતિશય તેમાં ન્યૂનપણું છે માટે ને જગવંતે તેજ સંજમને પૂર્ણ માન્યા છે જે જાવસ્તવ રૂપ છે તે.

ટીકાઃ—યદાહ ॥ દ્વત્થત્વં જાવત્થત્વં દ્વત્થત્થો બહુગુણુત્તિ બુદ્ધિસિયા ॥ અનિનુણજણવયણમિણં, ઘઙ્ગીવહિયં જિણાવિંતિ ॥ ઘઙ્ગીવકાય સંજમદ્વત્થ એ સોવિરુજ્જ એ કસિણો, તો કસિણસં-જમવિ આ પુષ્પાર્દિયં ન ઈહંતિ ॥

અર્થઃ—પાધરો છે.

ટીકાઃ—અથ ચૈત્યયમુદ્દિશ્યારંજાદયોપિ યતેર્ન વિરુદ્ધંતે ॥ તથાહિ ॥ જગવાન્ શ્રીવૈરસ્વામી ત્રિદશવિનિર્મિતમણિમય-વિમાનસ્યોપરિષ્ઠાત્સાતકૌંજમુજ્જુંજમંજોજમધ્યાસીનો જુંજક-વૃંદારકવૃંદેનપુરતોવિધીયમાનાઽવિ ગાનગાનદૃવ્યનાયાતોઽ-નિનાદપૂરિતસમસ્તનજસ્તલો હિમગિરિશિખરવ સ્તે શ્રીદે-વતાયાઃસકાશાન્નિરર્ગલસમુદ્બલદતુઙ્ગાવંધ્યસૌગંધ્યસુરજિતકકુ-પ્કાંતાનનાનિ વિશપ્રસૂનાનિ હુતાશનગૃહાચ્ચપ્રસૂનાનિ સમાદાય પુર્યાં તથાગતાયતનાનિ વિહાય વિહાયસા મંદાનિલચલશ્વેત-કેતનં જિનનિકેતનં પર્યુષણમહસિ સમાજગામેતિશ્રૂયતે ॥ ય-થોક્તં ॥ ચેદ્યપૂયા કિં વશ્રસામિણા મુણિઅપુવ્વસોરેણ ॥ ન

કયાપુરીઃ તદ્વ્યા મુરકંગસાવિ સાહૂણં ॥ અતસ્તચ્ચરિતમનુવર્ત-
માનાઃસંપ્રતિ કથં વયમુપાલંબમહીમ ઇતિ ચેન્ન ॥

અર્થ:-વઢી તમે કહ્યું જે ચૈત્યને ઉદ્દેશીને જે આરંજ આ-
દિક કરવા તે પણ યતિને વિરુદ્ધ નથી ॥ તેજ કહી દેખામે કે જે
જગવાન્ ઇટલે સમર્થ શ્રી વૈરસ્વામી દેવતાએ નિપજાવેલા મણિમય
વિમાન ઉપર સોનાનું વિકસ્વર કમલ તે ઉપર બેઠા, ને જુંજક દેવ-
તાના સમુદ્ધે આગલ કર્યા જે સુંદરગાન તથા મનોહર નાટ્ય તેના
શબ્દવદ્ધે જેણે સમસ્ત આકાશતલ પૂરણ કર્યું કે એવી શોજાને ધરતા
થકા હિમાચલના શિખર ઉપર રહી જે શ્રી દેવતા તેના સમીપ થકી
અતિશે નબલતી જે મોટી સુગંધી તેણે કરીને દિશારૂપી સ્ત્રીઝંનાં
મુખ જેમણે સુગંધિમાન્ કર્યા કે એવાં કમલ તથા હુતાશન ગ્રહ થકી
પુષ્પ એ બેને લેશને મારગની નગરીઝંમાં જે જે બૌદ્ધના મંદિર આવે
કે તેનો તેનો ત્યાગ કરીને આકાશ માર્ગે કરીને મંદ વાયુવદ્ધે જે
જિન મંદિરની ધોલી ધજા ચંચલ કે એ પ્રકારના જિનમંદિર પ્રત્યે
પજુસણના ઉત્સવને વિષે આવતા હતા. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું કે
જે ચૈત્ય પૂજા શું વદ્ધર સ્વામિયે નથી કરી, કરી કે તે વદ્ધરસ્વામિ
કેવા કે, તો જાણ્યું કે પૂર્વનું સાર જેણે એવા માટે તે પૂજા સાધુને
પણ મોહનું અંગ કે એ હેતુ માટે તેમના ચરિત્રને અનુસરતા જે અમે
તે તમારા ઝલંજા યોગ્ય કેમ હોય નથીજ એવું લિંગધારીનું વચન
સાંજઢીને સુવિહિત બોલે કે જે એમ તમારે ન બોલવું.

ટીકા:-જગવચ્ચરિતસ્ય જવતામાલંબનીર્કર્તુમનુચિતત્વાત્
નદિઃ સ્તંબેરમસ્યઋયાઽસ્મદાદીનામિકુજક્ષણં યુજ્યતે ॥ તેનદિઃ

जगवता तथाविधसंघप्रार्थनया तथागतमनोरथपथमथनाय
स्वतीर्थप्रोत्सर्पणायच स्वपाणिग्रहणं विना पूर्वोच्चितानि धूपे-
नाऽचिन्तीकृतानिच कुसुमानि सकृदानोतानि जवतांच माला
काराणामिव सततं स्वयमुच्चयनगुंफनपाणिग्रहणादिना प्रकृत
प्रवृत्तिरुपलभ्यते ॥ अतोऽजगवच्चरितमालंब्य देवनमस्याह्वयना
स्वोपजोगायैव केवलमजियुंजानाः कथंकारं जवंतो नवीकंते.

अर्थः—केम जे महा समर्थ पुरुषनुं आचरण तमारे आलंबन
करवुं घटवुं नथी, शायी के मोटा हाथी शेरमी आखीने आखी
एटले कुचा कहाक्या विना जक्षण करी जाय ठे ते हाथीनी साथे
स्पर्द्धा करीने आपणा जेवाने आखी ने आखी शेरमी जक्षण क-
रवी योग्य नथी. ने ते जगवान् एटले महा समर्थ एवा वहर स्वा-
मीए तथा प्रकारनी एटले घणीज संघनी प्रार्थनाए करीने तथा
बौद्ध लोकोना मनोरथ मारगनुं मंथन करवाने एटले बौद्धनो परा-
जय करवाने, ने पोताना तीर्थना जय वृद्धि करवाने पोताना हाथे
लीधा विनाज पूर्वे धूपथी अचित करेलो जे पुष्पनो समूह, ते एक
फेरोज आणयो ठे ने तमारी तो माळीनी पेठेज निरंतर पोतानी
मेळे पुष्प चुंटवां तथा गुंथवां हाथे जालवां इत्यादि हालमां प्रवृ-
त्ति देखाय ठे ए हेतु माटे मोटा पुरुषना चरित्रनुं किंचित उठुं लेइने
देव नमस्कारनुं मिष लइने केवल पोताना उपजोगने अर्थेज पुष्पने
वावरता ने आ प्रकारनुं कपट जाण करता तमो केम बोलतां
लजवाता नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥ चेश्यकुलगणसंघे, अन्नं वा किंचि काम-

निस्साय ॥ अहवावि अज्जवश्रंतो सेवंतीअकरणिज्जा ॥ ओहावणं
परेसिं सतिथ्यओब्जावणंच वच्छद्धं, न गणिंति गणेमाणा पुब्बु-
च्चियपुष्फमहिमंच ॥ गणेमाणन्ति आलंबनानिगणयंतः इत्यहो
अविवेकसेकः सातिरेकः प्रव्रजितानामपि यदेवमंकुरयति महारं-
ज्जन्मीरुहान् ॥ चइण घरावासं आरंज परिग्गहेसु वटंती ॥
जं सन्नाजेणं एयं अविवेयसामत्थं ॥ सन्नाजेणंति देवाद्यर्थ
मेतदितिनामजेदेन ॥ मंसनिविस्सिकाउं सेवइ दंतिक्खयंति ध-
णिजेया ॥ इय चइणारंजं परववएसा कुणइ वालो ॥ अथ, चोएइ
चेइयाणं खित्तिहिरन्नाइ गामगोणाइ ॥ लगंतस्सज्ज मुणियो तिगरण
सुद्धी कहनु जवे ॥ इत्यादिना चैत्यक्षेत्रादिचिंतां विदधतो यते
स्त्रिकरणशुद्धिं दूषयतः पूर्वपक्षिणो वचनादवसीयते यतेश्चैत्यो
देशेनारंजो न दुष्यतीतिचेतन सिद्धांतार्था परिज्ञात् ॥ आगमे-
ह्युत्सर्गतस्तावदारंजादिदोषेण सत्तायां क्षेत्रग्रामादीनां निषेध
एवप्रत्यपादि ॥ तथाच कुतस्त्या तच्चिंता यतेः ॥ अथ कथंचित्
केनापि जडकादिना राज्ञाचैत्यस्य ग्रामादयो वितीर्णाः सन्ति ते
च कदाचिद्वलवता केनापि हठेनापहर्तुमारब्धास्तदा संघलाघव
रिरक्षिषया साधुश्रावकाणां तच्चिंताऽनुज्ञाता यदि तुल्लोकादिना
यतिः स्वयं देशनाद्वारेण वा तान् मार्गयेत्तच्चिंतां वाविदध्यात्तदा
तस्यचारित्राशुद्धिरेव ॥

अर्थः—इत्यादि चैत्य संबंधी खेतीवामीनी चिंता करतो ते
त्रिकरण शुद्धिने दोष पमारुतो ने पूर्व पक्ष करतो एवो जे
स्त्रिगधारी तेना वचनथीज जाणीए ठीए जे यतिने चैत्यनो उदेश

करीने आरंज करवा तेनो दोष नथी एम जो तुं कहेतो होय तो ते न कहेवुं. केम जे सिद्धांतना अर्थनुं परिज्ञान नथी, माटे एम कहो ठो ने सिद्धांतमां उत्तमर्ग थकीज आरंजादि दोष करीने चैत्य सत्तामां एटले चैत्य संबंधी क्षेत्र गाम आदिकनुं जे करवुं तेनो निषेधज प्रतिपादन कयौं ठे. तो ते चैत्य संबंधी खेतरगाम होयज क्यांथी ? जे तेनी चिंता यतिने करवी पड़े. ने एम करतां कदाचित् कोइ प्रकारे महा आग्रहथी कोइक जडकादि राजाए चैत्य संबंधी गाम आदिक आप्यो होय; तेने क्यारेक कोइपण बळवान पुरुषे हठातकारे लेवानो आरंज कयौं. त्यारे संघनी लघुता थाय माटे तेनी रक्षा करवानी इच्छाए साधु श्रावकने तेनी चिंता करवानी आज्ञा आपी ठे. पण ज्यारे तो लोकादिके करीने यति पोतानी मेळे देशना छारे तेने मागी ले अथवा पोतानी मेळेज तेनी चिंता करे तो ते साधुना चारत्रपणानी अशुद्धताज थाय ठे.

टीका:-तदुक्तं ॥ जन्नइ इत्थ विज्ञासा, जो एयाइं सयंविमग्निजा ॥ नहु होइ तस्स सुद्धी, अह कोवि हरिजाण्याइं॥सब ढामेण तहिं, संघेणं होइ लग्गियवंतुं ॥ सचरित्तचरित्तीणं एयं सबेसि कज्जंति ॥ अतःकथं सस्पृहतया चैत्यारंजं कुर्वतामधुना तनमुनीनां न दोषइति ॥ यदिच संप्रति संपूर्णजावस्तवस्याशकत्वेन तदपेक्षया चैत्यकृत्यचिंतनमपि महाफलमन्युपेयते तदा तेजकरजोहरणादिपरिहारेण ग्रहिनेपथ्यमन्युपगम्य जिनपूजनमाद्रियतां ॥

अर्थ:-ए हेतु माटे स्पृहाये सहित चैत्यनो आरंज करनार

આ કાઢના યતિને કેમ દોષ ન લાગે. ને વ્રહ્મી જો આ કાઢમાં
 યવો સંપૂર્ણ જાવ છે જે જાવ પૂજા કરવા સમર્થ નથી. માટે તેની
 અપેક્ષાએ ચૈત્ય સંબંધી ચિંતા કરવી તેમાં પણ મોટું ફલ છે એમ જો
 જાણતા હો તો તે સાધુપણને જણાવનાર રજોહરણાદિક તેનો ત્યાગ
 કરીને ગૃહસ્થના આજ્ઞાપણરૂપ રૂપ જે જિનપૂજા તેનો આદર કરો.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ જડ ન તરસિ ધારેઝં, મૂલ્યગુણજરં સત્તર
 ગુણંચ ॥ મુતૂણ તોતિજૂમી સુસાવગત્તં વરતરાગં ॥ અરહંતચે-
 શ્ચાણં, સુસાહુપૂયારઝં દઢાચારો ॥ સુસ્સાવગો વરતરં, ન સાહુવે-
 સેણ ચુઅધમ્મો ॥ રજોહરણાદિલિંગં વિવ્રતાં તુ ચૈત્યોદેશનાપિ
 યતીનામારંજનવિધાનં મહતે પાપાય લોકશોકાયચ ॥ યદાહ ॥
 ઠહ્મીવનિકાયદયાવિવહ્મિઝ નેવ દિલ્લિખઝં ન ગિહી ॥ જશ્ધમ્માઝં
 ચુકો, ચુકશ્ ગિહિદાણધમ્માઝં ॥

અર્થ:-રજોહરણાદિ લિંગ ધારણ કરનાર યતિને તો ચૈત્યનો
 ઉદ્દેશ કરીને આરંજન કરવો તે મોટા પાપ જાણી છે ને લોકને
 શોક જાણી છે.

ટીકા:-તથા ॥ સંપ્રતિવ્રતિવેષેણ, લોક મોષહમેષ્વહો ॥ સિ-
 તાંવરેષુ જાતેષુ, ચૌરાઃકિંનિર્મિતા મુધેતિ ॥ એતેત્તોક્તન્યાયેન સંપ્રતિ
 ગૃહમેધિનામિત્યાદિના યતીનાં ચૈત્યસ્વીકારસમર્થનંતદપિ શ્રદ્ધા
 સમૃદ્ધાનાં કેષાંચિચ્છ્રાદ્ધાના મદ્યાપિશ્રુતોક્તવિધિના ચૈત્યચિંતા-
 કરણદર્શનેન નિરસ્તં ॥

अर्थः—वळी आ काळमां साधुवेधे करीने ठगी लीधामां समर्थ एवा श्वेतांवरी त्रिहु जगतमां विद्यमान ठे ते शुं करवा चोर, मिथ्या, निपजाव्या हशे ? माटे ए मोटुं आश्चर्य ठे. एकहो जे न्याय तेणे करीने, 'संप्रति गृहमेधिनां' इत्यादि वचनथी आरंजीने यतिने चैत्यनो अंगिकार करवानुं प्रतिपादन कर्युं हतुं ते सर्वेनुं खंरुन थयुं. केम जे श्रद्धावंत केटलाक श्रावक हजु सुधी पण शास्त्रमां कहेला विधि प्रमाणे चैत्यनी चिंतादिक करे ठे तेने प्रत्यक्ष जोश ए ठी ए ए हेतु माटे.

टीकाः—यद्यपि चैत्यस्वीकारार्थतया, सीखेह मंखफल ए इ त्यागमोपदर्शनं तदष्टसंगतं ॥ अस्यान्यार्थत्वात् ॥ तथाहि ॥ केचित् सुविहिता विहारक्रमेणांतरा कंचिदुन्नश्रावकं मध्यस्थ-जूरिलोकमतःस्थितचैत्यचिंतानिरवधानं देवकुलिकजीर्णशीर्ण प्रायैकजिनसदनाधिष्ठितं ग्राममेकं प्राप्तास्तत्रच तेपवादेन देव-कुलिकानां शिक्षाद्यर्थं देवकुलं गताएतत्समारचनसंज्ञवे कालेन गच्छता तत्रत्यलोकस्य ज्ञातकतया जैनमार्गान्युपगम गुणं सुवि-हितसंपातेन संज्ञावयंतो देवकुलिकान्प्रत्याहुःसीखेहेत्यादि ॥

अर्थः—जो पण चैत्यनो अंगिकार करवाने 'सीखेहमंख' इत्यादि आगम वचन देखामयां, ते पण अघटतां देखामयां केम जे ए आगमनो अर्थ बीजो ठे. तेज कही देखामे ठे जे केटलाक सु-विहित साधुने अनुक्रमे विहार करता थका कोइक वच्चे एवुं गाम आव्युं जे तेमां श्रावकनो उन्हेद थयो ठे पण गाममां तो लोकनी वस्ती घणी ठे ने तेमां चैत्यनी चिंता करवामां असावधान एवा

પૂજારી રહ્યા છે ને જૂનું ને બહુધા પમેલું એવું એક જિનમંદિર જે ગામમાં છે એ પ્રકારના ગામમાં આવ્યા સતા તેમાં તે સુવિહિત સાધુ અપવાદ માર્ગે દેવપૂજારીની શિક્ષાદિકને અર્થે દેવકુલમાં ગયા ને વિચાર કરે છે જે આ ચૈત્યનું સમારવું થયે સતે આ ગામના જડ્ડિક લોક છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરશે, એવું સંજવ છે કેમ જે સુવિહિત પુરુષનું જે આગમન છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરવારુપ ગુણ જણી છે માટે દેવકુલીક પ્રત્યે તે સુવિહિત વોલે છે જે ‘સીલે-હમંચ’ શ્ત્યાદિ ગાથાએ કરીને કહે છે.

ટીકા:—જોદેવકુલિકા એતાનિમંચફલકાનીવ મંચફલકાનિ યથા મંચસ્ય ફલકોજ્જ્વલતયા આસનિર્વાહ એવં જવતામપિ ચૈત્યનિર્મલતયા તત્સદનસજ્જાતયાચ નિર્વાહઃ ॥ અતો નિર્વાહેહેતુચૈત્યાનિ શીલયત સમારચયત ॥ ઇતરે સુવિહિતાઃ ચોયંતિ પ્રેરયંતિ તંતુમાશ્સુ લૂતાતત્વપ્રસારણાદિષુ ॥ અથ તે લિંગિનઃ સવૃત્તયઃ ચૈત્યચિંતા વિનાપિ પ્રાક્સંચિત્તદ્વિણનિચયેત વિચ્યમાનનિર્વાહા સ્તદા તાન્ અજ્ઞિયોજયંતિ ॥ અંબાન્નિંતિ નિષ્ઠુરવાચા શિક્ષયંતિ ॥ યથાજોઙ્ઙાકિમિત્યેતાનિ ચૈત્યાનિ ન સમારચયથ યતેતાનિવિના પશ્ચાદપિ ન જવિતા જવતાં નિર્વાહઃ ॥

અર્થ:-જે જો દેવકુલિક આજે ચૈત્ય છે તેતો મંચફલક જેવાં છે એટલે મંચ તે કોણક જાતિ વિશેષ પુરુષ, તે પોતાની આ જિવિકાના કારણરુપ જે ચિત્રફલક તેની ઉજ્જ્વલતા રાખે તો તે થકી તેનો જેમ નિર્વાહ થાય છે તેમ તમારે પણ ચૈત્યની નિર્મલતા

રાખવી તથા તેની સારી સંજાલ કરવી તેથી તમારો નિર્વાહ છે માટે નિર્વાહના કારણરૂપ જે ચૈત્ય તેને સમારો ઘટલે ઠીક કરો ને વઢી સુવિહિત એમ પ્રેરણા કરે છે જે આ કરોઢીયાનાં જાઢાં કાઢી ના-
ખીને સાફ કરો. ઇત્યાદિ પ્રેરણા કરે છે તો પણ વઢી તે લિંગધા-
રીયો પોતાની આજીવિકાએ સંપૂર્ણ છે તેથી ચૈત્યની ચિંતા કર્યા
વિના પણ પ્રથમથી સંચય કરેલો જે ડ્રવ્યનો સમૂહ તેણે કરીને તે-
મનો નિર્વાહ વિચ્યમાન છે. એવું દેખે ત્યારે તેમને કઠોર વાણીથી
શિક્ષા આપે જે જો અજ્ઞાની આ ચૈત્યની કેમ સંજાલ કરતા
નથી, જે માટે એ ચૈત્ય વિના પઢીથી પણ તમારો નિર્વાહ નહિ થાય.

ટીકા:—અણિચ્છત્તિ ॥ અથ દેવકુલિકાઃ સાતલંપટતયૈત-
દપિ કર્તુનેહંતિ તદા સુવિહિતાઃ સ્વયમેવ તંતુજાલાદીનિ ફેક્ષિંતિ
અપસારયંતિ ॥ ઉપહાસજ્ઞયાદ્ ગૃહિન્નિરદશ્યમાનાઃ કથમેવં
સુવિહિતાનાં સ્વયં ચૈત્યસમારચનપ્રવૃત્તિરિતિ યદિ કશ્ચિદ્બ્રૂયાત્
તત્રૈત્સમર્થના યેદંગાથા યુગલમુત્તિષ્ટતે ॥

અર્થ:—હવે દેવકુલિક અતિશય સાતા સુખમાં લંપટ થયા
છે માટે એ કરોઢીયાનાં જાઢાં દૂર કરવાં ઘટલું પણ કરવા ન ઇહે
તો તે સુવિહિત પોતાની મેઢેજ તે તંતુજાલ આદિકને દૂર કરે છે.
તેમાં પણ ગૃહસ્થ લોક જેમ ન દેખે એવી રીતે તે કામ કરે છે કેમ
જે સુવિહિત સાધુની પોતાની મેઢે ચૈત્યને સમારવું તેમાં આ પ્રવૃત્તિ
કેમ થઈ? એ પ્રકારનું ગૃહસ્થ લોક ઉપહાસ કરે તેના જયથી. જો
વઢી કોઈક આ વાતમાં સંશય કરે તો તેના સર્મર્થનની કરનારી
આ બે ગાથા પ્રસંગથી લખીયે ઢીએ.

टीकाः—अत्राज्ञावे जयणाश्चगना सो ह विज्ज मा तण॥पुंवं
 कयायगणाइसु ईसिंघुश संजवेइहरा॥ चेइयकुल्लगणसंवे आ-
 यरियाणं च पवयणसुएया॥सव्वेसुवि ते ह कयं, तवसंजममुज्जुमं-
 तेण अस्स्यार्यः—अन्याज्ञावे आवकायज्ञावे यतस्तत्र आह्म न संति
 येन तएव समारचनं कुर्वीरन् अतःस्वयंयतनया कुर्वति॥ माभू-
 च्छैत्यसमारचनं ॥ कावोहानिरितिचेत्अतआह ॥मार्गनाशो जैन
 मार्गोच्छेदोमाज्ञूत्तत्रतेन हेतुना पूर्वकृतायतनादिषु चिरंतनजि-
 नगृहेषु ईषद्गुणसंजवे सति मनाग्लोकस्य जिनमार्गप्रवृत्ति
 संज्ञावनायां ॥

अर्थः—आ वे गाथानो अर्थ टीकाकार लखे ठे जे आवक
 आदिनो अज्ञाव सते जे हेतु माटे ते गाममां आवक रहेता नथी,
 जे ते चैत्यनुं समारवुं इत्यादि करे. ए हेतु माटे सुविहित यतनाये
 करीने ते काम करे ठे. त्यारे कोइ कहेशे के चैत्यनुं समारवुं न थाय
 एमां तमारी शी हानी ठे ? एवी आ शंका करे तो ते उपर कहे
 ठे जे वैतमार्गनो उब्बेदमां थाय ते गाममां ए हेतु माटे पूर्वे करेलां
 माटे अतिशयजुतां थयेलां जिनमंदिर विद्यमान ठे ते थोमोक गुण
 थवानो संजव ठे. एटले लोकने जिन मार्गमां प्रवृत्ति थाय एम
 संजव ठे.

टीकाः—अयमाशयः॥ तत्रहि देशे तदैवकं जिनजवनं ततश्च
 आवकाज्ञावेन देवकुल्लिकानांचसुखरसिकत्वेन चैत्यचिंतायज्ञा-
 वे तत्रदेशे जिनगृहाज्ञावान्मागाहिदोमाज्ञूदिति ॥ तत्रत्यलोकस्य

माध्यस्थेन गुणसंज्ञावनया सुविहिता अपितत्र जिनगृहे कां-
चिच्चिंतायतनया विरुति ॥

अर्थः—आ अजिप्राय ठे जे ते देशमां एकज जिन जवन ठे ने
तेमां श्रावक नथी ने देवकुलिक ठे ते घणा सुख शीलिया ठे माटे
चैत्य चिंतादिक कांझण करी शकता नथी माटे ते देशमां जिन
मंदिरनो अज्ञाव ठे तेथी मार्ग तो उहेद न थाय ए हेतु माटे ने
मध्यस्य दृष्टिए जोतां ते देशना लोकने गुण थवानुं संजवे ठे. माटे
सुविहित पण ते जिनमंदिरने विषे यतनाये करीने कांझक चिंता
करे ठे एटले तेने पोते पण समारे ठे.

टीकाः—॥ इहरति ॥ इतरथा एवंविधगुणाज्ञावे चैत्यकुल
गणसंघाचार्यप्रवचनश्रुतेषु सर्वेष्वपि वैयावृत्यस्थानेषु तेषु
तेषुतेन सुविहितेन कृतं वैयावृत्यं तपः संयमोद्यमं कुर्वतेति ॥ एवं
रूपाखवंता ज्ञावे सुविहितस्य न चैत्यचिंतया काचित् स्वार्थ
सिद्धिः संयमोद्योगस्यैव तस्य सर्वोत्तमत्वादित्यर्थः ॥

अर्थः—जो एम न होय तो एटले ए प्रकारनो गुण न होय
तो तप संयममां उद्यमवंत एवा ते सुविहित साधु जे तेमणे चैत्य
१ कुल २ गण ३ संघ ४ आचार्य ५ प्रवचन ६ श्रुत, ए सर्व विया-
वच्छ करवानां स्थानक तेमने विषे वियावच्छ करीज ठे. केम जे
ए रुपनुं जो आखंबन न होय तो सुविहितने चैत्यचिंता करवार्थी
कांझण स्वार्थ सिद्ध करवानी नथी तेमने तो संजमने विषे उद्योग
करवो एज सर्वोत्तमपणुं ठे एवो अर्थ ठे ए हेतु माटे.

टीका:-एवंचास्या गमस्य तात्पर्ये नास्माच्चैत्यस्वीकार-
सिद्धिः ॥ मार्गोच्छेदजयेन हि श्रावकाज्ञावे तच्चैत्यसमारचनं प्रति
सुविहितानां देवकुलिकप्रेरणं न तु यतीनां कृत्यमेतदित्यजिसं-
धानेन ॥ अतः कथमयमागमश्चैत्य स्वीकारार्थतया यतीनां प-
र्यवस्येदिति ॥

अर्थ:-माटे ए आगमनुं तात्पर्यं विचारी जोतां ए थकी
चैत्यनो अंगिकार करवो ए वात सिद्ध यती नथी ने श्रावकनो अ-
ज्ञाव ठे ते मार्गोच्छेद थवाना जय थकी ते चैत्यनुं समारवुं कहुं माटे
सुविहित यतिनुं ए कृत्य ठे एटले सर्वे सुविहितने ए करवा योग्य
ठे एवा अनुसंधाने करीने देवकुलिकने प्रेरणा करवी एवो ए आ-
गमनो अजिप्राय नथी. ए हेतु माटे यतिने चैत्यनो अंगिकार करवो.
ए प्रकारे ए आगमनो ज्ञावार्थ केम सिद्ध थाय ? नज थाय.

टीका:-एवंच त्वमेव परिज्ञावय मार्गानुसारिण्यामनीषया
यन्मुनेर्देवाधिकारं चिंतयतः कथं माठपत्यमतिकुत्सितं न प्रस-
ज्यतइति ॥ लौकिकाअप्पाहुः ॥ यदीच्छेत्ररकं गंतुं, सपुत्रपशुबां-
धवः ॥ देवेष्ट्रधिकृतिंकुर्याजोषुच ब्राह्मणेषुच ॥ तथा ॥ नरकाय
मतिस्तेचेत, पौरोहित्यं समाचर ॥ वर्षयावत्किमन्येन माठपत्यं
दिनत्रयमिति ॥

अर्थ:-वळी ए मार्गने अनुसरति बुद्धिये तुं पण विचारी जो
जे देवाधिकारनी चिंता करनार मुनिने मठपतिपणुं केम अतिशय

निंदित नहि होय. एतो अतिशय निंदा यवानोज प्रसंग ठे केमजे लौकिक शास्त्र पण एम कहे ठे जे पुत्र, पशु, बांधव तेमना सहित जो नरकमां जवानी झुग होय तो देवने विषे तथा ब्राह्मणने विषे अधिकार कर ने वळी जो तारी नरकमां जवानी मति होय तो एक वरस सुधी पुरोहितपणुं कर ने वळी ते करतां ए सर्वे नरकमां जवानां साधननुं शुं प्रयोजन ठे एक त्रण दिनसुधी मठपतिपणुं कर. जेणे करीने कुटुंब सहित नरकनी प्राप्ति शीघ्र थाय इत्यादि महा निंदितपणुं अन्य दर्शनमां पण ठे.

टीका:—इदानीं निगमयति ॥ इति यस्मादर्थे यस्मात् एव मित्युक्तक्रमेण व्रतवैरिणी चारित्रप्रतिपंथिनी इति हेत्वार्थो जि-
वक्रमः सचाग्रे योदयति ॥ समतां अर्थादिषु स्वीकारबुद्धिः इति त-
स्माद्धेतो न युक्ता नोपपन्ना मुक्त्यर्थिनां निर्वाणान्जिवापिणां मु-
नीनामिति वृत्तार्थः ॥

अर्थ:—हवे ए वातनी समाप्ति करता सता कहे ठे ॥ जे इति शब्दनो एवो अर्थ करवो, एटले जे हेतु माटे पूर्वे कह्यो एक्रम थकी चारित्रनी वैरी एटले नाश करनारी समता ठे एटले अव्या-
दिकनो अंगिकार करवानी बुद्धि ए प्रकारनी ठे. ए हेतु माटे मुक्तिना वांढक मुनिने ए समता करवी युक्त नथी, एम एकाव्यनो अर्थ ठे.

टीका:—सांप्रत मसंयमादिदोषप्रदर्शनेनाप्रेक्षितायासन
छारं निराकर्तुमाह ॥

अर्थः—हवे असंजम आदि दोष देखामवे करीने पळेवण न थाय एवां आसन तेनो द्वार प्रत्ये निषेध करता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

जवति नियतमत्रा संयमः स्याद्विज्ञूषा, नृपतिककु-
दमेतल्लोकहासश्च जिह्वोः ॥ स्फुटतरश्च संगः सात
शीलत्वमुच्चै, रिति नखद्वु मुमुक्षोः संगतं गब्दिकादि
॥ ११ ॥

टीकाः—जवति जायते नियतं सर्वदा अत्र गब्दिकाद्यासने
संयमो जीवरक्षाऽज्ञावः ॥ गब्दिकादेर्नित्यस्यूतत्वादिना प्रत्यु-
पेक्षणाद्यज्ञावे विवरादिना तदंतःप्रविष्टानां तदंतरेचोत्पन्नानां
वा त्रसादीनां तत्रोपवेशनेन विनाशसंज्ञवात् ॥ जिह्वोरितिवृत्त
मध्यस्थपदं सर्वत्र संबध्यते स्यात् जवेत् विज्ञूषाशोक्षा तत्रोपवि-
ष्टस्य जगतोऽप्युपरिवर्त्यहमिति विज्ञूषाकार्या जिमानप्रवृत्तेर्विज्ञू-
षा च यतीनामवश्यं वर्जनीया ॥

अर्थः—गादी आदिक आसन राखे ठेते निश्चे निरंतर अ-
संजम थाय ठे एटले जीव रक्षा थइ शकती नथी केम जे गादी
आदिकजे आसन ते निरंतरशीवेलां ठे ए हेतु माटे पमीलेहण आ-
दिक थइ शकतुं नथी माटे तेनां छिद्रआदि द्वारे करीने तेमां पेठा
जे जीव तेमनुं तथा तेमां उत्पन्न थया जे त्रसादिक जीव तेमनुं ते

આસન ઉપર બેસવાથી વિનાશ થવાનો સંજવ છે. વ્રતને મધ્યે રહ્યું
જે જિહ્વુ ઇટલું પદ તેનો સર્વ જગાણ સંબંધ કરવો. જિહ્વુ ઇટલે
સાંધુ તે ગાદી ઉપર બેસે ત્યારે હું જગતના પણ ઉપરી રહેનાર હું એ
પ્રકારની શોજાથી કાર્ય કરવામાં અજિમાનની પ્રવૃત્તિ થાય એ હેતુ
માટે ને મુનિને શોજા તો અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ વિભૂસાવત્તિયં જિક્ષ્વુ, કમ્મં બંધશ્ચિક્ષણં
॥ સંસારસાગરે ઘોરે, જેણં પરુશ્ ડુત્તરે ॥ ઇતિ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શોજામાં વર્તેતો
જે જિહ્વુ તેને ચીકણાં કર્મ બંધાય છે ને તે કરીને જિહ્વુ જે તે શો-
જાણ કરીને મહાઘોર ને દુઃસ્વથી તરાય એવો જે સંસારરૂપી સમુદ્ર
તેમાં પડે છે, શ્યાદિ શાસ્ત્ર વચન છે.

ટીકા:—નૃપતે રાજ્ઞઃકકુદં ચિહ્નં રાજાદીનામેવ પ્રાયેણ મહ-
ર્ઙ્ગિકાનાં તત્રોપવેશદર્શનાત્ ॥ લોકહાસો જનતોત્પ્રાસનં ચ શ-
બ્દોદોષસમુચ્ચયે જિહ્વોર્યતેઃ ॥ અહોજિહ્વોપજીવિનો મું-
ઘિતા અપ્યેવંવિધાસનેષૂપર્વિંશતીત્યાદિસેર્ષ્યજનવચનશ્રવણાત્ ॥
સ્ફુટતરો લોકપ્રકટઃફહ ગબ્દિકાદૌ સંગઃ પરિગ્રહો મહાધનત્વેન
મૂર્ઙ્ગાહેતુત્વાત્ ॥ સાતશીલત્વં સુખલાલસત્ત્વં ॥ તદંતરેણ હંસ
રૂતાદિપૂર્ણેષુ સ્પર્શેષુ તથાવિધાસનેષુ યત્વનુચિતતયા સિદ્ધાંત
નિષિદ્ધેષૂપવેશાઽસંજવાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ ગાદી આદિક આસન રાજાનું ચિહ્ન છે ને

બહુધાણે રાજા આદિક મહર્ષિ લોક તે તેવા આસન ઉપર બેસે છે એમ દેખીએ ઢીએ, ને વઢી યતિની લોકમાં હાંસી થાય છે. ચ જા-
બ્દનો એ અર્થ છે જે દોષનો સમૂહ એથી થાય છે. લોકની હાંસી
એમ થાય છે જે અહો ! ઝીલ માગીને આજીવિકા કરનાર મુંઝત
માથાવાલા પણ આ પ્રકારના આસન ઉપર બેસે છે ઇત્યાદિ ઇર્ષા
સહિત લોકનાં વચન સંજલાય એ હેતુ માટે લોકમાં અતિશય
પ્રસિદ્ધ ગાદી આદિકનો પરિગ્રહ છે તે મહા ધનપણે સંસારમાં મૂ-
ર્ખાનું કારણ છે ને વઢી સુખકારી જેનો સ્પર્શ છે ને અતિશય કો-
મલ રૂ આદિક વસ્તુએ ઝરેલાં સાત શીલપણને જાણવનાર એવાં તે
સિદ્ધાંતમાં મુનિને અઘટિતપણે બેસવાનો નિષેધ કરેલો છે માટે
ગાદી આદિક આસન તેને વિષે સાધુને બેસવાનો સંજવજ નથી.

ટીકા:-ઊચૈ રતિશયેન ઇતિહેતૌ એજ્યો હેતુજ્યો ન લ્હુ
નૈવ લ્હુ રવધારણે મુમુક્ષોર્મોક્ષાર્થિનો યતેઃ સંગતં યુક્તિયુક્તં
ગબ્દકિાયાસનં નપજોગતયેતિ શેષઃ ॥ લોકપ્રસિદ્ધો રૂતાદિ-
જૂતઆસનવિશેષો ગબ્દિકા ॥ આદિશબ્દાન્મસૂરકસિંહાસ-
નાદિપરિગ્રહઃ ॥ એતેન યદપિ—નાણાહિર્જવરતરમિત્યાદ્યાગમ
બલેન પ્રવચનપ્રજાવનાંગતયા યતીનાં ગબ્દિકાસિંહાસનાયાસ-
નોપવેશનસમર્થનં તદપિ સુખશીલતાવિલસિતં ॥

અર્થ:-મોક્ષના અર્થી યતિને ગાદી આદિક આસન અતિ-
શય અઘટિતજ છે. ' ન લ્હુ ' એ અવ્યયનો નિશ્ચયવાચક અર્થ છે,
માટે યતિને એ પ્રકારના આસનનો નપજોગ કરવો તે યુક્તિ યુક્ત
નથીજ. ' નપજોગતયા ' એટલું પદ ઉપરથી શેષ લેવું. લોક-

मां प्रसिद्ध रू आदि वस्तुए जरेखुं जे आसन विशेष ते गादी कहीए. आदि शब्दथी मशरूनी तलाइ सिंहासन इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं. एणे करीने जे पूर्वे 'नाणाहिउ' इत्यादि आगम वचननुं बल लइने प्रवचननुं प्रज्ञावक अंगपणे यतिने गादी सिंहासन आदिक आसन उपर बेसवानुं प्रतिपद्दीए प्रतिपादन कथुं हतुं ते सर्वे पण सुखशीलीयापणानो विलास ठे.

टीका:—तथाहि॥ किं यतेमर्हार्हगब्दिकाद्यासनोपवेशनमेव प्रवचनप्रसिद्धसम्यग्ज्ञानादित्रयाजिर्व्यंजनं ? न तावदवाच्यः॥ इदानीतनरूढ्या निर्गुणस्य कस्यचिदनागमज्ञस्याचार्यादेः सदसि व्याचिख्यासया महार्हासनोपवेशनेपि प्रवचनप्रज्ञावनाया अनुपपत्तेः प्रत्युत तादृशस्तस्य तथाभूतासनमध्यासीनस्य केनापि तर्ककर्कशवाग्जल्लिशब्दितारातिकोविदेन प्रतिवादिना हिसस्य स हृदय हृदयंगम प्रतिवचनाज्ञावेन महाप्रवचन लाघवापादनात् ॥

अर्थ:—तेज प्रतिपादन करे ठे जे यतिने मोटा मोटा मूलनी गादी आदिक आसन उपर बेसवुं एज प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे के प्रवचनमां प्रसिद्ध एवुं सम्यग् ज्ञान दर्शन चरित्र ए त्रणनो प्रकाश करवो ए प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे तेनो उत्तर बोखुं तेमां प्रथमनो पढ़ ते तो अंगिकार करवा योग्य नथी. केम जे आ काळनी रुढीए कोइक आचार्य आदिक ते आगमनो अजाण ठेने गुणरहित ठे तेने सजामां व्याख्यान कराववानी इहाए मोटा मोटा मूलना आसन उपर बेसारीए तो पण प्रवचननी प्रज्ञावना तेथी यह शकती

नथी. जलटो ते पुरुष प्रवचननी लघुता करे ठे. केम जे ते पुरुष तेवा प्रकारना आसन उपर बेगो ते वखत कोइक आकरी वाणीरूपी शस्त्रना प्रहारवते शत्रुना पराजय करवाने पंक्ति एवो तर्कवादी प्र-
तिवादी पुरुष ते पराजय पमाये ठे. शायी के पंक्तिना मनने प्रसन्न-
करे एवो तेथी उत्तर न थाय ए हेतु माटे तेवो पुरुष तो प्रवचननी
लघुता करनार ठे.

टीका:—तथाच पठ्यते ॥ गुणै रुतुंगतां याति, नचोच्चासन
संस्थितः ॥ प्रासादशिखरस्थोपि काकः किं गरुमायते ॥

अर्थ:—वली ते उपर साहित्यनो श्लोक आ प्रकारनो कहेवाय
ठे जे गुणे करीने मोटापणुं पमाय ठे. पण जंचा आसन उपर बेठाथी
नथी पमातुं. जेम मोटी हवेलीना शिखर उपर कागनोजइने बेठो
पण ते शुं गरुड पक्षीनी पेठे मोटापणानुं काम करी शकशे ? नहि
करे. तेम ते पुरुष पण प्रवचननी प्रज्ञावना नहि करी शके.

टीका:—अथ द्वितीयः ॥ तर्हितत्रैव प्रज्ञावनाकटपलता
मूलतया प्रयत्यतां किंवृहदासनाद्याटोपेन मुग्धजनबंधीकरणेन ॥
यदुच्यते ॥ गुणेषु यत्नः क्रियतां, किमाटोपैः प्रयोजनं ॥ विक्री-
यंते न घंटाजि, गावः क्षीरविवर्जिताः ॥

अर्थ:—हवे बीजो पक्ष अंगिकार करो जे गुणने विषे प्रयत्न
करवुं केम जे ते गुण मांहेज प्रज्ञावनारूपी कटपलतानुं मूलपणुं रखुं
ठे माटे जोळा माणसने बंधन करनार एवो मोटा आसननो आटोप

तेणे करीने शुं ? जे माटे नीतिवचन आ प्रकारनुं ठे जे गुणने विषे प्रयत्न करवुं तेमां आटोपनुं शुं प्रयोजन ठे केम जे ते उपर दृष्टांत जेम दूध रहित गाय ते घंटावते वेचाती नथी. एटले जेम कोइक गाय सदाकाळ दूध देतीज नथी. ते तेनुं सारुं मूल उपजाववा वास्ते तेनी कोटे घणी घंटाउं बांधीने आटोप करीए पण तेनुं मूल सारुं उपजे नहि तेम गुण विना केवळ मोटा मोटा आसन उपर बेठा तेणे करीने प्रवचननी प्रज्ञावना थायज नहि.

टीकाः—आगमे च शिष्योपध्यादिजिरेवसूरिनिषद्याविधानाजिधानात् ॥ उपदेशमालायामपि ॥ नवि धम्मस्स ज्जरुक्के-
त्यत्र ज्जरुक्का वृहदासनाद्याटोप इति व्याख्यानेन वस्तुतः सिंहा-
सनाद्यासननिषेधप्रतिपादनात् ॥ किंचाप्रत्युपेक्षत्वेनाकट्ठप-
नीयतयागमनिषिद्धदूष्यपंचकांतर्वर्त्तित्वेन गब्दिकाद्यासनस्य
प्रवचनप्रज्ञावनानंगत्वात् ॥

अर्थः—आगमने विषे पण कह्युं ठे जे शिष्य तथा उपंधिइ-
त्यादिके करीनेज सूरिने निषद्यानु विधान कहेवापणुं ठे एटले सूरी
आवे त्यारे शिष्य आसन पाथरी आपे, त्यारे जो सिंहासन उपर बे-
सवानुं होय तो एम नकहेत. उपदेशमालामां पण 'नविधम्मस्सज्ज-
रुक्का' ए जगाए ज्जरुक्का जे मोटा आसनादिकनो आटाटोप एम
व्याख्यात्र करवे करीने वस्तुताए सिंहासनादि आसननो निषेधनुं
प्रतिपादन देखाय ठे ए हेतु माटे. वळी जेनी पन्निखेहण न थइ
शके माटे अकट्ठपवापणे आगममां निषेध कयों जे दूष्य पंचक ॥
डुखे जेनी पन्निखेहण थाय माटे दोषयुक्त जे पांच वस्तु तेमां गा-

दीआदि जे आसन ते गणावेलां ठे माटे तेने प्रवचननी प्रजावनानुं
अंगपणुं नथी ए हेतु माटे.

टीका:-यदाह ॥ अप्पन्निहियदूसे तूली उवहाणगं चना
यथा ॥ मंडुवहाणालिंगिणि मसूरए चेव पोत्तमएप॥द्वहविकोय
विवावारनवय अतहया दाढगालीय ॥ दुप्पन्निहियदूसे एयं
बीयं जवे पणगं ॥

अर्थ:-ते शास्त्र वचन आ प्रकारनां ठे जे,

टीका:-अत्रहि तूद्युपधानगब्दिकाप्रावरणपुष्पपटाद-
योऽप्रत्युपेक्ष्यतया यतीनामसंयमहेतुत्वेनानुपादेयतयोपन्यस्ताः
॥जवंतस्तु तूद्युपधानगब्दिकादीन्येव जगवत्सिद्धांतमात्सर्येणै-
व :हठादविरतमुपजुंजानाःप्रवचनमालित्यमानयंत उपलज्ज्यंत
इत्यहोमहामोहमदिरा मदयति विदुषोपि ॥

अर्थ:-आ शास्त्र वचनने विषे तळाइ, उंशिकां, गादी, र-
जाइ, पुष्पपट इत्यादिकनी पन्निहण न थाय तथा दुःखे एवा का-
रणथी यतिने असंयमनुं कारण ठे माटे न ग्रहण करवापणे थाप्यां
ठे ने तमोतो तळाइ, ओशिकां, गादी इत्यादिक जगवंतना सिद्धांतनी
साथे मत्सर पणेज एटले विपरीतपणेज हठात्कारे निरंतर उपजोग
करो ठो; तेथी प्रवचननुं मलीनपणुं करता देखाउं ठो माटे अहो
एतो मोटा मोह रुपी मदीरा विद्वाने पण एटले जाण पुरुषने
पण मद करे ठे.

टीका:-यदपि राजवणीय इत्यागमबलने व्याख्यानादौसिं-
हासनोपवेशनोपपादनं तदपि न सचेतसांचतेश्चमत्कारकरं ॥
तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासनोपविष्टा गणधरा व्याख्यांतीति
किंराजोपनीतएव सिंहासनोपविष्टा अहोराजोपनीतेपि उप-
विष्टास्त्यपि किमुपविष्टा एव उतोपविष्टा अपीतिचत्वारः पक्षः
कषायाइव जवदज्जिमतव्याघातदक्षात्तत्तिष्ठते ॥

अर्थ:-जे पण राजवणीय इत्यादिके आगम बले करीने व्या-
ख्यानादिके विषे सिंहासनने विषे बेसवानुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण
पंक्तिना चितने चमत्कारनुं करनार एवुं नथी. तेज कही देखाने
ठे जे राजाए प्राप्त कर्तुं जे सिंहासन ते उपर बेठा एवा जे गणधर
ते व्याख्यान करे ठे इत्यादि. ए जगाए तने पूछीए जे शुं राजाए
आपेछुं एवुंज सिंहासन ते उपर बेठेला के अहो राजाए आपेछा
सिंहासनने विषे पण बेठेला ने बेठा ए जगाए जे अपिशब्द ठे तेथी
बीजा बे विकल्प जे शुं बेठाज के बेठा पण ए चार प्रकारना पक्ष
उत्पन्न थया, ते जाणे तारा चार कषाय मूर्तिमान उत्पन्न थया होय
ने शुं ? एम तारा मतने नाश करवामां अतिशे माह्या ठे.

टीका:-॥तत्र यद्याद्यः पक्षस्तदागणधरन्याय नुसारेण ज-
वतामपि राजोपनीतसिंहासनस्थानामेव व्याख्याप्रसंगः ॥
अथ द्वितीयस्तदा राजोपनीते तदन्योपनीतेपीत्ययमर्थ स्त-
त्रापि विकल्पे किं तदन्योपनीते राजव्यतिरिक्तजनोपनीतं
अहोस्वोपनीतं ॥

अर्थः—तेमां जो प्रथम पढ़नो अंगिकार करो त्यारे तो गणधरना न्यायने अनुसारे तमारे पण राजाए आपेला सिंहासनने विपेज बेशीने व्याख्यान करवानो प्रसंग आवशे. ने वळी बीजो पढ़, जे राजाए आपेलुं ने बीजाए पण आपेलुं एवा पढ़नो अंगिकार करशो तो तेमां पण बे विकल्प ठे जे शुं राजा विना बीजा लोके आपेलुं के अहो पोताने अर्थे करावीने एटले यतिने अर्थे करावीने बीजा लोके आप्युं राजाए पोते आपेलुं.

टीकाः—न तावदायः ॥ राजव्यतिरिक्तलोकानां सिंहासना जावेनतदुपनीतत्वानुपपत्तेः ॥ नृपासनंविनाऽन्यस्याभिधान कोशादिषुसिंहासनव्यपदेशासिद्धैः ॥ नृपासनंयत्तद्भद्रासनंसिंहासनंचतदितिवचनात् ॥ अन्यत्रतु तद्व्यपदेशस्य ज्ञाकत्वात् ॥ ननुजवत्वग्निर्माणवकश्यादौ सर्वथातदाकारधारणतदर्थक्रिया कारित्वादिविरहेण कतिचित्तद्गुणयोगादग्निशब्दस्य माणव-केज्ञाकत्वमिदमुमात्रयापितद्विरहाजावेन सकल तदुपपत्तेः कथंज्ञाकत्वं ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो विकल्प जे राजा विना बीजा लोके आपेलुं तो राजा विना बीजा लोकोने सिंहासन होय नहीं माटे तेणे आपेलुं एवात केम सिद्ध थाय ने राजासन विना बीजानुं सिंहासन एवुं नाम अभिधान कोशादिकने विषे सिद्ध कर्युं नथी. ॥ केमजे ते कोशानुं वचन आ प्रकारनुं ठे जे राजानुं आसन ते ज-द्रासन कहीए तथा सिंहासन कहीए ए हेतु माटे ने बीजी जगाए ते सिंहासननुं नाम कहेवाय ठे ते तो लाक्षणिक ठे, एटले मुख्य

પણે નથી ગૌણપણે છે હવે પ્રતિવાદીની આ શંકા ગ્રહણ ફરીને કહે છે જે ॥ અગ્નિર્માણવકઃ ॥ એટલે આ ઢોકરો અગ્નિરુપ છે ઇત્યાદિ સ્થલને વિષે સર્વથા પ્રકારે તે અગ્નિના જેવા આકારનું ધારણ તે ઢોકરો કરતો નથી તથા તે અગ્નિના ગુણ તેના યોગ એ ઢોકરામાં છે તે માટે અગ્નિ શબ્દનું ઢોકરાને વિષે આરોપણ કર્યું તેથી એ અગ્નિ શબ્દ લાક્ષણિક કહેવાયો પણ આ જગાએ તો સિંહાસનના જેટલા ગુણ છે તે સર્વ ગુણ સહિત એવું સિંહાસન કહેવાનું છે. લગાર પણ ગુણ ઓછો કહેવો નથી માટે આ જગાએ સિંહાસન શબ્દનું લાક્ષણિક પણું કેમ કહેવાય ? નજ કહેવાય.

ટીકા:—અગ્નિધાનકોશપાઠોપયુપલક્ષણતયાસમાધાસ્યતે અન્યથા જગવત્પ્રાતિહાર્યાતઃપાતિન્યપિતસ્મિનૂ સિંહાસનશબ્દે ગૌણત્વં પ્રસજ્યેત્ ॥ એવંચરાણોપનીતે તદન્યોપનીતેવા તસ્મિન્નુપ-વિષ્ટા ગણધરાવ્યાચક્ષતે તદનુસારેણ વચમપીતિ કિમનુપપન્નમિ-તિચેત્ ॥ એવંતર્દિપ્રત્યુપેક્ષાદ્યનર્હતયા તદ ધ્યાસનસ્યમુનીનામનનુ ગુણત્વાદિતિપરિહારોસ્તુ ॥

અર્થ:—વઢી અગ્નિધાન કોશ પણ ઉપલક્ષણથી સમાધાન કરે છે જે સકલ સિંહાસન ગુણ સહિત એ સિંહાસન છે ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંતના પ્રાતિહાર્યમાં રહ્યું જે સિંહાસન તેને વિષે પણ સિંહાસન શબ્દનું ગૌણપણું પ્રાપ્ત થાય વઢી જો તમો એમ કહે-તા હો જે રાજાએ આપેલું અથવા તે વિના બીજાએ આપેલું તે સિં-હાસન ઉપર બેસીને ગણધર વ્યાખ્યાન કરે છે, તેને અનુસારે અમે પણ વ્યાખ્યાન કરીએ ઢીએ. એમાં શું અઘટતું છે. એમ જો તું કહેતો

હોય તો પશ્ચિમેહ્યાદિ કરવા યોગ્ય એ વસ્તુ નથી માટે તે ઉપર મુનિને બેસવું તે ગુણકારી નથી. એ પ્રકારે તારી આશંકાનો પરિહાર થશે.

ટીકા:-નાપિ દ્વિતીયઃ સ્વાર્થનિર્માપિતસિંહાસનસ્યાધા
કર્મત્વેન યતીનાં તત્રોપવેશનાયોગાત્ ॥ યત્યર્થજ્ઞકશ્રાવકા-
દિનિર્માપિતસ્યાપિ તદ્દેવ વર્જનીયત્વાત્ ॥

અર્થ:-હવે ત્રીજો પદ્ધતિ પણ ઘટતો નથી કેમ કે તેમાં પો-
તાને અર્થે નીપજાવ્યું જે સિંહાસન તેને વિષે આધાર્મિક દોષ
છાગે એ હેતુ માટે સાધુને તે ઉપર બેસવું તે અયોગ્ય છે. ને યતિને
અર્થે કોઈક જ્ઞક શ્રાવકાદિ તેણે નીપજાવ્યું હોય તો પણ પૂર્વની
પેઠેજ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:-નાપિ તૃતીયઃ ॥ તથાહિ ॥ રાજોપનીતસિંહાસન
સમ્રાવેપિ કુતોપિદેતોસ્તત્રોપવેશનાસંજવે ન ગણધરાણાં વ્યા-
ખ્યાનાન્નાવપ્રસંગઃ ॥ તથાચ તદા નુસારેણ જવતામપિ ॥

અર્થ:-ત્રીજો પદ્ધતિ જે બેઠાજ તે પણ ઘટતો નથી કેમ કે
રાજાએ સિંહાસન આપે સતે પણ કોઈ કારણ માટે તે ઉપર બેસવા-
નો સંપ્રવ ન થાય ત્યારે ગણધરથી પણ વ્યાખ્યાન ન થાય એવો પ્ર-
સંગ આવશે તેમ તમારે પણ તે ગણધરને અનુસારે રાજાએ સિંહાસન
આપ્યું હોય ત્યારેજ આપેલા સિંહાસન ઉપર બેસીનેજ વ્યાખ્યાન થાય
નહીં તો ન થાય એવો પ્રસંગ આવશે માટે ત્રીજો પદ્ધતિ પણ ઘટતો નહીં

टीका:-॥ नापिचतुर्थः ॥ तथाहि ॥ ज्ञवतुगणधराणां राजो-
पनीत सिंहासनोपवेशनानुपवेशाज्यां व्याख्यानविधिः ॥
राजोपनीतसिंहासनोपवेशनसंज्ञावनास्पदत्वात्तेषां ज्ञवतां तु
राजोपनीतसिंहासनप्राप्ति संज्ञावनायां सत्यामेवान्यपाप्युप-
विष्टानां व्याख्यानकरणं संगृहेत ॥

अर्थ:-वळी चोथो पक्ष जे, बेठो पण, तेपण घटतो नथी,
जे गणधरने तो राजाए आपेल सिंहासन उपर बेसीने अथवा न
बेसीने व्याख्यान विधि करवानुं हो केम जे ते गणधरने तो राजाए
आपेला सिंहासनने, ते उपर बेसवानुं संज्ञवे ठे. पण तमारे तो रा-
जाए आपेल सिंहासननी प्राप्ति कदाचित् संज्ञवेज तोपण ते विना
बीजे बेसीने व्याख्यान करवानो संज्ञवे ठे.

टीका:-एवंच प्रदर्शितागमावष्टंभेनसिंहासनोपवेशनं
कथमपि ज्ञवतां नोपच्यते॥ तस्मादयमस्यागमस्याजिप्रायः ॥य-
दोगणजृतां व्याख्यानेहसि कश्चिद्भद्रकादिः पृथ्वीपतिरुपवे-
शनाय स्वं सिंहासनमुपनयति तदातच्चेतोनुवृत्त्यातत्राधिकं ते
प्रज्ञावनादिस्नाजं संज्ञावयंतस्तदा तदासनमध्यास्यापि व्याचक्षते॥

अर्थ:-ए प्रकारे तमे देखारुनुं जे आगम वचन तेनुं अव-
संबन करवे करीने सिंहासन उपर बेसवानुं तमारे कोइ प्रकारे पण
शास्त्रथी सिद्ध थतुं नथी ते हेतु माटे ए आगमनो तो आ प्रकारनो
अजिप्राय ठे जे ज्यारे गणधरने व्याख्यान करवो समय होय त्यारे
कोइक जडिक राजा गणधर महाराजाने बेसवा सारु पोतानुं सिं-

હાસન ત્યાં છડ જાય છે. ત્યારે તેના ચિત્તની અનુવૃત્તિ રાખવે કરીને પ્રજ્ઞાવનાદિ લાજની સંજ્ઞાવના કરતા સતા તે આસન ઉપર બેસીને પણ વ્યાખ્યાન કરે છે.

ટીકા:—અન્યથાતુ તેષાંજગવત્સમીપવર્તિનામુત્સર્ગેણતત્પાદ પીઠાધ્યાસનેન કદાચિત્તતઃ પૃથ્વીહરતાંચૌપગ્રહિકપટ્ટાદ્યુપવેશનેન સ્વનિષદ્યોપવેશનેન વા ઇત્યાલ્યાવિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ એવ મધુનાપિગીતાર્થસૂરિજ્ઞિરુત્સર્ગેણૌપગ્રહિક પટ્ટસ્વનિષદ્યાદ્યુપવેશનેન વ્યાખ્યાનં વિધેયં ॥

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો જગવતની સમીપ રહેનાર એવા તે ગણધરને નત્સર્ગે માર્ગે તે જગવંતના પાદપીઠ ઉપર બેસવાનું છે એ હેતુ માટે ને કયારેક તે જગવંતથી જુદા વિહાર કરે ત્યારે તો ચૌદ ઉપકરણથી બાહાર જે ઉપકરણ તે ઔપગ્રહિક કહીએ તે ઉપગ્રહીક એવાં પાટપ્રમુખ આસન તે ઉપર બેસવું તેણે કરીને અથવા પોતાના આસન ઉપર બેસવું તેણે કરીને વ્યાખ્યાન વિધિ પ્રતિપાદન કર્યો છે. એમગ્રા કાલમાં પણ ગોતાર્થસૂરીયે નત્સર્ગ માર્ગે ઉપગ્રહીક પટ્ટ અથવા પોતાનું આસન તે ઉપર બેસીને વ્યાખ્યાન કરવું.

ટીકા:—અપવાદતસ્તુ કદાચિદ્રાજકુલાદિગમને તત્પ્રાર્થનયા સિંહાસનાદ્યુપવેશનેનાપિ ॥ નત્તિવાનીતનરુદ્ધયાય થાકથંચિત્તિંહાસનાદાવુપવેષ્ટવ્યમિતિ ॥ એતેન યદપિ વૈરસ્વામ્યુદાહરણેન યતીનાં મહાર્હસિંહાસનાધ્યાસનપ્રતિપાદનં તદ-

प्यपास्तं ॥ कनककमल सिंहासनादीनां गब्दिकाद्यपेक्षयाऽऽप-
दोषत्वेन कथंचिदपवादेन सातिशयानां तथैवज्जव्योपकार संज्ञा-
वनया व्याख्यानादौ सिद्धांते श्रवणात् ॥ गब्दिकादीनां चकेव-
लसातशीलताव्यंजकत्वेन सिंहासनाद्यपेक्षया महादोषत्वेन
चव्याख्याविधौ क्वचिदप्यननुज्ञानात् ॥

अर्थः—अपवाद थकी ते क्यारेक राजकुलादिकमां गये ठते
ते राजादिकनी प्रार्थनाए करीने सिंहासनादिक उपर बेसीने पण
व्याख्यान करे पण आ कालना साधुनी रुढीए जे ते प्रकारे
सिंहासनादिक उपर चढी बेसवुं एम नथी एणे करीने जे श्री वैर
स्वामीना दृष्टांते करीने साधुने मोटा मूलना सिंहासनादिक उपर
बेसवानुं प्रतिपादन कर्तुं हतुं तेनुं खंरुन थयुं ने सुवर्ण कमल सिं-
हासनादिक तेनुं गादी आदिकनी अपेक्षाए अद्वय दोषपणुं ठे तेहेतु
माटे कोइक प्रकारे अपवाद मार्गे अतिशय सहित एवा मोटा पुरुषोने
ते प्रकारे ज्ञव्य प्राणीनो उपकार थाय एवुं संजवतुं होय तो व्या-
ख्यानादिकने विषे सिंहासन उपर बेसवानुं सिद्धांतने विषे सांजवीए
ढीए पण गादी आदिक तो केवल साता सुखनुं जणावनार ठे ने सिं-
हासनादिकनी अपेक्षाए महा दोषपणुं ठे ए हेतु माटे व्याख्यान आ-
दिकने विषे कोइ जगाए पण शास्त्रमां आज्ञा आपी नथी.

टीकाः—यदपिक्वचिदपवादेन तेषामपज्ञानं तदपिग्लाना
वस्थायां गुप्तवृत्त्या पुरुषविशेषमाश्रित्य न यथाकथंचित् ॥ त-
स्मात्तत्प्राग एवयतीनां न्याय्यः ॥ एतेन गब्दिकाद्यासनमुपादेय

મિત્યાદૌપ્રયોગેપિ ગબ્દિકાદેઃ પ્રવચનપ્રજાવનાં ગત્વસ્યોક્તન્યથા
 ન નિરસ્તત્વાદ્દેતુરસિદ્ધોવેદિતવ્યઃ॥સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં ગ-
 બ્દિકાયાસન મનુષાદેયં અસંયમદેતુત્વાત્ આધાકર્મિક
 જોજનવદિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ--વઢી જે ક્યારેક અપવાદ માર્ગે તેમને ગાદી આદિ-
 કની આજ્ઞા આપી છે, તે પણ ગ્લાનાદિક અવસ્થામાં ગુત્તવૃત્તિયે
 કરીને પુરુષ વિશેષને આશ્રીને કહેવું છે પણ જે તે પ્રકારે ગાદી ગ-
 હણ કરવાનું નથી, તે ગાદીનો ત્યાગ કરવો એજ યતિને ન્યાય છે,
 એણે કરીને ગાદી આદિ આસન ગ્રહણ કરવું એ પ્રકારનો જે અનુ-
 માન પ્રયોગ કહ્યો હતો તે પણ ગાદી આદિકને પ્રવચન પ્રજાવનાનું
 અંગપણું નથી માટે કહ્યો એ પ્રકારનો ન્યાય તેણે કરીને તેનું ધ્વંસન
 થવાપણું છે માટે એ હેતુ અસિદ્ધ થયો એમ જાણવું ને પોતાના પ-
 કનું જે અપમાન સાધન તે તો સાધુને ગાદીઆદિક આસન ન ગ્રહણ
 કરવું. અસંયમનું કારણ છે એ હેતુ માટે; આધાકર્મિક જોજનની
 પેઢે જેમ આધાકર્મિક જોજન છે તેમ ગાદી આદિ આસનનું મહ્ણ
 કરવું તે પણ અસંયમનું કારણ છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો
 ॥ ૧૧ ॥ ગાદી આદિ આસનના ધ્વંસનનો સાતમો દ્વાર થયો.

ટીકા--સાંપ્રતં સનામોચારસાવધ્યાચરિતાન્નિધાન પુરસ્સરત
 હોષપ્રદર્શનેન સાવધ્યાચરિતાદરદ્વારં નિરસ્યન્નાહ ॥

અર્થઃ--હવે નામનું કહેવું તેણે સહિત સાવધ આચરીતનું

कहेवुं ते पूर्वक तेना दोष देखाववा तेणे करीने सावध आचरणनो
आदर करवा रुप छारनुं खंरुन करतासता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

गृहीनियतगच्छन्नागू जिनगृहे धिकारोयतेः प्रदेय-
मशनादि साधुषु यथा तथारंजिभिः ॥ वतादि विधिवा-
रणं सुविहितां तिकेगारिणांगतानुगतिकैरदः कथम
संस्तुतं प्रस्तुतम् ॥ १२ ॥

टीकाः—गतस्य पूर्वप्रस्थितस्य कस्यचित् अनुपश्चाद्गतंग-
मनमन्यस्य यत्तद् गतानुगतं तदेषामस्तीति गतानुगतिकाः ॥
अस्त्यर्थेऽङ्कप्रत्ययस्तद्धितः ॥ अयमर्थः ॥ यथा गङ्गुरिकाः कांचन
द्विशं प्रतीत्य कांचिदेकामविकां पुरोगच्छंतीमवलोक्य तदनुमार्गे-
ण पाश्चात्याः सर्वाः अपितामनुगच्छंति न भार्गस्य सुगमदुर्गम-
त्वादिकं मृगयंति.

अर्थः—जेम लोकमां गान्तरियो प्रवाह कहेवाय ठे तेम चा-
लनार पुरुषोए अयुक्त करवा मांरुयुं ठे एम आगल कहेशे, कोश्क
प्रथम चाढ्यो ने तेनी पठवाके विचार्या विना बीजानुं जे चालवुं
ते गतानुगतिक कहिए, ने गतानुगत जेमने ठे ते गतानुगतिक
कहिए व्याकरण शास्त्रमां अस्त्यर्थे ए प्रकारना तद्धित सूत्रे करीने
गतानुगतिक एवो प्रयोग सिद्ध थयो तेमां आ परमार्थ ठे जे जेम

गारुनो समूह कोइक दिशनी प्रतिति करीने कोइक एक आगल चालनार गारुने जोइने तेनी पढवाने मार्गे मार्गे पाठली सर्व गारु पण जाय ठे पण आ मार्ग सुगम ठे के दुर्गम ठे एम कोइपण विचारती नथी.

टीकाः—तथा जिनप्रवचने सुखलोलतया कंचिदेकं प्रवाह मार्गे गच्छंतं वीक्ष्य तच्छीलतयान्येपि तत्रयाय्यान्याय्यतामविचारयंतो ये तमनुगच्छन्ति ते सांसारपथाज्जनंदित्वास्तथोच्यन्ते॥ तैर्गतानुगतिकैर्लोकप्रवाहपतितैर्यत्याज्जासैः श्रदएतत् सकलजन प्रत्यक्षगृहिनियतगच्छजनादिकं सावद्याचरितं.

अर्थः—तेमज जिन प्रवचनने विषे सुखनी लालचपणे कोइक एकने लोक प्रवाह मार्गे चालतो देखीने तेना जेवा न्याय अन्यायने न विचारता बीजा केटलाक पुरुष जे तेनी पढवाने चाले ठे ते संसार मार्गमांज खुशी थएला ठे ए हेतु माटे ते गारुनीआ प्रवाहनी पेठे चालनार कहीए ठीए ते जे गतानुगतिक लोक प्रवाहमां पळेला यतीनो आज्ञास मात्रवने जणाता ते लिंगधारी पुरुषोए आ प्रत्यक्ष जणातु जे गृहस्थने नियमोए पोताना गच्छनुं सेवन करवुं इत्यादि सावद्य आचरण प्रगट कर्युं ठे.

टीकाः—अस्य सावद्याचरितस्यानेकविधस्यापि समुदायरूप तथैकत्वविवक्षणात् अदइत्येकवचनं कथमितिदोष गर्जप्रकार वचनोनिपातः कन कुत्सितप्रकोरण असंस्तुतं यतीनामकृत्यतया-

अपरिचितमप्यनुचितमितियावत् प्रस्तुतं प्रारब्ध मादृतमित्यर्थः॥
तदेव नामग्राहमाह.

टीका:—अनेक प्रकारनुं पण सावध आचरण तेनो समुदाय
रुपे एकपणुं कहेवानी इत्ता ठे ए हेतु माटे अदस् शब्दनुं एकवचन
कहुं ठे कथं प्रकारनो आक्षेपगर्जित एटले तिरस्कार सूचना कर-
नार निपात ठे ते आ जगाए कह्यो ठे लिंगधारीए शा प्रकारनुं आ-
चरण प्रगट कर्तुं ठे ? तो निंदित प्रकारे एटले यतिने न करवापणे
जे ठे ते अनुचितनो आदर कर्णो ठे एटलो अर्थ ठे तेनु नाम ग्रहण
करीने कहे ठे एटले आ वस्तु न करवानी ठे तेनो आदर करे ठे
ते वस्तुनुं नाम जे.

टीका:—गृहीश्रावको नियतं गच्छांतरपरिहारेणैकतरं गच्छमा-
चार्यप्रतिबद्धयतिसमुदायं न्नजते परिगृह्णातिस तथा॥गृहिनियः
तगच्छन्नाक्त्वेन हि यतीनामिदानी सर्वन्नक्त पानादि निराबाधं
निर्वहतीतिधिया न्नवतीतिक्रियापदंयथासंज्ञवमत्राभ्याहार्यं ॥
गृहिनियतगच्छन्नाक्त्वंच यतीनां तद्गतसकलारंजानुमत्या-
दिना पापसत्वप्रसंगेनासंस्तुतं ॥

अर्थ:—गृहस्थने पोत पोताना गह्वनो अंगीकार करवो बीजा
गच्छमां न जवुं इत्यादि अघटीत स्थापन करेठे एटले श्रावक बीजा
गह्वनो त्याग करीने हरेक कोइ एक गच्छ एटले आचार्य प्रतिबद्ध
जे यतिनो समुदाय ते रुपी गह्व तेने नजे तेनुं सेवन करे ए प्रका-
रनो उपदेश करे ठे कारण के ज्यारे गृहस्थ नियमाये करी एक

ગચ્છને વિષે રહે તેણે કરીને નિશ્ચે આ કાલના યતિને સર્વ જીવ પાનાદિક નિરાબાધ પ્રાપ્ત થાય, સુખે કરી નિર્વાહ થાય, એ બુદ્ધિયે કરીને શ્રાવકને ગચ્છનું અજિધાન ધરાવે છે. જવતિ ક્રિયાપદનો અધ્યાહાર કરી જ્યાં જેમ ઘટે તેમ જોમું ને જ્યારે ગૃહસ્થ એક ગચ્છને જીજે ત્યારે યતિને તે શ્રાવકોએ કરેલા જે સકલ આરંજ તેની અનુમોદનાદિકે કરીને પાપ લાગવાનો પ્રસંગ થાય છે તે હેતુ માટે એ લિંગધારી ન કરવાનું કરે છે.

ટીકા:-યદપ્યુત્પદ્યતેહીત્યાદિનાઽયતનકાલોપેક્ષયા તત્સમર્થનં તદપિ ન યુક્ત તસ્યાપવાદિક તયાગમોક્તાધાકર્માદિવિષયત્વાન્નસર્વથાનિષિદ્ગૃહિનિયતગચ્છજનવિષયત્વં ॥ કિંચગૃહિનિયતગચ્છજનમંતરેણાધુનાતનયતીનાં માત્સર્યાદિગૃહસ્થાન્યોન્યાકૃષ્ટયાકલહઃ સ્યાદિતિ જવતાંતદન્યુપગમઃસચાસંગતઃ॥

અર્થ:-વઢી લિંગધારી પ્રત્યે કહે છે જે તમોએ ઉત્પદ્યતે ઇત્યાદિ વચનને આરંજીને આ કાલની અપેક્ષાએ સાધુનો નિર્વાહ થાય ઇત્યાદિ કારણ ગૃહસ્થને પોતે પોતાનો ગચ્છ કરી રાખવાનું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ યુક્ત નથી કેમ જે તે તારું પ્રતિપાદક વચનનો અપવાદપણે કરીને શાસ્ત્રમાં કહેલો જે આધાકર્માદિ દોષ તેનું વિષયપણું છે. એ હેતુ માટે સર્વથા નિષેધ કરેલું જે ગૃહસ્થને નિયમાથી એક ગચ્છમાં રહેવાપણું તેનું એ સ્થાન છે વઢી તમે કહ્યું જે ગૃહસ્થને નિયમાયે એક ગચ્છમાં રહ્યા વિના હાલકાલના યતીને મત્સરપણાથી માંહોમાંહે એક બીજાને ઁંચાતાણ કરવાથી કલેશની ઉત્પત્તિ થાય એ પ્રકારનું જે તારું કહેવું તથા જાણવું તે અઘટતું છે.

टीका:—कालदोषान्नवनवप्रादुर्भवस्सुविहितदर्शने गुण-
वत्त्वादिबुद्ध्या श्रावकाणां तदंतिकगमनादिना ज्वतामिदानीं
प्रत्युत विवक्षितकलहस्याधिक्योपलंजात् इत्यहोदंशकजियां
पलायमानस्य केसरीमुखे निपातः ॥

अर्थ:—केम जे नवा नवा प्रगट थता जे सुविहित तेमने दे-
खीने गुणीपणानी बुद्धिये करीने श्रावक तेमनी पासे गमनादिक
करशे ल्यारे तो तमारे आ काळमां पण उलटो अधिक क्लेश थशे
जे अमारा गच्छना श्रावक थइने ए सुविहित पासे केम गया इ-
त्यादि, माटे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जेवुं जे तमे अल्प क्लेश
मटारवानुं प्रगट करवा जतांज मोटो क्लेश प्राप्त तमारे थयो माटे
ए न्याय तो ए प्रकारनो थयो जे जेम कोइक सर्पना जयथी नाठो
ते सिंहना मुखमां जइ पम्यो तेम तमारे थयुं.

टीका:—तथा जिनगृहे देवसदनेऽधिकारः सकलतत्कृत्यचिं-
तननियोगोयतेर्मुनेः श्राद्धानामिदानीं तच्चिंतानिरवधानताव्या-
जैत ॥ अस्य चासंस्पतत्वं चैत्यस्वीकारद्वारनिराकरणे प्रागे-
वदर्शितं ॥

अर्थ:—वळी मुनिने जिनमंदिरने विषे अधिकार एटले समस्त
देवमंदिर संबंधी कामकाजनी चिंतानुं जोरुवुं शाथी कै आ काळमां
श्रावकने देवमंदिर संबंधी चिंता करवामां सावधान नथी इत्यादि
मिष लइने अघटनुं करवा मांरुं ठे ते अयुक्त ठे ते चैत्य अंगिकार
करवाना द्वारनुं खंरुन कर्युं तेने विषे प्रथम देखाम्युं ठे.

टीका:—तथा प्रदेयं वितरणीयं अशनादि अशनं जोजन-
मोदनादि आदिशब्दात् पानकादिग्रहः साधुषु यतिषु अत्रच
संप्रदानेपि विषयविवक्षया सप्तमी ॥ यथातथा येनतेन प्रका-
रेण अशुद्धमपीत्यर्थः ॥ आरंजिजिर्गृहस्थै रघुना केवलेन शुद्धे-
नाशनादिना निर्वाहान्नावादिति ॥ अशुद्धाशनादिदानप्र-
वर्त्तनस्यचासंस्तुतत्त्वमौद्देशिकजोजननिरसनावसरे प्रतिपादितं ॥

अर्थ:—वली साधुने आपवा योग्य जे ओदनादि जोजन
तथा आदि शब्दथी पानकनुं पण ग्रहण करवुं आ जगाए चतुर्थीना
अर्थमां सप्तमी विज्ञप्ति यह ठे, अशनपान जे ते प्रकारे एटले अ-
शुद्ध होय तोपण आवके साधुने आपवुं ए प्रकारे बोले ठे. केम जे
आ काळमां शुद्ध जोजनादिके करीने साधुनो निर्वाह न थाय माटे
ए प्रकारनुं मिष लेखने अशुद्ध जोजनादि दवानुं प्रवर्त्तन अघटित
ठे ते औद्देशिक जोजननुं खंन कर्युं ते अवसरे प्रतिपादन कर्युं ठे.

टीका:—तथा व्रतं सर्वविरतिरादिशब्दाद्देशविरतिसम्य-
क्त्वारोपणतदंतिकगमनादिग्रहः ॥ ततश्च व्रतादिविधेः सर्वधिर-
त्याद्यन्युपगमस्य वारणं निषेधः सुविहितांतिके सन्मुनिसमीपेऽ
गारिणां श्राद्धानामेतद्देशनापरिणतांतःकरणानां ॥ नास्मत्पार्श्वे
दीक्षादिकमपि ग्रहीष्यंतीतिबुद्ध्या ॥ एतस्यचासंस्तुतत्वं तेषां
सुविहिताच्यासे देशनाकर्णनव्रतादिनिषेधेनय त्याच्यासोत्सूत्र
देशनासिद्धताखूनविवेकमस्तकतया तद्धेतुकातिवारितप्रसर
दुर्गतिवज्रपातापादनात् ॥

अर्थः—बळी व्रत एटले सर्व विरतिरूप, आदि शब्दथी देश विरतिरूप, तथा समकितनुं आरोपण इत्यादि व्रतना विधिनो निषेध करे ठे एटले सुविहित पासे जइने श्रावकने कोइ व्रतनो अंगिकार न करवो एम निषेध करे ठे शार्थी के ए लिंगधारी एम जाणे ठे जे आ श्रावक सुविहित पासे जइने व्रतादिक लेशे ने आपणी पासे दिहादी नहि ले त्यारे आपणो आ प्रकारनो निर्वाह नहि चाले ए प्रकारनी बुद्धि राखे ठे माटे ए अघटतुं करवा मांरुयुं ठे ने ते श्रावक सुविहित पासे जइने, देशना सांजळइ व्रतादि ग्रहण करइ ए हेतु माटे उत्सूत्र प्ररुपणारूपी तरवारवने ते श्रावकनां विवेकरूपी माथां कापी नांखे ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारी अतिचारना प्रवेश-थी दुर्गतिरूप वज्रपात पोताना उपर नांखे ठे.

टीकाः—अन्यदुर्गतिपातनं चयतीनां पापादपिपापीयः

॥ तदुक्तं ॥

किमतोपि महापाप, मझानातूतुकः स्वयं ॥ पातयत्यंधकूपे यन्मूढः सहचरानपि ॥ आगमेप्युक्तं ॥ किं एत्तो कठयरं, सम्मं अण्हिगयसमयसप्रावो ॥ अन्नं कुदेशणाए कठयरागंमि पोरुइ ॥ कोइतो पावायरो, जोउ निउत्तो पमाणठाणम्मि ॥ जाणंतो जिण-वयणं पमाणमपमाणयंतोउ ॥ एवंच चिंत्यमानमाधुनिकमुनीनां सावध्याचरितमागमविरुद्धतया न घटामियतीतिवृत्तार्थः ॥ ११॥

अर्थः—बळी बीजाने दुर्गतिमां नांखवुं ए तो यतिनां पाप

કરતાં પણ અતિ મોટું પાપ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જે પુરુષ અજ્ઞાનથી પોતે પાપમાં પડ્યો છે તેને બીજો પાપમાં નાંખે છે એથી બીજું શું મોટું પાપ છે ? કેમ જે મુઠ પુરુષ પોતાની સંગાથે ચાલનાર એ પણ આંધળા કુવામાં નાંખે છે. આગમમાં પણ કહ્યું છે જે, એ પ્ર-
કારનો વિચાર કરતાં આ કાલના મુનીને સાવચનું આચરણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે અતિશે ઘટતું નથી.

સાવચ ક્રિયા નિષેધનો અષ્ટમદ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:—ઇદાર્નીશ્રુતપથાવજ્ઞાદ્ધારનિરાસમુપક્રમતે ॥ તત્રચ-
નાનાવિધાઃ શ્રુતાવજ્ઞા જિનાજ્ઞાવાહ્યલિંગિજ્ઞિરુપકલ્પિતા સ્તત્ર
પ્રથમ મયોગ્યસ્યાપિસ્વગુરુશિષ્યસ્ય ગચ્છન્મહાજનાપૂજોપલંજેન
શ્રુતપથાવજ્ઞાં પશ્યં સ્તામેવમોહમહિમપ્રદર્શનદ્વારેણનિરાકુર્વન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા એટલે અપમાન તે
દ્વારનું ચંદ્રન આરંભે છે તેમાં નાના પ્રકારની સિદ્ધાંત માર્ગની અ-
વજ્ઞા જિન જગવંતની આજ્ઞાથી રહિત એવા લિંગધારીલોકોએ કલ્પી
છે તેમાં પ્રથમ પોતે પણ અયોગ્ય અને પોતાના સરસ્થો અયોગ્ય છે
ગુરુ જેનો એવો જે તે શિષ્ય તે ગચ્છના આગ્રહથી મહાજન સંબંધિ
પોતાને પૂજાની પ્રાપ્તિ થાય એ હેતુ માટે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા
કરે છે. તેને જોતાં જે ગ્રંથકારને, એતો મોટા મોહનો મહિમાન છે. એ
પ્રકારનું દેશ્વામનાર દ્વારે કરીને તે સિદ્ધાંતની અવજ્ઞાનું ચંદ્રન ક-
પ્તા બતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

નિર્વાહાર્થિનમુજ્જિતં ગુણલવૈરજ્ઞાતશીલાન્વર્યં,તાદૃ-
શ્વંશજતદ્ગુણેન ગુરુણ સ્વાર્થાય મુંઝીકૃતમ્ ॥યદ્વિ-
સ્થ્યાતગુણાન્વયાઅપિ જના લભોગ્રગચ્છગ્રહા,દેવેચ્ચૌઽ
ધિકમર્ચયંતિ મદતો મોહસ્ય તજ્ઞૃજ્ઞિનતમ્ ॥ ૧૩ ॥

ટીકા:—નિર્વાહાર્થિનં કેવલં ઉદરજરણપ્રયોજનનપ સં-
સારનિસ્તારકાંક્ષિણં, ઉજ્જિતં હીનં ગુણલવૈઃ ક્રમાદિલેશૈરપિ ॥
પ્રવજ્યાયોગ્યોહિપુરુષઃ ક્રમાદિ ગુણવાન્ જવતિ ॥ યદુક્તં ॥
પવક્ષ્યાણ જોગ્ગા,આરિયદેસંમિ જે સમુપ્પન્ના॥જાણકુલેહિવિસ્થિતા
તદ્દેવીણપ્પાયકમ્મમલા ॥ એવંપયશ્ચિયશ્રવગયસંસારનિમ્ગુણ
સહાવા ॥ તત્તોઅ તત્તિરત્તાપયણુકસાયપ્પહાસાય.

અર્થ:—જે આ પ્રકારનો શિષ્ય કેવલ ઉદર જરવાનુંજ જેને
પ્રયોજન છે એવો પણ સંસારનો નિસ્તાર કરવાની જેને ઇચ્છા નથી એવોને
વળી ક્રમાદિ ગુણનો લેશ કરીને પણ રહિત છે એવોને પ્રવજ્યા યોગ્ય
જે પુરુષ તે તો ક્રમાદિ ગુણવાળો જોઈએ, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે
જે, જે આર્ય દેશમાં ઉત્પન્ન થયો હોય ને જાતિ તથા કુલ એ બે સારાં
હોય તથા જેનો કર્મમલ બહુધાનાશ પામેલો હોય ને જેણે સંસારનો
ગુણ રહિત સ્વભાવ જાણ્યો છે ને જેના કષાય ઓઢા થયેલા હતા
ગુણવાળો પુરુષ હીજ્ઞાને યોગ્ય છે.

टीकाः—अयंतु क्षमाद्यंशेनापि त्यक्तः ॥ तथा शीलं स्वज्ञावः
समृत्तंच ॥ अन्वयश्च कुलं शीलंचान्वयश्चेति द्वंद्वः ॥ ततश्चाज्ञा-
तावविदितौशीलान्वयौ यस्य स तथा तं ॥ परीक्षितशीलकुलस्य-
हि प्रवज्यादानं शास्त्रेऽभिहितं ॥ अविदितस्वज्ञावोहिकषाय
दुष्टादिः क्वचिदपराधे गुर्वादिनाशिक्षितस्तमपि जिघांसति ॥

अर्थः—ने आतो क्षमादि गुणना अंशे करीने पण रहित ठे,
वळी शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील
कहेतां सारु वृत्तांत तथा अन्वय कहेतां कुल ॥ शीलने अन्वय ए
वे पदनो द्वंद्व समास करवो तयारपळी नथी जाण्युं शीलकुल ते
जेनुं एवो शिष्य ठे, शास्त्रने विषे कळुं ठे जे शील कुलनी परीक्षा
करीने गुर्वादिक अपराध थये सते शिक्षा देता रेते गुरुने पण मा-
खाने इच्छे माटे.

टीकाः—एवमज्ञातवृत्तोपि तस्करादिः प्रवृजितस्तच्छीलत्वा-
त्सैन्यादिकं कदाचिदाचरन् गच्छमपि तुलायामारोपयति ॥ तथाऽ
विदितकुलोद्दीक्षितः कथमपि कर्मोदयादीक्षां जीहासुर्निरंकु-
शतया जहात्येव ॥ कुलीनस्तुकदाचिदकार्यचिकीर्षुरपि कौलिन्य-
सततगुरुशिक्षानिविरुनिगरुनियमो न करोत्येव.

अर्थः—ए प्रकारे नथी जाण्युं वृत्तांत ते जेनुं एवा जे पुरुष
ते पण कदापि चोर होय ने तशे दीक्षा लोधी होय तयारे तेने चोरी
करवानो स्वज्ञाव होय ए हेतु माटे कदापि कोशक चोरी आदि के

કરીને બધાગચ્છને પણ શૂલીને વિષે આરોપણ કરાવે વઢી જેનું કુલ જાણ્યું નથી. તે પણ કોઈક કર્મના ઉદય થકી દીક્ષાને ત્યાગ કરવા ઇચ્છે તો નિરંકુશપણે દીક્ષાનો ત્યાગ કરીજ દે, ને કુલવાન તો ક્યારેક ન કરવાનું કામ કરવાને ઇચ્છે તો પણ એને વિષે કુલીનપણું રહ્યું છે એ હેતુ માટે નિરંતર ગુરુની શિક્ષારૂપી આકરી બેઠીબેઠે બંધાયો છે માટે ન કરવાનું કામ કરી શકેજ નહીં.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ અપિ નિર્ગતુમનસઃ, પ્રવ્રજ્યામંદિરાન્નરાન્ ॥
રુણઙ્ગિ પુરતઃ સ્થાણુર્ગર્ભેવ કુલીનતા જહ્વિહુનિગ્ગયન્નાવો તદ્-
વિહુ રરિ કક્ષાણ સયન્નેર્હિ ॥ વંસકુમંગીચ્છિન્નોવિ વેણુન
પાવણ ન મર્હિ.

અર્થ:-જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે દિક્ષારૂપી મં-
દિરથી નીકલવાને ઇચ્છતા પુરુષોને પણ બંધનની પેઠે કુલીનપણું જે
તે આગલ આગલ આવીને રોકે છે.

ટીકા:-મુંકીકૃતંદીક્ષિતં ॥ ગુરુણાઆચાર્યણ ॥ તાદૃશંવિને-
યવંશસમે વંશે જાતઃ સતથાઅજ્ઞાતકુલોદ્ભવશ્ચ્યર્થઃ ॥ તથા તે
તત્સજાતીયવિનેયતુલ્યાગુણાઃ નિઃશીલતાદયો ધર્મા યસ્યસ તથા
તતઃ કર્મધારયસમાસકરણેન ગુરુશિષ્યયોર્વંશ ગુણાત્યંતસા-
જાત્યં વ્યવેક્તિ ॥ તાદૃશોહિતાદૃશ મેવ મુંકયતે ॥ સમાનશીલ
વ્યસનેષુ સરૂપમિતિવચનાત.

અર્થ:-તે પ્રકારની દિક્ષા, તે પ્રકારના ગુરુ આપે છે, શિષ્ય-

શ્રી સમ્મન વંશને વિષે થયેલા ગુરુ અભાવના કુલમાં થયેલો ઘટલો અર્થ છે. વઢી એ ગુરુ શિષ્યને તુલ્ય ગુણવાલો છે એટલે શિષ્યની પ્રેરણા શીલરહિત જેના ધર્મ છે એવો, ત્યારપછી તાદક્વંશજ ને તફુણ એ પદનો કર્મ ધાત્ર્ય સમાસ કરવો તેણે કરોને એ ગુરુના શિષ્યના વંશને ગુણ એ બેનું અતિશે સજાતિપણું એટલે સરખાપણું પ્રગટ કરી દેવાને છે જે, તેવો ગુરુજ તેવા શિષ્યને મુને કેમ જે જેના ગુણ તથા આચરણ સરખાં હોય તેનેજ મિત્રપણું થાય છે એમ નીતિ શાસ્ત્રનું વક્તવ્ય છે મ. હેતુ માટે.

ટીકા:—સ્વાર્ચાય સ્વપ્રયોજનાય સ્વશરીરશુશ્રૂષાદિદેતવે નનુ સંસારદુઃખેજ્યો મોચયિતું તમેવંવિધં યદર્ચયંતિ મ્લયજઘ્નમૃણ ઘનસારાદિના વસ્ત્રાદિના ચ સતતં પૂજયંતિ અધિકમિતિ ક્રિયા-વિદ્યેષણં અતિરિક્તં દેવેજ્યોપિ જનાઃ શ્રાવકલોકાઃ ॥ નનુ તેપિ તં પૂજયંવસ્તાદગુણા એવ ંવિષ્યંતીત્યતઆહ ॥ વિખ્યાતગુણાન્વસ્ત્રા અપિ જગતીપ્રતીતગાંઝીર્યોદાર્થ ક્રમાદિગુણમહાકુલાઅપિ ॥ આસતાંતદિતર इत्यपि शब्दार्थः ॥

અર્થ:—પોતાના શરીરની સેવા કરાવવી इत्यादि જે પોતાનો સ્વાર્ચ તેને અર્થે તે શિષ્યને મુને છે પણ સંસારના દુઃખ થકી મુ-કાવવાને નથી મુરુતા એ પ્રકારના મુનેલા કેવલ લિંગધારી ગુરુને શ્રાવક લોકો સહયાગરુ, કેશર, ચંદન, કુંકમ આદિક વસ્તુ બને તથા વસ્ત્રાદિક, કરીને નિરંતર તેમને પૂજે છે; દેવ થકી પણ અધિક પૂજે છે, ત્યારે આશંકા કરી કહે છે જે તે શ્રાવક પણ તેવા ગુરુને પૂજે છે માટે તે પ્રશ્ન સ્વેચ્છા હશે ? તો તે જગત્ત્વ વિશેષણ ક્રમે છે જે

“ब्रह्मात गुणवंशश्चपि” एतले जगतमां गंजीरपणुं तथा उद्धारपणुं तथा मोटु कुल, कृमादिगुण ए सर्वे जेमनो प्रसिद्ध ठे, एवा सारा श्रावक पण गच्छरूपि गल बंधने करीने तेमने पूजे ठे तो बीजा सामान्य श्रावक पूजे ठे तेमां शुं कहेवुं ए प्रकारे अपिशब्दना अर्थ ठे.

टीकाः—कस्मादेव मित्यतश्चाह ॥ लग्नोद्यगच्छग्रहा इतिहेतु गर्जविशेषणं ॥ लग्नश्चेतसि निविष्ट उग्रोद्वोगग्नप्रतिबंधोयेषां ते तस्या ॥ जवतु निर्गुणो वा गुणीवायं किं नोऽनयाचितया ॥ गुरु जिरयमस्माकं प्रदर्शितः तथा अस्मद्वंश्यै रप्यंगुरुत्वेनानैकह्यस्याम इतिविहितस्वस्वगच्छगोचरमनोजिनिवेशा इत्यर्थः ॥

अर्थः—आ हेतु माटे तेमने पूजे ठे त्यां विशेषण आपे ठे जे श्रावक केवा ठे तो “लग्नोद्यगच्छग्रह” ए विशेषण हेतु गर्जित ठे जेमना चित्तमां आकरो (दृढ) गच्छनो प्रतिबंध ठे एतले श्रावक एम जाणे ठे जे आपणो गुरु गुणी हो अथवा गुणरहित हो, आपणे एनो विचार न करवो मोटा पुरुष गुरुए आ आपणने देखाड्यो ठे, वळी आपणा वंशमां थएला सर्व पुरुषोए आ पुरुष गुरुपणे देखाड्यो ठे आपण कांइ ते करतां परिक्षा करवामां काह्या नथी ए हेतु माटे तेमनी परिपाटीनो अनुसार करीने आ गुरुनो त्याग न करवो जेवो तेवो पण ए आपणो गुरु ठे. ए प्रकारे पोताना ग्न संबंधी मोटा आग्रह वने गळायो ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारीने पूजे ठे

टीकाः—अथ विदुराणामपि तेषां तादृक् चेतोनिर्बन्धे कोहेतु रित्यतश्चाह ॥ महतोऽति प्रबलस्य मोहस्य मिथ्याजिनिवेदास्वा

तदिति तादृशस्यापि तथाविधाज्यर्चनादिकं जृजितं लीलायितं
॥ तथाहि ॥ नगुरुपदर्शितत्वं निर्गुणेपि तद्विष्येऽज्यर्चनादि नि-
बन्धनं ॥ यदिहिगुरुःस्वाजन्यादिना निमित्तेन निर्गुणमपिशिष्यं
मोहादगुरुतया दर्शयति नेतावता सौ बहुमानमर्हति विवेकिनां ॥
गुणानामेव बहुमानहेतुत्वात् ॥ ते चेत्तत्र नसन्ति तदा किं निः
फलेन गुरुपदर्शितेन ॥

अर्थः-हवे जाणता एवाय पण श्रावकने ते प्रकारनो चित्तां
गठनो आग्रह रहे ठे तेनुं शुं कारण ठे ? तो ए जगाए उत्तर कहे
ठे जे ते प्रकारना जाण पुरुषोने ते प्रकारना लिंगधारीश्रोनुं पूजन
करवुं ए सर्व मोहनी लीला ठे. एटले ए सर्व मिथ्याजि निवेशनुं
प्रगटपणुं ठे. तेज देखामे ठे जे गुण रहित शिष्यने विषे पूजादिक
जे करवानुं ते गुरुनुं देखामेवुं न जाणवुं. केम जे गुरु थइने आ पो-
तानो शिष्य ठे इत्यादिक कारणे पण निर्गुण शिष्यने गुरुपणे देखामे
तोपण ए शिष्य बहुमानपणाने न पामे केम जे विवेकीआ योनी
मध्ये गुणनुंज बहुमानपणुं ठे ए हेतुं माटे जो ते गुण ते शिष्यमां
नथी तो निष्फल एवुं गुरुनुं देखामेवुं तेणे करी शुं ? कांड नहि.

टीकाः-यदुक्तं ॥ गौरवबीजं शिष्ये, गुणाः सत्तांनगुरुदर्शित-
त्वं यत् ॥ गुरुदिष्टमप्पसत्त्वा ह्योकायतमतमगौरव्यं ॥ तथा स्व-
वंशजाज्युपगमस्यापि निर्गुणगुरुबहुमानहेतुत्वे लक्ष्मीप्राप्ता-
वपि नृणां स्वकुलक्रमागतदारिद्र्यादरे परित्यागप्रसंगान्न चैवं
क्षोके उपलज्यते ॥

॥ यदुक्तं ॥

सुगुरुप्राप्तौ कुगुरुं क्रमानुषक्तमपि जहति धीमंतः ॥ चिर
परिचितमपिनोद्जाति निधिक्षात्रे कोनु दौर्गत्यं ॥ अतएव सिद्धांते
गुरुगुण हीनस्य गुरोरगुरुत्वेन यतीनाम प्यंगारमर्दक शिष्या-
णामिव सङ्गुरुगङ्गांतरसंक्रमणेन तत्परित्यागः प्रत्ययादि ॥

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे शिष्यने विषे गुण ठे ते
ज सत्पुरुषने गौरवपणानुं कारण ठे. पण गुरुनुं देखामुं ते कांड गौ-
रवपणानुं कारण नथी. जेम गुरुए देखामुयो होय तोपण नास्तिकनो
मत असत् ठे माटे गौरव करवा योग्य नथी. तेमने निर्गुण शिष्य
पण मानवा योग्य नथी. वळी आपणा वंशमां थयेला सर्वे वृद्धोए
ए निर्गुण शिष्यने गुरुपणे मान्या माटे आपणे पण मानवा, बहुमान
करवुं. त्याग न करवो. एम जो मानता होतो लक्ष्मीनी प्राप्ती थाय
तोपण पुरुषने पोतानी कुळ परंपराथी चादयुं आवतुं जे दरिद्रपणुं
इत्यादिकनो पण त्याग न करवो जोडए. ते तो त्याग करो ठे माटे
आ निर्गुण गुरु शिष्यनो केम त्याग करता नथी. जगतमां पण ल-
क्ष्मी मळे तो दलदर राखवानुं जणातुं नथी. ते लौकीक शास्त्रनुं
वचन जे सुगुरुनी प्राप्ति थये ठेते कोण बुद्धिमान पुरुष परंपराथी
चादयो आवतो जे कुगुरु तेनो त्याग न करे. दृष्टांत जेम निधनी
प्राप्ति थये ठेते घणा काळथी परिचय करेलुं एवुं पण दारिद्रपणुं
तेनो कोण त्याग न करे ? एज कारण माटे सिद्धांतमां पण गुरु
गुण रहित जे गुरु तेनो अगुरुपणे त्याग करवानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे.
जेम अंगार मर्दकना शिष्य साधुए अंगार मर्दक गुरुनो त्याग करीने
सारा गुरु जे गडमां ठे ते गडनां प्रवेश कर्पो तेम.

टीका:-यदाह ॥ गुरुगुण रहिओ य गुरु न गुरु विहित्वा
गमोय तस्सिद्धो ॥ अत्रत्यसंकमेणं नन एगागितणेणं पि ॥ लोकि-
काअप्याहुः ॥ गुरोरप्यवक्षितस्य, कार्याकार्य मजानतः ॥ उत्पथं
प्रतिपन्नस्य, परित्यागो विधीयते ॥ ततश्चवं स्थिते यन्निर्गुणेपि
गुरुवाच्युपगमेनान्यर्चना निसंधिः समहामोहमहिमेतिवृत्तार्थः ॥

अर्थ:-जे कारण माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे. लोकिक
शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जे गुरु अहंकारी होय ने आ करवा योग्यने
आ न करवा योग्य एवुं न जाणता होय ने उन्मार्गे चाखता होय
ते गुरुनो सर्व प्रकारे त्याग करवो. ते हेतु एम सिद्धांत थयो जे
गुणने विषे पण जे गुरपणुं मानीने पूजनादिक करवुं ते मोटा मो-
हनो महिमा ठे ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ १३ ॥

टीका:-एतर्हि गच्छ मुद्रामुद्रिततया लोकानां सद्धर्माप्रति
पत्त्यादिना श्रुतावज्ञामी कमाणः सविषादमाह ॥

अर्थ:-हवे गुरुरूपी बंधने करीने बांधेला लोकोने सारा ध-
मनी प्राप्ति नथी थती ए हेतु माटे सिद्धांतनुं अपमान जोता सता
अर्थकार खेद सहित कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुःप्रापा गुरुकर्मसंचयवतां सद्धर्मबुद्धिर्नृणां, जाता-
यामपि दुर्लभः शुभगुरुः प्राप्तस पुण्येन चेत् ॥ कर्तुं न
स्वहितं तथाप्यलममी गच्छस्थितिव्याहताः, कं ब्रूमः
कमिहाश्रयेमहि कमाराध्येम किं कुर्महे ॥ १४ ॥

टीकाः—दुःप्रापा दुर्लभा सद्धर्मबुद्धिर्नृणां प्रणीतनिरुप-
चरितधर्मजिघृक्षा ॥ अथ पारमेश्वरस्य सर्वस्यापि शोचनत्वा
विशेषात् किं सदिति विशेषणेनेति चेत् न तस्यापीदानीं कालदो-
षादनुश्रोतः प्रतिश्रोतोरुपत्वेन द्वै विध्यदर्शनात् ॥

अर्थः—जे सारा धर्मेने विषे बुद्धि थवी ते दुर्लभ ठे, एटखे
तीर्थकरे, उपचार रहित कहेलो जे धर्म तेनी ग्रहण करवानी जे इच्छा
ते दुर्लभ ठे. आ शंका करे ठे जे परमेश्वरे कहेलो जे ते सर्वे सा-
रो ज ठे तेमां कोइ उठो वधारे नथी, माटे सत् ए प्रकारनुं धर्मनुं
विशेषण कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे ! उत्तरः—ए प्रकारे तमारे आशंका
न करवी केम जे आ कालना दोषथी धर्मनुं बे प्रकारे देखवुं थाय
ठे एक तो अनुश्रोतपणे न बीजुं प्रतिश्रोतपणे ॥

टीकाः—तथाहि ॥ विषयकुमार्गद्रव्यक्रियानुकूदये सुख-
शीलजनैः सिद्धांतनिरपेक्षस्वच्छंदमतिप्ररूपितो बहुजनप्रवृत्ति
मोचरः पंथा अनुश्रोतः ॥ अयमर्थः ॥ अनुपपन्नहि गच्छतः

પુરુષસ્ય નદીશ્રોતઃ સુગમં સાગરગામિચ જવતિ ॥ એવમયમપિ પ્રકૃતો માર્ગઃ સુકરત્વાત્ સંસારપ્રાપકત્વાચ્ચ તથોચ્યતે શ્રુતોક્ત સકલયુક્તયુપપન્નઃ સ્વયંજગવતૂપજ્ઞાપિતઃ પ્રેક્ષાવત્પ્રવૃત્તિ વિષયસ્તુ પ્રતિશ્રોતઃ ॥ એતદુક્તં જવતિ પ્રતિપથેન પ્રતિષ્ઠમાનસ્ય હિ નદીશ્રોતો દુર્ગમંપારપ્રાપકંચ જાયતે એવમયમપિ પંથા દુઃકરત્વાત્સંસારતારકત્વાચ્ચૈવમન્નિધીયતે ॥

અર્થઃ:-તેજ અનુશ્રોત, પ્રતિશ્રોતપણું દેખાને છે. જે વિષય તથા કુમાર્ગ તથા દ્રવ્યક્રિયા તેમનું અનુકૂળપણું સતે જે સુખશી-લીયા લોકોએ સિદ્ધાંતની અપેક્ષાએ રહિત પોતાની જ્ઞાતામાં આવે તેમ પ્રરૂપણા કરેલો જેમાં ઘણા લોકની પ્રવૃત્તિ થાય છે એવો જે માર્ગ તેને અનુશ્રોત માર્ગ કહીએ. આ પરમાર્થ છે. જે પ્રવાહને અનુસરીને ચાલનાર પુરુષને નદીનો પ્રવાહ સુગમ છે ને સમુદ્ર પ્રત્યે જવાનું પણ થાય છે. એમ આ લોક પ્રવાહ માર્ગ પણ સંસાર સમુદ્રને પમાડનાર છે સુગમ છે માટે તેમ કહીએ ઢીએ. ને શાસ્ત્રમાં કહેલી સકલ જુક્તિઝં તેણે સહિત પોતે જગવંતે કહેલો ને જે માર્ગે બુદ્ધિમંત ચાલે છે તે પ્રતિશ્રોત માર્ગ કહીએ. એ કહ્યું છે જે સામા માર્ગે ચાલ-તાને ઘટલે સામે પુર ચાલનાર નદીનો માર્ગ દુર્ગમ છે. દુઃખે જવાય એવો છે કેમ જે તે માર્ગ પાર પમાડે એવો છે. એમ આ માર્ગ પણ સં-સારને તારનાર છે માટે દુઃખકર છે તેથી એ માર્ગને પ્રતિશ્રોત કહીએ ઢીએ.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ અણુસોયપટ્ટિએ બહુજણંમિપન્નિસોયલ-ર્થસકલેણં ॥ પન્નિસોયમેવ અપ્પાદાયત્તો હોઝ કોમણં ॥ અણુસોય

સુહો લોગો પક્કિસોઝ આસવો સુવિદ્ધિયાણં ॥ અણુસોઝ સંસારો
પક્કિસોઝ તસ્સ ઉત્તારો ॥ અત્રાસવદ્ધિતિંદ્રિયજયાદિરુપપર-
માર્થપેશલઃ કાયવાહઃમનોવ્યાપારઃ બહુજનપ્રવૃત્તિ વિષયત્વા-
દનુશ્રોતસણ્વસરૂર્મત્વમિ ચેત્ન વિકલ્પ્યાસદ્ધત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥
કિં બહુજનપ્રવૃત્તિગોચરમાત્રં સરૂર્મનિબંધનં આહો સિદ્ધાં-
તોક્તત્વં ॥

અર્થઃ:-જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એ ગાયમાં આ-
સવ એ પ્રકારનું પદ છે તેનો અર્થ ઇંદ્રિયોનું જિતવું ઇત્યાદિરુપનો છે.
પરમાર્થ કરવામાં ચતુર ણ્વો જે શરીર વાણીને મન તેમનો જે વ્યા-
પાર તેમાં બહુજનની પ્રવૃત્તિ થાય છે. માટે અનુશ્રોત એજ સરૂર્મ છે
એમ જોતું કહેતો હોય તો તે ન કહેવું. કેમ જે એમાં વિકલ્પ છે તેનું
સદ્ધન થાય એમ નથી. તેજ વિકલ્પ કહી દેવાને છે જે બહુજનની
પ્રવૃત્તિ જે માર્ગમાં થાય તે શું સારા ધર્મનું નિબંધન છે. એટલે કા-
રણ છે, કે સિદ્ધાંતમાં કહ્યા પ્રમાણે કરવું એ સારા ધર્મનું નિબંધન છે.
એટલે સારો ધર્મ છે.

ટીકા:-ન તાવદાલઃ ॥ બહુજનપ્રવૃત્તિગોચરત્ત્વસ્ય સરૂર્મ
નિબંધનત્વાન્યુપગમે લૌકિકધર્મસ્યૈવ સરૂર્મત્વપ્રસંગાત્તસ્યૈ-
વદ્ધવાનીં પાર્થિવાદિપુરુષસિંહપ્રવૃત્તિવિષયત્વાત્ ॥ અથ તસ્ય
પાર્થિવાદિપ્રવૃત્તિવિષયત્વેપિ જગવ દિનેયાપ્રવૃત્તિં તત્ત્વેન ન
સદ્ધર્મત્વમસ્યતુજગવદિનેયપ્રણીતત્ત્વેન તત્ત્વમિતિચેત્ ન ॥

અર્થઃ:-તેમાં પહેલો પદ માત્રવા યોગ્ય નથી, કેમજે જેમાં

बहु जननी प्रवृत्ति थाय तेणे करीने जणातो जे धर्म ते जो सद्धर्म पण अंगिकार करीए तो लौकिक धर्मने पण सद्धर्मपणानी प्राप्ति थवानो प्रसंग आवशे केम जे ते लौकिक धर्मने विषे आ काळमां मोटा मोटा राजा आदि पुरुष मध्ये सिंह समान पुरुष तेमनी प्रवृत्ति देखाय ठे. माटे ने वळी तारे एम कहेवुं होय जे ते लौकिक धर्ममां राजादि प्रवर्तलेला ठे पण जगवंतना शिष्य प्रवर्तलेला नथी. माटे एने सद्धर्मपणुं नथी ने आ धर्म तो जगवंतना शिष्योए कहेलो ठे ए हेतु माटे सद्धर्म ठे एम तारे जो कहेवुं होय तो ते न कहेवुं.

टीका:-बहुजनप्रवृत्तिविषयत्वेन सद्धर्मत्वे प्रतिज्ञायाश्च निष्ठप्रसंगेन तज्ज्ञाहंतो जवतोहेतुहान्योपपत्तेः ॥ किंच जवतु जगवद्विनेयप्रणीतत्वेनास्य तत्त्वं तथापि जगवद्विनेयत्वमेवकथमेषा मनुश्रोतप्रणेतृणां ॥ किं जगवन्मुंकीकृतत्वेन तदाज्ञा कारित्वेनवा ॥

अर्थ:-केम जे बहु लोकनी जे प्रवृत्ती तेणे करीने जणातो ए धर्म ठे ए हेतु माटे एने सद्धर्मपणे प्रतिज्ञा पूर्वक स्थापन करनारने अनिष्टनी प्राप्ति थाय ठे. एटले सद्धर्म एने कहेवायज नहि ने जो तुं एम कहीश के हुं बहु लोकनी प्रवृत्तिने सद्धर्म कहेतो नथी तो तारा हेतुनी हानि थशे. एटले तारो हेतु खोटो थशे. ने वळी तुं कहुं तुं जे जगवंतना शिष्योए कहेलो ठे माटे एने सद्धर्मपणुं ठे तो त्यां तुंने पूढीए ढीए जे लोक प्रवाह जे अनुश्रोत मार्ग तेना कहेनार खिगधारीउने जगवंतना शिष्यपणुंज क्यांठे. ने जो तुं कहीश के तेमने जगवंतना शिष्यपणुं ठे तो त्यां तेने पूढीये ढीए जे

शुं तेमने जगवंते पोते मुंढ्या ठे तेणे करीने शिष्यपणुं ठे के तेमनी
आज्ञा पाखवे करीने शिष्यपणुं ठे.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ जगवन्मुंमीकृतत्वेन तद्धिनेयत्वे-
जमाख्यादीनामपि तद्धिनेयत्वप्राप्तेः ॥ अथ जमाख्यादीनां त-
द्धिनेयत्वं सकलभूतलप्रतीतमशक्यापह्वमिति चेन्न ॥ तेषां
निहूनवत्वेन सिद्धांते तद्धिनेयाज्ञासत्त्व प्रसाधनात् ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो पक्ष अंगिकार करवा योग्य नथी, केम
जे जगवंते मुंढन कथुं तेणे करीने जो जगवंतना शिष्यपणुं होय
तो ज माखी आदिकने पण जगवंतना शिष्यपणानी प्राप्ति थशे ने
वळी तुं कहीश के जमाखी आदिकने जगवंतनुं शिष्यपणुं ठे ते
सकळ जगत्मां प्रसिद्ध ठे ते तमारुं ढांक्युं ढंकाशे नहि तो एम
तारे न कहेवुं. केम जे ते जमाखी आदिकने तो निहवपणे सिद्धां-
तने विषे जगवंतना शिष्यपणानो आज्ञास मात्रज प्रतिपादन कथीं
ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—नापि द्वितीयः ॥ जगवदागमाख्यंत विरुद्ध चैत्यवा-
सादि प्रज्ञप्त्यतमेव कदर्थयतां कथं तेषां तदाज्ञाकारित्वं तथाच
कथं तद्धिनेयत्वं ॥

॥ तदुक्तं ॥

गंजीरमिणं बासातप्रत्तामोत्तित हकयंत्यता ॥ तंचैव यमज्ञं

તા, અવમન્નતા ન યાણંતિ ॥ નહિલોકેપિ સત્પિતૃવિરુદ્ધમાચરત-
સ્તદાજ્ઞામપ્યકુર્વતઃ પુત્રસ્યાપિ વસ્તુતઃ પુત્રત્વં નામ
॥ તસ્માતદ્ધિનેયાજ્ઞાસાસ્તેઽતસ્તત્પ્રણીતત્વેનોત્સૂત્રત્વાદ્નવાજ્ઞિનંદિ
બહુજનપ્રવૃત્તિવિષયત્વેપ્યઽનુશ્રોત સદ્ધર્મત્વમેવ ॥ અથ દ્વિતીયઃ
ક્ષદેવમેતત્ પ્રતિશ્રોત સ અએવતુજગવત્ પ્રજ્ઞસતિઠ્ઠાંતો
ક્ષત્ર્વેન કતિપયમહાસત્વપ્રવૃત્તિગોચરત્વેપિ સદ્ધર્મત્વાત્ ॥ અતો-
નુશ્રોતસો વ્યવહેદે ન પ્રતિશ્રોતઃસંયદ્ધીતુંસદિતિ વિશેષણં વિ-
ધીયમાનં નવિવાદપદવીમધિરોહતિ॥

અર્થઃ—બીજો પક્ષ પણ અંગિકાર કરવા યોગ્ય નથી કેમ જે
જગવંતની આજ્ઞાથી અત્યંત વિરુદ્ધ એવો ચૈત્યવાસ આદિક સ્થાપવે
કરીને તે જગવંતની કદર્યના કરનારા એવા તે લિંગધારીઓને જગ-
વંતની આજ્ઞાનું કરવાપણું કયાંથી હોય ને વઢી જગવંતના શિષ્ય-
પણું કયાંથી હોય. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે લોકને વિષે પણ
સારા પિતાએ જે કહેલું તેથી વિરુદ્ધ ઇટલે ઝલદું આચરણ કરે તો
એવો પુત્ર ઇટલે પિતાની આજ્ઞાને અંશમાત્ર પણ ન કરતો એવા પુ-
ત્રને પણ વસ્તુતાએ પુત્રપણું નથીજ. તે હેતુ માટે તે જગવંતના શિષ્ય
કહેવાય છે તે તો કેવલ આજ્ઞાસ માત્ર છે માટે તેમનું જે કહેવું તેને
ઊત્સૂત્રપણું છે તે હેતુ માટે ‘ જવાજ્ઞિનંદિ ’ ઇટલે સંસારમાંજ આ-
નંદ માનતા ઘણા લોક તેમની પ્રવૃત્તિ એ માર્ગમાં છે તોપણ અનુશ્રોત
માર્ગનો ત્યાગ કરીને પ્રતિશ્રોત માર્ગનું ગ્રહણ કરવાને સત્ એ પ્રકારનું
ધર્મ શબ્દને વિશેષણ આપ્યું છે તે કાંઈ વિવાદ કરવાનું એ સ્થાનક નથી.

ટીકાઃ—કેષાં દુઃપ્રાપા નૃણાં પુસાં ગુરુકર્મ સંચયવતાં મહાજ્ઞા-

નાવરણાદિસંજારજ્ઞાજં ॥ સંપ્રતિહિ ગુરુકર્મસ્વા ઝ્જીવાનાં ન પ્રાયેણ
પ્રતિશ્રોતસિ પ્રવૃત્તિરુપલજ્યતે ॥

॥ યદુક્તં ॥

અયોગ્યજ્ઞાવાતૂ ગુરુકર્મયોગાલ્લોકપ્રવાહસ્પૃહયા ડુરાપા ॥
પ્રાયોજનાનામધુના પ્રવૃત્તિઃ પ્રથિ પ્રતિશ્રોતસિ જૈનચંદ્રે ॥

અર્થઃ—કોને એ સદ્ધર્મની પ્રાપ્તિ દુઃખ પામવા યોગ્ય છે તો
જ્ઞાનાવરણાદિ જારે કર્મના સમૂહવાળા પુરુષોને તે વાત ઘટે છે. કેમ
જે આ કાલમાં જારે કર્મી જીવ છે એ હેતુ માટે વધુધા પ્રતિશ્રોત
માર્ગમાં તેમની પ્રવૃત્તિ દેખાતી નથી. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે
શ્રી જિનેશ્વર જગવંતના કહેલા પ્રતિશ્રોત માર્ગને વિષે આ કાલમાં
વધુધા લોકની પ્રવૃત્તિ થતી નથી એટલે દુઃખે થાય છે. શાસ્ત્રી કે
અજોગ્ય જ્ઞાવથી તથા જારે કર્મનો યોગ છે તેથી તથા લોક પ્રવાહ-
ની સ્પૃહા છે. એટલે લોક પ્રવાહ જે માર્ગે ચાલે છે તે માર્ગે જુઝા રાખે
છે. એ હેતુ માટે સદ્ધર્મની પ્રાપ્તિ ડુર્લભ છે.

ટીકાઃ—આગમેપ્યુક્તં ॥ બહુજણપવિત્તિમિત્તં, શ્ચંતેહિં હ-
હ્લોહ્લુચેવ ॥ ધમ્મો ન ઝ્જિય્વોજેણ તહિં બહુજણપવિત્તી ॥
તો આણાણુગયં જં,તંચેવ બુદ્ધેણ સેવિયવંતુ ॥ કિમિહ્ બહુણા જ-
ણેણંદિન સેઅત્થિણો બહુયા ॥ રયણત્થિણોતિથોવા તદ્વાયા-
રોવિ જહ્વં લોમેંમિ ॥ શ્ચસુખમ્મ રયણત્થિણાય માદદયરંતેયા ॥

બહુગુણવિહ્વેણ જન એણ લબ્ધંતિ તા કહમિમેસું॥ એયદરિદ્ધાણં
તહ, સુમિણેવિ પયદ્દઈ ચિંતા॥

ટીકા:—જાતાયામપિ કથંચિત્તિકંચિદ્ભવ્યત્વપરિપાકાત્પ્રાપ્તુ
ર્મૃતાયામપિ સદ્ધર્મબુદ્ધૌ ડુર્લભોદુરાસદઃ શુભ ગુરુર્યથાર્થસિદ્ધાંત
પ્રરુપણનિપુણલોકપ્રવાહબહિર્ભૂતેચતોવૃત્તિઃપ્રતિવાદિમદક્ષો દ-
ક્ષમઃ કાલાદ્યપેક્ષાનુષ્ઠાનપટિષ્ઠઃસૂરિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ સદ્ધર્મ
મનોરથજાવેવિ સદુપદેશ ગુરંવિના નાસાવાસાદ્યતે ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે કાંઈક જવ્યપણાની પરિપાક અવસ્થાને
વિષે સદ્ધર્મ બુદ્ધિ થયે સતે પણ શુભગુરુ મલ્લવો ડુર્લભ છે. તો જયાર્થ
સિદ્ધાંતની પ્રરુપણા કરવામાં કુશલ છે ને જેના ચિત્તની વૃત્તિ લો-
કપ્રવાહ થકી રહિત છે, ને જે ગુરુ પ્રતિવાદિના મદને નાસ કરવામાં
સમર્થ છે ને વઢી કાલાદિકની અપેક્ષાએ અનુષ્ઠાન ક્રિયા કરવામાં
અતિસે માહ્યો છે એવો ગુરુ એટલે આચાર્ય તે મલ્લવો ડુર્લભ છે. આ
અર્થ પ્રગટ છે જે સદ્ધર્મ કરવાનો મનોરથ થયે ઠતે પણ સારો ઉપ-
દેશ ગુરુ મલ્લવા વિના સદ્ધર્મ પમાતો નથી.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ ધમ્માયરિયેણ વિણા, અલહંતા, સિદ્ધિસા-
હ્ણોવાયં ॥ અરણ્ણં તુંવલ્લગ્ગા જમંતિ સંસારચક્કંમિ॥ સચ પ્રાયેણ
સાંપ્રત્તમુત્સૂત્રજ્ઞાણકાચાર્યપ્રાચુર્યેણ તથાવિધોનાદ્યજાગ્યલજ્જયઃ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ધર્માચાર્ય મલ્લવા વિના
સિદ્ધિ પામવાનાં સાધનનો ઉપાય ન પામતા જીવ સંસાર ચક્કમાં

જમે છે. જેમ ગાનાના તુંબને લાગેલા આરા જમે છે તેમ સંસાર ચક્રમાં તે પ્રાણી જમે છે માટે બહુધા આ કાલમ^૧ ઉત્સૂત્રના જાણ કરનાર આચાર્ય ઘણા છે માટે જેવો સિદ્ધાંતમાં કહ્યો છે તેવા લક્ષણવાળો ધર્માચાર્ય ઘણા જાગ્યે કરીને પમાય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ યસ્યાનદ્વપવિકદ્વપજદ્વલહરીયુગ્ યુ-
ક્તયઃ સૂક્તયઃ સર્જાં જર્જારયંતિ સંસદિ મદં વિસ્ફૂર્જતાં વાદિનાં॥
યશ્ચોત્સૂત્રપદનં જાતુદિશતિ વ્યાખ્યાસુ સપ્રાપ્યતે સચ્ચારિત્ર પ-
વિત્રિતઃ શુજગુરુઃ પુણ્યૈરગણ્યૈરકો ॥

અર્થ:—જેની વાણી અનેક વિકલ્પ સહિત જે જાણ તેની લહેરો ઘટલે પરંપરા તે સહિત યુક્તિન તે જેને વિષે એવી છે. વળી જે ગુરુ સજ્જાને વિષે અતિ શય દિદીપ્યમાન એવં વાદી લોકના પ્ર-
બલમદને નાશ કરે છે ને જે ગુરુ વ્યાખ્યાન તે વિષે ક્યારેય પણ ઉત્સૂત્રપ્રરૂપણ નથી કરતા એવા સુંદર ચારિત્રવને પવિત્ર થયેલા શુજ ગુરુ તે જો અગણિત પુણ્યનો ઉદય હોય તો તેને મળે છે.

ટીકા:—પ્રાપ્તઃ સમાસાદિતઃ સન્નદિતગુણઃ ગુરુગુરુઃ પુણ્યેન
જ્ઞવાંતરસંનૃતસુકૃતેન ચેત્યદિ તથાપિ શુજગુરુ પ્રાપ્તાવપિ-
કર્તુ વિધાતું સ્વહિત માત્મનઆયતિ સુલાવહં કર્મ સઙ્ગર્મપ્રતિ-
પત્તિ લક્ષણં નાલં ન સમર્થાઃ ॥ અમીપુણ્ય પ્રાપ્ત શુજગુરવો
મર્ત્યાઃ ॥ આસાદિતસુગુરવોપિ તે કિમિતિ ન સ્વહિતાય યતંત
શ્ચત આહ ॥

અર્થ:—તે પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત ગુરુ જન્માંતરમાં સંચ કરેલાં પુણ્યવ્રતે જો કદાપિ મળે તોપણ પોતાના આત્માનું પરિણામે હિત કરનાર એવું સદ્કર્મ કર્મના અંગિકારરૂપિ પોતાને હિતકારી વસ્તુ તેને કરવાને આ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. શુન્ન ગુરુ મળ્યા પછી પણ તે પુરુષ કેમ પોતાનું હિત કરવાજાણી પ્રયત્ન કરતા નથી તો ત્યાં કહે છે.

ટીકા:—ગચ્છસ્ય સ્વવંશ્યાન્યુપેતયતિવર્ગસ્ય સ્થિતિઃ ગુષ્મત્ કુલાદતોયં ગચ્છોડતપ્તનં વિહાય ગુષ્માગ્નિર્નાન્યપાશ્વે દેશનાશ્રવણસમ્યક્તપ્રતિપત્યાદિકં વિધેયમિતિ ગૃહિણઃ પ્રતીત્ય લિંગિકૃતા વ્યવસ્થા તથા વ્યાહતા એવંવિધશુન્નગુરુપ્રાપ્તાવપિ નિઃસત્ત્વતયા કિમેનાં ગચ્છસ્થિતિં મુંચામો નવેતીતિકર્ત્તવ્યતોદ્ધ્રાંતાંતઃકરણાઃ એવં ગચ્છસ્થિતિ વ્યાહતાઃ તેષાં સ્વહિતકરણાસામર્થ્ય મુપલબ્યતદુપચિકિર્ષુશ્ચેતઃસમુદ્વલસત્કરુણ ॥ પારાવારઃ પ્રકરણકારઃ પ્રાહા॥

અર્થ:—ગચ્છની જે સ્થિતિ તેણે કરીને એ પુરુષ હુણાયા છે. ગચ્છ તે શું તો પોતાના વંશમાં થયેલા જે પુરુષો તેમણે અંગિકાર કર્યો એવો જે યતિનો સમૂહ તે ગચ્છ કહીએ ને તેની સ્થિતિ જે મર્યાદા એટલે તમારા કુળના વૃદ્ધ પુરુષોએ આ ગચ્છનો આદર કર્યો છે માટે એ ગચ્છને મૂકીને તમારે બીજાની પાસે દેશનાનું સાંજાળવું તથા સમકિતનું અંગિકાર કરવું શ્યાદિ કાંઈ પણ ન કરવું એ પ્રકારે ગૃહસ્થને આશ્રિને લિંગધારીએ કરેલી જે મર્યાદા તેને ગચ્છ સ્થિતિ કહીએ, તેણે કરીને હુણાયેલા એટલે વ્યાકુલ થયેલા પુરુષો શુન્ન

ગુરુ મળ્યા પઠી પણ સઙ્ગમ કરવા સમર્થ નથી થતા. વઢી એ પુરુષો કેવા છે તો એ પ્રકારની શુદ્ધ ગુરુની પ્રાપ્તિ થયે ઢતે પણ નિસત્ત્વ છે. ઇટલે પુરુષાર્થ હીણ છે માટે એમ વિચારે છે જે આપણે આ ગઢની મર્યાદા મૂકીએ કે ન મૂકીએ એ પ્રકારના વિચારમાં જે કરવા યોગ્ય છે તે કરવામાં ઝમી ગયાં છે અંતઃકરણ જેમનાં એવા થાય છે. તે ગઢ સ્થિતિ ઢ્યાહત કહીએ. તે પુરુષને પોતાનું હિત કરવાનું સામર્થ્ય નથી, એમ દેખીને તે પુરુષોનો ઉપકાર કરવાને ઇચ્છતો અંગિકાર પોતાના ચિંતમાં ઉત્પન્ન થયો જે દયાનો સમુદ્ર તેણે કરીને કહે છે.

ટીકા:—કિં બ્રૂમ ઇત્યાદિ॥ અતઃકં પુરુષવિશેષં બ્રુમો જણામઃ કં ઇહ જગતિ આશ્રયેમહિ સેવેમહિ ॥ કં આરાધ્યેમ દાનાદિ-નોપચરામઃ ॥ એતેષાં જણનાદીનાં મધ્યાત્કિં કુર્મહે વિદ્મહે ॥ યદિહિ કસ્યચિન્મહાત્મનો જણનેનાશ્રયણેનારાધનેન વા ગઢ સ્થિતિં વિમુચ્ય સઙ્ગમપ્રતિપત્તૌ તે સ્વહિતમાચરંતિ તદૈતદપિ ક્રિયતે ॥ પરોપકૃતિદીક્ષિતત્વાત્સત્પુરુષાણામિતિ ॥

અર્થ:—જે કયા પુરુષને પ્રત્યે આ વાત કહીએ. વઢી જગતમાં કીયા પુરુષની સેવા કરીએ જે પુરુષ સેવા વતે આ વાતને સમજે. વઢી કયા પુરુષની આરાધના કરીએ ઇટલે દાનાદિક વતે તેનો ઉપચાર કરીએ. એ સર્વની મધ્યે શું કરીએ. જો કોશ્ક મોટા પુરુષના કહેવાથી આશ્રય કરવાથી અથવા આરાધન કરવાથી ગઢ સ્થિતિને મૂકીને સઙ્ગમનો અંગિકાર કરીને પોતાનું હિત કરેતો પણ કરીએ. કેમ જે સત્ પુરુષે તો પારકો ઉપકાર કરવો એજ દીક્ષાનો અંગિકાર કર્યો છે એ હેતુ માટે.

टीकाः—॥ अथवा ॥ यदाहिप्राप्तसुगुरुवोपि तत्त्वज्ञानाना
अप्येवंगच्छस्थित्याव्यामुह्यन्ति तदा कं ब्रुम इत्यादि ॥ अयमर्थः॥
अज्ञानानोहि तत्त्वं स्वयं वा कस्यचिद्गणनाराधनादिना वा तद्बोध-
यित्वा सद्धर्मं स्थाप्येतापि एतेच मूढा जानन्तोपि गच्छस्थितिर्व्या-
हता इति कथं तत्र स्थापयितुं पार्यते ॥ तत्सर्वथास्मच्चेतस्यमीषां
सन्मार्गव्यवस्थापने न कश्चिदुपायः प्रतिस्फुरति॥ अतः किं कु-
र्मह इति विषादवचनं ॥

अर्थः—॥ अथवा ज्यारे तत्त्वना जाण एवा सुगुरु मढ्या
तो पण गच्छनी स्थितिये करीने व्यामोह पामे ठे त्यारे कोना प्रत्ये
कहीए इत्यादि जाणवुं. तेमां आ प्रगट अर्थ जे पोतानी मेळे तत्त्वने
न जाणतो होय तेने तो कहेवार्थी, आराधन करवार्थी हरेक प्रकारे
बोध करीने मार्गने विषे स्थापन करीए. पण आतो मूढ पुष ठे
केम जे पोते जाणे ठे तो पण गच्छनी स्थितिमां ह्णाय ठे ए हेतु
माटे तेमने सद्धर्ममां स्थापन करवानुं केम पार पामीए ? एटखे
केम समर्थ थइए ? ते माटे सर्व प्रकारे अमारा चित्तमां एमने स-
न्मार्गमां स्थापन करवाने विषे कोइ उपाय फुरतो नथी; माटे शुं
करीए. ए प्रकारे खेद जरेलुं वचन कह्युं.

टीकाः—इदमत्रैदंपर्यं ॥ महासत्त्वसत्त्वोपादेयोह्ययं सद्धर्म
एतेचातिक्लीबा अन्यथा किं विदुषां गच्छस्थितिर्ज्ञिया ॥ यदिहि
खिं गिनःस्तत्ताजादिहेतुना गच्छ स्थितिर्दर्शयन्ति तथापि गृहिणा
परीक्षापुरःसरं धर्मप्रतिपत्तव्यः ॥

अर्थः—आ जगाए ठेवट कहेवानुं के तात्पर्य आ ठे जे आ सद्धर्म ठे तेनुं महासत्व एटले महाबलवालो प्राणी तेनाथी ग्रहण थाय एम ठे नेआजे पुरुष ठे ते तो अतिशय नपुंसकठे. केम जो एम न होय तो जे जाण पुरुष ठे तेने गच्छ स्थितिनो जय केम राखवो जोइए ? नज राखवो केम जे जो पण खिंगधारी पोताने लाज थाय ठे इत्यादि कारणे गठनी स्थिति देखाने ठे. तो पण गृहस्थोए परीक्षा पूर्वक धर्म अंगिकार करवो.

टीकाः—यतो जगवानेवाह ॥ निकषदेदतापाज्यां सुवर्णा
मिव पन्तितैः ॥ परीक्ष्यजिह्वो ग्राह्यं, महचो नतु गौरवात् ॥
आगमेप्युदितं ॥ सद्व्युधरणनिमित्तं गीयस्सन्नेसणान् उक्कोसा
जोयणसयाइं सत्त उ बारसवरिसाइं कायवा ॥

अर्थः—ते वात जगवाने पोत कही ठे जे जेम सुवर्णनी प-
रीक्षा कसोटीथी, ठेदवाथी, ताप देवाथी थाय ठे तेम हे जिह्वु सोको
पंक्तितोए अमारुं वचन परीक्षा करीने ग्रहण करवुं. पण मारी महो-
बतथी न ग्रहण करवुं. वळी ए वात आगममां पण कही ठे जे.

टीकाः—तथा संप्रदायागतस्यापि निर्गुणस्य गच्छस्यागमे
पत्नीनामपि परिहारश्रवणात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

सारणमाइ वित्तं गच्छंविहु गुरुगुणेण परिहीणं ॥ परिचत्तना-
इवगो चइज्जातं सुत्तविहिणान् ॥

અર્થ:-વઢી આગમને વિષે સાધુને પણ પોતાના સંપ્રદાયથી
ચાહ્યો આવેલો એવો નિર્ગુણ ગચ્છ તેનો પરિત્યાગ કરવો એમ સાંજ-
ઠીંણ ઠીંણ એ હેતુ માટે ગઢનો મમત્વ ત્યાગ કરીને શુદ્ધ ગુરુ થકી
સદ્ગુરુ પામવો જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા-અર્થ-ચ યદા કૃતદિગ્બંધાનામપિ યત્નીનાં નિર્ગુણગઢ
પરિહારઃ પતિપાદિત સ્તદા કા કથા શ્રાદ્ધાનામિતિ ॥ તદેવં
વિધાનામપિ ય ક્લિષ્ઠસ્થિતિઞ્ચિયા તેષાં ન સદ્ગુરુર્માન્યુપગમ
સ્તદહો બલીયસી ગઢમુદ્રા તિરયતિ વિવેકાંકુરં ॥

॥ યદુક્તં ॥

જીવાઃ પ્રમાદમદિરા હૃતહૃદયવિદ્યા અપ્યન્યથા સુપથિસંપ્રતિ
નોત્સહંતે ॥ હામઙ્ગનાય તુ જવાંજસિ લિંગ ઞિઃ કિંગચ્છસ્થિતિ
વિનિહતેવ ગલે શિલૈષા ॥ તદ્વચ્છ સ્થિતેરપિ વિજ્યતો ધર્માન
ધિકારિણ એ વતેવરાકાચનાત્મનીના અસમર્થત્વાત્ સમર્થસ્યૈ-
વહિશાસ્ત્રે તત્ત્વહિગારી અચ્છી સમત્થઓ ઇત્યાદિના ધર્માધિકા-
રિત્વ પ્રતિપાદનાત્ ॥ સમર્થસ્યૈવંલક્ષણત્વાત્ ॥ હોઈ સમત્થો
ધર્મકુળમાણો જો ન વાહઈ પરસિં ॥ માઈપિશ્તામિગુરુ માઈયાણ
ધર્મમેણ ઞિજ્ઞાણં ॥ તથાવસ્થિતમેતત્ કંબ્રમ ઇત્યાદીતીવૃત્તાર્થઃ ૧૪

અર્થ:-એમ જ્યારે કયોં છે દિગ્બંધ તે જેમણે પણ સાધુને
પણ નિર્ગુણ ગચ્છમાં રહેવાનો નિષેધ કયોં ત્યારે આવકને નિર્ગુણ ગ-

छन्नो परित्याग करवो तेनी तो शी बात कहेवी. ए हेतु माटे आ निर्गुण गच्छे एम जाणनारने पण तेनी मर्यादाना जययकी सद्धर्मनो अंगिकार नथी थतो माटे अतिशय बळवान एवी ए गढ मुद्रा जे तेज विवेकरूपी अंकुराने ढांकी दे ठे जे माटे ते बात शास्त्रमां कही ठे जे प्रमादरूपि मदिरावते नाश पामी ठे सारी विद्या ते जेर्मनी एटले सारुंज्ञान जेमनुं गयुं ठे एवा जे जीव जे ते बीज्जी रीतनौ जे सारो मार्ग ते ते प्रत्ये पण जवानो उत्साह नथी करता. ते उपर तर्क थाय ठे जे संसार समुद्रमां बुरुयोज रहे ते माटे गच्छ स्थितिषकी जय पामनार पुरुषो धर्मना अधिकारी नथी. माटे ए बचारा आ-त्मानुं हित करवामां अतिशय रांकना ठे केम जे असमर्थ थया ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां तो समर्थ पुरुषोज धर्मना अधिकारी कया ठे. ते हेतु माटे एवो निश्चय कर्यो जे कोना प्रत्ये कहीए कोनी आरा-धना करीए जेथी आ बात समजे इत्यादि. आ चउदमा काव्यनी अर्थ संपूर्ण थयो. ॥ १४ ॥

टीका:—इदानीं कस्यचिदयोग्यस्याचार्यपदप्राप्त्या तद् सचेष्टितप्रदर्शनेन श्रुतावज्ञां ज्ञापयन्नाह ॥

अर्थ:—हवे कोइक अयोग्य पुरुष आचार्य पदने पास्यो तेनी असत् चेष्टा देखारुवी तेणे करीने सिद्धांतनी अवज्ञा प्रत्ये जणा-वता सता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

क्षुत्क्षामः किल कोपि रंकशिशुकः प्रव्रज्य चैत्यै क्वचित्,
 कृत्वा कंचन पद्ममक्षतकलिः प्राप्त स्तदाचार्यकं ॥
 चित्रं चैत्यगृहे गृहीयति निजे गच्छेकुटुंबीयतिस्वं,
 शक्रीयति बालिशीयति बुधान विश्वंवराकीयति ॥१५॥

टीकाः—क्षुत्क्षामो बुजुक्षा श्लक्ष्णाकुक्षिः गृहस्थावस्थायां
 किलेति संज्ञावनायां प्रत्यक्षोपलब्धमायर्थं संज्ञावनास्यदत्तयव-
 संतो वदंतीति न्यायः ॥ अतः स्तदज्ञापनाय किलेति पदं ॥
 अन्यथा संप्रति प्रत्यक्ष एवायमर्थ इति ॥

अर्थः—बुखवते जेनुं पेट चोंटी गयुं ठे ने आंखो मंकी उ-
 तरी गइ ठे एवो रंकनो पुत्र गृहअवस्थामां होय एवं संजवे ठे.
 माटे आ जगाए किल अव्ययनो संज्ञावनारुप अर्थ करवो. केम जे
 सत्पुरुष ठे ते प्रत्यक्ष जणातो एवोपण अर्थने संज्ञावनानुं स्थानक
 ठे ए प्रकारेज कहे ठे. एवो न्याय ठे. ए हेतु माटे ते न्याय जणा-
 ववाने किल ए प्रकारनुं पद मूक्युं ठे जो एम न होय तो आ का-
 लमां ए अर्थ प्रत्यक्ष देखाय ठे एटले रंकना ठोकरा ए प्रकारना
 बथेला प्रत्यक्ष देखाय ठे तो ए वात संजवे ठे एम संज्ञावना शीद कहेत?

टीकाः—कोपि असात नामा रंका जिहाकोऽत एव कुत्सि-

तोऽनुकंपितो वा शिशुरर्त्तकः शिशुकुत्सायामनुकंपने वा कः ॥
ततोऽरंकश्चासौ शिशुकश्चेति कर्मधारयः ॥ रंकस्य वा कस्यचि-
न्निशुक इति॥ अनेन परंपरापि तस्य जिह्वाकत्वं निवेदितं ॥ एतेन
प्रब्रज्याया अपि तस्या योग्यता माह ॥

अर्थः—कोइक एटले जेनुं नाम पण जाणता नथी एवो रंक
एटले जिखारी एज हेतु माटे निंदित अथवा दया करवा योग्य
एवो बालक निंदा अर्थने विषे अथवा अनुकंपा अर्थने विषे कप्रत्यय
जाणवो. त्यार पढी रंक एवो जे शिशु कहिए, एम कर्मधारय समास
करवो. अथवा कोइक रंक तेनो बालक एम अर्थ करवो. एणे करीने
परंपराथी एनुं जीखारीपणुं चाट्युं आवतुं ठे एम जणाव्युं. तेणे क-
रीने प्रब्रज्या देवाने पण ए पुरुष योग्य नथी.

टीकाः—कुलशीलादिविकलत्वात्तद्युक्तस्यैव दीक्षा योग्य-
तायाः प्राक्प्रतिपादनात् ॥ प्रब्रज्य मुंजीजूय ॥ चैत्ये लिंगि
संबंधिनि जिनगृहे क्वचिदनिर्दिष्टनाम्नि कृत्वा विधाय लंकादिना
कंचन कमपि बद्धमूलं बलीयांसं संयतं श्रावकं वा पक्षं सहायं॥
नहि तादृक् साहाय्यं विना तादृशमाचार्यपदलाजसंज्ञवः ॥

अर्थः—ते अयोग्यपणाने कहे ठे जे ए पुरुष कुलशील
आदिके करीने रहीत ठे ए हेतु माटे ने पूर्वे तद्युक्त पुरुषनेजदीक्षा
देवानुं योग्यपणुं ठे एम प्रतिपादन कर्तुं ठे. ए हेतु माटे ने ते पुरुष
लिंगधारी संबंधी कोइक जिनघरने विषे मुंरित यश्ने कोइने लांच

આપવી ઇત્યાદિ કારણે કરીને કોઈક બલ્લવાન સાધુ અથવા શ્રાવક તેની સહાય્ય કરીને એટલે તે પ્રકારના પુરુષને આચાર્ય પદનો લાજ થવો તે કાંઈ સહાય્ય વિના થાય નહિ માટે.

ટીકા:—અક્ષતકલિઃ યત્ કિંચિન્નિમિત્તમાત્રં પ્રાપ્ય શિષ્યા દિગ્નિઃ સહ નત્તંદિનમસ્ખંક્ષિતકલહઃ ॥ એતેનાચાર્યપદાનો ચિત્ત્યં તસ્યાહ ॥ નિર્નિમિત્તાત્યંતકોપનસ્ય સકલગચ્છોદ્દેગવેગ હેતુત્વેનાચાર્યપદાયોગ્યત્વાત્ ॥ સોમો પસંતહિયત્રો ગુરુ હોઈ ઇત્યાદિવચનાત્ ॥

અર્થ:—તે પુરુષ આચાર્યપદ પામ્યા પછી જે તે કાંઈક નિમિત્ત માત્રનું ગ્રહણ કરીને શિષ્યાદિકની સાથે રાત દિવસ કલહ કરે છે. એણે કરીને એ પુરુષ આચાર્યપદને યોગ્ય નથી એમ જણવ્યું કેમ જે કારણ વિનાનો અત્યંત ક્રોધી એ પુરુષ સકલ ગણને ઉદ્દેગ કરવાનું કારણ છે માટે એને આચાર્યપદનું અયોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—ઈહચ કલિગ્રહણમન્યેષામપ્યાચાર્ય પદાયોગ્યતા પાદકાનાં સ્તંજદંજલોચમૂર્સ્વત્વાદિદોષાણામુપલક્ષણં ॥ તતઃ સકલસૂરિપદાનુગુણગણરહિત ઇત્યર્થઃ ॥ અતએવાપાત્રાણાં સૂરિપદદાતુરપિ પાપીયસ્ત્વમુક્તમાગમે ॥

અર્થ:—આ જગાએ કલિ કહેતાં કલહ એ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે, તેણે કરીને બીજા પણ જેથી આચાર્ય પદ ન દેવાય એવા શબ્દ.

કાર, દંજ, છોજ, મૂર્ખપણું इत्यादि दोष पण ए पुरुषने विषे ठे एम
उपलक्षणथी जाणवुं. ते हेतु माटे सूरिपदने अनुसरता एवा समस्त
गुण तेणे रहित ए पुरुष ठे एटलो अर्थ थयो एज हेतु माटे अपात्र
सूरिपद देनारनुं पण अतिशय पापीपणुं ठे एम आगममां कछुं ठे.

टीका:—यदाह ॥ वूढो गणहरसदो, गोयममाई हिं धीस्पु-
रिसोहिं, जोतं ठवइ अपने, जाणंतो सो महापावो॥छोगंमिवि उ-
वघाउं, जत्थ गुरु एरिसो तहिं सीसा ॥ लछयरा अत्रेसिं,अणाय
रो होइय गुणोसुत्ति ॥ प्राप्तआसे दिवान्सन् तदिति विवेकिनां
विम्वनास्पदं आचार्यकं आचार्यत्वं सूरिपद मित्यर्थः ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ते हेतु
माटे विवेकीनी मध्ये विम्वनाने पाम्युं एवं आचार्यपणुं ठे, एटले स-
ूरिपद विम्वना पाम्युं एटलो अर्थ ठे.

टीका:—अत्रच यो पधावृतीयादिगुरोरकणित्यनेन ज्ञावे
ऽकण तद्धितः॥ चित्रमद्भुतमेतत् यच्चैत्य गृहे देवज्जवने गृहीयति
गृहंश्वाचरति यथा निजसदने गृही शयनासनपानपचनसंज्ञोग
तांबूलजङ्गणादिकं निःशंकमाचरति तथायमपि केवलजक्ति
योग्येपि जिनमंदिरेऽत्यंतानुचितमप्येतद्यथेष्टं समाचरन्नेव
मुच्यत इति ॥

अर्थ:—आचार्यક ए શબ્દને વિષે ‘યોપધાતુ’ એ સૂત્રે કરીને
જ્ઞાવમાં તદ્દિતનો અકણ પ્રત્યય આવીને ઇ શબ્દ સિદ્ધ થયો છે.

વઢી આ વાત આશ્ચર્યકારી છે જે જિનમંદિરને વિષે ઘરની પેઠે આચરે છે એટલે જેમ ગૃહસ્થ પોતાના ઘરમાં સુવે, ઝોજન કરે, પીયે, રાંધે, સંજોગ કરે, પાન ચાવે इत्यादि ક્રિયા નિઃશંકપણે કરે, તેમ આ લિંગધારી પણ કેવળ ઝત્તિ કરવા યોગ્ય એવું જિનમંદિર તેને વિષે અત્યંત અઘટતી એવી પણ એ ક્રિયાને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ કરે છે માટે ઘરની પેઠે આચરે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકા:—નિજે સ્વકીયે ગઢે કુટુંબીયતિ કુટુંબ ઇવાચરતિ ॥
 યથાહિ ગૃહસ્થઃ સ્વકુટુંબે પર્વદિનેષુ જ્ઞાતૃજામાતૃમાતૃજ-
 ગિનિપુત્રિકાદિસંબંધૈન નિમંત્રણાદાનાનુપ્રદાનાદિષુ પ્રવર્તત
 એવમેષોપિ સાધ્વાદિવર્ગે તથા પ્રવર્તમાન એવમુચ્યતે ॥

અર્થ:—વઢી લિંગધારી ગુરુ પોતાના ગઢને વિષે કુટુંબની પેઠે આચરે છે. જેમ ગૃહસ્થ પોતાના કુટુંબને વિષે પર્વ દિન આવે ત્યારે જ્ઞાઃ, જમાઃ, ફોર્ડે એ ત્રણ પ્રકારનો જે સંબંધ એટલે માતાપિતાનો તથા પોતાનો જે સંબંધ તેણે કરીને તેમને નિમંત્રણ કરવું તથા આપવું લેવું इत्यादि ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે છે, તેમ લિંગધારી પણ પોતાના જેવો જે સાધુનો વર્ગ તેને વિષે તેમજ પ્રવર્તે છે માટે તે ગૃહસ્થની પેઠેજ પ્રવર્તે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકા:—યદિ વા આચાર્યેણ હિ સ્મારણવારણાદિપુરસ્સં
 પ્રત્યુપેક્ષે પણપ્રમાર્જનવિનયાધ્યયનાધ્યાપનાદિનોત્તરોત્તરગુણ
 સ્થાનાધિરોપણેન સ્વગચ્છઃપ્રતિક્ષણ મવેક્ષણીયઃ યથા ગુણંચ પ્ર-

तीक्ष्णो यथादोषं च शिक्षणीय इति सिद्धांतस्थितिः ॥ अयं-
तु गर्त्रोद्बुधुरकं धरतया तामवगणय्य यथा गृही प्रायेण कुटुंबम-
ध्यात् सौजन्यपरोपकारादिसत्पुरुषगुणहीनमपि ग्रंथार्जनगृ-
हकर्मकरणादिमात्रप्रवणं पुत्रादिकं बहुमन्यते तदन्यं चाव-
मन्यते तथा गच्छमध्याद्वि श्रामणादिषु शुश्रूषाकारिणं सदोष-
मपि नृषयति ॥ तदन्यं च सद्गुणनृषणमपि दूषयति इति
गृहिकुटुंबप्रक्रियावर्तित्वात्तथाजिधीयत इति ॥

अर्थः—बली आचार्ये पोताना गच्छनो क्लेशे क्लेशे तपास
राखवो जे कोइकने विस्मरण थयुं होय तो तेने संजारी आपवुं
तथा कोइ विपरीत करतो होय तो तेनुं निवारण करवुं. इत्यादि
पूर्वक जे जोवुं प्रमार्जवुं तथा शिष्यनुं जणवुं जणाववुं इत्यादिके
करीने पोताना गच्छने जोवो तपासवो तथा जेनो जेवो गुण तेने
तेवुं मान आपवुं तथा जेनो जेवो दोष तेने तेवी शिक्षा आपवी,
ए प्रकारनी सिद्धांतनी स्थिति ठे एटखे मर्यादा ठे ने आ आचा-
र्यनुं तो अहंकारे करीने उंचुं माथुं ठे ए हेतु माटे ते सिद्धांतनी
मर्यादानी अवगणना करीने जेम गृहस्थ बहुधाए कुटुंबना मध्यस्थी
आ प्रकारनो पुत्रादिक तेने बहु माने ठे जे जे पुत्रादिकने विषे
सुजनपणुं तथा परोपकार इत्यादि सत्पुरुषना गुणे करीने रहितपणुं
ठे तो पण ते द्रव्य उपार्जन करवुं तथा घरनुं काम करवुं इत्यादि-
कने विषेज चतुर होय तो तेने घणुं मान आपे ठे ने ते थकी अन्य
गुणी होय तो तेनुं अपमान करे ठे तेमज गच्छ मध्ये जे कोइ दोष-
वाळो होय ने ते जो विसामा करावतो होय, सेवा करतो होय तो
तेने माने ठे शोभावे ठे ने ते विना बीजो महागुणी होय, गुणरूपी

ભૂષણનું ધારણ કરનાર હોય તો પણ તેને દોષ પમાને છે, એ હેતુ માટે
 ઘટસ્થની ક્રિયાને અનુસરે છે માટે કુટુંબી ઘટસ્થ જેવો ણેને કહ્યો.

ટીકા:—તથા સ્વમાત્માનં શક્તીયતિ ॥ શકમિવ પુરંદર
 મિવાચરતિ ॥ સહિ નીચત્વાત્તથાવિધચૈત્યદ્રવ્યશિષ્યશ્રા-
 વકાદિસમૃદ્ધિદર્શનાન્મદિષ્ણુઃ શક્રોહ મિત્યજિમન્યત્ત્વમિતિ
 તથા કતિપયાક્ષરલેશલેપદિગૂજિહ્વતયા મદાવલેપાદ્વાલિશી-
 યતિ બાલિશાનિવ મૂર્ખાનિવાચરતિ બુધાન્ કુશાગ્રીયબુદ્ધીન્
 વિચક્ષણાન્ અહમેવ સકલવાદ્મયપારપારદશ્વા કિમમી
 અજ્ઞા વીર્દતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે આચાર્ય પુરુષ પોતાના આત્માને હુંડની
 પેઠે આચરે છે. કેમજે તે પુરુષને વિષે નીચપણું રહ્યું છે માટે તે
 પ્રકારનું ચૈત્ય તથા દ્રવ્ય તથા શ્રાવકાદિ સમૃદ્ધિ તેને દેખવાથી
 અહંકારી થયેલો એવો એ પુરુષ એમ માને છે જે હું હુંડ હું વઢી
 કેટલાક અક્ષર એ જાણ્યો છે તેનો લેશ માત્ર લેપ ઇટલે થોડું જાણ-
 પણું તેણે કરીને ચારે પાસ મુખ ઘાલતો પણ એકે ગ્રંથ યથાર્થ ન
 જાણતો પણ મદે કરીને અહંકારી છે એ હેતુ માટે સારા સૂદમદર્શી
 પંક્તિને પણ મૂર્ખની પેઠે આચરે છે ઇટલે તેમને મૂર્ખ જાણે છે ને
 પોતાને મહા પંક્તિ જાણે છે. જે હુંજ સર્વ શાસ્ત્રરૂપ સમુદ્ગમો પાર
 દેખનાર હું માટે અજ્ઞાનો શું બોલે છે શું સમજે છે ઇત્યાદિ.

ટીકા:—તથા અતણ્વ વિશ્વં જગદ્ધરાકીયતિ વરાકમિવ
 વરાકમિવાચરતિ ॥ સહિ રસાદિગૌરવમદિરામવદ્યર્થમાન

नयनतया जगदपि मत्पुरतः कितकमिति मनुते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अखर्वगर्वसंजाराः समासाद्य महापदं ॥ नीचा स्तृणाय
मन्यन्ते, निर्विकल्पतया जगत् ॥

अर्थः—बली एज हेतु माटे जगतने रंक जेवुं आचरे ठे
एटखे रंक माने ठे, केमजे ते पुरुष रसादि गारवरूपी मदिराना
मदे करीने घुमरायमान जेनां नेत्र थयां ठे, एवो ठे ए हेतु माटे
जगत पण मारा आगळ तरणा तुह्य ठे एम माने ठे, जे माटे तेवुं
कष्टुं ठे जे महा गर्विष्ठ नीच पुरुष मोटुं पद पामीने निःशंकपणे
जगतने तृण समान माने ठे.

टीकाः—अथमाशयः ॥ ईश्वरोहि कश्चित् प्रव्रज्य प्राप्ता-
चार्यपदः सन्निर्विवेकतया कथंचित्तच्चैत्यगृहादिषु गृहीयिता-
दिकं विदधानोपि न तथा लोकानां चित्रीयते॥ गृह्वासेपि दु-
र्लक्षितत्वस्य लोकैस्तथा दर्शनात् ॥ अयंतु रंकशिशुर्दीक्षित्वा सू-
रिपदासादनेन तथा कुर्वाणो जनानामुपहासविषयतया
महदाश्चर्यज्ञाजनमिति ॥ तदहो अत्यंतमाचार्याद्यनुचित
चैत्यगृहगृहीयितादिनाऽसच्चेष्टितेन श्रुतपथावज्ञा पापानां मक्षि
नयति प्रवचनमिति वृत्तार्थः ॥ १५ ॥

अर्थः—तेमां आ अज्ञिप्राय ठे जे कोइ समर्थ धनाढ्य होय

ને તે દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામ્યો ઠતો નિર્વિવેકપણાઈ કરીને
 ક્યારેય ચૈત્ય ગૃહાદિકને વિષે ગૃહસ્થની પેઠે આચરણાદિકને કરતો
 હોય તો પણ તે પ્રકારે લોકને આશ્ચર્યકારી ન થાય પણ જેનું ગૃહ-
 સ્થાવસ્થામાં દાક્ષિદ્યપણું દીઠું હોય ને તેની આ પ્રકારની ઝડૂત
 દશા દેખીને લોકને કેમ આશ્ચર્ય ન થાય, ને આ તો વઢી રાંકનું
 ઢોકરું દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામીને તેવું ઝડૂતપણું કરવા માંડ્યું
 માટે લોકને ડપહાસ કરવાનું ઢેકાણુ ઇ ઢે, ઇ હેતુ માટે મોટા આ-
 શ્ચર્યનું પાત્ર ઢે તે માટે અત્યંત આચાર્યાદિકને અઘટનું જે ચૈત્યમાં
 ઘરમાં ગૃહસ્થની પેઠે આચરવું ઇત્યાદિક જે જૂંઠી ચેષ્ટાઢં ઇટલે ન-
 ઠારું આચરણ તેણે કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની જે અવજ્ઞા કરવી ઇ પાપે
 કરીને પ્રવચનને મલીન કરે ઢે ઇટલે સિદ્ધાંતનું અપમાન કરે ઢે ઇ
 પ્રકારે આ કાઢ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૧૫ ॥

ટીકા:—સંપ્રતિ પિતૃપુત્રાદિસંબંધં વિનાપિ હઠાદિલિંગિ
 વિહિતલોકવાહનોપલંજનદ્વારેણ શ્રુતવજ્ઞા પ્રતિપાદયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે પિતા પુત્ર આદિક સંબંધ વિના પણ હઠાત્કારે
 લિંગધારી ઇ પોતે સ્થાપન કરીને લોક પાસે ડપામાવી જે રીતિ તે
 સંબંધી જે ડલંજો દેવો તે દ્વારે કરીને સિદ્ધાંત અવજ્ઞાનું પ્રતિપાદન
 કરતા સતા પ્રંથકાર કહે ઢે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यैर्जातो नच वर्द्धितो नच नचक्रीतोऽधमर्णो नच ।
 प्राग्दृष्टो नच बांधवो नच नच प्रेयान्नचप्रीक्षितः ॥
 तैरेवात्यधमाधमैः कृतमुनिव्याजैर्बलाद्वाह्यते ।
 नस्योतः पशु वज्जनोयम निशं नीराजकं हा जगत् ॥ १६ ॥

टीकाः—यैर्लिङ्गिजिरयं जनो नचजातो जनेरन्तर्जावित्त-
 ज्वर्थत्वान्न जनितः पित्रादिरुपतया न जन्म लंजितः ॥ चकासः
 सर्वेऽपि समुच्चयार्थाः अवधारणार्थावा ॥ अथ मातृजातस्तथापि
 वर्द्धितो नविष्यत्ये तावतापि बलात्तद्वाहनसिद्धिरतश्चाह ॥
 वर्द्धितो नचेति एवमुत्तरपदेष्वप्याशङ्क्य योजना कार्या वर्द्धितो
 योगहेमादिसंपादत्तेन शरीरपोषं प्रापितः ॥

अर्थः—जे लिंगधारी आ श्रावक जननो कांइ बाप नथी
 जे एनुं जेम तेम कहेलुं श्रावक अंगिकार करे ठे एटले लिंगधारीए
 आ जन उत्पन्न कयों नथी. जन धातुनां अंतर्जाविज्यंतनो अर्थ
 ठे ए हेतु माटे नथी उत्पन्न कयों ए प्रकारनो अर्थ थयो. एटले
 पितादि रूपणो जन्म आप्यो नथी. आ जगाए सर्वे पण चकारनो
 समुच्चयरूपी अर्थ ठे, अथवा अवधारणारूपी अर्थ ठे बळी आशंका
 करी कहे ठे जे जन्म आपनार न होय तो पण वृद्धि करनार तो
 हहेके जेथी बलात्कारे ते लिंगधारीना वचननी माथे उपासी लेवानी
 सिद्धि थाय. एज हेतु माटे विशेषण कहे ठे जे ए लिंगधारीए

પાલણ પોષણ કરીને કાંઈ આ જનની વૃદ્ધિ પમાની નથી કે જેથી
 એનું અવલૂં કહેલું પણ માથે ઝપાની લે એ પ્રકારે આગલ્યાં પદને
 વિષે પણ આશંકા કરીને યોજના કરવી. વર્ધિત શબ્દનો એ અર્થ છે
 જે ન મળેલી વસ્તુનો યોગ કરવો ને મળેલી વસ્તુની રક્ષા કરવી એ
 રૂપ જે યોગ કેમ ઇત્યાદિકનું જે કરવું તેણે કરીને જે શરીરનું
 પોષણ કરવું તે.

ટીકા:—નચ ક્રીતો મૂલ્યદાનેનાઽન્યસ્માદ્ગૃહીતઃ ॥ અ-
 ધમર્ણો નચ ઉત્તમર્ણસકાશાદુદ્ધારાદિપ્રયોગેનાઽર્થ ગૃહીતોઽધ-
 મર્ણઃ ॥ અત્રચ યૈરિતિકર્તૃતયા સંબંધાનુપપત્તેર્યેષામિતિ
 સંબંધવિવક્ત્રયા યત્ત્વદો યોજ્યઃ ॥ અર્થવશાદ્વિજ્ઞાતિપરિણામ
 ઇતિવચનાત્ ॥ તેન યેષાં લિંગિનામયંજનોઽધમર્ણોર્થધારયિતા ન
 જવતિ એવમુત્તરત્રાપિ યથાસંજવં યેષામિતિ સંબંધનીયમ્ ॥

અર્થ:—વઢી લિંગધારીએ આ શ્રાવક કોઈ પાસેથી મૂલ્ય
 આપીને વેચાતો લીધો નથી જે એનું બોલ્યું માથે ઝપાને વઢી આ
 જન એટલે શ્રાવક લોક એ લિંગધારીઝનો દેવાદાર નથી જે પોતાની
 આજ્ઞા પરાણે પઢાવે. ધનાદિ વસ્તુ આપનાર જે પુરુષ તે ઉત્તમર્ણ ક-
 હીએ. ને જે ધનાદિ વસ્તુનો લેનાર પુરુષ તે અધર્મણ કહીએ. માટે
 ઉત્તમર્ણ પાસેથી ઝધાર પ્રમુખ પ્રયોગે કરીને અર્થનો ગૃહણ કરનાર
 એટલે અધર્મણ થયેલો આ જન નથી. આ જગાએ વ્યાકરણાદિ વિ-
 ચાર જે આ જગાએ યૈ: એ પ્રકારનું કર્તા પદ છે તેણે કરીને સંબંધની
 સિદ્ધિ નથી થતી માટે યેષાં એ પ્રકારના સંબંધની કેહેવાની ઇચ્છા
 કરીને યત્ શબ્દની યોજના કરવી. કેમ જે અર્થના વશથી વિજ્ઞા-

किनो परिणाम थाय ए प्रकारनुं वचन ठे ए हेतु माटे आ प्रकारनो अर्थ थयो जे जे लिंगधारीनो आ जन जे ते अधमर्ण नथी. एटले ते लिंगधारी थकी ड्रव्यनो लेनार नथी, एम आगळ पण जेम घटे तेम 'येषां' कहेतां जे संबंधी ए प्रकारे पदनो संबंध करवो.

टीका:—तथा ॥ यैः प्रागुपूर्वं दृष्टोऽवलोकितो न च ॥ अयमर्थः ॥ यैर्लिंगिज्जिः स्वश्रद्धादविष्टदेशवर्ति त्वात्कदाचिदपि न दृष्टास्तेऽपि स्वगच्छग्रहग्रस्तत्वादन्त्यं गुरुं वाचापि न संज्ञायन्ते ॥ तमेव गच्छ गुरुं व्यायतः कालमतिवाहयन्ति ॥

अर्थ:—वळी जे लिंगधारीणें पूर्वे दीठो पण नथी एटले तेनो आ अर्थ ठे जे लिंगधारीणें पोताना श्रावक अतिशय दूर देशमां रह्या ठे माटे क्यारेय पण ते दीठा नथी ते श्रावक पण पोताना गच्छना आग्रह वते गलाया ठे ए हेतु माटे बीजा गुरुने वाणीए करीने पण नथी बोलावता. ने केवळ तेज गच्छ गुरुनुं ध्यान करता उता कालनो निर्वाह करे ठे.

टीका:—बांधवः पितृजातृव्यादिसंबंधजागू न च येषां ॥ न च प्रेयान वल्लजतरो मैत्र्यादिसंबंधेन न च प्रीणितो दानज्ञानातिशयादिना तोषितः ॥ अत्र चेदानीं तनुरूढ्या यद्यपि केषांचिद्वर्द्धितत्वादिसंज्ञव स्तथाप्ययं पटसंवृतएव शोजत इति न्यायेनातिलज्जनीयत्वादिना तदविवक्षणाच्च वर्द्धित इत्याद्युक्तं तथा केषांचिद्बांधवत्वादिसंज्ञवेपि दवीयसां भूयसां च तदसंज्ञवेन तदविवक्षणाच्च बांधवइत्याद्युक्तमिति ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीनो आ जन बांधव पण नथी जे आझा उपमावे बांधव एटले पिता, चाता इत्यादि संबंधवाळो जे होय ते. वळी ए लिंगधारीने आ जन मैत्री आदिक संबंध वते अतिशय बहालो पण नथी. वळी ए लिंगधारीए आ जन दान ज्ञान आदि अतिशय आपीने प्रसन्न पण कयों नथी. जे एनुं अवळुं कहेळुं वधन अंगिकार करे. आ जगाए आ काळनी रुढिए करीने जो पण कोइ लिंगधारीना श्रावकने वृद्धि पसारवी इत्यादिक गुण संजवे ठे तोपण एतो जेम आ पट ढांकेलोज शोजे ठे ए प्रकारना म्याचे करीने अतिशय लज्जा पामवा योग्यपणुं एमां रळुं ठे इत्यादि कारणे करीने ते ढांकेली वात उघादी करी देखारुवानी अमारी इच्छा नथी. ए हेतु माटे एम कळुं जे नथी वृद्धि पमाड्यो इत्यादि कळुं. वळी को-इनो कोइ बांधव पण हरो एवो संजव थये ठेते पण अतिशय दूर रवेनार घणाक लोकने ते संबंध संजवतो नथी माटे ते संबंध कहेवानी इच्छा पण नथी माटे नथी बांधव इत्यादि कळुं.

टीकाः—तैरेव प्रागुक्तसंबंधाज्ञावेन लोकवाहनयोग्यता विकलैर्लिंगिजिरेव एवेत्यव्ययमिह परिजवे ॥ ईषदर्थे पारजवे प्येवौ पम्येऽवधारण इति विश्वप्रकाशवचनात्॥ ततश्चमहान् पराजवोऽयं यत्तादृशैरपि लिंगिजिलोको बाह्यत इति ॥ बलात् हवेन नतु प्रणयेन बाह्यते वशीकृत्य स्वकार्या-णि कार्यते ॥

अर्थः—आज्ञावहन कराववाने अयोग्य एवा लिंगधारींज एज पूर्वे संबंध कहा तैमानो एके संबंध नथी, तो पण आ जगाए 'एव'

એ પ્રકારનો અવ્યય છે, તે પરાજવ રૂપી અર્થને વિષે છે કેમ જે એવ અવ્યય છે તે લગારેક એવા અર્થને વિષે પ્રવર્તે, તથા પરાજવ રૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે તથા 'તથા' નિશ્ચયરૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે એમ વિશ્વપ્રકાશ નામે કોશનું વચન છે એ હેતુ માટે અહીં પરાજવરૂપી અર્થ લેવો તેથી આ પ્રકારનો અર્થ થયો જે તેવા પણ લિંગધારીઝ આ લોક પાસે આજ્ઞા ઉપાકારે છે એટલે બલાત્કારે પણ સ્નેહથી નહિ તે શ્રાવક લોકને વડા કરીને પોતાનાં કામ કરાવે છે એવો મોટો પરાજવ કયો એમ જાણવું.

ટીકા:—અર્થ ગચ્છમહાગ્રહગૃહીતઃપ્રત્યક્ષોપલ્લખ્યમાનો જનઃશ્રાદ્ધ લોકો નસ્યોતો નાસ્તિતત્ત્વ પશુવત્ વૃષજાદિરિવ ॥
અથ રજ્જુનિયમિતનાસો વૃષજાદિર્યદૃષ્ટયા બાહ્યતે યત્રતત્ર ની-
યતે તથા લોકોપિ લિંગિવાહ્યત્વેનોપચારાન્નશ્યોત ઇત્યુચ્યતે ॥

અર્થ:—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો જન એટલે શ્રાવક લોક તે ગ-
ચ્છનો જે મોટો ગ્રામ્ય તેણે કરીને ગ્રહણ થયેલો છે. અથવા ગચ્છ
એજ મહા મોટો હુષ્ટ ગ્રહ તેણે ગઢી લીધેલો છે. કેમ જે નાકે ના-
થેલો બલદ આદિ પશુની પેઠે એટલે જેમ બલદ આદિ પશુ નાકે
નાથીને બાંધેલું હોય તેને જ્યાં પોતાની ઇચ્છામાં આવે ત્યાં જાર ઉ-
પાકારીને લઈ જાય તેમ લિંગધારીઓ આ શ્રાવક રૂપી બલદને પ-
શુને ગઢની મમતારૂપ નાકે નાથ ઘાલીને પોતાની આજ્ઞારૂપ જાર
વહન કરાવીને પોતાની નજરમાં આવે તેમ ફેરવે છે માટે ઉપચાર
થકી નાકે નાથેલા કઢીય ઢીય.

टीका:—ननुपशुवद्रज्जुबद्धनाशतया अनिशमनवरतं
तु सकृत् वारमेकं किलैवमपि कोपिवाह्येतापि॥एतदुक्तं भवति॥
किल जननवर्द्धनक्रयणाधमर्णत्वप्राग्दर्शनबांधवत्व प्रेयस्त्वप्री-
णनादिसंबन्धैर्बद्धादपि जनो वाहयितुं पार्यते लोके तथा व्यवहार
दर्शनात् ॥ लिंगिन्निस्तूदितसंबन्धानंतरेणापि यदेवं लोको
वाह्यते तन्महापरिज्व इति ॥

अर्थ:—आशंका करीने कहे ठे जे पशुनी पेठे नाके दोरहुं
बांधीने निरंतर पण कोइक काम करावे पण खरुं केम जे लोकमां तेवो
व्यवहार देखाय ठे. जे कोइए उत्पन्न कर्यो होय, वृद्धि पमारयो होय,
तेनुं करज कारयुं होय, तेणे प्रथम दीठो होय, तेनो बांधव होय,
तेनो वहालो होय, तेणे प्रसन्न कर्यो होय इत्यादि संबन्धना बळबते
तो कदापि पोतानी आझानुं वहन करावुं संजवे ठे. लोक व्यवहारथी
पण आ तो लिंगधारीजे पूर्वे कहेला संबन्ध विना पण जे श्रावक
लोक पासे पोतानी आझानुं वहन करावे ठे ए तो मोटो पराज्व देखाय
ठे. एटले मोटो अन्याय देखाय ठे.

टीका:—ननूक्तसंबन्धप्रतिबंधं विनापि सदगुरुत्वेन तेषां
मस्तिपशुवद्धोकाः कार्याणि निर्मापयिष्यन्ते ॥ नह्यनुपकृतपर-
हितरतानां गुरुणां धर्मदानोपकारस्य प्रत्युपकारः कर्तुं शक्यते॥

॥ यदुक्तं ॥

जावाणुवत्तणं तद्, सव्वपयत्तेण तेण कायव्वं,
समत्तदायगाणं, दुष्पन्नियारंजं जणियं ॥

અર્થ:—પ્રથમ વતર્ક કરીને આગલ વિશેષણરૂપ સમાધાન આપવું છે માટે કહે છે જે પૂર્વે સંબંધ કહ્યા તે વિના તે લિંગધારીને વિશે સદ્ગુરુપણું રહ્યું છે તેણે કરીને તે શ્રાવકલોક તેમનાં કાર્ય કરશે કેમ જે જેનો ઉપગાર થઈ શકતો નથી એવાને પારકું હિત કરવામાંજ આસક્ત એવા ગુરુનો જે ધર્મ દાનનો ઉપગાર તેનો પ્રત્યુપકાર એટલે તેનો બદલો વાલવાને કોઈ સમર્થ થતું નથી. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે માટે તે લિંગધારી ગુરુની આજ્ઞા માથે ઉપામી જોડે એમ જો તું કહેતો હોય તો તે ઉપર વિશેષણરૂપ સમાધાન આપીએ ઢીએ જે.

ટીકા:—અતઃપ્રાહ ॥ અત્યધમાધમૈરિતિ ॥ લોકલોકોત્તર ગર્હિતતમસાધ્વીપ્રતિસેવાદેવદ્રવ્યજઘ્ણસુવિહિતઘાતશાસનોડ્ઢા-
હપ્રભૃતિભૃરિપાપકર્મનિર્માણાદતિશયેનાધમેજ્યોપિ હીન જાતી-
યેજ્યોપ્યધમૈ રહીનૈર્યદુક્તં ॥ સંજશ્પક્ષિસેવાય દેવદદ્વસ્તજ
ક્ષલ્પેણંચ ॥ ઇસિઘાણવયણુડાદે, બોહિધાનં નિદંસિશ્ચો ॥ અતઃ
કથમેષાં સદ્ગુરુતયા લોકો વાહનીયો જ્ઞવિષ્યતિ ॥

અર્થ:—એજ હેતુ માટે તે લિંગધારી ગુરુ કેવા છે તો અધમ કરતાં પણ મહા અધમ છે એટલે નીચ કરતાં પણ મહા નીચ છે કેમ જે લોકને લોકોત્તર તેમાં અતિશય નિંદિત એવાં જે સાધ્વીની પ્રતિસેવા કરવી તથા દેવદ્રવ્યનું જઘ્ણ કરવું તથા સુવિહિતનો ઘાત કરવો, તથા શાસનના ઉડ્ઢાહ કરવો ઇત્યાદિક જે ઘણાં મહા પાપ કર્મ તેને કરવા થકી અતિશય અધમ એવા હીન જાતિવાળા પુરુષો તે થકી પણ અતિશય અધમ મહા નીચ એવા એ લિંગધારી ગુરુ છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં ક-
હ્યું છે જે સાધ્વીની પ્રતિસેવા, દેવદ્રવ્યનું જઘ્ણ, સુવિહિતનો ઘાત, શાસ-

નનો ઝડાહ એટલાં વાનાં બોધિરતનનાં ઘાત કરનાર કહ્યાં છે એ હેતુ માટે
 એ લિંગધારીએ સદ્ગુરુપણે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞાનું વહન કરા-
 વવું ક્યાંથી થાય ! નજ થાય એટલે આજ્ઞા કરવા યોગ્યજ નથી.

ટીકા:—અથૈવંવિધૈરેત્તિ: કથંતર્હિ વાહયિતું લોકઃ પાર્યતે
 અત આહ કૃતમુનિવ્યાજૈઃ ॥ પ્રપંચચતુરતયા વિશ્વાસો
 ત્યાદનેન મુગ્ધજનસ્યવિપ્રક્લિત્તયારચિતશાંતરુપમાસોપવાસ કર-
 ણાદિસુવિહિતઠગ્નિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ એવમસમંજસકારિ-
 ણોપિ લિંગિનો વિશ્રંજહેતુતથાવિધયતિરૂપપ્રદર્શનેન સુખકર
 પથપ્રરૂપણેન ચ સુખદુઃખાન્મુગ્ધાન્પ્રલોચ્ય યથેત્થં વાહયંતીતિ॥

અર્થ:—હવે એ લિંગધારી એ પ્રકારના છે ત્યારે લોક પાસે
 પોતાની આજ્ઞાનું વહન કરાવવું કેમ કરી શકે છે તો એ પ્રકારની
 આજ્ઞાકાના ઉત્તર રૂપ વિશેષણ આપે છે, જે કયું છે મુનિપણનું કષ્ટ
 તે જેમણે એવા એ છે માટે એટલે પ્રપંચ કરવામાં જે પોતાનું ચતુર-
 પણું તેણે કરીને જોડાં માણસને વિશ્વાસ ઉપજાવીને તેમને ઠગવાની
 ઇચ્છા એ ઉપરથી કયું છે શાંત રૂપ તે જેમણે ને માસોપવાસ આદિ
 જે સુવિહિતનું આચરણ તેનું મિષ જેમણે ગ્રહણ કર્યું છે એવા તેનો
 આ પ્રગટ અર્થ છે જે એ પ્રકારના અતિ જૂંદું આચરણ કરવામાં મદદ
 કપટી છે તો પણ લિંગધારી પણું છે તે વિશ્વાસનું કારણ છે માટે તે
 પ્રકારનું ચતિરૂપનું દેખાવું તેણે કરીને તથા સુખે થાય એવો
 માર્ગ પ્રરૂપવો તેણે કરીને સુખમાં લોજાયેલા એવા જોડા માણસોને
 જોજાવીને જેમ પોતાની નજરમાં આવે તેમ પોતાની આજ્ઞા તેમની
 પાસે ઉપાકારે છે.

टीकाः—यदुक्तं ॥ अवरं नियन्निपहाणा पयन्निवेसासियं
षणं रूवं ॥ सुहृदुर्लभं खड्गजणवंचणेण कप्पिति नियवित्ति ॥
अमुमेवार्थं समर्थयितुं प्रकारांतरेण लोकवाहनप्रतिकारमसं-
जावयन् सविषादमनुगुणं वैधर्म्येणार्थांतरन्यासमाह ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे एज अर्थने समर्थ
करवाने लोकने जे ए लिंगधारी ठगे ठे तेनो उपाय बीजे प्रकारे
संजवतो जणातो नथी माटे ग्रंथकार खेदसहित जेने अनुसरतो
गुण रह्यो ठे ए प्रकारनुं वैधर्मी दृष्टांते करीने अर्थांतर न्यास असं-
कारने कहे ठे.

टीकाः—नीराजकं ॥ विगतसहाङ्गैश्वर्यन्यायगोपायित
प्रजदुष्टशिक्षाशिष्टरक्षाविचक्षणज्ञपं किंराजसहितमपि नी
राजकमिव नीराजकमुच्यते हा इतिविषादे जगदुचुवनं ॥ न
ह्यन्यथोदितगुणज्ञाजि राजनि बलाद्लोकवाहनं कर्तुं लज्यते ॥
अयमाशयः ॥ यथा सगुणं राजानं विना तद्देशः प्रतिभूपमस्ति-
म्युचादिन्निरूपयते एवं संप्रति प्रौढसातिशयबहुजनापेक्ष-
णीयगणधरादिपुरुषसिंहविरहाङ्घ्रिगिजिरयं श्राद्धजनो वाह्यत
इतिवृत्तार्थः ॥ १६ ॥

अर्थः—जे आ जगत् हा इति खेदे राजा रहित होय ने
शुं एम थयुं निधणीआतुं थयुं केमजे आझाए सहित औश्वर्यपणुं
तथा न्याये करीने प्रजानुं रक्षण करवुं तथा दुष्टनी शिक्षा करवी
तथा साधु पुरुषनी रक्षा करवी तेमां चतुराश् रूप जे राजापणुं तेणे

રહિત આ જગત્ થયું છે માટે આશંકા કરીને કહે છે જે રાજા સહિત એવું આ જગત્ છે તેને રાજા રહિત હોય ને શું એમ કેમ કહો છો તો તે ઉપર કહે છે જે આ લિંગધારીઓ ઊગે છે એ મોટી સ્વેદ ઝરેલી વાત છે કેમજે જો એમ ન હોય ને પૂર્વે કહેલા ગુણસહિત રાજા હોય તો બહાત્કારે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞા મનાવે છે તે કેમ થાય ? તેમાં આ અન્નિપ્રાયં છે કે જેમ પૂર્વે કહ્યા એવા ગુણવાળા રાજા વિના તે રાજાનાં દેશ પ્રત્યે શત્રુ તથા ચોર इत्यादિક ઉપદ્રવ કરે છે તેમ આ કાઠમાં પણ મોટાને અતિશયે સહિત એવા ઘણા જનને અપેક્ષા કરવા યોગ્ય એવા ગણધર આદિ પુરુષસિંહનો વિરહ છે એ હેતુ માટે લિંગધારીઓ આ શ્રાવક જનને ઊગે છે એટલે પોતાને મનમાં આવે તેમ પ્રરુષણ કરીને પોતાના સ્વાર્થ સાધવાની વાત તેમના માથા ઉપર ચઢાવીને ઝમાવે છે એ પ્રકારનો આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૧૬ ॥

ટીકા:—અધુના લિંગિનો વૈશસં દૃષ્ટ્વાપિ કદાગ્રહાત્તત્પ્રથિત
કાપથાદઽનિવૃત્તમાનાન્મૂઢાન્દિગ્મૂઢત્વાદિના વિકલ્પયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારીઓની કરેલી પ્રત્યક્ષ હિંસા દેખીને પણ કદાગ્રહ થકી તેણે પ્રરુષણ કરેલો જે નિંદિત માર્ગ તે થકી નિવૃત્તિ ન પામેલા એટલે તે માર્ગે ચાલતા એવા મૂઢપુરુષોને દિગ્મૂઢપણું इत्यादિક દોષ છે તેન વિકલ્પ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

किं दिग्मोहमिताः किमंधवधिराः किं योगचूर्णीकृताः
किं दैवोपहताः किमंग उगिताः किंवा ग्रहवेशिताः ॥
कृत्वा मूर्ध्निपदं श्रुतस्य यदमी दृष्टोरुदोषाश्चपि ।
व्यावृत्तिं कुपथा ज्जना न दधते सूर्यंति चैतत्कृते ॥१॥

टीका:—किंशब्दाः सर्वेपि विकल्पार्थाः ॥ किममी जना
दिग्मोहः कुतश्चिददृष्टादिनिमित्तात् प्राच्यादिदिक्षु प्रतीच्यादि
त्रमस्तमिताः प्राप्ताः ॥ अयमर्थः ॥ यथा दिग्मूढाः प्राचीं प्रती-
चीत्वेनाध्यवस्यंतो लोकेन युक्त्या ज्ञापिततत्त्वाश्चपि तदध्य-
वसायान्न निर्वर्तन्त एवमेतेपि विदितकुपथदोषाश्चपि कुतोपि
हेतोस्ततोऽनिर्वर्तमानास्तत्साम्यात्तथोच्यन्ते ॥

अर्थः—आ काव्यमां सर्वे पण किं शब्द ठे ते विकल्प अ-
र्थने कहेनारा ठे तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो, जे आ श्रावक लोक
जरु पुरुषे एटले ते कोइक कारणथकी दिग्मूढ थयो के शुं एटले
कोइक अदृष्टादि कारणथकी पूर्वादि दिशाओने विषे पश्चिम
आदि दिशाओनी त्रांति थाय तेने दिग्मूढ कहीए. ते दिग्मूढपणाने
आ जरु पुरुषो पाम्या ठे के शुं ? तेनो प्रगट अर्थ आ ठे जे जेम
दिग्मूढ पुरुष पूर्व दिशाने पश्चिम दिशारूपे निश्चय करे ठे. तेने
बीजा लोक युक्तिए करीने यथार्थ समजावे ठे तोपण ते पोताना
सोटा निश्चयथकी पाठो निवृत्ति पामतो नथी. एम आ जरु पुरुषो

પણ કુમાર્ગના દોષ જાણે છે તોપણ કોણ જાણે કયા કારણ માટે તે થકી નિવૃત્તિ પામતા નથી. ઇટલે એ લિંગધારીઓના દોષ દેખે છે જાણે છે તેજ પણ તેનો ત્યાગ કરી શકતા નથી માટે તેમને દિગ્મૂઢ કહીએ ઊંચ.

ટીકા:—કિમંધાનયનહીના વધિરાઉપહતશ્રવણાઃ અંધાશ્ચ વધિરાશ્ચેતિદ્વંદ્વઃ ॥ તે કિમંધાઃકિંવધિરાશ્ચત્યર્થઃ ॥ યથાંધાદૃગ્વિકલત્વાત્સમ્યક્પંથાનમજાનાના અપથમપિ સત્પથતયાઽવગમ્ય તત્રગચ્છંતો હિતૈષિણા તત્ત્વં જ્ઞાપ્યમાના અપિ સ્વગ્રહાન્ન નિવર્તંતે યથાચ વધિરાઃ શ્રુતિવિકલત્વાદનાકર્ણયંતો દુષ્ટવૈતાલિકાદિ વચો નિંદાર્થમપિ સ્તુત્યર્થતયાવગમ્ય તદ્વાનાદૌ પ્રવર્તમાના સ્તત્ત્વં-બોધિતા અપિ સ્વનિર્વધાન્ન નિવર્તંતે ॥ એવમિમેપિ સદોષમપિ કુપથં સ્વગચ્છાદિગ્રહાન્નિર્દોષતયાવબુદ્ધ્ય તતોઽનિવર્તમાના સ્તથોચ્યંતે ॥ એવમુત્તરપદેષ્વપિ જ્ઞાવનીયં ॥

અર્થ:—વઢી તે જરુ પુરુષો શું આંધળા છે અથવા વહેરા છે કે એ લિંગધારીઓને માને છે, કેમ જે જેમ અંધ પુરુષ હોય તે સારા માર્ગને ન જાણે ને કુમાર્ગ હોય તેને પણ સન્માર્ગ પણે જાણી-ને તે માર્ગે ચાલવા માંડે ત્યારે કોશ્ક હિતેહુ પુરુષ તેને સમજાવે જે આતો કુમાર્ગ છે, માટે આ માર્ગથી પાઠો વઢ. તો પણ પોતાના કદાગ્રહથી પાઠો વંછે નહિ ને વઢી જેમ વહેરો હોય તેને કાન નથી માટે સાંજઢતો ન હોય ને તેની આગઢં કોશ્ક ડુષ્ટ લોક નિંદા કરે તે વચનને સ્તુતિરુપે જાણીને તેને સરપાવ આદિક આપવાને પ્રવર્તે, ત્યારે તેને કોશ્ક યથાર્થ વાત સમજાવે જે આ તો સ્તુતિ નથી

કરતો નિંદા કરે ઢે એમ બોધ કરે તોપણ પોતાના કદાગ્રહ થકી ન નિવૃત્તિ પામે ॥ એમ આ શ્રાવક લોકો પણ દોષ સહિત કુમાર્ગ ને પોતાના ગચ્છના આગ્રહ થકી નિર્દોષપણે જાણીને તે કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિને નથી પામતા માટે તેમને આંધળા વહેરા કહીએ ઢીએ એમ આગલ બીજાં પદને વિષે પણ જાણના કરવી.

ટીકા:—તથા કિં વશીકરણાદિદેતુ રનેકદ્રવ્યમેલકઃ પાદ પ્રલેપાદિયોગઃ તાદૃગેવ નયનાંજનાદિચૂર્ણયોગશ્ચ ચૂર્ણં તે વિદ્યેતે યેષામિતિવિગ્રહે તદસ્યાસ્તીતીન્ ॥ અયોગચૂર્ણિનો યોગચૂર્ણિનઃકૃતાઃયોગચૂર્ણીકૃતા અમૂતતજ્ઞાવેચ્ચિવઃ મસ્તકાદિષુ યોગ ચૂર્ણકેષેણ વશીકૃતા इत्यर्थः ॥ યથા કેનાપિ ધૂર્તેન ક્ષિતયોગ ચૂર્ણાઃ પુમાંસ આત્માનો હિતૈષિણ મપિ તંહિતૈષિતયા મન્યમાનાઃ કેનાપિ તત્ત્વં પ્રતિપાદ્યમાના અપિ યોગાદિપ્રજ્ઞાવેન તદ્વચનકરણાન્ન નિવર્તતે તથૈતેપિ કુપથાદિતિ પૂર્વવત્ ॥

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીઓએ વશીકરણની વસ્તુવકે આ શ્રાવક લોક વશ કર્યા ઢે કે શું ? વશીકરણનું કારણરૂપ જે દ્રવ્યનો મેળાપ જે પાદપ્રલેપ આદિક તેને યોગ કહીએ. ને તે પ્રકારનું જે નેલાંજન આદિક તેને ચૂર્ણ કહીએ તે યોગને ચૂર્ણ એ વે વસ્તુએ સહિત કર્યા ઇટલે મસ્તકાદિને વિષે યોગ ચૂર્ણ સેપવીને વશ કર્યા, ઇટલો અર્થ ઢે આ જગાએ વ્યાકરણ વિચાર જે યોગ શબ્દ તથા ચૂર્ણ શબ્દ તે બેનો ઇંદ્ર સમાસ કરીને અસ્ત્યર્થને વિષે ઇન્ પ્રત્યય લાવીને અમૂતં તજ્ઞાવ અર્થને વિષે ચ્ચિવ પ્રત્યય લાવવો, જેમ કોશ્ક ધૂર્ત પુરુષે યોગ ચૂર્ણ સેપવીને વશ કરેલા પુરુષ તે પોતાનું અહિત કરનાર

ह्वो ए धूर्त पुरुष पोतानो हितकारी माने ठे ने तेने कोइक यथार्थ बात कहे ठे जे आतो तारुं जुंजुं करनार ठे एनो संग त्याग कर. एम यथार्थ कहेनार मळे ठे तोपण ते योग चूर्णादिकना प्रज्ञावर्धी त धूर्त पुरुषनुं वचन त्याग करी शकतो नथी तेम आ श्रावक लोक एम लिंगधारीना कुमारूपी वशीकरणथकी बुटी शकता नथी इत्यादि पूर्वनी पेठे संबंध करवो.

टीका:—किं दैवेन प्रतिकूलविधिनोपहृताः सद्बुद्धिग्रंथं प्रापिताः ॥ तेहि विधिवशेन विपर्यस्तमतित्वादकृत्यमपि स्ते-
बादिकं कृत्यतया मन्वाना स्तत्त्वं प्रतिपाद्यमानाअपि दुर्दैवम-
हिम्ना ततो न निवर्तते तथैतेपि किं अंगेति पार्श्ववर्त्यामंत्रेण किं
उगिताः मंत्रादिप्रयोगेण स्वायत्तीकृताः ॥

अर्थ:—वळी प्रतिकूल दैवे एटले विपरीत अदृष्टे श्रावक लोकनी सारी बुद्धिनो नाश कयों ठे केशुं केमजे जेनुं प्रतिकूल दैव ठे तेनी विपरीत मति ठे ए हेतु माटे चोरी प्रमुख न करवानुं का-
र्यने पण करवांपणे माने ठे. तेने कोइक कहेनार मळे ठे जे आ काम करवा योग्य नथी एम यथार्थ कहेठे तोपण दुष्ट अदृष्टना महिमाये करीने तें चौर्यादिक कर्मथी निवृत्ति नथी पामता. तेम ए श्रावक पण न करवानुं करे ठे माटे एमनुं अदृष्ट वांकु थयुं के शुं! अंग ए प्र-
कारनुं पासे रहेलाने संबोधन आपे ठे जे तमो उगाया ठे के शुं! एटले हे श्रावक लोको ए लिंगधारीनुं मंत्रादि प्रयोगे करीने तमने उगी लीधा ठे के शुं !

टीका:—यथाहि केचन केनापि दुर्मात्रिकेण वशीकरणमंत्रेण तथाकृता स्तद्वचनमसमीचीनमप्यत्यंतसमीचीनतयाऽप्युपगच्छंत स्तत्त्वमवगमिता अपि मंत्रमहिम्ना न ततो निवर्तते एव मेतेपि ॥ किंचेति पक्षांतरे ग्रहैर्जुतादिजिरावेशिताः कृतावेशाविहितशरीराधिष्ठाना इत्यावत् ॥

अर्थ:—जेस कोइ दुष्ट मांत्रिक पुरुषे कोइक वशीकरणना मंत्रे करीने तेवी रीते वश कर्या होय जे तेनुं विपरीत वचन होय तेने पण सारुं करीने माने. पठी तेने कोइ पुरुष यथार्थ समजावे तो पण ए मंत्रना महिमाए करीने तेथी निवृत्ति न पामे एटले ते खोटाने पण साचुं जाणीने काळी रहे ए प्रकारे आ श्रावक लोक पण यथा ठे शुं ! .

किंच—एटलो अव्यय बीजा पढ़ने कहे ठे के वळी भूत-दिग्रहे प्रवेश कर्या ठे के शुं एटले ए श्रावक लोकना शरीरुं अधिष्ठान करीने जूत वळग्यां ठे के शुं ?

टीका:—यथा जूताद्यधिष्ठिता स्तदावेशा द्विधेयापरिज्ञानेनाविधेयमपि पितृप्रहारादिकं विदधाना स्ततो निवर्त्यमाना अपि निवर्तते एवमेतेपि सदसद्विवेकविकलतया कुपथात्र निवर्तत इति ॥ अत्रच दिग्भूटादिबहुधाविकल्पप्रदर्शनमाधुनिक आरुल्लोकानामत्यंतानिवर्त्यस्वगच्छग्रहप्रस्तवज्ञापनार्थं ॥

अर्थ:—केस जे जेना शरीरने जूतादि वळग्यां होय तेना

आवेश थकी तेने आ ते करवा योग्य ठे के आ ते करवा योग्य नथी एवं ज्ञान नथी रहतुं माटे पितादिकने पण प्रहार करवा मांके ठे त्यारे तेने कोइ तेनाथी निवृत्ति पमाववा जाय तोपण निवृत्ति पामे नहि एम आ श्रावक लोक पण सारा खोटाना विवेके रहित ठे माटे ते कुमार्गथकी नथी निवृत्ति पामता हवे आ काव्यमां घणा विकल्प देखाड्या तेनो अजिप्राय ए ठे जे आ काळना श्रावक लोको अत्यंत जेमांथी निवृत्ति न पमाय एवो पोतानो गड्डरूपी ग्रह तेणे करीने गळाया ठे एम जणाववाने अर्थे घणा विकलर कह्या ठे.

टीका:—कृत्वा विधाय मूर्ध्नि शिरसि पदं पादं श्रुतस्य सिद्धांतोक्तातिक्रमेण निःशंकतया स्वगुरुलिंगिप्रवर्त्तितासन्मार्गपोषणमेव श्रुतमूर्ध्नि पादकरणं श्रुतमूर्ध्नि पादन्यासे च तेषामिदं बीजं ॥ जगवत्सिद्धांतोद्दिनैकांतेनैव विहितानुष्ठानविधिनिष्पत्त्यादि विवेकिनां निःश्रेयसाय न विष्यति किं श्रुतेनेत्यंतं लिंगिर्जिर्युक्तं मूलपूर्वपक्षे ॥ तस्योपदेशस्य सततं तत्सकाशे श्रवणमिति ॥ एतच्चायुक्तं ॥

अर्थ:—शुं करीने ए प्रकारना थयाठे तो सिद्धांतना मस्तक उपर पग दइने केम जे सिद्धांतमां जे कह्युं तेनुं निशंकपणे उद्बलघन करवुं ने पोताना जे लिंग धारी गुरु तेने प्रवर्त्ताव्यो जे असत् मार्ग तेनुं पोषण करवुं एज सिद्धांतने माथे पग दीधो कहेवाय माटे तेमने सिद्धांतने माथे पग दीधानुं तो आ बीज ठे जे जगवत्नो सिद्धांत तो एकांतिकपणे कह्यो एवो, जे अनुष्ठान विधि तेने विषे ज ठे तात्पर्य ते जेनुं एवो नथी ए वचनथी आरंजीने विवेकीओन मोहं

जणी सिद्धांत थवे शुं ए वचन पर्यंत लिंगधारीउण जे कह्युं हतुं.
मूल पूर्वपक्षने विषे एटले पूर्वे ते उपदेशनुं ते लिंगधारीउ पासे
निरंतर सांजळवुं एतो घणुंज अयुक्त ठे.

टीका:—यतः, नवि किंचीत्याद्यागमशकलस्येद मुत-
रार्द्ध ॥ एसा तोसिं आणा, कज्जे सच्चेणहोयवमिति ॥ अस्य चा-
यमर्थः ॥ एषा जगवता माज्ञा यत् कार्यं सत्येन जवितव्यं ॥
कोर्थः कार्यं ज्ञानादित्रयं ॥ सत्यंच संयमः ॥ यथा यथा ज्ञा-
नादिकं संयमश्चोत्सर्पत स्तथातथा यतिना निर्मायं यतितव्यं॥

अर्थ:—जे हेतु माटे 'न विकिंची' इत्यादि आगमनो ककनो
लक्ष्णे ए लिंगधारीउ बोले ठे पण ते गाथानुं उत्तरार्द्ध तो आ
प्रकारनुं, ठे जे 'एसा' इत्यादि एनो आ प्रकारनो अर्थ ठे जे आ
जगवंतनी आज्ञा ठे जे कार्यने विषे सत्यपणे थवुं. तेनो प्रगट अर्थ
शो थयो ? तो आ प्रकारे थयो जे कार्य एटले करवा योग्य ज्ञानादि
त्रण ने सत्य एटले संयम ते बेय जेम जेम वृद्धि पामे तैम तेम
मायारहितपणे यतिए प्रयत्न करवो.

टीका:—यदाह ॥ कज्जं नाणार्थं, सच्चं पुण संजमो मुणे
यवो ॥ जह जह सो होइ थिरो, तहतह कायवयं कुणसु ॥ दोसा
जेण निरुज्जंति, जण खिज्जंति पुवकम्माइ ॥ सो सो मुक्कोवा
ओ, रोगावच्छासु समणं व ॥

अर्थ:—जे माटे ए बात शास्त्रमां कही ठे जे ज्ञानादि त्रण

एने कार्य कहीए ने वळी सत्य ते संयम जाणवो. ते बेय जेम जेम स्थिर आय तेम तेम कार्य करवुं. जेणे करीने दोष जाय ने जेणे करीने पूर्वे करेलां कर्म खपाय ते ते मोक्षनो उपाय जाणवो.

टीकाः—नचागमे सुखलिप्सया किंचित्सूत्रितं, किंतर्हि-
वाचता विना संयमज्ञानदियात्रा नोत्सर्पति तावन्मात्रस्यैव
विहितनिवारणस्यनिवारितविधानस्य च जगवद्भिः पुष्टालंब-
नेन कदाचित्कतया तत्रानुज्ञानात् ॥

अर्थः—आगमने विषे सुखनी लालचे कांइ पण कहुं नथी
त्यारे शुं तो जेना विना संयम ज्ञानादियात्रा वृद्धि न पामे, तेदखा
विधिनो निषेध कह्यो ठे ने निषेधनो विधि कह्यो ठे जगवते पुष्टां-
लंबन जाणीने क्यारेक करवापणे तेनी आज्ञा आपी ठे पण निरं-
तरपणे आपी नथी.

टीकाः—एवंचकथं श्रुतस्याव्यवस्था ॥ जवन्मार्गस्यचोदे-
शिकजोोजनादेः सर्वस्यापि सार्वदिकतया निस्तृंशत्वेन केवल
सुखानुज्जवोद्देशेनैव प्रवृत्तेः ॥ तथाच तस्य महासावद्यत्वेन ज्ञा-
नादियात्राहयमाणत्वात् कथं प्रामाण्यमित्यहो अकलितगुण
दोषविजागः स्वपद्मानुरागः खलानां यद्भगवन्मतस्याव्य-
वस्थापादनेन स्वमतस्योत्कर्षप्रदर्शनं । नहितेजसः सकाशात्
कदाचित् तमसउत्कर्षसंज्ञव इति ॥

अर्थः—ने जो विधिनो निषेध, निषेधनो विधि निरंतरपणे

होय तो जगवतना मार्गनी तथा उद्देशिक जोजन इत्यादि सर्व वस्तुनी व्यवस्था न रहे, केमजे सर्वने सार्वदिवपणुं थाय तेम निर्दयपणे केवल पोताने जेम सुख उपजे तेमज प्रवर्तवानुं रहेखुं ठे ए हेतु माटे वळी ते उद्देशिक जोजनादिकने महा सावधपणुं ठे तेणे करीने ज्ञानादियात्रानी हानिपणुं तेमां रहुं ठे माटे केम प्रमाणिकपणुं कहेवाय ने आतो आश्चर्य ठे जे खळ पुरुषोने जेमां गुणदोषना विज्ञाग नीकळता नथी एवा पोताना पकनो अनुराग ठे जे माटे जगवतना मतनी अव्यवस्था संपादन करवी तेणे करीने पोताना मतनुं उत्कर्षपणुं देखामे ठे पण ते एम नथी जाणता जे क्यारेय पण तेजना म्होंका आगळ अंधकारनो उत्कर्ष संजवशे? नहिज संजवे.

टीकाः—किंच तीर्थंकरगणधरपूर्वधरादिसातिशयमहा-पुरुषविरहे संप्रति तत्सिद्धांतएव नः प्रमाणं ॥ यदुक्तं ॥ नो पिङ्गामो सव्वन्नुणो सयं • न मणपज्जवजिणाइं ॥ नय चनदस दसपुव्विप्पमुहे विस्सुयसुयहेरेवि ॥ एवंपि अह्मसरणं ताणं चस्कू गइ पइवोय ॥ जयवं सिद्धंतोच्चिय,अविरुद्धो इह दिठेहिं॥

अर्थः—वळी शुं तो तीर्थंकर गणधर आदिक जे महा अतिशय वाळा पुरुष तेमनो विरह थये सते आ काळमां तेमनां सिद्धांत एज हमारे तो प्रमाण ठे जे माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—तस्य च प्रामाण्यानज्युपगमे तत्पणेतु जगवतोऽप्रामाण्याज्युपगमप्रसंगेन जवतस्तन्मूलरजोहरणादि वेषपरित्यागापत्तिः ॥

॥ યદુક્તં ॥

આણાણ્ચિય ચરણં,તબ્જંગે જાણ કિં ન જગ્ગં તિ॥આણં ચ
અણ્કંતો કસ્સાણ્સા કુણ્ણ સેસં ॥

અર્થ:—સિદ્ધાંતનું જો પ્રમાણપણું અંગિકાર ન કરો તો તેના
કહેનાર જગવંતનું પણ પ્રમાણપણું ન થવાનો પ્રસંગ થશે. તેણે ક-
રીને જગવંત છે મૂલ્ય તે જેનું એવો જે તારો રજોહરણાદિ ધારણ
કરેલો વેષ તેનો પરિત્યાગ કરવાની પ્રાપ્તિ થશે. ઇટલે જો જગવંતનું
સિદ્ધાંત નથી માનતો તો જગવંતનો કહેલો રજોહરણાદિ વેષ તેને
મૂકી દે. જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જગવંતની આજ્ઞા
પૂજ નિશ્ચે ચારિત્ર છે, માટે તે આજ્ઞા જાગે સતે શું ન જાણ્યું !
સર્વે જાણ્યું.

ટીકા:—તથાચાયં સુખાશયા જવત્કલ્પિતઃ પંથાઃ સક.
લોપિ વિશારારુતા માપયેતે ત્યહોલાન્નમિથોની વ્યાશ્રપિ-
વ્યયઃ સંવૃત્તઃ ॥યદપિ,રુગ્વિણઃ કલ્પતાં યાંતીત્યાક્ષિણ્ણકબલેન
સ્વપ્રકલ્પિતક્રિયાયાઃ સુકુમારાયા મોક્ષાંગત્વસમર્થનં તદપ્ય
સુંદરં ॥ યત એત ષ્ઠલોકાર્થ એવ માગમે વિધીયતે ॥ મહા
એવિ કિરિયાણ કોલેણારોગયં જહુવેંતિ ॥ તદ્દેવ ઇ નિઘ્વાણં
જીવા સિદ્ધંત કિરિયાણતિ ॥અત્રહિ સિદ્ધાંતક્રિયાયાએવ ચિરં-
તનમુનિક્રિયાપેક્ષયા કોમલાયા અપિ નિર્વાણાંગત્વં પ્રતિપા-
દિતં નતુ ત્વદન્નિપ્રેતોત્સૂત્રક્રિયાજ્ઞાસસ્ય ॥

અર્થ:—વઢી સુખની આશાએ જે કરવું તેણે કરીને જગ-
વંતે કરેલો જે માર્ગ તે સર્વ નાશ પામે માટે અહો આતો મોટું
આશ્ચર્ય જે લાજની ઇચ્છા કરનારને મૂલ ધનનો પણ નાશ થયો.
તેમ વઢી જે પુર્વે તમે પ્રતિપાદન કર્યું જે રોગી પણ સારા થાય ઇ-
ત્યાદિ જાવને કહેનાર શ્લોકનું બલ લઈને પોતાની કપોલ કલ્પિત
ક્રિયા સુકુમાર છે એટલે સુખ સમાધે થાય એવી છે તેને મોક્ષના
અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ શોજતું નથી કેમજે તે શ્લોકનો અર્થ
આગમને વિષે આ પ્રકારનો કહ્યો છે જે આ જગાએ સિદ્ધાંતને વિષે
પૂર્વના મહંત મુનીની ક્રિયાની અપેક્ષાએ જે સુકુમાર ક્રિયા કહી છે
તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું છે તેણે કરીને કાંઈ તારો માને-
લો જે ઉત્સુત્ર ક્રિયાજાસ તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન ઉપર
પ્રમાણ ન થયું.

ટીકા:—અતો જવદ્વિમલક્રિયાયા ઉપદર્શિતન્યાયેન
તદ્વિપર્યયપ્રસાધનાન્ન તત્શ્લોકબલેન જવત્પ્રકલ્પિતશ્રુતા
પ્રામાણ્યસિદ્ધિઃ ॥ એવંચ લિંગદેશનયા શ્રુતસ્ય મૂર્ધ્નિ પદક-
રણમસાંપ્રતમપિ કૃત્વા યદમી પ્રત્યક્ષગોચરાઃ શ્રાવકજનાઃ
સુદૃઢગત્ત્વપ્રહયંથયોદૃષ્ટો રુદોષાઅપિ સાક્ષાકૃતગુરુતરપૂર્વો-
દિત કુપથાપરાધા અપિ ॥ અદૃષ્ટ દોષાહિ વિવેકિનોપિ કુ-
પથાદપિ ન નિર્વર્તિતુમીશતે કિં પુનરન્ય ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ હેતુ માટે તે માનેલી જે ક્રિયા તેનો પ્રથમ દેસ-

કયો જે ન્યાય તેણે કરીને વિપર્યયનું સાધન કરવાપણું છે એટલે તેમાં માનેલી જે ક્રિયા તેનું સંકુન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ શ્લોકના બલે કરીને તે કલ્પના કરી જે સિદ્ધાંતનું અપ્રમાણપણું તેની સિદ્ધિ ન થઈ માટે લિંગધારીઝની દેશનાણ કરીને સિદ્ધાંતના મસ્તક ઉપર પગ મૂકવો તે અઘટિત છે તોપણ તેના કરનારા જે આ પ્રત્યક્ષ જાણાતા શ્રાવક લોકો છે તે અતિશય દૃઢ બંધાઈ છે ગઢના ગ્રહરૂપી ગ્રંથીઝ તે જેમને એવા છે માટે તે લિંગધારીઝના પ્રત્યક્ષ ઘણાક દોષ દેખે છે ને વઢી સાક્ષાત્ અતિશય મોટા પૂર્વે કહ્યા છે કુમાર્ગમાં પ્રવર્તવારૂપ અપરાધ તે જેમના એવા છે તોપણ કોઈક અદૃષ્ટના દોષે કરીને જે વિવેકી છે તે પણ કુમાર્ગમાંથી નિવૃત્તિ પામવાને સમર્થ થતા નથી તો વીજા અવિવેકી કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવાને કયાંથી સમર્થ થાય એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—વ્યાવૃત્તિમપસરણં કુપથાત્ અધિકૃતાત્ કુમાર્ગાત્ જનાઃ સ્વહિતાહિતવિવેકશૂન્યાઃ નદદતે ન ચેતસિ ધારયંતિ ન કુર્વંતીત્યર્થઃ નકેવલં વ્યાવૃત્તિં સ્વયં ન દદતે અસૂયંતિ ચક્ષુર્ણંતિ સગુણે દોષમારોપયંતીતિયાવત્ ચઃ સમુચ્ચયે એતાં કુપથવ્યાવૃત્તિં કરોતિ એતત્કૃત્ તસ્મૈ ॥ કુધદુહેર્ણ્યેત્યાદિના ચતુર્થી ॥ મહાસત્વાય કસ્મૈ ચિત્કુપથવ્યાવૃત્તિવિધાયિને ॥

અર્થ:—જે પોતાનું હિત ને અહિતનો જે વિવેક તેણે કરીને શૂન્ય એવા જરુપુરુષો કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિ પામવાને વિચાર પણ કરતા નથી એટલો અર્થ છે. કેવલ એટલુંજ નથી કરતા ત્યારે શું તો દૃષ્ટિ પણ કરે છે એટલે ગુણવાનને વિષે દોષનો આરોપ

કરે છે. ચકાર અવ્યય છે તેનો સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે. તેણે કરીને એમ અર્થ થયો જે એ કુમાર્ગથકી નિવૃત્તિ પામનાર કોઈક મહાસ-
ત્વવંત પ્રાણી તે પ્રત્યે ઝલટા ઇર્ષ્યા કરે છે. વ્યાકરણ વિચાર જે મ-
હાસત્વાય એ જગાએ ‘કુધ ડુહેર્ષ્યા’ એ સૂત્રે કરીને ચતુર્થી વિજ્ઞત્તી
થઈ છે.

ટીકા:—અત્રચોત્તરવાક્યાર્થગતત્વેન પ્રયુજ્યમાનો યચ્છ-
બ્દ સ્તચ્છબ્દોપાદાનંવિનાપિ તદર્થગમિયતિ : ॥ યથા ॥ સાધુ
ચંદ્રમસિ પુષ્કરૈઃ કૃતં, મોક્ષિતં યદગ્નિરામતાધિકં*ઈતિ ॥ તેના-
યમર્થઃ ॥ તેષાંહિ દૃષ્ટ દોષત્વાત્ કુપથાત્તાવત્સ્વયં વ્યાવૃત્તિઃ ક-
ર્તું યુક્તાઃ ॥ અથ કુતોપિદેતોઃ સ્વયં ન વ્યાવર્તંતે તદા તદ્વ્યાવૃત્તિ
કારિણિ પ્રમોદો વિધાતું સંગતઃ ॥ યત્પુનરમી દ્વયમધ્યાદેકમ-
પિ કર્તું નોત્સહંતે પ્રત્યુત કુપથનિવૃત્તિવિધાયિનિ કસ્મિન્નપિ-
હુઝોપદ્રવાય યતંતે તત્કિમમી દિગ્મોહમિતા ઇત્યાદિ યોજ્યં ॥
તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ દિગ્મૂઢાદયો હિ હિતૈષિણા વ્યાવર્તમાના
અપિ દિગ્મોહાદેવ્યાવૃત્તિ માલમેવન કુર્વંતિ ॥ એતે તુનકેવલ
કુપથાન્ન વ્યાવર્તંતે યાવતાકુપથવ્યાવૃત્તિકારિણેઽસૂચંત્યપીતિ
તેજ્યોપ્યમીકુત્સિતાઈતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—આ જગાએ નત્તર વાક્યાર્થમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ
તે તત્ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યા વિના પણ તેનો અર્થ પમાને છે જેમ
સારો ચંદ્રમા નદય પામે સતે જે કમલ મીચાયાં તે શોજાનું અધિ-
ક પણ કશું છે તે હેતુ માટે આ અર્થ થયો જે પોતે દોષદીઠા માટે
પોતાની મેલે જ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવું જોઈએ એ યુક્ત છે, ને

વઢી કોઈ કારણે પોતાની મેઢે તે કુમાર્ગથી પાહું ન વઢાય ત્યારે જે પુરુષ એ કુમાર્ગથી પાઢા વઢ્યા હોય તે ઉપર પ્રમોદ કરવો ઘટિત છે વઢી આ શ્રાવક તો એ વેમાંથી એકે પણ કરવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. ઉઢટો જે કુમાર્ગથી કોઈક નિવૃત્તિ પામે છે તેના ઉપર પણ હુઢ્ર ઉપઢ્રવ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે તે માટે આ તે શું ઢિગ્મોહ પામ્યા છે કે શું થયું છે ઢ્વત્યાદિ યોજના કરવી તેણે કરીને આ સ્પષ્ટાર્થ કહ્યો છે જે ઢિગ્મોહ પામેલા જે પુરુષ તે નિશ્ચે હિતકારી પુરુષે તેથી નિવૃત્તિ પમારુવા માંઢ્યા છે તોપણ તે ઢિગ્મોહાદિકથીજ કેવઢ નિવૃત્તિ નથી પામતા ને આતો કેવઢ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ નથી પામતા એટલુંજ નહિ ત્યારે શું તો જે એ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામે છે તે ઉપર ઉઢટા ઢ્વર્યા કરે છે માટે તે ઢિગ્મૂઢ થકી પણ આતો. અતિશે નિંચ છે. મૂંઢા છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૭॥

ટીકા:—સાંપ્રતંલિંગિદેશનયા શ્રાઢ્ઢૈરવિધિવિહિતસ્ય જિનમજ્જનસ્યાપિ ઢુર્ગતિપાતહેતુત્વપ્રતિપાઢનઢ્ઢારેણશ્રુતપથાવઢ્ઢાં ઢર્શયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારીની ઢેશનાયે કરીને શ્રાવક લોકો વિધિ રહિત જે જિનમજ્જન ઉત્સવ કરે છે તેપણ ઢુર્ગતિમાં પમવાનું કારણ છે એમ પ્રતિપાઢન કરનાર ઢ્ઢાર કરીને સિઢ્ઢાંત માર્ગની અવઢ્ઢા ઢેલામતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

इष्टावाप्तितुष्टबिष्टनटन्नटचेटकपेटकाकुलं
निधुवनविधिनिबद्धदोहदनरनारीनिकरसंकुलं ॥
रागद्वेषमत्सेरर्ष्याघनमघपंकेयनिमज्जनं
जनयत्येवचमूढजनविदितमविधिनाजैनमज्जनं ॥ १८ ॥

• टीकाः—जैनमज्जनं जगवद्भिन्नस्नात्रं कर्तुं जनयत्येव संघा-
दयत्येव नतु कदाचिन्न जनयत्येवकारार्थः ॥ अघपंके पापकर्हमे-
निमज्जनं ब्रुनं कर्म तत्कर्तृणामितिशेषः ॥ अथ कथं पुण्याय-
विधीयमानं जिनस्नात्रं पापपंकनिमज्जनाय प्रजवतीत्य-
तश्चाह ॥

अर्थः—जे जगवत्बिंबनुं स्नात्र तेज पापरूपी कादव प्रत्ये
बुझावे ठे एम अर्थ जणावनार एवकारनो अर्थ ठे, ते कोने बुझावे
ठे तो जे स्नात्र करे ठे तेने एम कर्तृपदशेष उपरथी लेवुं त्यारे हवे
अहीं आशंका करीने कहे ठे जे पुण्यने अर्थे कर्युं जे जिन
स्नात्र ते पापकादवमां बुझावने केम समर्थ थाय ? तो तेनो
उत्तर कहे ठे जे.

टीकाः—अविधिना सिद्धांतोक्तक्रमविपर्ययेण प्राक्तन
विशेषणान्यथानुपपत्त्या रात्रावित्यर्थः ॥ सिद्धांते हि रजन्यां जिन
स्नात्रं निवारितमतस्तत्र तत्कुर्वतां कथं न पातकमित्यर्थः ॥

અથ કં દોષમજિપ્રેત્ય સિદ્ધાંતે રાત્રિસ્નાત્રનિવારણમિતિ
દોષપ્રદર્શનાય હેતુગર્જનં વિશેષણત્રયં મજ્જનસ્થાહ ॥

અર્થઃ—વિધિરહિત ઇટલે સિદ્ધાંતમાં જે અનુક્રમ કહ્યો તેથી વિપરીત પૂર્વે કહેલાં વિશેષણને સાર્થક કરવાને રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરે છે ઇટલો અર્થ થયો. વિધિ રહિત ને રાત્રિ વિષે જે પરમાત્માનું સ્નાત્ર કરવું તે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારનું છે. ઇટલે સિદ્ધાંતને વિષે રાત્રિમાં જિનનું સ્નાન નિવારણ કર્યું છે એ હેતુ માટે રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ ન હોય ઇટલો અર્થ છે. હવે શો દોષ અંગિકાર કરીને સિદ્ધાંતમાં રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરવાનું નિવારણ કર્યું છે એ દોષ દેખાવવાને હેતુગર્જિત એ સ્નાત્રનાં ત્રણ વિશેષણ કહે છે.

ટીકાઃ—શ્ચાવાપ્તિ ઇત્યાદિ. ॥ શ્ચાયા વલ્લજાયા મજ્જન દર્શનમિષેણાગતાયા અવાપ્તિ મેલકસ્તયા તુષ્ટા નિઃશંકમત્રા-
થ નઃ સુરતલીલા પ્રવર્ત્યતીતિધિયા મુદિતા વિટા વેશ્યાપતયઃ
નટા નાટકાજિનયનાદિકલોપજીવિનઃ જટાઃ શસ્ત્રાદિકલાજી-
વિનઃ જોટકા માસાદિનિયમિતવૃત્તિગ્રાહિણઃ ઇષાં પેટકં સમુદાય
સ્તેનાકુલં કુજ્જિતં પ્રેયસીપ્રાપ્ત્યા સાત્વિકજ્ઞાવેનાકુલીકૃત
વિટાદિજના કીર્ણત્વાત્ મજ્જનમપ્યુપચારાદાકુલં ॥

અર્થઃ—જે એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમાં પોતાને વલ્લજ એવી જે સ્ત્રી તેની પ્રાપ્તિ થાય ઇટલે સ્નાત્ર દેખવાનું મિષ કરીને આવે-
સ્ત્રી જે પોતાની વાંઝિત સ્ત્રી તેનો સમાગમ તેણે કરીને રાજી થયેલા

ઘટલે આજ શંકાયે રહિત આપણી સંજોગ લીલા પ્રવર્તશે. એ પ્ર-
કારની બુદ્ધિવતે હર્ષ પામેલા જે વિટ કહેતાં વેશ્યાપતિ, તથા નટ
કહેતાં નાટક આદિ કळाવમે આજીવિકા કરનાર પુરુષો તથા નટ
કહેતાં શાસ્ત્રાદિક કळाવમે આજીવિકા કરનારા તથા ચેટક કહેતાં
મહિને મહિને અથવા વર્ષે જે જે પોતાની નિયમાયે આજીવિકા
બાંધી છે તેનું ગ્રહણ કરનારા એવા જે પુરુષો તેનો જે સમુદાય તેણે
કરીને કોજ પામેલું એવું સ્નાત્ર છે. ઘટલે વાંછિત સ્ત્રીની પ્રાપ્તિ થઈ
તે રૂપ ગૂંગાર રસનો હેતુ ભૂત સાત્વિક નામ અવ્યજ્જિચારી ઘટલે
ગૂંગારની પુષ્ટીનો કારણયોગ તેણે કરીને આકુલ વ્યાકુલ થયેલા જે
લોક તેણે કરીને વ્યાપ્ત થયેલું છે માટે એ સ્નાત્ર પણ નપચારથી
આકુલ થયું એમ કહેવાય.

ટીકા:—તથા નિધુવનવિધિનિબદ્ધદોહદા મોહનવિલ-
સિતવિહિતાઞ્જિલાષાઃ યા નરનાર્યઃ પુરુષયોષિત સ્તાસાં નિકરેણ
નિચષેન સંકુલં વ્યાપ્તં ॥ નારીણાંહિ પ્રાયોનિધુવનાર્થમેવ મ-
ઝ્જનાવલોકનહ્યના તત્રાગમનાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજમંતરેણ
રાત્રૌ તત્રાપ્યાગમનાસંજવાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજેન ચાન્યત્ર ગંતુ
મશક્ત્વાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમણે મૈથુનવિલાસ ક-
રવાની અઞ્જિલાષા બાંધી છે એવી સ્ત્રીને પુરુષ તેમનો જે સમૂહ તેણે
કરીને વ્યાપ્ત એવું ઘટલે બહુધા સ્ત્રીને મૈથુનને અર્થેજ સ્નાત્ર જો-
વાના કપડે કરીને ત્યાં આવવું થાય છે. એ હેતુ માટે કેમજે તે પ્ર-
કારનું કપડ કયાં વિના રાત્રિને વિષે ત્યાં આવવું સંજવતું નથી. ને

ते प्रकारनुं कपट करीने बीजी जगाए पण जवा समर्थ न थाय माटे.

टीका:—अतएवरागः कांचित् परवर वर्णिनीं प्रत्यजिषुंगः
द्वेषः स्वप्रेयसीमन्येन सह संगच्छमानां पश्यतस्तज्जिथांसा म-
त्सरः किंचित्सौजाग्येन कयाचित्संघट्टमानमालोकयतः स्वयं-
च तां कामयमानस्य तत्सौजाग्यविच्याविषा, ईर्ष्यास्विवद्वज्जा-
मन्येन सार्द्धं संलपंतीमीक्षमाणस्याऽसहिष्णुता ॥ ततो राग-
श्चेत्यादिद्वंद्वः ॥ तान्निर्घनं सांद्रं ॥ अत्रापि रागादिमद्वौकघन-
स्वान्मजनमप्युपचारात्तथा ॥

अर्थ:—एज कारण माटे राग एटले कोइक पारकी स्त्री
प्रत्ये अति आसक्ति, ने द्वेष एटले पोतानी वहाली स्त्री बीजा
पुरुष संघाथे संगम करती देखीने ते पुरुषने हणवानी इच्छा करवी
ते, तथा मत्सर एटले कोइक पुरुषे कोइक स्त्रीनी कामना करेली
एटले प्रथम बांछा करेली ते स्त्री ते विना ते करतां अधिक सुंदर
बीजो पुरुष मळ्यो तेनी संघाथे संघट्टन करती ते स्त्रीने प्रथमना
पुरुषे देखी पढी जेनी साथे संघट्टन करे ठे ते पुरुषना सौजाग्यप-
णानो नाश करवो तेनी जे इच्छा ते, तथा ईर्ष्या एटले पोतानी व-
द्वज स्त्री बीजानी संघाथे आलाप संलाप करती देखीने जे अस-
हिनपणुं थाय ते सर्वे करीने ए स्नात्र अतिशो व्याप्त ठे. रागादि पद-
नो द्वंद्व समास करवो. आ जगाए पण रागादि सहित घणा
छोक ए प्रकारना ठे पण उपचारथी ते प्रकारनुं स्नात्र कथुं.

टीका:—कामुकलोकमेलकैहि जिनद्वेषि निशमयां रागा-

દયણ્વોજ્જુનંતે નત્વણીયસ્યપિ ધર્મજ્ઞાવના ॥ તદુક્તં ॥ પ્રા-
રબ્ધે જિનવિંબમજ્જનવિધૌ મુગ્ધે નિશિ શ્રાવકૈઃ, શ્રેયોર્થં જિનમં-
દિરે સમુદિતાશ્ચિત્રં રિરંસાસ્પૃશઃ ॥ સ્ત્રીપુંસા રજ્જસાહુપાત્તસમ-
યાસ્તાંબૂલવિંબાધરા, ગાઢાલિંગનજંગિસંગમસુખં વિદંતિ નદંતિ ચ ॥

અર્થ:—રાત્રિએ જિનઘરને વિષે કામિ લોકનો મેલાવો થાય
તેમાં રાગાદિકજ ઉત્પન્ન થાય પણ અતિશય થોડી પણ ધર્મની જ્ઞા-
વના તો ઉત્પન્ન થાયજ નહિ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે જિનમં-
દિરમાં શ્રાવક લોકે સ્નાત્ર વિધિ શ્રેયને અર્થે આરંજ્યો છે એમ જે
કહેવું તે તો મહા આશ્ચર્યકારી છે, કેમજે ક્રીડા કરવાની ઇચ્છાએ
વેગે કરીને જેઠાં થયાં જે સ્ત્રી પુરુષ તે એ સમય પામીને તાંબૂલ
ઝફાળ કરવાથી લાલ હોઠ જેમના થયા છે ને પરસ્પર આલિંગનની
સ્થનાવતે સંગમનું સુખ અનુજવ કરે છે અને આનંદ પામે છે.

ટીકા:—એતદુક્તં જવતિ જિનસ્નપનં હિ સ્વસ્ય પેરેષાં ચ ડ્ર-
ષ્ટૃણારાગદ્વેષાંદિક્ષણાય વિધીયતે ॥ નિશાયાં તદ્વિધાનેંચ કામુકા-
નાંસુરતાદ્યસમંજસપ્રવૃત્ત્યાપ્રતિહતપ્રસરસ્તત્પ્રાહુર્જાવ ઇતિ કથં
સરદાયવિધાયિતા તસ્ય સ્યાત્ ॥

અર્થ:—એ વાત કહી છે જે જિન પરમાત્માનું સ્નાત્ર તે પો-
તાને તથા પરને તથા દેખનારને રાગ દ્વેષના ક્ષયને અર્થે કરીએ ઠીએ
ને રાત્રિએ તે કરે સતે તો કામી પુરુષની સંજોગાદિક ખુંખી પ્રવૃત્તિ
રોકાઈ શકાય એવી નથી માટે તે જિન સ્નાત્ર રાગદ્વેષનું
નાશ કરનાર કેમ થાય? તલહું રાગદ્વેષની વૃદ્ધિ કરનાર છે.

ટીકા:—અથાસ્તુ નટવિટાદીનાં તત્પ્રાદુર્જાવઃ કિંનશ્ચિન્નં ॥ નહેતાવતાપિ શ્રાદ્ધાનાં શ્રદ્ધા સ્નાત્રં વિદધાનાનાં તદ્જન્યપુ-
 એયહાનિરિતિચેન્ન ॥ તેષાં તત્પ્રાદુર્જાવસ્યસુરતાદિવશપ્રાદુષ્યન્ન-
 ગવદાશાતનાયાશ્ચાનંતસંસારકારિણ્યા રાત્રિસ્નાત્રકારિશ્રાવક
 નિર્બંધનત્વાત્ ॥ મજ્જનવ્યાજમંતરેણ નિશીથિન્યાં તેષાં રતાર્થ-
 મપિ પ્રાયેણ જિનજવનાગમનાસંજવાત્ ॥ એવંચ નટાદિરાગાદિ
 વૃદ્ધિનિમિત્તજ્ઞાવમાસેડુષાં શ્રાવકાણાં કથં ન મજ્જનજન્યપુ-
 એયનાશઃ ॥

અર્થ:—હવે તું એમ કહેતો હોય જે એતો નટવિટાદિક
 કામી પુરુષોની એવી પ્રવૃત્તિ થાય છે તેમાં અમારું શું ગયું? હમારું
 શું હેદાયું? એણે કરીને જે શ્રદ્ધાવશે સ્નાત્ર કરનાર શ્રાવક લોકોને
 એ સ્નાત્ર થકી થયું જે પુણ્ય તેની હાની થતી નથી. એમ તારે ન
 કહેવું કેમ જે તેનો ઉત્તર કહીએ ઢીએ જે તે કામી પુરુષોની જૂમી
 પ્રવૃત્તિની ઉત્પત્તિ થવી તેનું કારણ તે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર શ્રાવક
 છે એ હેતુ માટે ને તે કામી પુરુષો સંજોગાદિકને વિષે પરવશ થાય
 છે તે થકી ઉત્પન્ન થઈ જે જગવંતની આશાતના તેને અનંત સંસારનું
 કારણપણું છે. માટે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર એ સર્વેનો કારણિક થયો એ
 હેતુ માટે કેમ જે રાત્રિએ સ્નાત્રના મિષ વિના તેમનું સંજોગને અર્થે
 પણ બહુધા જિનમંદિરમાં આવવાનો સંજવ નથી એ હેતુ માટે ન-
 ટાદિક પુરુષોની રાગાદિકની વૃદ્ધિનું નિમિત્ત કારણને પમાકનાર
 શ્રાવક લોકોને એ સ્નાત્ર થકી કેમ પુણ્યનો નાશ ન થાય એતો થાયજ.

ટીકા:—કિંચ નટાદ્યસમંજસપ્રવૃત્તિદર્શનેન શ્રાદ્ધાનામપ્ય

विवेकिनां केषांचिदिदानीं जिनगृहे तथा प्रवृत्त्युपलंभात् ॥ तदु-
क्तं ॥ एकेण कथमकज्जंकरेण तप्पच्चया पुणो अन्नो ॥ साया बहुसपरं-
परवुच्छेत्त संयमतवाणं ॥

अर्थः—वळी नटादिकनी जूनी प्रवृत्ति देखवे करीने अवि-
वेकी केटलाक श्रावकने पण आ काळमां जिनमंदिरमां ते प्रका-
रनी जूनी प्रवृत्ति करवानुं देखीए ठीए हे हेतु माटे ते वात शा-
स्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथाच तेषां कथं मज्झानादिजन्यपुण्यगंधोपीति
चिंत्यतां सूक्ष्मधिया ॥ जगवद्भिः श्रीजिनदत्तसूरिजिरप्येनं
दोषसमूहं रात्रिस्नात्रस्योपलब्ध्य प्रतिपादितं ॥ जा रत्ती जारत्ती
मिह रइं जणइ जिणवरगिहेवि ॥ सा रयणी रयणियरस्स होअ-
कह नीरयाण मया ॥

अर्थः—वळी तमे सूक्ष्म बुद्धि करीने विचारो जे ते पुरु-
षोने स्नात्र आदिक थकी थयुं जे पुण्य तेनो गंध पण क्यांथी होय
नज होय, समर्थ एवा श्री जिनदत्त सूरि तेमणे पण ए रात्रि स्ना-
त्रनो दोष लक्ष्ने निषेध प्रतिपादन कर्युं ठे जे.

टीकाः—अह्नि जिनमज्जनविधानेन नोक्तदोषलेशस्यापि
संज्ञवः ॥ जनसमूहं दिवा तथाप्रवृत्तेर्लज्जनीयत्वेन राजनि-
ग्रहजयेनच प्रायेणासंज्ञवात् ॥ तस्माद्दिनएव जिनस्नात्रं धर्मा-
र्थिनां विधिप्रवणानां श्रेयो न निशायामिति ॥

अर्थः—दिवसने विषे जिन स्नात्र विधि करे सते तो पूर्वे कहेखा दोषनो लेश पण संजवतो नथी. केमजे दिवसने विषे लोकनी समक ते प्रकारनी प्रवृत्तिवाळाने लज्जा पामवापणुं ठे ए हेतु माटे तथा राज दंरु नो ज्ञय ठे ए हेतु माटे बहुधा ए वातनो संजव नथी. धर्मना अर्थी एवा ने विधि विषे तत्पर एवा प्राणीने दिवसमां ज जिनस्नात्र करवुं एज श्रेय जणी ठे पण रात्रिने विषे जे स्नात्र करवुं ते श्रेय जणी नथी एतो दोष जणीज ठे.

टीकाः—अत्र यद्यपीष्टावाप्तीत्यादिविशेषणंकदंबकं जिन-
गृहस्यैव संजवति न मज्जनस्य तथापि मज्जने सति तस्यैवं
विधत्वमिति मज्जनस्य प्राधान्येन विवक्षणा दुपचारेण मज्जनम-
प्येवं विशेषणानां चान्यत्र निवेशने विशेषणविशिष्ट मुक्तमिति
अन्य रात्रिमज्जनस्यात्यंतदोषतया सर्वथा निवार्यत्वं व्यज्यते॥

अर्थः—आ जगाए जो पण इष्टावाप्ती एटले वल्लज व-
स्तुनी प्राप्ती इत्यादि विशेषणनो समूह ते तो जिनमंदिरनुज सं-
जवे ठे पण स्नात्रनो संजवतो नथी तोपण जिन स्नात्र सतेज ते
जिनमंदिर ए प्रकारे थाय ठे माटे स्नात्रनुं अहिं प्राधान्यपणे कहे-
वानी इहा ठे तेथी उपचार मात्रे करीने स्नात्र पण ए प्रकारना वि-
शेषणे सहित ठे एम कह्युं. केमजे अन्य विशेषणनुं अन्य जगाए
स्थापन करे सते रात्रि स्नातने अत्यंत दोषपणे करीने सर्वथा निवा-
रण करवापणुं ठे एम सूचना करी.

टीकाः—एतेन यद्यपि कैश्चिदभिधीयते रात्रिस्नात्रेपि जग-

વતોન કશ્ચિદ્દોષઃ જિનજન્મમજ્જનસ્ય શક્રેણ તથાવિધાનાત્ ॥
તથાહિ સર્વેપિ જિનેન્દ્રા નિશીથિનીયામદ્વયસમયેવ જાયંતેતદૈ-
વચ સુરેન્દ્રશ્રામીકરગિરિશિખરં નીત્વા તાન્ સ્નપયતીતિશ્રૂયતે ॥
તસ્યચ તથાસદોષત્વે શક્રસ્તથા ન તત્કુર્વીત ॥ મહતાંહન્યથા-
કરણેતદ્દ્વોચનત્વાત્તત્પથાનુવર્તિનીનાં પ્રજાનાં દુર્ગતિપાતે નતેષાં
મહાહાન્યાપત્તેઃ ॥

અર્થઃ--જો પણ કેટલાક એમ કહે છે જે રાત્રિ સ્નાત્ર જગ-
વતનું કરે સતે પણ દોષ નથી કેમજે ઇન્દ્ર મહારાજે જિન જગવંતનું
જન્મસ્નાન રાત્રિએ કર્યું છે. એ હેતુ માટે તેજ દેખાને છે જે સર્વે પણ
જિનેન્દ્ર રાત્રિના બે પહોર સમયમાં એટલે મધ્ય રાત્રિયે જન્મે છે
ત્યારેજ ઇન્દ્ર મહારાજ મેરુ પર્વતના શિખરં ઉપર લઈ જઈને તે જિન
પરમાત્માને સ્નાન કરાવે છે એમ સિદ્ધાંતમાં સાંજઊંઘ ઠીએ માટે
રાત્રિ સ્નાત્ર કરતાં તેજ પ્રકારનો દોષ હોત તો તેમ ઇન્દ્ર મહારાજ
ન કરત. શાથી જે મોટા પુરુષ અન્યથા આચરણ કરે એટલે વિપ-
રીત આચરણ કરે તો તેમના માર્ગને અનુસરતી જે પ્રજા તેમને તો
તે મોટા પુરુષ એજ નેત્ર છે. એટલે મોટા પુરુષની આંચરણ અ-
માણે આચરણ કરવું એમજ દેખે છે એટલે જાણે છે એ હેતુ માટે તે
પ્રજાને દુર્ગતિમાં પરવું થાય તેણે કરીને તે મોટા પુરુષને મોટી હાણ
પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે એ રાત્રિ સ્નાત્ર કરવામાં દોષ નથી.

ટીકાઃ—સ્નાત્રાદિવિધાવિન્દ્રાચરિતસ્ય સર્વેરપિ જિનપથ
વર્તિન્નિઃપ્રામાણ્યોપગમાત્ ॥

॥ ચક્રુર્કં ॥

तित्थयरे बहुमाणो, अज्ज्ञासो तद्वय जीयकप्पस्स ॥
देविंदाइअणुगिइ, गंजीरपसोयणा खोए ॥

अर्थः—स्नात्रादिक विधिने विषे इन्द्रना आचरणनुं जिनमा-
गमां वरतनार पुरुषोए प्रमाणपणे अंगिकार कर्तुं ठे ए हेतु माटे
ते कथुं ठे जे. .

टीकाः—तस्मादिन्द्राचरितस्यप्रामाण्यानिशायामपि स्न-
पनं विधातव्यमिति तदपास्तं ॥ शक्रोजिनजन्ममज्जनं मेरौ-
करोतीति मन्यामहे ॥ नतु यामिनीयामद्वितयइति ॥ मेरु
शिखरे सूर्योदयास्तमयाज्ञावेनरात्रिदिवव्यवहाराज्ञावात् ॥

अर्थः—ते हेतु माटे इन्द्रनुं जे आचरण तेनुं प्रमाणपणुं ठे
माटे रात्रिए पण स्नान विधि कराववो, एम जे कहे ठे ते मत पक्ष
खंरुन कर्पो शार्थी के इन्द्र जिनजगवंतनुं जन्म स्नान मेरु पर्वतने
विषे करे ठे एम मानीए ठीए पण रात्रिना वे पद्दोर थये सते एम
नथी मानता केम जे मेरुपर्वतने विषे सूर्यनो उदय ने सूर्यनो अस्त
तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे त्यां रात्रि दिवस एवो व्यवहार नथी.

टीकाः—तथाहि ॥ प्रत्यस्तमितै तत्क्षेत्रवर्त्तिदिनकरकिरण
निकारःकालविशेषो हि रात्रिरित्युच्यते तद्विपरीतश्च दिनमिति॥
मेर्वपेक्षया स्वेरत्यंतनीचैर्वाहितत्वेन किरणानां चोपरिष्ठां तथाप्र-
सराज्ञावेनाधस्तनज्ञागस्यैवतत्प्रकाशविषयत्वात्तथाच कथं तत्र
रात्रिदिवविज्ञागः स्यात् ॥

અર્થ:—તેજ દેલામે છે જે ક્ષેત્રમાં રહ્યો જે સૂર્ય તેના કિરણનો સમૂહ આપમે સતે જે કાલ વિશેષ તે ક્ષેત્રને વિષે રાત્રિ કહી-યે, ને તે થકી જે વિપરીત કાલ વિશેષ તે દિવસ કહીએ ને મેરુ પર્વતની અપેક્ષાએ અત્યંત નીચો ગમન કરતો એવો સૂર્ય છે એ હેતુ માટે કિરણનો ઉપર તથાવિધ પસાર થતો નથી. એતો હેઠલા જાગ-નેજ તે કિરણવળે પ્રકાશ કરવાનો વિષય છે એ હેતુ માટે રાત્રિદિવસ નો વિજાગ ત્યાં કયે પ્રકારે છે ? કોઈ પ્રકારે નથી.

ટીકા:—કથં તર્હિ પ્રકાશાજાવેતન્નં દ્રાણાં જિનમજ્જનાદિ વિધિરિતિચેન્ન ॥ રત્નસાનોરધિત્યકાયાશ્ચતાપકેન નિરસ્તપૂષમ-યૂસ્વથોતેન સતતમુચ્ચરતા વહલ્લવિમલમાણિક્યશિલામરીચિ નિચયેન દેવમહિમ્ના ચ શશ્વદ્ગ્ધાસ્વરત્વાત્ ॥ એવંચેદ્રાચરિતાવઘ્નં જ્ઞેન કથં રાત્રિસ્નાત્રં સમર્થ્યમાણં ચારિમાણમંચેત્ ॥

અર્થ:—ત્યારે ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ નથી ત્યારે ઇંદ્ર જિન સ્નાનનો વિધિ કયે પ્રકારે કરે છે એમ જો તું આશંકા કરતો હોય તો તે ન કરવી કેમ જે રત્નનાં છે શિખર તે જેનાં એવા મેરુ પર્વતની ઉપલી ભૂમિને વિષે તાપ રહિત ને જેમાં સૂર્યના કિરણનો પ્રકાશ નથી ને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાન એવી જે ઘણી નિર્મલ મા-ણિક્ય રત્નની શિલાનું તેમના કિરણનો જે સમૂહ તેણે કરીને તે વઢી દેવતાના મહિમાએ કરીને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાનપણું છે એ હેતુ માટે એ પ્રકારે ઇંદ્રના આચરણનું આલંબન કરીને જે રાત્રિ સ્ના-ત્રનું સમર્થન કરવું ઘટલે સ્થાપવું તે કેમ અતિશય શોજા પ્રત્યે પામશે નહિજ પામે.

टीकाः—इतोपि न रात्रिस्नात्रं पुण्यपात्रं ॥ जगवत्प्रतिकृ-
तिपातुकसखिलपूरप्लाव्यमानस्य पिपीलीकादिजंतु संतानस्य
रक्षायतनाया रात्रौ दुःशकत्वात्, तत्प्रधानत्वाच्च जिनशासनस्य ॥

॥ यदुक्तं ॥

जयणाय धम्म जणणी, जयणा धम्मस्स पालणीचेव ॥
तबुद्धिकरी जयणा, एगंतसुहावहा जयणा ॥

अर्थः—बली हेतु माटे पण रात्रि स्नात्र जे ते पुण्यने रहे-
वानुं पात्र नथी, एटले रात्रिस्नात्र थकी पुण्य थतुं नथी. जे जग-
वाननी प्रतिमा उपर पगतो जे जळनो समूह तेषो करीने खेंचातो
जे कीकी आदिक जंतुनो समूह तेनी रक्षा जतना तेनुं रात्रिये
करवुं ते महा दुष्कर ठे एटले थइ शकतुं नथीने जिनशासनतो
जतनाप्रधान ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे जतना ठे ते
धर्मनी उत्पत्ति करनारी ठे ने जतना ठे ते धर्मनी पालन करावनारी
ठे माटे एकांत सुख करनारी जतना ठे इत्यादि.

टीकाः—किंच माजुद्वृहब्बन्देन सत्त्वसंहारकारिणां एह
मोक्षिकादिनां क्रूरजंतूना मुत्थानमिति प्राज्ञातिकं प्रतिक्रमण
मपि साधूनां मृदुस्वरेणा निहितमागमे ॥ यामिन्यां च
मज्झिमादिविधौ निरंतरगंज्जीरोदुरवाद्यमानातोद्यनिनादश्रवणेन
स्मिन्नात्मिति मन्यमानस्य तप्तायोगोलकल्पस्थासंयतजवस्य
जागरणात् ॥

અર્થ:—વઢી મોટા શબ્દે કરીને પ્રાણીનો સંહાર કરનાર જે ઘરોલી પ્રમુખ કુર જંતુનું ઝઠવું મ થાવ એટલે ન થાવ. કેમ જે સાધુને પ્રજાત કાઠનું પત્રિકમણું પણ કોમલ સ્વરે કરીને કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તો રાત્રિએ સ્નાત્ર વિધિ કરે સતે નિરંતર ગંઝીર ને મોટા શબ્દે વાગતાં જે વાદિત્ર તેના શબ્દ સાંજઢીવે કરીને આ તો પ્રાતઃકાઢ થયો કે શું એમ માનતા જે તપાવેલા લોહ જેવા કુર અસંજતિ લોકો તેમનું જાગવું થાય એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથાચ તત્કણતદારજ્યમાણાનેકપાપકર્મ નિમિત્તજાવેન કથં રાત્રિસ્નાત્રકર્તૃણાં પાપબંધો ન જવેત્ ॥ એતેન યદપિ ક્વચિત્કથાદિષુ કેષાંચિત્ સ્ત્રીપુંસાનાં ગિરિકાનાદિસ્થિતદેવગૃહેષુ નિશાયાં જિનપ્રતિમાસ્નાનાદિશ્રવણેન તદજ્યુપગમઃ સોપ્યલીકાલંબનમાત્રરુચિતાં જવતોવ્યનક્તિ મોહાર્થસ્નાનાદે રિહાધિકૃતત્વાત્ ॥ તસ્યચ સિદ્ધાંતે રાત્રૌ નિવારણાત્ ॥

અર્થ:—વઢી તે અવસરે આરંજ કર્યા જે અનેક પાપ કર્મ તેનું નિમિત્ત કારણ છે એ હેતુ માટે રાત્રિસ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ બંધન થાય એ તો થાયજ એણે કરીને જે કોણક કથાનું વિષે કોણક સ્ત્રી પુરૂષોએ કરાવેલું પર્વતના વનમાં રહ્યાં દેવમંદિર તેને વિષે રાત્રીએ જિમ પ્રતિમાનું સ્નાત્ર આદિક તેને સાંજઢીને તે વાતનો જે અંગિકાર કરવો તે પણ જુઢી વાતનું આલંબન કરનારી તમારી રૂચી છે એમ પ્રગટ કહી દેવાને છે અહીં તો મોહને અર્થે સ્નાત્ર આદિ કરવાનો અધિકાર કરેલો છે તેથી રાત્રિસ્નાત્ર સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું છે જે એ હેતુ માટે ન કરવું.

ટીકા:તથાહિ ॥ સિદ્ધાંતે સંજાતં તિન્નિ તાવર્ત્તહેષ મિતિ
 વચનાત્ સંધ્યાત્રયલક્ષણો જિનપૂજાયાઃ કાલો નિયમિતો રાત્રા-
 વપિ તદ્વિધાનેચ કાલંમિ કીરમાણં કિસિકમ્મં બહુફલં જહા ॥
 હોઈ શ્ય સવચ્ચિકિરિયા,નિયનિયકાલંમિવિન્નેયેત્યાદિના કૃષિ-
 દૃષ્ટાં તેન કાલવિધીયમાનજિનપૂજાદિક્રિયાણાંસા ફલ્યાન્નિધાનં
 • વ્યર્થ માપયેત ॥

અર્થ:—તૈજ દેશ્વાને છે જે સિદ્ધાંતમાં ત્રણ સંધ્યાનું ઉઘે
 કહી છે માટે ત્રણ સંધ્યાનું છે લક્ષણ જેનું એવો જિનપૂજાનો કાલ
 નીમ્યો છે. ને રાત્રિને વિષે તે કરે સતે, જે ક્રિયા કાઢને વિષે
 કરીએ તે ક્રિયા ફલદાયી હોય જેમ કૃષિકર્મ ઇટલે ખેતી જે
 કાઢને વિષે બહુ ફલદાયી હોય છે એમ સર્વે ક્રિયા પોતપોતાના કા-
 ઢને વિષે કરવી એમ જાણવું ઇત્યાદિ ખેતીના દૃષ્ટાંતે કરીને કા-
 ઢમાં કરેલી જે જિનપૂજાદિક ક્રિયાનું તેનું સફળપણું જે કશું છે
 તે અકાલે કરવાથી વ્યર્થપણને પામે.

ટીકા:—નચ“વિત્તિકિરિયાવિરુદ્ધો,અહવા જો જસ્સજાવશ્-
 ઞ્ચશ્તિવચનાદ્રાત્રાવપિતત્પ્રતિપાદનમિતિ વાચ્યં ॥ શ્રાવકાણાં ત્રિ-
 સંધ્યં જિનપૂજાયાદિનકૃત્યત્વેનસિદ્ધાંતેન્નિધાનાત્ ॥ તતશ્ચવિ-
 ત્તિકિરિયાવિરુદ્ધો ઇત્યાદેરયમર્થોયઃ પ્રાજ્ઞાતાદિસંધ્યાયાં વૃત્તિ-
 નિમિત્તવાણિજ્યાદિવ્યગ્રત્વાત્કથંચિદેવપૂજાયાં ન વ્યાપ્રિયતે સ
 વિનમધ્યેવ મૂહૂર્ત્તાદિનાસંધ્યા તિક્રમેપ્યપવાદતઃ પુજાંકરોતુ ॥
 નપુનરસ્યાયમર્થોયદુતાપવાદેન રાત્રૌ કરોતિ દિનકૃત્યતાહાનિ
 પ્રસંગાદિતિ ॥

અર્થ:—વઢી ‘વિત્તિ કિરિયા’ ઇત્યાદિ વચનથી રાત્રિએ પળ પૂજા આદિકનું પ્રતિપાદન થશે. એમ ન બોલવું કેમજે શ્રાવકને પળ સંધ્યાકાલને વિષે જે જિન પૂજા કરવી તે દિન કૃત્ય છે એટલે દિવસની કરણી છે તે હેતુ માટે ‘વિત્તિ કિરિયા વિરુદ્ધો’ ઇત્યાદિ. કનો અર્થ છે જે પ્રજ્ઞાતાદિ કાલની સંધ્યાને વિષે પોતાની આજી-વિકા નિમિત્ત જે વ્યાપાર તેને વિષે વ્યગ્રપણા થકી એટલે આકુ-લવ્યાકુલપણા થકી કોશ્ક પ્રકારે દેવપૂજામાં ન પ્રવર્તાય તો તે પુરુષ મધ્યાનને વિષે પળ કરે એટલે પૂજા કરવાનો જે કાલ તે છે ઘડી આદિક અતિક્રમીને પળ અપવાદથી પૂજા કરે એમ અર્થ છે પળ એમ નથી જે અપવાદ માર્ગે રાત્રિએ પળ પૂજા કરે ને જો એમ હોય તો દિનકૃત્યપણાનિ હાનિ થવાનો પ્રસંગ આવે એટલે એ પૂજ-નની દિનકૃત્ય એવી સંજ્ઞાજ ન થાય એ હેતુ માટે.

ટીકા:—એવંચ યદ્યપિવિદ્યાદિસિદ્ધ્યર્થિનાંકેષાંચિહ્નવાજ્ઞિ-નંદિત્વેનગિરિકાનનાદૌજિનસ્નાત્રાદિષુ રાત્રાવપિપ્રવૃત્તિઃ શ્રૂય-તેતથાપિ ન તદ્વચરિતમવલંબ્ય શ્રુતોક્તમજ્ઞનાદિસમયં પરિહૃત્ય રાત્રૌત દ્વિધાનેનવિવેકિનાત્મદ્રુહા જવિતવ્યમિતિ ॥

અર્થ:—જો પળ વિદ્યાદિકની સિદ્ધિને ઇચ્છનારા કેટલા જ-વાજ્ઞિનંદી પુરુષોની પર્વતના વન આદિકને વિષે રાત્રિએ પળ જિન સ્નાત્ર આદિને વિષે પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞાલાય છે. તો પળ તેનું ચરિત્ર અવલં-બન કરીને સિદ્ધાંતમાં કહેલો સ્નાત્ર આદિકનો સમય તેનો પરિહાર કરીને રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરાવવું તે વિવેકી પુરુષોને આત્મદ્રોહ છે એટલે આત્માને ઘગવાત્તણી છે માટે તે કરવું તથા ષટ્તું ઇત્યાદિ.

ટીકા:—એતેન રાત્રૌ જિનસદને બલિદાનનંદિપ્રતિષ્ઠાદિ
વિધાનમપિ પ્રત્યુક્તં ॥ પ્રાયોમજ્ઞાનેન સમાનયોગક્ષેમત્વાત્ ॥
નિશિસ્નપનોક્તદોષાણાં બલિદાનાદાવપિ સંજવાત્ ॥ કિંચિદા-
ધિક્યાચ્ચ સત્ર પ્રથમં તાવદ્બલિદાનમધિકૃત્ય તદુચ્યતે ॥

અર્થ:—એણે કરીને રાત્રિને વિષે જિનમંદિરમાં બલ્લીદાન
તથા નંદિત પ્રતિષ્ઠા इत्यादિકનું કરવું તે પણ સ્વંન કર્યું, કેમ જે
બહુધા સ્નાત્રની સંઘાથે એનું સમાનપણું સરસાપણું છે એ હેતુ માટે
એટલે યોગ ક્ષેમ સરસો છે કેમ જે પાપ સરસું લાગે છે માટે રાત્રિ
સ્નાનમાં કહેલા જે દોષ તે બલિઆદિકને વિષે પણ સંજવે છે એ હેતુ
માટે વલ્લી તે કરતાં અધિક દોષપણું છે, તેમાં પ્રથમ બલિદાનનો
અધિકાર કરીને દોષ કહે છે.

ટીકા:—ઝગવત્ પ્રવચને વિજ્ઞાવર્યાં ચતુર્વિધાહારસ્યાપિ
સંસક્તિમત્ત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥ તથાચ નિશિ જિનપુરતસ્તાદ્ગા-
હારદાનેન કથં તત્પ્રજવાસંસ્થયજીવવધજન્યઃ કર્મબંધો દાતૃણાં
ન સ્યાત્ ॥

અર્થ:—ઝગવંતના સિદ્ધાંતને વિષે રાત્રીએ ચાર પ્રકારના
આહારને પણ સંસક્તિમત્ત્વ દોષનું પ્રતિપાદન કર્યું છે માટે વલ્લી
રાત્રિએ જિન ઝગવંતની આગલ તે પ્રકારના આહારનું દેવું તેણે ક-
રીને તે થકી થયો જે અસંસ્થય જીવનો નાશ તે થકી થયો જે ક-
ર્મનો બંધ તે બલિ દેનારને કેમ ન થાય? એ તો થાય જ.

ટીકા:—તદુક્તં ॥ રાત્રૌ બલિં વૃષનિમિત્તમતીવજીવસં-
સક્તિમંતમપિ તીર્થપતે: પુરસ્તાત્ ॥ યે ઢૌકયંતિ બલિના કલિના જિ-
તાસ્તે, નૂનં શુષ્કેન તલિના મલિના અર્ધેન ॥

અર્થ:—તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે તીર્થકરના મ્હોંના આ-
ગલ્ય અતિશય જીવની સંસક્તિ દોષવાલું બલીદાન ધર્મનિમિત્ત જે પુ-
રુષ ઢોકે છે અર્પણ કરે છે. તે પુરુષ નિશ્ચે વલ્લવાન એવા કલિકાલે
જીત્યા છે પુણ્ય રહિત એવા થાય છે ને પાપવર્મે મલિન થાય છે. એટલે
રાત્રિયે બલિદાન આપતાં પુણ્ય તો થતું નથી પણ બલદું પાપ બંધાય છે.

ટીકા:—તથા લોકવિરુદ્ધોપિ અંહો અમી શ્રાવકા: સ્વયં
રાત્રિજ્ઞોજનનિષેધે પિ સ્વદેવસ્ય પુરતો નિશિચલિમુપઢૌકયંત્યતઃ
કીદૃગમીષાં રાત્રિજ્ઞોજનવિરતિરિતિસોત્પ્રાસલોકવાક્યશ્રવ-
ણાત્ ॥ આગમેપિ જગત્પુરતો વ્યારવ્યાનાવસાને સમવસરણજીવિ
રાજાદિજિ: સિદ્ધસ્ય સિદ્ધ્યરૂપસ્ય કલમતંકુલબલોર્દિવસાવોપ-
ઢૌકનપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ:—વળી એ લોકવિરુદ્ધ પણ છે, કેમજે લોક એમ બોલે
જેં અંહો આ શ્રાવક લોક પોતાને રાત્રિ જ્ઞોજનનો નિષેધ છે તોપણ
પોતાના દેવની આગલ રાત્રિયે બલિદાન આપે છે. માટે એમનું રાત્રિ
જ્ઞોજનથી વિરામ પામવારૂપ વ્રત કેવું એમ કહી ઉપહાસ કરે છે તે
જ્ઞોજન વ્રતનું સાંજઠું થાય છે. વળી આગમમાં પણ જગવંતની
જ્ઞોજન વ્યારવ્યાનની સમાપ્તિ થયે સતે સમ્મોસરણની પૃથ્વીને વિષે

સિદ્ધ કરેલા ઝંચી માંગરના તંતુલ તેનું બલિદાન રાજાદિક મૂકે છે તે પણ દિવસને વિષેજ એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહૃત્ત્રાયાવ રાયમઞ્ચો,તસ્સાસઃ પત્રરજણવર્જવા-
લિ ॥ ડુબ્બહિલ્લક્ષંમિશ્રબલિઠ્ઠમિયતંડુલાણાદયંકલમં ॥ જા-
શ્યપુણાણિયાણં શ્રલ્લંમ્ફુમિયાણ ફલગસરિયાણ ॥ કીરશ્ચલી-
સુરાવિય, તત્થેવ ભુંહંતિ ગંધાશ્ ॥

ટીકા:—દેવાર્ચનત્વાત્ બલિદાનં રાત્રાક્ષ્પુચિતં તથાચ
કિમાયાતં લોકવિરોધસ્યેતિચેત્ ન ॥ દેવાર્ચનસ્યાપિ રાત્રૌ
સિદ્ધાંતે નિષેધાત્ મહિમં ચ સૂરુગમણે કરિંતીત્યાવશ્યકચૂર્ણિવ-
ચનપ્રામાણ્યાત્ ॥

અર્થ:—વઢી દેવપૂજન છે એ હેતુ માટે બલિદાન રાત્રિએ
પણ કરવું યોગ્ય છે ને લોકને વિરુદ્ધ છે તેમાં આપણું શું ગયું ને
શું આવ્યું. એમ જો તારે કહેવું હોય તો તે ન કહેવું કેમજે દેવપૂ-
જન પણ રાત્રિએ કરવાનો સિદ્ધાંતમાં નિષેધ છે. સૂર્ય ઝગે પૂજના-
દિક મહિમા કરવો એમ શ્રી આવશ્યકચૂર્ણિના વચનનું પ્રમાણપણું
છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—લૌકિકમાર્ગેપિ રાત્રૌ સ્નાત્રદેવાર્ચનાદે નિવા-
રણાત્ ॥ તદુક્તં ॥ નૈવાહુતિ. નૈવસ્નાત્રં, ન શ્રાદ્ધં દેવતાર્ચનં ॥
દાનં વાવિહિતં રાત્રૌ, જોજનં તુવિશેષતઃ ॥

अर्थः—लौकिक मार्गमां पण रात्रिए स्नात्र तथा देवपूज-
नादिकनुं निवारण करवापणुं ठे ए हेतु माटे ते कथुं ठे जे रात्रिए
आहुती तथा स्नात्र तथा श्राद्ध तथा देवपूजन तथा योग्य एवं दान
तेट्ठां वानां करवां ने जोजन तो विशेषे करीने न करवुं.

टीकाः—अथ ज्ञावशुद्धिहेतुस्वान्निशायामपि बलिस्ना-
त्रादिविधानं संगतं ॥ तथाहि ॥ रात्रावपि जिनगृहे दुग्ध
दधिसुरजिनीविपूरेणातिनीरजीकृतजगवज्जात्रं स्नात्रं विदधते
विकचविककिलबकुलमालतीनवमालिकादिजिश्च वर्या स-
पर्या विरचयतो रुचिरचनानिर्मितजनमनोहारं स्निग्धमधुर
पक्वान्नफलोपहारंच दौक्यतः श्रद्धाबंधुरबुद्धेर्यहिणो दूरीकृत
कुगतिवासो ज्ञावोद्धासो जायते ॥ तस्यैवच सुगतिहेतुत्वेन ज-
गवतो बहुमतत्वात् ॥

अर्थः—प्रतिवादी बोले ठे, जे ज्ञावशुद्धिनुं कारणपणुं एमां
रथुं ठे माटे रात्रिए बलिस्नात्र आदिकनुं करवुं संगत ठे एटले घ-
टित ठे तेज कही देखामे ठे जे रात्रिने विषे पण घरमां दूध दही
सुगंधीमान जळ तेना समूहवजे अतिशय रजरहित कर्तुं एटले अ-
तिशय स्वच्छ निर्मळ कर्तुं ठे जगवंतनुं शरीर ते जेथी एवं जे स्नात्र
तेने करतो ने प्रफुल्ल विकस्वर जे बकुल तथा मालती तथा नवो मो-
गरो इत्यादिकनां सुंदर पुष्पवने करी जे नवी माळाओ एटले हार
प्रमुख तेणे करीने श्रेष्ठ पूजा करतो ने सुंदर रचनावने कर्तुं ठे लोकना
मननुं हरण ते जेणे एवं सुंदर मिष्ट पक्वान तथा फळ तेमनो उप-
हार एटले जेटणुं बलिदान ते प्रत्ये विस्तारतो ने श्रद्धावने सुंदर थइ

હે બુદ્ધિ જેની એવા ગૃહસ્થોને દૂર કર્યો હે કુગતિનિવાસ તે જેણે એવો
એવો જાવનો ઉદ્ધાસ થાય હે. ને તેજ પ્રકારના જાવ ઉદ્ધાસને
સુગતિનું કારણપણું હે તેથી તે જાવ ઉદ્ધાસને જગવંતે વધુ માન્યો
હે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જોચેવ જાવલેસો, સોચેવય જગવડ
વધુમઝત્તિ ॥

અર્થ:—જે કારણ માટે શાસ્ત્રમાં કશું હે જે જેથી જાવશુ-
દ્ધિ લેશ માત્ર પણ થાય તેજ જગવંતે વધુ કરીને માન્યું હે એટલે
શ્રેષ્ઠ કશું હે.

ટીકા:—ઈતિ ચેત્ તત્ર ॥ માર્ગાનુસારિણ્યાઃ કદાગ્રહરહિ-
તાયાઃ પ્રજ્ઞાપનાયોગ્યાયાએવ જાવશુદ્ધેરિદાધિકારાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

જાવશુદ્ધિરપિ જ્ઞેયા, યૈષા માર્ગાનુસારિણી ॥
પ્રજ્ઞાપનાપ્રિયાત્થં નપુનઃ સ્વાગ્રહાત્મિકા ॥
ઔચિત્યેન પ્રવૃત્તસ્ય કુગ્રહત્યાગતો, ભૃશં ॥
સર્વત્રાગમનિષ્ઠસ્ય જાવશુદ્ધિર્યથોદિતા ॥

અર્થ:—સુવિદિત ઉત્તર આપે હે એમ જો તું કહેતો હોય તો
તે ન કહે કેમ જે માર્ગાનુસારિણી ને કદાગ્રહ રહિત ને પ્રજ્ઞાપનો

करवा योग्य एटले प्ररुपणा करवा योग्य एवीज जावशुद्धिनो अहीं अधिकार ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे एज जावशुद्धि पण जाणवी के जे मार्गानुसारिणी ठे तथा जेनी प्रज्ञापना अतिशय प्रीतिकारक ठे एज जावशुद्धि सारी ठे पण पोताना कदाग्रहरूप जावशुद्धि सारी नथी केम जे जे पुरुष कदाग्रहनो अतिशय त्याग करीने उचितपणे प्रवर्त्यो ठे ने सर्व जगाए आगममां जेनी निष्ठा ठे एवाने यथार्थ जावशुद्धिनो उदय ठे.

टीका:—भवद्विवहितायाश्च जावशुद्धैः सिद्धांतविरोधी-
त्वेन मुक्तिमार्गानुसारित्वाज्ञावात् अस्मत्पूर्वजैरेतावतमने
हसंरात्रावेवंदं स्नात्रं कारितमतोऽस्मान्निरपीत्यमैवर्त्तव्यमिति
कदाग्रहग्रस्ततया प्रज्ञापनानुचितत्वाच्च कथं मुक्त्यंगता स्यादिति॥

अर्थ:—तमे कहेवाने श्हेली जे जावशुद्धि ते सिद्धांतयकी
विरुद्ध ठे माटे मुक्तिमार्गने अनुसारीपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु
माटे ने कदाग्रह जे अमारा पूर्वज वृद्धोए आटला काल सुधी रात्रि-
एज आ स्नात्र कराव्युं ठे माटे अमारेपण एज प्रकारे करवुं झ्यादि
कदाग्रहवमे सहितपणुं ठे ए हेतु माटे प्रज्ञापना करवाने अनुचित-
पणुं ठे माटे केम मुक्तिना अंगपणुं होय.

टीका:—नंदिविधानमपि रात्रौ महादोषं ॥ तथाहि दी-
क्षावर्धहिंनं दिकरणं ॥ दीक्षाच स्थूलसूक्ष्मप्राणातिपातविर-
तिविक्षणा ॥ रात्रौच प्रकाश निमित्तोज्ज्वलितभूरिदीपकरूपते-
जस्काधिकजीवानां क्षरीरस्पर्शेनव्यापदनात् प्रतिदीपेषुच निरंतरः

રં નિપતતાં લક્ષણઃપતંગાદિજંતૂનાં વ્યાપત્તિનિમિત્તજ્ઞાવાન્કીદૃશી-
દીક્ષાદાતૃગૃહીત્રોઃ સર્વવિરતિઃ ॥

અર્થઃ—તે રાત્રિએ નાંચ માંઝવી તે પળ મહા દોષને કર-
નારી છે. તેજ વાત. કહી દેવાને છે જે દીક્ષાદિકને અર્થે નિશ્ચેનાં-
થનું કરવાપણું છે ને જે દીક્ષા છે તે તો સ્થૂલ સૂદમ પ્રાણાતિપાત
તે થકી વિરામ પામવારૂપી છે લક્ષણ જે તે રાત્રિયે પ્રકાશ નિમિત્ત
ઝજ્જવલ્લ કર્યા જે ગણાક દીવારૂપ જે તેજસ્કાયિક જીવ તેનું પો-
તાની મેલે શરીરને ફરશ થવાથી નાશ થવાપણું છે એ હેતુ માટે
દીવાદીવાને વિષે નિરંતર પદ્ધતિ જે લખો પતંગિયાદિક જીવ તેના
નાશનું નિમિત્ત કારણ છે એ હેતુ માટે દીક્ષા લેનારને ને દીક્ષા આ-
પનારને સર્વ વિરતિરૂપ દીક્ષા કેવી થઈ પડે એ સર્વ વિરતિરૂપ
દીક્ષા થઈ કે સર્વ હિંસામયી દીક્ષા થઈ તે તું તારા મનમાં વિચારી જો.

ટીકાઃ—તથાચ કરેમિજંતેસામાયિકમિત્યાદિ સર્વવિરતિ-
સામાયિકસૂત્રસ્યાપિ તત્કણં શિષ્યેણોચ્ચાર્યમાણસ્ય વૈયર્થ્યપ્રસં-
ગઃ ॥ શિષ્યસ્ય દીક્ષાપ્રથમક્રણાદારન્યપ્રાણાતિપાતપ્રવૃત્તેઃ ॥
તદુક્તં ॥સવંતિ જ્ઞાણિનણં,વિરઈસ્વલુજસ્સ સવિયા નત્થિ ॥ સો-
સવવિરઈવાઈ. ચુકંઈ દેસંચસવંચ ॥

અર્થઃ—વઢી દીક્ષા લેતી વખત ‘ કરેમિજંતે ’ ઇત્યાદિક
સર્વ વિરતિ સામાયિક સૂત્રનું જે ઉચ્ચારણ શીખે કર્યું તેનું તેજ વ-
ચ્છત વ્યર્થ થવાનો પ્રસંગ આવશે કેમજે શિષ્યને દિક્ષાના પ્રથમ

क्षण्यी आरंजीनेज प्राणातिपातने विषे प्रवृत्ति थइ ए हेतु माटे ते कथुं ठे जे.

टीका:—दीक्षादातुश्च दोषसंख्यापि वक्तुं न शक्यते॥तन्नि-
क्षया तावर्ज्जतुजातव्याघातप्रवृत्तेः॥ तदहोमूढा एतावंतं पापकला-
पमात्मन्यारोपयंतोज्ञाविज्ञवन्नमणान्मनागवि न विज्यतीति ॥

अर्थ:—दीक्षा देनारने पण जे दोष थाय ठे ते दोषनी सं-
ख्या पण कहेवा समर्थ नथी केमजे ते दीक्षा आपनारनी दिक्षाए
करीने तेदखा जंतुना समूहनो नाश थवामां प्रवृत्ति थइ ए हेतु
माटे अहो आतो आश्चर्य ठे जे ए मूढ पुरुष आटलोबधो पापनो
समूह पोताने विषे आरोपण करे ठे पण आगळ थये एवुं संसारमां
त्रमण थशे तेथी लगार मात्र पण जय पामता नथी.

टीका:—तदुक्तं ॥ ज्योतिर्ज्योतितकृत्स्नदेवसदनप्रायः प्र-
दीपोच्चरद्दीपाज्जिर्चनिकुरंबचुंबनन्नवत्तंगत्पतंगैषणां ॥ निस्त्रिंशा-
निशि सूत्रयंतिकुधियो मुग्धामुधामी हहा नंदिसंदितिसन्मितां
स्वपरयोः संसार कारागृहे ॥

अर्थ:—ज्योतिः एटले ग्रह, नक्षत्र जेवुं देदीप्यमान जे
समस्त देवमंदिर तेमां घणा दीवाथी उत्पन्न थइ दिव्यकांति तेनो
जे समूह तेना स्पर्शथी जंपापात करता जे पतंगीया तथा तेनकायि
प्राणि तेना नाश करवामां तरवार समान दुष्ट बुद्धिवाळा आं मुग्ध

લોક પ્રોતાને ને પરને સંસાર રૂપ બંધી खानाना घरने વિષે નાખનારી
બંધન સમાન જે રાત્રિયે નાંદ માંઝવી તે પ્રત્યે વિસ્તાર કરે છે. એટલે
વિસ્તાર સહિત નાંદ માંઝે છે. હા ! આતો મોટી સ્વેદ ઝરેલી વાત છે
કેમજે અનેક જીવની હિંસા પ્રત્યક્ષ કરે છે. ॥

ટીકા:—અહિંદીકાદિલગ્નબલાજાવેરાત્રૌચ તદ્વાવે વિહાર-
ક્રમવદપવાદેનં કદાચિદ્રાત્રાવપિ નંદિંવિદધતાં કોદોય ઇતિચેન્ન ॥
વિહારક્રમસ્યાપવાદેન રાત્રાવપિ પ્રતિપાદનાત્તત્ર કદાચિત્તત્કરણ-
યુક્તં ॥ નંદિવિધાનસ્યચાપવાદેનાપ્યાગમે રાત્રાવનજિધાનાત્કથં-
તદ્ધિધાનં તત્ર સંગઙ્ઘેત ॥

અર્થ:—બહી દિવસને વિષે દીકાદીકનું લગ્ન બલ ન હોય ને
રાત્રિએ તે હોય ત્યારે જેમ અપવાદે કરીને રાત્રિએ વિહાર કરે છે તેમ
ક્યારેક રાત્રિને વિષે પણ નાંદ કરનારને શો દોષ છે ? એમ જો તું ક-
હેતો હોય તો તે ન કહેવું. કેમજે વિહારક્રમનું તો અપવાદ માર્ગે
રાત્રિએ પણ કરવાનું શાસ્ત્રને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે. માટે તે તો
કદાચિત્ત કરવું યુક્ત છે પણ નાંદ કરવાનું તો અપવાદમાર્ગે પણ શા-
સ્ત્રને વિષે કહ્યું નથી. માટે રાત્રિએ નાંદ કરવી કેમ ઘટતી આવે.

ટીકા:—કિંચાપવાદિક કૃત્યાનાં રાત્રિવિહારક્રમાદીનાં
સર્વેષાં પ્રાયશ્ચિત્તમજિહિતમાગમે ॥ નચ નિશિ નંદિવિધાનસ્ય
જ્ઞવત્ત્રીત્યાપવાદિકસ્યાપિ ક્વચિત્તદ્ધિધાનં શ્રૂયતે ॥ તતોવગ-
મ્યતેતાસ્ત્યપવાદેનાપિ રજન્યાં નંદિવિધાનં ॥ તથા જગવદ્દ્વાતા

દપિ રાત્રૌ તદ્વિધાનમસમીચીનં ॥ જગવતાહિ વિમલકેવલા
લોકેનાપિ તાવતાં વિનેયલક્ષણાં મધ્યાત્કસ્યચિદપિ ક્ષણદા-
યામદીક્ષણાત્

અર્થ:—વઢી શું તો રાત્રિ વિહાર આદિક અપવાદિક
કૃત્ય એટલે અપવાદ માર્ગે કરવા યોગ્ય જે સર્વે કૃત્ય
તેમનું શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત કરવાનું કહ્યું છે. પણ રાત્રિય
નાંદ માંડવાનું તમારા ન્યાયે અપવાદ માર્ગે પણ કોઈ જગાએ
પ્રાયશ્ચિત કરવાનું કહ્યું નથી તે માટે એમ જાણીએ બીજે જે અપ-
વાદ માર્ગે પણ રાત્રિય નાંદ માંડવાનું નથી. વઢી જગવંતની વંદ-
નાના દૃષ્ટાંતે પણ રાત્રિય નાંદ માંડવી તે પણ અઘટિત છે. કેમ જે
જગવંત કેવલજ્ઞાની હતા તો પણ તેમણે લાલો શિષ્યની મધ્યે કો-
ઈને પણ રાત્રિય દીક્ષા દીધી નથી એ હેતુ માટે.

ટીકા:—દિવસાશ્યં તિથ્યંદિશં પસત્યં ચેત્યાધ્યાગમવચનપ્રા-
માણ્યાત્ ॥ તત્પથવર્તિત્વાન્ન તદ્વિનેયાનામૈદંયુગીનાનાં કથં નિ-
શિતકર્તુર્યુજ્યતશ્ચિતિ ॥ એવં નિશિ જિનપ્રતિમાપ્રતિષ્ઠાયામપિ
સકલમેતદ્દૂષણજાતં વિવિચ્ય વાચ્યં ॥

અર્થ:—દિવસાદિકનું જે કૃત્ય તે દિવસને વિષે કરવું તજે
પ્રશસ્ત છે એટલે દિવસમાંજ કરવું પણ રાત્રિયે ન કરવું, ઇત્યાદિક આ-
ગમ વચનના પ્રમાણપણાથી તે માર્ગમાં રહેવાપણું છે, એ હેતુ માટે
આ કાલના જે તેમના શિષ્ય તેમને તે નાંદ આદિકનું કરવું તે

રાત્રિએ કેમ ઘટે ! એમ રાત્રિયે જિન પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠાને વિષે પણ
આ સમગ્રદોષનો સમુદ્ધ જુદો જુદો કરી વિવેકથી કહેવો.

ટીકા:—તદુક્તં॥ પ્રાહુઃષદોષપોષાયાં,દોષાયાં સાધયંતિયે॥
જિનર્બિંબપ્રતિષ્ઠાં તે, પ્રતિષ્ઠાં સ્વસ્ય દુર્ગતૌ ॥ તદેવં દોષકલાપદ-
ર્શના રાત્રૌમજ્જનાદિવિધાયિનાં પાપપંકે નિમજ્જનં જવતીતિ વ્ય-
વસ્થિતં ॥ इदं वक्ष्यमाणं च वृत्तछयं छिपदी ठंद इतिवृत्तार्थः॥१७॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઘણા દોષને પુષ્ટ કર-
નારી જે રાત્રિ તેમાં જે પુરુષ જિન બિંબની પ્રતિષ્ઠા સાથે છે એટલે
જે રાત્રિયે જિનર્બિંબની પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે પુરુષ પોતાના આત્માને
દુર્ગતિમાં સ્થાપે છે. એ પ્રકારે દોષના સમૂહ દેખીને રાત્રિસ્નાત્ર ક-
રનારને પાપરૂપી કાદવમાં પરુવું થાય છે એમ સિદ્ધાંત થયો. હવે આ
કાવ્યનું વૃત્ત તથા આગલ કહીશું એ કાવ્યનું વૃત્ત એ બે છિપદી ઠંદ
નામે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—સાંપ્રતં પ્રસંગેન મજ્જના દન્યસ્યાપિધર્મકૃત્યસ્ય વિ-
ધિરહિતસ્ય સંસારનિમિત્તત્વં પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે આ પ્રસંગને વિષે સ્નાત્ર વિના પણ જે વિધિર-
હિતધર્મકૃત્ય તેને સંસારનું નિમિત્તપણું છે એમ પ્રગટ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनमतविमुखविहितमहिताय न मज्जन मेव केवलं ।
किंतु तपश्चरित्रदानाद्यपि जनयति न खलु शिवफलं ॥
अविधिविधिक्रमा ज्जिनाज्ञापिह्यशुभशुभाय जायते ।
किंपुनरितिविम्बनैवाहितहेतु न प्रतायते ॥ १९ ॥

टीकाः—जिनमतविमुखविहितं जगवदागमवैपरीत्य
निर्मितं मज्जनमेव स्नपनमेव केवलमेकं अहिताय संसाराय न
जवति स्नानमेवैकमविधिविहितं संसारकारणमिति नास्ति किंतु
किंतर्हि तप्यंते धातवोऽशुभ कर्माणि वानेनेति तपोऽब्रह्मनादि ॥

अर्थः—जगवानना आगमयी विपरीत कर्तुं जे स्नात्र
तेज केवल कहेंतां एक संसारजणी थाय ठे एम नयी, शुं त्यारे तो
बीजुं पण ए प्रकारे ठे जे तप जेणे करीने शरीरना धातु तथा अ-
शुभ कर्म तपावीए ते तप कह्यीए. अशनादिक ते पण आगम विरुद्ध
करे तो संसारने अर्थ थाय ठे.

टीकाः—यद्युक्तं ॥ मज्जास्थिरुधिरपल्लरसमेदःशुक्राण्यने
न तप्यंते ॥ कर्माणि चा शुभानी त्यतस्तपो नाम नैरुक्तं ॥ तथा
चारित्रं सर्वविरतिः दानं पात्रे पुन्यायार्जितशुद्धजक्तादिवित्त-
रणं ॥ आदिशब्दाद्भिन्नवैयाहृत्यादिग्रहः ॥ ततस्तपश्चेत्यादि
रुद्धगर्जो बहुव्रीहि ॥ ततश्चैवमाद्यप्यनुष्ठानं जिनमतवैपरीत्य

વિહિતં ન કેવલં મજ્જન મિત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥ ન સ્વભુ નૈવ જન
યતિ સંપાદયતિ શિવફલં મુક્તિરુપં ફલં ॥

અર્થઃ—હેવે તે તપ શબ્દનો અર્થ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે જેણે
કરીને શરીરના સાત ધાતુ જે મીજો, હાડકાં, રુધિર, માંસ, રસ, મેદ,
વીર્ય એ સર્વ તપે છે ને વઢી અશુભ કર્મને તપાવે તેથી તપ એવું નામ નિ-
રૂક્ત કહ્યું છે એટલે એ પ્રકારનો તપ શબ્દનો અર્થ રુષિના વચનથી
જાણવો. વઢી ચારિત્ર એટલે સર્વ વિરતિરૂપને દાન એટલે પાત્રને વિષે
ન્યાયવચ્ચે ઉપાર્જન કર્યું જે યજ્ઞપાન તેનું આપવું. આદિ શબ્દથી
વિનય તથા વીયાવઢ ઇત્યાદિકનું ગ્રહણ કરવું તે હેતુ માટે તપશ્ચ
ઇત્યાદિ ઇંદ્ર સમાસ ગર્જિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો, માટે એ પ્રકારનું
જે જે અનુષ્ઠાન આદિક પણ જિન મતથી વિપરીત કરેલું હોય તે
પણ ગ્રહણ કરવું કેવલ સ્નાત્રજ નહિ એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે માટે
તે તે અનુષ્ઠાન મુક્તિ રૂપિ ફલને નથી જ ઉત્પન્ન કરવું.

ટીકાઃ—અથ કસ્માદેવમિત્યત આહ ॥ હીયસ્માત્ અવિ-
ધિવિધિક્રમાત્ સિદ્ધાંતાનુક્તતદુક્તપ્રકારેણ જિનાઙ્ગાપિ જગવ-
જ્ઞાસનોક્તાનુષ્ઠાનમપિ અશુભશુભાય અશ્રેયઃ શ્રેયસે ॥ ઇંદ્રૈકવ-
ક્લાવાદત્રૈકવચનં ॥ જાયતે સંપદ્યતે ॥ યથાસંખ્યેનાત્રયોજના ॥
તેનાયમર્થઃ ॥ કિલજિન પૂજાતપઃપ્રજૃતિ પ્રવચનપ્રસિદ્ધં જિ-
નાઙ્ગા ॥ જગવતા નિશ્રેયસ સાધનત્વેન જ્ઞાપિતત્વાત્ ॥ તથાચ ત-
દપ્યવિધિક્રમેણ કાલેસુજ્જૂષણમિત્યાદ્યુક્તવિધિપર્યયેણક્રિય-
માણમશુભાય જવતિ ॥ વિધિક્રમેણતુ સંધ્યાત્રયારાધનશુચિજૂત-

ત્વાદિનાતદેવ શુભાય ॥ વિધ્યં વિધિજ્યાંઝગવદાઙારાધનાનારા-
ધનયોરેવ મોક્ષસંસારફલત્વાત્ ॥

અર્થ:—હવે શ્યા માટે એમ કહો ઠો એવી આશંકા ધારીને
ઉત્તરરૂપ કહે છે જે જે હેતુ માટે અવિધિક્રમ ને વિધિક્રમ થકી ઇટ-
લે સિદ્ધાંતમાં ન કહેલા પ્રકારવડે ને સિદ્ધાંતમાં કહેલા પ્રકારવડે
જિન જગવંતના શાસનમાં કહેલું અનુષ્ઠાન પણ અશુભને અર્થે તથા
શુભને અર્થે ઇટલે અશ્રેય જાણી તથા શ્રેય જાણી થાય છે. અનુક્રમે
આ જગાં શબ્દોની યોજના કરવી. તેણે કરીને આ પ્રકારે અર્થ
થાય છે જે જિનપૂજા તથા તપ આદિ આગમ પ્રસિદ્ધ જે છે તે જિન
જગવંતે મોક્ષ સાધનપણે કહ્યું છે. માટે વળી તે પણ અવિધિ ક્રમે
કરીને ઇટલે યથાકાલે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ વિધિ કહ્યો છે તેથી
વિપરીત જે કર્યું તે સર્વ અશુભ જાણી થાય છે ને વિધિક્રમે કરીએ
તો ઇટલે ત્રણ સંધ્યાકાલે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ જે વિધિક્રમ તેણે
કરીને જે કર્યું તે શુભ જાણી થાય છે. ઇટલે વિધિ ને અવિધિ જે
જગવંતની આજ્ઞા પ્રમાણે આરાધના કરવી ને જગવંતની આજ્ઞા વિ-
નાની આરાધના કરવી તે બેનેજ મોક્ષફલ તથા સંસારફલ એ બેનું
આપવાપણું છે એ હેતુ માટે. જાવાર્થ:—જે જગવંતની આજ્ઞારૂપ જે જે
વિધિ તેણે કરીને જે આરાધના કરે છે તેને મોક્ષ ફલ થાય છે ને
જે જગવંતની આજ્ઞા રહીતરૂપ જે અવિધિ તેણે કરીને જે આરાધના
કરે છે તેને સંસાર ત્રમણરૂપ ફલ થાય છે

ટીકા:—યદાહ ॥ જહચેવઝમોક્ષફલાઆણા આરાહિયા-
જિર્ણિદાણં ॥ સંસારદુસ્કફલયા,તદ્દેવ વિરાહિયા હોઈ ॥

અર્થઃ—આ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જિનેંડ ચગવંતની આજ્ઞા આરાધન કરવાથી નિશ્ચે મોક્ષ થાય ને તેજ આજ્ઞા વિરાધવાથી દુઃખ જેનું ફલ છે એવો સંસાર થાય છે

ટીકાઃ—અથવા જિનાજ્ઞાપવાદિકી આધાકર્મજોજનાદિકા ક્રિયા ॥ સાપ્યવિધિક્રમેણ સંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના અશુચ્ચાય વિધિક્રમેણ વાઽસંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના શુચ્ચાયેતિ ॥ કિંપુનરિત્યાદિવાક્યં કાકાયોજ્યં ॥ અત્રચ કિમિત્યાદ્યેષે પુનરપિ વાક્યજેદે ઇતિપ્રકરણે ॥ તેનૈષાપ્રકૃતા રાત્રિજિનમજ્ઞાનાદિકા ક્રિયાવિરૂંબનૈવ પ્રવચનાપ્ર ત્રાજનૈવ લોકોપદ્દાસાસ્પદં ॥ નત્વેષા જિનાજ્ઞાપીત્યેવકારાર્થઃ ॥

અર્થઃ—જે જિન ભગવંતની અપવાદ માર્ગે જે આધાકર્મ જોજનાદિકનું કરવું તે રૂપ આજ્ઞા તે પણ અવિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ ઠતાં પાઠી હોય તો અશુચ્ચ જાણી થાય છે, ને જો વિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ નહિ થતાં ગ્રહણ કરેલી હોય તો શુચ્ચ જાણી થાય છે તો રાત્રિસ્નાત્રાદિકનું શું કહેવું એ તો અશુચ્ચ જાણી થાયજ. એમ એ વાક્ય કાકુ અર્થવચ્ચે જોરવું. આ જગાએ ‘કિં’ એટલા પદનો આદ્યેષ અર્થ કરવો. ને ‘પુનરપિ’ એ પદનો વાક્ય જેદરૂપ અર્થ કરવો ને ‘ઇતિ’ અવ્યયનો આ પ્રકરણને વિષે એટલો અર્થ કરવો. તેણે કરીને આ કહેવાને આરંજ કરેલી જે રાત્રિએ જિન સ્નાત્ર આદિક કરવાની ક્રિયા તે વિરૂંબના માત્રજ છે એટલે પ્રવચનની હલકાશ કરનારીજ છે તિરસ્કાર કરાવનારી છે ને છોકને ઉપદ્દાસ કરવાનું

સ્થાનક છે ને એ જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ નથી એમ એવકારનો અર્થ છે એટલે એ વાત નિશ્ચે એમજ છે.

ટીકા:—અહિતહેતુ: સંસારનિબંધનં ન પ્રતાયતે ન વિસ્તાર્યતે ॥ કિંત્વહિતહેતુત્વેન પ્રત્યાખ્યાપ્યત એવ ॥ તદુક્તં ॥ રાત્રિસ્નાત્રવિધાપનાદિજિરહો સંસારપદ્ધત્યાં હઠાત્પાશ્વસ્થાદિ મલ્લિ મ્બુચૈ વૈક્લિતયા ડામીયમાનં જનં ॥ દૃષ્ટ્વા સંપ્રતિ શુરુદેશનમિષાવ્યે પૃત્કૃતિં કુર્વતે. ધન્યૈસ્તૈ: શિતધામ ધામવિશદં જૈનં મતં ભૂષિતં ॥

અર્થ:—સંસાર બાંધવાનું કારણ છે એનો વિસ્તાર નથી કરતા ત્યારે શું કરીએ ઢીએ તો એ અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પ્રત્યાખ્યાનકરીએ ઢીએ એટલે એ રાત્રિસ્નાત્રાદિક કોઈ દિવસ ન કરવાં એમ પચક્ષાણજ કરીએ ઢીએ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે પાસથ્યાદિક ચોર લોકો બઢવાન છે એ હેતુ માટે સંસારરૂપી લૂટવાની જગ્યા પ્રત્યે આ લોકને હઠાત્કારે લઈ જતાં દેહીને આ કાઢમાં શુરુ દેશનારૂપી મિષવેરે તે તે પાસથ્યાદિક પાસેથી જે ઢોઢાવે છે તે ચંદ્રકાંતિ જેવાશીતલ પુરુષોને ધન્ય છે ને તેણે કરીનેજ આ જૈનમત શોજિત છે,

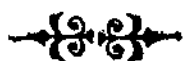
ટીકા:—इदमुक्तं जवति ॥ जिनाज्ञापि तपः प्रभृतिका आपवादिकाधाकर्मज्ञोजनादिका वा यदा अविधिना विधीयमाना जवफला तदा किंपुनरस्यापि विरुंबनाया:सर्वथा जिनवचन बाह्याया रात्रिमज्जानादि कायावक्तव्यं ॥ सुतरामेषा जवहेतुरेव ॥ अतोऽहितहेतुत्वेन प्रत्याख्यापते ये न सा तथा प्रत्याख्याप्यमाना

કસ્યાપિ પુણ્યાત્મનઃ સ્વતો નિવર્તનાય પ્રજવતીતિવૃત્તાર્થઃ॥૧૭॥

અર્થઃ—એમાં આ પ્રકારનો પ્રગટ અજિપ્રાય કહ્યો છે જે જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ તપ આદિક અપવાદ માર્ગ સંબંધી છે અથવા આધાકર્મ્મ જોજનાદિકની આજ્ઞા પણ અપવાદ માર્ગે છે ને ક્યારે અવિધિવત્તે ત્યારે તે પણ સંસાર ફલને આપનારી છે ત્યારે તો સર્વથા જિનવચન બાહ્ય એવી આ રાત્રિસ્નાત્ર આદિક વિમંબના સંસારફલ-ને આપે એમાં શું કહેવું અતિશયજ સંસારનું કારણ છે એ હેતુ માટે અદ્વિતનું કારણ છે એમ જાણીને પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ એટલે નિષેધ કરીએ ઢીએ જે હેતુ માટે તે નિષેધ દેખી કોઈ પણ પુણ્યાત્મા પો-તાની મેલે નિવૃત્તિ પામશે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૯॥

ટીકાઃ—શ્વદાનીં નિર્વાણકારણમપિ નિસર્ગેણજિનગૃહા-
દિનિર્માણં ગૃહિણઃકુમતાદિલેશસ્યાપ્યનુવેધાદ્ભવહેતવે જવતી-
ત્યેતદ્દર્શનાયાહ ॥

અર્થઃ—હવે સ્વજ્ઞાવથી મોહનું કારણ એવું જે જિનગૃહ આ-
દિકનું નિપજાવવું તે પણ ગૃહસ્થને કુમત આદિકના લેશનો પણ
અનુવેધ થવાથી એટલે કુમતનો મિશ્રજ્ઞાવ થવાથી સંસારના કારણ
જાણી થાય છે એ દેખાતુવાને કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनगृहजिनविंबजिनपूजनजिनयात्रादिविधिकृतं ।
दानतपोव्रतादिगुरुभक्तिश्रुतपठमादिचादृतं ॥
स्यादिह कुमतकुगुरुकुग्राहकुबोधकुदेशनांशतः
स्फुटमनत्रिमतकारि वरजो जनमिव विषलवनिवेशतः ॥१॥

टीकाः—जिनगृहं परमेश्वरजवनं जैनविंबं जगवती प्रति-
मा जिनपूजनं जगवत्प्रतिमायाः कुसुमादिजिरज्यर्वनं जिनयात्रा
जिनानुप्रतीत्याष्टाहिकाकदयाणकरथनिष्क्रमणादिमहामहकरणं

अर्थः—जिनेश्वर जगवंतनुं मंदिर तथा जिनप्रतिमा तथा
जगवाननुं पुष्पादिकवदे पूजय तथा जिन जगवंतने उदेशोने अ-
ष्टाहिका उत्सव करवा तथा कदयाण रथयात्रा इत्यादि महामहो-
त्सव करवा.

टीकाः—यदुक्तं ॥ जत्तामहूसवोखनु, उद्दिस्सजिणे स'की-
रई जोव ॥ सो जिणजत्ता जन्नइ तीएविहाणं उ दाणइ ॥ ततो जि-
नगृहं चेत्यादिछंदगर्जोवहुव्रीहिरेवभुतरययोरपि ॥ आदि
ग्रहणाज्जिनवंदनप्रतिष्ठादिग्रहः इहचासकृज्जिनपदोपादानं
जगवतोऽत्यंतभक्तिगोचरतया तदुद्देशेन विधिना गृहादिनिर्मा-
पक्षस्य परममुक्त्यंगत्वरूपापनार्थं ॥ एवमादि धर्मकर्मजात-
भित्तियेषः ॥

અર્થ:—પઠી જિનમૂહ, જિનર્થિવ, જિનપૂજન, જિનયાત્રા એ સર્વ પદનો ઇંદ્ર સમાસ ગર્જિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો એમ આગલાં જે બે પદ તેને વિષે પણ તેમજ સમાસ કરવો ને આવી શબ્દને ગ્રહણ કર્યો છે એ હેતુ માટે જિનવંદન તથા પ્રતિષ્ઠા इत्यादિકનું ગ્રહણ કરવું. આ જગાએ વારંવાર જિનપદનું જે ગ્રહણ કરવું તે તો જગવંતની અત્યંત જ્ઞાતિનું પ્રગટ કરવું તેણે કરીને જે જગવંતને હૃદયે શીને વિધિ સહિત જિન મંદિરનું નિષ્કાવવું તેને પરમ મુક્તિનું અંગપણું છે એમ જણાવવાને અર્થ છે. સર્વ ધર્મકર્મનો સમૂહ એજ પ્રકારે છે એમ ઉપરથી શેષ લેવું.

ટીકા:—વિધિના શ્રુતોક્તેન પ્રકારેણ કૃતં નિર્માપિતં ॥
તથાહિ ॥ જિનમૂહનિર્માપણવિધિઃ શુદ્ધભૂમિપરિગ્રહાદિકઃ ॥
યદુક્તં ॥

જિણજવણકારણવિહી સુદ્ધા જૂમીદલંચક ઠાઠ ॥
ત્રિયગાણસંધાણં સાસયવુદ્ધીય જયણાય ॥

અર્થ:—જે શાસ્ત્રમાં કહેલો જે વિધિ તે પ્રકારે કર્યું હોય તેજ કહી દેવાને છે જે જિનમંદિરને નિષ્કાવવાનો વિધિ આ પ્રકારનો છે જે શુદ્ધ જૂમિનો પરિગ્રહ આદિક, તે શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે.

ટીકા:—તદ્વિધાપના નંતરં ચૈતસ્મિન્નપિશિલાપિત્તલાદિ ઘટિતસતિરૂપકેસંપ્રતિજગવદ્ધિરહેતુજ્ઞાનધ્યાસોપ્યતપૂજયામીતિ પ્રણિધાનેન શ્રાદ્ધસ્ય જગવદ્ધિર્નિર્માપણં ॥ તન્નિર્માપણે વિધિર્મં

સૂક્ષ્મભારસ્યદાનાદિસન્માન પૂર્વવિજ્ઞવૌચિત્યેન ઘટિતાર્થિવ
મૂલ્યસમર્પણં ॥

અર્થ:—એ શાસ્ત્ર પ્રમાણે જિનમંદિર કરાવ્યા પછી એ મંદિરને વિશે શિલાની તથા પિત્તલની ઇત્યાદિકની ઘમેલી જે પ્રતિમા તેને વિશે ભગવંતના ગુણનો અધ્યારોપ કરીને કેમ જે હાલ કાલમાં જ મવંતનો વિરહ છે એ હેતુ માટે તેને પૂજું તું એ પ્રકારના પ્રણિધાને કરીને શ્રાવકને જગવદ્દિવનું નિપજાવવું. તે નિપજાવવાનો વિધિ તો આ પ્રકારનો છે જે સૂત્રધારને ઇટલે પ્રતિમાના ઘરનારને દાનાદિ સન્માનપૂર્વક પોતાના વૈજવને ઘટિત ઇટલે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે વિંબ ધરવાનું મૂલ્ય આપવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ શ્વ સુરુબુદ્ધિજોગા કાલે સંપૂજ્જણ ક-
ત્તારં ॥ વિજ્ઞવૌચિયમપ્પિજ્ઞા મૂલં અણહસ્સ સુહજાવો ॥

અર્થ: ॥ ટીકા ॥ તેદેવં જિનર્થિવે વિધિના નિર્માપિતે પ્ર-
તિષ્ઠાપિતેચાયં પૂજનવિધિઃ ॥ સંધ્યાત્રયે વિધિના શુચિ ચૂત્વા
જગવદ્દિવંશ્રદ્ધાવાન્ પુષ્પાદિઞ્જિરર્ચયતિ ॥ તદુક્તં ॥ કાલે સુહ
જ્ઞણં વિસિઠપુષ્પાદિર્વિદિણાત્ ॥ સારથુશ્ચુત્તગર્હ
જ્ઞિણપૂઆ હોઃ કાયવા ॥

અર્થ:—તે જિનર્થિવે એ પ્રકારે વિધિયે કરીને નિપજાવેસતે પ્રતિષ્ઠા કરે સતે આ પ્રકારનો પૂજન વિધિ છે, જે ત્રણ સંધ્યાકાલને વિશે વિધિયે કરીને પવિત્ર થઈને શ્રદ્ધાવાળે પુરુષ જે તે પવિત્ર થઈને જગવદ્દિવને પૂજે છે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—તથાચ તત્રચ કલ્યાણકાદિ દિનેષુયાત્રા પ્રસ્તૂયતે ॥
તત્રચાયં વિધિઃ ॥ યથાશક્તિદાનતપશ્ચરણશરીરવિનૂષાજિન
ગુણગાનવાદિત્રાદિકરણં ॥ યદાહ ॥ દાણં તવોવહાણં સરીર
સક્કાર મોજદાસત્તિં ॥ ઉચિયંચ ગીયવાશ્યથુશ્ચુન્નાપિ
ઘણાંય ॥

અર્થ:—વઢી કલ્યાણ આદિક દિનને વિષે જે યાત્રા કહી છે
તેમાં પણ આ પ્રકારનો વિધિ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દાન તથા
તપશ્ચર્યા શરીરની શોજા જિનગુણનું ગાન તથા વાદિત્ર સહિત
ઝત્સવાદિકનું કરવું તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા—તથા દર્શનતપસીપૂર્વ વ્યાખ્યાતે વ્રતાનિ સ્થૂલ
પ્રાણાતિપાતવિરમણાદીનિ ॥ આદિશબ્દા દ્વિચિત્રાગ્નિગ્રહગ્રહઃ ॥
તત્તોદાનં ચેત્યાદિઠંઠઃ ॥ તથા ગુરોર્ધર્માચાર્યસ્ય જ્ઞક્તિઃ શુશ્રૂષા
આગત્ત્વદગ્નિમુલ્લગમનોસ્થિતાગ્ન્યુત્થાનગત્ત્વદનુગમનિશ્રામણા વિ-
શુદ્ધજ્ઞકપાનાદિદાનચિત્તાનુરંજનાદિકા ॥

અર્થ:—દર્શન ને તપ તે બેનું પ્રથમ વ્યાખ્યાન કર્યું છે ને
વ્રત તે સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિક જાણવાં ને આદિશબ્દથી
નાના પ્રકારના અગ્નિગ્રહ ગ્રહણ કરવા, ત્યાર પછી દાન આદિક શ-
બ્દનો ઇંઠુ સમાસ કરવો. વઢી ગુરુ જે ધર્માચાર્ય તેની જ્ઞક્તિ તેમ-
ની સેવા કરવી. ઇટલે તે જ્યારે આવે ત્યારે સન્મુલ્લ જવું ને તે ઘટે
ત્યારે ઘડું થવું ને તે જાય ત્યારે પઢવાને જવું તથા વિસામ્મો કરાવવો
તથા વિશુદ્ધ જ્ઞક પાન આદિક દેવા ને તેમના ચિત્તને પ્રસન્ન કરવું
આદિક તે જાણવી.

टीका:—यदुक्तं॥ अहंवा विगुरु समस्तदायगा ताण होइ सु-
स्मृसा ॥ इंताणजिमुहगमणं उत्थाणं उत्थिएसुं च ॥ विस्सा-
मणाइसम्मं वियाणणुवयण मेव जंताणं ॥ संपाकणमेयाणंस-
मिष्ठियाणं विसुद्धाणं॥जावाणुवत्तणं तह सवपयत्तेण ताण काय-
व्वंसम्मत्तदायगाणं दुप्पमियारं जउं जणियं॥श्रुतपठनं सिद्धांता-
ध्ययनं ॥ आदिग्रहणातदर्थश्रवणमननादिग्रहः ॥ एतच्चविवे-
किनाविशेषेण विधेयमेतत्पुरस्सरत्वात् सकलप्रागुक्तजिनगृहादि-
करणविधिप्रतिपत्तेः ॥ यदाह ॥ अत्रेसि पवित्तीए निबधणं होइ
विहिसमारंजो सासुत्ताउं नज्जइ ता तं पढमं पढेयव्वं॥सुत्ता अत्थे ज-
त्तो अहिगयरो नवरि होइ कायवो ॥इत्तो उज्जयविसुद्धत्ति सूयगं
केवलं सुत्तंति ॥

अर्थ:—सिद्धांतनुं जणवुं आदि शब्दथकी तेना अर्थ जा-
णवा तथा सांजळवुं तथा मनन करवुं इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं एट्ठां
वानां विवेकी पुरुषोए विशेषे करीने करवां केमजे ए प्रथम करे तोज
समस्त पूर्वे कछुं जे जिनगृह आदिकनुं करवुं तेनोज विधि तेनी
सिद्धि थाय ए हेतु माटे ए वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीका:—एतदंतरेणसमस्तस्यापि क्रियाकलापर्याधमूक-
साम्यापत्तेः ॥ ततो गुरु जक्तिश्रेत्यादि छंछः ॥ वा समुच्चये ॥
आवृत्तंस बहुमानं नत्ववहेलया ॥ एतत्सकलंजिनगृहादिदाना-
दिगुरुजक्त्याद्यनुष्ठानं किमित्याह ॥ स्याद्भवेत् इह प्रवचने अन्न-
जिमत्तकारीतिसंबंधः ॥ कस्मादतआह ॥ कु मतेत्यादि ॥ तत्र
कुमतंपरतीर्थिकसमयाजिहितं क्रियाकदंबकंश्राद्धचंद्रसूर्योप-
रागसंक्रांतिमाघमालाप्रपादानादि ॥

अर्थः—ए विष्णुना सर्व पण क्रिया कलापने अंध तथा मू-
कनो सरखापणानी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे ल्यार पठी गुरु ज्ञक्ति
इत्यादि पदनो छंछ समास करवो. वा अव्ययनो समुच्चयने विषे
अर्थ करवो ए सर्व जिनगृह आदिक तथा दान आदिक तथा गुरु
ज्ञक्ति आदिक अनुष्ठान जे बहुमान सहित आदर कर्तुं ठे ते आ
प्रवचनने विषे अजिमत नथी. एटले मानवा योग्य नथी. एम संबं-
ध करवो शार्थी के ते सर्व कुमत जे अन्य दर्शनी तेमना शास्त्रमां
कखो जे क्रियानो समूह श्राद्ध तथा चंद्र सूर्यनुं ग्रहण तथा संक्रा-
ति तथा माघ माला इत्यादिकनुं जे प्रतिपादन ठे तेने कुमत कहीए.

टीकाः—कुगुरु उत्सूत्रदेशनाकरण प्रवणः सन्मार्गवृक्ष-
परायणो धार्मिक जनकुडो पञ्चवतत्परः सुखलोल तथायतिक्रिया
विकलोजनविप्रलिप्सया दुःकरक्रियानिष्ठोपिवा लाजपूजा
ख्यातिकामः कुत्सितआचार्यः ॥ कुग्राहः सिद्धांतबाह्य स्वमति
कल्पितस्वाच्युपेतासत्पदार्थसमर्थनानुष्ठानगोचरो मानसोजि
निवेशः ॥

अर्थः—ने कुगुरु जे उत्सूत्र देशना करवामां तत्पर ने सारा
मार्गने दोष पमारवाने तत्पर ने धर्मवंत लोकने कुड उपद्रव कर-
वामां तत्पर ने विषय सुखनी लालचे यतिक्रियाथी ब्रष्ट थयेलो
ने लोकने उगंवानी इहाए दुःकर क्रिया करे ठे तो पण लाज तथा
पूजा तथा पोतानी ख्याती तेमनी इहावाळो ठे ते कुगुरु कहीए,
कुत्सित आचार्य कहीए, ने कुग्राह ते सिद्धांतनी बाह्य एटले सि-
द्धांतथी उलटो पोतानी बुझिए कल्पना कर्षो ने अंगीकार कर्षो

जे असत् पदार्थ तेनुं समर्थने करनार एटले प्रतिपादन करनार पुं
जे अमुष्मान एटले क्रिया तेणे करीने प्रत्यक्ष जणातो जे मन संबंधी
अग्निनिवेश एटले हठवाद तेने कुग्राह कहीए.

टीका:—कुबोधोऽन्यथाव्यवस्थितस्य जगदगमार्थस्या
ज्ञानाद्विशिष्टसंप्रदायाज्ञावाद्याऽन्यथापरिच्छेदः ॥ यद्वोजया
ज्ञावादन्यथापरिच्छेदः ॥ कुदेशना श्रुतोक्तार्थानां संशयादज्ञा-
नान्मिथ्याग्निनिवेशाद्या वैपरीत्येन प्ररूपणं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सिद्धांताग्निहितार्थानां व्यत्यासेन प्ररूपणा ॥

आग्रहाग्निनिवेशादेर्ज्ञेयता सा कुदेशना ॥

अर्थ:—कुबोध ते अन्यथा प्रकारे एटले बीजे प्रकारे व्य-
वस्थित एटले रहेलो जे जगवानना आगमनो अर्थ तेनुं अज्ञानची
अथवा कोइक विशिष्ट संप्रदायना अज्ञावची एटले शुद्ध गुरु परं-
पराना अज्ञावची बीजो रीते परिच्छेद करवो एटले निर्धार करवो.
तेने कुबोध कहीए अथवा बेना अज्ञावची एटले पोताना अज्ञा-
नची तथा तेवो कोइ ज्ञानो गुरु मदयो नहिंते कारणची विपरी-
तपक्षे जे शास्त्रने जाणवुं तेने कुबोध कहीए, ने कुदेशना ते सिद्धां-
तमां कहेला अर्थना संशय थकी अथवा अज्ञान थकी अथवा
मिथ्याग्निनिवेशथो जे विपरीत प्ररूपणा तेने कुदेशना कहीए. ते
वात शास्त्रमां कही ठे जे सिद्धांतमां कहेला अर्थनुं आग्रहची
उलटो रीतेज प्ररूपण करवुं तेने कुदेशना कहीए.

टीकाः—अत्र च कुगुरुग्रहणेन कुदेशनालाज्ञेपि पृथगुप-
दानं तस्याः सकलेतरदोषेभ्यो महत्त्वज्ञापनार्थं ॥ ततः कुमतं
चेत्यादिछंदः ॥ तासामंशोल्लेखस्तस्मात् आस्तांकुमतादिभ्यः
समग्रेभ्यः किंत्वेषामंशमात्रादपि स्फुटं व्यक्तं निश्चितमितियावत्
अनज्जिमतकारि अनिष्टविधायिदुरंतसंसारकांतारनिरंतर
पर्यटन कारणमित्यर्थः ॥

अर्थः—आ जगाए कुगुरुना ग्रहणवने कुदेशनानो ज्ञान थये
सते पण जे कुदेशना पदनुं जुहुं ग्रहण कर्युं ते तो ते कुदेशनानो
समस्त बीजा दोषथो मोटो दोष ठे एम जणाववाने अर्थे ग्रहण
कर्युं ठे. त्यार पढी कुमत इत्यादि पदवो छंद समास करवो. ते कु-
मतादिकना अंश मात्रथी पूर्वे कह्यो जे समस्त क्रियाकलाप ते व्यर्थ
थाय ठे तो समस्त कुमतादिकनी तो वातज शी कहेवी ए तो वा-
तज ठेठे रह्यो. पण ए कुमतादिकना अंश मात्रथी पण निश्चे अ-
निष्टकारी थाय ठे एटले महा दुःखवने जेनो अंत ठे एवी संसार-
रूपी अटवी तेने त्रिषे ए सर्व क्रियाकलाप परित्रमण करावनाहं ठे
एटलो अर्थ.

टीकाः—एतदुक्तं भवति ॥ जिन प्रवचने हि सम्यग्
ज्ञानदर्शनचारित्रसमुदायरूपं कुमतादीनितु मिथ्यात्वं रूपाणि ॥
तथाच श्राद्धादीनि कुतीर्थिककर्माणि यः श्राद्धोजिनार्चनादिब-
र्त्तव्यान्येतानीति धिया समस्तान्यपि करोति तस्य प्राक्तन
मनुष्ठानं सकलमपि विफलमिति किमत्रवक्तव्यं ॥ यावदेतन्म-
ध्यादेकादिकमपि तदंशादिकं वाचो विधत्ते तस्याप्येतदेवमेव ॥

अर्थः—ए वधुं कहुं तेमां सार अर्थ आटलो कह्यो ठे जे जिन परमात्मानुं प्रवचन ठे ते निश्चे सम्यक्त तथा ज्ञान दर्शन चारि-
त्रना समुदायरूपी ठे ने कुमतादि समस्ततो मिथ्यात्वरूप ठे ने वळी
श्राद्ध आदिक जे कुतीर्थी लोकोनां कर्म तेने जे श्रावक यज्ञे जग-
वाननी प्रतिमाना पूजनादिकनी पेठे आतो आपणे करवा योग्य ठे
एवी बुझिए करीने ते समस्त कुतीर्थिकनां कर्मने पण करे ठे ते पुरु-
षने पूर्वे कहेहुं सर्व अनुष्ठान निष्फल थाय ठे एमां ते शुं कहेहुं ए
सर्वमांथी एके पण होय तो पण निष्फल थाय ठे अथवा तेनो अंश
लेश मात्र पण जो होय तो तेनुं पण सर्व अनुष्ठान ए प्रकारे निश्चे
निष्फल थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ श्राद्धप्रपारविशिशिग्रहमाघमाला सं-
क्रांतिपूर्वपरतीर्थिकपर्वमालाः ॥ पापावहाविगलदुज्ज्वलयुक्ति
जाला जैनाः स्ववेश्मसु कथंरचयंति बालाः ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे श्राद्ध तथा
पर्व मंजाववी ते, तथा सूर्य चंद्रनुं ग्रहण तथा माघमाला तथा संक्रांति
आदिक जे अन्य तीर्थिकनां पर्वनो समूह ते पापनेजं वहन करनार
ठे ने सर्व पर्व जे ते सारी निर्मळ युक्तिना समूहथी रहित ठे तेने
जैन लोक पोताना घरने विषे रचे एटले शुं करे ? नज करे एटले
अज्ञामी होय ते तो ए पर्व करे पण जैनी तो नज करे.

टीकाः—तथा कुगुरुरपियोन्मूयांस्युत्सूत्रपदानिप्रज्ञापय-
ति तदाज्ञयावर्त्तमानस्यसर्वमेतद्भवहेतु रिति किमद्भुतंयावतायः

પદમાત્ર મપ્યુત્સૂત્રં પ્રરૂપયતિ તદ્ગિરાપિ પ્રયતમાનસ્ય તસ્ય મિ-
થ્યાદષ્ટિત્વેન તદાજ્ઞાપ્રવૃત્તે ઝવનિર્બંધનત્વાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી જે કુગુરુ પળ ઘણાંક ઉત્સૂત્ર પદને કહે છે ને તેની આજ્ઞાએ કરીને વર્તતો એવો જે પુરુષ તેને એ સર્વ ક્રિયા સંસારનું કારણ થાય છે એમાં શું આશ્ચર્ય છે કેમજે જે પુરુષપદ માત્ર પળ ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપે છે ને તેના કહ્યા પ્રમાણે જે પ્રયત્ન કરે છે તે પુરુષને પળ મિથ્યાદષ્ટિપણે કરીને તેની આજ્ઞામાં પ્રવર્ત્યો છે માટે સંસારનું બાંધવાપણું થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ ઝસ્સૂત્રોચ્ચયમુચૂષઃ સુખજુષઃ સિદ્ધાંતપ-
દ્યામુષઃ પ્રોશર્પ્યઙ્ગવતાપકાપથપુષઃ સમ્યગ્દશાંવિદ્ધિષઃ ॥ યેહુ-
દ્ધાઃ પ્રતિજાનતે ગુરુતયા ચૂરીન્કુસૂરીનહો, તે ચુંબંતિસહસ્રશઃ
શ્રમઞ્જરોદશ્રાશ્ચત્સો ગતીઃ ॥

અર્થઃ—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઝસ્સૂત્રના સમૂ-
હને બોધતા ને વિષય સુખને ઝોગવતા ને સિદ્ધાંત માર્ગના લોપના-
રને જેથી સંસાર તાપ ઘણો વૃદ્ધિ પામે એવા કુમાર્ગની પુષ્ટી કર-
નારને સમક્ષિત દૃષ્ટિવંતના દેથી એવા ઘણાંક કુગુરુને ગુરુપણે જાણે
છે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. તે હુદ્દ પ્રાણી ઇટલે નીચ માણસ
હજારો હજારવાર મહા હુઃખવાળી ચોરે ગતીયો પ્રત્યે ઝ્રમણ કરે છે.

ટીકાઃ—તસ્માદેવં ક્વિધસ્યગુરોઃ પરિહારં એવશ્ચેયાન્ ॥ યદુ-
ક્તં ॥ અહિતઞ્જયતઃ સંઞસ્તાનાં નૃણાંશરણાર્થિનાં ॥ સુગતિસ-

राशिं न व्यानां यः कुदेशनयानया ॥ कुनृपसुतवह्नीर्बश्रेणिं वि-
नक्त्यसिद्धेखयां, नृत्तिकुगुरुः स त्यक्तव्यः शिवस्पृहयाह्वजिः ॥

अर्थः—ते माटे ए प्रकारना गुरुनो त्याग करवो एज श्रेष्ठ
ठे जे माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे कुगुरु दुःखदायि एवा संसार थकी
त्रास पामेला एवा ने शरणपणाने खोळता एवा नव्य पुरुषोने सुग-
तिरूपी मारगने कुदेशना एटले उत्सूत्र देशना तेणे करीने नाश करे
ठे जेम् नठारो राजा तेनो पुत्र पण तेना जेवो नठारो ते तरवारवरे
जे सर्वेना मस्तकने ठेदे ठे तेम ए कुगुरु पण माथुं कापनारज ठे माटे
मोक्षनी स्पृहावाळा पुरुषोए ते कुगुरुनो त्याग करवो.

टीकाः—तथाकुग्राहस्याप्याजिनिवेशिकमिथ्यात्व रूपत्वा-
त्तद्वाहुद्वयेनतत्तीव्रपरिणामतयावा सर्व मेत द्विधीयमानमसमं-
जसमिति किंचित्रयावत्तदन्यतमत्वेन तन्मंदपरिणामतयावा-
तदेकदेशेनापि ॥

अर्थः—वळी कुग्राह एटले माठो कदाग्रह तेने पण आजि-
निवेशिक मिथ्यात्वरूपपणुं ठे ए हेतु माटे आजिनिवेशिक मिथ्या-
त्वन जेने होय ते मानने नदये करीने जाणीने जूठो जाखेलो क-
दाग्रह ठोरे नहि ते रूपपणुं ठे. माटे अथवा ते कदाग्रहनं बहुपणुं
ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहनं तीव्र एटले आकलं परिणाम
पामवापणुं ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहना एक देशे करीने
पण मिथ्यात्वपणुं ठे ए हेतु माटे तथा ते सर्वनुं मंद परिणाम पा-
मवापणुं ठे ए हेतु माटे एमानुं हरकोइ एक होय तो सर्व करेखुं

તપ આદિ અનુષ્ઠાન ઘટતું થાય તો એ સર્વ હોય તેમાં અયોગ્યપણું થવામાં શું આશ્ચર્ય છે કાંઈપણ નથી.

ટીકા—તદુક્તં ॥ કુગ્રહાઃ સમયનીતિબહિષ્ઠસ્વાશ્રયસ્વમ-
તિકલ્પનનિષ્ઠાઃ માનસાઅગ્નિનિવેશવિશેષા દુર્ગ્રહાશ્ચ જવા-
ર્તિકૃતસ્તે ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે કુગ્રહ જે તે સિદ્ધાંતની નીતિથી બાહિર છે ને જેમાં આશ્રવ રહ્યા છે ને પોતાની મૈતિકલ્પનાયે સ્થાપેલા છે ને મન સંબંધી કોઈક પ્રકારના અગ્નિનિવેશ વિશેષ છે એટલે હઠવાદરૂપ છે તે જેમ માઠા ગ્રહ સંસારમાં દુઃખ દેનાર છે તેમ કદાગ્રહ પણ સંસાર દુઃખને આપનાર છે.

ટીકાઃ—અતएव जगवत् प्रवचनप्रतिपत्तावपिकुयुरुकु-
ग्राहग्रस्तानां दारुणोविपाकःप्रतिपादित ॥ यदाह ॥ तुहंपवयसं
पिपाविय संज्ञाविय साहुसावगतंपि ॥ कुग्रहकुयुरुहउ उण
अणंतखुत्तो दुहंपत्तो ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ થયે સતે પણ કુયુરુ તથા કુગ્રાહ એટલે માઠો કદાગ્રહ તેણે કરીને ગ-
ઢાણલા પ્રાણીને મહા આકરો વિપાક એટલે એ પાપનું મહા આકરું
ફલ પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તમારું
પ્રવચન પામીને તથા સાધુપણું અથવા શ્રાવકપણું સુંદર પામીને જે
પુરુષ માઠો કદાગ્રહ તથા કુયુરુ તેણે કરીને હણાયા છે. એટલે ખુદા

कुयुरुना वचन प्रमाणे चालनारा ते अनंतवार संसार कादवने विषे खुत्या ठे एटले चोंट्या ठे ते महादुःखने पामशे.

टीका:—तथा कुबोधस्यापि विपर्यय ज्ञानत्वेन मिथ्यात्वरूपत्वाद् बहुजगदुपदिष्टपदार्थविषयविपर्ययज्ञानरूपतत्साकद्वयेनैव क्रियमाण मेतन्न केवलं संसाराय किंत्वऽद्वयतरजिनोक्तार्थविषयविपर्ययज्ञानरूपतदंशेनापि ॥

अर्थ:—वळी कुबोधने पण विपरीत ज्ञानपणुं ठे ए हेतु माटे घणी रीते जगवंते उपदेश कर्या जे पदार्थ ते संबंधी जे विपरीत ज्ञान ते रूप जे कुबोध तेनुं समस्तपणुं तेणे करीनेज जे कयुं तेज केवळ संसारजणी ठे एम न जाणवुं. त्यारे शुं तो अतिशे अद्वय जगवंते कहेलो जे अर्थ ते संबंधी विपरीत ज्ञान ते रूप जे कुबोध तेनो अंशमात्र पण संसार जणी ठे. जावार्थ:—वीतरागे उपदेशेलो एटले कहेलो जे अक्षर तेनो अर्थ पोतानी मति कदपनाए अवळो करे तो उत्कृष्ट जांगे अनंतो संसार वृद्धि पामे तो समस्त वीतरागे कहेला पदना अर्थनुं मति कदपनाए अवळो अर्थ करे तेनुं तो शुं कहेवुं.

टीका:—यदाह ॥ सिद्धांतमन्यार्थतयावगम्य, प्रवर्तमाना नफळं लज्जते ॥ विपर्ययात्काचतयेव जात्यं माणिक्य मझाः परिवर्तयंतः ॥

अर्थ:—जे माटे ते शास्त्रमां कयुं ठे जे सिद्धांतना अर्थने बीजी रीते जाणीने प्रवर्तता जे पुरुष ते फळने नथी पामता. जेम

અજ્ઞાની પુરુષ જાતિવંત માણિક્ય મણિને કાચ જેવો જાણીને આપે
ઠે તે માણિક્ય મણીના ફાળે નથી પામતો તેમ.

ટીકા:—તથા કુદેશનાવાહુલ્યેનાનુવિદ્નં સક્લમેવ ડુ-
ર્ગતિહેતવેદિતિ કિમાશ્ચર્યં યાવત્તદંશેનાપિ ॥ અતઃશ્રીમન્મ-
હાવીરસ્ય મરીચિઞ્ચે પદમાત્રોત્સૂત્રદેશનાનિબંધનં ચૂરિઞ્ચ-
મણં શ્રૂયતે ॥

અર્થ:—વહી કુદેશનાનું જે બહુપણું તેણે સહિત જે સક્લ
પટલે સમંસ્ત શુભકાર્ય તેમાંજ ડુર્ગતિનું કારણ હોય તેમાં શું આ-
શ્ચર્ય. કેમ જે તે કુદેશનાના અંશ માત્રે કરીને પણ ડુર્ગતિ થાય છે.
જે કારણ માટે શ્રી મહાવીરસ્વામીને મરીચિ ઞ્ચેને વિષે પદમા-
ત્રની જે ઉત્સૂત્ર દેશના તેણે કરીને બાંધ્યું જે કર્મ તે ઘણા જલ્દી
મળ કરવાનું કારણ થયું એમ સાંજળીએ ઢીણ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ ઉત્સૂત્રપદમાત્રસ્ય, દેશનેનાપિજંતકઃ ॥
બંધ્યંતે જવાંજોધૌ, ચૂરિકાલંમરીચિવત્ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઉત્સૂત્ર એક
પદમાત્ર થી પણ દેશનાયે કરીને પ્રાણી જે તે સંસાર સસુદ્ધને વિષે
ઘણા કાલ સુધી મરીચીની પેઠે અતિશય ત્રમણ કરે છે.

ટીકા:—આગમેપ્યુક્તં ॥ પુરુવાગમકહંતો જહઠિયં બો-
દિલાજમુવદ્દણ્ણજહજગત્તં વિસાલો જરમરણ મહોઅહી આસિમ્ ॥

अर्थः—ते वात आगमने विषे कही ठे जे.

टीकाः—अथ कथं पुनर्विधिकृते जिनगृहादौकुमताद्यंशानुवेधः ॥ उच्यते ॥ पूर्वोक्तानेकंकुतीर्थिक मत मध्यादेकमपिजिनगृहादिषुविदधतो जवति कुमतांशानुवेधः ॥ तथैकपदाद्यद्व्योत्सूत्रजाषिणः कुगुरोराज्ञा या किंचिदेकंरात्रिस्नात्रादिकं जिनजननादौकुर्वतोयद्वाज्युपेतसुगुरुक्तसमस्तधर्मकर्मविधायिनोपि कथंचि कुगुरुक्तमपकिंचित्तत्र विदधानस्य जवति कुगुरुलेशस्पर्शः ॥

अर्थः—हवे प्रतिवादी बोले ठे के विधिए करीने करेलां जे जिनमंदिर आदिक तेने विषे कुमतादिकनो अंशानो प्रवेश केम थाय. शी रीते थाय ठे तो तेनो उत्तर कहे ठे जे पूर्वे कहा एवा जे अनेक कुतीर्थिक मत तेना मध्यथी एक पण जिनमंदिरादिकने विषे करनार पुरुषने कुमतना अंशानो प्रवेश थाय ठे. वळी एक पदादि अस्स्य पण उत्सूत्रने कहेनार एवा कुगुरुनी आज्ञाए करीने जिनमंदिरादिकने विषे रात्रि स्नात्र आदिक कांश् एक पण करनारने कुमतना अंशानो प्रवेश थाय ठे अथवा प्राप्त थयेला जे सुगुरु तेणे कथुं एवुं जे समस्त धर्म कर्म तेने करतो एवो जे पुरुष तेने पण कोइ प्रकारे ते जिनमंदिरआदिकने विषे धर्म कर्म करनार कुगुरुना लेशनो स्पर्श थाय ठे.

टीकाः—तथा दक्षिणादिदिग्व्यवस्थितानां जंगवत्प्रतिमा नांस्नात्र विधानेऽस्माकस्मान्नायस्तस्मात्तत्रस्थितैरस्माजिरेवस्नात्रं

વિધાતવ્યમિત્યાદ્યનેકકુગ્રાહાન્યતમેન કુગ્રાહેનતન્મંદપરિણામ
રૂપતયાવા તત્રસ્નાત્રાદિકંરચયતઃકુગ્રહાંશશ્લેષઃ ॥

અર્થઃ—વઢી જગવંતની પ્રતિમાના સ્નાત્રવિધિને વિષે દ-
ક્ષિણ આદિક દેશમાં રહેવું એવો અમારો આમ્નાય છે માટે તેજદિ-
શમાં રહીને અમારે સ્નાત્ર કરવું ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારના
કુગ્રાહ એટલે માઠા કદાગ્રહ તેમાંથી હરેક કોઈ કુગ્રાહ
તેણે કરીને અથવા તેના મંદ પરિણામ રૂપ કદાગ્રહના અંશથીજિન
મંદિરને વિષે સ્નાત્ર આદિક ક્રિયાને રચતો એવો જે પુરુષ તેને કુ-
ગ્રહનાં એટલે કદાગ્રહના અંશનો પ્રવેશ થાય છે.

ટીકાઃ—તથા જાજસ્સઠિઃ ઇત્યાદ્યાગમાર્થમન્યથા બુદ્ધા
તદનુસારેણ શ્રાદ્ધાનાં સ્વસ્ય દિગ્બંધાદ્યન્યતમં પ્રતીઢતાં કુબોધ
લવાનુષંગઃ॥ તથાડનેકોત્સૂત્રવાદિન આચાર્યાદે ઋયસ્યાઃકુદેશના-
યાઃએકતરં કિંચિદુત્સૂત્રપદંરાત્રિનંદ્યાદિકં તત્રકારયતઃશ્રાદ્ધસ્ય
કુદેશનાલેશપ્રવેશ ઇત્યેવં સર્વત્રોક્તધર્મકર્મસુ કુમતાદ્યનુવેધઃ
સ્વધિયાડન્યૂહનીય ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી જે જેની સ્થિતિ ઇત્યાદિ આંગમના અર્થને વિ-
પરીતપણે જાણીને તેને અનુસારે શ્રાવકને દિગ્બંધ એટલે દિશનું
બાંધવું ઇત્યાદિક હરેક કોઈ અવઢી સમજણ તેને ગ્રહણ કરનારને
કુબોધના લવમાત્રનો પ્રવેશ થાય છે એ પ્રકારે સર્વ જગાએ કહ્યાં એવાં
જે ધર્મકર્મ તેને વિષે કુમતાદિકનો પ્રવેશ જે તે પોતાની બુદ્ધિએ
કરીતે કદપના કરી લેવો.

टीकाः—ननु कथमेतानि गरीयांसि धर्मकृत्यानि कुमतादि
लेशमात्रेणापि प्रतिरुध्यन्ते ॥ नहि मृणालतंतुना दन्तिनः प्रति-
बहुं पार्यत इत्याशंक्यविवक्षितार्थप्रसाधनानुगुणमुपमानमाह ॥
घरज्जोजनमिव स्निग्धमधुरसुस्वादजेसनमिव ॥ श्वेत्यु-
पमानद्योतकमव्ययं ॥ विषलवनिवेशतो गणलक्षणप्रहेपात् ॥

अर्थः—तर्ककरि समाधान आपे ठे जे आ अतिशे मोटा
धर्म कृत्य जे जिनमंदिरादिक ते जे ते कुमतादिकना लेश मात्रे
करीने पण केम प्रतिरोधने पामे एटले केम अहितकारी थाय केम
जे कमलना तांतणावळे हाथी जे ते बांधवा न समर्थ थइए तेम
खगार कुमतादिके करीने ए प्रकारनां मोटां धर्मकृत्य दोषरूप केम
थाय एवी आशंका करीने कहेवानी इहा कयो एवो जे अर्थ तेनुं
जे सिद्ध करवुं तेने अनुसरतो ठे गुण जेनो एवुं उपमान कहे ठे
एटले तेनी उपमा दे ठे जे श्रेष्ठ जोजन एटले सुंदर मधुर सारुं
स्वाद्विष्ट जोजन जेम जेरना खवनो प्रवेश थवार्थी अहितकारी थाय
ठे तेम ए सर्व धर्मकृत्य ते कुमतादिना खवथकी अहितकारी थाय
ठे आ जगाए उपमा अलंकारने कहेनार श्व अव्यय ठे.

टीकाः—अयमर्थः ॥ इदं शीहि विषकणस्यापि परिणामिका-
शक्तिर्यथाह्वयमपि बह्व पिज्जोजनं कृणादैव सकलमसौ स्वात्मजावे-
न परिणमयति तथा परिणमितं च तद्भुज्यमानमपायाय जायते यथा
तथा कुमतादि लेशस्यापि मिथ्यात्वरूपत्वादेवं विधमहिमायेन
महीयोपि जिनगृहविधानादि धर्मकर्म स्वस्वरूपतया जावयति ॥
तथा जावितं च तद्विधीयमानमपि संसाराय संपद्यत इति ॥

અર્થ:—એનો સ્પષ્ટાર્થ આ પ્રકારે છે કે જેમ જેના કણની એજ પ્રકારની પરિણામિક શક્તિ છે જેણે કરીને સુંદર એવું પણ ઘણું ઝોજન જે તે કણ માત્રમાંજ એ જેર જે તે સમસ્ત અન્નને પોતા જેવુંજ કરેછે એટલે પોતા જેવુંજ પરિણામ પમાડે છે ને તે પ્રકારે પરિણામ પમાડ્યું જે અન્ન તે ઝોજન કરનારને નિશ્ચે નાશ પમાડે છે. તેમ કુમત આદિકના ક્ષેત્રને પણ મિથ્યાત્વરૂપપણું છે એ હેતુ માટે એનો એ પ્રકારનો મહિમા છે જે જેણે કરીને અતિશો મોટું એવું પણ જિનમંદિર કરાવવા આદિક ધર્મ કર્મ તેને પોતાના રૂપપણે એટલે મિથ્યાત્વરૂપપણે પરિણમાવે છે. એટલે મિથ્યાત્વમય કરે છે ને તે મિથ્યાત્વરૂપ થયું જે ધર્મ કર્મ તે સંસાર જાણી થાય છે એટલે ઘણું સારું ધર્મ કર્મ છે પણ તેમાં મિથ્યાત્વરૂપી જેર જાલવાથી સંસારનું કારણ થાય છે.

ટીકા:—ઇદમત્ર તાત્પર્ય ॥ યદ્યપિ વિષયસાદ્ગુણ્યેન જિન ગૃહાદિકરણં નિસર્ગમધુરં તથાપિ તદ્ભગવદાજ્ઞાપુરસ્કારેણૈવ સુગતિફલાય કલ્પતે જગવદાજ્ઞામંતરેણ જિનગૃહાદિકરણે પિતદારાધનાઽજાવેન તદનુપપત્તેઃ ॥

અર્થ:—આ જગાએ કહેવાનું આ તાત્પર્ય છે. જો પણ વિષય આધીન થઈને વિષય જોગવવાને કારણે જિનગૃહાદિકનું જે કરવું તે સ્વાજ્ઞાવિક દેખાતું તો સુંદર જણાય છે તો પણ જગવંતની આજ્ઞા-પૂર્વક જે કરવું તેને જે સુગતિરૂપી ફલ આપવાપણું છે માટે જગવંતની આજ્ઞારહિત જિનગૃહાદિક કરે સતે પણ તે જગવંતની આરાધના તેમાં થતી નથી તેમાં તો વિષયની આરાધના થાય છે એ હેતુ માટે તે જિનમંદિરાદિકને કરવાનું ફલ થતું નથી.

टीका:—कुंतलदेव्यादीनां तत्करणेपि दुर्गतिगमनश्रवणा-
त् ॥ आज्ञासंप्रदानस्यैव तदाराधनोपायत्वात् ॥ यदाह ॥ तुम-
मञ्जीहिंनदीससि नाराहिज्जसिपञ्चयूप्याहिं ॥ किंतुगुरुजित्तिरागे-
ण वयणपरिपासणेणंच ॥

अर्थ:—कुंतल देव्यादीके पण ते धर्मकृत्य कर्मां ठे तो पण
तेमनी दुर्गति थइ ठे एम शास्त्रथी सांजळीए ठीए. जे माटे ते
कथुं ठे जे.

टीका:—तथा ॥ यस्यचाराधनोपायः सदाज्ञान्यास एव
हि ॥ यथाशक्तिविधानेन नियमात्स फलप्रदः ॥ लोकेपि स्वा-
मिशासनं विना तदनुकुलं किंचनविदधानोपि नृत्योनस्वामिन
स्तोषाय जायते प्रस्युत रोषाय ॥ तस्याज्ञाजंगजनितवैधुर्यप्राप्तेः॥

अर्थ:—वळी जेने आराधननो उपाय सत्पुरुषनी आज्ञानो
अन्यास एहीज ठे पोतानी शक्ति प्रमाणे नियमथी जिनमंदिर आ-
दिकनुं करावुं तेणे करीने फळ आपनार थाय ठे लोकमां पण
कोइ पुरुष पोताना स्वामीनी आज्ञा विना ते स्वामिने अनुकुळ
कांइक करे ठे तो पण ते सेवक स्वामिने प्रसन्न करवा जणी नथी
थतो. वलटो ते स्वामिना रोषजणी थाय ठे केम जे ते स्वामीनुं
आज्ञानुं जागवुं ते थकी थयुं जे कष्ट तेनी प्राप्ति थाव ठे हेतु माटे.

टीका:—यदुक्तं ॥ जिञ्चाधि सामिणो इह जत्तेण कुणंति
जेच सनिज्जं ॥ हुंतिफलजायणं ते इयरेसि किल्लेसमित्तं ॥
एवमिहापिकुमतादीनिजमवदाज्ञाविरोधीन्यतस्तदंशानुवेधेनापि

સર્વાણ્યપિ જિનગૃહનિર્માપણાદીનિતઙ્ગિમિત્તાન્યપિ જગવદાજ્ઞા
જંગદેતુત્વાન્નવફલાન્યેવ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આ લોકને વિષે પણ જગવાનની આજ્ઞા-
નાં વિરોધી એવાં જે કુમતાદિક તેના અંશ માત્રનો પણ પ્રવેશ થ-
વાથી સર્વ પણ જિનમંદિરાદિકનું નિપજાવવું इत्याદિક સર્વે ધર્મ
કાર્ય જે તે જગવાનની આજ્ઞાજંગનું કારણપણું એમાં રહ્યું છે એ દેતુ
માટે સંસારરૂપી ફલનેજ આપનારાં છે.

ટીકા:—સમશ્પવિત્તી સદ્વા આણાવજ્જતિ જવફલાચેવ ॥
તિત્થગરુદ્દેસેણવિ ન તત્તર્હ સાત્તુદેસા ॥ અતએવસમ્યક્કશુદ્ધિદે-
તવે કર્તવ્યતયાઽન્નિહિતાન્યપ્યેતાન્યસમંજસવૃત્ત્યા ક્રિયમાણાનિ
તદજ્ઞાવાપાદકત્વેન શ્રૂયંતે ॥ યદાહ શ્રીં હરિન્નદ્રસૂરયઃ ॥ પા-
ણણંતદેહલજિણપક્કિમા કારિયાઽ જીવેહિં ॥ અસમંજસવિત્તી
એનય સિદ્ધો દંસણલવોવિ ॥ તદેવંવિષલવસંવલિલ્લજ્જોજનો
પમાનેમ જિનગૃહાદિવિધાનસ્ય કુમતાદિલેશસંસ્પર્શિનોપ્યન
ન્નિમત્તકારિત્વં વ્યવસ્થિત મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે સમક્ષિતની શુદ્ધિના કારણ માટે
જે શાસ્ત્રમાં કરવા યોગ્યપણે કહ્યાં એવાં જિનમંદિરાદિક તેને અઘટ-
તી વૃત્તિ કરીને કરે તો તે ધર્મ કર્મ ન કર્યાં કહેવાય. એમ શા-
સ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે તે સંજલાય છે. જે માટે શ્રી હરિન્નદ્રસૂરિ
કહ્યું છે જે તેહિજ કારણ માટે વિષલવમિશ્રિત જે જોજન તેની ઉપમા
દેવી તેણે કરીને જિનમંદિર આદિકનું જે કર્યું તેને કુમત આદિકન

लेश मात्रनो पण स्पर्श थाय तो वाञ्छितकारी ते न थाय एट्ठे ते
जिनमंदिर आदिकने कराववानुं फळ न थाय एम सिद्धांत थयो. ए
प्रकारे आ काव्यनो अर्थ समाप्त थयो. ॥ १० ॥

टीका:—अधुना मुग्धजनाकर्षणनिमित्तजिनबिंबप्रदर्श-
नादिद्वारेण लिंगिनां लोकप्रतारणं दर्शयन्नाह ॥

अर्थ:—हवे जोळा लोकने आकर्षण करवाने काजे जिनबिंब
देखावतुं इत्यादि द्वारे करीने लिंगधारीन लोकने ठगे ठे तेने देखा-
रुता सता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

आकृष्टं मुग्धमीनान् बभ्रुशपिशितवद्विंबमादर्श्य जैनं ।
तन्नाम्ना रम्यरूपानपवरकमठान् स्वेष्टसिद्ध्ययै विधाप्य ॥
यात्रास्नात्राद्युपायै नमसितकनिशाजागराद्यै श्वलैश्च ।
श्रद्धाद्युर्नामजनैश्चलित इव शठैर्वच्यते हाजनोऽयम् ॥१॥

टीका:—आकृष्टं मुग्धमीनान् जैनबिंबमादर्श्य नामजनैर्ज-
नोयं वच्यत इति संबंधः तत्राकृष्टमिति स्ववशमानेतुं नतु पुण्य-
मर्जयितुं मुग्धा द्वयोपादेय विचारशून्यतयाधर्मश्रद्धावस्तएव-

जरुप्रकृति तयास्वहिताहितपरिज्ञानवैकल्पसाधर्म्यान्मीनाम-
 त्त्यास्तान् बिंबं प्रतिमां जैनं ज्ञागवतं आदर्शदर्शयित्वा यथा
 ज्ञोज्ञव्या ऐहिकामुष्मिकसुखसाकल्पनिधानकल्पमिदमर्हद्बिंबं
 पूजयत जक्त्येति सामान्यतोऽथवा ज्ञवत्पूर्वजैरेतद्बिंबमार्हतं निर्-
 मापितं॥ तथेदमेव प्रत्यहं नियमेनापुपूजन् ॥ ततो ज्ञवद्भिरपो-
 दमेव विशेषेण पूजनीयं ॥

अर्थः—विचार रहितपणे धर्मना श्रद्धाबुद्ध्या जे पुरुष तेहिज
 जरु प्रकृतिपणे पोताना हितनुं तथा अहितनुं यथार्थ ज्ञान नथी
 माटे ए पुरुषने मत्सनुं समानपणुं ठे माटे मत्स जेवा तेमने जिन
 जगवंत संबंधी बिंब एटले प्रतिमा तेने देखाकीने एटले लिंगधारी
 ए श्रावक लोकोने एम कहे ठे जे ज्ञोज्ञव्याः एटले हे जाविक
 प्राणी, आ लोकना तथा परलोकना समस्त सुखना निधि समान
 आ अर्हतनुं प्रतिबिंब ठे तेने जक्तिज्ञावे पूजो अथवा तमारा पूर्वज
 एटले वृद्धो तेमणे आ जिन प्रतिमा निपजावी ठे ने एज प्रतिमानुं
 नित्य पूजन तमारा वृद्धो करता हता माटे तमारे पण आज प्रति-
 मानुं विशेषे करी पूजन करवुं.

टीकाः—तथार्हद्बिंबनिर्माणमेव संप्रति ज्ञवजलधिनिप-
 तज्जांतुतारणायासमितिज्ञवद्भिः स्वश्रेयसे नवीनं जगवद्बिंबं स्व-
 नाम्नाविधापनीयमिति विशेषतोमुग्धजनपुरतः प्रज्ञाप्येत्यर्थः ॥
 किं यतिना देशनाद्वारेण जिनर्बिंबार्चनादेर्गृहिपुरः फलमुप-
 वर्णनीयं ॥ तत्फलक्षिप्सया तदनुसारेण गृहिणः स्वयमेव
 तत्रप्रवृत्तुपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी अर्हत्तनी प्रतिमानुं निपजावुं एज आ का-
ळने विषे संसार समुद्रमां पळेला प्राणीने तारवा समर्थ ठे ए हेतु
माटे तमारे पोताना कष्टाणने अर्थे नवुं जगवंतनुं बिंब एटले
प्रतिमा ते पोताना नामनी नवी प्रतिमा कराववी जोइए ए
प्रकारे विशेषे करीने जोळा माणसनी आगळ प्ररुपणा करीने
एटलो अर्थ ठे. वळी साधुए देशमा छारे करीने गृहस्थनी आगळ
जिन प्रतिमाना पूजनादिकनुं फळ वर्णन करवुं जोइए ने ते फळने
पामवानी इच्छाए गृहस्थ पोतेज ते प्रकारनी क्रियाविक करवामां
प्रवर्त्तशे.

टीकाः—ननु साक्षात् तन्निर्माणनिर्माणयोरुपदेशो दात-
व्यस्तदुपदेशस्य सावध्यतया यतेर्निषेधात् ॥ लिंगिनस्तु कथमा-
जन्मामीगृहिणोऽस्माकं वश्या जविष्यंतीति धिया औहिकमेव
स्वार्थं केवलं चिंतयंतो धूर्ततया पूर्वपुरुषसंबंधितादिक्रमेण मुग्धे-
भ्यो जिनर्बिंबमादर्शयन्ति ॥

अर्थः—पण ते प्रतिमानुं करावुं तेनो उपदेश करवानो
यतिने निषेध ठे ए हेतु माटे ने लिंगधारी तो एम जाणे ठे जे आ
गृहस्थ लोक जन्मारा सुधी आपणे वश केम करीए तो थाय एवी
बुद्धिए आ लोकनोज केवळ स्वार्थ तेनो धूर्तपणे विचार करता सता
प्रथमतो आ जगाए तमारा वृद्धो पूजनादिक करता हता ए प्रकार-
नो पुरुष संबंध देखामवो एवा अनुक्रमे करीने जोळा लोकोने
जिनर्बिंब देखामे ठे.

ટીકા:—તેતુ મુગ્ધત્વાત્તદાશયમનવબુધ્યમાનાકુજુશ્રદ્ધાહુ-
તયાપૂર્વવંશ્યસ્નેહસ્વકારિતમમતાદિના તત્ર જિનર્ચિવાદૌ નિત્યં
દ્રવ્યં વ્યયંતે લિંગિન શ્વેત દુપયુંજતે સ્વેચ્છયેતિ ॥ ઝવતિ
તદાકર્ષણાર્થં લિંગિનાં જિનર્ચિવદર્શનમિતિ ॥ કિમિવેત્યાહ ॥

અર્થ:—ને તે ઝોઢા લોકોતો અણસમજુ છે માટે લિંગધારી-
ઝનો ઠગવારુપ દુષ્ટ અન્નિપ્રાય તેને નથી જાણી શકતા ને સરલ
શ્રદ્ધાહુપણે વૃદ્ધપરંપરાથી ચાલી આવતી ને પૂર્વજના સ્નેહથી થયે-
લી જે મમતા ઇત્યાદિ કારણે કરીને તે લિંગધારીઝે નપદેશ કરેલી
જે જિન પ્રતિમા તેને વિષે નિત્ય દ્રવ્ય સ્વરચે છે. તે દ્રવ્ય લિંગધારી
ઝને ઉપયોગી થાય છે તેને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વાપરે છે માટે તે
ઝોઢા લોકોને આકર્ષણ કરવા ઇટલે પોતાના ઝણી સ્વેચ્છી લાવ-
વાને લિંગધારીઝ જિનર્ચિવ દેખામે છે તે કોના જેવું છે તો તે હવે
કહે છે જે.

ટીકા:—વશિષ્ઠ મત્સવેધનં તદગ્રે મત્સ્યવિલોઝનાય
સ્થાપિતં પિશિતં માંસં તદ્વત્ ॥ વતિરુપમાને ॥ તદિવા ॥ યથાધી-
વરા મત્સ્યાકર્ષણાય વશિષ્ઠાગ્રેપિશિતં સ્થાપયંતિ તેષ્વ તલ્લોઝતયા
સ્વાપાયમાગામિનમવિજાવયંતો ગત્તીરાદપિનીરાશયાન્નિર્ગત્યમુ-
ગ્ધત્વાત્તત્ર લીયમાનાબુધ્યંતે ઇવં લિંગિનોપિમુગ્ધજનનાનં સ્વવશ-
તાવિધાનાયોક્તવિધિના ઝગવદ્વિચમાદર્શયંતિ નતુ સંસાર-
નિસ્તારણાય ॥

અર્થ:—મત્સને વિંધવાનો જે લોઢાનો કાંટો તેને વશિષ્ઠ

कहीए ने तेनी आगळ मत्स्यने लोळाववाने अर्थे स्थापन कर्तुं जे मांस तेनी पेठे आ जगाए वत् प्रत्ययनो उपमारूपी अर्थ करवो तेणे करीने बक्षि मांसनी पेठे एम अर्थ थयो एटले माढी लोक माढळां खेंची खेवाने लोढाना कांटानी आगळ मांसनो करुको स्थापन करे ठे तेने खेवाना लोळथी माढळां पोताना ए लीधायी प्राण जशे एम न विचारतां महा गंजीर एवा मोटा धोमांथी नीकळीने ते कांटानी आगळ रहेखा मांसने जळण करवा जतांज बंधन पामी मरण पामे ठे शायी के ए माढळांमां जोळापणुं रळुं ठे ए हेतु माटे. तेम खिंगधारीत. पण जोळा लोकने जोळवीने पोताने वश करवाने पूर्वे कळुं ए प्रकारना विधिजगवंतना बिंबने देखाके ठे पण संसार तारवाने अर्थे जिनबिंब देखाकता नथी.

टीकाः—तेचश्राद्धाः स्नेहादिना प्रत्यहमे वत्सपूजनादिकं विदधाना विवेकशून्यत्वादजगवक्षुण्णबहुमानेन पूजादिक्रियमाणं मोक्षाय नतु ममतादिनेत्यजानाना ज्ञाविनमात्मनो दुर्गतिपातमर्चितयंतो लिंगिज्जिर्वशीकृत्यसततमुपजीव्यंत इति जवति बक्षिपिशितसमानं जिनबिंब मिति ॥

अर्थः—ते श्रावक लोक जे ते स्नेहादिके करीने निरंतरज तेनुं पूजन प्रमुख प्रत्ये करे ठे विवेक शुन्यपणुं ठे ए हेतु माटे ने जगवंतना गुणुं बहुमान करवुं तेणे करीने पूजनादिक जे करवुं ते मोक्ष जणी ठे. पण ममतादिके करीने जे करवुं ते कांइ मोक्ष जणी नथी, ए प्रकारना अज्ञिप्रायने न जाणता एवा जे ते पुरुष पोताना आत्मानुंज दुर्गतिमां पळवापणुं तेने न विचारता एवा ते लोकोने

वश करीने निरंतर ए लिंगधारीउ पोतानी आजीविका करे ठे माटे
ए जिनबिंब मत्स्य जालवाना कांटानेविषे रछुं जे मांस ते समान
कछुं ठे.

टीकाः—ननुकथं जिन बिंबबन्दिशपिशितयो रूपमानोपमेय-
ज्ञावः॥ समान गुणयो रेवोज्ञयोरलंकारग्रंथेषूपमानोपमेयज्ञाव.
प्रतिपादनात् ॥ महाकविकाव्येषु तथा दर्शनात् ॥

अर्थः—ए जगाए प्रतिवादि तर्क करे ठे जे जिनबिंबने म-
त्स्य जालवाना कांटाने विषे रछुं जे मांस ए बेने उपमान ने उपमेय
एवा जे ज्ञाव ते केम थाय. केमजे बरोबर गुणवाळां जे उपमान ने
उपमेय ए बेने अलंकारना ग्रंथने विषे उपमान तथा उपमेय ज्ञाव
थाय एम प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे ने वळी महा कविना का-
व्यने विषे तेम देखाय ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अत्रतु जिन बिंबस्यसकल त्रिजुवनातिशायिनः
सर्वोपमातीतत्वादत्युत्तमवस्तूपमायोग्यत्वात् वा बन्दिशपिशितस्य-
च सर्वात्यंतहीनत्वात् कथं तेनोपमा उत्तममात्रस्यापि हीनमा-
त्रेणाप्युपमानोपमेय ज्ञावो नयुक्तः॥किंपुनः सर्वोत्तमस्याधमेन॥
एवंच जिनबिंबस्य बन्दिशपिशितेनोपमानोपमेयज्ञावप्रदर्शने
कवितुर्महापापप्रसंगः ॥

अर्थः—आ जगाए तो समस्त त्रिलोकने विषे महा अति-
शयवंत एटले सर्वोपरि एवुं जे जिन बिंब ते तो सर्व उपमा थकी

રહીત છે ઇટલે એવી કોઈ ત્રિજગતમાં વસ્તુ નથી જે જેની જિન
 બિંબને ઉપમા કરીએ એ હેતુ માટે અથવા ઉત્તમ વસ્તુની ઉપમા દે-
 વાનું યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે તે બક્ષિશ માંસ તો સર્વ થકી અત્યંત
 હીન છે ઇટલે અતિ નીચ છે માટે કેમ તેની સાથે ઉપમા સંજવે
 નજ સંજવે કેમજે ઉત્તમ માત્ર જે વસ્તુ તેની પણ હીન માત્રની
 સંઘાથે ઉપમાન તથા ઉપમેય જાવ કરવો યુક્ત નથી તો સર્વોત્તમ
 જે જિન બિંબ તેની અધમ જે બક્ષિશ માંસ તેની સાથે ઉપમા ઘટે
 જ ક્યાંથી ને વઢી એ પ્રકારની કવિતા કરનારને પણ જિન બિંબને
 બક્ષિશ માંસ તે બેની ઉપમાન ઉપમેય જાવ દેશ્વાને ઠતે મહા પા-
 પનો પ્રસંગ થાય છે ઇટલે એમ કહ્યાથી કવિને મોટું પાપ બંધાય છે.

ટીકા:—કિંચ કાવ્યાલંકારમાર્ગે ચંદ્રાલૈ સ્વિયુષ્માન્નિઃ
 સાહસં પરમં કૃતમિત્યાદિન્યાયેન હીનોત્તમસ્યોપમાનકરણે કવે-
 મહાકાવ્યાંકૌશલદોષાન્નિધાનાત્તત્સર્વથા નાયમુપમાનોપમેય-
 જાવો ઘટાં પ્રાંચતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી શું તો કાવ્ય તથા અલંકાર તેના મારગને
 વિશે કોશ્ક પુરુષે સારા પુરુષના માટે એમ કવિતા કરી જે ચંદ્રાલની પેઠે
 તમોએ મોટું સાહસ કર્મ કર્યું તે કવિતા જેમ દોષવંત છે એ ન્યાયે
 કરીને અધમની ઉપમા ઉત્તમ પુરુષને કરે સતે કવિને મહા કાવ્ય-
 નું જે મહાપણપણું તેમાં દોષ છે એમ કહ્યું છે માટે તે મત્સ્ય જા-
 લવાના કાંટાનું માંસ તેની ઉપમા જિનબિંબને આપવી તે સર્વ પ્રકારે
 ય. ઉપમાન ઉપમેય જાવ ઘટતો નથી સર્વથા અઘટિત છે.

टीकाः—तत्र ॥ लोकाकर्षणेन स्वनिर्वाहहेतोर्लिंगपरिग्रही-
तस्य जिनबिंबस्योत्तमस्याप्यसदुपाधिवशात् दुःपरिवारपरि-
वृतराजादेरिव वाञ्छितफलासाधकत्वा ह्रीनताधारोपेणोप-
मानेन साम्यापादनादुपमानोपमेयज्ञावोपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे उत्तरकार कहे ठे जे जे तुं कहुं बुं ते तेम नथी
केम जे लोकनुं आकर्षण करवा माटे तथा पोताना निर्वाहने काजे
जे लिंगधारीए ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब ते उत्तम ठे तो पण असत्
उपाधिना वशथी जेम राजादिक ठे ते माठो परिवार तेणे करीने
बींटी लीधो होय ते वाञ्छित फळ एटले इच्छित फळ तेनुं साधन
करी शकतो नथी तेम हीनपणानो आरोप करनार एवो मारे पण
ए वरिशमांस साथे ए जिन बिंबनुं समपणुं प्रतिपादन करवाथी
उपमान उपमेय ज्ञावनी सिद्धि थशे ए हेतुं माटे.

टीकाः—ननु तथापि नैतदुपमानं जिनबिंबस्य संगठते॥
सिद्धांते कचिदपि जिनबिंबोद्देशेनैवंविधोपमानानुपलब्धात् ॥

अर्थः—वळी ते प्रतिवादी आशंका करे ठे जे एम ठे तो
पण जिन बिंबने एवी उपमा घटेजं केम केम जे सिद्धांतमां कोइ
जगाए पण जिनबिंबने उद्देशीने एवी उपमा दीधी देखाती नथी.

टीकाः—इति चेन्न तत्राप्युपलब्धेः॥ तथाहि॥ शीलेह मंख-
फलए इत्याद्यागमे स्वनिर्वाहादिहेतुचैत्यादीनामुपमेयानामत्यं-
तस्वसमताप्रदर्शनायोपमानैर्मखफलकै रतिहीनैः स्वांतनिगिर्ष-

तथाऽध्यवसिताना मुपमापेक्षयातिशयोक्त्याऽतिहीनतायाः प्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—सिद्धांतो कहे ठे जे जो तुं एम कहेतो होय'तो ते न कहेतुं केम जे ते सिद्धांतमां पण एम उपमा देवा ठे ए हेतु माटे तेज कही देखावे ठे जे 'शीखेहमंखफलए' इत्यादिक आगम तेने विषे पोताना निर्वाह आदि कारणे कराव्यां एवां जे चैत्य आ-
दिक उपमेय वस्तु तेनी साथे अत्यंत पोतानुं समपणुं ठे ते देखाव-
वाने उपमान एवां ते अतिहीन मंखफलक तेने मनमां राखीने उपमानी
अपेक्षाए अध्यवसाय कर्यो ठे एटले निश्चय कर्यो ठे एटले चैत्यने
मंखफलकनी उपमा दीधी ठे तेनुं अतिशयोक्ति अलंकारे करीने
अतिहीनपणानुं प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—उपमायां ह्युजयोरपि स्वतंत्रतया पार्थक्येन प्रतीते
स्तुष्यतामात्रमवगम्यते ॥ अतिशयोक्तौ तु कमलमनंजसि कम-
लेचकुवलये इत्यादिवदेव नामसाम्यमुपमेयस्योपमानेन ॥
येन मंखफलकैः सर्वथात्मनैकात्म्यमापादितानि जिनर्बिबानि
मंखफलकान्येव चैतानि लिंगिनिर्वाहहेतुचैत्यानि न तु जगव-
द्भिबानीति ॥

अर्थः—उपमा अलंकारने विषे उपमान जे चंडादिकने
उपमेय जे मुखादि ए वेनुं पण स्वतंत्रपणे जुडुं जुडुं जे ज्ञासन तेखे
करीने तुह्य मात्रपणुं जे देखाय ठे ने अतिशयोक्ति अलंकारने विषे
तो स्थलकमल तथा जलकमल ए वेने विषे जेम कमल शब्द वप-

રાય છે ઇત્યાદિકની પેઠેજ ઉપમાનની સાથે ઉપમેયનું તુલ્યપણું છે જે હેતુ માટે મંત્રફલકની સંઘાથે એક રૂપપણાને પ્રતિપાદન કર્યો જે જિનવિંબ તેજ મંત્રફલકજ છે કેમ જે લિંગધારીય નિર્વાહ કારણે કર્યો જે ચૈત્ય તે મંત્રફલકની પેઠે આજિવીકા હેતુ છે. માટે તે જગવદ્વિંબજ નથી એ તો પૂર્વે કહ્યું એવું બક્ષિશમાંસજ છે.

ટીકા:—તથાચાતિશયોક્તિલક્ષણં ॥ નિર્ગીર્થ્યાધ્યવસ્તાનંચ પ્રકૃતસ્યપરેણયદિત્યેવંચ કથં નાગમે એવંવિધોપમાનોપલંજસંજ-વસ્તથાચ સિદ્ધાંતાનુસારેણોપમાનોપમેયજાવં નિબદ્ધતઃ કવેઃ કથં પાપલેશોપિ ॥ કથં ચોક્તન્યાયેન સમાનગુણયોરુજયો સ્તજ્ઞાવં પ્રથ્નતઃ કવિતુઃ કાવ્યાનૈપુણદોષપ્રસંગોપીતિયુક્ત મુક્તં પ્રકરણકારેણ બક્ષિશપિશિતવદિત્યુપમાનં પ્રકૃતજિન-વિંબસ્યેતિ ॥

અર્થ:—વઢી અતિશયોક્તિ અલંકારનુ લક્ષણ એ છે જે વર્ણ્ય વસ્તુને શ્રોત્રવીને અવર્ણ્ય વસ્તુ એટલે પરવસ્તુ તેણે કરીને જે પ્રકૃતવસ્તુનો આરોપ કરવો તે. એ પ્રકારનો આગમને વિષે ઉપમાન વસ્તુને દેખવાનો કેમ સંજવ નથી એતો સંજવ છે માટે સિદ્ધાંતને અનુસારે ઉપમાન ઉપમેય જાવને બાંધતો એવો જે કવિ તેને પાપનો લેશ પણ ક્યાંથીજ હોય ને વઢી પૂર્વે કહ્યો એવો જે ન્યાય તેણે કરીને સમાન છે ગુણ તે જેના એવો જે ઉપમાન જાવને ઉપમેય જાવ તેને બાંધતો એવો જે કવિ તેના કાવ્યમાં મહાપણપણાને વિષે દોષનો પ્રસંગ ક્યાંથીજ હોય માટે પ્રકરણના કર્તા પુરુષે જે કહ્યું છે તે યુક્તજ કહ્યું છે તે શું તો જે લિંગધારીય ગ્રહણ કરેલાં

जिनबिंब तेने बरिशमांसनी उपमा दीधी ते ठीक कथुं ठे.

टीका:—अत्रचापवित्रेण बरिशपिशितेनोपमानं लिंगि-
परिग्रहोत्तस्य जिनबिंबस्याऽत्यंतहेयताज्ञापनार्थं ॥ आगमेऽति-
हेयस्याधाकर्मादेर्गोमांसादिनैवोपमानोपमेयदर्शनादिति ॥ अ-
नेनचोपमानेनसिद्धांतान्निहितमंखफलकोपमानसंवादिनालिंगि
परिग्रहीतजिनबिंबस्यौपाधिकमनायतनत्व मपिसूचितं ॥

अर्थ:—आ जगाए अपवित्र एवुं जे बरिशमांस तेनी उपमा
लिंगधारीए ग्रहण करुं जे जिनबिंब तेने दीधी तेथी ए जिनबिंबनुं
अतिशय त्याग करवापणुं ठे एम जणाववाने अर्थे कथुं ठे. आग-
मने विषे अतिशय त्याग करवा योग्य एवुं जे आधाकर्मादिक तेने
गोमांस आदिकनी संघाथेज उपमेय पणुं देखाय, ठे ए हेतु माटे ने
सिद्धांतने विषे मंखफलकनी जेम उपमा दीधी ठे तेम लिंगधारीए
ग्रहण करुं जे जिनबिंबतेने उपाधिकी थयुं एवुं जे अनायतनपणुं
तेनी पण सुचना करी एम जाणवुं.

टीका:—तथाहि ॥ बहुशस्तावदागमेयतीनां श्राद्धानां
चायतनसेवाऽनायतनपरिहारोपदेशः श्रूयते ॥ तत्रकिमिदमाय-
तनं किंवानायतनमिति॥ तत्रप्रथमं प्रतिपक्षनिर्णयेनायतनस्वरूपं
सुगमंजवतीत्यनायतनस्वरूप मुच्यते ॥

अर्थ:—घणीवार आगमने विषे साधुने तथाभावकने आ-
यतननुं सेवन करवुं ने अनायतननो त्याग करवो एवो उपदेश सां-

जळीए ढीए तेमां आ ते शुं आयनन ठे के अनायतन ठे एवो विचार
कहीए ढीए तेमां प्रथम प्रतिपक्षनो निर्णय करवो तेणे करीने आयतननुं
स्वरूप तो सुगम ठे माटे अनायतननुं स्वरूप कहीए ढीए.

टीका:—तथाह्यनायतनमस्थानं ज्ञानादिगुणानामिति सा-
मर्थ्याज्जम्यं ॥ अथवा ॥ ज्ञानाद्याऽऽयहानिजननादनायतनं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सावज्जमणाययणं ॥ असोहिवाणं कुशीलसंसग्गी ॥

एगछाहुंतिपया एएविवरीय आययणे ॥

अर्थ:—तेज कही देखामे ठे जे अनायतन एटले अस्थान
ते अस्थान कोनुं तो के ज्ञानादिक गुणनुं. एटले ज्ञानादिक
गुण जेमां स्थान करी रह्या नथी तेने अनायतन कहीए. ए प्रका-
रनो अर्थ सामर्थ्य थकीज प्राप्त थयो. अथवा ज्ञानादिगुणनो आय
एटले खान तेनी हानि करनार ए ठे माटे अनायतन कहीए. ते
बात शास्त्रमां कही ठे जे सावय जेमां ठे ते अनायतन जाणवुं तथा
ते अशुद्धपणानुं स्थान ठे ने तेमां कुशीलनो संबंध रह्यो ठे माटे ए
सर्व एव एक अर्थवाळां ठे केम जे एने सावय कहो अथवा अना-
यतन कहो अथवा अशुद्धिस्थान कहो अथवा कुशील संबंधी कहो
ने एथी जे विपरीत तेने आयतन कहीए.

टीका:—तच्चछेधा ॥ लौकिकलोकोत्तरिकजेदात् ॥ लौ-
किकमपि अव्यजावजेदाद्धिधा ॥ तत्र अव्यती लौकिकमनाय-

तनंहरसदनादि ज्ञावतोवेश्यादयः जिनप्रवचनबाह्यस्य यथासंख्यं
द्रव्यरूपस्याशुभ्रज्ञावरूपस्य च सतोद्भयस्यापि यथासंज्ञवं संसर्ग
वन्दनसेवनादिना सम्यग्दृशां ज्ञानादिविघातनिमित्तत्वात् ॥

अर्थः—ते अनायतन वे प्रकारनां एक तो लौकिकने बीजो
लोकोत्तर ए वे प्रकारना जेदे ठे. तेमां लौकिक पण द्रव्य तथा ज्ञाव
ए वे प्रकारे ठे तेमां द्रव्यथी जे लौकिक अनायतन ते तो शिव
मंदिर आदि जाणवुं. ने ज्ञावथी जे अनायतन ते तो वेश्याविकनुं
घर जाणवुं. जे जिनना प्रवचनथी बाह्य थयुं ठे एटखे सिद्धांतथी
विरुद्ध ठे ते द्रव्यरूपे तथा ज्ञावरूपे होय तो पण ए वेनुं संसर्ग,
वन्दन तथा सेवनादि जे ते समकित दृष्टिवंत प्राणीनुना ज्ञानादिकने
विघातनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे ते अनायतन त्याग
करवा योग्य ठे.

टीकाः—दवे रुद्राई धरा अणाययण ज्ञावउं पुविहमेव॥
लोइयलोउत्तरियं तहियं पुण लोइयं इणमो ॥ खरिया तिरि-
क्खजोणी ताळायरसमणमाहणसुसाणे वग्गुरियवाहगुम्मिय-
हरिएसपुल्लिंदमच्छंधा ॥ लोकोत्तरिकमपि ज्ञावतोऽनायतनं
सुविहिताचारपरित्रिष्टा लिंगमात्रधारिणः शक्तिमंतोपि संयम
क्रियामणीयसीमप्यकुर्वाणाः यत्याज्ञाताः ॥ यदाह ॥ अहलो-
उत्तरियं पुण अणाययण ज्ञावउं मुण्येयवं ॥ जे संजमजोगाणं
करिंति हाणिं समत्थावि ॥

अर्थः—लोकोत्तरिक जे ते पण ज्ञावथी अनायतन ए ठे जे

સુવિહિતના આચાર્યકી ત્રષ્ટ થયેલા ઇવા ને કેવલ લિંગમાત્રને ધારણ કરતા ને શક્તિવંત છે તોપણ અતિશય થોમી પણ સંજમની ક્રિયાને કરતા નથી ઇવા જે યતિના આજ્ઞાસરુપ પુરુષ તે લોકોત્તરિકજ્ઞાવથી અનાયતન છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—તેષાંજૈન લિંગસ્થિતાનામશુજ્ઞાવ રૂપાણાંસતામા-
લાપવંદનાદેર્જાનાયાયહાનિદેહુત્વાત્ ॥ તદુક્તં ॥ આલાવો સં-
વાસો વીસંજો સંથવો પસંગો વા ॥ હીણાયારેહિ સમ્મંસવજિર્ણિ
દેહિપમ્કુઠે ॥

અર્થ:—તે અશુજ્ઞ જ્ઞાવરુપ ઇવા ને જિન સંબંધી જે લિંગ
ઘટલે ચિહ્ન તેને વિષે રહેલા ઘટલે લિંગધારીજ તેમની સાથે જે
બોલવું તથા વંદન કરવું इत्यादિકને પણ જ્ઞાનાદિના લાજની હાનીનું
કારણપણું છે. એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પાસથ્યાદિ-
કની સાથે બોલવું, તેમની સાથે નિવાસ કરવો, તેમનો વિશ્વાસ
કરવો તથા તેમનો પરિચય કરવો. ઘટલે વસ્ત્રાદિક આપવું લેવું
इत्याદિક વ્યવહાર તે સર્વનો જિનેશ્વરે નિષેધ કરેલો છે.

ટીકા:—અતઃપ્ર જિનશાસન સ્થિતાનામપિ તેષાં વંદના-
દિકં નિવારિત માગમે ॥ યદાહ ॥ વંદણપૂયણસક્કારણાં સવં
ન કપ્પણકાનં ॥ લોગુત્તમલિંગીણવિકેસિંચેવંજઝઞ્ઞપિયં ॥
પાસથોસન્નકુસીલનીયસંસત્તજણમહાઠંદં ॥ નાજણતંસુવિહિયા-
સવપ્પયત્તેણ વજ્જંતિ ॥

अर्थः—एज हेतु माटे जिनशासनने विषे रक्षा एवा ते लिंगधारी पुरुषोनुं वंदनादिक जे ते पण शास्त्रमां निवारण कर्युं ठे माटे ते शास्त्रमां आ प्रकारनुं वचन ठे जे.

टीकाः—अथ कथं निर्गुणत्वेपि पार्श्वस्थादीनां वंदनादि प्रतिषेधः ॥ लिंगमात्रस्यैव हि वंद्यत्वेनान्युपगमात् ॥ तस्यच तेषामपि सदज्ञावात् ॥ लिंग ग्रहणेन कथंचिदकार्यं चिकीर्षोरपि-यतेर्जन्मापवादशंकया तत्र प्रागेवाप्रवृत्तेः ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारी प्रतिवादीउं बोले ठे जे पासस्था-दिक गुण रहित ठे तोपण तेमने वंदनादि करवानो केम निषेध करोठो केमजे वंदन करवुं तेमां तो केवल लिंगमात्रनुंज अंगिकार करवापणुं ठे एटले मोटा पुरुषनो वेषमात्र देखीने नमस्कार करवो. पण कांइ गुण जोवा नहि. ने ते लिंगमात्रनुं धारण करवापणुं तो पासस्थादिकमां ठे ने जो तेमणे लिंगधारण कर्युं हशे तो कोइ न कस्वानुं कार्य करवा इच्छे तोपण ते यतिने लोकापवादनी शंकाये करीने तेमां प्रवृत्तिज प्रथमथी यशे नहि माटे ए प्रकारनो गुण ए वेषमां रक्षो ठे माटे ते वेषधारीने नमस्कार करवानो पण केम निषेध करोठो ए जाव ठे.

टीकाः—वेषग्रहणस्य 'धम्मररकइ वेसो' इत्यादिनोपदेश-मालायामपिचारित्ररक्तत्वेन प्रतिपादनात् ॥ श्रेणिकादीना-मपि जिनप्रवचने प्रवादपारंपर्येण रजोहरणादिमात्रस्य वंदन श्रवणात् ॥

અર્થ:—વેષ ગ્રહણ કરવો તે પણ ચારિત્રની રક્ષા કરનાર છે કેમજે તે વાત ઉપદેશમાઝામાં પ્રતિપાદન કરી છે જે વેષ જે તે ચારિત્ર ધર્મની રક્ષા કરે છે ઇત્યાદિ વચન છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રેણિકાદીક રાજાએ પણ રજોહરણ માત્ર દેખીને વંદન કર્યું છે એમ જિન શાસનને વિષે વૃદ્ધ પરંપરાએ સાંજઢીએ ઢીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—કિંચ જવતુ સગુણસ્યૈવયતેવંદનં તથાપિ સંપ્રતિ-
જિનગણધરાદિશાતિશયપુરુષવિરહે પ્રાણીના મંતરંગશુદ્ધા-
શુદ્ધાધ્યવસાયપરિજ્ઞાનાજાવાન્નાસ્મદાદિજિ: સગુણનિર્ગુણમુ-
નિવિજ્ઞાગ: સમ્યગવસાતુંપાર્યતે ॥ તસ્માન્નેદાર્નીતનજના-
નાંયતિગુણાગુણચિંતયા તદ્વંદનાદિકર્તુ મુચિતં કિંતર્હિ રજોહર-
ણાદિક્ષિંગમાત્રદર્શનેનેતિ ॥

અર્થ:—વઢી તમે એમ કહેતા હો જે ગુણ સહિત જે યતિ છે તેનુંજ વંદન હો તો પણ આ કાઢમાં જિન તથા ગણધર ઇત્યાદિક અતિશયવંત જે પુરુષ તેનો વિરહ થયે સતે પ્રાણીના અંતરંગના જે શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ એવા જે અધ્યવસાય તેનું આપણને જ્ઞાન નથી માટે આ મુનિ ગુણ સહિતઢેને આ મુનિ ગુણ રહિત ઢે એવા વિજ્ઞાગ કરી યથાર્થ જાણવાને આપણા જેવા કોઈ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. માટે આ કાઢના લોકને મુનિના ગુણ તથા અવગુણ તે બેનો વિચાર ઢેરી દર્શને તે મુનિને વંદનાદિક કરવું ઘટે છે તો રજોહરણ માત્ર લિંગને દેખીને વંદન કરવું તેમાં તો શું કહેવું એ તો વંદન કરવુંજ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

केवलमणोद्दिचउदसदसनवपुर्वीहिं विरहिण इहिं ॥
 सुद्धमसुद्धं चरणं ॥ को जाणइ कस्स जावंवा ॥
 (तथा) सुविहियडुविहियंवा नाहं जाणामहंखुउमत्थो ॥
 खिगंतुपूययामी तिगरण सुद्धेण जावेणंति ॥

टीकाः—अत्रोच्यते ॥ यत्तावदुक्तं खिगमात्रस्यैव वंध्यत्वा-
 दिति तदयुक्तं ॥ संयमब्रह्मचर्यादिगुणानामेव यत्पुण्यं गिणां वंध्य-
 त्वेनागमेऽभिधानात्तदुक्तं खिगस्य ॥

यदुक्तं ॥

वंदामि तवं तह संजमंचखंतीयबंजचेरंच ॥
 जं जीवाण नहिंसा जंच नियत्ता गिहावासा ॥

अर्थः—आ जगाए सुविहित समाधान करे ठे जे तमोए
 कसुं जे खिग मात्र देखीनेज वंदन करवुं ते अयुक्त ठे. केमजे यतिने
 विषे रह्या एवा संजम तथा ब्रह्मचर्य इत्यादिक गुणनुंज शास्त्रमां वंदन
 करवुं कसुं ठे पण खिग मात्रनुं वंदन करवुं कसुं नथी जे माटे ते
 वात शास्त्रमां कही ठे जे तमारा गुण जे तप, संयम, क्षांति,
 ब्रह्मचर्य, जीवनी अहिंसा, तथा अनियत गृहवास एटखे एक
 ठेकाणे नियमाये न रहेवुं इत्यादि ते गुणने हुं नमस्कार करुं हुं.

टीकाः—खिगमात्रस्यतु वंध्यत्वे निह्वानामपि वंदनीयत्वा-
 पत्तेः ॥ खिगमात्रदर्शनस्य तत्राप्यविशेषात् ॥

यदुक्तं ॥

जइते लिंगपमाणं वंदाही निहव तुमं सव्वे ॥

एए अवंदमाणस्स लिंगमधि अप्पमाणं ते ॥

अर्थः—जो लिंगमात्र वंदनीक होय तो निहवने पण वंदनीकपणानी प्राप्ति थाय केमजे लिंग मात्रनुं देखवुं ते तो निहव पुरुषने विषे पण ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे जो वंदनपणाने विषे लिंग मात्र प्रमाणभूत होय तो सर्व निहवने पण वंदन करवानी प्राप्ति थाय पण निहवतो अवंदनीक ठे माटे लिंग पण अप्रमाणिक ठे.

टीकाः—अथ निहवानां संघवाद्यतया प्रकाशितत्वेनागमे तद्वंदनप्रतिषेधान्नतद्विधीयते ॥ पार्श्वस्थानांतु तत्त्वेनाप्रकाशितत्वात्तद्विधास्यतइतिचेन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करे ठे जे निहवतो संघयकी बाहिर करेछा प्रसिद्ध ठे माटे तेमनुं वंदन शास्त्रमां निषेध कर्तुं ठे माटे तेमने वंदन नथी करता ने पासस्था तो निहवपणे प्रसिद्ध प्रकाश्या नथी माटे तेमने वंदन करवुं जोइए, त्वारे सिद्धांति कहे ठे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं.

टीकाः—तत्तथानुदधाटितानामपि सर्वाकृत्यविधायिनां निःशंकतया गृहस्थवत्सकलपापारंजप्रवृत्त्या प्रवचनोद्वाहकारिणां यत्याज्ञासानां रंगांगणवर्तिदर्शनविमंवनार्थपरिकल्पित यतिनेपथ्यधारिदौलूषादिवद्वंदननिवारणात् ॥

અર્થ:—કેમ જે તે સિદ્ધાંતમાં નિહવપણે ડઘાના કહી દેહાકયા નથી તો પણ સર્વ ન કરવાનાં કાર્યને કરતા એવા ને નિઃશંકપણે ગૃહસ્થની પેઠે સમસ્ત પાપના આરંજને વિષે પ્રવૃત્તિ કરે છે માટે પ્રવચનના ડહાહ કરનારાને જેમ રંગમંરુપના આંગણમાં એટલે નાટક કરવાના સ્થાનકમાં રહેલો ને જૈન દર્શનની વિકંબના કરવાને અર્થે યતિનો વેષ કટપીને રહ્યો એવો જે વેષધારી નટ તેની પેઠે કેવલ યતિના આજ્ઞાસ માત્ર જણાતા જે તે પાસથ્યા લિંગધારી પુરુષો તેમના વંદનનો નિષેધ છે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જહ વેલ્લબગલિંગં જાણંતસ્સ નમગ્રોહવઃ દોસો ॥ નિરૂંધસત્તિ નાજ્જણવંદમાણેધુવંદોસો ॥ યદપ્યુપદેશમાલાવચનાવણ્ણેન વેષગ્રહણસ્યધર્મરક્ષકત્વેન સમર્થનં તદપ્ય સંવદ્ધાન્નિધાનં ॥ યદિહિકસ્યાપિમહાત્મનઃ કદાચિત્કમોદેયાદકૃત્યં વિધિત્સોરપિ વેષગ્રહણાદિલજ્ઞાયા તદવિધાનં તદા કિમાયાતમિદાનીંતનરુદ્ધ્યા નિર્લિંશત્વેનાઽસમંજસવૃત્ત્યા ઘ્યાપ્રિયમાણાના મક્ષિપદ્મનિમેષમાત્રેણાપિલોકાપવાદમગણયતાં લિંગિનાં વેષગ્રહણસ્ય ॥

અર્થ:—વઢી જે નપદેશ માલ્લાના વચનનું આલંબન કરીને વેષ ગ્રહણ કરવો તે ધર્મની રક્ષા કરમાર છે એમ જે પ્રતિષાદન કર્યું તે પણ સંબંધ વિનાનું કહ્યું છે એટલે તે ગ્રંથનો સંબંધ જાણ્યા વિના એ તારું પ્રતિષાદન છોડું છે. કેમ જે એ ગ્રંથનો સંબંધ તો આ પ્રકારનો છે જે કોઈ મોટા પુરુષને ક્યારેક કર્મના નુદયથી ન કરવાનું કામ કરવાની ઇચ્છા નુત્પન્ન થઈ હોય તોપણ વેષ ગ્રહણ કરેલો છે

माटे आम केम थाय इत्यादिक लज्जाए करीने ते अकार्य करी शके नहि. माटे आ प्रकरणमां तेमांनुं शुं आव्युं, कांइ पण न आव्युं. आतो निर्लजपणे जेम तेम मनमां आवे तेवां जूंकां आचरण करता एक आंखना निमेष मात्र पण लोकापवादने न गणता एवा लिंगधारी वेष विरुंबक तेने तो शुं कहेवुं.

टीका:—नहि ते वेषादिशंकयापिकथंचिदकार्या दंशमात्रेणापि निवर्त्तमाना उपलब्धंते तस्मात्सत्पुरुषविशेषविषयं तत्सूत्रं न सामान्यविषयमिति न तद्वक्षेन वेषग्रहणप्रामाण्यादधुनात नानां वेषमात्रभृतां वंदनं संगच्छत इति ॥

अर्थ:—केम जे ते लिंगधारी वेषादिकनी शंकाये करीने सगार मात्र पण न करवाना कार्य थकी कोइ प्रकारे पण निवृत्ति पामता देखाता नथी एतो न करवानां कार्य कर्या करे ठे ते हेतु माटे ए उपदेश माळानुं जे वचन ठे तेनो विषय तो कोइक सत्पुरुष ठे पण ए लिंगधारीठने ए वचननो संबंध लागतो नथी. केम जे ए सूत्रनो सामान्य विषय नथी जे तेनुं बळ लक्ष्ने वेष ग्रहण करवाना प्रमाणपणा थकी आ काळना केवळ वेष मात्र धारण करनार यतिने वंदन करवानुं सिद्ध थाय माटे आ काळना वेष विरुंबक यतिने वंदन न करवुं एम सिद्धांत थयो. इतिज्ञाव ॥

टीका:—यदपि प्रवादपारंपार्येण श्रेणिकादेरजोहरणवंदनाजिधानं तदध्यागमनिर्मूलस्य प्रवादपारपर्यस्या प्रामाण्यापगमेन निरस्तं ॥ नहि श्रेणिकनृपतिकथास्वागमेऽनेकधा वि-

सृतास्वपि क्वचिच्छुनःपुन्यसंयमितरजोहरणवन्दनं श्रूयते प्रस्यु-
त क्षोत्राणिनिमित्तागतमुनिवेषगीर्वाणादिदर्शने तद्वन्दनमेवो-
पस्यज्यत इति ॥

अर्थः—बळी जे लोक प्रवाद परंपराए करीने श्रेणीकादिक
राजाए रजोहरण देखी वंदन कर्तुं ठे एम जे तुं कहुं तुं ते पण
शास्त्र विरुद्ध निर्मूल ए लोक वातोनी परंपरा ते कांइ प्रमाण नथी
माटे ए तारुं कहेवुं जूहुं ठे शास्त्रमां अनेक प्रकारे श्रेणिक राजानी
कथा विस्तारवंत ठे तो पण कोइ जगाए कूतराना पूठनी पेठे जाह्युं
जे रजोहरण तेनुं वंदन संजळातुं नथी उलहुं एमज देखाय ठे
जे देवतादिक मुनि वेष धरीने क्षोत्र पमारुवा निमित्ते आव्या
तेमनुं वंदन न कर्तुं ए प्रकारे आगमने विषे प्रसिद्ध देखाय ठे.

टीकाः—यदप्यज्युपगमवादेन किंच जवत्वित्यादिना सां-
प्रतं सगुणनिर्गुण विज्ञागानवगमेन लिंगमात्रप्रणामप्रतिपादनं
तदप्यविदितजिनागमस्य तेवचः ॥ यतोशेषविशेषविषय- तथा
जिनादिव छद्मस्थै रिदानी मा नाम निश्चायि देहिनां मान
साध्यवसाय स्तथाप्याकारेंगितबाह्यक्रियादिजिरंतरंगः प्राणि
परिणामः सामान्यतया तैरपि निश्चेतुं शक्यत एव॥तथैवदर्शनात्॥

अर्थः—बळी जो पण लौकिकवादनो अंगिकार करीने एम
कदाचित् वंदन होय, परंतु वर्तमानकाळमां सगुण निर्गुण विज्ञाग
जाण्या विना केवळ लिंगमात्र देखीने प्रणाम करवो एवुं जे प्रति-
पादन कर्तुं तेतो जिन परमात्माना आगमने न जाणतो एवो जे

તું તે તારું વચન છે કેમ જે જે હેતુ માટે જિન પરમાત્મા જેમ સમસ્ત જાવ જાણે છે તેમ ઘડ્યસ્થ પુરુષ પણ આ કાલમાં દેહધારીના મનના અધ્યવસાયને પણ આકાર તથા ચેષ્ટા ઇત્યાદિ બાહ્ય ક્રિયાદિ કારણે કરીને જાણી શકે છે. અંતરંગના પ્રાણધારીના પ્રણામ સામાન્યપણે પણ તે ઘડ્યસ્થ નિશ્ચય કરવાને સમર્થ થાય છે કેમ જે અમે કશું એ પ્રકારે આજ પણ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ સુદુમસુદુમ ચરણં જહાન જાણંતિ ઝહિ નાણાં, આગારેહિ મણંપિદુતહ ઝનમત્યાવિ જાણંતિ ॥ અતઃપ્ર જગવતા ઝદ્રવાદુસ્વામિનાં સૌવિહિત્યં લક્ષ્યિતું વસતિવિહારા દિકા બાહ્યક્રિયા લક્ષણત્વેનોપન્યસ્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જેમ અવધિ, મનપર્ય-વજ્ઞાની, કેવલજ્ઞાની શુદ્ધચારિત્ર તથા અશુદ્ધ ચારિત્ર તેને જાણે છે તેમ ઘડ્યસ્થ પણ આકારે કરીને મનના અધ્યવસાયને પણ નિશ્ચે જાણે છે. એજ કારણ માટે જગવાન ઝદ્રવાદુ સ્વામિએ સુવિહિત-પણું ઝંઝલાવવા સારું નિવાસ તથા વિહાર ઇત્યાદિક બાહ્ય ક્રિયા-રૂપ લક્ષણ સ્થાપન કર્યું છે એટલે સુવિહિતપણું બાહ્ય ક્રિયાથી ઝંઝ-લાય છે કેમ જે નિવાસ કરવામાં ઇત્યાદિ ક્રિયા લક્ષણ દેખીને બુ-દ્ધિમાન પુરુષ એના અંતરના જાવની પરીક્ષા કરીને તે પુરુષને વિષે સુવિહિતપણું સત્ય જાણી લે છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

आलक्षणं विहारेणं ठाणाचंकमणेणय ॥

सक्का सुविहियानाऊंजासावेणइएणय ॥

टीकाः—लोकेप्याकारेंगितादिजिरेव पार्थिवादीनामांतर
प्रसादादिजावपरिच्छेदनविज्ञानुजीविप्रवृत्तीनां विज्ञप्त्यादि
प्रवृत्तिदर्शनात् ॥ एवमनन्युपगमेच जगद्व्यवहारोच्छेदप्रसंगात्
॥ किंच माज्जूदतिगूढाशयतया बकवृत्तीनां केषांचिच्छब्दस्थैर्मानि
साध्यवसायावसायः ॥

अर्थः—लोकने विषे पण बाह्य आकार चेष्टादिके करी-
नेज राजा आदिकना अंतरनी प्रसन्नता आदिक जे जाव तेने जा-
णीने चतुर एवा जे सेवक आदिक पुरुषो तेमनी राजाने विज्ञप्ति
करवी एटले अरज करवी इत्यादिकनी प्रवृत्ति देखाय ठे एटले चतुर
सेवक बाह्य आकारथी राजानी अंतरनी खुशी वर्तिने कोइ काम-
काज कहेवुं होय ते कहे ठे. इत्यादि व्यवहार प्रत्यक्ष देखाय ठे ने
जो एम नहि मानो तो जगतमा व्यवहारने उच्छेद थवानो प्रसंग
आवशे. ए हेतु माटे वळी केटलाक गूढ अज्ञिप्रायवाळा ठे ए हेतु
माटे बगलानी पेठे उपरथी सारी प्रवृत्ति देखामता तेमना मननो
अध्यवसायनो निश्चय उद्भस्थ पुरुषोवते कलनामां कदापि नहि
आवे तो पण बीजाना तो कलनामां आवशे माटे ते दांजिक पुरु-
षोना अज्ञिप्राय जाणवानो उपाय देखामे ठे.

टीकाः—तथा च तदनवसायात् क्रियतां तेषामंगारमईका
दिवदांजिकानामपिवंदनं ॥ येषांत्वाधुनिकन्यायेन प्रकटप्रति-

सेविना मतिवैशसकृत्या ज्वझिरप्यं तरंगजावो पलंजस्तेषां
तावदच्युपगम्यतामवंदनमिति ॥

अर्थः—जे ते प्रकारना दांजिक पुरुषोनो अंतरंग अध्यव-
सायनो निश्चय आकार चेष्टार्थी न थइ शके तो तेमनी परीक्षा क-
रीने अंगारमईक आचार्यनी पेठे तेमनुं वंदन पण करो केमजे परीक्षा
करवार्थी तेमनुं अवंदनीकपणुं जणाय माटे एटले वंदन न करवुं
एम ठरशे प्रगटपणे न करवानां हिंसक कार्यने करता एवा पुरुषोनो
दुष्ट अंतरंग जाव जाणीने तमो तेनुं वंदन निवारण करो.

टीकाः—ननु तथापि कृष्याद्यकरणेन गृहिज्य उत्तमत्वात्ते-
षांबंधत्वं संगंस्यत इति चेन्न ॥ संप्रतिकेषांचित्तदुपलंजेपि ल-
ज्जनीयतया तदविवक्षयापि सिद्धांते गृह्यति धर्मबाह्यत्वेन
गृहिज्योपि तेषां हीनत्वप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—हवे आशंका करीने कहे ठे जे गृहस्थ खेतीवादी
आदिक करे ठेने आ लिंगधारी करतो नथी ते माटे ते गृहस्थ थकी
उत्तम ठे माटे तेमने वंदन करवुं घटित ठे एम जो तुं कहेतो होय
तो ते न कहेवुं केम जे आ कालमां केटलाकनुं तो गृहस्थ जेवुंज
आचरण देखीए ठीए तो पण ए बात लज्जा पाम्या जेवी ठे माटे
ते कहेवानी इच्छा नथी पण सिद्धांतमां ते पुरुषने उजयत्रष्ट कह्यो
ठे एटले गृहस्थ धर्मथी तथा यति धर्मथी त्रष्ट कह्यो ठे माटे ए
पुरुष गृहस्थथी पण हीन ठे एटले नीच ठे ए पुरुषनी अपेक्षाए
गृहस्थ सारो एम प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीका:—यदुक्तं ॥

केसिंपिसंजयाणं केहिंपि गुणेहि सावगा अहिगा ॥
जम्हा ते देसजई, इयरे पुण उज्जयथो ज्जहा ॥

अर्थ—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे केटखाक सं-
जति करतां केटखाक गुणे करीने श्रावक अधिक ठे. जे माटे ते
श्रावक देशयी यति ठे ने ए लिंगधारी तो उज्जयथी एटले श्रावक
तथा सांधु ए वे प्रकारना धर्मथी ब्रष्ट थयो माटे.

टीका:—नन्वेवंयदि सर्वथा पार्श्वस्थादीनां वंदननिषेधस्तर्हि
कथं “कालन्मिसंकलिष्ठे” इत्यादिना पार्श्वस्थादि पंचकान्यतरेण
संवासः ॥ तथा वायाएनमुक्कारो इत्यादिना सुविहितानामपि
तद्वाग्नमस्काराद्युपदेशश्च सिद्धांतेश्रूयते इति चेत्तन्न ॥

अर्थ:—हवे लिंगधारी आशंका करी पूठे ठे जे जो एम स-
र्वथा पासस्थाने वांदवानो निषेध होय तो ‘कालन्मि’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने पासस्थादिक पांच मध्ये सुजते एक पुरुष साथे
मुनिने निवास करवो कह्यो ठे वळी ‘वायाए नमुक्कारो’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने सुविहितने पण ते पुरुषोने वाणीथी नमस्कारा-
दिक करवानो उपदेश सिद्धांतमां सांजळीए ठीए ते केम घटे हवे
सुविहित मुनि एनो उत्तर आपे ठे जे एम तमारे न बोखवुं.

टीका:—सदोषादपि पार्श्वस्थादिसंवासान्महादोषमेका-

किं वंयतीनामित्येकाकिंवात्यंतनिषेधपर्यवसायित्वेन कालमिमसं-
कल्लिष्ठे इत्याद्यागमस्यापवादिकसंवासान्निधायकस्यापि सर्वदा
तद्वंदनाप्रसाधकत्वात् ॥

अर्थः—कम जे दोष सहित एवो पण पासत्थादिकनो
सहवास ते करतां पण जे एकाकि यतिने रहेवुं ए महा दोष ठे माटे
एकाकी रहेवाना निषेधने प्रतिपादन करनार जे कालमिम इत्यादि
आगम ते अपवाद मार्गे तेनो सहवास करवानुं कहे ठे तो पण
निरंतर तेमनी वंदना प्रमुख करवानुं प्रतिपादन नथी करतुं.

टीकाः—तथा वायाए नमोकारो इत्यादिरपि स्लेष्ठाद्युपप्ल-
वात्पाश्वस्थाद्यनाकीर्णक्षेत्रेषु स्थित्यजावे तदा कीर्णेषु क्षेत्रे
सुविहितैः समागत्य तद्वंदनाद्यनुवृत्त्यापि स्वसंयमक्रियाविधा-
तव्या ॥ अन्यथा तावन्मात्रतदनुवृत्त्य करणे तेन्यस्तेषां बहुला-
घवापत्ते रित्यादिहेतुजिः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया तत्रैव अग्नीयादा-
इन्नेखिते अन्नत्यष्टिः अजावंमि इत्यादिना विशेषविषयत्व
समर्थनात् ॥

अर्थः—बळी वाणीए नमस्कार करवो इत्यादि वचन ठे
पण स्लेष्ठादिकना उपद्रवथी पासत्थानी जग्याविना बीजे रहे-
वानो जोग न होय तो ते पासत्था सहित स्थानने विषे पण सुवि-
हित पुरुषोए जवुं ने तेनी वंदनादिकनी अनुवृत्तिए करीने पण
पोस्तानी संयम क्रिया करवी ने जो एटवुं पण न करे तो ते पास-

स्थानी घणी लघुता थाय इत्यादि कारणे करीने क्षेत्रकाळ आदि-
कनी अपेक्षाए वंदन करवानुं ठे केम जे तेज शास्त्रने विषे.

टीका:—ननु तथापि यथाऽर्हर्हिंवानामर्हद्गुणवन्ध्यत्वेऽपि
तद्गुणाधारोपेण वंदनं वाञ्छितफलावहं ॥ तद्वत्पार्श्वस्थादीनां यति
गुणशून्यत्वेऽपि लिंगसाम्येन तदारोपात् तथा घटिष्यत इति चेन्न ॥

अर्थ:—प्रतिवादी लिंगधारी आशंका करे ठे जे तमो एम
कहो ठो तो पण जेम अरिहंतनी प्रतिमामां अरिहंतना गुण नथी
तो पण ते गुणनो आरोप करीने जे वंदन करवुं ते वाञ्छित फळने
आपनार थाय ठे तेम पासथ्यामां मुनिना गुण नथी तो मुनिना
जेवुं लिंगधारण करे ठे माटे मुनिना गुणनो आरोप करीने तेनुं वंदन
करवुं घटशे. हवे सुविहित कहे ठे जे एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर आपीए ठीए.

टीका:—अर्हर्हिंबेषु ह्यनुपयोगरूपत्वादयथा गुणानामज्ञा-
वस्तथा दोषाणामपि ॥ तथाचोन्नयस्याप्यज्ञावाद्युक्तं तेषु सतो
विद्यमानार्हद्गुणानध्यात्ममध्यारोप्य फलार्थिनां वंदनं ॥ पार्श्व-
स्थादीनां तु प्रत्यक्षलक्ष्यमाणनिखिलदोषकलापानां सर्वथा
मुनिगुणोज्झितत्वेन लिंगसाम्य्यात्तद्गुणारोपेण तद्विधीयमानं
कथंकारं घटामाटीकेत ॥

अर्थ:—जे अरिहंतना बिंबने विषे तो उपयोग रूपपणुं नथी

ए हेतु माटे जेम गुणनो अजाव ठे तेम दोषनो पण अजाव ठे. ए प्रकारे गुणदोष बे ए नथी. माटे ते प्रतिमानुं वंदन करवुं ते तो युक्त ठे. केम जे ते अरिहंतने विषे विद्यमान एवा जे गुण तेनुं आत्माने विषे आरोपण करीने फळना अर्थी पुरुषोने वंदन करवुं घटीत ठे पण पासत्थादिक तो प्रत्यक्ष जणाता सकल दोषना समूहरूप ठे, ने सर्वथा मुनिगुणवदे रहित ठे, माटे केवल लिंगना समानपणार्थी तेमना विषे मुनिना गुणनुं आरोपण करवुं ते केम घटे ! नज घटे.

टीका:—कोद्यनुन्मत्तः पीतिमचाकचक्यादिसाधर्म्यात्कांचनगुणानारोप्यारकूटं कनकमूढ्येन क्रीणीयात् ॥ तदुक्तं ॥ नाज्ञादते मुनिगुणानधिरोप्य लिंगसारूप्यतः परिचरत्यवकीर्णतोऽन्यः ॥ क्रीणातिरुक्ममितितद्गुणरोपणात्को रीतिं सुवर्णतुल्येतर उन्मदिष्णोः

अर्थ:—पीतळનો પીઠો ચકચકાટ દેખીને કેવલ પીઠા ગુણથીજ સુવર્ણના ગુણનું આરોપણ કરોને સોનાનું મૂલ આપીને પીતલને કોણ માહ્યો પુરુષ વેચાતું લે? કોઈ ન લે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે તે વચન જે, સરખા વેષથી લિંગધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરોને અજ્ઞાની વિના બીજો કોણ પુરુષ તેની સેવા કરે છતો અજ્ઞાનીજ કરે જેમ પીતલને વિષે સોનાના ગુણનો આરોપ કરીને સોનાના મૂલવને પીતલને મહા મૂર્ખ વિના બીજા કોણ લે તેમ લિંગધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરી વંદન કોણ કરે, જે મૂર્ખ હોય તે કરે.

टीका:—तस्माद्यत्किंचिदेतदपीति ॥ तस्मान्नलिंगमात्रं सुविहितानां वंदनगोचरः किंतु गुणः नचलिंगमात्रस्याव्यवच्छिन्नादिवदपवादेनापितेषांवंदनाजिधानं सिद्धांते न संगृह्यत इति वाच्यं, तेषां मनुद्धाटितत्वेन लिंगमात्रसाधर्म्यादपवादेन तदुपपत्ते रिति ॥

अर्थ:—ते हेतु माटे सुविहितनुं कांश्च लिंग मात्र पक्ष वंदनीक ठे. एम नथी त्यारे शुं वंदनीक ठे ? तो सुविहितना गुण ठे तेज वंदनीक ठे.

टीका:—ननुमानूवन्पाश्वस्थादयः क्रियाहीनत्वाद्धंदनीयाः ॥ येतुगह्वेबहुयतिसंकुलत्वात्स्वमत्या पिंकाशुद्ध्यादिदोष संज्ञावनया ततो निर्गत्य स्वातंत्र्येण दुष्करक्रियां कुर्वतिते संयम क्रियातत्परत्वाद्धंथाज्जविष्यंतीतिवेत् न ॥ तेषामपि सुगुरुसंप्रदायाज्ञावात् सम्यगागमार्थापरिज्ञानेनविपर्यस्तमतितयोत्सूत्रज्ञापित्वात् ॥ कुग्रहादूष्करक्रियाकरणेष्युत्सर्गापवादक्षेत्रकालादिविषयविज्ञागानवबोधेन प्रवचनमालिन्यकारित्वाच्चयतित्वनिषेधात् ॥

अर्थ:—प्रतिवादी बोले ठे जे पासथ्यादिक क्रियाहीन ठे माटे वंदनीक न थाउं पण जेना गह्वने विषे घणा यतिथी संकुलपणुं थयुं ठे. ए हेतु माटे पिंरुनी अशुद्धि आदिक दोषनी संज्ञावना करीने ते जगामांथी नीकळीने स्वतंत्रपणे दुष्कर क्रियाने करे ठे. ते संयम क्रियाने विषे तत्पर ठे ए हेतु मापे वंदनीय थसे

हवे सुविहित बोले ठे जे एम तमारे न बोलवुं केम जे सारा गुरुना संप्रदायनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे सम्यक् शास्त्रना अर्थनुं परिज्ञान नथी माटे एनी अवळी बुद्धि थइ ठे माटे उत्सूत्रज्ञापीपणुं एने रहुं ठे ए हेतु माटे, ने वळी कदाग्रहथी दुःकर क्रिया करे ठे तो पण उत्सर्ग, तथा अपवाद क्षेत्रकाळ इत्यादिक संबंधि विज्ञागनो एने बोध नथी माटे प्रवचनने मलिन करनार ठे एटले जिनशासनना कलंकरूप ठे, ने जे ए प्रकारनो पुरुष ठे, तेने विषे यतिपणानो निषेध ठे. ए हेतु माटे ते वंदनीक नथी.

टीकाः—तथा चावंदनीयत्वात्तद्वहुमानविधायिनां चो-
त्पथानुमोदनेन दुर्गतिपातप्रतिपादनात् ॥ यदाह ॥ जेन तह
विवज्जत्था सम्मं गुरुलाघवं अयाणंता । सग्गाहाकिरियरया पव-
यणखिसावहा खुदा ॥ पायं अजिन्नगंठी तमान तह दुकरंपि कुबं-
ता ॥ वज्जव न ते साद्द खंभाहरणेण विज्ञेया ॥ तेसिं बहुमाणेणं
उम्मग्गणुमोयणा अणिष्ठफला ॥ तह्मा तित्थयराणाठिएसु
जुत्तुथ्य बहुमाणो

अर्थः—वळी ए लिंगधारीन अवंदनीक ठे ए हेतु माटे तेमनुं
बहुमान करनार पुरुषेने पण उन्मार्गनी अनुमोदना करवी तेणे
करीने तेमनुं दुर्गतिमां परुवापणानुं शास्त्रमां प्रतिपादन कर्तुं ठे. ते
शास्त्रनुं वचन ए ठे जे

टीकाः—तस्माद् गुणवतामेव वंदनं श्रेयो नल्लिङ्गक्रिया-
मात्रधारिणामिति ॥ तथा पूर्वत्वादज्ञातगुणदोषोपियतिः पर्यु-

पासनीयः प्रथमं यावत्परिशीलनेन तस्याद्यापि दोषोपलंभो न
भवति ॥ तदुपलंभे तु सोऽपि दूरतो वर्जनीयः ॥

अर्थः—माटे गुणवाननुं वंदन करवुं एज ठीक ठे. पण के-
वल लिंगक्रिया मात्रने धारण करनारनुं वंदन करवुं ए ठीक नथी.
तेमज प्रथमथी जेना गुणदोष जाण्या नथी एवा पण यतिनी उपा-
सना करवी. पढी तेनो परिचय करते करते आज सुधी पण दोष
दीठामां न आवे तो तेनी उपासना कर्या करवी ने जो दोष दीठामां
आवे तो तेनो पण दूर थकीज त्याग करवो.

टीकाः—॥ यदाह ॥ अमुणियगुणदोसं पासिउं साहुवेसं,
पढममसढजावालेहसुस्संजयं च ॥ पुणवकुसकुसीधुत्तिन्नमुस्सु-
त्तज्जासिं ? विसविसहरसंसग्गिं व उज्जेह तुज्जेति ॥ अथ पा-
श्चस्थादिवंदने कोदोषोयेनैवं सिद्धांतप्रतिषेध इति चेत् अयशः
कर्मबंधादि रिति ब्रूमः

॥ तदुक्तं ॥

पासत्थाइं वंदमाणस्स नेय किच्चीन निज्जारा होइ ॥
कायकिल्लेसं एमेव कुणइतहकम्मबंधं च ॥

अर्थः—हवे पासत्थादिकने वंदन करवामां शो दोष ठे. जेणे
करीने ए प्रकारे सिद्धांतमां निषेध ठे. एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर कहीए ढीए जे तेथी अयश मळे तथा कर्मबंध थाय
इत्यादि दोष पासत्थाने वंदवामां रद्दा ठे ते शास्त्रमां कथुं ठे जे

टीका:—ननु जवत्त्वसदाचारगुरूणां वंदनादयशः कर्म-
बंधस्तु कुतस्त्यस्तत्कारणसंक्षेपाद्यज्ञावादिति चेत् न ॥ तद्वदने
तदसत्क्रियानुमोदनेनाऽन्येषामपि बहूनां तद्विषयबहुमानोत्पा-
दनात्कर्मबंधोपपत्तेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे असत् आचरण क-
रनारमां मोटा एवा जे पुरुष तेमनुं वंदन करवाथी, अथवा
असत् आचरण करनार एवा जे गुरु तेमनुं वंदन करवाथी अथवा
थाय परंतु कर्म बंध तो क्यांथी थाय कर्म जे ते कर्म बंधनां का-
रण एवां जे संक्षेप आदिक तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे. ह्वे
सुबिहित एनो उत्तर आपे ठे जे, एम तमारे न बोखवुं केम जे
एवा असत् पुरुषनुं वंदन करे तो तेनी असत्क्रियानी अनुमोदना
थाय तेणे करीने बीजा घणाक पुरुषो ते असत् पुरुषनुं बहु मान
करे तेथी एने कर्म बंधनी उत्पत्ति थाय ठे. ए माटे तेनुं वंदन
न करवुं.

टीका:—॥यदाह॥किष्कंमंचपसंसा, सुहृत्सीखजणंमिकम्म
बंधाय॥जेजे पमायठाणा तेते उववूहियाहोति॥ किंच तैः साद्धं
संवासमात्रस्यापियथाक्रमसेव्यतागर्हितत्वापत्त्यादृष्टांताज्यां
सिद्धांतेसुबिहितानां निषेधप्रतिपादनात् ॥ यदुक्तं ॥ असुह-
छाणे पक्रिया चंघममालानकीरईसीसे ॥ पासत्थाइठाणेसुबह
माणसहअपुज्जा ॥ पक्कणकुले वसंतो सजणीपारोवि गरहित होइ
॥ इयमसहियासुबिहिया, मज्जि वसंता कुसीखाणं ॥

अर्थ—बली ते लिंगधारीज संगाय निवास मात्रनो पण सिद्धांतने विषे बे दृष्टांते करीने निषेध कयों ठे. ए वात शास्त्रने विषे कही ठे जे अनुक्रमे असेववापणुं तथा निंदितपणुं प्राप्त थाय माटे ॥

टीकाः—॥ प्रद्वेषस्तु तेष्वपि न कर्तव्यस्तस्य दुर्गतिनिबन्धनत्वेनाभिधानात् ॥ किंत्वहो कथममी मूढा जवकोटिद्वारा पमप्येतल्लि नमतमाणिक्यमासाय मुधाहारयंतीति तत्स्वरूपं सानुकंपं विज्ञाय विवेकि जिरुपेक्षैव तेषु विधेया.

अर्थः—ने द्वेषतो तेमने विषे पण न करवो केमजे ते द्वेषतो दुर्गतिनुं कारण ठे एम शास्त्रमां कहुं ठे ए हेतु माटे. त्वारे शुं करवुं ? तो, अहो आ मूढ पुरुषो कोटाकोटि जन्मथी पण दुःखे प्राप्त यखलुं जे जिनमत रूप माणिक्य रत्न तेने फोगट हारे ठे. ए प्रकारे ते लिंगधारीजनुं स्वरूप अनुकंपा सहित जावना करता एवा विवेकी पुरुषोए तेमनी उपेक्षा करवी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ इयरे सुविपजसो, नो कायव्धोजवच्छिर्णसो ॥ नवरं विवज्जाणिज्जो, विहिणा सद्धम्मनिरणमिति ॥ तदेवं पार्श्वस्थादि वंदनस्य सुविहितानां ज्ञानादिहानिनिमित्तत्वाद्यवसितमेतद्धीनाचारायतयोऽनायतनमिति ॥

अर्थः—सुविहितने पासत्थादिकनुं वंदन करवायी ज्ञानादि

गुणनी हानि थाय ठे माटे हीन आचारवाळा यतियो अनायतन
ठे एम निश्चय कयों ठे.

टीकाः—अधुनायतनं विचार्यते ॥ तत्रायतनं स्थानं गु-
णानामितीहापिगम्यं अथवा आयस्यतननान्निरुक्तविधिना
यतनं ॥ वंदनादिना ज्ञानादिलाज्जविस्तारकारणमित्यर्थः ॥
तदपिद्विधा ॥ द्रव्यज्ञावज्ञेदात्तत्रद्रव्यतो जिनजवन मनिश्चा-
कृतं विधिचैत्यमायतनं ॥

अर्थः—हवे आयतननो विचार करीए गीए. त्यां आयतन
एटले गुणनुं स्थान एम अही जाणवुं अथवा “आय” जे लाज्ज
तेनुं “तन” कहेतां विस्तार करनार माटे आयतन ए प्रकारनो श-
ब्द निरुक्त विधि थकी सिद्ध थयो. एटले मोटा पुरुषना वचनथी
सिद्ध थयो. वंदनादिके करीने ज्ञानादि लाज्जना विस्तारनुं कारण
ठे, एटलो अर्थ जाणवो. ते आयतन पण बे प्रकारना द्रव्य तथा
ज्ञाव ए बे ज्ञेदथी तेमां द्रव्यथो जिन जवन अनिश्चाकृत एवं
जिनजवन तथा विधि चैत्य ते आयतन जाणवुं.

टीकाः—द्रव्यरूपस्य सतस्तस्य सिद्धांतोक्तविधिप्रवर्त्तनेन
जव्यानां ज्ञानादिवृद्धिहेतुत्वात् ॥ अथ कोसौविधिर्यत्प्रवृ-
त्त्यातत् विधि चैत्य मित्युच्यते ॥ तत्र निर्माणे विधिः प्रथममेव
किंचिदजिहितः ॥ संप्रति निर्माणे तस्मिन् प्रतिष्ठापितेच स
एवदिग्मात्रमजिधीयते ॥ यदुक्तं श्रीप्रकरणकारैरेव स्थानांतरे
विधिचैत्यविधिं प्रवर्त्तयद्भिः

અર્થ:—કેમ જે દ્રવ્ય સ્વરૂપ જે જિનજીવન તે સિદ્ધાંતમાં કહેલા વિધિયે કરોને થઈયું હોય તો તેણે કરીને જ્ઞાનાદિકની વૃદ્ધિનું હેતુપણું થાય છે. માટે હવે આ શંકા કરી સમાધાન કરે છે જે એ કીયો વિધિ ? જેની પ્રવર્તિયે કરીને તે ચૈત્ય વિધિચૈત્ય કહેવાય છે ? તો ત્યાં કહીએ ઢીએ જે તે ચૈત્ય નીપજાવવાને વિષે વિધિ જે તે પ્રથમથીજ કાંઈક કહ્યો છે. હવે તે ચૈત્ય નીપજે ઢતે તથા તેમાં પ્રતિષ્ઠા કરે ઢતે તેજ દિશ માત્ર આ પ્રકરણના કરનાર પુરુષે બીજા કોઈ ગ્રંથાત્તરૂપી સ્થાનમાં વિધિચૈત્યનો વિધિ દેખાવતાં આ કાવ્ય કહ્યું છે જે.

ટીકા:—અત્રોત્સૂત્રજનનક્રમોનચનચ સ્નાત્રં રજન્યાં સદા, સાધૂનાં મમતાશ્રયોનચનચસ્ત્રીણાં પ્રવેશો નિશિ ॥ જાતિજ્ઞાતિ કદામહોનચ નચ શ્રાદ્ધેષુ તાંબૂલ મિત્યાજ્ઞાત્રેયમનિશ્રિતે વિધિકૃતે શ્રી જૈનચૈત્યાલયે ॥ ૬૬ નચલુ નિષેધઃ કસ્યચિદ્દંદનાદૌ, શ્રુતવિધિવહુમાની ત્વત્રસર્વોઽધિકારી ॥ ત્રિચતુરજનદૃષ્ટ્યાચાત્ર ચૈત્યાર્થવૃદ્ધિ વ્યયવિનિમયરક્ષાચૈત્યકૃત્યાદિ કાર્ય ॥ વ્યાખ્યા ॥ અત્રેતિ વિધિચૈત્યે નત્સૂત્રજનાનામુત્સૂત્રજાષિણાં યત્યાદીનાં ક્રમો વ્યાખ્યાનં નંદ્યાદિકરણાધિકારો નાસ્તિ કિંતદુત્સૂત્રમિતિચેત્ નચ્યતે.

અર્થ:—આ વિધિ ચૈત્યને વિષે, ઉત્સૂત્ર જ્ઞાપક એવા જે લિંગધારી યતિ આદિક તેમનો “વ્યાખ્યાનતથાનંદિ” इत्यादિક કરવાનો અધિકાર નથી. માટે તે ઉત્સૂત્ર કેમ થયું એમ જોતું કહેતો હોય તો તે ઉત્તર કહીએ ઢીએ.

ટીકા:—સ્વમતિકલ્પિત માગમોત્તીર્ણતદ્વિસંવાદિ ચા-
નુષ્ઠાનં ॥ યદાહ ॥ ઉસ્સૂત્તમણુવરૂઠં સચ્ચંદવિગપ્પિયં અણણુ-
વાહત્તિ ॥ કથં પુનરેતદુત્સૂત્રં જિનસદને જાયતે ઇતિ ચેત્ ઉચ્યતે ॥

અર્થ:—પોતાની બુદ્ધિએ કલ્પેલું અને આગમથી રહિત એવું
જે તે વિસંવાદિ અનુષ્ઠાન તે આગમ વિરુદ્ધ ક્રિયા છે. તે શાસ્ત્રમાં
કશું છે જે એ પ્રકારનું નત્સૂત્ર જિન મંદિરને વિષે કેમ થાય ? એમ
ઐ તું કહેતો હોય તો તેનો નત્તર કહીએ ઢીએ.

ટીકા:—અહિંના સ્વવિત્તેન દેવવિત્તેન વા જ્ઞાટકાદિ દેતુ-
કદેવદ્રવ્યવૃદ્ધયે યદેવનિમિત્તં સ્થાવરાદિનિષ્પાદનં ॥ તથા
મહાર્ણાનેહસિવિક્રયેણ બહુદેવદ્રવિણોત્પાદનાય અહિંના યદેવ-
ધનેન સમર્થધાન્યસંગ્રહણં ॥

અર્થ:—જે અહિંસ્યોએ પોતાના ધનવત્તે અથવા દેવ દ્રવ્યે ક-
રીને જ્ઞાતું આદિક છે કારણ જેનું એવું દેવ દ્રવ્યની વૃદ્ધિને અર્થે
જે દેવ નિમિત્ત સ્થાવરાદિકનું નીપજાવવું ઇટલે દેવ દ્રવ્યને વધા-
રવાને દેવદ્રવ્યે કરીને જગાઓ બંધાવી જ્ઞાતું લેવાં. તેમ વઢી મોં-
ઘાસને વિષે વેચીને બહુ દ્રવ્યની ઉત્પત્તિ કરવા અર્થે અહિંસ્ય લોકોએ
જે દેવ ધનવત્તે સોંધાસમાં ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો તે.

ટીકા:—તથા યદેવહેતવે કૂપવાટિકાકેત્રાદિવિધાનં ॥ તથા
શુસ્કશાલાદિષુ જ્ઞાતું દિશ્ય રાજ્યપ્રાપ્તિમાધિકકરોત્પા-

દનાદુત્પન્નેન દ્રવિણેનયદ્ગૃહિણાદેવપૂજનવિધાનમિત્યમેવમા-
દીયુત્સૂત્રપદાનિ યતિદેશનયોદેવગૃહેऽપિ સંજવંતિ ॥

અર્થ:-બઢી જે દેવને કારણે કુવા વાવ ઇત્યાદિક તથા સ્વેતર
ઇત્યાદિનું કરવું તથા કોઈ વસ્તુની દાણ લેવાની જાળાને વિષે રાજા
કર લેઢે તેમાં કોઈ પ્રકારનો જાગ રાખીને અધિક કર વધારવાથી
ઉત્પન્ન કરેલું જે દ્રવ્ય તેણે કરીને જે ગૃહસ્થને દેવ પૂજા કરવી તે
સર્વે એ પ્રકારનાં ઉત્સૂત્ર પદ ઢે તે યતિનો દેશનાં કરીને દેવમંદિ-
સ્માં પણ સંજવે ઢે ઇટલે થાય ઢે.

યદુક્તં ॥ નસ્તુત્તંપુણદ્વયં યાવરપાત્રોગકૂવરણાર્થ ॥ નપ્મ-
યગકર ઉપ્પાયણાઃ ધમ્માહિગારંમિ ॥ અત્ર ચાદિશબ્દાન્નિશિ-
વસિનયાદિગ્રહઃ ॥ તત્ર સ્થાવરાદિનિર્માપણાદીનાં ષટ્કાયાદિરંજા-
સંયત વાસાદિના મહાસાવયત્વેન દેવનિમિત્તં સિદ્ધાંતે નિવા-
રિતત્વાદુત્સૂત્રં ॥

જે માટે એ વાત જાણમાં કહી ઢે જે આ જગાં આદિ શ-
બ્દથી રાત્રિયે નાંદ માંડવો તથા બઢીશન દેવું ઇત્યાદિકનો પણ
સંગ્રહ કરવો. તેમાં જે જગાં બંધાવવો તેમાં ઠકાય આદિકનો આ-
રંજ રહો ઢે. તથા અસંજતિનો નિવાસ થાય ઇત્યાદિ કારણવળે મહા
સાવયપણે દેવ નિમિત્ત કરાવવાનું સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું ઢે એ
હેતુ માટે ઉત્સૂત્ર ઢે.

ટીકા:-પ્રતાન્યંતરેણાપિ ચ ત્તિમજ્ઞિઃ સ્વદ્રવ્યવ્યયેન ચ

ગવત્તપર્યાપર્યાપણાત્ ॥ ઉદ્ભૂતકરોત્પાદનસ્ય ચ વ્યવહારિણા
મત્યંતાપ્રીતિજનનાદુત્સૂત્રત્વં ॥ પરાપ્રીતિમાત્રસ્યાપિ જૈનમતે
જગવચ્છ્રીમહાવીરોદાહરણેન બહુધા નિષેધાત્ ॥

અર્થઃ--ઘટલાં વાનાં કર્યા વિના પણ જત્તિવંત પુરુષો પોતાના
ઢવ્યનો સ્વર્ચ કરીને જગવત્ પૂજા કરવા સમર્થ થાય છે. એ હેતુ
માટે નવો કર ઉત્પન્ન કરવો તેણે કરીને વેપારી લોકોને અત્યંત અ-
પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરવાપણું એમાં રહ્યું છે માટે એ ઉત્સૂત્ર છે, કેમ જે જૈન
મતમાં પરને અપ્રીતિ માત્રનું પણ જે ઉપજાવવું તેનો મહાવીર સ્વા-
મિના દૃષ્ટાંતે બહુધા નિષેધ છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ--યદુક્તં ॥ ધર્મમત્યમુક્તિણં સવસ્તાપત્તિયં ન કા-
યવં ॥ ઇય સંજમોવિ સેઝંશ્ચય જયવં ઉદાહરણં ॥ સોતાવસા-
સમાઝતેસિંઅપ્પત્તિયં મુણેઝણં ॥ પરમં અબોહિવીયં તઝં ગઝં હંત-
કાલેવિ ॥

ટીકાઃ--નિશિ વલ્લિનંદ્યાદિકસ્યવોત્સૂત્રત્વં પ્રાગેવજાવિતં ॥
તથાચૈવમાયુસૂત્રજાણિણં તત્ર વ્યાખ્યાનાયધિકારેણયાવદુ-
ત્સૂત્રજાણિસંતાનં યાવજ્જિનગૃહંચતદ્દેશનયા તત્ર પ્રવર્તમાનાનાં
સંતાનક્રમેણ પ્રજાયમાનાનાંચશ્રાદ્ધાનાંજવકૂપ પ્રપાતપ્રસંગ ઇતિ ॥

અર્થઃ--રાત્રિએ વલ્લિદાન આપવું તથા નાંચ માંઝવી ઇત્યાદિ-
કનું જે ઉત્સૂત્રપણું તેતો પ્રથમ દેસારુયું છે. વલી ઇત્યાદિક ઉત્સૂત્ર

जाषण करनारनुं ते स्थानमां व्याख्यान आदिक करवानो अधिकार
थाय तेणे करीने जेटलो उत्सूत्रजाषिनो संतान ठे ते तथा जेटळां
जिन मंदिर ते सर्व जगामां तेनी देशनाए करीने प्रवर्त्तेला लोको
तेमने तथा तेना अनुक्रमे तेमना शिष्यो प्रवर्त्ते तेमने तथा श्राव-
कने ए सर्वेने संसाररूप कूवामां परवानो प्रसंग थशे.

टीकाः—अतएव कथंचिदगत्यात्तदुपाश्रयेगतानां सुविहि-
तानांमात्रूत्तदेशनाकर्णनात्संशयादिना सत्पथविप्रतिपतिरिति
तदनाकर्णनाय तत्प्रतिघातश्रवणस्थगनादयः प्रकाराः सि-
द्धाति प्रदर्शिताः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे कोइ प्रकारना अवश्य काम वास्ते ते-
मना उपाश्रयमां गया जे सुविहित साधु तेमने तेमनी देशमा सां-
जळवार्थी संशयादिकवने सन्मार्गनुं विरुद्धपणुं थाय ए हेतु माटे
ते देशना न संजळाय तेने अर्थे तेनो विघात करवो, कान ढांकी
देवा, कोइ शब्द काने न परवा देवा इत्यादि प्रकार सिद्धांतमां दे-
खारया वे.

टीकाः—यदाह ॥ एमेव अहागंदे परिहणणाज्जाण अज्जय-
णकत्ता ॥ गणविउनिसामे सुवणाहरणाय गहिणणे ॥ तस्मा-
न्नविधिचैत्ये तेषांक्रम इति॥ तथा नच स्नात्रं रजन्यां सदा॥ प्रा-
ग्वर्शित दोषसंदोहात् सदेति सर्वकाल मित्यर्थः ॥
तेन कदाचित्कस्य श्रीमहात्रीरमोदकद्वयाणकस्नात्रस्याप्याधु-

નિકરુદયા રાત્રૌ કૈશ્વિદ્ધિધિમાનસ્ય નિષેધો જ્ઞાપિતઃ ॥ એતેન
પ્રતિષ્ઠાયા આપ રાત્રૌ નિષેધઃ સૂચિતઃતસ્યાઃ સ્નાત્રપુરઃસરત્વાત્ ॥

અર્થઃ—તે હેતુ માટે ચૈત્યમાં તે લોકોનો પગજ નથી પડેલો
પ્રવેશ નથી એ પ્રકારનું વિધિકૃત શ્રીજિનનું ચૈત્ય છે એમ સંબંધ
છે. વળી રાત્રિએ સ્નાત્ર કરવું તેના દોષનો સમૂહ તો પૂર્વે દેખાઈયો
છે તેમાં “ સદા ” શબ્દનો “ સર્વે કાલમાં ” એમ અર્થ કરવો તેણે
કરીને કોઈક વખત શ્રી મહાવીર સ્વામીનું મોક્ષ કલ્યાણક સંબંધિ
સ્નાત્ર આ કાલની રૂઢીએ કેટલાક રાત્રિયે કરે છે તેનો પણ નિષેધ
જણાવ્યો પડેલો દેખાઈયો. એણે કરીને રાત્રિયે પ્રતિષ્ઠા કરવી તેનો
પણ નિષેધ સૂચવ્યો પડેલો દેખાઈયો કેમજે તે પ્રતિષ્ઠા પણ પ્રથમ
સ્નાત્ર કર્યા પછી થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—તથા સાધૂનાં મમતામદીય મેતજ્જિનગૃહપ્રતિ-
માદિક મિત્યાદિકાનાસ્તિ ॥ ગૃહસ્થસ્યૈવ તન્નિર્માણચિંતા-
દાવધિકારાતથાચ કથં જિનગૃહાદેર્યતિ મમકાર વિષયતા ॥
આશ્રયશ્ચ તેષાં નાસ્તિ ॥ પ્રાગ્ઽન્નિહિતદોષકલાપાત્ ॥

અર્થઃ—વળી જ્યાં સાધુને મમતા નથી પડેલો આ જિન
મંદિર તથા પ્રતિમા इत्यादि હમારો છે इत्यादિરૂપ તે જ્યાં નથી કે-
મજે એ ચૈત્યાદિકનું નિપજાવવું તથા તેની ચિંતા કરવી इत्यादि-
કને વિષે ગૃહસ્થનોજ અધિકાર છે એ હેતુ માટે વળી જિનમંદિરની
મમતાનો અવકાશજ સાધુને ક્યાંથી હોય ને તે જિનમંદિરમાં રહે-

वनो आश्रय पण क्यांथी होय केमजे पूर्वे चैत्यवास करवामां दो-
वनो समूह कही आव्या ठीए माटे.

टीकाः—तथा स्त्रीणांप्रवेशोनिशिनस्ति ॥ अकाल चरि-
त्रदोषप्रसंगात् ॥ तदुक्तं ॥ अज्ञाणसावियाण य अकालचारि-
त्त दोसजावाउ ॥ उसरणंमि न गमणं दिवसतिजामे निसि-
कहंता ॥

अर्थः—तथा वळी ज्यां रात्रीए स्त्रीनो प्रवेश नथी ते वात
शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—लोकेपि कुलवधूनां यामिन्यां स्वगृहाद्बहिर्नि-
गच्छंतीनां महापवादाजिधानात् ॥ तदुक्तं ॥ स्वगेहदेहर्षीं त्य-
क्तानिशि स्त्री यातिया बहिः ॥ इयाकुलस्थिते लोपात्कुलटाकु-
लजापि सा ॥ दंरुनीतावपि कुलबालिकानां निशि स्वसंज्ञबहि-
र्निगमे दंरुप्रतिपादनाच्च ॥

अर्थः—लोकमां पण कुलवान स्त्रीनुने रात्रिंए पोताना घ-
रणी बारणे नीकळवामां मोटो अपवाद थाय एम कथुं ठे माटे ते
शास्त्रनुं वचन जे पोताना घरनो उमरो मूकीने जे स्त्री रात्रीए बार-
णे निकळे ठे ते स्त्री कुलवान होय तो पण कुलमर्यादानो लोप कर-
वाथी कुलटा जाणवी. एटले व्यञ्जिचारिणी जाणवी वळी दंरु नी-
तिमां पण कुलवान स्त्री रात्रीए बारणे नीकळे तो तेनो दंरु करवो
एम प्रतिपादन कथुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अतएव यतिवसत्यादौ योषितामेकाकिनीनां दिवसेष्यनेकावर्णशंकाकलंकानुषंगस्फंदितत्वेन प्रवेशस्य प्रतिषेधः ॥ एवंच यदा लोकेपिरात्रौ स्त्रीणां गृहनिर्गमो विरुद्धस्तदाकावार्त्ता जिन शासने ॥ तस्मात्सर्वथा जिनवेशमनि निशायां योषित्प्रवेशोऽनुचितत्वान्नास्तीति ॥

अर्थ—एज कारण माटे साधु आदिकना निवासमां एक-स्त्री स्त्री दिवसमां प्रवेश करे तो पण अनेक अवर्णवाद थाय, तथा कोइने शंका पके. तथा कलंक आवे इत्यादि कारणथी ए पराजवनुं स्थान ठे माटे तेना प्रवेशनो निषेध कयों ठे ज्यारे एम लोकमां पण रात्रिए स्त्रीउने घरथी बारणे नीकलवानो निषेध ठे तो जिन शासनमां निषेध होय तेनी तो वातज शी कहेवी. ते माटे सर्वथा जिन-मंदिरमां रात्रिए स्त्रीउनो प्रवेश अघटित ठे ए हेतु माटे ते विधि चैत्यमां नथी.

टीकाः—जातिज्ञातिकदाग्रहश्चनास्ति ॥ तत्र जातिकदाग्रहएतज्जातीयाएव श्रावका अत्र जगवद् विंशस्य दक्षिणादिशि-स्नात्राधिकारिणोनान्यजातीया इत्यादिकः ॥ ज्ञातिकदाग्रह अस्मान्निरस्मत्पूर्वजैर्वाकारितमिदं जिनमंदिरं ततोऽस्मत् सगोत्रा एवात्रसर्वस्यामपि देववित्तसमुद्गकादिचिंतायामधिकारिणो-नेतर इत्यादिकः ॥

अर्थः—वली ते विधिचैत्यने विषे जाति संबंधी तथा ज्ञाति संबंधी कोइ जातनो कदाग्रह नथी तेमां जाति कदाग्रह तो ए ठे जे

आ ज्ञातिनाज श्रावक आ जगाए जगवद् बिंब संबंधी दक्षिणादिक
स्नात्र करवामां अधिकारी ठे पण बीजी जातना अधिकारी नथी.
इत्यादि ज्ञाति कदाग्रह ए ठे जे अमोए तथा अमारा वृद्धोए आ
जिनमंदिर कराव्युं ठे ते माटे अमारा गोत्रनाज आ सर्व देवद्रव्य
मात्रादिकनी चिंता करवामां अधिकारी ठे पण बीजा अधिकारी
नथी इत्यादि.

टीकाः—सचविधिचैत्ये न संगतः सर्वेषामेव धार्मिकश्रा-
द्धानां गुणवतां तत्र सर्वाधिकारित्वाजिधानादन्यथा जात्यादिनि
श्रयाप्यनिश्राकृतत्वानुपपत्ते रिति ॥

अर्थः—ए प्रकारनो जाति ज्ञाति संबंधि कदाग्रह विधि
चैत्यमां नथी, केम जे सर्व धर्मवंत, गुणवंत एवा श्रावकनोज
त्यां अधिकार ठे एम कह्युं ठे ने जो एम न होय तो ए विधिचै-
त्यने पण जात्यादिकनी निश्राए करीने अनिश्राकृतपणानी सिद्धि
न थाय एटले ए विधिचैत्य अनिश्राकृत न कहेवाय.

टीकाः—नच श्राद्धलोकस्य तांबूलजक्षणमस्ति ॥ जग-
वदाशातनापत्तेः ॥ तांबूलमिति च तंबूलपाणेत्यादि गाथो-
क्तानां पानजोचनादीना मुपलक्षणं ॥ तथा ॥ गण्डिकाद्यास्तन
मप्याशातना विशेषत्वाद्मुपलक्ष्यते ॥ इत्येवं प्रकारा आज्ञावि-
धिः ॥ अत्रैषा निश्रितेकस्यापि यत्यादेर्निश्रया अधोनतया
विनाकृते विधिकृते श्रुतोक्तविधि निष्पादिते श्रीजिनचैत्याख्ये
जिनजवन इति ॥

અર્થ:—વઢી ત્યાં શ્રાવક લોકને તાંબૂલ ઝરૂણ નથી કેમ જે તેથી જગવંતની આશાતના થાય એ હેતુ માટે તાંબૂલ શબ્દે કરીને તંબોલ પાન इत्यादि ગાથામાં કહેલાં જે પાન તથા ઝોજન इत्यादિક પણ ઉપલક્ષણથી ગ્રહણ કરવાં. વઢી ગાદી આદિક આસન પણ કોઈ પ્રકારની આશાતનાનું કારણ છે માટે તેનો નિષેધ પણ ઉપલક્ષણથી જાણવો. એ પ્રકારની જે આજ્ઞા તે વિધિ છે. આ જગાએ એ આજ્ઞા કોઈ યતિની નિશ્ચા વિના કરેલું જે વિધિચૈત્ય ઇટલે સિદ્ધાંતમાં કહેલા વિધિ પ્રમાણે નિપજાવ્યું જે વિધિચૈત્ય તેને વિષે પૂર્વે કશું તે ન હોય એમ સંબંધ છે.

ટીકા:—તથા इह नखद्वુ नैवનિषेधो निवारणं कस्यापि वंदनपूजनादावुत्सूत्रजाषिणां तद्भक्तानां चापिवंदनादिकं विद-
 धતાं न निषेधः क्रियते ॥ શ્રદ્ધાઝંગમાસ્તર્યાદિદોષા પ્રસંગાત્ ॥
 શ્રુતવિધિબદ્ધુમાની સિદ્ધાંતક્રમાદરવાન્ તુ:પુનરર્થે અત્રસર્વોચ-
 તિઃ શ્રદ્ધો વા યથાક્રમં વ્યાખ્યાનાદૌ ચૈત્યર્ચિતાયાં ચાધિકારી
 યોગ્યઃ સિદ્ધાંતવિધિવિધુરસ્ય સાધ્વાદેવ્યાખ્યાનાદૌ નતત્રાધિ-
 કાર इत्यर्थः ॥ ત્રિચતુરજનદૃષ્ટ્યાવિધિ પરશ્રદ્ધત્રયચતુષ્ટય
 દશાઽત્ર ચૈત્યદ્રવ્ય વૃધ્યાદિકં ચૈત્યર્ચિતનં કાર્યં વિધેયં નત્વે-
 કાકિના નિસ્પૃહેણાપિ ॥ લોકાપવાદાદિદોષાપત્તે રિતિ પ્રાસં-
 ગિક વૃત્તદ્વયાર્થઃ ॥

અર્થ:—વઢી આ જગાએ નત્સૂત્ર જાપકનું વંદન પૂજન આ-
 દિકને વિષે કોઈને પણ અમો નિષેધ નથી કરતા, ને વંદનાદિકને
 કરનાર એવા જે તે નત્સૂત્ર જાપકના ઝરૂક લોકો તેમને પણ નિષેધ

नथी करता केम जे श्रद्धानो जंग तथा मत्सरनी उत्पत्ति इत्यादिक कोषनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे. वळी सिद्धांतना आदरवाळा जे सर्व यतिजन तथा श्रावक ते अनुक्रमे व्याख्यानादिकने विषे तथा चैत्य चिंताने विषे अधिकारी ठे एटले योग्य ठे. एटले सिद्धांतमां कहेला विधिनुं बहुमान करनार एवो जे यति ते व्याख्यान करवामां अधिकारी ठे तथा एवो जे श्रावक ते चैत्यनी चिंता करवामां अधिकारी ठे ने सिद्धांत विधिवे रहित एवो जे साधु आदिक ते व्याख्यान आदि करवामां अधिकारी नथी एटलो अर्थ ठे ने त्रण चार लोकनी दृष्टिए एटले विधिने विषे तत्पर एवा त्रण चार श्रावकनी दृष्टिए आ जगाए चैत्य ड्रव्यनी वृद्धि आदिक चैत्यचिंता ते करवा योग्य ठे पण एहाकी निस्पृह पुरुषने पण ए काम करवा योग्य नथी शायी के लोकापवाद आदिक दोषनी प्राप्ति थाय ए हेतु माटे ए प्रकारे प्रसंगे आवेलां वे काव्य तेनो अर्थ आ प्रकारे करी देखारयो.

टीकाः—एवं चैवं विधः सिद्धांतानिहितो विधिर्यत्र वर्त्तते तद् विधिचैत्य मनिश्राकृतं द्रव्यतआयतनं चोच्यते इति ज्ञावत्तआयतनंतु ज्ञानादित्रय त्राजिण्वः पंचविधाचारचारवः सुविहितसाधवः ॥ शुद्धनावरूपाणां सतां वंदनादिना ज्ञानानां ज्ञानादिसाज हेतुत्वात् ॥

अर्थः—ए प्रकारनो सिद्धांतमां कहेलो जे विधि ते जे जगाए वर्तते ठे ते विधिचैत्य अनिश्राकृत द्रव्यथो आयतन कहीए दीए. ने ज्ञाव थकी आयतननो ज्ञान दर्शन चारित्र ए त्रणवे सो-

जता ने पांच प्रकारना जे ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चारित्राचार, तपाचार तथा वीर्याचार तेवमे शोजता एवा जे सुविहित साधु ते ठे केमजे शुभ्र जावरूप एवा ने वंदनादिक वमे जव्य जणाता एवा जे सत्पुरुष तेमने ज्ञानादि लाज थवानुं कास्थपणुं एमां रहुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—यदुक्तं ॥ आययणं पि य दुविहं ह्वे जावेय होइ नायबं ॥ दवंमिजिणहराई जावंमि य होइ तिविहंतु ॥

टीका:—ननु जवत्वेवं अव्यजावजेदेना नायतनस्वरूपं तथा-
पि जिनजवनं न क्वचिदनायतनमज्जिहितं ॥ सत्यमनौपाधिक-
मनायतनायतनयोः स्वरूपमिदमुदितं ॥ औपाधिकं त्वनायतन-
स्वरूप मेवं प्रतिपादित मागमे ॥ यत्र गतानां ज्ञानादित्रयव्या-
घातो जवति तद्वर्जयेन्मतिमान् ॥ अथ कगतानां तद्व्याघात-
इति चेदुच्यते ॥

अर्थ:—लिंगधारी आशंका करे ठे जे अव्यजाव जेदे करीने ए प्रकारे अनायतननुं स्वरूप हो, तो पण कोइ जगाए जिनजवन अना-
यतन कहुं नथी ल्यारे सिद्धांती बोले ठे जे ए वात सत्य ठे पण उपा-
धि थकी थयुं जे अनायतन ने आयतन एवेनुं स्वरूप आ प्रकारनुं ठे
शास्त्रने विधे तेमां उपाधि अनायतनना स्वरूपनुं आ प्रकारे प्रति-
पादन ठे जे, जे जगाए गयेला ने ज्ञानादि त्रणनो विधात थाय तो
ते स्थानकनो बुद्धिमान् पुरुषोए त्याग करवो. ने हवे तुं जो एम
कहेतो होय जे क्यां गयला ने ज्ञानादिकनो विधात थाय एम ओ

तुं पूठतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ठीए.

टीका:—यत्र लिंगमात्रधारिणः साधवो वसन्ति यदाहु रोघ-
निर्युक्तौ श्रीजडबाहुस्वामिपादाः ॥ नाणस्स दंसणस्सय च-
रणस्स य जत्थ होइ वाघानु ॥ वजिज्जवज्जचीरु अणाययण वज्जतं
खिप्यं ॥ सुगमा ॥ नवरं यत्रेत्यायतने स्थाने देवगृहादौ ॥

अर्थ:—जे जगाए लिंगमात्र धारण करनार साधु वसे ठे ते उ-
घनिर्युक्तिमां कहुं ठे श्री जडबाहु स्वामीए जे ज्ञान दर्शन चारित्र जे
जगाए व्याघात एटखे नाश थाय तो ते स्थानने अनायतन जाणी
तत्काल त्याग करवो ए प्रकारे ए गाथानो अर्थ सुगम ठे तेमां आ-
टखुं विशेष ठे जे यत्र शब्दवरे, आटखो अर्थ ठे जे जे देवगृह आ-
दिक आयतन स्थानने विषे गये सते ज्ञानादिकनो विघात थाय
एस पद संबंध करवो.

टीका:—नचा यतनशब्देना लयमात्रमेवोच्यते ॥ तद्देवगृह
मिति वाच्यं ॥ आयतनं देवानां ॥ तथा आययणंमि अजोगो-
इत्यजिधान कोशागमवचनाज्यां लोके लोकोत्तरे च सामान्य
विशेषाज्यां देवगृहस्या जिधानात् ॥

अर्थ—आयतन शब्दे करीने स्थानमात्र कहीए ठीए एस
जो कहेता होतो ते न कहेवुं केमजे आयतन शब्दे करीने देवमं-
दिर कहेवुं केमजे देवनुं जे स्थान तेने आयतन कहीए ते वात अ-
जिधान कोशमां कही ठे जे देवस्थानक तेने आयतन कहीए तथा
शास्त्रमां पण कहुं ठे जे जेनो जोग न थाय ते स्थान आयतन क-

हीए. एम अजिधान कोश तथा आगम ए बेनुं सचन ठे ए हेतु
माटे लोकमां तथा लोकोत्तरमां सामान्यथी तथा विशेषथी आयतन
शब्द देवमंदिरना अर्थने कहेनार ठे.

टीका:—अथ किं तदायतनं यत् ज्ञानादित्रयोपधातिनिमि-
त्तत्वा दनायतनं जवतीत्याह ॥ जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता
अणारिया मूलगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि ॥ सा-
धर्मिका लिंगतः समान धर्माणो बहवो जिन्नवृत्ता त्रष्टाचारा
अनार्या मूलगुणप्रतिसेविनो निर्देयतया प्राणातिपातादि अस्-
क्का यत्र ते निवसंति तदनायतनं ॥

अर्थ:—हवे ते अनायतन ते शुं तो तेनो विचार खले ठे जे
ज्ञानादि त्रणुं उपधातक ठे ते अनायतन कहीए. एम शास्त्रमां
कणुं ठे ते वचन जे जे जगाए साधर्मिक एटले लिंगथी समान
धर्मवाळा घणाक जुदां जुदां आचरण करता त्रष्टाचारी अनार्य लोक
मूलगुणप्रतिसेवी एटले निर्देय पणे प्राणातिपात आदिकने विषे
आसक्त लोको जे जगाए वसे ठे ते अनायतन कहीए.

टीका:—तथा जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अणा-
रिया ॥ उत्तरगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि सुगमा ॥
नवरं उत्तर गुणप्रतिसेविनोऽशुक्लपिण्डादिग्राहिणः ॥ तथा ॥ ज-
त्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अणारिया ॥ लिंगवेस पकि-
ठ्ठना अणाययणं तं वियाणाहि ॥ सुगमा ॥ नवरं लिंगवेसमा-
त्रेण प्रतिठ्ठना आच्छादिताः प्राकृत लोकेः सुविहितेभ्योऽलक्ष-
काया विक्षेपा इतियावत् ॥ इति बाह्यतः ॥ आच्यंतस्तः पुनर्मु-

સગુણ પ્રતિસેવિનઃ ઉત્તર ગુણપ્રતિસેવિનઃ ચ યત્ર તદનાયતનમિતિ
જ્ઞાત્વા અર્થઃ ॥

અર્થઃ—જે જંગાણ લિંગ ધરવાથી સરખા ધર્મવાળા ઘણા
રહેતા હોય ને તેમ જુદા જુદા ચિત્તવાળા હોય ને અનાયતને લિંગ
તથા વેષ તે બેવડે ઢાંકેલા જ્યાં છે તે અનાયતન ક્ષેત્ર જાણવું
પ્રગાથા સુગમ છે માટે એની ટીકા ટીકાકારે નથી કરી તેમાં આટલું
વિક્ષેપ છે જે લિંગ તથા વેષ તેણે કરીનેજ ઢાંકેલા છે એટલે પ્રાકૃત
લોકોએ સુવિદિત મુનિશ્રીની જુદા જાણ્યા નથી એટલો અર્થ. એ પ્ર-
કારે બાહ્યથી તથા અંતરથી મૂલગુણ પ્રતિસેવિ છે. તથા ઉત્તરગુણ
પ્રતિસેવિ છે તે જે જમાવે રહેતા હોય તે અનાયતન કહીએ છીએ એ
પ્રણ ગાથાનો અર્થ છે.

ટીકાઃ—શ્રી હરિઝઙ્ગસૂરિજિ ત્રિવરણે પ્રતિપાદિત ઇતિ ॥

અસ્ય આયમાશયઃ ॥ નહિ રુદ્રાદિગૃહ્ય સ્વરૂપેણ જિનઙ્ગવન-
મનાયતનં ॥ કિંતૂ પાધિવશાત્ ॥ ઉપાધિશ્ચ તત્ર લિંગિનિવાસઃ ॥
અતએવોક્તં ॥ યત્ર નિવસંતિ તદનાયતનમિતિ ॥ તથા ચ યદિ તે
જિનઙ્ગવને નિવસંતિ તદા તન્નિવાસૌપાધિકત્વાદ્ યત્તિ જિન-
ઙ્ગવત્તસ્યા નાયતનત્વં ॥

અર્થઃ—જે હરિઝઙ્ગસૂરિએ ત્રિવરણ કર્યું છે તેમાં પ્રતિપાદન
કર્યું છે તેનો અગ્રિપ્રાય એ છે જે શિવમંદિરની પેઠે સ્વરૂપે કરીને
જિનઙ્ગવન અનાયતન નથી ત્યારે શું તો ઉપાધિના વશથી અનાય-
તન છે એ તેમાં ઉપાધિ શો છે તો લિંગધારીનો નિવાસ એ સ્વરૂપ અનાય-

ધિ ઠે એજ હેતુ માટે કહ્યું ઠે જે જગાએ લિંગધારી રહે ઠે તે અનાયતન કહીએ. વળી તે લિંગધારી જો જિનજીવનમાં રહે ઠે તો તે જિનજીવન પણ તેમના નિવાસરૂપી ઉપાધિથી અનાયતન થાય ઠે.

ટીકા:—ઉપાખ્યપરાધેન સ્વરૂપત આયતનસ્યાપિ તસ્યાના શ્રયણીયત્વાત્ ॥ દૃશ્યતેષો પાધિવૈગુણ્યા ડુપાધિમતઃ સગુણસ્યા-પ્યજોગ્યત્વં ॥ યથા જુજંગસંગા ચંદનતરોરિતિ જીવત્યોપાધિક મસ્યાનાયતનત્વમિતિ ॥ અતએવ જગવતા જડબાહુસ્વામિના નાયતનસ્વરૂપવિચારાત્પરતઃ આયતનવિચાર પ્રક્રમે જાવાય તન સ્વરૂપં પ્રતિપિપાદયિષતા પ્રથમં જાવંમિ નહોઈતિ વિહંતુ ઇત્યનેન જ્ઞાનદર્શનચા રિત્રપવિત્રમુનિલક્ષણમનોપાધિક જાવાયતન સ્વરૂપમન્નિધાય તન્નિવાસોપાધિકત્વા ત્તદાશ્રયસ્યાપ્યા-યતનત્વં ॥

અર્થ:—ઉપાધિ જે લિંગધારી તેમના અપરાધથી સ્વરૂપથી આયતન એવું પણ જિનજીવન તેના આશ્રયનું ન કરવાપણું ઠે એ હેતુ માટે એ જિનજીવન અનાયતન કહીએ લોકમાં એવું દેખાય ઠે જે ઉપાધિના દોષથી ઉપાધિવાળો ગુણસહિત હોય તોપણ તેનું અજોગ્ય પણું જેમ સર્પના સંબંધથી ચંદનવૃક્કનું ઠે તેમ માટે જિનમંદિરનું ઉપાધિથી અનાયતનપણું થયું ઠે. એજ કારણ માટે જડબાહુ સ્વામીએ અનાયતનના સ્વરૂપનો વિચાર કર્યા પછી આયતનનો વિચાર આરંજ કરે સતે જાવઆયતનના સ્વરૂપને પ્રતિપાદન કરવાની ઇચ્છાએ પ્રથમં જાવંમિ ઇત્યાદિ ગાથાએ કરીને જ્ઞાન,દર્શન, ચારિત્ર એ ત્રણવક્રે પવિત્ર થયેલા જે મુનિ તે ઠે લક્ષણ, જેનું ને લિંગધારીરૂપી ઉપાધિ જેમાં નથી

एवं ज्ञाव आयतनं स्वरूप कहोने ते मुनि निवासरूपी उपाधि जेमां
रहो ते ते स्थानकने पण आयतन कहो ए एम कहुं ते ते वचन कहो ते जे.

टीकाः—जत्थ साहम्मिया बहुवे सीलवंता बहुस्सुया ॥
चरित्तायार संपन्ना आययणं तं वियाणाहि॥इत्यनेन प्रतिपादितं ॥
लिंगप्रवचनाज्यां साधर्मिकाः शिलादिमंतः साधवो यत्र निव-
सन्ति तदायतनमिति तत्र व्याख्यानात्तत्कस्य हेतोः तदुपाधि-
सन्निधाना दुपाधिमतस्तद्रूपता जवतीति ज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—जे जगाए साधर्मिक घणा रह्या होय ते केवा ठे
तो शीलवंत ठे तथा बहु श्रुत ठे तथा चारित्राचारवने सहित ठे
एवं जे स्थानक तेने आयतन ए प्रकारनुं जाणो. ए गाथावने आय-
तननुं स्वरूप प्रतिपादन कयुं, पढी तेनुं व्याख्यान ए प्रकारनुं कयुं;
जे जे जगाए लिंग तथा प्रवचन ए बे वने सरखा जणाता ने शीला-
दि गुणवाळा साधु जे जगाए रहेता होय ते आयतन कहो ए माटे
ए प्रकारना व्याख्यान करवानुं शुं कारण ठे तो ते लिंगधारी तथा
ते प्रकारना सुविहित मुनि ते बे रूप जे उपाधि तेना संबंध्यी स्था-
न पण ए बे प्रकारनुं थाय ठे एम जणाववा वास्ते ए प्रकारनुं जे
व्याख्यान कयुं जे ज्ञावार्थः जे लिंगमात्र धारीना निवासथी जिन-
मंदिरादिक आयतन एटले आश्रय करवा योग्य एवां स्थानक पण
अनायतन थाय ठे एटले त्याग करवा योग्य थाय ठे ते सुविहितना
निवासथी स्थानक मात्र आयतन थाय ठे एटले जव्य प्राणिने
आश्रय करवा योग्य थाय ठे.

टीका:—अतएव हरिजडसूरिणा जिनजवनकिष्वापन-
जुजागं निरुपयतातत्पंचाशके कुत्सितलोकाकीर्णपाटकांस्तर्निर्मि-
ते जिनगृहे साधूना भुपपातेन चारित्रजंगप्रसंगा तत्रतद्विधाप-
नाज्ञावः प्रदर्शितः ॥

यदुक्तं ॥

अथएसंमि न बुद्धी कारवणे जिणहस्स नय पूया ॥
सादूण मणणुवाउ किरिया नासोउ उववाए ॥

अर्थ:—एज कारण माटे हस्त्रिजडसूरिए जिनजवनने स्था-
पन करवा योग्य एवो पृथ्वीनो जाग तेनुं निरूपण करती वखत पं-
चाशक नामा ग्रंथने विषे कह्युं ठे जे निंदित एवा जे लोक तेणे
सहित एवो जे पामो तेमां निपजावेळुं जे जिनमंदिर तेने विषे सा-
धुनुं आगमन थाय तेणे करीने साधुना चारित्रनो जंग थवानो प्र-
संग आवे ते हेतु माटे ते पामाने विषे जिनमंदिर करवानो निषेध
केल्लारको ठे.

टीका:—नचै तावता तस्य ना नायतनत्वं ज्ञानादित्रयवि-
धातहेतुत्वस्य तद्वक्ष्यस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्ध
मुपाधिदोषा जिनजवनस्याप्यनायतनत्वं ज्ञानादित्रयविधात-
हेतुत्वस्य तद्वक्ष्यस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्धमुपा-
धिदोषाजिनजवनस्याप्यनायतनत्वमिति ॥

अर्थ:—बुद्धी ए वात कही तेणे करीने ते जिनजवननुं अ-
नायतनपणुं न आठ्युं एन नथी त्यारे शुं तो अनायतनपणुंज आ-
ठ्युं ठे केमजे अनायतननुं ए वक्ष्य ठे जे ज्ञानादि त्रयना विधातनुं

जे कारण होय ते अनायतन कहीए ते लक्षण तो ए जिन मंदिर-
मां पण आव्युं ए हेतु माटे उपाधिना दोषयी जिन जवननुं पण
अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे. इति.

टीका:—अनिश्रानिश्राकृतयो रन्येत रदेत दधिकृतं जिन-
जवनं जविष्यतीति चेन्न तद्व्यवस्थानुपपत्तेः तद्व्यवस्था मंतरेण च
लक्ष्यस्य तत्तया व्यवस्थापयितुं मशक्यत्वात् ॥

अर्थ:—प्रतिवादिने कहे ठे के तु एम कहे ठे जे अनिश्रा-
कृत तथा निश्राकृत ए बेमानु एक आ जिनजवन पण हशे पण
एम तारे न कहेतुं केम जे ए बेनुं पण लक्षण आ जिनजवनमां
मळतुं नथी आवतुं. ने ते लक्षण मळया विना लक्ष्य वस्तुनी स्था
पना करवा समर्थ न थवाय ऐटले जे वस्तुमां वस्तुनुं लक्षण न होय
तेने ते प्रकारनी न कहेवाय लिंगधारीए निवास करेखुं जिनमंदिर
तेमां निश्राकृतनुं लक्षण पण मळतुं नथी आवतुं ने अनिश्राकृतनुं
पण लक्षण मळतुं नथी आवतुं.

टीका:—तथाहि ॥ नैतदनिश्राकृतं ॥ अत्रोत्सूत्रेत्यादिना
प्रागजिहितस्य तद्व्यवस्थस्य विधिरोधसोऽत्र विवक्षितचैत्येऽनव-
रतं प्रवहता सर्वथा तद्विपरीतेनाऽविधिश्रोतसा समूलकाषं क-
षितत्वात् ॥

अर्थ:—तेज कही देखामे ठे जे ए जिनजवन अनिश्राकृ-
त नथी केम जे अत्रोत्सूत्र इत्यादि पूर्वे कथुं जे विधि सहित करवा-

स्य अनिश्राकृतं लक्षणं तेन आ चैत्येन विषे निरंतरं बहूनां यतो
ने सर्वथा लक्षणरहितं जे अविधिनो प्रवाहं तेणे करीने मूळमांथीज
विधि लक्षणं जवापणं ठे हे हेतु माटे.

टीका:—नाप्येतन्निश्राकृतं ॥ निश्राकृतं हि तदुच्यते ॥
यत्र देशकालविप्रकर्षादिना सुविहितगुरुशिक्षादिविरहा वैशि-
ष्ट्यातिशयेन देशतः पार्श्वस्थावसन्नादिज्ञाव मापन्नानां शुद्धप्ररू-
पकाणामपि सातलोत्तया तथाविधंविधि मनुपदिशता मप्रवर्त्त-
यतां च चैत्याद्वहिर्निवासेपि तच्चिन्तापराणां यतीनां निश्रा वर्त्तते॥

अर्थ:—बली ए चैत्य निश्राकृत पण नथी केमजे निश्राकृत
तो तेने कहीए के जे देश कालना विपरीतपणादिक कारणे करीने
तथा सुविहित गुरुनी शिक्षा इत्यादिकनो जे विरह ते थकी जे अ-
तिशय शिथिलपणं तेणे करीने तथा देशथकी पासस्था, उसन्ना
इत्यादिक जावने पामेला ने शुद्ध प्ररूपक ठे तो पण साता सुखेन
विषे लोलपी ठे; ए हेतु माटे ते प्रकारनो विधि मार्गने उपदेश न
करता तथा न प्रवर्त्तावता ने चैत्यथी वारणे निवास करे ठे तो पण
ते चैत्यनी चिन्ता करवामां तत्पर एवा जे यति तेनी निश्रा जे ज-
मत्त बर्त्ते ठे ते ठे ते निश्राकृत कहीए.

टीका:—यत्रच श्राद्धानां श्रद्धावृद्धये सुविहितसूर्योपि
कदाचिद्व्याख्यानं विदधति॥ उसन्नावि य तत्थेवे त्यादि तथासरि-
क्ति सम्भोसरण मित्यादि प्राकृतिप्रतिपादितं वचनम् ॥ अचोक्त-
लक्षणमभ्यास आकृत्यैवे किंचिदुपलभ्यते.

અર્થ:—જે જગાએ શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવાને અર્થે સુવિહિત સૂરિ પણ કદાચિત્ વ્યાખ્યાન કરે છે, ‘જસનાવિ’ इत्यादि વચન-વચ્ચે તે વાત પ્રથમ પ્રતિપાદન કરી છે એ હેતુ માટે એ વાત સાંજળીને લિંગધારી શંકા કરે છે જે આ કહ્યું જે સદાજી તેમાંથી કાંઈ પણ આ લિંગધારીએ નિવાસ કરેલા ચૈત્યમાં આવે છે? ત્યારે સુવિહિત કહે છે જે કાંઈ પણ નથી આવતું.

ટીકા:—તથાહિતત્ર ॥ સર્વદાં તર્નિવસઙ્ગિરેવ પાર્શ્વસ્થાદિત્તિઃ સકલ્લચિંતાવિધાના બ્રહ્માનાં ચાત્યંતકુદેશનાવાસિતાનાં વિધિ-વ્યમાત્સર્યેણ તદ્વૃત્સાદ્યાયૈવ પ્રત્યવસ્થાનાદ દૂરોત્સારિત સુવિદિ-તાનાં તત્ર વ્યાખ્યાનવિધાનં ॥ તથા ચ કથમેતન્નિશ્રાકૃતં સ્યાત્ ॥

અર્થ:—તેજ કહી દેવાને છે જે નિરંતર ચૈત્યમાંજ નિવાસ કરતા એવા જે પાસથ્યાદિક તે ચૈત્ય સંબંધિ કાર્યને કરે તેમની અ-ત્યંત કુદેશનાવને વાસિત થયેલા એટલે કુદેશના રૂપ થયેલા જે શ્રાવક તેની મધ્યે વિધિ માર્ગ સાથે મત્સર થકીજ જાણેશું એમ વૃદ્ધિ પામતો જે અવિધિ માર્ગ તેને પ્રવર્તવાવાને અર્થે રહ્યા હોય ને શું એવા જે તે લિંગધારી તેથી સુવિહિતનું વ્યાખ્યાન દૂર ગયું તે માટે એ કેમ નિશ્રાકૃત ચૈત્ય કહેવાય.

ટીકા:—તસ્માદનિશ્રાનિશ્રાકૃતવ્યતિરિક્તં લિંગિત્તિ રચ્યા-સિતં તૃતીયમેતદ્દનાયતનાજિધાનં ચૈત્ય મચ્ચુપગંતવ્ય સિતિ ॥ ન-નુ નિત્યજ્ઞક્રિયસાધર્મિકમંગલચૈત્યજેદા ચ્ચતુર્વિધં ચૈત્યં સિ-દ્ધતિ પરિસંખ્યાયતે ॥ જ્ઞક્રિયસાધર્મિકમંગલચૈત્યજેદન ણે

विध्यात्पंचविधं वा ॥

अर्थः—ते हेतु माटे अनिश्राकृततथा निश्राकृत ए बेथी रहित लिंगधारीए निवास करेलुं त्रीजुंआ अनायत नाम चैत्य ठे एम जाणवुं. त्यां आशंका करे ठे जे सिद्धांतमां नित्य चैत्य ज्ञातकृत चैत्य, तथा साधर्मिक चैत्य तथा मंगल चैत्य एवा जेदथी चार प्रकारनां चैत्य गणाव्यां ठे अथवा तेमां ज्ञातकृत चैत्य निश्राकृत, अनिश्राकृत एवा जेदे करीने बे प्रकारनुं ठे तेथी पांच प्रकारनां चैत्य ठे.

टीकाः—न त्वनायतनाख्यस्य पंचमस्य षष्ठस्य वाक्यचित्परि संख्यान मस्ति ॥ यदि ह्यनायतन मप्यज्जिप्रेतं स्यात्तदा तदपि नित्यचैत्यादिवत् परिसंख्यायेत ॥ न चैवं ॥ तस्माच्चत्वारि पंच वा चैत्यानि नानायतनमिति ॥ यथोक्तं ॥ नीयाइंसुरखोए ज्ञातकयाइं च जरहमाईणं ॥ निस्तानिस्तकया साहम्मि य मंगलाइं चेति चेन्न ॥

अर्थः—तेमां लिंगधारी एम आशंका करी कहे ठे जे अनायतन नामे पांचमुं अथवा ठहुं कोइ जगाए चैत्य गण्युं ठे ने जो सिद्धांतकारने ए अनायतन चैत्य कहेवानुं होय तो पण नित्यचैत्यादिकनी पेठे कोइ जगाए गण्युंज होत पण एम तो कोइ जगाए गण्युं नथी माटे सिद्धांतकारने मते चार प्रकारनां अथवा पांच प्रकारनांज चैत्य ठे. पण अनायतन नामनुं चैत्य नथी ते शास्त्रनुं वचन जे नित्य चैत्य देवलोकने विषे तथा ज्ञातकृते चैत्य जरत्यादिक दोत्रने विषे निश्राकृत तथा अनिश्राकृत तथा साधर्मिक चैत्य तथा मंगल चैत्य ए प्रकारे ठे तेमां अनायतननुं नामज नथी. इवे सुवि-

હિત ઇનો ઉત્તર આપે છે જે એમ તોરે ન કહેવું.

ટીકા:—અન્યતીર્થિકપરિગ્રહીતાર્હત્પ્રતિમાનાં વંદનાદિ નિષેધેન તસ્યાપ્યાગમે જિમત્વાત્ ॥ કથ મન્યથા સમ્યક્પ્રતિ પત્તિસમયે શ્રાદ્ધાનાં નોમે કપ્પ્પ્ અન્નતિથિયપરિગ્રહિયાણિ અરિહંતચેઈયાણિ વંદિત્તે વા નમંસિત્તે વા ઇત્યાદિના જગવાન્ જઙ્ગવાહુસ્વામી જગવત્પ્રતિકૃતીનાં બોટિકાદિ પરિગ્રહીતાનાં વંદનાદિપ્રતિષેધ મજ્જિદધીતા ॥ ન હ્યનાયતનત્વં વિના તત્પ્રતિષેધા-જિધાનં શોઙ્ગાં વિજર્તી ॥ તસ્મા દસ્ત્યનાયતનં સિદ્ધાંતાજિહિત મિતિ ॥

અર્થ:—કેમ જે અન્યદર્શનીએ ગ્રહણ કરેલી જે અરિહંતની પ્રતિમા તેનું વંદનાદિક નિષેધ કહેવે કરીને તે અનાયતન ચૈત્યનું પણ આગમને વિષે કહેવાપણું છે એ હેતુ માટે ને જો એમ ન હોય તો સમક્ષિત અંગિકાર કરવાને સમે શ્રાવકને ‘ નોકપ્પ ’ ઇત્યાદિ ઇટલે અન્યદર્શનીએ ગ્રહણ કરેલાં એવાં જે અરિહંતનાં ચૈત્ય તે વંદન કરવાં તથા નમસ્કાર કરવાં નથી કલ્પતાં ઇત્યાદિ વચને કરી-ને જગવાન્ શ્રી જઙ્ગવાહુ સ્વામિ બોટિકાદિક અન્યદર્શની તેમણે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેમનું વંદનાદિક તે પ્રત્યે નિષેધ કેમ કહેત નજ કહેત. માટે જો અનાયતન ચૈત્ય નજ હોય તો તે ચૈત્યના વંદ-નાદિકનો નિષેધ કયો તે ન જોજત માટે અનાયતન ઇટલે અવંદ-નીક એવું ચૈત્ય સિદ્ધાંતમાંજ કહેલું છે.

ટીકા:—નક્કે પ્વેવાંતર્જાવાં નૈતત્પૃથગસ્તી તિચેન્ન તદજ્ઞા-વાત્ તથાહિ ન તાવ ત્રિત્યચૈત્યેઽસ્યાંતર્જાવઃકૃતકત્વેન તદ્-જ્ઞાવાનુપપન્તેઃ ॥ વિમાનજવનસનાતનશિલોન્મથાદિષ્વેવ ચ

नित्यचैत्यानां ज्ञावात् ॥ नापि निश्चानिश्चाकृतयोः ॥ प्रायुक्त-
क्षणस्य हानुपपत्त्येव तदंतर्जावस्यापाकरणात् ॥

अर्थः—गणावेलां जे ए चैत्य तेमां आ अनायतन चै-
त्यनो पण अंतर्जाव यशे एथी जुहुं नहि पने एम जो तुं कहे-
तो होय तो ते न कहेतुं केम जे तेज कही देखामे ठे जे नि-
त्य चैत्यने विषे ए अनायतन चैत्यनो अंतर्जाव नथी यतो केम
जे ते तो नित्य शाश्वतां चैत्य ठे ने आ तो करेलुं ठे माटे ने नित्य
चैत्य तो विमान, जवन तथा सनातन पर्वत इत्यादिकने विषे रक्षां
ठे ए हेतु माटे ने निश्चाकृत, अनिश्चाकृत ए बे प्रकारना चैत्यनुं
अक्षय प्रथम कह्युं ठे ते आ अनायतन चैत्यमां नथी माटे तेमां न
गणीनेज जुहुं कही देखारयुं ठे माटे.

टीकाः—नापि साधर्मिक चैत्ये ॥ यति मूर्तनुषंगित्वेनैव त-
स्वाजिधानात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

वारत्तगस्त पुत्तो पमिमंठाविंसुचेइ य हरंमि ॥

तत्तत्रयत्थलीअहेसी साहम्मिय चेइयं तंतु ॥

नापिमंगले चैत्ये तस्य प्रतिनियतविषय तयैव प्रतिपादनात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

अरहंत पइठाए महुरानयरीइ मंगलाइंतु ॥

गेहेसु चरुचारेसु य ठन्नउइ गाम गयेसु ॥

तस्मा देतेब्बंतर्जावात् परतीर्थिकपरिगृहीताऽर्हचैत्याना-
अनायतन चैत्यत्वं सिद्ध मिति ॥

अर्थः—साधर्मिक चैत्यने विषे पण ए अनायतन चैत्यनो
अंतरजाव नथी केम जे तेमां तो साधुनी मूर्ति स्थापन करवी तेणे
करीने कहेवापणुं ठे जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे तथा मं-
गल चैत्यमां पण एनो अंतरजाव नथी. केम जे तेतो स्थान स्थान
प्रस्ये नियमाए करीने तेनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे जे माटे ते वात शा-
स्त्रमां कही ठे ते हेतु माटे ए सर्व चैत्यमां अनायतन चैत्यनो
अंतरजाव नथी एटले ते थकी आ अनायतन चैत्य जुहुं पने ठे. ए
प्रकारे परतीर्थी लोकोए गृहण करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेनुं
अनायतनपणुं सिद्ध थयुं.

टीकाः—नन्वेवं षष्ठचैत्याज्युपगमे सूत्रोक्ता नित्यादिचैत्य
पंचकसंख्या विरुद्धते ॥ तथाच सूत्रकृतां विरुद्धवादित्वेना-
न्यत्रापि तद्वचसि विनेयानां समास्वासो नस्या देवं च बहु विशी-
र्येतेति चेन्न ॥ अविरोधात् ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे जो एम ठहुं अना-
यतन चैत्यमां न शोजे तो सूत्रमां कहेली जे नित्यादि चैत्यनी
पांच संख्या तेनो विरोध लागशे बळी सूत्र करनारने विरुद्धवादि
जाणीने बीजी जगाए पण तेमना वचनने विषे शिष्योने विश्वास
जकी जशे एम विचारतां घणी हानी प्राप्त थशे. हवे सुविहित
कहे ठे जे एम समारे न बोखवुं केम जे कोइ प्रकारनो विरोध ठेज
नहि शी रीते तो.

टीकाः—नीयाइ सुरलोएइत्यादौ देवकुलिक परिग्रहाधुपा-
धिवशेना निश्चाकृतादे रपि क्वचित्कदाचि द्नायतनव्यपदेशा-
दौपाधिकत्वेन तस्य पृथगपरिसंख्यानात् ॥ यद्वा ॥ तत्पूजार्हा-
णामेव चैत्यानां संख्याजिधानं ॥ अनायतनचैत्यस्यत्वपूज्य-
त्वेन पृथगपाठा तदंतः पाठे तस्याप्येवं प्रतिपधेरन्मंदमेधसः ॥

अर्थः—नित्यादिचैत्य देवलोकमां ठे इत्यादि वचनने विषे
देवपूजारातुं ग्रहण करवुं ए रूप जे उपाधि ते तो वशथी अनिश्चा-
कृतादि चैत्यनो पण क्यारेक कोइ जगाए अनायतन पणाना कहे-
वाथी उपाधिक संबंधी करीने तेने जुहुं गएयुं नथी ए हेतु माटे
अथवा तेमां पूजा करवा योग्य एवां जे चैत्य तेनीज संख्या कही ठे
ने अनायतन चैत्य तो अपूज्य ठे ए हेतु माटे एनो पाठ जुदो ज-
णेलो ठे केमजे जो ते पूजनिक चैत्य जेहुं अपूजनिक जे अनाय-
तन चैत्य तेनो पाठ जणयो होत तो केटलाक मंद बुद्धिवाळाने ए
सर्व चैत्य पूजनिक मनात ए हेतु माटे जावार्थः पांच प्रकारनां चैत्य
पूजनिक ठे ने बडुं लिंगधारीए ग्रहण करेहुं अनायतन चैत्य ते
अपूजनिक ठे.

टीकाः—एक सूत्रनि दिष्टानां सहवा प्रवृत्तिः सहवानिवृ-
त्तिरिति वेद्याकरण न्यायात् ॥ तस्मात् ज्ञायते विशेष प्रतिपत्त-
येतेज्यस्तस्यपार्थक्या जिधान मितिनागमोक्त चैत्य संख्या वि-
रोधश्चि ॥

अर्थ—नेजे एक सूत्रमां देखाकेलां तेमनी प्रवृत्ति तथा निवृत्ति ते बे संघाथे ज थाय एम ठाकरण नखेला विद्वान लोकोनो न्याय ठे ए हेतु माटे एटले पूज्य तथा अपूज्य ए बे प्रकारनां चैत्य एक सूत्रमां संघाथे गणाव्यां होय त्यारे सर्वे पूज्य थाय अथवा सर्वे अपूज्य थाय माटे पूजवा लायक पांच प्रकारनां चैत्य एक सूत्रमां गणाव्यां ने बहु अपूज्य जे लिंगधारीए ग्रहण करेलुं अनायतन चैत्य ते जुडुं गणाव्युं माटे ते पूज्य चैत्यथी अपूज्य चैत्य जुडु गणावतां शास्त्रमां कहेली जे पांचनी संख्या तेनो विरोध नहि आवे.

टीकाः—नन्वेतावता कुतीर्थपरिग्रहीताहै चैत्यानां सिध्य-
त्वनायतनत्वं नतु स्वयूध्यपार्श्वस्थादिपरिग्रहीताना मिति चेन्न-
तेषामपि सिद्धांतोक्तेना ज्ञावग्रामत्वेन तथात्वसिद्धेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे आ जे तमोए कहुं तेणे करीने कुतीर्थिक पुरुषोए ग्रहण करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेनुं अनायतनपणुं सिद्ध थाय पण पोताना युथना एटले पोताना वर्गना जे पासस्थादिक तेमणे ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमनुं अनायतनपणुं तो नथी त्यारे सुविहित मुनि उत्तर आपे ठे जे जो एम तमारे कहेवा-
नुं होय तो ते न कहेवुं केम जे सिद्धांतमां ज्ञावग्राम कह्यो ठे तेणे करीने ते लिंगधारीए ग्रहण करेलां जे चैत्य तेनुं पण अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे.

टीकाः—ननु कौयं ज्ञावग्रामो नाम यदज्ञावात्प्रतिमाना म-
नायतनत्वं प्रसाध्यते ज्ञवतेति चेत् ॥ उच्यते ॥ ज्ञानदर्शनवा-

रित्राणि ज्ञावग्रामो येज्योवा ज्ञानादीनामुत्पत्तिरिति ॥ अथ के-
ते येज्यो ज्ञानाद्युत्पादः ॥ अवहिती नूय श्रूयतां ॥

अर्थः—लिंगधारी पूछे ठे जे ए ज्ञावग्राम कीयो के जेना
विना प्रतिमानुं अनायतनपणुं तमो सिद्ध करो ठे हवे सुविहित
बोदया जे जो एम तमे कहेता होतो तेनो उत्तर कहीए ठीए जे
ज्ञान दर्शन तथा चारित्र ए ज्ञावग्राम ठे जेथी अथवा जेथी ज्ञाना-
दिकनी उत्पत्ति थाय ते ज्ञावग्राम कहीए हवे लिंगधारी पूछे ठे जे
जेथी ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थाय एवा ते कोण ठे त्यारे सुविहित
बोदया जे तुं सावधान थइ सांजळ उत्तर आपीए ठीए.

टीकाः—तीर्थंकर मनः पर्यायावधिज्ञानिन श्रतुर्दशदश-
नवपूर्वधराः संविग्नास्तत्पाक्षिकाश्च सारूपिणो गृहीताणुव्रताः
प्रतिपन्नसम्यक्त्वाश्च श्रावकाः अर्हन्तु प्रतिमाश्च ॥ तीर्थंकरा-
दयो हि देशनादि द्वारेण ज्ञव्यसत्वानां ज्ञानाद्युत्पादहेतुत्वेन
जवंति ज्ञावग्रामः ॥

अर्थः—जे तीर्थंकर तथा मनः पर्याय ज्ञानि तथा अवधि
ज्ञानि तथा चउद पूर्वधारी तथा दश पूर्वधारी तथा नव पूर्वधारी
तथा संविग्न तथा तेमना पक्षपाति तथा सारूपी तथा ग्रहण कर्तुं
ठे अणुव्रत ते जेमणे तथा ग्रहण कर्तुं ठे समकित जेमणे एवा जे
श्रावक तथा अरिहंतनी प्रतिमा तथा तीर्थंकरादिक पण देशना-
दिक द्वारे ज्ञव्य जीवोने ज्ञानादिकनी उत्पत्तिनुं कारण ठे ए हेतु
संदे ज्ञावग्राम ए सर्वेने कहीए ठीए.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि फलितमस्माकं मनोरथपादपे न॥ती-
र्थकरादिवत्प्रतिमानामपि जावग्रामत्वेनाऽनायतनत्वासिद्धे रि-
तिचेन्न सम्यग्दृष्टिपरिग्रहीताना मेव तासां जावग्रामत्वप्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—लिंगधारी बोध्या जे ए प्रकारे जावग्राम कहेता
होतो अमारा मनोरथ रूपी वृक्ष फलवाळुं थयुं. एटले
अमारुं थार्युं तेज तमारा कह्यामां आव्युं. जे तीर्थकरादिकनी
पेठेज प्रतिमाने पण जावग्रामपणुं प्राप्त थयुं माटे अनायतन चैत्य-
नी बात असिद्ध थई एटले खोटी थई, हवे सुविहित बोले ठे जे
एम तमारे न बोलवुं केम जे समकित दृष्टिवाळा पुरुषोए ग्रहण
करेली जिनप्रतिमानेज जावग्रामपणानुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे
लिंगधारीए निवास करेलां चैत्यनुं अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे.

टीकाः—अथ कथंचित् मिथ्यादृष्टिपरिग्रहीतानां तासां
तद्वज्रवति ज्ञानाद्यजावादिति चेन्न तदजावेपि तासां वीतरागत्व-
लिंगदर्शनेन कस्यचि त्सम्यक्त्वाद्युत्पादात् ॥

यदुक्तं ॥

दक्षिततमस मुच्चैर्जास्वतो यस्य विंशं
गतमल मपि दृष्टेर्नालिकानां विबोधं ॥
प्रजनयति रजोजि धूसराणां नराणां
त्रिजगति स तमस्यः कस्य न श्याज्जिनेन्द्रः ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારી બોલે છે જે મિથ્યાદૃષ્ટિએ ગ્રહણ કરેલી જે પ્રતિમા તેને કોઈ પ્રકારે જાવગ્રામપણું નથી. કેમ જે જ્ઞાનાદિકનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે એમ જે તમો કહોઠો તે ન કહેવું. કેમજે તે પ્રતિમાઝને જાવ ગ્રામ પણું નથી તોપણ વીતરાગ પણાનું ચિહ્ન દેખવે કરીને કોઈને સમક્ષિત આદિક ગુણની ઉત્પત્તિ દે-
 खाय છે. એ હેતુ માટે, માન્ય છે જે કારણ માટે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અજ્ઞાન અંધકારની નાશ કરનાર અને દેદિપ્યમાન અને મલ્લ રહિત
 એવી જે જગવતની પ્રતિમા તે જેમ સૂર્ય દૃષ્ટિનો પ્રકાશ કરે છે તેમ
 રજોગુણ વળે મલીન થયેલા પુરુષોને અજ્ઞાન અંધારું ટાળીને અવ-
 બોધ ઉત્પન્ન કરે છે એ જિનરાજ ત્રણ જગતમાં કયા પુરુષને નમસ્કાર
 કરવા યોગ્ય નથી ? સર્વને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—તતશ્રાયુ ધૃતમિતિવત્ કારણે પ્રતિમા લક્ષણે જ્ઞાના-
 દિલક્ષણકાર્યોપચારેણ તાસામપિ જાવગ્રામત્વ મુપપત્સ્યત ઇતિ
 ચેન્ન ॥ એવં સતિ નિહવાદીનામપિ જાવગ્રામત્વાપત્તે સ્તેષામપિ
 પ્રશાંતરૂપક્રિયાદિદર્શનેન કસ્યચિત્ સમ્યક્કાચુત્પત્તેઃ ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે ધૃત છે તેજ આયુષ્ય છે એટલે ધૃત
 રૂપી કારણ થકી આનંદા રૂપી કાર્ય ઉત્પન્ન થાય છે એવા જેમ ન્યાય
 લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે તેમજ પ્રતિમા રૂપી કારણ દેખવાથી જ્ઞાનાદિ
 લક્ષણ જે કાર્ય તેની ઉત્પત્તિ થાય. એ પ્રકારે ઉપચાર માત્રે કરીને
 તે પ્રતિમાને પણ જાવ ગ્રામપણું ઉત્પન્ન થશે. એમ જો તમે કહેતા
 હો તો તે ન કહેવું એમ સુવિહિત બોલે છે. જે એમ કહીએ તો નિહ-
 વાદિકને પણ જાવગ્રામપણું પ્રાપ્ત થાય કેમ જે તેમનું પણ પ્રશાંત

રૂપ ક્રિયાદિક દેખવાથી કોઈકને સમક્ષિતાદિકની ઉત્પત્તિ થશે
 એ હેતુ માટે.

ટીકા:—નચેદમિષ્ટં જવતોપિ સર્વેરેવ જિનમતવર્તિજિર્નિહ
 વાના માઝાવાહ્યત્વેના જ્ઞાવગ્રામતયા વર્જનીયત્વાચ્યુપગમાત્ ॥
 एवं નિહવોદાહરણેન પ્રતિમાનામપિ મિથ્યાદૃષ્ટિપરિગ્રહીતાના-
 મજ્ઞાવગ્રામત્વેન વર્જનીયત્વ મચ્યુપેયમ્ ॥

અર્થ:—સુવિદિત કહે છે કે એ પ્રકારનું જે તમારું કહેવું તે
 તમારે પણ વલ્લજ નથી ને સર્વે જિનમતવાળા પુરુષો એમ જાણે
 છે જે નિહવ પુરુષો પરમાત્માની આજ્ઞાથી બાહિર છે એ હેતુ માટે
 અજ્ઞાવગ્રામપણું એમાં રહ્યું છે તેણે કરીને ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે એમ
 સર્વે જાણે છે. એ પ્રકારે નિહવ પુરુષોના દૃષ્ટાંતે કરીને મિથ્યા દૃષ્ટિ
 ગ્રહણ કરેલી જિન પ્રતિમાને પણ અજ્ઞાવગ્રામપણું છે એ હેતુ માટે
 વર્જવા યોગ્ય છે એમ જાણવું.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ ચિત્રં નિસર્ગસુજ્જગાપિ પરિગ્રહેણ, મિ-
 થ્યાદૃશાં જગવતઃ પ્રતિમા તથાપિ ॥ સમ્યગ્દૃશાં પ્રણમનાદિ
 વિધા વજ્ઞાવગ્રામત્વતો જવતિ નિહવવદ્ધિદેયા ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે સ્વજ્ઞાવ થકીજ સુંદર
 એવી જિન જગવંતની પ્રતિમા જે તે મિથ્યા દૃષ્ટિના પરિગ્રહ માત્રે
 કરીને પણ તે પ્રતિમાજ તે સમ્યગ્ દૃષ્ટિ પુરુષોને નમસ્કાર કરવા આદિ
 વિધિને વિષે અજ્ઞાવગ્રામને ઉત્પન્ન કરનારી છે માટે તેનો નિહવની
 વેગેજ ત્યાગ કરવો.

ટીકા:—અમુ મેવાયં જાવગ્રામવિચારપ્રકમે શંકોત્તરાજ્યા-
મૂચતુ સ્તત્ર જગવંતૌ કલ્પજ્ઞાપ્યચૂર્ણિકારૌ ॥ નાણાદિતિગં જા-
વો જનંય ઇણસિં ઉપ્પત્તી જાવગ્રામો નાણદંસણ ચરિત્તાણિ
॥ જનં વા ઇણસિં ઉપ્પત્તી હવહ ॥ કેય તે જનંઉપ્પત્તી હવહ
॥ ઉચ્ચતે ॥ તિથગરા જિણુદ્ધસદસજિન્ને સંવિગ્ગ તહ અસં-
વિગ્ગે ॥ સારુવિય વયદંસણપરિમાનં જાવગામાનં ॥ જા
સંમિજાવિયાનં પરિમા ઇયરી ન જાવગામો ય ॥ જા-
વો જહ નત્થિ તર્હિં નણુ કારણકજ્જનવયારો ॥ આહ કહંમિહ
દિઠિપરિગ્ગહિયાનં જાવગામો ન હવહ ॥ ઉચ્ચતે ॥ તત્ર જ્ઞાના-
દિજાવો નાસ્તિ ॥ આહ ॥ નનુ ॥ કારણે કાર્યોપચાર ઇતિ કૃત્વા ॥
તાનંવિ દહૂણં કસ્સવિ સંમુપ્પાનંહોજ્ઞા તો કહં તાનં જાવગામો ન
જવહ ॥ આયારીનં જણહ ॥ એવં સુ જાવગામે નિહ્ગમાઈવિ જ-
હ મયં તુમ્મં ॥ એય મવચ્ચં કોણુદુ વયવિવરીનં વહ્જાહિ ॥

અર્થ:—આજ વાત જગવાન્ કલ્પજ્ઞાપ્યકાર તથા ચૂર્ણિ-
કારે જાવગ્રામના વિચારના પ્રસ્તાવે શંકા અને ઉત્તરવકે જણાવેલી
હે. તે આ રીતે હે કે જ્ઞાનાદિ ત્રણ જાવગ્રામ કહેવાય હે. અથવા
જેનાથી એમની ઉત્પત્તિ થાય તે પણ જાવગ્રામ કહેવાય. વારું ત્યારે
કયી કયી બાબતોથી એમની ઉત્પત્તિ થાય હે તો કહે હે કે તીર્થંકર,
સામાન્યકેવલિ, ચન્દ્રપૂર્વી, પૂર્વધર, સંવિગ્નસાધુ, અસંવિગ્નસારુપિક,
વ્રતદ્ધારીશ્રાવક, સમકિર્તી શ્રાવક તથા પ્રતિમાનં એ બધાથી તેમની
ઉત્પત્તિ થાય હે. ત્યાં પ્રતિમાનં જે સમ્યગ્દૃષ્ટિની પરિગ્રહીત હોય તો
જાવગ્રામ હે, પણ મિથ્યાદૃષ્ટિ પરિગ્રહીત હોય તે જાવગ્રામ નહિ થાય.

एम केम हशे तो कहे ठे के त्यां ज्ञानादिकनो जाव होतो नथी, माटे एम ठे, कोइ बोलशे के त्यारे कारणमां कार्यनो उपचार केम नहि थइ शके केमके तेमने जोइने पण कोइने ज्ञानादिक उपजे ठे माटे तेउ पण जावग्राम थशे त्यां आचार्य जवाब आपे ठे के एम जो जावग्रामपणुं थतुं होय तो तारा हिसाबे निहवो पण जावग्राम गणशे, माटे आबी ए विपरीत बात कोण कहे ?

टीकाः—ननु तथापि मिथ्यादृक् परिग्रहीतचैत्याना म-
जावग्रामत्वमेवोक्तं नत्वनायतनत्वं ॥ अजावग्रामाऽनायतन
शब्दयोः पर्यायत्वाज्जावा दिति चेन्न॥जावग्रामशब्दस्य ज्ञानाद्युत्प-
त्तिकारणाद्यर्थत्वे नायतन पर्यायत्वसिद्धौ तद्विपक्षस्यार्थादेवा-
नायतनपर्यायत्वसिद्धेः ॥

अर्थः—लिंगधारी शंका करे ठे जे ए प्रकारे शास्त्र वचन ठे
तो पण मिथ्या दृष्टि ए ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमने अजावग्रामप-
णुंज कहुं पण अनायतपणुं तो नथीज कहुं ने अजावग्राम तथा
अनायतन शब्द ए बेने पर्यायपणानो अजाव ठे ए हेतु माटे हवे सु-
विहित कहे ठे जे एम जो तमे कहेता होतो तेन कहेवुं. केमजे
जावग्राम शब्दने ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थवारूप कारणादिकना अर्थ
पणे करीने आयतन शब्दना पर्यायपणुं जेमसिद्ध थाय ठे तेमज जाव-
ग्राम शब्दथी उलटो जे अजावग्राम शब्द तेने पण आयतन शब्दथी
उलटो जे अनायतन शब्द तेने पण पर्यायपणुं सिद्ध थशेज.

टीकाः—एवं च जगद्वत्कल्पजाप्यार्थमीमांसनेन कथं मि-

ધ્યાદૃષ્ટિપરિગૃહીતાર્હત્પ્રતિમાનાં નાયતનત્વં સિધ્યતીતિ ॥
 એતેન “પરતિથિપરિગૃહિત મુતું અરહંતચેદ્દેસેસે અવંદમાણો પા-
 રંચિયારિહો હોઈ” તિ વિશેષકલ્પચૂર્ણો સૂત્રમિદ મધીયત ઇતિ ચત્કૈ-
 શ્ચિદુચ્યતે ॥ તદ્ગ્રામ્યજનવિપ્રલંબનમિતિ મંતવ્યં ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે જગવાન શ્રી કલ્પજાણ્ય તેનો અર્થ વિ-
 ચાર કરવો તેણે કરીને મિથ્યા દૃષ્ટિએ ગ્રહણ કરેલી જે અરિહંતની
 પ્રતિમા તેનું અનાયતપણું કેમ સિદ્ધ નથી એતો અનાયતનજ છે. એ
 જે સર્વ કશું તેણે કરીને જે કેટલાક જે વિશેષકલ્પચૂર્ણોને વિષે
 પરતિથિ એ પ્રકારનું સૂત્ર જણે છે તે અણસમજુ મૂર્ખ લોકને છેતરવા
 સારુ જણે છે એમ જાણવું એટલે લિંગધારીન પોતાનાં ચૈત્ય વંદાવ-
 વાને તથા અજાણ લોકને ઠગવા સારુ પોતાના કપોલ કલ્પિત
 ણવા જૂઠા પાઠ તેમાં જેઝઘીને જણે છે તે પાઠનો એ અર્થ છે જે પર-
 તીર્થિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેને મૂકીને શેષ રહ્યાં જે ચૈત્ય તેને
 ઘંદન કરતો સતો સંસારપારને પામે છે એ પ્રકારના પોતાને ગમતા
 ઘીજા સૂત્રથી વિરુદ્ધ પાઠ જણીને જોઝા લોકને જમાવે છે.

ટીકા:—એવં વિધ સૂત્રસ્ય તત્ર વ્યાપ્યનુપલંબાત્ ॥ જા સમ્મિ-
 જાવિયાત્ ॥ ઇત્યાદિ કલ્પજાણ્યવિરોધાઞ્ચ મિથ્યાજિનિવેશન ચ સ્વ-
 કપોલશિલ્પિકલ્પિતૈ રેવં વિધપાઠૈર્મુઘજનવ્યામોહને મહા-
 પાપપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારનું સૂત્ર તે ગ્રંથમાં કોઈ જગાએ લખામાં

આવતું નથી એ હેતુ માટે ને વઢી 'જા સમ્મિ' इत्यादिक જે કહ્યજ્ઞા-
પ્યનું વચન તેની સાથે વિરોધ આવે છે એ હેતુ માટે ને વઢી મિ-
થ્યાજિનિવેશે કરીને પોતાના કપોલ કલ્પિત એ પ્રકારના જૂઠા
પાઠ કહ્યપીને અણસમજુ જોઢા લોકને મોહ ઉપજાવવે કરીને તે
લિંગધારીને મહા પાપનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે.

ટીકા:—નન્વેતાવતા પિ પ્રબંધેન તદવસ્થમેવ પાર્શ્વસ્થાદિપ-
રિષ્ટહીતવૈત્યાનામાયતનત્વં ॥ પરતોર્થિકાનામેવ મિથ્યાદૃષ્ટિસ્વા-
ત્પાર્શ્વસ્થાદીનાં ચ સ્વયૂથ્યત્વેન તદજ્ઞાવાદિતિ ચેન્ન ॥ તેષામપિ સિ-
દ્ધાંતે મિથ્યાત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ—લિંગધારી બોલે છે કે તમે આટલો બધો વાતનો પ્ર-
બંધ રચ્યો, તેણે કરીને જે અમારો વાત હતો તેની તેજ સિદ્ધ રહી.
કેમજે પાસત્યાદિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેનું આયતનપણું છે ને
જે અન્ય દર્શની છે તેજ મિથ્યાદૃષ્ટિ છે એ હેતુ માટે તે પાસત્યા-
દિક તો સ્વદર્શની છે તેણે કરીને તેમને મિથ્યાદૃષ્ટિ ન કહેવાય
એ હેતુ માટે સુવિહિત બોલે છે જે એમ તમે કહેતા હો તો તે ન ક-
હેવું કેમ જે સિદ્ધાંતમાં તો તે પાસત્યાને પણ મિથ્યાત્વ રૂપે પ્રાતપા-
વન કર્યા છે માટે.

ટીકા:—તથા હ્યુપદેશમાલાયાં ॥ સાવજ્જજોગપરિવજ્જણા-
ઇ સવ્વુત્તમોજઈધમ્મો ॥ વીઓસાવગ્ગધમ્મો તણ્ણો સંવિગ્ગપક્કપહો.

અર્થ:—તેહીજ વાત ઉપદેશ માલામાં કહી છે જે સાવચ

યોગ્યનો ત્યાગ કરવો इत्यादि सर्वोत्तम यति धर्म છે तथा बीજો શ્રા-
વક ધર્મ છે तथा ત્રીજો સંવિગ્ન પાત્તિક છે.

ટીકા:—इत्यनेनोत्तममध्यमजघन्यत्रेदेन मुक्तिपथत्रयं
प्रदर्श्य संसारपथत्रयं दिदर्शयिषता ग्रंथकारेण प्रतिपादितं से-
सामिद्धिद्विष्टीगिहि लिंगकुलिंग दवल्लिंगेहिं जहतित्रीमुखपहा-
संसारपहा तदा तिन्नि ॥

અર્થ:—ए वचने करिने उत्तम मध्यम ने जघन्य ए त्रण
त्रेदे करीने त्रण प्रकारનો मोक्ष मार्ग देखानीने संसार मार्ग पण
त्रण प्रकारનો છે એમ દેખાવવાની इहाये ग्रंथकारे आ प्रकारे प्रति-
पादन कर्तुं છે જે બાકી રહ્યા તે गृहस्थ लिंगे करीने तथा कुलिंगे
करीने तथा अव्यलिंगे करीने मिथ्यादृष्टि जाणवा. જેમ ત્રણ પ્રકારે
મોક્ષ માર્ગ છે તેમ ए त्रण प्रकारનો संसार मार्ग છે.

ટીકા:—अत्रसु साध्वादिव्यतिरिक्ता मिथ्यादृष्टयोगृहि
ल्लिंगिद्व्यलिंगिनो दर्शिताः ॥ तत्र गृहिल्लिंगिनां ह्यधरगोपा-
लादीनां सामाचार उत्तमः संसारपथः ॥ तन्मिथ्यात्वस्यानाग्नि
ग्रहिकत्वेन संक्लेशाज्ञावेनचोत्तमत्वात् ॥ कुतीर्थिनां तद्ग-
क्तानांच मध्यमः ॥ तन्मिथ्यात्वस्याग्निग्रहिकत्वेन प्रथमापेक्षया
निबिरुत्वात् ॥ अव्यल्लिंगिनां पार्श्वस्थादीनांतु जघन्यस्तन्मि-
थ्यात्वस्याग्निनिवेशिकत्वेन गोष्ठामाहिलादिवदितिवरूमूल-
त्वात् ॥ एवंच ग्रंथार्थपूर्वापरपर्यालोचनेन कथं न तेषां महामि-

अथाकपर्व ॥

अर्थ—आ जगाए सारा साध्वादिकथी रहित गृहस्थ लिंग-
धारी तथा डव्यलिंगधारी ए बे प्रकारना मिथ्यादृष्टि देखाड्या.
वेमां गृहस्थ लिंगधारी जे हलधर गोपालादिक तेमनो समाचार जे
ते उन्नत संसारनो मार्ग ठे केमजे तेमना मिथ्यात्वनुं अनाजिग्रहि-
कपणुं ठे ए हेतु माटे तथा संक्लेशनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे एमां
उन्नतपणुं ठे ने कुतीर्थिक एवा जे तेमना जक्त तेमनो मध्यम मि-
थ्यात्वाजिनिवेश ठे केमजे तेमना मिथ्यात्वने अजिग्रहिकपणुं ठे
ए हेतु माटे प्रथमनी अपेक्षाए तेनुं निविरुपणुं ठे एटखे आकरा-
पणुं ठे ए हेतु माटे ने डव्य लिंगिजे पासस्थादिक तेमनुं तो जघ-
न्य ठे केमजे तेने विषे मिथ्यात्वनुं आजिनिवेशकपणुं ठे ए हेतु
माटे गोष्ठामाहिलादिकनी पेठे बरूमूलपणुं ठे माटे ए प्रकारे ग्रंथना
अर्थनुं पूर्वापर विचार करवुं तेणे करीने ते पासस्था लिंगधारीत
महा मिथ्यादृष्टि केम नथी ए तो महा मिथ्यादृष्टिज ठे.

टीकाः—तथा च सिद्धं तत्परिगृहीताऽर्द्धचैत्याना मनायत-
नतत्वं तत्प्रदर्शितस्य सर्वस्याप्यधुनातनरूढ्या प्रत्यक्षस्य पथः
संसारपथत्वेनाऽनायतनत्वात् ॥ तदेवमहोमोहध्वांतमहिमायदेव
मुदितेपि सकलजावाजासनेजगवद्गच्छने तमोपदे मूढानां विवेक
लोचन गोचरंविधुरयति ॥

अर्थः—माटे ते प्रकारना महा मिथ्यादृष्टि एवा लिंगधा-
रीतम महा करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेमनुं अनायतपणुं सिद्ध

થયું ને તેમણે દેખાવ્યો જે સર્વે આ કાઠની રુઢીય પ્રત્યક્ષ માર્ગ તેને સંસાર માર્ગપણું છે તેણે કરીને અનાયતનપણું થયું તેજ કારણ માટે એ પ્રકારનો મહા મોહ અંધકારનો મહિમા છે જે કારણ માટે સકલ જાવને પ્રગટ કરી દેખાવનારને અજ્ઞાન અંધકારને નાશ કર-
માર એવું જગવદ્ધચન એ પ્રકારે ઉદય પામે સતે પણ જે મૂઢ પુરુષો-
નાં વિવેકરૂપી લોચન ઉઘડતાં નથી. અજ્ઞાન અંધારું જતું નથી
જેજ મહા મોહ મહિમા દેખાય છે.

ટીકા:—અથવા તામસાનામિયમેવગતિઃ ॥ કિંચ પંચક-
રુપેપિ પ્રશ્નપૂર્વમનાયતનદેશપરિહારેણાયતનદેશવિહારક્રમંપ્ર-
તિપાદયતાજ્ઞાપ્યકારેણ ॥ જહિયંતુઅણાયયણાનહંતિકેપુણઅ-
ણાયયણાજ્ઞાપ્યા ॥ સાહમ્મિજિન્નચિત્તા મૂલૂત્તરદોસપક્કિસેવી ॥
પણહિં જો દેસો આજ્ઞો તહય અન્નતિત્થિહિં ॥ મહંધવાહગામા
પુલ્લિદ્દેસાઅણાયયણા ॥ ઇત્યાદિના સુવિહિતાનાં દેશસ્યાપિ પા-
શ્વસ્થાદિકુદેશનાનિવિરુનિગમિતસ્યાનાયતનત્વમુપદર્શિતં ॥
કિંપુનઃ સતત તન્નિવાસદૂષિતસ્ય જિનજવનસ્ય વક્તવ્યં ॥ ડુ-
રંતત્વાત્તસંસર્ગસ્યેતિ ॥

અર્થ:—આ ટીકાનો જાવાર્થ ऊपर આવી ગયો છે માટે તે
જુદો નથી લખ્યો.

ટીકા:—નતુ જવત્યેવં જિનગૃહાનાયતનત્વસિદ્ધિર્યદિ-
જત્યસાહમ્મિયાશ્વ્યાદૌયત્રેતિ જિનગૃહાદા વિત્યયમર્થઃ સ્યાન્ન
ચૈવં કિંતુયત્રેતિમઠાદૌ ॥ તથાચતદેવતદ્વાસાંકિતત્વાદનાયતનં

न जिनजवन मिति चेन्न ॥ नाणस्सदंसणस्सय इत्यादौ यत्रेति
जिनगृहादावि त्यायतन इति वृत्तिकृद्व्याख्यानेनैकप्रकमात् ॥
जत्थसाहिम्मिया इत्यत्रापि तदर्थानुवृत्तेर्यत्रे त्यायतन इति
व्याख्यानस्य न्याय प्राप्तत्वान्न यत्रेति मठादा वित्यर्थः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे ए प्रकारे जिन ए-
हनी अनायतनपणानी सिद्धि थाय ठे पण जो 'जत्थ साहिम्मिया'
इत्यादिक गाथाने विषे यत्र ए शब्दनो जिन गृहादिक ए प्रकारनो
ए अर्थ होय. अपितु न होय त्यारे शो अर्थ होय तो यत्र शब्दनो
मठादिक ए प्रकारनो अर्थ थशे त्यारे ए जिनजवन तेमना निवासे
सहित थशे तोपण अनायतन नहि थाय त्यारे सुविहित बोद्ध्या
जे एम तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे ' नाणस्सदंसणस्सय '
इत्यादि स्थळने विषे यत्र कहेतां जे आयतनने विषे एम वृत्ति क-
रनारे यत्र शब्दनी व्याख्या करी ठे तेनी संघाथे ए यत्र शब्दनो
पण एक प्रक्रम ठे ए हेतु माटे 'जत्थसाहिम्मिया' ए जगाए पण
तेज अर्थनी अनुवृत्ति आवशे ए हेतु माटे यत्र कहेतां जे आय-
तनने विषे ए प्रकारनी व्याख्या करवी एज न्याय प्राप्त अर्थ थयो
ठे माटे यत्र शब्दनो मठादिरुप अर्थ नहि थाय.

टीकाः—जवतुवायत्रेतिमठादौ तथापि किंमठादावेववसंति
अहोमठादावपीति विकल्पयुगलं जवन्मनोरथपथमयनपटिष्ठमु-
त्तिष्ठते ॥ तत्र यद्याद्यः पक्षस्तदाजवतोवाङ्मनसविसंवादेन
चेत्यवासाज्युपगमजंगप्रसंगः इतरथा मठादावेवेत्यवधारणा-
नुपपत्तेः ॥

अर्थः—अथवा एम करतां यत्र शब्दनो अर्थ मठादि ए प्रकारनो करो तोपण शुं केवल मठादिकने विषेज ए लिंगधारी वसे ठे के मठादिकने विषे पण वसे ठे ए प्रकारना बे विकल्प तमारा मनोरथ मार्गने नाश करवाने समर्थ एवा उत्पन्न थाय ठे तेमां जो प्रथमनो पक्ष ग्रहण करशो जे केवल मठादिकने विषेज रहे ठे ए प्रकारनुं बोलशो तो तमारी वाणीने मन ए बेनुं विसंवादपणुं थशे एटले मननो अजिप्राय चैत्यमां रहेवानो ठे ने मुखथी मठादिकमां रहेवानुं कहेवाय. माटे परस्पर विसंवादपणुं थयुं. तेणे करीने चैत्यवास जे तमोए अंगिकार कर्यो ठे तेनो जंग थशे केम जे जो एम न होय तो 'मठादावेव' ए जगाए केवल निर्धारवाचक जे एव शब्द तेनी असिद्धि थशे एटले एवकार शब्द व्यर्थ पकशे.

टीकाः—अथद्वितीयः ॥ तदानेनैवामृतं जज्ञय ॥ मठदेवष्ट-
हयोरुन्नयत्रापितत्रिवाससिद्धेः सिद्धं नः समीहितं ॥ अथ म-
ठादावेववसंतचैत्यवासाज्युपगमस्त्वऽज्युपगममात्रमठवाससि-
द्ध्यर्थं तं विना यतीनां चैत्यवासप्रयोजकत्वतश्चिंताविधानाद्यनु-
पपत्तेरिति चेन्न ॥ विकल्पासहत्वात् ॥

अर्थः—बीजो पक्ष तमे कहेशो के अंगिकार करीशुं तो ते पक्षवमेज अमृत जज्ञण करो एटले बीजो पक्ष जे मठादिकने विषे पण त्यारे तो ते पक्ष अमृत जज्ञण जेवो हितकारी ठे मठने देव गृह ए बे जगाए तेमना निवासनी सिद्धि थइ तेथी अमाहुं वां-
च्छित सिद्ध थयुं हवे मठादिकने विषेज निवास करे ठे ने चैत्य-
वासनो जे आलंबन तेतो अंगिकार मात्र ठे मठमां जे निवास करवो

तेनी सिद्धिने अर्थे ठे केम जे ते विना यतिने चैत्यवास संबंधी स्वतंत्र कर्तापणुं न थाय तथा ते चैत्यनी जे चिंता एटखे साल संज्ञाख सखवी तेनुं करवापणुं इत्यादिक सिद्ध न थइ शके माटे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे विकल्प सहन नही थाय एवा ए प्रकारनुं सुविहितनुं वचन ठे.

टीका:—तथाहितदच्युपगममात्रंप्रमाणमूलमप्रमाणमूलं वास्यात् ॥ प्रमाणमूलं चेन्मठादावेवेत्यवधारणव्याघातः ॥ तदच्युपगममात्रस्य प्रमाणमूलत्वे चैत्यवासस्यापितन्मूलत्वेन प्रमाणसिद्धेः ॥

अर्थ:—तेज कही देखाके ठे जे ते मठवासनुं जे आखेवन ते प्रमाण मूल ठे के अप्रमाण मूल ठे ने जो प्रमाण मूल ठे तो 'मठादौ एव' ए जगाए एवकार शब्द नो निरधारणवाचक जे अर्थ ठे तेनो व्याघात यशे एटखे नहि घटे ने ते मठवासना अंगिकार करवानुं प्रमाणमूलपणुं जो होय तो चैत्यवासनुं पण तेना मूलपणे करोजे प्रमाण सिद्ध थाय पण तेतो नथी.

टीका:—अप्रमाणमूलं चैत्यज्यतां तर्हि चैत्यवासाज्जिनिवेशः ॥ समूलमुन्मूढ्यतांतत्समर्थनाय विरचितानि वादस्थलानि ॥ समुत्तज्यतामप्रमाणिक चैत्यवासाच्युपगममूलत्वेना प्राप्ताण्यन्महासावयवशय्यारूपमठवासाच्युपगमः ॥ अच्युपेयतां चाधाकर्मादिसकल दोषरहितपरग्रहवासेन सौविहित्यमिति ॥

अर्थ:—ने जो चैत्यवास अप्रमाणमूल ठे तो चैत्यवासनो

आग्रह त्याग करो, ने ते चैत्यवासने सिद्ध करवाने रच्यां एवं विवा-
दना जे स्थल तेने मूळमांथी उखेली नाखो ने अप्रमाणिक एवं जे
चैत्यवासनुं अंगिकार करवापणुं ते रुप जे मूल तेणे करीने अप्र-
माणिकपणुं ठे ए हेतु माटे महासावद्य निवासरुप जे मठवास तेनो
अंगिकार त्याग करो ने आधाकर्मादिक जे सकल दोष तेणे रहित
एवो जे परगृहवास तेणे करीने सुविहितपणुं अंगिकार करो.

टीकाः—तस्मादुक्तनीत्यायत्रेति मठादावित्यर्थानुपपत्ते-
र्यथावृत्तिकृच्छ्याख्यान मेवसाधीय इति ॥ एवंचवक्रिशपिशि-
तोपमानेन जिनबिंब स्यानायतनत्वासिद्धेर्युक्तमुदितं वक्रिश
पिशितवर्द्धिबमादर्श्य जैन मिति ॥ सांप्रतंप्रकृतमुपक्रम्यते ॥

अर्थः—ते कारण माटे कही एवी जे नीति तेणे करीने यत्र
ए शब्दनो जे अर्थ ते मठादिरुप नहि थाय माटे जेम वृत्तिकारे एनुं
पूर्वे व्याख्यान कर्युं ठे तेमज अतिशय श्रेष्ठ ठे माटे वक्रिश मांसनी
जे जिनबिंबने उपमा दीधी तेणे करीने जिनबिंबनुं अनायतनपणुं
जे सिद्ध कर्युं ते युक्त कळुं. हवे वक्रिश मांसनी पेठे जिननुं बिंब
देखानीने लोकने लिंगधारी ठगे ठे ए प्रकारनुं चालतुं प्रकरण क-
हीए ठीए.

टीकाः—तथा तन्नाम्नाजिननामधेयेन जगवज्ज्वालागारादि
निमित्तमेते निर्माप्यन्ते नास्मन्निमित्तमिति व्यपदेशेन रम्यरूपान्
रुचिररचनयादृढबंधतयाच मनोहराकारान् अपवरकाश्रंतर्पहाः
मठानलव्यविशेषास्ततो ह्यस्तान् ॥

અર્થ:—વઢી જિનના નામવઢે ઇટલે આ તો જગવત સંબં-
ધી જંમાર ઘર ઢે ઇત્યાદિ નિમિત્તે આ નિપજાવીઁ ઢીઁ પળ અ-
મારા નિમિત્તે નથી નિપજાવતા. ઇ પ્રકારના મિષવઢે સુંદર રૂપવા-
ઝાને સુંદર રચનાઇ સહિતં ને દૃઢ બંધપળે મનોહર ઇવા ડેરમા ઇટલે
અંતર્ધર મઠ સ્થાનવિશેષ ત્યાર પઢી ઇ પદોનો ઢંઢ સમાસ કરવો.

ટીકા:—સ્વેષ્ટસિદ્ધ્યૈ વયમેષ્વાજન્મ સુખેન વત્સ્યામ ઇત્યા-
સ્તાન્નિમત્તનિષ્પત્તયે વિધાપ્ય કારયિત્વાતેહિ શઠાઃ સ્વનિમિત્તમ-
પવરકાદીન્નિષ્પાદયંતિ॥ મુગ્ધાશ્ચજાનતે જિનનિમિત્તમિત્યહો ઇ
તેષાં જિનજ્ઞકિરિતિતેષુ રજ્યંતે તૈશ્ચોપજીવ્યંત ઇતિવંચનપ્રકારઃ॥

અર્થ:—તે ઓરમાને પોતાની ઇષ્ટ સિદ્ધિને અર્થે ઇટલે વાં-
ચ્છિત સાધવાને અર્થે ઇટલે આ સ્થાનને વિષે આપળે જન્મારા સુધી
સુખે નિવાસ કરીશું ઇ પ્રકારે પોતાના મતની સિદ્ધિને અર્થે કરા-
વીને તે શઠ પુરુષ ઇટલે લિંગધારી પોતાના નિમિત્તે ઇ પ્રકારના સુ-
દર રહેવાના ઓરમા નિપજાવે ઢે ને જોઝા લોકો ઇમ જાણે ઢે જે
જિન નિમિત્ત આ નિપજાવે ઢે માટે ગ્રહો આતો મોટું આશ્ચર્ય જે
આ મુનિઓને આ પ્રકારની પરમાત્માની જ્ઞકિ ઢે ઇમ ધારીને તે-
મને વિષે રીઝ પામે ઢે ને તેવા જોઝા લોકોવઢે તે લિંગધારીનની
આજીવિકા ઘાલે ઢે ઇ પ્રકારે તેમને ઠગવાનો પ્રકાર ઢે.

ટીકા:—તથા યાત્રાઃ પિત્રાદ્યુદ્દેશેન જવદ્ગિરિત્રાષ્ટાઢ્ઢિકાઃ
કર્તવ્યાઃ ॥ અમુગ્મિન્વા માસાદાવમુનાશ્રાદ્ધેન શ્રીમતાન્ન દેવ-
પ્રદે યાત્રાઃ કૃતાસ્તસ્માદ્ગવદ્ગિરિપિ તથૈવ વિધેયાઃ ॥ તથા સ્નાત્રં

श्रोत्रपक्षादिषु पित्रादिश्रेयसेयुष्मान्निरत्रस्नानं कर्त्तव्यमित्युप
देशव्याजेन यात्रास्नात्रविधापनं ततो छंदः ॥

अर्थ—वळी यात्राः कहेतां पित्रादिकनो उद्देश करीने आ
जगाए तमारे अछाई महोत्सव करवो घटे ठे अथवा आ मासने
विषे आ श्रावके तथा श्रीमंत लोके आ देवघरने विषे यात्रा करी
ठे ते माटे तमारे पण तेज प्रकारे यात्रा करवी. इत्यादि यात्रानो
उपदेश करवो. वळी स्नात्रं एटले श्रोत्रपक्षादिकने विषे पित्रादि-
कना श्रेयने अर्थे तमारे आ जगाए स्नात्र उत्सव करवो घटे ठे
एवा मिषयकी जे स्नात्रनुं कराववुं ते ए सर्वे पदनो छंद समा-
स करवो.

टीकाः—आदिशब्दाच्चुतानुक्ताधुनाप्रवर्तितमाणिक्य प्र-
स्तारिकादिपर्वग्रहः ॥ तदादय उपायामुग्धविप्रलंजनप्रका-
रास्तैः ॥ ननुकथमेवं विधयात्रादीनां मुग्धजनप्रतारकत्वं याव-
ता यथातथा जगवत्पूजायाः कुशलानुबंधहेतुत्वादिति चेन्न ॥
एवंहिलोकोदाहरणप्रामाण्येन जगवत्पूजाविधाने जगव-
तोऽप्रमाण्यापादनेन मिथ्यात्वादिप्रसंगात् ॥

अर्थः—आदि शब्दवने सिद्धांतमां न कहेलुं ने हाखमां ए
लोकोए प्रवर्त्तावेलुं जे ‘ माणिक्य प्रस्तारिकादिक पर्व ’ तेनुं पण ग्र-
हण करवुं इत्यादिक जोळा लोकोने ठेतरवाने जे उपाय तेणे करीने
ए लोक ठगे ठे ते वातमां लिंगधारी शंका करे ठे जे ए प्रकारनी
यात्रादिक वस्तुने मुग्धजननुं एटले जोळा लोकनुं ठेतरवापणुं केम

કહેવાય ? જે તે પ્રકારે કરી એવી પણ જગવત્ની પૂજાને કુશલ
બાંધવાપણું છે એ હેતુ માટે હવે સુવિહિત બોલ્યા જે જો તમે એમ
કહેતા હોતો તે ન કહેવું. કેમ જે એ પ્રકારે લોકના ઉદાહરણના
પ્રમાણપણે કરીને જગવત્ પૂજા કરેસેતે જગવંતના અપ્રમાણપણાનું
પ્રતિપાદન થયું તેણે કરીને મિથ્યાત્વ આદિકનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય
એ હેતુ માટે.

ટીકા--જિઠંમિ વિજ્ઞમાણે ઉચ્ચિએ અણુજિઠપૂયણમજુત્તં ॥લો-
ગાહરણં ચ તહા પયમે જગવંતવયણંમિ ॥ લોગો ગુરુતરગો સ્વહુ
એવં સહ જગવન્નુવિ ઇહોત્તિ ॥ મિચ્છત્તમોય એવં એસા આસાય-
ણા પરમા ॥

ટીકા:---તથા નમસિતકમુપયાચિતકંજવતામિદાનીમીદ-
ગુપદ્રવઃસમુપસ્થિતઃસમુપસ્થાસ્ય માનંવાવર્તેતે તસ્માદ્ભવદ્વિસ્તન્નિ-
વૃત્તયેજિનગોત્રદેવતાઽમ્બિકાદિશાસનસુરાણામિયદ્રવ્યમેષણીય
મિતિગૃહિણઃ પ્રતિ જિનાયુદ્દેશેન વિત્તવ્યયવિધાપનમિતિયાવત્ ॥

અર્થ:---બહી નમસિતક એટલે બહીદાનાદિ નિમિત્ત માગી
લીધેલું દ્રવ્યાદિ એટલે તમારે આ કાલમાં આ પ્રકારનો ઉપદ્રવ
પ્રાપ્ત થયો છે અથવા ઉપદ્રવ પ્રાપ્ત થશે અથવા ઉપદ્રવ વર્તે છે તે
હેતુ માટે તમારે તેની નિવૃત્તિને અર્થે જિન ગોત્રની દેવતા જે અં-
બિકા તે આદિક શાસન દેવતાને આટલું દ્રવ્ય એષણીય છે એટલે
આપવા યોગ્ય જોશો. શ્યાદિક ગૃહસ્થો પ્રત્યે જિનાદિકના ઉદ્દેશે
કરીને દ્રવ્યનો સ્તર્ષ કરાવવો એટલો અર્થ છે.

ટીકા:—નિશાજાગર ઉપસર્ગ વર્ગોપદામનાય પ્રવચનદે-
વતાદીનાં પુરતોષદ્યાદિસ્થાપનગીતવાદ્યલાસ્યપુરસ્સરં સકલ
રાત્રિજાગરણં તતોદ્ધંઃ ॥ આદિગ્રહણાદન્યેષામપિશાંતિકપૌ-
ષ્ટકાનાં સંગ્રહઃ ॥ તદાદીનિ ઠલાનિ ઠદ્ધાનિ લોકોપજીવનાર્થ
માગમાનજિહિતત્વેન વિલોપનનિમિત્તાનીતિ યાવત્ ॥

અર્થ:—રાત્રિ જાગરણ એટલે ઉપસર્ગના સમૂહને સમાવ-
વાને અર્થે પ્રવચન દેવતાદિકની આગલ વલીદાન આદિકનું સ્થા-
પન કરવું તથા ગીત વાદ્ય નૃત્યપૂર્વક સકલ રાત્રિનું જાગરણ કરવું.
ત્યારપછી એ પદોનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો. આદિ શબ્દના ગ્રહણ કર-
વાથી બીજા પણ શાંતિક પૌષ્ટિક સ્તોત્ર પાઠમંત્ર તે પણ ગ્રહણ ક-
રવા ઇત્યાદિક ઠલ લોક થકી પોતાની આજીવિકા કરવાને અર્થે
કરે છે એટલે એ સર્વ ઉપાય શાસ્ત્રમાં નથી કહ્યા તે કરે છે માટે લો-
કને લોપાવવાનાં નિમિત્ત કારણ છે એટલો અર્થ.

ટીકા:—તૈઃ કરણજૂતૈ શ્વશબ્દઉક્તંવચનપ્રકારસમુદ્ધયે
શ્રદ્ધાલુર્વિવેકવિકલધર્મેષ્ટાવાન્ ॥ વિવેકિનોહિ પ્રાયેણ નૈવં
વિધૈઃ પ્રતારયિતું પાર્યતે નામતઃ સંજ્ઞામાત્રેણ જૈનૈર્જિનેદેવતૈર્નતુ
ક્રિયયા ત્રષ્ટાચારત્વાત્તેષાં તેન લિંગિજિરિત્યર્થઃ ॥

અર્થ:—ચ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સર્વ
સંગવાના પ્રકારે કરીને કેવલ નામ માત્રવળે જૈની કહેવાતા પણ
ક્રિયાવળે નહિ. કેમ જે તે ત્રષ્ટાચારી છે માટે એવા જે એ લિંગધારી
પુરુષો તે વિવેક રહિત ને ધર્મની ઇચ્છાવાળા ને શ્રદ્ધાલુ પણ લોકોને

ઠગે છે ને જે વિવેકી લોકો છે તે તો બહુધા એ પ્રકારના ઉપાયવકે ઠગાતા નથી એટલો અર્થ છે.

ટીકા:—શઠૈઃ પ્રપંચપ્રપંચનચતુરૈઃ ઠલિતઇવેત્યુપમાનં ॥
યથા ઠલિતઃ શાકિન્યાદિજિર્વશીકૃતસ્તથાવિધચૈતન્યરાહિત્યાત્
સુખેન વંચયિતું શક્યતે તથાયમેષ જનઃ શ્રાઢ્લોકો હાઙ્ગિતિ વિ-
ષાદે વંચ્યતે વિપ્રલજ્જ્યતે ॥ મહાનયમસ્મચ્ચેતસિ વિષાદોયઢ્ઠર્મા-
ર્થિલોકોધૂર્તૈઃ સ્વાર્થં વંચયિત્વા દુર્ગતૌ પાત્યત ઇતિ વૃત્તાર્થઃ ॥૧૧॥

અર્થ:—પ્રપંચનો વિસ્તાર કરવા ચતુર એવા લિંગધારી કાઠ
પુરુષો તેમણે એ લોક ઠઢ્યા હોય ને શું એમ ઉપમાન કર્યું એટલે
જેમ ઠલેલો એટલે જેમ શાકળી આદિકે વશ કરેલો હોય તે પોતાનું
જેવું ચેતનપણું હતું તેણે રહિત થયો તેથી તે સુખે ઠેતરવા યોગ્ય
થાય. તેમ આ શ્રાવક લોકને પણ ઠેતરે છે. હા આ તો મહા સ્વેદ
જરેલી વાત છે આ તો અમારા ચિત્તમાં મોટો વિષાદ આવે છે જે
ધર્મના અર્થી પ્રાણીર્જને ધૂર્ત લોકો પોતાના સ્વાર્થને અર્થે ઠેતરીને
દુર્ગતિમાં નાખે છે એટલે ઠેતરીને નરકમાં ઢોઢી પાડે છે એ પ્રકારે આ
એકવીસમા કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—ઇદાનીમત્યુચ્છ્રંખલાનાનામજૈનાનાં દશમાશ્ચર્યાનુ-
બ્રાવાદચ્છુદયં સ્વવિષાદપુરસ્સરં દર્શયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે અતિશે ડચ્છ્રંખલ થયેલા એવા પણ કેવલ ના-
ન માત્રવકે જૈની કહેવાતા જે પુરુષ તેમનો દશમાશ્ચર્યના મહિમાથી

થયેલો જે ઝડય તેને પોતાના વિષાદ સહિત ઇટલે સ્વેદ પૂર્વક દે,
સ્વામતા સતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સર્વત્રાસ્થગિતાશ્રવાઃ સ્વવિષયવ્યાસક્તસર્વેન્દ્રિયા ।

વલ્ગાઙ્ગૌરવચંદનં તુરગાઃપુણ્યત્કષાયોરગાઃ ॥

સર્વાકૃત્યકૃતોપિ કષ્ટમધુનાંત્યાશ્ચર્યરાજાશ્રિતાઃ ।

સ્થિત્વા સન્મુનિમૂર્ધસૂદૃઢધિયસ્તુણ્યંતિ પુણ્યંતિ ચ ॥૨૨॥

ટીકા:—સર્વત્રલોક સમક્ષમસમક્ષં ચ આશ્રવતિસંચિનો
તિ જીવઃકર્મજિરિત્યાશ્રવાઃ પંચગ્રાણાતિપાતાદયસ્તતશ્ચાસ્થગિ-
તા અનિરુદ્ધાઆશ્રવાયૈસ્તે તથા ॥ કિલ યતીનાં સત્તદશવિધસં-
યમમધ્યાત્પંચાશ્રવદ્ધારનિરોધઃ પરમસંયમસ્તેનૈવ તેષાં પંચમહા-
વ્રતધારિત્વસિદ્ધે સ્તેત્વતિનિરંકુશત્વાન્ન તાનિ નિરુદ્ધંતિ ॥

અર્થ:—સર્વ જગાં ઇટલે લોકના દેખતાં પ્રાણાતિપાત
આદિક પાંચ આશ્રવ તે જેમણે રોક્યા નથી ઇટલે પાંચ પ્રકારના
આશ્રવને ઠાના તથા ઝઘાના સેવન કરનાર જીવ જે તે જેણે કરીને
કર્મનો સંચય કરે છે તેને આશ્રવ કહીએ. એ પ્રકારે આશ્રવ શબ્દની
વ્યુત્પત્તિ છે. વઢી યતિને સત્તર પ્રકારના સંયમમાંથી પાંચ પ્રકારના
આશ્રવનો નિરોધ કરવો તે પરમ સંયમ કહીએ તેણે કરીનેજ તેમને
પાંચ મહાવ્રતનું ધારવાપણું સિદ્ધ થાય છે પણ તે લિંગધારી તો જ

તિજોજ નિરંકુશ થયા છે એ હેતુ માટે તે મહાવ્રતને પણ રાખી શક્તા નથી.

ટીકા:—અનિરુધાના અપિકેચન લોકાપવાદજિયા ન પ્રા-
કટયેન તત્પ્રતિસેવિનો જવંતિ ॥ ઇમેતુનિચ્છપતયા સર્વત્ર તાન્ય
પ્રતિહતપ્રસરત્વેન સેવંત ઇતિ ॥ તથાસ્વવિષયેષ્વાત્મગ્રાહ્યેષુરૂપ-
રસગંધસ્પર્શશબ્દેષુ વ્યાસક્તાન્યુપજોગપ્રવણાનિ સર્વેંદ્રિયાણિ
સકલકરણાનિ ચક્ષૂરસનગ્રાણત્વગ્શ્રોત્રાણિ યેષાં તે તથા ॥ ય-
તિના હિ નિગૃહીતેંદ્રિયેણ જવિતવ્યં ॥

અર્થ:—મહાવ્રતને ન પાઠનાર એવા પણ કેટલાક લિંગધા-
રી પુરુષો લોકાપવાદના જય થકી પ્રગટપણે તે પાંચ મહાવ્રતને નાશ
કરતા નથી પણ નિર્દયપણું સર્વ જગાએ છે એ હેતુ માટે નિરંતર મ-
હાવ્રતને નથી સેવતા ॥ એટલે ઠાના નિરંતર પંચ મહાવ્રતના ઘાતક
કપટી એ લિંગધારી પુરુષો છે. વલી સર્વ ઇંદ્રિય એટલે નેત્ર, જિભ્વા,
નાસિકા, ત્વચા, કાન એ પાંચ ઇંદ્રિયો તેમના જે પોતપોતાના વિષય
એટલે તે ઇંદ્રિયોવને અનુક્રમે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય એવા જે રૂપ, રસ,
ગંધ, સ્પર્શ ને શબ્દ એ જે પંચ વિષય તેને વિષે અતિશય આસક્ત એ-
ટલે તે વિષય જોગવવામાં પ્રવીણ એવી છે સર્વ ઇંદ્રિય તે જેમ-
ની, એવા લિંગધારી છે તે નિશ્ચે સાધુને તો સર્વ ઇંદ્રિય વશ કર-
વી ઘટે છે.

ટીકા:—અન્યથા પ્રવ્રજ્યાયા જીવનમાત્રતાપત્તેઃ ॥ યદાહ ॥
પ્રસંજિતાનિદોક્ષિત્વા,સ્વાનિ યેન સુખાશયા ॥ વિષયેષુ હૃષીકાણિ,

પ્રવજ્યા તસ્ય જીવનં ॥ લિંગિનસ્તૈહિકમેવ, સુખં પુરસ્કૃત્ય વિષયે ॥
 ધ્વિંદ્રિયાણિ વ્યાસંજંતો, યથેચ્છં વિચરંતિ ॥ તથા ગૌરવાયાત્મ
 ન્યુત્કર્ષપ્રત્યયહેતવોઽધ્યવસાયવિશેષાસ્તાનિચ ઋદ્ધિરસસાતા-
 તિરેકહેતુત્વેન કારણેકાર્યોપચારાદ્ધિરસસાતસંજ્ઞાન્યેવ ત્રીણિ
 તૈશ્ચંભાસ્તરસાહાય્યેનોધ્ધુરાઃ ॥

અર્થ:—ને જો ઇંદ્રિયો વશ ન કરે તો દીક્ષા જે તે કેવલ
 આંજીવિકારુપ્પણને પામે. જે હેતુ માટે કહ્યું છે જે જે પુરુષ દીક્ષા
 લઈને સુખની આશાએ વિષયને વિષે પોતાની ઇંદ્રિયો પ્રવર્તીવે છે
 તેને દીક્ષા જે તે આંજીવિકારુપ થાય છે ને લિંગધારીનું તો આ લો-
 કનુંજ સુખ આગલ કરી દેતલે મુખ્ય કરીને ઇંદ્રિયોને વિષયમાં
 અતિશય આસક્ત કરીને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ યથેષ્ટ દેતલે
 મનમાં આવે તેમ વિચરે છે વળી ગૌરવ દેતલે પોતાને વિષે ઉત્કર્ષ
 જણાવવાનું કારણ એવા જે આત્માના અધ્યવસાય વિશેષ તે ગૌરવ
 કહીએ તે ઋદ્ધિ તથા રસ તથા શાતા તેનું જે અતિશયપણું તેના
 કારણચુત છે એ હેતુ માટે કારણને વિષે કાર્યનો ઉપચાર કરવાથી
 ઋદ્ધિ ગૌરવ તથા રસ ગૌરવ તથા શાતા ગૌરવ તેમણે કરીને આકરા
 એવા જે દંત્ર દેતલે તે ગૌરવની સાહાય્યે કરીને આકરા દંત્ર થાય છે.

ટીકા:—દંત્રા દંત્રયતે ડુર્ગતિપાતેન ડુઃસ્વસંસ્થાપ્યતે આત્મા-
 ઽમીજિરિતિદંત્રા અકુશલમનોવાક્યાસ્તદેવ દેહિનામુત્યથપ્રવ-
 ર્તકસ્થાવપક્ષત્વાદ્વ તુરંગાશ્ચાસ્તતશ્ચ વદ્ધગતોઽનિયમિત્તયા ય-
 દ્ધુરિયાશ્ચાસરિતોગૌરવચંદ્રાદંત્રતુરંગાયેષાં તે તથા ॥

अर्थः—केम जे दंरु शब्दनो एम अर्थ थाय ठे जे आत्माने दुर्गतिमां नाखवावने दुःखित करे ठे तेने दंरु कहीए ते अकुशल एटखे सारां नहि एवां जे मन वाणी ने शरीर तेज देहधारोने उन्मार्गमां प्रवर्तववाथी ने चपळपणार्थी घोमा समान कह्या ठे ते हेतु माटे उठळता एटखे नियम रहित मनमां आवे तेम गमन करता माटे गौरववने आकरा एवा ठे मन वचन ने कायारूपी घोमा ते जेमना एवा एटखे जेमनां मन वचन ने काया ते सर्वे उद्धत ठे एवा छि-
गधारीन ठे.

टीकाः—यथाहि तुरगा निर्वलाअपि जातिस्वाज्ञाव्याद् व-
ह्मन्ति यदातु गौरवेण बल्लोपचयेन दर्पिष्ठास्तदा किं वक्तव्यं ॥
एवंदंराअपि स्वरूपेणैव तावदुद्धुरा रुध्यादिगौरवत्रयसंकलिता-
नां तेषां का कथा ॥

अर्थः—जेम घोमा निर्वळ होय तो पण एनी जाति स्वज्ञा-
वथीज चंचळ होय तो ज्यारे गौरव बळवने मदोन्मत थाय त्यारे
तो शुं कहेवुं. एम मन वचन ने काया ते रूपो जे दंरु ते पण स्व-
रूपवने एटखे पोतानी मेळेज उद्धत ठे ते ज्यारे रुद्धि गौरव रस
गौरव ने साता गौरव ए त्रणवने सहित थयां त्यारे तेना उद्धतप-
णाची शी वात कहेवी.

टीकाः—न च यतीनां दंरुत्रयोद्धासनमुपपन्नं ॥ दुर्गति-
हेतुत्वेन तस्यानुचितत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

त्रयोमनोज्ञापितकायदंभा विनिर्मितासङ्गतिपातदंभाः ॥
नजातु कार्या यतिना प्रचंभाःसमीकृताकाङ्कृतांतदंभाः॥
लिंगिनस्तु गौरवोऽरुरकंध रतया सततं तान्बद्धयंति ॥

अर्थः—यतिने मन वचन ने काया तेमनुं जे उद्भास करवुं
एटले गमे तेम छूटां मूकवां ते घटतुं नथी केम जे ए दुर्गतिमां
परवानां कारण ठे एहेतु माटे साधुने इंद्रियो अने अंतःकरणे मनमां
आवे तेम जे चलाववुं ते पण अघटित ठे. जे माटे ते वात शास्त्रमां
कही ठे जे मन वचन तथा काया तेमनुं जे दमन करवुं ते सद्ग-
तिमां जवानुं आलंबनरूप थाय ठे ने यति पुरुषे ते मन वचन का-
याने प्रचंरु न करवां एटले उन्मत्त गमे तेम चालनार न करवां
केम जे जो एम करे तो तेज यमराजाना दंरु जाणवा. एटले तेज
मन वचन काया नाश करनार दुर्गति पमारुनार दुःख देनार जा-
णवां ने ए लिंगधारी तो पोताने विषे गुरुपणुं मानीने उंचो खांध
राखीने निरंतर ते त्रण प्रकारना गौरवने बळगी रह्या ठे एटले ते
गौरवनुं घणुं सेवन करवाथीज पोताने विषे मोक्षप माने ठे ए जावठे.

टीकाः—तथा कषायाएवहेयोपादेयवस्तुतत्त्वचैतन्यहारि-
त्वाद्गुरगात्रुजंगास्ततश्चधार्मिकजनसत्क्रियादर्शनासद्दनेन पु-
ष्यंतः प्रबलीजवतः कषायोरागायेषां ते तथा,यतीनां हि सौश्रा-
मण्यवैफल्यात्पादनात्कषायाः कर्तुं न युज्यंते ॥ यदाहुः॥ मुक्त्वं
गनायाःऋणेष्वनरण्यं श्रामण्य मुच्चैर्गुणिनां शरण्यं ॥ कृतव्यपाया
यतिनाकषायाः सस्यानिरस्यंति यथा कुवाताः ॥

અર્થ:—વઢી કષાય જે તે ત્યાગ તથા ગ્રહણ કરવા યોગ્ય
 એવી જે વસ્તુ તેનું યથાર્થ જ્ઞાનરૂપી જે ચૈતન્ય તેના નાશ કરનાર છે એ હેતુ
 સર્પ માટે સમાન છે ને ધર્મિષ્ઠ લોકની સારી ક્રિયા દેખી ન સ્વમાય તેણે
 કરી પ્રવલ્લ થતા છે કષાયરૂપી સર્પ તે જેમના એવા એ લિંગધારી છે
 વઢી નિશ્ચે પોતાનું જે સારું સાધુપણું તેને નિષ્ફલ કરે એવા કષાય
 છે માટે કરવા ઘટતા નથી. જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે
 મુક્તિરૂપી સ્ત્રીને વેચાર્થી લીધામાં સાધુપણું રાખવું તે મૂલ્ય છે એટલે
 જેની પાસે સાધુપણારૂપી મૂલ્ય છે તેને મુક્તિરૂપી સ્ત્રી મળે છે ને વઢી
 સાધુપણું જે તે ગુણિ પુરુષોને શરણ કરવા યોગ્ય છે ને જે કષાય છે તે
 યતિપણાને નાશ કરનાર છે જેમ વિપરીત વાયુ છે તે ધાન્યને વગારે
 છે નાશ કરે છે તેમ ॥

ટીકા:—યત્યાજ્ઞાસાસ્તુગુણિષુનિર્નિમિત્તકષાયકલ્પિતાંતઃ
 કરણા એવો પલજ્યંત ઇતિ ॥ એવંતાવત્ પંચાશ્રવવિરમણપંચે-
 દ્રિયનિગ્રહદંત્રયવિરતિકષાયચતુષ્ટયજયલક્ષણસપ્તદશવિધ
 સંયમાજ્ઞાવેન તેષાં લોકોત્તરવાહ્યત્વં પ્રદર્શ્યેદાનીં લોકલોકો-
 ત્તરવાહ્યત્વમપિદર્શયતીત્યાહ ॥

અર્થ:—લિંગધારી તો ગુણવાળા પુરુષોને વિષે કારણ વિના
 જ કષાયવળે મલ્લિન થયાં છે અંતર તે જેમનાં એવાજ દેસાય છે એ
 રીતે પાંચ આશ્રવથી વિરામ પામવું તથા પાંચ ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ
 કરવો તથા ત્રણ દંત્રી વિરતિ કરવી તથા ચાર કષાય જીતવા એ
 છે લક્ષણ જેનું એવો જે સત્તર પ્રકારનો સંયમ તે એ લિંગધારીને

निचे नथी माटे तेमने लोकोत्तर क्रिया थकी रहितपणुं ठे ते देस्वाम्युं ने
हवे लौकिकने लोकोत्तर ए बे थकी रहितपणुं लिंगधारीउनुं देस्वामे ठे.

टीकाः—सर्वाकृत्यकृतोपि लोकलोकोत्तरविरुद्धाग्रह
सेवनपुष्पफलाद्युपजोगाद्यसदाचारकारिणोपि ॥ यदाह ॥
दगपाणं पुष्पफलं अणोसणिज्जं गिहत्थकिच्चाइं ॥ अजयापनी से-
वती जइवेसविंभगानवरं ॥

अर्थः—जे ए लिंगधारीउ सेवन करवानुं काम करे ठे तो
पण एटले लोकने लोकोत्तरमां विरुद्ध एवां जे मैथुन सेववां तथा
पुष्पफल आदिकनो उपजोग करवो इत्यादि असत् आचरण करता
एवा ठे तोपण जे माटे ते बात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—नाम जैना इति प्रकृतं ॥ कष्टं महदुःखमेतत् ॥
अधुना संप्रति स्थित्वा आरुह्य सन्सुनिमूर्द्धसु सुविहितसाधुम-
स्तकेषु प्रतिपदमसूयया सुविहितानामसद्वेषारोपणेन लाधवो
त्पादनमेवहितेषां तन्मूर्द्धस्ववस्थानं ॥ उद्धतधियोनास्त्यस्मत्समो
जगति संप्रति कश्चिदिति दर्प्पाध्मातबुद्ध्यः तुष्यन्ति सुविहितं
मन्या अप्येतेऽस्माज्जिर्लघूकृता इत्याशयेन मोदन्ते ॥ तुष्यन्ति
च साध्वादिपरिवारेण श्राद्धादिपूजया च वर्द्धन्ते चः समुच्चये ॥

अर्थः—ए लिंगधारीउ नाम जैनी कहेवाय ठे एटले नाम
साध्वने जैनी ठे एम प्रसंगथी प्राप्त थयुं माटे अहो आतो मोहं

कष्ट, मोटुं छुःख ठे जे हवे सुविहित साधुना मस्तक उपरची आरोहण करीने एटले माथा उपर चमीने राजी थाय ठे एटले पद पद प्रखे हर्षावके असत् दोषनुं जे आरोपण करवुं तेणे करीने लघुपणानुं जे उत्पादन करवुं तेज तेमना माथा उपर पग मुक्यो जाणवो ते उ-
रुत बुद्धिवाळा एम जाणे ठे जे आ काळमां जगतने विषे अमारा जेवो कोइ नथी ए प्रकारे अहंकारवके धमधमती ठे बुद्धि ते जेमनी एवा ए लिंगधारीउं हर्ष पामे ठे एटले सुविहितपणाने मानता एवा ए सुविहित साधु जे ते अमोए लघु कर्मा ठे एटले एमनी हलकाश करी अर्थात् एमने अमोए जीत्या ठे एम मानीने राजी थाय ठे ने पोतानी पामे पोताना जेवा जे लिंगधारी पुष्पो तेना परिवारवके पोतानी मोटप मानो राजी थाय ठे ने श्रावकादिकनी पूजावके अ-
हंकारपणुं धारण करे ठे चकारनो ससुच्चय अर्थ ठे एटले ए सर्व दोष एक एक लिंगधारीउंमां रह्या ठे.

टीकाः—अथ कथमेवं विधा अपि सन्मुनिमूर्द्धावस्थानेन ते तुष्यन्ति पुष्यन्ति चेत्यत आह ॥ अंत्याश्चर्यराजाश्रिताः पाश्चा-
त्याश्चर्यपार्थिवानुगताय तइति हेतुगर्जविशेषणं ॥ एतदुक्तं
जवति ॥ नद्येवंविधाकृत्यविधायिनो महामुनीनां मस्तकेष्व-
वस्थानं कर्तुं पारयन्ति ॥

अर्थः—हवे ए प्रकारना लिंगधारीउं ठे तोपण सारा मुनि-
ना मस्तकने विषे निवास करवो तेणे करीने केम प्रसन्न थाय ठे पुष्ट जाये एटले राजी रहे ठे एम जो कहेता होय तो तेनो उत्तर
कहे ठे जे दशमा आश्चर्य रूपी राजानो आश्रय करीने ए लिंगधारीउं

પૂજાય છે હરશાય છે. જે હેતુ માટે દશમા આશ્ચર્ય રૂપી રાજાને
અનુસરતા એ જે વિશેષણ છે તે હેતુ ગર્જિત છે એટલે એ વિશેષણ કહ્યું
તેમાં હેતુ રહ્યો છે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એ પ્રકારે અકાર્યના
કરનારા લિંગધારીનું તે મહામુનિના મસ્તક ઉપર નિવાસ કરવા
ક્યારે પણ પાર પામેજ નહિ એટલે સમર્થ થાયજ નહિ.

ટીકા:—કથંચિત્કુર્વાણાઅપિવા ન તોષં પોષંચ તે પ્રાપ્નુવં
તિ ॥ મહામુનિતિરસ્કારમાત્રેણાપિ તત્કારિણા મિદૈવ હા-
નિશ્રવણાત્ ॥ યદાહ ॥ ઇદેવહીલિયા હાણિં હસિયારોવિયવ્વ
અક્કોસિયા વહંદિંતિમરણં દિંતિ તારિયા ॥ પરંચૈવમનર્થકારિણો
પિ લિંગિનઃ સુવિહિતાં સ્તિરસ્કૃત્યાપિનંદંતિ તન્નૂનં દશમાશ્ચર્ય
મહિમાયં ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે પણ મહામુનિના મસ્તક ઉપર પણ
સ્થાપનારા પુરુષો જે સંતોષ પ્રત્યે તથા પુષ્ટિ પ્રત્યે ન પામે. કેમજે
મહામુનિના તિરસ્કાર માત્રવચ્ચે પણ તે તિરસ્કારને કરનાર પુરુષની
એ જગોણજ હાનિ થાય છે એમ સંજ્ઞાયા છે એ હેતુ માટે તે વાત
શાસ્ત્રમાં કહી છે પરંતુ એ પ્રકારે અનર્થના કરનાર એવા પણ લિંગ-
ધારીનું જે તે સુવિહિતનો તિરસ્કાર કરીને પણ આનંદ પામે છે તે
નિશ્ચે દશમાશ્ચર્યનો મહિમા છે.

ટીકા:—યદુચ્યેતે ॥ ઝેકેન ક્વણતા સરોષપરુષંયત્ કૃષ્ણ
સર્પાનિને,દાતુંતેન ચંપેટમુદ્ધતધિયા હસ્તઃ સમુદ્ધાસિતઃ ॥ ય-

आधोमुखमहिणी विदधता तेनापि तन्मर्षितं ॥ तन्मन्ये विषमं
त्रिणो बलवतः कस्यापि लीलायितं ॥

अर्थः—ते उपर दृष्टांत कह्युं ठे जे मदोन्मत्त थयेलो ने
शब्द करतो एवो देरुको काळा सर्पना मुखने विषे लापट मारवाने
जे रोष रहित कठोरपणे हाथ उगामे ठे ने ते सर्प आंखो मीची
नीचुं मुख करी ते देरुकानो अपराध सहन करे ठे ते बळवान एवो
कोइक पण विष मंत्रवाळो पुरुष तेनुं लीलाचेष्टित ठे एम हुं मानुं
हुं एटले काळो सर्प देरुकानो मार खाय ठे ते विषमंत्रवाळा पुरुषनो
प्रजाव ठे तेम सुविहित साधु जे ते लिंगधारीओनुं अपमान सहन
करे ठे ते दशमाश्चर्यनो महिमा ठे पण ए लिंगधारीओनो महिमा नथी.

टीकाः—ततश्च यथानीचाअपिकेचन किंराजादेःस्वामिनोऽव-
ष्टंनेन महतामपिमूर्च्छस्वारुह्यपुष्पंति ॥ एवमेतेपि दशमाश्चर्यम-
हिम्ना महामुनीन् परिज्जूयापि पुष्यंतीत्यपि शब्दार्थः ॥

अर्थः—बळी जेम केटलाक नीच नगरा पुरुषो ते राजा-
दिक लोकमां मोटा कहेवाता होय तेनुं आलंबन करीने मोटा पु-
रुषना माथा उपर पण आरोहण करीने खुशी थाय एम आ लिंग-
धारी पण दशमा आश्चर्यना महिमावळे ते मोटा मुनिने पण पराजव
करीने हर्ष पामे ठे एम अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—तथाच प्रकरणकारै रेवाऽन्यत्रानिहितं ॥ अइद-

समदुरंतहेरयप्रासरासी, दुसमसमयहं जोतुमसप्पन्नावे ॥
जमिहकवरुकूनासाहुलिंगीगुणट्टेपरिजविय पदुत्तं जंतिनंदंतिदूरं
एतच्च महत्कष्टं, नहिमहामुनीनामेवं पराजवः कर्तुमुचित इति
वृत्तार्थः ॥ ३२ ॥

अर्थः—वली प्रकरणना करनार पुरुषेज बीजी जगाए कष्टुं
ढे जे मोटा मुनिनो ए प्रकारे पराजव करवो घटतो नथी ने ते करे
ढे ते मोटुं कष्टुं ढे. ए प्रकारे आ बावीसमा काव्यनो अर्थ थयो३२

टीकाः—सांप्रतं तेषां प्रत्यहं सर्वं विरतिरूपप्रत्याख्यानं
जंगकरणेन तपश्चरणाद्यज्ञावं प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारीउनुं निरंतर सर्व विरतीरूप पच-
खाणनुं जे ज्ञागबुं तेणे करीने तप तथा चारित्र तेनो अज्ञाव घटले
नाश तेने प्रतिपादन करता सता कहे ढे.

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वारंजपरिग्रहस्य गृहिणोप्येकाशनाद्येकदा ।

प्रत्याख्यायनरक्ततो हृदिजवेत्तीव्रानुतापस्सदा ॥

षट्कृत्वस्त्रिविधं त्रिधेत्यनुदिनं प्रोच्यापि जंति ये ।

तेषां तु कतपः कसत्यवचनं कज्ञानिता क व्रतं ॥ ३३ ॥

टीका:—सर्वारंजपरिग्रहस्य सकलसावद्यव्यापारधनधा-
ग्यादिसंग्रहतत्परस्य गृहिणोपिश्राद्धस्याप्यास्तां महामुनेरित्य-
पिशब्दार्थः ॥ एकाशनं अंतर्दिवसमेकवारनियमितजोजनः
प्रत्याख्यानजेदस्तदादिर्यस्य निर्विकृतिकादेस्तदादिप्रत्याख्यानं ॥

अर्थः—समस्त जे सावद्य वेपार धन्य धान्य आदिक तेने
जे संग्रह तेने विषे तत्पर एवो जे गृहस्थ श्रावक तेना पण अंतरमां
एकासणुं प्रमुख पञ्चस्काण जागीने पश्चात्ताप थाय तो मोटा मुनिना
अंतरमां पश्चात्ताप थाय तेमां शुं कहेवुं एम अपि शब्दनो अर्थ ठे
एकासणुं ते शुं तो दिवसमां एकवार नियम प्रमाणे जोजन करवुं
एवो जे पञ्चस्काणनो जेद ते ठे आदि ते जेने एवुं जे निर्विकृतिका-
दिक ॥ एटले विमझ न वावरवी इत्यादिकनुं जे पञ्चस्काण तेने ॥

टीका:—एकदा कदाचिदष्टम्यादितिथिषुप्रमादबाहुल्येन
नित्यप्रत्याख्यानाज्जावात् प्रत्याख्याय नियम्य तदपि कदाचित्
कृतमेकासनादि न रक्तोऽनाजोगसहसाकारादिना न पालयतो
जंजतइत्यर्थः हृदिचेतसि जवेज्जायेत तीव्रो निष्ठुरोऽनुतापः ॥

अर्थः—क्यारेक करतो एवो श्रावक एटले अष्टमी आदिक
तिथिने विषे पञ्चस्काण करतो केमजे घणा प्रमादथी नित्य पञ्चस्काण
करतो नथी एवो जे श्रावक ते पण क्यारेक करेलुं एवुं एकाशनादि
तेने न पाळतो एटले अजाणे सहसात्कारादिकवमे जागतो एवो
ए प्रमादी श्रावक तेना चित्तमां पण अतिशय आकरो पश्चात्ताप थाय
ठे जे में आ शुं कर्युं.

टीकाः—बहुना कालेन तावदद्यप्रत्याख्यानं कृतं ॥ तदपि मयामंदजाग्येन जग्नमतो धिग्मां कथंमे शुद्धिर्नविष्यतीत्येवं रूपः पश्चात्तापः सदा सर्वदा यावद् जग्नप्रायश्चित्तं गुरुज्योनासादयति ॥ षट् कृत्वस्त्रीन् वारान् सायंतनप्रतिक्रमणे त्रींश्चप्रगेतन प्रतिक्रमणे इति षट्वारान् संख्याया वारेकृत्वस्तद्धितः ॥ त्रिविधं त्रिधेति ॥ अनेन सामायिक सूत्रमुपलक्षयति ॥ किलसाधवः सायं प्रातश्च प्रतिक्रमणे सामायिक सूत्रमुच्चारयंतः त्रिविधं त्रिविधेनेति पठन्ति ॥

अर्थः—अहो मैं घणै काले आज पञ्चस्काण कथुं ते पण मंद जाग्यवाळो हुं जे तेणै जाग्युं माटे मने धिक्कार ठे मारी पाप शुद्धि केम थशे इत्यादि रूप पश्चात्ताप निरंतर करे ठे ज्यां सुधी ए पञ्चस्काणनुं प्रायश्चित्त गुरु थकी नथी पाम्यो त्यां सुधी पश्चात्ताप करे ठे ने जे क्षिगधारी ठे ते तो ठवार एटले सायंकाळना पन्तिक मणा वखत त्रणवार ने प्रातःकालना पन्तिकमणा वखत त्रणवार एम ठवार त्रिविध त्रिविध इत्यादि सामायिक सूत्रने निश्चे उच्चारण करता सता त्रण प्रकारे त्रिकरण शुद्धिए सावद्यनुं पञ्चस्काण करे ठे.

टीकाः—यथा सर्वं सावज्जयोगं पञ्चस्कामि जावज्जीवा-
तिविहंतिविहेणं मणेणं वायाए काएणमित्यादि॥तत्रत्रिविधमिति
तिस्रो विधायस्येति त्रिविधं कृतकारितानुमतलक्षणं त्रिधेति
त्रिविधेन करणेन मनोवाक्कायरूपेण सावद्ययोगं प्रत्याख्यासि ॥

इत्येवंरूपतया अनुदिनं प्रतिवासरं प्रोच्याप्यजिधाय प्रतिज्ञा-
पापीत्यर्थः ॥

अर्थः—जेम मन वचन काया ए त्रणे करीने त्रणे प्रकारे
जावजीव सर्व सावध्ययोगने हुं पञ्चस्काण करुं तुं इत्यादि तेमां
त्रण ठे प्रकार ते जेना तेने त्रिविध कहीए एटले त्रण प्रकारे करवुं,
कराववुं ने अनुमोदना करवी ए ठे लक्षण जेनुं एवुं मन, वचन
कायाए करीने सावध्ययोगनुं हुं पञ्चस्काण करुं तुं ए प्रकारे नित्य
पञ्चस्काण करीने पण एटले नित्य बोलीने प्रतिज्ञा करीने पण जागे
ठे एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अप्रतिज्ञातानुष्ठानस्य हि जंगेनापि न तथा दोष
इत्यपिशब्दार्थः जंजंतिखंरुयंति ये लिंगमात्रवृत्तयस्तेषां तुर्यहि-
णोन्नेदप्रदर्शनार्थः ॥ क्वशब्दाः सर्वेऽप्यहमाव्यंजकाक्षेपार्थाः ॥
तपोऽनशनादि ॥ नित्यप्रत्याख्यानस्य सर्वसावध्ययोगविरति
रूपस्य सकललोकसमहमच्युपेतस्य जंगदर्शनेन नैमित्तिक प्र-
त्याख्यानस्यापिकथंचिद्व्योक्त्याविहितस्योपवासादेर्जंगानुं-
मानास्मास्त्येव तेषां क्वचित्तपः

अर्थः—ने जे अनुष्ठाननुं पञ्चस्काण कर्युं नथी तेनुं जे जा-
गवुं तेणे करीने तेवो दोष लागतो नथी. जेवो पञ्चस्काण करीने
तेने जागतां दोष लागे ठे. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे जे लिं-
गमात्र धारण करीने केवल पोतानी आजीविका मात्र करे ठे ते-
मने तपतो क्यांथीज होय. तु शब्द जे ते गृहस्थथकी ते लिंगधारी

જુદા છે એમ જણાવે છે ને ' સર્વે ક ' શબ્દ છે તે અક્ષમાને જણાવે છે એટલે તિરસ્કાર છે અર્થ તે જેનો એવા છે. અર્થાત્ એ લિંગધારીઝને તિરસ્કાર છે જેને તપ નથી. તપ એટલે અનશનાદિક જાણવું ને સર્વ સ્થોકની સમક્ષ અંગિકાર કરેલું સર્વ સાવચયોગ વિરતિરૂપ જે નિત્ય પચ્ચસ્કાણ તેનું જાગવું પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. તેણે કરીને લોકપંક્તિય એટલે લોકલજ્ઞાણ કર્યું એવું જે નૈમિત્તિક પચ્ચસ્કાણ એટલે કોઈ તિથીને વિષે ઉપવાસાદિક તેનું પણ અનુમાને જાગવું જણાય છે માટે તે લિંગધારીઝને કાંઈ પણ તપજ નથી.

ટીકા:—યદ્વા વસ્તુગત્યાપિતપઃકુર્વતાતેષાંતપોનાસ્ત્યેવ ॥ તામલિવત્ ॥ ષટ્કાયોપમર્દિનાં તપસો વિફલત્વેનાજિધાનાત્ ॥ ક સત્યવચનં ॥ તથ્યવાક્ ॥ સર્વ સાવચયોગં ન કરોમિદ્વિત્યાય-જિધાય પુનસ્તત્ક્રુણમેવતન્નિષેવણાત્ પ્રત્યક્ષમૃષાવાદિતા પ્રસંગે-નાંશોનાપિસત્યવચનાજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:—અથવા કદાચિત્ તપકરતા એવા પણ તે લિંગધારીઝને વસ્તુગતિય તપ નથીજ. તામલી તાપસની પેઠે. કેમજે ઢ. કાયનું ઉપમર્દન કરનાર પ્રાણીઝનું તપ નિષ્ફળ થાય છે એમ શાસ્ત્રમાં કહેવાપણું છે એ હેતુ માટે. વળી તે પુરુષોને સત્ય વચન પણ ક્યાંથીજ હોય. કેમજે સર્વ સાવચય યોગ નહિ કરું છતાં કહીને પણ તત્કાલ જ તે સાવચય યોગનું સેવન કરે છે માટે પ્રત્યક્ષ મૃષાવાદપણું જણાય છે ને મૃષાવાદના પ્રસંગનો અંશ માત્રથી પણ સત્ય વચન હોય તે અસત્ય થાય છે એ હેતુ માટે સાક્ષાત્ અસત્ય વચનની તો સી સાત કહેવી. ઇતિ જ્ઞાવ ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

न करेमिच्छिज्जलिता तं चेवनिसेवई पुणो पावं ॥

पञ्चस्कमुसावाई मायानियमीपसंगोय ॥

एवं च यदा प्रव्रज्यावसरोक्तस्यसर्वविरतिविषयस्यतद्वचन-
स्यालीकत्वं तदा वस्तुवन्तरविषयस्य तस्य का सत्यत्वसंज्ञावनेति
सर्वथानृतज्ञाविणएवत इति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे पाप नहि करूं एम
कहीने तेज पापने वळी सेवे ठे ते प्रत्यक्ष मृषावादी ठे ने बाह्य मा-
याने अज्यन्तर माया तेनो तेमने प्रसंग थाय ठे माटे ज्यारे दीक्षा
बखते सर्व सावद्य योगनी विरतिरूप पोतानुं बोखेसुं वचन असत्य
थयुं त्यारे बीजी वस्तु संबंधी जे तेमनुं बोखेसुं ते सत्य संज्ञवेज
क्यांथी माटे ए लिंगधारीउं सर्वथा असत्य ज्ञाविज ठे.

टीकाः—क्व ज्ञानितासिद्धांतरहस्यपरिच्छेदत्वं ॥ ज्ञानस्य-
हिफलं विरतिस्तस्याश्चसातशीलतया तेःसमूलमुन्मूलनाक्षथा
न कथंचित्सतोपिज्ञानस्याऽकिंचित्करत्वेन तदाज्ञासत्त्वानुज्ञान
गंधोपि तेषां नास्तीति ॥

अर्थः—वळी ते लिंगधारीउंने सिद्धांतना रहस्यनुं जाणपणुं
न कथं कथंहीज-होय केम जे ज्ञाननुं फळ तो विरति ठे मे ते विरति-दो
ज्ञानहीलपणे ते लिंगधारीउंए मूलमांथीज उल्लाही जांती ठे ए हेतु

माटे वली कोइ प्रकारनुं कांइक ज्ञान हशे तो पण ते ज्ञान कांइ करवा समर्थ नथी केम जे ए ज्ञान नथी ए तो ज्ञाननो आजास जणाय ठे माटे ते लिंगधारीउने ज्ञाननो गंध पण नथी ए वात सिद्ध थइ.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

सुबहुंपि सुयमहीयं किं काही चरणविप्पहीणस्स ॥
अंधस्स जह पलित्ता दीवसयसहस्सकोमीवि ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे अतिशय घणुं एहुं ए पण जे शास्त्रनुं जणवुं ते चारित्ररहित एवा पुरुषने शुं करी शकशे कंइ पण नहि करी शके जेम आंधळानी आगळ सो हजार करोन एवा पण दीवा प्रदीप्त कर्या पण ते अंधने उपकार जणी नथी तेवुं चारित्रहीण पुरुषनुं जणवुं ठे.

टीकाः—क्व व्रतंदीक्षा॥ दीक्षोपादानेपि प्रत्याख्यानजंगाद-
लीकजाषणेन दीक्षाया अपार्थक्यापादानाद्धतं तेषांनास्तीति

॥यदाह॥ सोएवि जो ससूगो अलियं सहसा न जासई किंवि॥
अहदिस्किउवि अलियं जासइ तो किंच दिस्काए ॥

अर्थः—वली ते लिंगधारीउने दीक्षा पण नथी केम जे दीक्षा ले ठे तो पण पञ्चस्काणनुं जागवुं तेथी तथा असत्य जाषण करवुं तेथी दीक्षानुं निरर्थकपणुं थाय ठे ए हेतु माटे तेमने दीक्षा

નથી તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે લોકને વિષે સારો પુરુષ હોય તે પણ સહસાત્કારે કાંઈ જુટું ન બોલે ને અહો આ લિંગધારીએ તો દીક્ષા લીધી છે તો પણ જુટું બોલે છે માટે એ દીક્ષાવળે શું? કંઈપણ નહિ. એ દીક્ષા લીધી તે ન લીધા જેવીજ થઈ શકે જાણ ॥

ટીકા:—અત્રચાસકૃત્ત્વશબ્દોપાદાનેન લોકે લોકોત્તરે ચ તત્તપઃપ્રજ્ઞતેસ્તપસ્ત્વાદિકં ન સંજવતીતિજ્ઞાપ્યતે ॥ તેનાયમાશયઃ ॥ યદાકિલગૃહિણોપિસંતતં ગૃહારંજસંરંજરતત્વાત્ પ્રમાદ-જરનિર્જરાઅપ્યન વગતસિદ્ધાંતતત્વાઅપિ કદાચિત્ પ્રત્યાખ્યાન જંગેનૈવમનુતપ્યંતે તદા સુતરાં યતીનાં સર્વસાવધયોગવિરતાનાં વિદિતાગમસારાણાં કથંચિદ્ધિરતિજંગે પશ્ચાત્તાપઃ પ્રાયશ્ચિત્તપ્રદ-શ્ચ યુક્તઃયેતુનિઃશૂકતયા તાંજંજતો મનાગૂલજ્ઞામપિનાદધતિ તેષાં નાસ્ત્યેવ તપઃપ્રજ્ઞતીતિવૃત્તાર્થઃ ૨૩ ॥

અર્થ:—આ જગાએ વારંવાર ક્વ શબ્દનું જે ગ્રહણ કરવું તેણે કરીને લોકને વિષે તથા લોકોત્તરને વિષે તે લિંગધારીઝનું જે તપ આદિક તેથી તપ આદિકપણું સંજવતું નથી એમ જણાવે છે. એટલે એ લિંગધારીઝનું જે તપ તે નિષ્ફળ છે અર્થાત્ એમ જે તપ નથી, વ્રત નથી इत्यादि અર્થને ક્વ શબ્દ જણાવે છે તે હેતુ માટે આ અ-જિપ્રાય પ્રગટ જણાય છે જે જ્યારે ગૃહસ્થ છે તે પણ નિરંતર ઘરના આરંજને વિષે મગ્ન છે તે હેતુ માટે પ્રમાદના સમૂહને વિષે જરપુર પુલેલા છે ને નથી જાણ્યું સિદ્ધાંતનું તત્ત્વ તે જેમણે એવા છે તો પણ ક્યારેક પશ્ચસ્કાણનું જાગવું થાય તો તેણે કરીને અતિશય પરિતપ્ત થાય છે ત્યારે સર્વ સાવધ યોગથી વિરામ પામેલા ને જાણ્યો છે

બ્રહ્મજ્ઞનો સાર તે જેમણે એવા યતિને તો કોઈ પ્રકારે વિરતિનો જ્ઞાન
કહે સત્તે પશ્ચાન્નાય થયો જોઈએ તથા પ્રાયશ્ચિત્તનું પ્રવૃત્ત કરવું તે
જુદા છે ને જે નિઃશૂકપણે તે તપશ્ચાદિકને જાગતા સતાલગાર માત્ર
લજ્ઞા પામતા નથી માટે તે લિંગધારીનું તપ આદિક કાંઈપણ
નથી એ પ્રકારે આ ત્રેવીસમા કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૨૩ ॥

ટીકા:—ઇદાની તેષાં લોકોપદ્ધાસાદિપુરઃ સરં જિનપથ-
સ્થિતિસ્ત્વે વૃત્તદ્વયેન પ્રકટ્યન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે તે લિંગધારીનું લોકમાં ઉપદ્ધાસાદિક થાય
છે તે પૂર્વક જિનમાર્ગથી જે ઝલટાપણું છે તેને બે કાવ્યે કરીને પ્રગટ
કરી કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

દેવાર્થઘ્યયત્તો યથારુચિકૃતે સર્વર્તુરમ્યે મઠે

નિત્યસ્થાઃ શુચિપટ્ટતૂલિશયનાઃ સઙ્ગબ્દિકાયાસનાઃ ॥

સારંજાઃ સપરિગ્રહાઃ સવિષયાઃ સેષ્યાઃ સકાંક્ષાઃ સદા

સાધુવ્યાજવિટા અહો સિતપટાઃ કષ્ટં ચરંતિ વ્રતમ્ ॥૨૪॥

इत्याद्युद्धत सोपद्दासवचसः स्युः प्रेक्ष्यलोकाः स्थितिं,

श्रुत्वान्येजिमुखाअपि श्रुतपथाद्वैमुख्यमातन्वते ॥

मिथ्योक्त्यासु सुदृशोपिबिभ्रति मनः संदेहदोषाचलं,

तेषां ते ननु सर्वथा जिनपथ प्रत्यर्थिनोमीततः ॥ २४ ॥

टीकाः—येषां स्थितिं प्रेक्ष्य लोकाः सोमहासवचसः स्युरि-
त्रि संबंधः ॥ कथमित्याह ॥ अहोइति विस्मये सितपटाः
श्वेतांबरः कष्टं दुष्करं चरंत्यनुतिष्ठन्ति व्रतं प्रवज्यां महदा-
श्चर्यमेतत् यत्सितपटाः कलावप्येवंविधं व्रतकष्टमनुजवंति ॥
नहि संप्रतितनैर्मानवैरूपसत्त्वैरेवंविधं कष्टं कर्तुं शक्यते ॥

अर्थः—जे लिंगधारीजनी स्थिति देखीने लोक जे ते उ-
पहासे सहित थाय ठे एटले ए लिंगधारीजनी हांसी करे ठे ए
प्रकारको संबंध ठे ते कये प्रकारे करे ठे तो त्यां कहे ठे जे अहो
आत्तो मोटुं आश्चर्य जे आ श्वेतांबर यती लोक दुष्कर व्रत पाळे
ठे जे हेतु माटे कलिकाळमां पण आ प्रकारनुं दीक्षा कष्ट अनुभव
करे ठे एतो मोटुं आश्चर्य आ काळना अल्प कळना प्राणी ए प्र-
कारनुं कष्ट करवाने नथी समर्थ यता.

टीकाः—अथच सर्वैरप्येवंरूपं व्रतं कर्तुं पार्यताएव सुखहेतु-
त्वादित्युपहासः ॥ अथ कथमेवमुपहासस्तेषांतैः क्रियतश्चत-
त्याह ॥ साधुज्याजेन यतिव्रतना विटाः खिजाः नामीसाधव-
स्तद्वक्त्रायोगात् ॥ किंतुतद्व्याजेन विटाः सकलतद्वक्त्राणोपपत्तेः ।

अर्थः—ते कहेवामां आ प्रकारनो लोकनो अजिप्राय ठे
जे सर्व लोक पण आ प्रकारनुं व्रत करवाने समर्थज ठे केम जे
ए व्रत तो सुखनुं कारण ठे ए हेतु माटे. इत्यादि लिंगधारीजने
देखीने लोक हसे ठे वसी कीये प्रकारे लोक लिंगधारीजनुं उपहास
करे ठे ते कहे ठे जे आत्तो साधुको मक्ष लहने एटले अपर्या सा-

ધુનો વેષ બનાવીને જણાતા વિટ પુરુષ છે એટલે વેશ્યાપતિ છે જાવાર્થ જે હુશ્ચા, ઉશ્ચકા, વંઠેલ, વ્યજિચારી એવા એ પુરુષ છે પણ સાધુ નથી. કેમજે સાધુના લક્ષણમાંથી એકે લક્ષણ આ લિંગધારીઝમાં દેખાતું નથી ત્યારે શું દેખાય છે તો કેવલ સાધુનું કપટ કરીને વર્તતા વ્ય-જિચારી પુરુષો દેખાય છે કેમ જે સમસ્ત વ્યજિચારી પુરુષોનાં લ-ક્ષણ એમને વિષે પ્રત્યક્ષ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તદેવાહ ॥ દેવાર્થવ્યયતો દેવગૃહાધિપત્યેન તદ્વિ-
ણસ્યતદધીનસ્વાત્ જિનવિચ્છવિનિયોગેન યથારુચિ રુચેઃ સ્વેચ્છાયા
અનતિક્રમેશેત્યવ્યયીજાવઃ સ્વમનોજિલાપાનુરૂપ મિત્યર્થઃ કૃતે
નિષ્પાદિતે સર્વર્તુરમ્યે સકલવસંતાદિરૂપતાવિજ્ઞકકાલવિશેષ
મનોહરે મઠે પ્રતીતે ॥

અર્થ:—તેજ કહી દેખાતો છે જે લિંગધારીઝને દેવમંદિરનું
અધિપતિપણું છે તેણે કરીને દેવઙ્ગવ્ય એ લિંગધારીઝને સ્વાધીન છે
તે હેતુ માટે જે પ્રકારની પોતાની ઇચ્છા છે એટલે રુચિ છે તે પ્રકારે
કરાવેલો ને સર્વ વસંતાદિ ઋતુને વિષે મનોહર એટલે જે જે કા-
લમાં જે જે વસ્તુથી સુખ થાય તે પ્રકારે કરાવેલો જે સુંદર પ્રસિદ્ધ
મઠ તેને વિષે.

ટીકા:— તથાહ્યત્રજાલિકાશુષિરવિશચ્છિશિરચારુમારુત
વિહિતઙ્ગીષ્મગ્રીષ્મપૃથુદવથુમથિતશરીરાપ્યાયનાનિ તુંગતા સંપા-
દિતસંચરિણુજનતોધ્ધૂતરથ્યારજઃસંપાતનાયનાનિ વાતાયનાનિ ॥

અર્થ:—તે સુંદરપણું કહી દેખાતો છે જે એ મઠને વિષે એ

टले पोताने रहेवाना स्थानने विषे आ प्रकारनां सुंदर जालीयां मूकावे ठे. ते केवां ठे तो जे जालीआंना ठिडमांथी प्रवेश करतो ने शीतल एवो जे सुंदर वायु तेणे करीने कर्यो ठे आकरा ग्रीष्म ऋतुना घणा घामथी आकुल थतुं जे शरीर तेनी पुष्टि ते जेमणे एवां ने वळी ते जालीआं केवां ठे तो मारगमां चालनार लोकोए उमाकी जे रस्तानी रज ते जेम न पके ए प्रकारे जेनुं उंचापणुं संपादन कर्तुं ठे एवां एटले देव ड्रव्यवळे पोताने रहेवाना स्थानमां उष्णकालमां सुख थवाने वास्ते उंची बारीओ तथा जालीओनो तालमेल बनावे ठे इतिज्ञावः ॥

टीका:—निरुद्धप्रावृषेण्यवरेण्यजस्रदपटलविगलदधिरल सखिलधारासारा विचित्रचित्रशासिकासारा विटंकोटंकित दंतकलजा वलजयः ॥

अर्थ:—वळी वर्षाऋतुमां पोताना सुखने अर्थे ते जगाए सुंदर मेघधकी परतुं जे घणुं जल तेनी धाराजना कणिया रोकावाने वास्ते उपर आन्नादनवाळां ठजां करावे ठे.

टीका:—अजवन्प्राक्षेयकणसंवलितहैमनपवनस्पर्शलेशा- निशीथिन्यामपि सुखप्रवेशा अपवरकदेशाः ॥ एवं च कथं न सर्वतुरम्यता मठस्य ॥

अर्थ:—वळी झियाळामां हिमना कधीवावळे मिश्रित व-

પૈલો જે અસિ શીતલ વા તેના સ્પર્શનો લેઈ જેમાં ન થાય ને રો-
ગ્રિષ્ પણ જેમાં સુખનો પ્રવેશ છે એવા જેમાં સુંદર ઊંરમા છે. એ પ્રકારનો
પોતાનો મઠ સર્વ કાલમાં સુખકારી કેમ ન હોય.

ટીકા:—તથા ચ તત્ર નિત્યસ્થાઃ સતતવાસિનઃ ॥ સુવિ-
હિતાહિ દેવદ્રવ્યોપજોગ ઝયાયતિનિમિત્તનિમિત્તત્વેન મહા-
સાવચત્વાચ્ચ મઠે ન વસંતિ કિંતુયાચિતે યાદશિતાદશિ પરપ્રહાદા-
દેવ તત્રાપિનાનવરતં વસંતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે સ્થાનકને વિષે નિરંતર નિવાસ કરતા
એવા લિંગધારી છે ને સુવિહિત સાધુ જે તૈ તો દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ
થાય એ ઝયાયકી યતિને નિમિત્તે નિપજાવ્યો છે એ હેતુ માટે ને
મહા સાવચપણું છે એ હેતુ માટે ત્યાં નથી વસતા ત્યારે ક્યાં વસે છે?
તો માગી લીધેલું જેવું તેવું પારકું ઘર તેને વિષેજ નિવાસ કરે છે
તેમાં પણ નિરંતર નિવાસ નથી કરતા.

ટીકા:—નિત્યવાસિત્વપ્રસંગાન્નિત્યવાસિસ્ય ચ યતીનાં શ્રી-
દ્વાદિપ્રતિબંધલાઘવાદિહેતુત્વેન પ્રતિષેધાત્ ॥

॥ યદુર્ક ॥

પરિબંધો લઘુયત્તં ન જણુવયારો ન દેસવિન્નાણં ॥

બાહ્યારાદિય મેષ દોસા અધિહારસ્વામિ ॥

अर्थः—कैम जे निस्व निवासपणानो ब्रह्म ज्ञाय ह हेतु मटे ने साधुने श्रावकादिकनो प्रतिबंध थाय तेथी लघुता आदिकनी प्राप्ति थाय ते बात शास्त्रमां कही ठे जे जो साधु विहार न करे सो ते पक्षमां आटका दोष रह्या ठे जे प्रतिबंध थाय तेथा लघुता थाय तथा लोकोनो उपकार न थाय. तथा नाना प्रकारना देशनुं विज्ञान न थाय तथा आज्ञानुं आराधन न थाय.

टीकाः—उद्यतविहारस्वैव ममकाराशुभेदनिमित्तत्वेनोन्निधानात् ॥ यदाह ॥ अनिययवासी समुखाणचरिया अजाय उहं परिरियाय ॥ अप्पोवही कलहविवज्जणा य विहारचरिया इसिणंपसत्था ॥

अर्थः—जे विहारना उद्यमी ठे तेनेज ममत्वनो नाश थाय ठे ते शास्त्रमां कथु ठे जे मुनिने विहार चर्या करवी ते प्रशस्त ठे एटखे बलाणवा योग्य ठे कैम जे एक जगाए नियमाए निवास थह न जाय तथा घणा घरनी गोचरी थाय तथा अज्ञात गोचरी थाय एटखे आपनार तथा लेनार परस्पर उलखे नहि तथा शुद्ध अहार मळे तथा प्रतिरिक्तपणुं थाय. एटखे स्त्री पशु नपुंसके रहित एवुं स्थान मळे तथा अक्षय उपधि थाय तथा कलहनो त्याग थाय ए सर्वे गुण मुनिने विहार करतां प्राप्त थाय ठे.

टीकाः—इति तु सातलपटतया मठे नित्यकृतस्त्रिपतयो निवसन्तीति कथं न ज्वन्ति विटाः॥ तथा शुचयो निर्मलोः ॥

लाः पट्टांशुकसंवीता हंसरुतादिमयाः शय्याविशेषाः ॥ यद्वा
पट्टाः श्रीपर्ण्यादिदारुनिर्मिता स्ताःशयनंशयनीयं येषां ते तथा॥
साधवोहि कंबलादिसंस्तारक एव शेरते न पट्टतूल्यादिषु तासां
प्रमार्जनाद्यशुद्धे विचूषासातशीलत्वव्यंजकत्वाद्धोकोपहासहेतुत्वाच्च॥

अर्थः—आ लिंगधारी तो सातासुखमां लंपट ठे ए हेतु
माटे मठने विषे नित्य निवास करी रह्या ठे ने विस्वास करे ठे माटे
ए विट पुरुष एटखे व्यजिचारी पुरुष केम न होय वळी निर्मळ
सुंदर तळाइउं जारे सारां वस्त्रना उठावे सहित तरेद्वारनी शय्याउं
सुवानी सामग्रीमां जेमने देखाय ठे एवा अथवा शीशम आदिक
काष्टना पसंग सुवाना जेमने ठे एवा. निश्चे साधु तो कांबळी
आदिकना संथारामां सुवे ठे पण कांइ जारे जारे गोदकां तळाइउं
पसंग पाथरणां वगेरेमां सुता नथी केम जे तेवी वस्तुनुं पूजवुं
पनिळेहवुं थइ शकतुं नथी माटे अशुद्धपणुं रहे ठे ए हेतु माटे
तथा शोजाने जणावनार ठे तथा सातासुखशीलपणाने जणावनार
ठे ए हेतु माटे तथा लोकोमां उपहास थवानुं कारण ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एतेतु तत्र शयाना विटत्वं प्रकटयंति ॥ तथा
सन्नब्दिकायासनाः ॥ शोजनगब्दिकामसूरकादिविष्टरजाजः ॥
गब्दिकाद्युपवेशने च दोषा मुनीनां प्रागेवोक्ताः॥सारंजा मठवाटि-
काकृष्यादिमहासावयवव्यापारकरणकारणप्रवणाः सपरिमहाः
गृहिवद्वाणिज्यादिप्रयोजनने धन्यधान्यस्नेहादिजांकसंग्रह
परयणाः ॥

અર્થ:—આ લિંગધારી તો પૂર્વે કહી એવી તણાઈમાં સુધે
હે માટે પોતાનું વ્યજિચારીપણું પ્રગટ કહી આપે હે વઢી સારી ગા-
દીઝ જે મશરુ, મુલમલ, કીનલાપ, સાઢી, ગજીયાણી, સેલાં આ-
દિકની ગાદીઓ આસન તકીયા વગેરે વસ્તુનો ઉપજોગ કરે હે ને
મુનિયોને તો ગાદી આદિક આસન ઉપર બેસવાથી ઘણા દોષ લાગે
હે તે પૂર્વે કહ્યા હે વઢી તે લિંગધારીઓ આરંજ સહિત હે ઇટલે
મઠ તથા વામીઓ તથા સેતી ઇત્યાદિક જે મહાસાવચ વેપાર તેનું
કરવું તથા કરાવવું તેને વિષે તત્પર હે વઢી તે લિંગધારીઓ પરિગ્રહ
સહિત હે ઇટલે ગૃહસ્થની પેઠે વેપાર આદિક પ્રયોજનને કારણે
ધન તથા ધાન્ય તથા સ્નેહ ઇટલે ધી, તેલ, દિવેલ ઇત્યાદિક વસ્તુ
તથા પાત્ર તે સર્વનો જે સંગ્રહ કરવો તેને વિષે તત્પર હે ॥

ટીકા :—સવિષયાશ્રદ્ધુરાદીંદ્રિયાનુકુલનર્તકીદર્શનતાંબુ-
લાસ્વાદનચંદનાચંગરાગગંધર્વગીતશ્રવણાદિવિષય સતતાનુષક્ત
ચેતસઃ ॥ સેષ્યા વિષયાસક્તત્વાત્કામુકવત્ ॥ સ્વાન્નિમતાં યો-
ષિતમન્યેન સાર્દ માલાપાદિ વિદધાનામવેદ્ય તં પ્રત્ય-
ક્ષમાજ્ઞાજઃ ॥

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીઓ વિષય સહિત હે ઇટલે નેત્ર
આદિક ઇંદ્રિયોને અનુકુલ ઇટલે ઇંદ્રિયોને આનંદકારી જે નાટિક
કરનારી સ્ત્રીઓ તેનું જે દેખવું તથા તાંબૂલનું જક્ષણ કરવું તથા
ચંદનાદિકનો અંગરાગ કરવો તથા ગંધર્વનું ગીતગાન સાંજલવું ઇ-
ત્યાદિક જે વિષય તેને વિષે નિરંતર આસક્ત હે ચિત્ત તે જેમનું એવા
વઢી તે લિંગધારીઓ ઇર્ષ્યા સહિત હે ઇટલે કામી પુરુષની પેઠે
વિષયાસક્ત હે પ હેતુ માટે પોતાની માનેલી સ્ત્રી તેને બીજા પુરુષની

संयाये अस्माप संसारादि कर्तुं देवीने ते प्रत्ये कमाश्चसु न यता
पदये इष्या करता एवा.

टीका:—सकांकाः संज्ञेयविज्ञासाक्षात्सात् प्रतिकल्पं
व्यवहोपजायमानसि सोत्कलिकाः ॥ अमरंज्ञादयश्चयतीनां बहु-
दोषत्वावत्तेकथानिप्रियापुत्र सदा सर्वदा ॥ विप्रयासां सनादि-
वाज्यासात्कवा चित्तसमुत्पत्ति कस्यापिचेतो विचारमात्रं प्र-
सूभ्यात् ॥

अर्थः—कही ते सिंगभारीओ साकांकात् सहित ठे एव्हे
संज्ञेय करवूनो तथा विलास करवूनो अज्यास ठे ए हेतु माटे
कणे कणे नवी नवी रमवानी इच्छाओ जेमवे उठे ठे एवा साधुने
आरंभ आदिकनो अनेक प्रकार निषेध ठे केमके एमां बहु दोष.
पणुंज ठे ए हेतु माटे निरंतर विषयनो अनादि कालनो अज्यास
ठे ए हेतु माटे क्यारेक कोइ पण सारा मुनिना चित्त प्रत्ये पण
विकार मात्रने प्रमट यवापणुं ठे माटे चुर्वे कक्षांजे कारण ते मुनिने
सेववा योग्य नथी.

टीका:—यदुक्तं ॥

नवि अल्पि नविम कोही पाएणं सिदुयणंमि सो जीमो ॥
जो बुध्वाजपुत्रो विचाररहितं स्या होइ ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे एवो कोइ जीव पण
कामां बहुस नथी तथा भवो एवा नहि ते योवन अवस्था पासीजे

विकार रहित सदाकाश एटले निरंतर होय ॥

टीकाः—ननु सर्वदा ॥ तदैव तेषां ज्ञानांकुशेन स्वचित्त-
माकृष्य मिथ्यादुःकृतादिप्रायश्चित्तप्रतिपत्तेः ॥ एतेन एगागिय-
स्स दोसा, इत्थी साणे तहेव पन्निणीए ॥ जिस्सक्सिसोहिमहवय त-
म्हासबिइज्जाए गमणमित्याद्यागमनिषिद्धैकाकिविचरणादिनाऽ
त्युच्चंखलतयाच सदैव मन्मथविकारजाज इतिसाधूक्तं साधु
व्याजविटा इति ॥ २४ ॥

अर्थः—माटे ज्ञानरूपी अंकुशवमे पोताना चित्तनुं आक-
र्षण करी मिथ्या दुःकृत आदिक प्रायश्चित्तनुं अंगीकार करवुं तेने
सदाकाश अणकरतो एहवो. आ लिंगधारी निरंतर काम विकारनेज
जजे ठे केम जे शास्त्रमां निषेध कर्युं एवं जे एकाकि विहार करवा-
पणुं इत्यादिकने अतिशय उत्तुंखलपणे एटले मदोन्मत्तपणे करे ठे
ते एकाकि विहार उपर शास्त्रनुं वचन जे एकाकि विहार करनारने
स्त्री संबंधी तथा श्वान एटले कुतरां सम्बन्धी तथा शत्रु सम्बन्धी
दोष उत्पन्न थाय ठे तथा जिह्मानी शुद्धि यती नथी तथा महाव्रतनो
जंग थाय ठे माटे एकाकि विहार करवानो त्याग करवो माटे जे
लिंगधारीजने साधुना मिषथी जणाता व्यभिचारी पुरुष कद्या ते
वात युक्त ठे. ॥ २४ ॥

टीकाः—इति उक्तप्रकाराणि आदिशब्दा दन्यान्यप्येवं
प्रायाणि विरुंबनाव्यंजकानि वचांसि गृह्यंते ॥ ततश्च इत्यादी

ન્યુદ્ધતાનિ बहुजनबदनस्य मुद्रयितुमशक्यत्वात्त्रिधांकलयो
द्भटानि सर्वत्राऽस्वलितानीति यावत् ॥

અર્થ:—એમ પૂર્વે કહ્યાં એવાં આદિ શબ્દથી બીજાં પણ બ-
હુધા એજ પ્રકારનાં વિરંબણાને જણાવનારાં વચન ગ્રહણ કરી પદોપ-
તે હેતુ માટે ઘણા ઉદ્ભૂત લોકનાં વચન થાય છે કેમજે બહુ લોકના
મુખને રોકવા નથી સમર્થ થતા માટે નિઃશંકપણે અતિશય પ્રસિદ્ધ
કોઈ જગણ સ્વલના ન પામતાં એવાં લોકનાં વચન એ લિંગધારી-
ઝને દેખીને ઉત્પન્ન થાય છે.

ટીકા:—સોપ્તાસાન્યુપ્રાસજ્ઞાંઞિ ક્વાંસિ વચનાનિ યેષાં
તે સ્વાસ્કુર્જવેયુર્લોકાઃ પ્રાકૃતજનાઃ કુતોર્થિકજાવિત્તાશ્ચ જેન
વચસસ્તરિણઃ પ્રેદ્ય સાક્ષાત્કૃત્ય યેષામિતિ પદં તૂર્યપાદસ્થિતં
સ્કલં વાચ્યંદીવ્યતિ ॥ તેન યેષાં સ્થિતિ મિત્યાદિ સંબંધ્યતે ॥

અર્થ:—ઘટલે જે લિંગધારીઝને સાક્ષાત દેખી કુતોર્થિકી
જેમને જાણ્યા વળગી છે એવા પ્રાકૃત મત્સરી લોક ઉપહાસ સદ્ધિત
હે વચન તે જેમનાં એવા થાય છે યેષાં એ પદ આ કાવ્યના ચોથા
અક્ષરમાં સ્થૂં છે પણ સકલ વાક્યને દીપાવે છે તે હેતુ માટે જે લિ-
ંગધારીઝની અષ્ટિત સ્થિતિ દેખીને લોક ઉપહાસ કરે છે એ
સંબંધ થાય છે.

ટીકા:—સ્થિતિં યત્યનુચિતમસમંજસમાચારં ॥ સ્વરૂપેષૈવ
ભાવન્મત્સરિણઃ સર્વસ્યાપ્યુપહાસંકુર્ભતિ કિંપુનઃ સંપ્રતિ નિરતિશ-

યસ્ય જિનશાસનસ્ય સત્ત્વાધિ સિંધિર્નિર્ણય તથાકર્યં વૈશ્વસ્યવહારં
શીલ્ય કથંકારં ન કુર્યુસ્તિત્થયઃ ॥

અર્થ:—મત્સરિ પુરુષ પોતાના સ્વચ્છાવેજ પોતાની મર્યાદાને
ન ઘટતો એવો ગ્રાચાર દેહીને સર્વનું ઉપહાસ કરે છે તો સર્વોપરિ
જે જિનશાસન તેનું વર્તમાનકાળે ઉપહાસ કરે તેમાં તો શું કહેવું
તેમાં પણ લિંગધારીનું તે પ્રકારનો હિંસક વ્યવહાર દેહીને કેમ
ઉપહાસ ન કરે ઘટતો અર્થ છે.

ટીકા:—તથા શ્રુત્વાગ્રાકર્ણ્ય યેષાં સ્થિતિં અન્યે અપેક્ષ
ત્રિમુખાઃ શોષદર્શનેજ્યઃ સકલોપપત્તિકલિતમિદં જૈનદર્શનં
યત્તયોપ્યન્નદર્શને જ્ઞાંતાત્માનઃ ક્રિયાનિષ્ઠા શ્વોપલજ્યંતે ॥ તત્તોઽ
સ્માકમપીદમંગીકર્તુ મુચિત મિતિ ચેતસાજ્યુવગમશ્ચિપરીક્ષ્તા
જિનશાસના સ્તેપિ આસતાં તદપરશ્ચત્પેરર્થઃ ॥

અર્થ:—વહી જે લિંગધારીનું સ્થિતિ દેહીને શીજામય
ઘટતો જૈન દર્શનને સન્મુખ થયેલા લોક પણ ત્રિમુખ થાય છે એમ
અવગત સંબંધ છે તે એમ જાણતા હતા જે સર્વ દર્શનથી સકલ
કલાની સિદ્ધિ સહિત આ જૈન દર્શન છે કેમજે આ દર્શનમાં
યતિ પણ જ્ઞાંત ચિત્તવાળા છે તથા ક્રિયાનિષ્ઠ દેહાય છે એ હેતુ
માટે અમરે પણ આ દર્શન અંગિકાર કરવું ઘટિત છે એમ પોતાના
ચિત્તજ્ઞે જિન શાસનનો અંગિકાર કરીમે રહ્યા એમ કહ્યું છે, જોકે તે
ત્રિમુખ થાય છે તો શીજા થાય એમાં તે શું કહેવું એમ કહી શ-
ક્યો અર્થ છે.

टीकाः—श्रुतपथाज्जैनसिद्धांतमार्गात् वैमुख्यं एतावं-
 तमनेहसं वयमज्ञाः स्याम यदेतदेव तात्त्विकं धर्मदर्शनं निर-
 पवादं ॥ परंयत्राप्येवंविधासदाचारकारिणो विलोक्यन्ते ॥
 तदालमनेन ताम्रहिरन्मयालंकारदेशीयेनांतर्निः सारेण बहिर्मा-
 त्रिमनोद्वेगेण ॥ सर्वथा प्राक्स्वीकृत मेवास्माकं दर्शनं श्रेयः॥
 अहो जैना अन्यथावादिनोऽन्यथाकारिणश्चत्यादिवचनसंदर्भेण-
 पराङ्मुखत्वं सर्वथा बहिर्ज्ञाव मिति यावत् आतन्वतेदर्शयन्ति ॥

अर्थः—जिनना सिद्धांत थकी विमुखपणुं शी रीते पामे
 ठे तो ते कहे ठे जे अमो आटला काळ सुधी अज्ञानीज हता. जे
 हेतु माटे अमो जाणता हता जे निर्बाध यथार्थ धर्म दर्शन तो
 आज ठे पण जे दर्शनने विषे आ प्रकारना असत् आचरण करना-
 रा लिंगधारीनु देखाय ठे माटे ए दर्शनवके सयुं आतो उपरथी
 सोनाए रसेलुं तांबाना आनूषण जेवुं मांहेथी निःसार ठे केवल
 बारणेथी मनोहर जणातुं आ जैन दर्शन ठे माटे सर्वथा पूर्वे अंगि-
 कार करेलुं आपणुं दर्शनज सारुं ठे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जे
 आ लोकतो बोले ठे जुदुं ने करे ठे जुदुं इत्यादि वचनना समुहने
 कहेता सता सर्वथा जैन दर्शनथी बहिर्ज्ञाव एटले जैन दर्शननो
 त्याग करी देखाने ठे.

टीकाः—तथा येषां मिथ्योक्त्या मृषावचनेन ॥ तेहि
 स्वक्षिताचारत्वेन सर्वशंकितत्वात् असमंजसचेष्टितं प्रति केन
 चित् पृष्टा स्संतो मलिम्बुचवदलीकं जायन्ते ॥ यथा कएवमाहुः॥
 नवयमेवंविधकारिण इति ॥ ततश्च प्रत्यक्षोपलक्षितदोषापह

वात्तादृशमेव बाहुल्येन दर्शनाच्च किमित्याह ॥

अर्थः—बळी जे लिंगधारीजना मिथ्या वचने करीने संवेह उत्पन्न थाय ठे एम आगळ संबंध ठे ते लिंगधारीज मिथ्या बोले ठे ते कहे ठे केमजे निश्चे ते पुरुषो पोताना आचारथी ब्रष्ट ठे ए हेतु माटे एमने देखीने सर्वने शंका उपजवापणुं रळुं ठे ए हेतु माटे कोइ न करवानुं काम करेळुं देखीने कोइ पुरुषे पुढे सतेचोरनी पेठे जुठुं बोले ठे जे कोण एम कहे ठे अमो ए प्रकारनुं करीए एवा नथी. तयार पढी प्रत्यक्ष दीगो ने उळख्यो एवो जे दोष तेने उळख्यो ए हेतु माटे तथा ते लिंगधारीज मध्ये बहुधा ते प्रकारनुं ओळववापणुं देखाय ठे ए हेतु माटे शुं थाय ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सुदृशोपि सम्यग्दृष्टयो जिनमतांतःस्थाअपि प्रायशः किंपुनरन्यइत्येपरर्थः ॥ बिभ्रति धारयंति कुर्वतीतियावत् मनश्चेतः संदेहइदंकिमेवमन्यथावेत्युज्जयकोटयुद्धसेख्यन वधारणज्ञानं सएवैकत्रानवस्थितरूपत्वसाधर्मीदोला प्रेखा तथा चक्ष मेकत्राऽस्थास्नु ॥ यथादोलारूढं वस्तु तस्याश्चक्षत्वाश्चक्षमेवं सुदृशामपिमनः ॥

अर्थः—जे समकित दृष्टिज जिन मतमां रखा ठे ते पण संशयनुं धारण करे ठे तो बीजाने संशय थाय तेमां ते शुं कहेवुं ए अपि शब्दनो अर्थ ठे. एटले ते लिंगधारीजनुं मिथ्या वचन सांजळीने समकिती पुरुषोनुं मन पण संशय करे ठे जे शुं आम हशे के बीजे प्रकारे हशे एम बे प्रकारना तर्कवके निश्चय रहित जे ज्ञान

તેને સંદેહ કહીએ. તેહિજ એક જગત્તે રહેતો નથી માટે હિંદોલ્લ સ-
માન ચંચલ છે. એક ચંચલ વસ્તુને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચલજ
કહીએ. જેમ હિંદોલ્લો ચંચલ છે તો તેને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચ-
લજ હોય તેમ સંદેહનું સ્વરૂપ ચંચલ છે તો તેને પામેલું સમક્ષિત
દૃષ્ટિર્જનું મન તે યથા ચંચલજ હોય.

ટીકા:—પૂર્વદ્વાસ્માઞ્જિર્જેનમતં વાકિક્રયયો રવિસંવાદિ
સ્વરૂપં ધર્મકથાદિષ્વાર્કણિત મિદાર્નીત્વંશેનાપિ ન તથોપલબ્ધયતે ॥
તત્કિમિદં વાસ્તવમવાસ્તવં વેતિ સંદેહાધિકૃત્વાન્ન જૈનમતે
ડઢીમાનં નિવધ્નાતિ ॥ અથવા સંદેહને કરણપ્રતેન દોષાવચ્છેદન ॥
ત્સરપર્યં તુ પૂર્વવત્ ॥ યેષાં નામજૈનાનાં તેઽમી સંપ્રતિ સર્વત્રપ્રસૂ-
તત્વાત્પુરોવર્તિનઃ નન્વિત્યક્ષમાયાં પાર્શ્વવર્તિસુહૃદામંત્રણેવા ॥
સર્વથા સર્વેઃ પ્રકારૈર્જિનપથપ્રત્યર્થિનો જયવન્સતપ્રત્યક્ષીકાન-
તુ કેન્નાપિ પ્રકારેણ વદનુકૂલાઅપિ ॥

અર્થ:—તે શ્રી રીતે તો તે એમ કહે છે જે પૂર્વે તો અમોએ
જૈન મત જે તે વાણિ તથા ક્રિયા તેને વિષે વિસંવાદ રહિત છે સ્વ-
રૂપ જેનું એવું ધર્મ કથાદિકને વિષે સાંજલ્યું હતું એટલે જેનું કાશ્મી-
ય કહે છે તેવુંજ ક્રિયાવરે દીઠામાં આવે એવું જૈન મત છે એમ સાં-
જલ્યું હતું પણ હાલમાં તો અંશ માત્ર પણ તેમ દેખાતું નથી. એટલે
મુલે બોલે છે જુઠું ને ચાલે છે જુઠું માટે વિસંવાદિ જૈન દર્શન જાણ્યું
છે તે માટે આ તે શું વસ્તુતાએ એમજ છે કે નથી. એ પ્રકારના સંદેહ
ઉપર મન ચમેલું છે માટે જૈન મતને વિષે સમક્ષિત દૃષ્ટિયોવાળાનું
પણ મન દૃઢપણે બંધાતું નથી અથવા સંદેહે કરીને સમક્ષિત દૃષ્ટિ

जंजुं पण मन हिंदोलानी पेठे चंचळ आय ठे ने एमां तीत्यर्थ तो पूर्वनी पेठे जाणवुं जे नाम मात्र जैनी ठे ते सर्व जगाए पसरेखठे ए हेतु माटे आ समीप रहेला एम प्रत्यक्ष निर्देश कर्षो ? ननु अध्ययनो अकमारुप अर्थ ठे एटले अमो ए विपरितपणाने सहन करता नथी अथवा पासै रहेला मित्रानुं संबोधन कहेनारो ननु शब्द जाणवो ए लिंगधारीत तो सर्व प्रकारे जिनमार्गना वैरी ठे एटले जगवर्तना मार्गना शत्रु ठे पण कोइ प्रकारे जिन मार्गने अनुकूल नथी.

टीका :— जैनदर्शनोपहासतदजिमुखवैमुख्यापादनादि-
ना जिनसाक्षनानुपचयहेतुत्वेन वस्तुतस्तेषां तदुद्देशकत्वात् ॥
येषांचाथसाधेन शशधरकरविशदे जगवन्नासने लोकोपहासकि-
पर्यासादयो दोषाः प्रादुःप्यन्ति तेऽनंतसंसारिणः सिद्धांते प्रसि-
पादिता महापापीयस्त्वात् ॥

यदुक्तं ॥

वैसेणजस्स अयसो आयासो पवयणेय अगहणं ॥

विप्पसिणामो अप्पच्चओयकुन्नाय नप्पज्जे ॥

पवयण मणुपेहंतस्स निरुद्धस्सतस्स लुद्धस्स ॥

बहु मोहस्स जगवया संसारोणंतओज्जणिओ ॥

तत्त इत्थेत्तत्पदममे वृत्तादौ संज्ञितस्यत इति वृत्तद्वयार्थः ॥१५॥

अर्थः—उलटा जैन दर्शननुं उपहास करावनास ठे ने ठे

જિન દર્શનને સન્મુખ થયેલા છે તેમનું વિમુક્ષ પણું કરવું હત્યાદિ દોષે કરીને જિન શાસનની હાનિ કરવાના કારણિક છે માટે વસ્તુ-તાણ એ લિંગધારીનું જિન મતના ઉદ્દેશક છે કેમજે જે લિંગધારીનના અપરાધે કરીને ચંદ્રમાના કિરણ સંરખું નજલું જિન શાસન તેને વિષે લોક નપહાસ કરે તથા જિન માર્ગથી વિપરીતપણું પામે હત્યા-દિક દોષ પ્રગટ થાય છે તેથી સિદ્ધાંતને વિષે એવા પુરુષો અનંત સં-સારિક કહ્યા છે કેમજે અતિશે મહા પાપી છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—સાંપ્રતં કુપથવર્તિનાં વિધિપથં પ્રત્યેકાંતિકી-માત્યંતિકીં નિરુપમાં ચ મનસોદુષ્ટતા મુપલજ્યતદુત્પાદં ચેતર-જનમનઃ કારણ સામગ્ર્યા અસંજાવયં સ્તદ્વિલક્ષણાંતદુત્પાદકા-રણસામગ્રીં સંજાવનાદ્ધારેણાહ ॥

અર્થ:—હવે કુમાર્ગમાં વર્તનાર એવા લિંગધારીનના મનની વિધિ માર્ગ પ્રત્યે એકાંતપણે અતિશય ઉપમાયે રહિત જે દુષ્ટતા ઇટલે દુષ્ટપણું. તેને દેખીને એ પ્રકારનું દુષ્ટપણું બીજા લોકના મન-રૂપી સમસ્ત કારણ તે થકી સંજવતું નથી એમ ધારીને એ પ્રકારનું દુષ્ટ મન થવું તેની કારણ સામગ્રી કોઈ પ્રકારની વિલક્ષણ સંજવે છે એવી સંજાવના કરતા સતા ગ્રંથકાર સંજાવના દ્વારવડે એ લિંગ-ધારીનના મનની દુષ્ટતાને કહે છે ઇટલે એકાંતપણે અતિસેજ વિધિ માર્ગના દ્વેષી એવા એ લિંગધારીનના મનની ઉપમા રહિત જે દુષ્ટતા તે શી શી વસ્તુ જેઠી થઈને નિપજી છે એમ તર્ક કરતા ગ્રંથકાર કહે છે સંજાવ: ॥

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वैरुत्कटकालकूटपटलैः सर्वैरपुण्योच्चयैः

सर्वव्यालकुलैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः ॥

नूनं क्रूरमकारि मानसमसुं दुर्मार्गमासेडुषां

दौरात्म्येन निजधनुषां जिनपथं वाचैषसेत्यूचुषां ॥२६॥

टीकाः—ततः शब्दस्य प्राप्तनवृत्तस्थस्येह संबन्धात्तेन य-
तोऽमी सर्वथास्तपथं प्रति दुष्टचेतसस्ततस्तस्माद्धेतोः किमि-
त्याह ॥ नूनमिति संज्ञावनायां । अहमेवंसंज्ञावयामि ॥ यावन्त्य-
तिदुष्टवस्तूनि जगति संति तावद्भिर्दुर्मार्गमासेडुषां क्रूरं मान
समकारीति संबंधः ॥

अर्थः—पूर्वना काव्यमां ततः ए शब्द रहेलो ठे तेनो आ
जगाए संबंध ठे तेणे करीने जे हेतु माटे ए लिंगधारीउं सर्व प्रकारे
सन्मार्ग प्रत्ये दुष्ट चितवाळा ठे. ततः कहेतां ते हेतु माटे शुं थयुं
ते कहे ठे जे हुं एम संज्ञावना करुं हुं के जे जेटलो दुष्ट वस्तु ज-
गतमां ठे तेटली वस्तुकरे दुष्ट मार्गने पामेला एटले उन्मार्गे चा-
लनारा एवा लिंगधारीउनुं क्रूर एटले महा आकरुं दुष्ट मन कर्युं
ठे. एटले निपजाव्युं ठे एम संबंध ठे.

टीकाः—कथमन्यथा तन्मनसोऽतीव क्रूरता ॥ इतर जन
मनः साधारणकारण सामग्रीतस्तदनुपपत्तेः कारणानुरूपत्वात्
कार्यस्य ॥ नहि न्यग्रोधबीजात्पिचुमंद प्ररोहः ॥ कैस्तैरित्याह ॥

सर्वैः सकलैरुत्कटकासकूलपटलैर्नूतनत्वादस्युग्रसद्योधाति
विषजेदसमूहैः ॥ एक द्वित्रयादिक्षिरनुत्कटैश्चकालकूटसकलै
स्तत्पटलैर्वा तादृक् क्रूरमनसोजनयितुम शक्यत्वादेवमुक्तं ॥
एव मुत्तरपदेष्वपि योज्यं ॥

अर्थः—जो अतिशे क्रूर वस्तुवसे ते लिंगधारीजनुं मन न
निपजाव्युं होत तो तेमना मननी अतिशेज क्रूरता क्यांथी होत,
केमजे बीजा लोकना मनने साधारण सामग्री होत तो एटले जे
वस्तुथी बीजा लोकनुं मन निपज्युं ठे तेज वस्तु सामग्रीथी ए
लिंगधारीजनुं मन नीपज्युं होत तो आ प्रकारनी जे अतिशय क्रू-
रता ते न होत माटे जेवुं कारण होय तेवुंज कार्य थाय ठे, कारण-
ना गुण कार्यमां आवे ठे जेमके वरुना बीजथी लीबफानो ओकर
नीपजतो नथी. हवे कीया कीया ते कारण जेथी ए लिंगधारीजनुं
मन नीपज्युं ठे तेने कहे ठे जे समस्त आकरां जे कालकूट जेरनां
दलीआं तेणे करीने नवुं ने अतिशे आकरुं ने तत्काल नाश करे एवा
हे विष तेका जे जेदना समूह तेणे करीने अतिशय आकरां जे न
होय एवां जे जेर तथा एक, वे ने त्रण आदिक जे कालकूट जेरना
कामका अथवा दलीआं तेणे करीने ते ते प्रकारनुं क्रूरपणुं नीपजा-
व्युं अशक्य ठे एटले अतिशे क्रूरपणुं थइ शकतुं नथी माटे सम-
स्त कालकूट जेर लशने ए लिंगधारीजनुं मन उत्पन्न थयुं ठे जेथी
तेने विषे अतिशेज क्रूरपणुं जणाय ठे माटे सर्व पदनुं ग्रहण कर्युं
ठे, एस आचळनां पदने विषे पण योजना करवी एटले जोरुवुं.

टीकाः—सकल काटकूलपटलैरेव केवलैः प्रकृतमनसः
कर्तुमशक्यत्वादपुण्योच्चयैरित्यादि वाक्यवतारः ॥ ततः सर्वैः

रत्निलै रपुण्योच्चयैः पापराशिभिः सर्वव्यालकुलैरशेषाङ्गीविष
संवेदैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः कृत्स्न व्यसनचेतः
पीकामदमंगलादिपापग्रहैरे जिरस्त्रिलैर्दुष्टैरेकसामग्रीजावेच
संज्ञय कूरं सन्मार्गधातुकं मानसं चेतः अकारि निर्ममे ॥

अर्थः—समस्त कालकूट जेरना समूहवनेज केवल ए लिंग-
धारीजना मननी कूरता करवाने असमर्थपणुं ठे ए हेतु
भाटे पापना समूहवने निपजाव्युं ठे. वळी एटलाजवने अतिशय
कूर न थसुं त्यारे समस्त सर्पना समूहवने निपजाव्युं ए प्रकारे अश-
क्य आगळ वाक्य जे जे कहीए ठीए तेनो अवकाश जाणवो. से
भाटे समस्त पापना समूहवने निपजाव्युं ठे तथा समस्त महा जेरी
सर्पना समूहवने निपजाव्युं ठे तथा समस्त कष्ट तथा समस्त म-
कनी पीका तथा समस्त रोग तथा पापग्रह ए सर्व अति दुष्ट स-
मग्री एकठी करीने ए लिंगधारीजनुं सारा मार्गने दुखनाहं स-
निपजाव्युं ठे.

टीकाः—कूररूपस्य मनसो निर्माणं विधेयमत्र एतेनास्म
मनस इतरमनोज्ञिः साजात्यमपिनिरस्तमित्वेतदपि संज्ञाव्या-
प्ति । इतरमनोविलक्षणसामग्रीजन्यत्वेन वैजात्योपपत्तेः ॥
नहि मृत्पिण्डदंभादितंतुवेसादि विसदृशसामग्रीजन्ययोर्घट
पटयोः साजात्यं नाम ॥ तथाच तन्मनसः क्वचिदपि न शुभ
काव्यतामिति ॥ नहि चूर्निबस्य शर्कराजावः शिल्पिकृतेनाप्यश-
क्यमितुं शक्यते ॥ तत्कस्यहेतोः स्वस्वसामग्री विजातीय सत्त्वे
समोर्जपत्ते रिति ॥

अर्थः—आ जगाए ए लिंगधारीजनुं मन क्रूररूप निपजा-
वेखुं ठे एम स्थापन कर्युं तेणे करीने. ए मननुं बीजा लोकना मननी
साथे सजातिपणुं हतुं एटखे सरखापणुं हतुं ते पण निवारण कर्युं
माटे एम पण संज्ञावना करुं हुं जे बीजा लोकना मनथी कोइ वि-
लक्षण सामग्रीवने ए मन उत्पन्न थयुं ठे माटे विजाति ठे, केम जे
मृतिकाना पिरु तथा दंरु इत्यादि कारणथी घट उत्पन्न थाय ठे.
तथा तांतणा तथा तेमनी मेळवणी करनार काष्ठ इत्यादि सामग्री
वने पट उत्पन्न थाय ठे ते बेनी कारण सामग्री जुदी जुदी ठे तो
तेथी उत्पन्न थयुं जे कार्य ते पण जुडुं जुडुं ठे विजाति ठे पण स-
जाति नथी एटखे सरखां नथी एटखे मृतिकादिकथी पट उत्पन्न
थता नथी ने तांतणावने घट उत्पन्न थता नथी ने घटने पट न क-
हेवाय, ने पटने घट न कहेवाय निश्चे तेम ते लिंगधारीजना मनने
क्यारे पण शुद्ध ज्ञावनी प्राप्ति थती नथी. केमजे सेंकरो प्रकारनी
चतुराश् करे तो पण करीआतानी साकर करवाने समर्थ न थवाय.
माटे पोतपोतानी सामग्रीथी विजातिपणे लिंगधारीनुं मन तथा
लोकनुं मन ते कया हेतुथी सरखापणे जाणीए ‘अपितु’ कोइ कार-
णथी जणाय एम नथी एटखे काळकूटादि सामग्री थकी उत्पन्न
थयेखुं जे लिंगधारीजनुं मन ते लोकना मन जेवुं केम कहेवाय
इति ज्ञावः ॥

टीकाः—अथवा मनःसिद्धमेव ॥ तस्य तु क्रूरत्वं विधेयं ॥
तच्च काळकूटादिभिः साध्यं ॥ अथास्मिन्पक्षे क्रूरत्वस्यो-
पाधिकत्वात् अपगमप्रसंगो वस्त्रादिषु महारंजनरागस्य तथा
दर्शनादितिचेत न उपाधिकस्यापि धर्मस्य कयाचित्सामग्र्याजन्य

માનસ્થાનપગમદર્શનાત્ ॥ યથા પટ્ટાંશુકાદિષુ નીલીરાગસ્યૌપા-
ધિકસ્યાપિ ન કદાચિદપગમ ઇતિ ॥ તદુપપન્ન મેતન્નૂનં ક્રૂરમ-
કારિ માનસમિતિ ॥

અર્થ:—અથવા લિંગધારીઝના મનને વિષે પોતાની મેલે
ક્રૂરપણું સિદ્ધજ છે કેમ જે તે મનને ક્રૂરપણું જે તે તો વિદોષણ
રૂપ છે એટલે લિંગધારીનું મન કેવું છે તો ક્રૂર છે એ પ્રકારના વિદો-
ષણે સહિત છે તે કાલકૂટાદિ જે હેતુ તેણે કરીને સાધ્ય છે એટલે
અનુમાન પ્રયોગે કરીને સાધવા યોગ્ય છે, હવે એ પદ્ધતિ વિષે ક્રૂરપ-
ણાને ઉપાધિપણું છે એ હેતુ માટે ક્રૂરપણાને નાશ પામવાનો પ્રસંગ
થશે જેમ વસ્ત્રાદિકને વિષે જારે રંગનો નાશ થાય છે તે પ્રકારે ક્રૂર-
પણાનો નાશ પ્રાપ્ત થશે ત્યારે એ અનુમાન પ્રયોગ છોટો થશે. કેમ
જે જે હેતુ ઉપાધિ સહિત હોય તે છોટો થાય છે માટે એમ જો
તમે આશંકા કરતા હો તો તે ન કરવી કેમ જે ઉપાધિ સંબંધી જે
ધર્મ તેને પણ કોઈ પ્રકારની સામગ્રીવળે નુત્પન્ન થવાપણું છે તેનો
નાશ નથી થતો. એમ પ્રત્યક્ષ દેખવામાં આવે છે એ હેતુ માટે જેમ
કોઈ વસ્ત્રાદિકને વિષે ગલીનો રંગ જો પણ ઉપાધિ છે તો પણ ક્યારેય
નાશ નથી થતો એ ન્યાયે કરીને લિંગધારીઝનું મન કાલકૂટાદિકને
ક્રૂર થયું છે તે કોઈ દિવસ નાશ પામે એવું નથી માટે એ વાત સિદ્ધ
થઈ જે લિંગધારીઝનું મન કાલકૂટાદિકવળે નિપજેલું છે માટે અ-
તિશય ક્રૂર છે.

ટીકા:—અમું પ્રત્યક્ષં દુર્માર્ગં કુપથં આસેદુષામચ્યુમેયુ-
ષાં ॥ લિંગિનાં તદ્વૈજ્ઞાનાં ચેતિશેષઃ ॥ નનુ જવતુતેષાં ક્રૂરમન

સ્ત્રાપિર્કિં ન દ્વિત્વમિત્યતઃ ॥ દૌરાત્મ્યેન દુષ્ટાશયત્વેન નિજ-
ધુધામુદ્ધિદ્ધિદુષાં જિનપથં જગવત્પ્રણીતં સત્વથં ॥ સન્નર્સવ-
ર્તિનામુપસર્ગકરણેન વસ્તુતો જિનમાર્ગં ત્રંશયદ્જિસ્તૈર્મહ-
સ્માકં દ્વિત્વમિત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો કુમાર્ગ તેને ધમેક્ષા એવા લિ-
ંગધારીઁ તથા તેમના નક્ત તે બેનાં મન મહા કૂર છે ત્યાં આશંકા
કરી કહે છે જે તેમનાં મન કૂર છે તો પણ તેમાં આપણું શું બેઠાણું
પડે છે આપણું શું ગયું. એ જગાએ નત્તર કહે છે જે દુષ્ટબુદ્ધિવાળી
ને જગવંતે કહેલા માર્ગનો ઉદ્દેશ કરવાને શક્તિ વસ્તુતાએ ઉપસર્ગ
કરીને જિનમાર્ગ તોની પામતા જિનમાર્ગથી જાણ કરત્ત પ્રજા લિ-
ંગધારીઁ આપણું ઘણું બેયું છે એટલે આપણું ઘણું જગાણું છે.
એટલો અર્થઃ—

ટીકાઃ—અથ જિનપથં નિવૃત્તાં તેષાં દ્વિજાતીનામિવ કિંચ-
દ્દર્શનાંતર પરિવ્રજેણમતાંતરપ્રરુપણા ॥ નેત્યત્ ॥ વાચનં વધમેન્ન-
સ્વમતિકલ્પિતમપૌદેશિક જોજનાદિમાર્ગ એવ સઃચક્રમેક્ષા
જિનપ્રણીતઃ પંથા નાન્યઃ દ્વિતિ એવં પ્રકારેણ ઉચુષાં અજિદ્ધુષાં
ન તેષાં ન દર્શનાંતરસ્થાઃ સ્વમતંપ્રરુપયંતિતત્સ્તુર્જેનપથવર્તિનો
જમસ્ય પ્રતારયિતુમશક્યત્વાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી શંકા કરી સમાધાન કરે છે જે જિન માર્ગને
હજાનત્તર એવા તે લિંગધારીઁની પોતાના મતની જે પ્રરુપણા તે શું
તત્સ્તુર્જેનપથવર્તિનો બેટે બીજા દર્શનનો અંગિકાર કરતો મોઢે કરીને

મતાંતરથી પ્રરુપણા છે તો ત્યાં કહે છે જે ન કહેતાં તે બ્રાહ્મણાદિકની પેઠે નથી, આ તો પોતાની કપોલ કલ્પનાથી પોતાની સત્તિ કલ્પેલું જે વચન તેણે કરીને આધાકર્માદિ આહારાદિક મહાન કરવું એ પ્રકારના માર્ગને પણ એમ કહે છે જે આજ જિનરાજનો કહેલો માર્ગ છે પણ બીજો નથી. એ પ્રકારે કહે છે પણ બીજા વર્ણનમાં રહેલાં જે બ્રાહ્મણાદિક તે પોતાના મતને એમ કહેતા નથી. જે આજ જિનરાજનો માર્ગ છે, માટે બીજા દર્શનમાં રહેલા લોકો જિન માર્ગમાં રહેલા લોકને ઢેતરવા સમર્થ થતા નથી એ હેતુ માટે લિંગધારીનનો પ્રરુપણા તે બ્રાહ્મણાદિક અન્ય દર્શનની જેવી કેમ કહેવાય?

ટીકા:—કિંત્વસ્મિન્નેવ દર્શને વેધમાત્રેણ સ્થિતાઃ સ્વપ્રરુપિતં કુમાર્મ જૈનમાર્ગતયા વદંતો મુગ્ધલોકં વ્યામોહયંતીત્યર્થઃ ॥ એ તાવતા સંરંજેણ સત્પથં પ્રત્યતીવપ્રત્યનીકત્વં તેષાં પ્રકટિતં ॥ ૬૬ ॥ ચ સેત્યત્ર સશબ્દાદ્વિસર્જનીયલોપે સંધિપ્રતિષેધેપિ તદઃપાદપૂરણે સંધિરિતિ વિશેષલક્ષણેન સંધિ વિધાનમિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:—વઢી શું આજ દર્શનને વિષે વેધ માત્ર ધારણ કરીને રહેલા એવા લિંગધારીન પોતાના પ્રરુપણ કરેલા એવા કુમાર્મને જૈનમાર્ગપણે કહેતા એટલે આ અમો કહીએ ઢીએ એજ જૈનમાર્ગ છે એમ કહીને જોડા લોકને જમાવે છે, મોહ પમાડે છે એટલો અર્થ. એ લિંગધારીનું આટલું બધું કહેવું તેણે કરીને સન્માર્ગ પ્રત્યે એમનું અતિરોજ શત્રુષણું છે તેને પ્રગટ કરી આપ્યું આ કાવ્યમાં સેતિ એ જગાએ સ્. શબ્દથી વિસર્જનીયનો લોપ કરે સતે સંધિનો નિષેધ છે તો પણ તત્ શબ્દનો જે સંધિ કર્યો તે પાદપૂરણે સંધિ એ સૂત્રમાં

विशेष लक्षण कथं ते तेणे करीने संधि कर्यो ए प्रकारे आ काव्यनो
अर्थ थयो. ॥ १६ ॥

टीकाः—अत इत्यंतरापदं द्वयोरप्यनयोर्वृत्तयोः संबंधयोज-
नार्थं तच्चाग्रिमवृत्तस्यादौ योद्ध्यते ॥ इदानीं तेषां वचनमात्रमपि
विवेकिनः श्रोतुं न युज्यत इत्याह ॥

अर्थः—अतः ए प्रकारनुं पद बे काव्यनी वच्चे मूक्युं ते ते
बे काव्यनो संबंध परस्पर जोरवाने अर्थे ते तेने आगळुं काव्य
कहेतां पहेलां जोमीशुं. हवे ते लिंगधारीनुनुं वचन मात्र पण विवे-
कीने सांजळवुं योग्य नथी एम कहे ते. एज कारण माटे ए
लिंगधारीओ साचा मार्गथी अतिज्ञेज विपरीत चाले ते ए हेतु माटे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुर्जेदस्फुरदुग्रकुग्रहतमः स्तोमास्तधीचक्षुषां ।
सिंहांतद्विषतां निरंतरमहामोहादहंमानिनां ॥
नष्टानां स्वयमन्यनाशनकृते बध्नोद्यमानां सदा
मिथ्याचारवतां वचांसि कुरुते कर्णे सकर्णः कथं ॥१७॥

टीकाः—यत एवनामैते जिनपथं प्रति दुष्टा अतोऽस्मादेतोः
॥ किमित्याह ॥ तेषां वचांसि कुपथप्रतिपादकानि वचनानि
कुरुते विधत्ते कर्णे स्वश्रवणे सकर्णः सश्रोतः अथच सहृदयः कथं
केन प्रकारेण न कथंचिदित्यर्थः ॥

અર્થઃ—જે હેતુ માટે એ લિંગધારીનું નિશ્ચે જિનમાર્ગ પ્રત્યે દુષ્ટ
હે એ હેતુ માટે શું કરવું તે કહે છે. જે તે લિંગધારીનાં ઇન્દ્રિયોને
પ્રતિપાદન કરનારાં વચન પોતાને કાને સાંજીએ છે તે પુરુષ કાનવા-
લો કેમ કહેવાય? વહી હૃદય સહિત પણ કીચે પ્રકારે કહેવાય? કેમ
જે જે હૈયાનો શૂન્ય હોય તેને હૃદય સહિત કેમ કહીએ? કોઈ પ્રકારે
ન કહીએ એટલો અર્થઃ ॥

ટીકાઃ—નહિ સકર્ણસ્ય કર્ણકટૂનિસ્પૃષ્ટપરમર્માણિ વચ-
નાનિ સ્વપ્નાનાં શ્રોતું યુક્તાનિ ॥ કિંતુ કર્ણયોરેતદેવ ફલં યત્ પીયૂ-
ષવર્ષુકા અપહસિતમુક્તાઃ સતાં સૂક્તયઃ શ્રૂયંતે ॥ અથ ચ સક-
ર્ણસ્ય પ્રેક્ષાવતઃ કુપથવર્તિનાં જાપિતાનિ કર્ણે કર્તુ ન યુજ્યંતે ॥
તત્ત્વવર્ણસ્ય સાધૂનામપિ મિથ્યાત્વનિબંધનત્વેનાજિધાનાત્ ॥

અર્થઃ—કર્ણ સહિત જે પુરુષ એટલે સારા પુરુષ તેમના
કાનને કરવાં લાગે ને પારકા મર્મસ્થાનને સ્પર્શ કરનારાં જે સ્વપ્ન
પુરુષોનાં વચન તે સાંજીએ ઘટિત નથી. ત્યારે શું સાંજીએ ઘટિત
હે તો કાનનું એજ ફલ છે જે અમૃતને વરસતાં ને મોતિને ઝપહાસ
કરતાં એવા સત્ પુરુષનાં સારાં વચન તેજ સાંજીએ યુક્ત છે. હવે
કાન સહિત જે બુદ્ધિવાન પુરુષ તેને કુમાર્ગમાં રહેનાર પુરુષોનાં
વચન કાને સાંજીએ ઘટિત નથી. કેમ જે તે વચન સાધુ સાંજીએ
તો તેને પણ મિથ્યાત્વનું કારણ થાય એમ શાસ્ત્રમાં કહેલું છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

एवमुच्चय तेसिं मुवस्सयंमि तुक्खिससमागउं साहू ॥
तेसिं धम्मकहाए कुणइ विधायं सइवलंमि ॥

इदरा उण्ड कन्ने तस्सवणा मिद्धमेइ साहूवि ॥
अवल्लोकि मुजो सद्धो जीवाजीवाइअणजिणो ॥

टीकाः—कीदृशमित्याह ॥ दुर्जेदो निवरुत्वाद् दुरुद्धेदः स्फुरन्मनसि संततावस्थिततया जागरुक उग्रो दृढः कुग्रहश्चैत्य-वासादिप्रतिष्ठापनविषयो मिथ्याजिनिवेश स एवतमस्तोमः सत्पथदर्शनांतर्ह्ययकत्वादंधतमसपटलं तेन अस्तं ठन्नंधीः प्रेक्षा सैवसत्पथ प्रकाशकत्वाच्चक्षुर्लोचनं येषां ते तथा तेषां॥यथा तमस्तोमेन तिरोहितं चक्षुःपंथानं न पश्यति तथा तेषामपि धीः कुग्रहेण तिरस्कृतत्वान्नसन्मार्गं मृगयते ॥

अर्थः—ते लिंगधारीजं केवा ठे तो जेमना मनने विषे अ-तिशय गाढ रह्यो ठे माटे महा दुःखयी जेदाय एवो ने निरंतर रह्यो ठे माटे जागतो एवो जे महा आकरो कदाग्रह एटले चैत्य-वास आदिकनुं जे स्थापन करवुं तेने विषे जे मिथ्याजिनिवेश एटले मिथ्यात्व तेहिज अंधकारनो समूह केम जे साचा मार्गने जा-णवानुं अंतर्भ्यान करे ठे. ए हेतु माटे गाढ आंधळुं करनार अति-शय अंधकार तेना समूह जेवुं जे ए मिथ्यात्व तेणे करीने ढांक्युं ठे बुद्धिरूपी नेत्र तेजेमनुं एवा लिंगधारीजं ठे साचा मार्गने प्रकाश करनारी बुद्धि माटे बुद्धिरूपी नेत्र कहुं जेमः अंधकारवके ढंकायेल नेत्र ते मार्गने न देखे तेम ते लिंगधारीजनी बुद्धि कदाग्रहवके ति-रस्कार पामी ठे ए हेतु माटे साचा मार्गने खोळती नथी.

टीकाः—सिद्धांतछिषतां तद्विपर्यस्तार्थप्ररूपणया तदुद्धेद

प्रवृत्तत्वादागमवैरिणां निरंतरमहामोहात् व्यसनातिरेकाऽविवेकात् अहमिति निपातोऽस्मदर्थे ॥ ततश्च वयमेव श्रेष्ठा नास्मत्समः कश्चिदित्यात्मानं मन्यते॥ये ते अहंमानिनस्तेषां विवेकिनां हि गंजीरत्वेन महति गुणगणे सत्यप्यनुत्सेकात् ॥

अर्थः—बळी ते लिंगधारीउं केवा ठे तो सिद्धांतना द्वेषी एटखे सिद्धांतनो जे अर्थ तेथी विपरीत जे अर्थ तेनी प्ररुपणा करे ठे ए हेतु माटे सिद्धांतनो उद्भेद करवामां प्रवर्तेला ठे ए हेतु माटे सिद्धांतना वैरीरुप ठे. ते लिंगधारीउं निरंतर महा मोहथी एम जाणे ठे जे अमोज श्रेष्ठ ठीए अमारा जेवो बीजो कोइ नथी ए प्रकारे अविवेकथी पोताना आत्माने माने ठे केम जे विवेकीने तो गंजीरपणुं ठे माटे मोटा गुणनो समूह ठते पण गर्व नथी थतो ए हेतु माटे.

टीकाः—मूढानां तु तुष्टतया स्तोकेपितस्मिन् जगतो पितृणतयामननात्

॥ तदुक्तं ॥

जह उंडुरस्स एकेण विहिणादीवि वावणाह त्या ॥
तह असुणिय परमत्ता थेवेणविउत्तुणाहुंति ॥

अर्थः—ने मूढपुरुषने तो थोको गुण होय तोपण जगतने तृण समान माने ठे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथा स्वयमात्मना नष्टाः सुखलोखतयाऽनवरत-

मन्याय्ये पथि प्रवर्त्तमाना जनपुरतः स्वं संस्थापयि तुमशक्नुवन्तः
 क्व धर्मः क्व संप्रति व्रतिन इत्यादि नास्तिक्यं प्रतिपन्नास्तेषां
 अन्येषामात्मव्यतिरिक्तानां नाशनकृते नास्तितापादननिमित्तं
 वक्ष्येयमानां ॥ यदि ह्येतानप्यात्मना कथंचित्समी कुर्मस्त-
 दा सुंदरं जवत्यन्यथैते धार्मिकमन्याः परुषवाग्जिरस्मान् संत
 क्षिप्यन्ती त्याशयेन तन्नाशनाय विहितप्रयत्नानां ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीउं पोतेज पोतानी मेळें नष्ट ठे
 एटले सुखनी लालचे निरंतर अन्यायना मारगमां प्रवर्त्त्या ठे ते
 लोकनी आगळ पोतानुं सारुं स्थापन करवा असमर्थ ठे एटले
 पोताना मुनिपणानुं वर्त्तन देखाकी शकता नथी माटे एम बोले ठे
 जे आ काळमां जैनमुनि क्यांथी होय ने जैन धर्म पण क्यांथी
 होय इत्यादि नास्तिपणाने पामेळा ठे ते पोते नाश पान्या ठे ने
 बीजाने नाश करवाने अर्थे एटले नास्तिपणानुं प्रतिपादन करवाने
 कारणे बांध्यो ठे उद्यम ते जेमणे एवा ठे एटले आ उत्कृष्टा कहे-
 वाय ठे माटे जो एमने आपणा बराबर कोइ प्रकारे करीए तो सारु
 ने जो एम नहि करीए तो धर्मिष्टपणाने माननारा ए उत्कृष्टा सा-
 धु ते आपणने कठोर वाणीए करीने तिरस्कार करशे एवा आशये
 करीने तेमनो नाश करवामां उद्यमवन्त ठे एटले जे ते प्रकारे सुवि-
 हितने धर्म व्रष्ट कहेनारा ए लिंगधारीउं ठे ए जावः

टीकाः—सदा सर्वदा मिथ्याचारा मुक्तिपथविपरीताचारा
 मिथ्यात्वाविरतिप्रमादकवायडुष्टयोगवृक्षाः अथवा लोक

प्रलंजनहेतुक बाह्येन्द्रियसंयमपुरस्सरं विषयप्रणिहितमन
स्कत्वं ॥

अर्थः—बली ते निरंतर मिथ्याचारवाळा ठे एटखे मुक्ति
मार्गथी विपरीत ठे आचार ते जेमनो एवा ठे मिथ्यात्व १, अवि-
रति २, प्रमाद ३, कषाय ४ ए रुपी जे दुष्टयोग ते ठे लक्षण ते जे-
मनुं एवा ए लिंगधारीजं ठे अथवा लोकने ठगवा कारणे बाहेरथी
पोतानी इंद्रियोनो नियम कसाववा पूर्वक विषयमां मनने जोडी
राखनारा ठे.

टीकाः—यदाह ॥ बाह्येन्द्रियाणि संयम्य, य आस्ते मनसा-
स्मरन् ॥ इंद्रियार्थान् विमूढात्मा, मिथ्याचारः स उच्चते ॥ ततश्च
तद्वत्तां तद्र्युक्तानां दांजिकानां ह्यापातमधुरोपि वचनसंदर्भः
प्रलंजनगर्भत्वेन परिणामे नूयोऽनर्थसंज्ञारकारणत्वाद्दिषायते ॥

अर्थः—ते वात कही ठे जे जे पुरुष उपरथी इंद्रियोने
नियममां राखीने मनवने विषयने संज्ञारतो रहे ठे ते मूढ पुरुष
मिथ्याचारवाळो कहीए, ते हेतु माटे मिथ्याचारवाळा दंजि एवा ए
लोकनो जे तत्काळ मधुर जणातो एवो पण वचननो समूह ते परि-
णामे घणा अनर्थनुं कारण थाय ठे. केमजे तेमां ठानुं ठगवापणुं रणुं
ठे ए हेतु माटे तेमनुं वचन विषयेवुं ठे एटखे त्याग करवा योग्य ठे.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥

पीयूषधारामिव दांजिकाः प्राग् प्रलंजनीयां गिरमुज्जरंति ॥

પુનર્વિપાકેઽખિલદોષધાત્રી સૈવાતિશેતે વત કાલકૂટં ॥
 અતસ્તઙ્ગાષિતાનિ સુવિહિતૈઃ સુશ્રાવકૈશ્ચ ન શ્રોતવ્યાનોતિ
 તાત્પર્ય મિતિ વૃતાર્થઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે દંત્રી પુરુષ જે તે પ્ર-
 થમ તો અમૃતની ધારા જેવી સર્વને લોભાવનારી એવી વાણી બોલે
 છે પછી પરિણામે તેજ વાણી સમસ્ત દોષની કરનારી થાય છે માટે
 કાલકૂટ જેર કરતાં પણ દંત્રી પુરુષની વાણી અતિ અધિક છે માટે
 તે દંત્રી પુરુષનાં વચન સુવિહિતને તથા સારા શ્રાવકને ન સાંજ્ઞ-
 લવાં એજ તાત્પર્ય છે; એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨૭ ॥

ટીકાઃ—અધુના વિતથાદિરુપધર્મદેશિનામપિ તેષાં કુપથ-
 સ્ય તથાવિધમુગ્ધજનોપાદેયતાં સવિષાદં પ્રતિપાદ્યન્નાહ ॥

અર્થ—હવે તે મિથ્યાદિરુપ ધર્મને ઉપદેશ કરતા એવા
 પણ તે લિંગધારીનનો કુમાર્ગ તે પ્રકારના ઝોલા લોકને ગ્રહણ
 કરવામાં આવ્યો છે તેને વિશ્વવાદ સહિત પ્રતિપાદન કરતા સતા
 પટલે એ વાત ઘણી લેલ જરેલી છે એમ પ્રતિપાદન કરતા સતા
 ગ્રંથકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यत् किञ्चिद्व्रित्तं यदप्यनुचितं यद्धोकलोकोत्तरो ।
 तीर्णं यद्भव हेतुरेव जविनां यच्छास्त्रबाधाकरं ॥
 तत्तद्धर्म इति ब्रुवंति कुधियो मूढास्तदर्हन्मत ।
 भ्रांत्या लांति च हा डुरंतदशमाश्चर्यस्य विस्फूर्जितम् ॥२७॥

टीकाः—तत्तद्वितीप्सायां सर्वसंग्रहमाह ॥ धर्म सा-
 धनमनुष्ठानमिह धर्मस्ततश्चधर्म इति सुकृतमिदमित्येवंरूप-
 तया ब्रुवंति वदन्ति कुधीयो दुर्मेधसो नाम जैनाः ॥ यत्किञ्चित्माह ॥
 यत्किञ्चिद्व्रित्तं सामान्यतौ निर्दिष्टविशेष तोऽनिर्दिष्टनाम
 कं वितथमस्तीकं श्रेणिकराजरजोहरणवन्दनादि न हेतदागमे-
 क्वचिद्विखितमस्ति येन सत्यं स्यात् परं लिंगिनः स्वबन्धता ॥
 पादनायै तदपि धर्म इति ज्ञाप्यते ॥

अर्थः—कहीशुं ए सर्वे वातो नो संग्रह थाय ठे ते कहे ठे
 जे दुष्ट बुद्धिउवाळा केवळ नाम मात्रथी जैनी कहेवाता एवा ए
 लिंगधारीन जे ते आगळ कहीशुं ए सर्वेने आतो धर्म ठे एप्रकारे
 बोले ठे. तत् शब्दनुं बेवार उच्चारण करवुं तेथी आगळ कहे ठे जे
 आ जगाए धर्म साधन करवानुं जे अनुष्ठान तेने धर्म कहीए
 एटले धर्मरूपपणे स्थापन करे ठे. ते शुं स्थापन करे ठे? तो जे कांइ
 स्थापन करे ठे ते कहीए ठीए. जे कांइ सामान्यथी देखामयुं होय
 ने विशेषथकी नाम न देखामयुं होय एवी जगाए जुहुं बोले ठे,

जे श्रेणिकराजाए रजोहरण देखीने वंदनादिक कयुं. पण एम विचारता नथी जे ए वात आगमने विषे कोइ जगाए लखी नथी, जे तेणे करीने ए वात साची थाय. परंतु ए लिंगधारीउ पोतानुं वंदन-पणुं प्रतिपादन करवाने तेने पण धर्म ठे ए प्रकारे बोले ठे.

टीका:—यदाह ॥ श्री श्रेणिक क्लृतिपतिः क्लृप्त सारमेय-
लांगूल मूलनिहितं यतिवद्वंदे ॥ जकत्या रजोहरणमित्यनृतं
वदंति ही लिंगिनो वृषतया कुधीयः प्रलब्धुं ॥

अर्थ:—ते कछुं ठे जे दुष्ट बुद्धिवाळा लिंगधारीउं जोळा
सोकने ठेतरवा सारु आ प्रकारे जुठुं बोले ठे जे श्री श्रेणिकराजा जे
ते जेम कोइ पुरुषे कूतरानुं पूंठकुं बगलमां धायुं होय तेम रजोहरण
मात्र ग्रहण करनारने जक्तिए करीने साधुनी पेठेज वंदन कयुं माटे
ए प्रकारे हे श्रावक लोको तमारो धर्म ठे एटले तमारो पण एज प्र-
कारे वंदन करवुं ए प्रकारनो धर्म कही देखामे ठे.

टीका:—तथा यदपि अपि समुच्चये यच्चानुचितमयोग्यं ॥
पित्राद्युद्देशेन यात्राकरणादि धर्मनिमित्तं हि कृत्यजातं जिनमं-
दिरे कर्तुमुचितं नान्यत् ॥ पित्राद्युद्देशेन तु यात्रादि तत्र विधीय-
मानं गुणबहुमानविकलकेवलस्नेहनिबंधनत्वात्तद्धर्मः ॥ परं
तदपि लिंगिनो धर्मोयमित्यभिधाय स्वोपयोगाय विधापयंति ॥

अर्थ:—यदपि ए जगाए अपि शब्द समुच्चय अर्थने विषे

હે. વઢી એ લિંગધારીઝ જે અયોગ્ય વસ્તુ હે તેને પણ ધર્મ રૂપે સ્થાપન કરે હે તે કહે હે. પિતા આદિકને ઉદેશીને યાત્રા કરવી એટલે આ ચૈત્યમાં તમારા બાપ દાદાએ યાત્રા પૂજાશ્યાદિક કર્યા હે માટે તમારે પણ એ સર્વે કરવાં જોડે, શ્યાદિ ઉદ્દેશ કરોને જે યાત્રાદિક કરાવવું તેને ધર્મરૂપે કહી દેલાં હે ને જિન મંદિરને વિષે જે જે કામકાજ હે તે ધર્મ નિમિત્તે કરવું ઘટિત હે પણ બીજી રીતે નથી તે પિતા આદિકનો ઉદ્દેશ કરી પઠી ત્યાં યાત્રાદિકનું જે કરવું તેને ગુણનું જે બહુમાન તેથી રહિતપણું હે કેવળ પિતા આદિકના સ્નેહનું કારણ હે, માટે તેમાં ધર્મ નથી પરંતુ તે લિંગધારીઝ આ ધર્મ હે એ પ્રકારે પોતાની મતલબ સિદ્ધ કરવા સારુ સ્થાપન કરી દેલાં હે.

ટીકા:—યદાહ ॥

યાત્રાઃ પ્રતીત્ય પિતરૌ જ્ઞવતાઽત્રચૈસ્યે
યદ્યાત્ર માસિ વિહિતા ધ્વનિનામુના તત્ ॥
કાર્યાસ્ત્વયાપિ ચ તથેતિ કથં ગૃહસ્થૈ
ધર્મોઽયમિત્યનુચિતં રચયંતિ ધૂર્ત્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત કહી હે જે લિંગધારીઝ ગૃહસ્થોને ધર્મોપદેશ સમજાવે હે જે આ ચૈત્યમાં તમારા મા બાપને ઉદેશીને યાત્રા કરવી એટલે તમારે આ ચૈત્યમાં અસલથી તમારા શ્રદ્ધો કરતા આવ્યા હે માટે તમારે યાત્રા આદિ કરવું એ તમારો ધર્મજ હે. અથવા આ માસને વિષે આ ગૃહસ્થે આ જગાએ જેમ યાત્રાદિક કર્યું હે તેમ ગૃહસ્થોએ કરવું એ ધર્મ હે શ્યાદિ અઘટતી વાતની એ ધૂતારા લિંગધારીઝ રચના કરે હે.

टीकाः—तथा यल्लोको जैनमार्गवहिर्भूतः शिष्टजनः
लोकोत्तरं जिनः प्रवचनं तान्यामुत्तीर्णं बाह्यं सूतक गृहजिह्वा
ग्रहणादि एतद्धि लोकलोकोत्तरयो विरुद्धत्वात् धर्मस्ते तु गा-
ह्यादिहेतुनैतदपि धर्म इत्यभिदधति ॥

अर्थः—वळी जे लोक कहेतां जैन मार्गशी रहित एवा सारा
लोक तथा लोकोत्तर कहेतां जिनराजनुं प्रवचन ते बेथी जे रहित
एटले जे लोकने लोकोत्तरशी विरुद्ध ते शुं तो सूतकीना घरनी
जिह्वादिकनुं ग्रहण करवुं इत्यादि ए वात निश्चे लोकने लोकोत्तर
ए बेने विचे विरुद्ध ठे ए हेतु माटे धर्म नथी. तोपण लिंगधारीउं
लोकादि कारणे, करीने एने पण धर्मरुपे स्थापन करी देखाने ठे.

टीकाः—यदाह ॥

जिह्वा सूतकमंदिरे जगवतां पूजा मखिन्या स्त्रिया ॥

होनानां परमेष्टि संस्तवविधेर्यच्छिद्वणंदोक्षणं ॥

जैनैर्द्वप्रतिमाविधापनमहो तल्लोक लोकोत्तर ॥

व्यावृत्ते रथ हेतु मध्यधिगणाः श्रेयस्तया चक्षते ॥

अर्थः—ते वात कही ठे जे सूतकीने घेर जिह्वा करवी
तथा मखीन स्त्री जगवंतनी पूजा करे, तथा हीण जातिवाळाने
परमेष्टि जगवंतना स्तोत्रमंत्रने विधि शिखववो, तथा तेमने दोक्षा
आपवी, तथा तेमनी पासे जिनैर्द्वनो प्रतिमानुं विधिविधान स्था-
पनादिकनुं कराववुं. ए प्रकारे ए बुद्धिहीण लिंगधारीउं लोक लो-
कोत्तर थकी ए सर्व विरुद्ध ठे तेने पण धर्मनुं कारण ठे ए प्रकारे

કહે છે એટલે શ્રી અમારી કહેલી સર્વે વાત કહ્યાણ કરી છે, ધર્મ-
રૂપ છે એમ બોલે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:- તથા યદ્ભવહેતુરેવ સંસારકારણમેવ જીવિનાં દેહિ-
નાં જિનમંદિરે જલક્રીમાદિ ॥ એતદ્દિમદનોદીપનત્વાત્ ક્રીમા-
માત્રત્વેનાતાત્વિકત્વાચ્ચ સંસારવર્દ્ધનમેવ પરમેતદપિ લિં-
ગિનો ધર્મઠગ્નના સ્વાવલોકનકુતુહલેન કારયંતિ ॥

અર્થ:-વઢી એ લિંગધારીઓ જે દેહધારીઓને સંસારનું કા-
રણજ છે તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપે છે તે કહે છે. જે જગવતના મંદિ-
રને વિષે જે જલક્રીમાદિકનું કરાવવું તે નિશ્ચે કામનું ઉદ્દીપન ક-
રનાર છે એ હેતુ માટે, ને ક્રીમા માત્રપણું છે એ હેતુ માટે તાત્વિક
નથી એટલે કરવા યોગ્ય નથી, માટે સંસાર વધારવાનું કારણ છે પ-
રંતુ લિંગધારીઓ તેને પણ ધર્મનું મિષ લક્ષ્ને પોતાને જોવાનું જે
કૌતુક તે સારુ કરાવે છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

શ્રૃંગૈઃ પ્રસૂનસમયે જલકેલિ લીલા ॥

માંદોલનં જગવદોકસિ દેવતાનાં ॥

ધર્મ તલાલ્લગુરુસમનદ્યહાસં

નિર્માપયંત્યહહ સંસૃતિહેતુમજ્ઞાઃ ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે કે એ અજ્ઞાન લિંગધારીઓ ધર્મના
મિષથી વસંત ઋતુમાં પીચકારીઓવેળે જલક્રીમા કરાવે છે. વઢી
જગવંતના મંદિરને વિષે દેવતાના દિંદોલા બંધાવે છે વઢી જેમા ઘણો

હાસ્યવિનોદ રહ્યો છે એવું જે માંનીયાવને રમવું તેને કરાવે છે એ સર્વે સંસારનાં કારણ છે તેને ધર્મરૂપે સ્થાપે છે એ મોટી સ્વેદ નરેલી વીત છે.

ટીકા:--તથા યત્ શાસ્ત્રવાધાકરં સિદ્ધાંતવિરોધાધાયકમૌદેશિક જોજનાદિ ॥ યથાચૌદેશિકાદીનાં શાસ્ત્રવાધિતત્ત્વં તથા પ્રાગેવોપપાદિતં ॥ અથવા આષાઢચતુર્માસિકાત્પંચાશત્તમદિન પ્રતિપાદિતસ્ય પર્યુષણપર્વણઃ શ્રાવણાદ્યાધિક્યવતિવર્ષેઽશીતિ સમેઽહિ વિધાનં ॥

અર્થ:--વળી શાસ્ત્રવાધક એટલે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જે આધાકર્માદિક જોજનાદિ તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરે છે જે રીતે આધાકર્માદિકને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધપણું છે તે રીતે પ્રથમ પ્રતિપાદન કર્યું છે. અથવા આષાઢ ચોમાસાથી આરંજીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણ પર્વ શાસ્ત્રને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે તે પર્વ જ્યારે શ્રાવણાદિ અધિક માસ જે વરસમાં આવે છે તારે એંશી દિવસનું એ પર્વ કરે છે.

ટીકા:--યદુક્તં ॥

વૃદ્ધૌ લોકદિશા નજસ્યનજસોઃ સત્યાં શ્રુતોક્તંદિનં
પંચાશં પરિહત્ય હી શુચિજ્ઞવાત્પશ્ચાન્નચતુર્માસિકાત્ ॥
તત્રાશીતિતમે કથં વિદધતે મૂઢા મહં વાર્ષિકં
કુમાહાદિ ગણય્ય જૈનવચસો વાધાં મુનિવ્યંસકા ॥

અર્થ:--તે વાત કહી છે જે જ્યારે લોક રીતીએ શ્રાવણ જાદ-શ્ચી અધિક માસ આવે છે ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલું જે આષાઢ ચોમા-

સાથી આરજીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણ પર્વ એટલે વાર્ષિક પર્વ છે તેને એ મૂઢ પુરુષો (લિંગધારીઝ) એંશી દિવસનું કેમ કરે છે? પોતાના કદાગ્રિહથી જૈન વચનને બાધ આવે છે તેને ન ગણીને કરે છે માટે એ પ્રકારે એ પુરુષો મુનિ મધ્યે ધૂતારા છે.

ટીકા:---નનુ બ્રુવંતુ તે સ્વમતિકલ્પિતં માર્ગં તથાપિ વિત-
થાદિસ્વભાવત્વાત્તં ન કોપિ ગ્રહિષ્યતિ તથા ચોક્તોપ્યનુક્તકલ્પો
લોકોપાદાના જ્ઞાવેન પ્રસરાજ્ઞાવાદિત્યત આહ ॥મૂઢા અજ્ઞાનિનઃ
તત્ર ધર્મવ્યાજેન લિંગિપ્રરુપિતં મતં અર્હન્મતત્રાંત્યા જૈનમાર્ગોઽ-
યમિતિ મિથ્યાજ્ઞાનેન લાંતિ ઉપાદશતે ॥ અયમર્થઃ ॥ યથોક્તય-
ગતચાકચક્યાદિ સદૃશ ધર્મોપલંજાત્ પરસ્પરવ્યાવર્ત્તક દેશજા-
ત્યાદિજેદધર્માનુપલંજાચ્છરજતેઽપિ શુક્તિકાયાંરજતમેતદિતિ
ધિયા ત્રાંતાઃ પ્રવર્ત્તતે ॥

અર્થ:---આશંકા કરીને કહે છે જે તે લિંગધારીઓ પોતાની
બુદ્ધિ કલ્પિત મારગને એ પ્રકારે બોલો તો પણ એ વાણી સ્વજ્ઞાવથી
જે અસત્યાદિ દોષ સહિત છે માટે તેને કોઈ પણ નહિ ગ્રહણ કરે.
ત્યારે એ વાણી કહી તે ન કહ્યા જેવી કેમજે લોકે તે વાણીનું ગ્રહણ
મેં કર્યું તેણે કરીને તેનો પસાર નહિ થાય એ હેતુ માટે એ પ્રકારની
આશંકાનો ઉત્તર જે મૂઢ અજ્ઞાની લોકો જે તે ધર્મનો મિષ ગ્રહણ
કરીને લિંગધારીઓએ પ્રરુપણ કર્યો જે મત તેને અરિહંતના મતની
ત્રાંતિવળે એટલે આજ જૈન માર્ગ છે એ પ્રકારે મિથ્યા જ્ઞાને કરીને એ
લિંગધારીઓના મતને ગ્રહણ કરે છે તેમાં આ પ્રગટ અર્થ છે જે
જેમ રૂપાને વિષે તથા ઢીપને વિષે ચકચકાટ આદિક સરસો ધર્મ

રહ્યો છે એટલે એ બે ધોલાસથી તથા ઉજ્જવલપણથી સરસાં જણાય છે એ હેતુ માટે તથા પરસ્પરની નિવૃત્તિ કરે એ પ્રકારનો કોઈ જાતિ આદિકનો જોડ ધર્મ પણ જણાતો નથી એટલે વિજાતિ ધર્મવચ્ચે વસ્તુ જુદી જણાય છે તે તો રૂપાને વિષે તથા ઢીપને વિષે ધોલાશ આદિક સદૃશ દેખાય છે તેથી ત્રાંતિ પામેલા પુરુષને ઢીપ દેખીને આ તો રૂપું છે એ પ્રકારની બુદ્ધિવચ્ચે ત્રાંતિ કરીને પ્રવૃત્તિ છે તેમ જે લિંગધારીઓએ પોતાની મતિએ કદ્યેલા મારગને વિષે મૂઢ પુરુષોને આ તો જૈન મારગ છે એવી ત્રાંતિ થાય છે.

ટીકા:---તથેહાપિ સન્માર્ગા સન્માર્ગગતજિનદેવતાન્યુપ ગમવાહ્યાવેષાદિસમાનધર્માઽવગમાદન્યોન્યવ્યવહેદકવિધ્યવિધિ પ્રવૃત્યાદિવિશેષધર્માનવગમાઞ્ચ વિતથત્વાદિના વસ્તુતોઽનર્હન્મતેપિ પ્રકૃતમાર્ગેઽર્હન્મતમેતદિતિબુદ્ધ્યા મૂઢાઃ પ્રવર્ત્તત્ત્વમિતિ ॥ ન કેવલમેતત્કુમાર્ગ વદન્તિ ॥ મૂઢાસ્તુ તં ગૃહંત્યપીતિ ચ શબ્દાર્થઃ ॥ હો ઇતિ વિષાદે

અર્થ:---વઢી સન્માર્ગને વિષે તથા અસન્માર્ગને વિષે જિન દેવતાનો અંગિકાર રહ્યો છે તે બેને વિષે બાહ્યથી વેષાદિ સમાન ધર્મ રહ્યો છે તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી, માટે એમ કહે છે જે આજ જૈન માર્ગ છે ને વઢી વિધિ માર્ગને વિષે તથા અવિધિ માર્ગને વિષે પ્રવૃત્તિ આદિક જે પરસ્પર જોડ જણાવનારો વિશેષ ધર્મ તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી માટે એમ કહે છે જે આજ જૈન માર્ગ છે વસ્તુતાએ તો એમાં અસત્યપણું આદિક દોષ રહ્યા છે માટે એ અરિહંતનો માર્ગજ નથી પણ હાલ લોકની પ્રવૃત્તિ માર્ગને વિષે

आज अरिहंतनो मारग ठे ए प्रकारनी बुझिए मूढ पुरुषोनी प्रवृत्ति
थाय ठे, पण विधिमारगना जाण पुरुषोनी प्रवृत्ति थती नथी केमजे
ते जाण पुरुषो तो सन्मार्गने विषे अंगिकार करेला जे जिन देवता
तेनुंज ग्रहण करे ठे ने विधि मारगने विषे प्रवृत्तिरूप जे विशेष धर्म
तेवने जैन मतने ओळखीने तेने विषे प्रवर्त्ते ठे. वळी आ जगाए च
शब्द ठे तेनो आ प्रकारे अर्थ ठे जे वळी लोक प्रवाहे आ जैनमत
ठे एम जाणीने पमेला मुढ पुरुषो आ कुमार्ग ठे एम केवळ कही
शकताज नथी, एटलुंज नहि किंतु एटले त्पारे शुं करे ठे? तो
ग्रहण पण करे ठे. एटले पोते मानेलुं मुकता पण नथी अहो आ
तो मोटी खेद जरेखी वात ठे एम हो शब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—दुरंतदशमाश्चर्यस्य दुःखावसानांत्याश्चर्यस्य
विस्फूर्जितं विजृंजितमेतदिति ॥ कथमन्यथा कुपथ-
स्याप्येतस्य बहुमुग्धजनोपादेयतास्यादतः कष्टमेतद्यदयाप्ययं
कुमार्गोऽस्खलितप्रसरोनुवत इति वृत्तार्थः ॥ १८ ॥

अर्थः—दुःख एज ठे अंतरेक जेतुं एवुं आ पूर्वे सर्व कहुं
ते दशमा आश्चर्यनुं प्रगटपणुं ठे एटले दशमा आश्चर्यनो महिमा
ठे ने जो एम न होत तो ए कुमार्गनुं घणा लोक केम ग्रहण
करत. एहेतु माटे ए मोटी कष्टकारी वात थइ ठे जे हजु सुधी पण ए
कुमार्ग एवो चाले ठे जे जेनो पसार खलना पामतो ज नथी. एक
बीजा पठवामे चाल्यो आवे ठे ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. १८

टीकाः—सांप्रतं मुग्धजनान् प्रति स्वमतं मोक्षयतयादि-

शतःसत्पथगामिनश्च धार्मिकान् स्ववचनानुरोधित्वेनाज्ञतया श्रवजान्
नस्यकस्यचिद्यथा ठंदाचार्यग्रामण्योऽप्रस्तुत प्रशंसया स्वरूपमाह ॥

अर्थः-----हवे आ काळमां ज़ोळा लोक प्रत्ये पोतानो मत्त
मोक्ष मारगपणे उपदेश करतो ने पोतानी इच्छाए जेम फावे तेम
चाखतो ने लोकमां मोटो थइ फरतो कोइक आचार्य ते पोते अ-
ज्ञानी ठे माटे पोताना वचनने अनुसारे न चाखतां ने सारा मारगे
चाखता एवा धर्मिष्ठ लोकोनी अवज्ञा करे ठे एटले तमे मास कह्या
प्रमाणे चाखो अज्ञानीनी पेठे शुं चाखो ठो एम अपमान करे ठे
तेनुं स्वरूप अप्रस्तुत प्रशंसा नामे अलंकारे करीने कहे ठे. ते अ-
लंकारनुं स्वरूप पण ए प्रकारनुं ठे जे जे वात चाखती होय ते न
कहे ने ते वातने अनुसरतुं दृष्टांत कहीने तेनो उपनय चाखती वात
संघाथे मेळवे. जेम सर्वे ब्राह्मणोनुं टोळुं वेतुं ठे ते मध्ये एक संतो-
षी ब्राह्मण एक यजमाननी याचना करे ठे ते जेटलुं आपे ते लइने
संतोष पामीने कोइ मोटा राजा साहुकार आदिकनी कंइपण याचना क-
रतो नथी. तथा ते कोइ पराणे आपे तो पण लेतो नथी तेने देखीने
कोइक कवि बोढ्यो जे सर्वे पक्षी मध्ये एक चातक पक्षीने धन्य ठे
जे एक इंद्र विना एटले मेघ विना बीजानी याचना करतो नथी.
तेमज आ काव्यमां अजाणपणे दैव इच्छाए साचे मारगे चाखता
आंधळाने जन्माराथी आंधळो परदेशी कोइ पुरुष हसे ठे जे रे
मूर्खो! मारा कह्या परमाणे चाखो इत्यादि आगळ टीकाकार कहेसे
एवा जाव गर्जितनुं ग्रंथकार काव्य कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

कष्टं नष्टदिशां नृणां यददृशां जात्यंधवैदेशिकः
कांतारे प्रदिशत्यज्ञीप्सितपुराध्वानं किलोत्कंधरः ॥
एतत्कष्टतरं तु सोपि सुदृशः सन्मार्गगांस्तद्विद
स्तद्वाक्याननुवर्तिनो हसति यत्सावज्ञमज्ञानिव ॥१९॥

टीकाः—कष्टं दुःखमेतन्न श्वेतसि वर्त्तते यत्किमित्याह ॥ य-
दिति वाक्योपक्षेपे ॥ यत्नृणामदृशां जात्यं धवैदेशिकः कांतारेऽ-
ज्ञीप्सितपुराध्वानं प्रदिशतीति संबंधः ॥ तत्र नृणां पुंसां
नष्टदिशां अलोचनत्वात्कांतारपातेन दिग्मूढत्वाच्च प्रचष्टप्राची
प्रतीच्यादिककुब्दिग्ज्ञागपरिच्छेदानां ॥ अदृशां काचकामलादि-
ना दृग्विकलानां न तु जन्मांधानां ॥ जात्यंधो जन्माजिव्या-
प्त्या लोचनरहितः ॥

अर्थः—जे आ तो हमारा चित्तने विषे मोडुं दुःख वरते ठे,
ते भुं तो ते कहे ठे जे यत् ए शब्दनो अर्थ वाक्यने आक्षेप कर-
नारो ठे, माटे जे दृष्टि रहित एटले आंधळा पुरुषोने जन्माराथोज
अंध थएलो परदेशी पुरुष अटवीने विषे इच्छित नगरनो मारग दे-
खाके ठे एम संबंध ठे. तेमां आंधळा पुरुष केवा ठे तो नेत्र नथो
माटे महा अटवीमां पणवुं तेणे करीने दिग्मूढ थयेला एटले पुर्व
दिशा तथा पश्चिम दिशा इत्यादि दिशाना विज्ञानुं जे जाणवुं तेथो
चष्ट थयेला, काच कामलादिक कारणथी दृष्टिगोचर थयेला पण
जन्माराणा आंधळा नहि.

टीका:-ननु सोपि तद्देशजात इतरेभ्यः श्रवणादिना विज्ञाय कथंचिदिष्टपुरपथं देक्ष्यतीति तत्रोक्तं वैदेशिक इति ॥ विदेशे योजनशतव्यवहिते देशान्तरे जातो वार्द्धितश्चेति वैदेशिकः ॥ स हि तद्देश स्वरूपमात्रं स्याप्यनजिज्ञ त्वात्कथं प्रकृतमार्गं जानीयादपि ॥ ततः कर्मधारयः ॥

अर्थः-आशंका करे ठे जे जन्मारानो आंधळो पण तेज देशनो होय तो बीजा लोकथो सांजळवुं इत्यादिके करीने जाणीने कोइ प्रकारे इच्छित नगरनो मारग देखारुशे तो त्यां विशेषण कथुं ठे जे ए परदेशी ठ एटले सो योजन वचमां मूकीने देशान्तरमां उत्पन्न थयो ठे ने वृद्धि पाम्यो ठे माटे ते आ देशना स्वरूप मात्रनो पण जाण नथी तो इच्छित नगरना मार्गने शीरीते जाणी शके ?

टीका:-कांतारे जनसंचारशून्ये दुर्गवर्त्मनि लोकसंचार मार्गे हि कदाचित् मार्गत्रांतानां पांथोपि संचरिष्णुः सुपथानं दर्शयेत् ॥ प्रकरणेण अयमेवास्य पुरस्य पंथानान्य इत्यवधारण पूर्व ननु संजावनामात्रेण दिशति प्रतिपादयति अज्ञोपि सत्पुराध्वानं जिगमिषत नगरमार्गं किलेति वार्त्तायां उत्कंधरः उद्ग्रीवः कंधरामुन्नमय्य जुजदं रुमुत्किप्य कथयति ननु वचनमात्रेण ॥ किलमार्गोपदेष्टा तदजिज्ञो मार्गानुयोक्ता तु तदवनिज्ञो न वतीति लोकस्थितिः अत्र उपदेष्टा जात्यंधत्वादिना सर्वथा प्रस्तुतपथं न जानाति अनुयोक्तास्त्वदृशोपि तद्देश्यत्वपूर्वानुभूतानुसंधान वत्वादिना तदनिमुखा इव लक्ष्यंते अतस्तदुपदिष्टपंथाः कथमि-

ષ્ટપુરગામુકઃ સ્યાદથ ચ સતમુપદિશતીતિ કષ્ટમેતત્ ॥ તુ પુનર્યે
શ્વંવદ્યમાણં પુનઃકષ્ટતરં પૂર્વસ્માદપિ કષ્ટાન્મહત્કષ્ટં યત્કિ-
મિત્યાહ ॥

અર્થઃ—સૂના માર્ગમાં કેમકે ચાલુ માર્ગમાં તો કોઈ વટે-
માર્ગ પળ વચ્ચે રસ્તો બતાવી દીધે ત્યાં પળ સંજાવના માત્ર કરે
નહિ પળ નિર્ધારણ પૂર્વકે શ્ચિત નગરનો માર્ગ તેવતાવે છે. શી રીતે
તે કહે છે કે બાંધો ઝંચી કરીને, હાં લોક રીતિ એવી છે કે માર્ગનો
ઉપદેશક જાણ હોય અને માર્ગમાં ચાલનાર ઘણે જાણે અજાણ
હોય છે, પળ હાં તો ઉપદેશક તદન જન્માંધ છે અને ચાલનારા
જનો જો કે આંધળા છે તો પળ તે દેશના જન્મેલા અને પૂર્વે જરા
જોમિયા હોવાથી માર્ગને અગ્નિમુખ પક્ષે દેખાય છે માટે એવા જ-
ન્માંધનો બતાવેલો માર્ગ શી રીતે શ્ચ નગર પ્રત્યે પહોંચે. ઢતાં તે
માર્ગ બતાવે છે એ એક કષ્ટ છે, પળ આવળી તેના કરતાં પળ વધતું
કષ્ટ છે તે કહે છે.

ટીકાઃ—સોપિ પ્રાગુક્તો માર્ગદેષ્ટા સુદૃશો નિર્મલનયમાન
ત એવ સમાર્ગગાન્ શ્ચનગર સુગમપથ પ્રસ્થિતાન્ તદ્વિદઃ સ-
મ્યક્ સન્માર્ગજ્ઞાન્ યત્ હસંતિ સ્મયતે સાવજ્ઞમિતિ ક્રિયાવિશે-
ષણં સાવહેલં ॥ અજ્ઞાનિવ માર્ગાનજ્ઞાનિવ યથા માર્ગાનજ્ઞા
માર્ગ મુપદિશતંઃ ઉપહસ્યંતે લોકેન ॥ તથૈ તેપિ યથા કિમેતે બા-
લિશાવાયસા શ્વા જન્માનુજ્ઞાતસ્વદેશા માર્ગા માર્ગસ્વરૂપં વિદંતિ ॥

અર્થઃ—તે શું કહે છે તે વાત કહી દેલાં છે જે તે પૂર્વે

कह्यो एवो पण मारगनो देखारुनार जे ते एटले जन्मारानो अंध पुरुष जे ते इच्छित नगर प्रत्ये सुगम मारगवळे चाखनार जे निर्मळ नेत्रवाळा पुरुषो तेने हसे ठे. अवगणना पूर्वक हसे ठे ए क्रिया विशेषण जाणवुं एटले लोक जे ते मारगनो अजाण ने वळी मारगनो उपदेश करनार तेमने जेम हसे ठे तेम ए पण साचे मारगे चाखनारने पण हसे ठे जेम अहो आतो मूर्ख होय ने शुं जन्माराथी आरंज्जीने पोतानो देश पण जेमणे ठोरुयो नथी ते पुरुषो मारग अमारगना स्वरुपने शुं जाणे !

टीकाः—अहमेव शैशवाद वेक्षितनिखिलजनपदो विदित सकलग्रामनगरसमाचारः सर्वं वेदिमतिकुत एवं सतानुपहसतीत्यत आह ॥ तद्वाक्यान नुवर्त्तिनो जात्यंधवचनाननुरोधिन इति हेतुगर्ज विशेषणं ॥ ते हीष्टपुरस्य सम्यग्पंथानं जानं तस्तद्वाक्यं यमहं कथयामि स तन्नगरमार्ग इत्येवं रुपं नानुमन्यते ॥ तथा च सरुष्टः संस्तानुपहसतीति ॥ एवं च स्वयं सर्वथा त्रीष्ट पुरपथमजानन्नपि यत्त ज्ञान् हसति ॥ तन्महाकष्टमित्यप्रस्तुतप्रशंसाजेदः ॥

टीकाः—ए तो हुंज जाणुं केमजे नानपणथीज जेणे देश-देशांतर समस्त दीठा ठे ने समस्त ग्राम नगरना समाचार जेणे जाण्या ठे माटे सर्व हुं जाणुं ठुं; ए प्रकारे ए लिंगधारीउं सुविहितने कहे ठे. ए जगाए आशंका करी विशेषण आपे ठे जे शा कारणे ते तेमनुं उपहास करे ठे तो ते कहे ठे जे ते जन्मांध पुरुषना वचनने अनुसरता नथी, माटे ए हेतु गर्ज विशेषण ठे केमजे नि-

શ્રે તે પુરુષો વાંચિત નગરના મારગને સારી રીતે જાણે છે માટે પૂર્વે કહ્યું એ રૂપનું તેમનું વચન માનતા નથી માટે તે જન્માંધ પુરુષ તેમનું ઉપહાસ કરે છે. માટે જન્માંધ પોતે સર્વ પ્રકારે વાંચિત નગરના મારગને જાણતા નથી તોપણ માર્ગના જાણ પુરુષોનું ઉપહાસ કરે છે તે મોટું કષ્ટ છે એ પ્રકારે અપ્રસ્તુત પ્રશંસા અલંકારનો ખેદ થયો છે.

ટીકા:—તથા હ્યુપમાનેન તુલ્યે પ્રસ્તુતે ઉપમેયેસતિ યદ પ્રસ્તુતસ્યોપમાનસ્ય પ્રસ્તુતતુલ્યસ્ય પ્રશંસનમગ્નિધાનમિત્યેતદસ્ય લક્ષણં તુલ્યે તુલ્યસ્ય વચ્ચે ઇતિ વચનાત્ ॥

અર્થ:—તે કહે છે જે જે ઉપમાનની સંઘાથે ઉપમેયની તુલ્યતાનો પ્રસંગ આવે સતે જે ઉપમાનનું પ્રસ્તુત ઉપમેય સંઘાથે તુલ્યતાનું કહેવું એ અલંકારનું લક્ષણ છે. જે તુલ્યપણું સતે તેને તુલ્ય વચન કહેવું એ પ્રકારે અલંકાર શાસ્ત્રનું વચન છે.

ટીકા:—એવં ચાપ્રસ્તુતમુપમાનં યોજયિત્વા પ્રસ્તુત મુપમેયમિદાનીં યોજ્યતે ॥ કષ્ટમેતત્ ॥ યન્નૃણાં સત્પથેચ્છુપુરુષાણાં નષ્ટદિશાં અતિમુગ્ધતયા સત્પથકુપથવિજાગાનગ્નિજ્ઞાનાં અદૃશાં સમ્યગ્જ્ઞાનદર્શનવિકલ્પાનાં જાત્યંધઃ સિદ્ધાંતરહસ્યલેશાનગ્નિજ્ઞઃ સર્વથાગીતાર્થઃ ॥ સોપિ ગીતાર્થસંવાસાદૈઃ કથં ચિન્મોક્ષપથકથનપ્રવીણઃ સ્યાત્તત્રાહ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે પ્રસંગ વિના કહ્યું જે ઉપમાન તેની યો-

જના કરીને તે વાત ચાલતા પ્રસંગ સાથે હવે યોજના કરે છે. જે આતો મોટું કષ્ટ છે જે સાચા મારગને ઇચ્છનારાને સન્માર્ગને કુમાર્ગમા વિજ્ઞાગને જાણતા નથી માટે અતિ જોળા એટલે આંધળા સો. કને જન્માંધ પુરુષ એટલે સિદ્ધાંતના રહસ્યનો લેશમાત્રને પણ ન જાણતો સર્વથા અગીતાર્થ પુરુષ જે તે કદાપિ એ અગીતાર્થ પુરુષ પણ ગીતાર્થની સોવતવને કોઈ પ્રકારે મોક્ષ મારગને કહેવા ચતુર હશે એવી આશંકા ધારીને તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:—વૈદેશિકો ગ હિંતાચારત્વાદાજન્માગમનિકષ વિ-
હુરગીતાર્થ મુનિપુંગવસંગમાત્રવર્જિતઃ ॥ એષચાધુનિકહુઃસંઘ
પ્રવરો નિઃશંકં નિઃશ્રેયસપથપ્રત્યર્થિમાર્ગ પ્રથનદીક્ષિતો યથાહંદ
શિશ્વામણિઃ કશ્ચિદાચાર્યો મંતવ્યઃ ॥ કાંતારે મહાટવ્યાં પ્રદિ-
શતિ અયમેવ મહુપદિષ્ટો મોક્ષમાર્ગ ઇતિ પ્રજ્ઞાપયતિ અત્તીપ્સિત-
પુરાધ્વાનં મુક્તિમાર્ગં નૃત્કંધરો દર્શિતાહંકારવિકારઃ ॥

અર્થ:—એ જન્માંધ પુરુષ કેવો છે તો પરદેશી એટલે કોઈક નિંદિત આચારવાળો છે, માટે આગમની કસોટીના જાણ ગીતાર્થ મુનિરાજના સંગ માત્રથી રહિત એવો આ હાલ કાલનો પુરાચારો સંઘ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ને નિઃશંકપણે મોક્ષ માર્ગનો શત્રુરુપ જે માર્ગ તેનો વિસ્તાર કરવાને દીક્ષાવાળો થયેલો એવો ને પોતાની જ્ઞામાં આવે તેમ ચાલનાર જે પુરુષ તે મધ્યે શિરોમણિ એવો કોઈક આચાર્ય જાણવો. તે મોટી અટવીને વિષે કહે છે જે આ હું કહું હું, ઉપદેશ કરું હું એજ મોક્ષમાર્ગ છે. એમ અહંકારનો વિકાર દેસ્વાફોને મોક્ષ માર્ગ દેસ્વાફે છે.

टीकाः—तथा च सोऽगीतार्थ उत्सूत्रज्ञाषक अग्निनिवेशिक मिथ्यादृष्टिः कथंचिदपि सत्यं मुक्तिपथं न वेति नाप्यन्येन गीतार्थे न प्रतिपादितोपि प्रत्येति ॥ नरास्तु मुक्तिपथपर्यनुचोक्तार आज्ञिग्रहिकादिमिथ्यादृशस्तत्रापि किंचित्सन्मार्गाज्ञिज्ञाषुका उपदेष्टुरपेक्षया सारतरविज्ञागेन किंचिदज्ञास्तथा च तत् प्रज्ञ-
सोधा कथं तेषां मुक्तिपुर प्रापकः स्यात्तथापि स तेज्यस्तं प्रदर्शयती-
ति जवति कष्टं ॥

अर्थः—वळी ते अगीतार्थ एटले उत्सूत्रनो ज्ञाषक अ-
ग्निनिवेशिक मिथ्या दृष्टिवाळो ए कोइ प्रकारे पण मुक्ति
मार्गने नथी जाणी शकतो ने कोइ बीजो अगीतार्थ पुरुष तेणे कळो
होय तो पण ए नथी जाणी शकतो ने जे मुक्ति मारगने अमु-
सरेखा पुरुष ते तो आज्ञिग्रहीकादि मिथ्यादृष्टिवाळा ठे माटे तेमां
पण कांश्क सन्मारगनुं अज्ञिज्ञाष पणुं रहुं ठे माटे अतिशे सारना
विज्ञागे करीने उद्देश करनार पुरुषनो अपेक्षायें कांश्क जाणपणुं
थाय ठे माटे ते जन्माराना अंध पुरुषे कहेतो जे मारग ते तेमने
मुक्ति नगर प्रत्ये पमारुनार केम थाय ! नज थाय. तोपण ते जन्मांध
पुरुष तेमने मारग देखावे ठे ए मोटुं कष्ट ठे.

टीकाः—एतत्कष्टतरं त्विति पूर्ववत् ॥ सोऽपि प्रागजिहितो
यथाबंदाचार्यः सुदृशः सम्यग्ज्ञानदर्शनयुजः सन्मार्गगान्
ज्ञानदर्शनवारित्रलक्ष्यनुक्तिरथप्रवृत्तान् तद्विदो मुक्ति-
मार्गाज्ञिज्ञान् धार्मिकान् सुविहितसाधून् यत् हसति सावज्ञम-
ज्ञानिव ॥ यथा किममो अमोतार्था मूर्खसिरोमणयः सिद्धांत

રહસ્યમવસ્યંતિ ॥ અહમેવ સકલશ્રુતપારાવારપારદશ્ચા ॥
તતોયમહં બ્રવીમિ સમુક્તિમાર્ગં ઇતિ ॥

અર્થ:—વઢી આતો અતિશેજ મોટું કષ્ટ છે ઇત્યાદિ પૂર્વ-
ની પેઠે જાણવું તે પૂર્વે કહ્યો એવો પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલનારો
કોઈક આચાર્ય જે તે સારા જ્ઞાનદર્શને યુક્ત ને જ્ઞાનદર્શન ચારિત્ર
ઢે લક્ષણ જેનું એવો જે મુક્તિમાર્ગ તેને વિષે પ્રવર્તેલા ને મુક્તિ મા-
ર્ગના જાણ એવા જે સુવિદિત સાધુ તેને હસે ઢે જેમ અજ્ઞાનિને
અપમાન સહિત હસે ઢે તેમ તે વાત કહે ઢે જે અહો આ અગોતાર્થ-
ને મૂર્ખ શિરોમણિ એવા ઢે ને સિદ્ધાંત રહસ્યને નાશ કરનારા ઢે ને
હુંજ સમસ્ત સિદ્ધાંત સમુદ્રનો પારગામીબું માટે હું જે બોલુંબું એજ
મુક્તિ માર્ગ ઢે ઇત્યાદિ.

ટીકા:—કિમિત્યેવમુપહસતીંયત આહ ॥ તદ્વાક્યાનસુ-
વર્તિનોયતસ્તે ગીતાર્થ ॥ ઝત્સૂત્રં મુક્તિપથપ્રતિપાદકં તદ્વાક્યં
નાનુરુદ્ધ્યંત ઇતિ ॥ અતએવ દુઃખમાસમયજિનશાસન ઝવિષ્ય
દશુઝઝાવ સૂચકદુસ્વપ્નાષ્ટકાંતઃ સ્થવાનરફલં વિવૃએવતાહરિ
ઝઙ્ઙસૂરિણાઝિહિતં ॥

અર્થ:—હવે એ કેમ એમ ઝપહાસ કરે ઢે તો ત્યાંકહે ઢે જે જે
હેતુ માટે તે ગીતાર્થ જે તે ઝત્સૂત્ર એવું મુક્તિ માર્ગને પ્રતિપાદન
કરનાર તેમનું જે વચન તેને અનુસરતા નયો તે હેતુ માટે એજ કા-
રણ માટે દુઃખમાસમયને વિષે જિન શાસનમાં થશે એવા જે અશુઝ
ઝાવ તેની સૂચના કરનાર જે આઠ માઠાં સ્વપ્ન તેનો મધ્યે વાનર
ફઙ્ઙ સ્વપ્નનો વિસ્તાર કરતા હરિઝઙ્ઙસૂરિએ કહ્યું ઢે કે.

टीकाः—

बहु वानरमज्जगया-तव्वसहा असुइणा विलिपंति ॥
अप्पाणं अन्नेविय तहाविहं लोगहसणं च ॥
विरलाए मलिंपणया, तदन्नखिंसा न एयमसुइत्ति ॥
मुनिणो यं एयस्सउ, च्चिवागमो नवरभायरिया ॥

टीकाः—किल कस्यचित् पार्थिवस्य स्वदृष्टस्वप्नरुतं पर्य-
नुबुंजानस्य जगवान् श्रीमहावीरः समादिदेश ॥ मयि मुक्तिमु-
पेयुष्याचार्या एवंविधा जविष्यंति ॥ यथा चापलादिना वानरयूथा-
धिपकट्पा आचार्या बहवः पुरीषतुट्योत्सूत्रप्ररूपणेनात्मानं पा-
श्वर्चर्त्तिनश्च धेह्यंति ॥ विरलतराश्च तन्मध्यान्नात्मानं नाप्यन्यानु-
त्सूत्रेण लेप्स्यंति ॥

अर्थः—निश्चे कोइक राजा पोते दीठेलुं जे स्वप्न तेमा
फळने जाणवानो विचार करीने श्री महावीर स्वामिने पूठवा
लाग्या त्यारे जगवान् तेने कहे ठे जे, हुं मुक्ति पांमे ठते
आ प्रकारना आचार्यो थशे ते कहे ठे जे चपळपणुं इत्या-
दि गुणवमे घणा आचार्यो वानरना टोळानो जे अधिपति मोटो
वानर तेना जेवा थशे. ते विष्टा जेवुं जे उत्सूत्र तेना प्ररूपणे करीने
पोताना आत्माने तथा बीजा पोतानी पासे रहेनार लोकोने क्षेप
करशे तेमां अतिशे थोमा लोको पोताना आत्माने तथा बीजाने
उत्सूत्रवमे नहि लीप.

टीकाः—तथा चात्मानमुत्सूत्रेणा दिहानां स्तानवलोक्य ते ह

સિધ્યંતિ ॥ અહો એતે વાલ્મીશાઃ શુદ્ધસિદ્ધાંતદેશનામલયજરસે-
ન સુરજિણાઽને નનાત્માનં ચર્ચયંતોતિ ॥ તદેતેષાં યથોક્તાગમાર્થજ્ઞા-
ષકગીતાર્થોપહસનંકુલધર્મઃ ॥ એવં ચ યત્ સ્વયમગીતાર્થનિ-
લયોપિ ગીતાર્થાનવમન્યતે સંપ્રતિતતનરુદ્ધ્યા તન્મહાકષ્ટમિ-
ત્યુપમાનોપમેયયોસ્તુલ્યતયા યોજના ॥

અર્થઃ:---વઢી પોતાના આત્માને નત્સૂત્રવમે લેપ નહિ કરનાર
પવા તે અગીતાર્થોને જોડેને તે ગીતાર્થ પુરુષો એમ કહે છે જે અહો આતો
અતિશેજ મૂર્ખ છે જે સિદ્ધાંતની દેશનારુપ જે મલયચંદનનો સુગં-
ધીમાન રસ તેણે કરીને પોતાના આત્માને ચર્ચતા નથી માટે એ
અગીતાર્થ પુરુષો જે છે તેમને આગમના અર્થને જાણ કરનાર પવા
ગીતાર્થ પુરુષોનું જે ઉપહાસ્ય કરવું તે એમનો કુલધર્મ છે એ પ્રકારે
જે પોતેજ અગીતાર્થનું ઘર છે તો પણ આ કાલની રૂઢિએ કરીને જે
ગીતાર્થ પુરુષોનો અવગણના કરે છે તે મોટું કષ્ટ છે એમ ઉપમાન
ને ઉપમેય વસ્તુનો તુલ્યપણાની યોજના કરવી.

ટીકાઃ:---અત્ર ચ મુગ્ધજનપુરતો નિરંકુશં સ્વકલ્પિતં ચૈત્યા-
વાસાદિકમુત્સૂત્રપથં પ્રથયન્ વિધિવિષયપારતંત્ર્યપ્રરૂપણાનિ-
પુણાન્ સુગુરુસંપ્રદાયવર્તિનઃ સુવિહિતાનસૂયયોપહસન્ સંપ્રતિ
વર્તમાનઃ કુસંવાચાર્યવર્ગોઽતયા જંગ્યા કવિના પ્રતિપાદિત ઇતિ
વૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ:---હહાં નોઠા લોહોત્ત સારે નિરંકુશયે સ્વકલ્પિત

ચૈત્ય વાસાદિ ઉત્સૂત્ર વતાવનાર અને વિધિમાર્ગની પ્રરૂપણા કરવામા નિપુણ અને સુગુરુના સંપ્રદાયમાં વર્તનાર સુવિહિત જનોની હાંસી કરનાર એવા આજ કાલના આચાર્યો કવિએ આ જંગીથી વતાવી આપ્યા છે.

ટીકા:—સાંપ્રતં શ્રુતપથાવજ્ઞાદ્દાર મુપસંજિહીર્ષુઃ શુરુજિન માર્ગસ્ય દુષ્ટોપચિતસમુદિતકારણકલ્પાપેન સંપ્રતિ દુર્લ્લજ્ઞત્વં પ્રતિપાદયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે સિદ્ધાંત માર્ગની અવગણનાનું જે દ્વાર તેની સ-માપ્તિ કરવાને ઇચ્છતા ગ્રંથકાર જે તે દુષ્ટ પુરુષોએ વૃદ્ધિ પમાડ્યા જે ઘણાંક કારણ તેના સમૂહે કરીને આ દુઃખમ કાલમાં શુરુ જિનરા-જનો જે માર્ગ તેનું દુર્લ્લજ્ઞપણું છે એમ પ્રતિપાદન કરતા હતા ગ્રંથ-કાર કહે છે.

મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સૈષા હુંનાવસર્પિણ્યનુસમયદ્સદ્ગવ્યજ્ઞાવાનુજ્ઞાવા ।
ત્રિંશશ્ચોગ્રગ્રહોઽયંસ્વસ્ત્રમિતિવર્ષસ્થિતર્જસ્મરાશિઃ ॥
અંત્યં ચાશ્ચર્યમેતજિનમતહત યેતત્સમા દુઃષમાચે ।
ત્યેવં પુષ્ટેષુ દુષ્ટેષ્વનુકલમધુના દુર્લ્લજ્ઞો જૈનમાર્ગઃ ॥૩૦॥

ટીકા:—યા આગમગ્રંથેષ્વાગામિતયા લિખિતાકર્ણ્યતે સા-
ષ્ણા સંપ્રતિ કાકસ્યા પ્રત્યક્ત્વેપિ તદુજ્જવકાર્યાણા

પ્રત્યક્ષોપલંબેનોપચારાદેષેત્યુક્તં ॥ અવસર્પિતિ પ્રતિક્ષણમાયુઃશરી
રપ્રમાણાદયો જાવા હાનિં ગઙ્ઘંતિ પ્રાણિનામસ્યામિત્યવ-
સર્પિણી સિદ્ધાંતપ્રસિદ્ધઃ કાલવિશેષઃ ॥ હુંકં સકલાંગોપાંગાનાં
યથોક્તમાનવૈકલ્પહેતુઃ ષષ્ઠં સંસ્થાનં તેનોપલક્ષિત અવસર્પિણી
હુંકાવસર્પિણી વ્યુત્પત્તિમાત્રં ચેદં ॥

અર્થઃ--જે આગમ ગ્રંથોને વિષે હુંકાવસર્પિણી આવશે, એમ
લક્ષેહું સંજ્ઞાયા છે તેજ આ વર્તમાન કાલે પ્રત્યક્ષ જણાય છે. કેમજે
યથાપિ કાલનું અપ્રત્યક્ષપણું જણાય છે તો પણ તે કાલમાં નત્પન્ન
થવાનાં જે કાર્ય તેનું આ કાલમાં પ્રત્યક્ષપણું છે એ હેતુ માટે આ હું-
કાવસર્પિણી પ્રત્યક્ષ છે એમ કહ્યું. જેને વિષે પ્રાણીનાં આયુષ્ય તથા
શરીરનું પ્રમાણ इत्यादિક જાવ હાનિને પામે છે એવો અવસર્પિણી
સિદ્ધાંતમાં પ્રસિદ્ધ કાલ વિશેષ છે ને હુંક એટલે સમસ્ત અંગ
રૂપાંગનું જેમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રકારનું પરિમાણ હાલ જણાતું
નથી તેનું કારણરૂપ જે ષષ્ઠું સંસ્થાન તેણે કરીને આ લેવાવમાં અ-
વતી એવી આ હુંકાવસર્પિણી છે એ પ્રકારે આ હુંકાવસર્પિણી જ-
ન્મની વ્યુત્પત્તિ માત્ર છે.

ટીકાઃ--તત્વતસ્ત્વનંતતમકાલજ્ઞાવ્યઽસંયતપૂજાનિબંધનં
ચૈત્યવાસ્યુત્પાદહેતુઃ શુજ્ઞજાવહાનિકારણં કાલજ્ઞેદો હુંકા-
વસર્પિણી ॥ સા ચ જગવતિ મોહં ગતે જાતેતિ ॥ સમયઃ પરમસુ-
દમઃ કાલસ્તતશ્ચાનુસમયં પ્રતિ જ્ઞવ્યાનાં મુક્તિગામિનાં અથવા
જ્ઞવ્યાઃ શુજ્ઞા જાવાઃપરિણામા અનુજાવાશ્ચ પ્રજાવા મતિનિશ્ચયા-
વા તતશ્ચ હસંતો હીયમાના જ્ઞવ્યજાવાનુજાવા યસ્યાં સા તથા ॥

हुंमावसर्पिण्यां हि कालस्वाज्ञाव्याद्धर्मार्थिनामपि प्रायेण ज्ञावा
यादृशं वर्तमानक्षणेन तादृशः क्षणांतर इत्यादिक्रमेण प्रतिक्रमं
संक्षेपतारतम्याघाततयोपजायमाना उपलभ्यन्ते ॥

अर्थः---वस्तुताए तो अतिशे अनंतो काल जतां थनारी
जे असंजतिनी पूजा तेनुं कारण ने चैत्यवासीनी उत्पत्तिनुं कारण
ने शुभ ज्ञावनी हानिनुं कारण एवो जे कालजेद तेने हुंमावसर्पि-
णी कह्णीए, ते जगवंत मोक्ष गये ठते थइ. परम सूक्ष्म एवो जे काल
तेने समय कह्णीए. ते समय समय प्रत्ये मुक्ति जनार
प्राणीजना पण ज्ञाव अथवा तेमना पण शुभ ज्ञाव एटले परिणाम तथा
अनुज्ञाव कहेतां प्रज्ञाव अथवा बुद्धिना निश्चय ते जेने विषे हानि
पामे ठे तेने हुंमावसर्पिणी काल कह्णीए. ते कालना स्वज्ञावथीज
धर्मार्थी प्राणीजना पण ज्ञाव बहुधा एवा देखाय ठे जे जेवा वर्त-
मान क्षणमां देखाय ठे तेवाज बीजा क्षणमां नथी देखाता इ-
त्यादि क्रमवने क्षण क्षण प्रत्ये संक्षेपन तारतम्ययोगे सहित थ-
येला जणाय ठे.

टीकाः---तथा च प्रकरणकारेणैव प्रकरणांतरे प्रदर्शितं ॥
कालस्स अइकिलिष्ठ तणेण अइसेसिपुरिसविरहेण ॥ पायम
जुगत्तेणय, गुरुकम्मत्तेणय जियाण ॥ किर मुणियजिणमया
ब्रिहु, अंगीकयसरिसधम्ममग्गावि ॥ पायमइसंकिलिष्ठा, धम्म
इति वित्थ दीसंति ॥

अर्थः---वली प्रकरणना कर्ता पुरुषेज बीजा प्रकरणमां पण
ए घात देखामी ठे जे.

ટીકા:—અત્ર ચ દ્વસદિત્યનેન સંયોગપરત્વેપિ પૂર્વવર્ણસ્ય
ન ગુરુત્વં ॥ ઠંદઃ શાસ્ત્રે વ્યવસ્થિતયાનુવૃત્ત્યા કચિત્તત્રિષેધાત્ ॥

અર્થ:—આ ત્રીશમા કાવ્યમાં દ્વસત્ એ પ્રકારના પદવક્રે
સંયોગનું પરપણું સતે પણ પૂર્વ અક્ષરને ગુરુ સંજ્ઞા થવાથી વૃત્તજંગ
થયો એમ ન જાણવું. કેમ જે ઠંદ શાસ્ત્રમાં વિકલ્પની અનુવૃત્તિ સા-
વીને કોઈ જગાએ ગુરુ સંજ્ઞાનો નિષેધ કર્યો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથા ત્રિંશઃ જિનસિદ્ધાંતોક્તાષ્ટાશીતિગ્રહમધ્યા
ત્રિંશતઃ પૂરણઃ ॥ ચઃ સમુચ્ચયે ॥ ઉગ્રગ્રહો જિનપ્રવચનસ્યોદગ્રો-
પસર્ગવર્ગકારિત્વાદારુણો ગ્રહઃ ॥ અયમેષ પ્રત્યક્ષોપલ્લન્યમાન-
કાર્યો જન્મરાશિનામા સ્વમાકાશં તસ્ય ચ શૂન્યત્વાત્સ્વમિતિ ગણિત
વ્યવહારે શૂન્યવિદોઃ સંજ્ઞાઃ ॥ નચાશ્તિ ચ વિંશતેઃ સંજ્ઞાઃ ॥ નચાનાં
વિંશતિસંખ્યત્વાત્તતશ્ચ સ્વં ચ સ્વં ચ નચાશ્ચેતિ છંદઃ ॥ તૈઃપશ્ચાનુપૂ-
ર્વ્યાશંકરચનયા સ્થાપિતૈર્મિતાની પરિસંખ્યાતાનિ વર્ષાણિ સંવ-
ત્સરાઃ સ્થિતિરેકસ્મિન્ રાશાવવસ્થાનં યસ્ય સ તથા ॥ એકરાશૌ
વર્ષ સહસ્રછયસ્થિતિકશ્ચત્યર્થઃ ॥

અર્થ:—ત્રિશમો ગ્રહ એટલે જિન સિદ્ધાંતમાં કહેલા અ-
ઠયાશી ગ્રહ તે મધ્યે આ જન્મગ્રહ ત્રિશમો છે. ચકાર સમુચ્ચય
અર્થને જણાવે છે. એ જન્મગ્રહ ઉગ્રગ્રહ છે એટલે અતિ આકરો ગ્રહ
છે. કેમજે જિન પ્રવચનને મોટા આકરા ઉપસર્ગને કરનાર છે. માટે
મહા દારુણ કહ્યો છે તે આ પ્રત્યક્ષ જેનું કાર્ય જણાય છે એવો જ-
ન્મરાશિનામા ગ્રહ બે હજાર વર્ષની સ્થિતિવાળો છે. તે વરસનો સં-

ख्या आ प्रकारे करी ठे जे ख केतां आकाश तेनुं शून्यपणुं ठे माटे ख शब्दवने बिंदु ग्रहण करवो एवो शास्त्र व्यवहार ठे. बिंदु कहेवो होय त्यारे तेनो संज्ञा ख शब्दवने थाय ठे. नख ए प्रकारे वीशनी संज्ञा ठे. केम जे वीश नख मनुष्यने ठे माटे. खंखं नख ए त्रण पदनो छंछ समास करवो. पढी पश्चानुपूर्वी ते अंक करीए एटखे विपरीत करीए त्यारे बे हजार वर्ष सुधी एकराशि उपर जस्मग्रहनी स्थिति ठे एम अर्थ थयो.

टीका:—स हि ग्रहो जगवन्निर्वाणकालानन्तरं वर्षसहस्रद्वयं यावत् क्रूरत्वाद् जगवज्जन्मराशौ संक्रांतत्वाद् जगवंतं च मुक्तत्वेन दुःखीकर्तुमशक्तत्वात्तत्पक्षतयैव प्रवचनस्य बाधां करिष्यति॥

अर्थ:—ते ग्रह जगवत् निर्वाण थया पढी बे हजार वर्ष सुधी ठे. क्रूरपणे जगवत्नी जन्मराशीमां संक्रम्यो ठे ते जगवंत मुक्ति गया ठे माटे तेनने दुखो करवा समर्थ नथी थतो. ते हेतु माटे तेमना पक्षरूप जे प्रवचन तेने बाधा करेठे.

टीका:—दृश्यते च लोकेपि कश्चित् कस्यचित् स्वप्रतिपक्षस्य किंचिद्वक्तुं मयारयन्नेतद्वक्तृणां तस्यापकृतं जविष्यतीति मूढतया मनसि निधाय तद्वक्तृ तत्सदृशं चापहर्षणः ॥

अर्थ:—लोकमां पण एवी वात देखाय ठे जे कोइक पुरुष कोइक पोताना प्रतिगहि शत्रुने कोइ पण आकार करवा न समर्थ

થાય તો તે પુરુષ તે શત્રુના સંબંધીનો અપકાર કરીને પણ તે શત્રુ-
નો અપકાર કર્યો એમ મૂઢપણે મનમાં ધારીને તે શત્રુના પક્ષપાતિ
નો તથા તેના જેવાનો અપકાર કરે છે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

ત્વં વિનિર્જિતમનોજ્વરુપઃ, સા તુ સુંદર જવત્યનુરક્તા ॥
પંચજિર્યુગપદેવ શરૈસ્તાં, તારુયત્યનુશયા દિવ કામઃ ॥

અર્થ:—તે વાત ગ્રંથાંતરમાં કહી છે જે રાજિમતીનો ત્યાગ
કરનાર નેમિનાથ પ્રત્યે રાજિમતીની સખીનું વચન “ જે હે સુંદર
જેણે કામદેવનું રૂપ જીત્યું છે એવા તમો છો ને તે મારી સખી તો
તમારે વિષે અતિ આસક્ત થઈ છે માટે તે કામદેવ તમને પરાજવ
કરવા ન સમર્થ થયો માટે પશ્ચાત્તાપથી એટલે તમારું વેર વાઢવા તે
રાજિમતીને પાંચ વાણવને સંઘાથે તારુન કરે છે.

ટીકા:—તથા ॥ યસ્ય કિંચિદપકર્તુમક્ષમઃ, કાયનિગ્રહ
ગ્રહીતવિગ્રહઃ ॥ કાંતવક્રસદૃશાકૃતિં કૃતી, રાદુ રિંદુમધુનાપિ
વાધતે ॥

અર્થ:—જીવોને લોકમાં પણ એ વાત પ્રસિદ્ધ છે જે જે હરિનો
કંદ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયેલો ને પોતાનાં શરીરને હરિએ
બાંધી ક્યું છે તેથી વિરોધ ગ્રહણ કરતો એવો રાદુ જે તે હસ્તિના

મુખ સરસ્વી જેની આકૃતિ છે એવા ચંદ્રને હજી સુધી પણ પોતે છે. લૌકિક શાસ્ત્રમાં એવી વાત છે જે દેવ દૈત્યોએ મઢી મંડાચલ પર્વ-તનો રવૈયો કરી વાસુકી નાગનાં નેત્રાં કરી અમૃત કહામ્યું ત્યારે દેવતાનો પંક્તિમાં હરિએ ઘઠાવઠે અમૃત પીરસવા માંમ્યું ત્યારે રા-હુએ કપટથી સૂર્ય ચંદ્ર એ બે દેવતા વચ્ચે પેલી નચું મુખ કરી અમૃત પીધું ને ગળે નથી નતાર્યું એવામાંજ હરિએ સુદર્શન ચક્રવઠે એનું માથું દૈત્ય જાણીને કાપ્યું ત્યારે રાહુ હરિને કાંઈ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયો ત્યારે હરિના મુખ જેવો ચંદ્રને જોઈ તેને હજુ સુધી પણ ગ્રહણરૂપે થઈને પીમા કરે છે.

ટીકા:—તથા અંત્યં દશમં ચઃ પૂર્વવત્ આશ્ચર્યં અનંત તમકાલજાવિત્વાદ્દ્યુતમસંયતપૂજારૂપં એતત્ શ્દાનીં પ્રત્યક્ષં જિનમતહતયે આર્હતપ્રવચના પત્રાજનાપાદનાય ॥ તત્સમાનૈઃ પ્રાણુકૈશ્વિત્તિઃ સમા તુલ્યબલા દુષ્યમા દુષ્ટાઃ લોકદુઃસ્વકારિણ્યઃ સમા વર્ષાણિ યસ્યાં સા તથા ॥

અર્થ:—વઢી ઠેઢ્યું દશમું આશ્ચર્ય, ચક્રારનો અર્થ પૂર્વનો પેઠે જાણવો. તે અસંયતિ પૂજા છે નામ જેનું એવું અદ્ભુત આશ્ચર્ય તેનું અતિશે અનંતો કાલ ગયેથી થવાપણું છે એ હેતુ માટે એને અ-દ્ભુત કર્યું છે તે હાલમાં પ્રત્યક્ષ જિનમતને નાશ કરવા હિલના પ-મામવા થયેલું જણાય છે. પૂર્વે કહેલાં ત્રણ જે એક તો હુંગાવસ-ર્ષિણી તથા જ્ઞાનગ્રહ તથા દશમું આશ્ચર્ય તેમણે સમાન પટલે એ ગ્રણ સરસ્વો બલવંત દુષ્યમા કાલ વર્તે છે. લોકને દુઃસ્વકારી છે વર્ષ તે જેને વિષે તે દુષ્મા કહીએ.

टीकाः—कालचक्रस्य षड्रकस्य पंचमोऽरकः यथा प्राक्तना
स्त्रयः समुदिता जिनमतं निघ्नन्ति तथा चतुर्थी दुष्यमापि ॥

॥ यदुक्तं ॥

उत्कर्षवत्पुरुषसिंहवियोगतोऽमी, जस्मग्रहप्रभृतयोऽहित-
वारणा ही ॥ जैनं मतं जुवि महावनमस्तशंका, जंक्तुं कथं
सपदि संप्रति संप्रवृताः ॥

अर्थः—ठ जेना आरा ठे एवुं काल चक्र तेनो आ पांचमो
आरो ठे. जेम पूर्वना त्रण एटले हुंनावसर्पिणी तथा जस्मग्रह तथा
दशमुं आश्चर्य ए सर्वे मळी जिनमतने हणे ठे तेम चोथो आ दु-
ष्मा काल पण जिनमतने हणे ठे. ते प्रकरणकारे कह्युं ठे जे, उत्क-
र्षवाळा ने पुरुषोमां सिंहसमान एवा मोटा पुरुषोना वियोगथी आ
जस्मग्रह आदि मदोन्मत्त हस्तिउं पृथ्वीमां जैनमतरूपी महा व-
नने निश्चे जागवा शंका रहित हाल केम शीघ्र प्रवर्त्या ठे ?

टीकाः—चः पूर्ववत् ॥ इति प्रकरणे ॥ एषु प्रकृतेषु हुंनाव-
सर्पिण्यादिषु एवं प्रदर्शितप्रकारेण प्रतिपदं सुविहितलाघवाऽ
संयतगौरवापादनलक्षणदुष्टकार्यदर्शनाद् दुष्टेष्विव दुष्टेषु
क्रूरेषु पुष्टेषु प्रकर्षकोटिं प्राप्तेषु हुंनावसर्पिण्यादिषु चतुर्षु अ-
नुकूलं प्रतिसमयं अधुना सांप्रतं दुर्लभो दुरापो जैनमार्गे
प्रतिपत्तिविघ्नकारिणां हुंनावसर्पिण्यादीनां दुष्टत्वात् ॥

अर्थः—चकारनो अर्थ पूर्वनी पेठे ठे. ए प्रकारे हुंमावसर्पिणी आदिक आरंजेला प्रकरणे विषे पूर्वे देखारुथुं ए प्रकारे पदोपदि सुविहितनुं लघुपणुं ने असंजतिनुं गौरवपणुं तेने करवारुपी ठे लक्षण जेनुं एवुं जे दुष्ट कार्य तेना देखवाथी दुष्ट जेवा महा आकरा हुंमावसर्पिणी आदिक चार दुष्ट मोटा उत्कर्षने पामे ठते सांप्रत काले समेसमे जैन मार्ग पामवो घणो दुर्लभ ठे केम जे जैनमार्ग पामवामां विघ्नकारी हुंमावसर्पिणी आदिकनुं दुष्टपणुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—तन्महिम्ना जूयोलोकस्य जवाजिनंदित्वात्कतिपयसात्विकजनोपादेय इति यावत् ॥ जैनमार्गः प्रतिश्रोतोरुपजगवत्पथः ॥ एतन्मध्यादेकोपि दुष्टः पुष्टः स्वकार्यकरणसमर्थः किंपुनः संप्रति सर्वेऽपि मिलिताः ॥ ततो यथा दुष्टेषु चरटादिषु प्रजविष्णुषु पुरादिमार्गो जिगमिषतां दुर्गमो जवति तथा जगवन्मार्गोऽप्यधुनैतेषु सत्स्विति ॥

अर्थः—ते हुंमावसर्पिणी आदिकना महिमा वने घणा लोकोने जवाजिनंदिपणुं थयुं ठे ए हेतु माटे, थोकाक सात्विक लोकोए जैन मार्ग ग्रहण कर्यो ठे. केम जे जगवंतनो मार्ग ठे ते प्रवाह मारगथी विपरीत ठे. हुंमावसर्पिणी आदित्रण दुष्ट कारण मध्ये एक कारण पण जो पुष्ट थाय तो पोतानुं काम करवा समर्थ थाय ठे. तो सांप्रत काले सर्वे दुष्ट कारण एकठां मळयां तेमां शुं कहेवुं ? ते हेतु माटे. जेम दुष्ट चौरादिक अति समर्थ थये ठते नगरादिकनो मारग जवाने इच्छनार लोकोने दुर्गम थाय ठे एटले

દુષ્ટ ચૌરાદિના જયથી તે માર્ગે જઈ શકાતું નથી તેમ જગવાનનો માર્ગ પણ હાલમાં એ ત્રણેનું ઘણું બઢ થયે ઊતે સહજ પમાય એવો નથી. મહા દુઃસ્વથી માર્ગાનુસારીપણું પમાય છે એ જાવઃ

ટીકાઃ—આગમેષ્યુક્તમ્ ॥ દૂસમહુંઠાવસર્પિણી જસમગ્ગ-
હપીઝિયં ઇમં તિત્થં ॥ તેણ કસાયા જાયા, કૂરા ઇહસંજયાણંપિ ॥

અર્થઃ—આગમમાં પણ એ વાત કહી છે જે દુષમા કાલ હુંઠાવસર્પિણી રૂપ તથા જસમગ્રહ તેણે આ તીર્થ પીઝ્યું છે તે માટે સંજતીને પણ આકરા કષાય ઉત્પન્ન થાય છે.

ટીકાઃ—અનુશ્રોતોરુપસ્તુ જૈનમાર્ગ ઇદાનીમપિ સુલ્લજઃ
યેષામેવ હુંઠાવસર્પિણ્યાદીનાં સન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રતિ પ્રાતિકુલ્યં
તેષામેવાસન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રત્યાનુકૂલ્યાદિતિ ॥

અર્થઃ—લોક પ્રવાહ રૂપ જૈન માર્ગ તો સાંપ્રત કાલમાં પણ સુગમ છે જે હુંઠાવસર્પિણી આદિકને સન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરવા પ્રત્યે પ્રતિકૂલપણુંજ છે તેમનેજ અસન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરાવા પ્રત્યે અનુકૂલપણું છે એટલે સુલ્લે કરાવે છે.

ટીકાઃ—ઈત્થં યદ્યપિ લિંગિજ્ઞઃ પ્રકટિતા ચૂષ્ટ કત્તનાવ-
નીરુદ્ધત્રપ્રમિતાવતઃ શ્રુતપથાવજ્ઞાનસંજ્ઞાન્વિતૈઃ ॥ કલ્પેનાપિ-
કલાવતા કલયિતું સાકલ્પતો દુઃશકા, સંબોધાય તથાપિ મૂઢ
મનસામેષા દિગ્ગાદર્શિતેતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૦ ॥

इति श्रुतावज्ञा नामे नवमो द्वार संपूर्णं थयो.

टीकाः—एवं तावदष्टादशजिर्वृत्तैः प्रबंधेन लिंगिनां श्रुतपथावज्ञा प्रतिपादिता ॥ संप्रति तैरेव धर्मतया प्रतिपादितं गुणिद्वेषधीरिति द्वारं निराकुर्वस्तेषां गुणिद्वेषदशैयन्नाह ॥

अर्थः—ए प्रकारे अठार वृत्तबंधि काव्यना विस्तारवने लिंगधारियोनी करेली सिद्धांत मार्गनी अवज्ञा एटले अवहेलना ते कही देखामो. हवे सांप्रत काले ते लिंगधारीउए जे धर्मपणे प्रतिपादन करेलुं गुणि द्वेषधी एटले गुणि पुरुषोना उपर द्वेष बुद्धि राखे ठे ते द्वारनुं खंमन करता उता ते लिंगधारीउने गुणिजन उपर द्वेष ठे तेने देखामता उता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

सम्यग्मार्गपुषः प्रशान्तवपुषः प्रीतोद्वसच्चक्षुषः
श्रामण्यर्द्धिमुपेयुषः स्मयजुषः कंदर्पकक्षप्लुषः ॥
सिन्धुताध्वनि तस्थुषः शमजुषः सत्पूज्यतां जग्मुषः
सत्साधून् विडुषः खलाः कृतदुषः क्षाम्यन्ति नोद्यद्दुषः ३१

टीकाः—खलाः सत्साधून् न क्षाम्यन्तीति संबंधः॥तत्र खला गुणीमत्सरिणः प्रकरणाद्विगिनः कृतदुष इति ॥ दुषधातुः क्वि-
बंतोऽत्रदोषपर्यायस्ततश्च कृता विहिता दुषो दोषाः स्वयमनेकान-
र्या यैस्ते तथा ॥ तत्स्वप्नावत्वात्तेषां ॥ अथवा कृता आरोपिता
दुषो दोषा यैस्ते तथा ॥

अर्थः—खल पुरुष साधु उपर क्रमा नथी राखता. खल ते कीया पुरुष जाणवा तो गुणी पुरुषो उपर मत्सर राखनारा ते आ प्रकरण वशर्थी लिंगधारीउं जाणवा. ते केवा ठे? तो कर्या ठे पोतानी मेळे अनेक प्रकारना अनर्थ ते जेमणे एवा ठे. केम जे ए लिंगधारीउंने अनर्थ करवानोज स्वप्नाव होय ए हेतु माटे. अथवा गुणी पुरुषोने विषे आरोपण कर्या ठे दोष ते जेमणे एवा ठे. विकार वाचक दुष घातुनुं दोष रुपी पर्याय शब्द वाचक दुष ए प्रकारनुं त्रिवर्त रूप ठे.

टीकाः---निर्मलेष्वपि सन्मुनिगुणेषु लोकमध्ये लाघवापादनाय स्वधिया विहितदोषारोपा इत्यर्थः ॥ गुणवत्स्वसदोषारोपणस्य तेषां कुलव्रतत्वात् ॥

॥ तदुक्तं ॥

लाजार्थं मलिनांशुके कितवतां कष्टक्रियाधा।यिन,
प्राहुर्दाजिकतामजिग्रहरुचौ पंक्यर्थतां क्वांतरि ॥
गुहांगे वकवृत्तितां च तपसा शस्ये नमस्येच्छुता
मित्थं हंत न दुषयंति यतिनां ह्री लिंगिनः कान् गुणान् ॥

अर्थः---निर्मळ एवाय पण सारा मुनिना गुण विद्यमान ठे लोकमां ते मुनियोनी लघुता प्रतिपादन करवा सारु पोतानी बुद्धि वने कर्युं ठे दोषनुं आरोपण ते जेमणे एवा लिंगधारीउं ठे. केम जे गुणीजनने विषे जूठा दोषनुं आरोपण करवुं ए प्रकारनुं ए लिंग-

ધારીઝના કુલનું વ્રત છે એટલે લિંગધારીઝની કુલ પરંપરા એ પ્રકારનીજ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે લિંગધારીઝ ગુણી પુરુષના ગુણને વિષે આ પ્રકારે દોષનું આરોપણ કરે છે. જે ગુણી પુરુષો જો મહાનિ વસ્ત્ર રાખે તો તેમાં આવો દોષ દે છે જે એતો લોઝને અર્થે એવાં વસ્ત્ર રાખે છે એટલે કોઈ પ્રકારની વસ્તુ મળે તે સારુ રાખે છે પણ એમના એવા જાવ નથી. ને ગુણી પુરુષો અનેક પ્રકારની કષ્ટ ક્રિયા કરે તો તેમાં કષ્ટરૂપી દોષ પરે છે. ને અનેક પ્રકારના અન્નિગ્રહની રુચિ રાખે તો તેમાં દંત્રરૂપિ દોષ પરે છે. ને ક્રમા ગુણ રાખે છે તેમાં કીર્તિની ઇચ્છારૂપી દોષ દે છે. એટલે ક્રમા ગુણ દેખોને એમ દોષ દે છે જે એતો પોતાની લોકમાં કીર્તિ વધારવા સારુ સહન કરે છે. ને જો પોતાનાં અંગોપાંગ ગોપવીને ચાલે તો તેમાં એમ દોષ પરે છે જે એતો વગલાની પેઠે બારણેથી એવું વર્તન દેખામે છે પણ અંતરથી એવા નથી. ને જો તપવમે પ્રધાનપણું દેખામે તો એમ દોષ દે છે જે લોક નમસ્કાર કરે, પૂજે એટલા સારુ તપ કરે છે પણ બીજી ઇચ્છા નથી. એ પ્રકારે ગુણી પુરુષોના સર્વે ગુણમાં લિંગધારીઝ દોષ કંઢ્યે છે. નિશ્ચે એવા ગુણી પુરુષોના એવા કયા ગુણ છે જે જેમાં લિંગધારીઝ દોષ નથી દીધો? સર્વે ગુણમાં દોષનું આરોપણ કરે છે.

ટીકા:—તે હિ તદ્ગુણાનસહજાનાસ્તાન્નિંદંતિ ॥

॥ તદુક્તમ્ ॥

વાણાનિવ ગુણાન્ કર્ણ—માગતાનસહિષ્ણવઃ ॥ પીમાપાદનતોઽ
ત્રીમા નિંદંતિ ગુણીનાં સ્વભાવઃ ॥

અર્થ:—તે લિંગધારીનું નિશ્ચે તે મુનિના ગુણને સહન કરી શકતા નથી, માટે તેમની નિંદા કરે છે. તે વાત કહી છે જે ગુણી પુરુષોના ગુણ લિંગધારીનું કાને આવી પકે છે ત્યારે તેમને બાળ સરસા જણાય છે; તેનું સહન કરી શકતા નથી. કેમ જે તે ગુણ એમને પીમાકારી થાય છે, માટે નિર્લજ થયા ઠતા સ્વલ પુરુષો ગુણી પુરુષોની નિંદા કરે છે.

ટીકા:—ઉચ્ચદ્વુષઃ નિર્નિમિત્તં સુવિહિતદર્શનમાત્રેણૈવ પ્રકટિતલલાટતટત્રકુલ્યાદિક્રોધવિકારાઃ ન ક્લામ્યંતિ ન સહંતે દ્વિષંતીત્યર્થઃ ॥ અત્ર દેશેડમીષાં પ્રચરેણ વયં લોકસ્યાગૌરવાઞ્ઞવિષ્યામ ઇત્યાદિ બુદ્ધ્યા માત્સર્યાત્તત્રાવસ્થાતુમેવ તેષાં ન દદતી ત્યર્થઃ ॥ સત્સાધૂન્ સુવિહિતયતીન્ સત્સાધુત્વમેવાનુગુણવિશેષણૈસ્તેષાં જ્ઞાવયતિ ॥

અર્થ:—કારણ વિનાજ સુવિહિતને દેખવા માત્રથીજ પ્રગટ કર્યા છે સ્વલાટ ઉપર ત્રકુટી ચઢાવી દેવી ઇત્યાદિક ક્રોધ વિકાર તે જેમણે એવા ઠતા નથી સહન કરતા. એટલે દ્વેષ કરે છે. કારણ કે તે એમ જાણે છે જે જો આ દેશમાં સુવિહિત મુનિનો પ્રચાર થશે તો આપણા ઉપરથી લોકનું ગૌરવપણું ઊતરી જશે. એટલે લોક તેમનું બહુ માન કરશે, ઇત્યાદિ બુદ્ધિથી તેમના ઉપર મત્સરપણું રાખીને તે દેશમાં સુવિહિત સાધુને રહેવાજ દેતા નથી એટલો અર્થ. હવે સત્સાધુપણાનેજ ઘટતાં વિશેષણ આપી પ્રગટ કરે છે.

ટીકા:—સમ્યગ્માર્ગપુષઃ જગત્પ્રણીતજ્ઞાનાદિત્રયરૂપ-

मोक्षपथस्य ज्ञव्यानां शुद्धोपदेशप्रतिबोधद्वारेण विस्तारकान् ॥ एतेन तेषामुत्सूत्रज्ञाषणप्रतिषेधमाह ॥

अर्थः—जगवंते कहेलो ज्ञान दर्शन चारित्ररूप जे मोक्ष मार्ग तेनो ज्ञव्य प्राणीजने शुद्ध उपदेशनो प्रतिबोध थाय ए द्वारे विस्तार करनारा. एणे करीने ते मुनियोने उत्सूत्र ज्ञाषण करवानो निषेध ठे एटले मुनि उत्सूत्र ज्ञाषण नथी करता एम ए विशेषण-वके जणाव्युं ते कहे ठे.

टीकाः—प्रशांतवपुषः बहिरलक्षितरागादिविकारशारिरज्ञाजः एतेनांतरमपिप्रबलरागाद्यज्ञावं प्रकाशयति ॥ अंतस्तद्ज्ञावे बहिः सर्वदा प्रशांतत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—जे बायणेशी नथी जणाता रागादि विकार ते जेमां एवा शरीरने अंगीकार करता एटले जेनुं अंग जोतां रागादि विकार कोइ प्रकारे जणाता नथी. ए विशेषणे करीने अंतर संबंधी पण प्रबल रागादिकनो अज्ञाव ठे एम प्रकाश थाय ठे. जो अंतरमां रागादिक होय तो निरंतर बारणेशी प्रशांतपणुं न रहे ए हेतु माटे.

टीकाः—प्रीतोद्धसच्चक्षुषः द्विषानपि प्रतीत्य प्रसन्नोत्फुल्ललोचनान् । एतेन बहिः कोपविकारपरिहारमाविकरोति ॥ भ्रामण्यर्द्धि प्राणातिपातविरमणादिपंचमहाव्रतविभूतिमुपेयुष आसेडुषः । एतेन दीक्षामूलं सर्वविरतिसंपदं दर्शयति ॥

અર્થઃ---દેષીને દેહીને પણ પ્રસન્ન અને પ્રફુલ્લિત છે નેત્ર તે જેમનાં એવા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ બારણેથી કોપ વિકારનો પરિહાર પ્રગટ કરે છે. અંતરમાં કોપ વિકાર હોય તો બહારથી નિસ્તંત્ર પ્રજ્ઞાંતપણું ન રહે એ જ્ઞાત છે. પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિ પંચ મહાવ્રત રૂપ ઠકુરાણને પામેલા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ દીક્ષા જેનું મૂલ છે એવી સર્વ વિરતિરૂપ સંપદાને દેખાકે છે.

ટીકાઃ---સ્મયમુષઃ અહંકારતિરસ્કારિણઃ ॥ એતેન વાગ્મિ-
ત્વવિઘ્નત્વાદાવજ્ઞિમાનહેતૌ સત્યપિ તદજ્ઞાવં પ્રકટયતિ ॥ (સત્સૂ-
ત્રક્રિયાજ્ઞિઃ) કંદર્પકક્ષપ્લુષઃ મન્મથશુષ્કતૃણદાહિનઃ ॥ એતેન
સર્વવ્રતમધ્યે નિરપવાદબ્રહ્મવ્રતદાર્ઢ્યં દૃઢયતિ ॥

અર્થઃ---અહંકાર ને તિરસ્કાર કરનારા એ વિશેષણ અજ્ઞિમા-
નનાં કારણ રૂપ જે સુંદરવાણીપણું તથા વિદ્વાનપણું તે સતે પણ
અહંકાર નથી એમ પ્રગટ કરે છે. સત્સૂત્રની ક્રિયાનુવ્રતે કામરૂપી
સૂકા તૃણને બાઢનારા એ વિશેષણ સર્વ વ્રત મધ્યે અપવાદ રહિત એવું
બ્રહ્મવ્રત છે તેનું દૃઢપણું સુચવે છે.

ટીકાઃ---સિદ્ધાંતાધ્વનિ શુદ્ધાગમમાર્ગે તસ્થુષઃ સ્થિતવ્રત
સ્તત્પરાનિત્યર્થઃ ॥ એતેન સ્વયમુત્સૂત્રક્રિયાનિષેધં પ્રતિપા-
દયતિ ॥ સમયુષઃ સમાજ્ઞાજઃ ॥ એતેનાંતરેપિ ક્રોધ નિરા-
સં જ્ઞાપયતિ ॥

અર્થઃ---સિદ્ધાંત માર્ગને વિષે રહેલા ઇટલે તત્પર ઇટલો

અર્થ; એ વિશેષણ પોતે ઉત્સૂત્ર ક્રિયાનો નિષેધ કરે છે તે અતિપાવન કરે છે ને ક્ષમાવાળા એ વિશેષણ અંતરમાં પણ ક્રોધ નથી, એમ જણાવે છે.

ટીકા:—સત્પૂજ્યતાં વિવેકિજનસેવ્યતાં જન્મુષઃ પ્રાપ્નુષઃ
એતેન સકલશ્રમણગુણસંપત્તિમાવિર્જાવયતિ ॥ નિર્ગુણાનાં વિ-
વેકીલોકપૂજનાઽસંજવાત્ ॥ વિદુષઃ વિચક્ષણાન્ ॥ એતેન
સ્વસમયપરસમયસારવિદુરતાં વિસ્ફારયતિ ॥

અર્થ:—બધી વિવેકી લોકોને સેવવા યોગ્ય પણાને પામેલા
એ વિશેષણ સમસ્ત સાધુગુણની સંપત્તિને પ્રગટ કરે છે કેમ જે જે
સાધુ ગુણ રહિત છે તેનું વિવેકી લોકો પૂજન કરે એમ સંજવતું
નથી એ હેતુ માટે. બધી વિચક્ષણ એવા એ વિશેષણ પોતાનાં સિદ્ધાં-
તનો તથા અન્યદર્શનીના સિદ્ધાંતનો જે સાર તેનું સારી પેઠે જાણે
પણું ફોરવે છે, વિસ્તારે છે.

ટીકા:—ન ચૈવં ગુણશાસ્ત્રિષુ યતિષુ દ્વેષઃ કર્તું યુક્તઃ ॥ શ્વ-
ર્ણીયસોપિ તદ્દ્વેષસ્ય સકલગુણિગતગુણદ્વેષરૂપત્વેનાનંતજંવ
શ્રમણનિર્બંધનત્વાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

સમ્યક્ત્વજ્ઞાનશીલ સ્પૃશ્ણ ઇદં ગુણિનઃ સાધવોઽગાધમેધા ।
સ્તેષુ દ્વેષો ગુણનાં ગુણિતિ રત્નિદયા વસ્તુતઃ સ્વાદ્ગુણેષુ ॥

सर्वस्थानां गुणानां भवगमनमतोऽह्माय मिथ्यात्वमस्मा ।
तस्माद् भूयो जवब्धिचमणमिति गुणिद्वेषधीर्वजनीया ॥

अर्थः—ए प्रकारे गुणवक्त्रे शोजता मुनिने विषे द्वेष करवो युक्त नथी केमजे अतिशय उगो एवो पण ते मुनिनो द्वेष ठे तेने सकल गुणीजनने विषे रहेलो जे द्वेष ते रूपपणुं ठे ए हेतु माटे अनंत जव चमणनुं निबंधनपणुं ठे ए हतु माटे, एटले एथी अनंतो जव चमण थाय एवो कर्मबंध थाय ठे. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे अपार बुद्धिवाळा महागुणी साधु पुरुषो केवा ठे तो समकितवाळा तथा ज्ञानवाळा तथा शीलवाळा तेवा मुनिने विषे रहेला जे गुण तेने विषे जे द्वेष करवो ते वस्तुताए गुण गुणीनुं अज्ञेदपणुं ठे ए हेतु माटे सर्वे गुणीजनना गुणनी अवगणना थइ माटे एथी शीघ्र मिथ्यापणुं प्राप्त थाय ने तेथी वारंवार जव समुद्रमां जवचमणपणुं थाय ए हेतु माटे गुणी पुरुषो उपरथी द्वेष बुद्धि त्याग करवी.

टीकाः—सिद्धांतोऽप्यजिहितं ॥ जरहेरवयविदेहे, पंनरस-
वि कम्मजुमिया साहू ॥ एक्कंमिहीलियंमि, सबे ते हिलिया हुं
ती ॥ संतगुणायणा खलु परपरिवालय होइ अलियंच ॥ धम्मे
वि अबहुमाणो, साहुपन्नं से य संसारो ॥ ततः प्रेक्षावता गुणिषु
बहुमान एव कर्त्तव्यो न द्वेष इति वृत्तार्थः ॥ ३१ ॥

अर्थः—ते वात सिद्धांतमां पण कही ठे जे जरत औरवत
तथा विदेह तेमां पन्नरकर्म भूमियो ठे. तेमां एक साधुनी जो हीलना
करे तो सर्व साधुनी हीलना करी एम थाय. ने उता गुणनुं आजा-

दन करवुं तथा पारको परिवाद करवो तथा जूटुं बोलवुं तथा धर्म
नुं बहुमान न करवुं तथा साधुने विषे प्रद्वेष करवो ए संसार ठे. ए
हेतु माटे बुद्धिमान् पुरुषे गुणीने बहुमानज करवो पण द्वेष न करवो.
एम आ काव्यनो अर्थ ठे. ॥ ३१ ॥

टीका:—अथ कथमेवंविधानपि सत्साधून् खला न क्वा-
म्यंति ॥ मिथ्यात्वप्राबल्यादिति ब्रुमः ॥ अत एव तद्वतो मूढ
जनस्य नाम जैनपथवर्तिनः स्वरूपं निरूपयन्नाह ॥

अर्थ:—हवे आ प्रकारना सत्साधूने पण खल पुरुष केम
सहन नथी करता? तो मिथ्यात्वना प्रबलपणानी सहन करता नथी
एम कहीए ठीए, ए हेतु माटे प्रबल मिथ्यात्ववाळाने मूढजनने
नाम मात्र वने जनमार्गमां रहेनारा तेमनुं स्वरूप निरूपण करता
ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

देवीयत्युरुदोषिणः कृतमहादोषा न देवीयति ।
सर्वज्ञीयति सूर्खमुख्यनिबद्धं तत्त्वज्ञमज्ञीयति ॥
उन्मार्गीयति जैनमार्गमपथं सम्यक्पथीयत्यहो ।
मिथ्यात्वग्रहिणो जनः स्वमगुणाग्रण्यं कृतार्थीयति ॥ ३२ ॥

टीका:—मिथ्यात्वग्रहिणो जन उरुदोषिणो देवीयतीत्या-

દિ સંબંધઃ ॥ અહો ઇતિ વિસ્મયે ગ્રહઃ ચૈતસોઽસન્નિર્વંધઃ સોઽસ્યા-
સ્તીત્યસ્ત્યર્થે શ્લ પ્રત્યયસ્તદ્ધિતઃ॥ઈહ મિથ્યાત્વં પ્રકરણાદાગ્નિનિ
વેશિકં ગૃહ્યતે ॥ પ્રાયેણ જૈનમિથ્યાદૃષ્ટીનાં ગોઠામાહિલ-
માફેત્યાદિનાગ્નિનિવેશિકસ્યૈવ તસ્ય પ્રતિપાદનાત્ ॥ તતશ્ચ તેન
ગ્રહિલઃ પ્રબલમિથ્યાગ્નિનિવેશગ્રહગૃહીત ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ----મિથ્યાત્વવને ઘેલો થયેલો જન ઘણા દોષવાળાને
દેવતા જેવો ગણે છે. ઇત્યાદિ આ કાવ્યમાં સંબંધ છે. અહો એ પ્રકા-
રના અવ્યયનો આશ્ચર્ય અર્થ છે. ઇટલે આ વાત અચરિજ છે. ચિ-
ત્તનો કદાગ્રહ જેને એવા અર્થને વિષે તદ્ધિતનો શ્લૂ પ્રત્યય આવીને
ગ્રહિલ શબ્દ થયો છે. આ જગાએ પ્રકરણ વશથી આગ્નિનિવેશિક
મિથ્યાત્વ ગ્રહણ કરવું. વધુધા જૈન મિથ્યાદૃષ્ટિ લોકોનું ગોઠામા-
હિલ ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનવને આગ્નિનિવેશિક મિથ્યાત્વનુંજ પતિપા-
દન કર્યું છે તે હેતુ માટે આગ્નિનિવેશિક મિથ્યાત્વવને ઘેલો થયેલો
ઇટલે પ્રબલ એવો જે મિથ્યા અગ્નિનિવેશ તે રૂપી જે ગ્રહ તેણે કરીને
ઘેરાયલો ઇટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ---જનો ધર્મધ્વજિતદૂજક્તશ્રાઘ્લોકઃ ઊરવો મહાંતો
યતિજનસ્યાત્યર્થમનુચિતત્વેન દોષા અપરાધા રાગદ્વેષપ્રાણા-
તિપાતાદય ઊરુદોષાસ્તદ્ધિતઃ આચાર્યાદીનિતિ ગમ્યં ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારનો લિંગધારીજનો જક્ત શ્રાવકલોક જે તે
મુનિજમને અતિશય અનુચિત ઇટલે અઘટતા માટે જેને દોષ કહે છે

एवा रागद्वेष प्राणातिपात आदि मोटा दोष तेणे सहित एवा आचार्य प्रमुखने देव जेवा जाणे ठे.

टीका:---देवीयति देवानिव जिनानिवाचरति यादशा देवा नीरागा अतिशयादिमंतश्च तादृशा अमी तस्मादाराध्या इति देवै-
स्तानु पमिमीते ॥ न च तादृशां तदुपासनं समीचीनां। तेषां महा-
दोषवत्त्वेन देवोपमानविधानस्य महापातकहेतुत्वात् परं
मिथ्यात्वस्य विपर्ययरूपत्वाच्च विपरीतबुद्धिस्तादृशानपि तथोप-
मिनोति ॥ एवमुत्तरपदेष्वपि ज्ञावनीयम् ॥

अर्थ:---एटલે જિનદેવ જેવા જાણે છે. જેવા જિનદેવ કીત-
રાગી છે તથા અતિશયાદિમંત છે તેવા આ પણ છે, માટે આરાધના
કરવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે દેવતા સંઘાથે તેમનું ઉપમાન કરે છે
એવા દોષવંત પુરુષોની ઉપાસના કરવી તે ઠીક નથી. કેમજે તે
મહાદોષવાળા છે એ હેતુ માટે તેમને દેવની ઉપમા કરવી તેને મ-
હાપાપનું કારણપણું છે. પરંતુ મિથ્યાત્વનું વિપર્યાસ રૂપપણું છે. એટલે
વિપરીત બુદ્ધિ ઉત્પન્ન કરવાપણું છે તેથી તેવા દોષવંતેને પણ દેવની
ઉપમા લેશે એમ આગલ પદમાં પણ જાવના કરવી.

टीका:---कृतमहादोषान् प्रनष्टप्रागुक्तवृहदपराधान् युग-
प्रधानादीनिति शेषः अदेवीयति अदेवानिवाचरति ॥ नामी-
देवसदृशाः सदोषत्वाच्चिरतिशयत्वाच्च तस्मादनाराध्या इति ॥
अत्र च क्लीणप्रायमहादोषाणां देवैरुपमानं सिद्धांतैर्युद्धितं ॥

અર્થ:—નાશ પામ્યા છે પૂર્વે કહેલા મોટા અપરાધ તે જેમના એવા એટલે યુગ પ્રધાનાદિક એટલું ઉપરથી લેવું. એવા મોટા પુરુષોને પણ અદેવ જેવા ગણે છે. શું કહે છે? તો એ યુગ પ્રધાનાદિક જે તે દેવ સરખા નથી. કેમજે દોષ સહિત છે ને અતિશય રહિત છે માટે એમની આરાધના કરવી. આ જગાએ પ્રાયે જેમના દોષ નાશ પામ્યા છે તેમને દેવની ઉપમા સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે.

ટીકા:—પરિરુવો તેયસ્તી ઇત્યાદાવાચાર્યગુણવક્તવ્યતાયાં પ્રતિરુપઃ સિદ્ધાંતતાત્પર્યપરિષ્કેદદેશનાતિશયવત્વાદિના તદ્દિ-
ષ્યબુદ્ધિજનકત્વાત્તીર્થકરપ્રતિબિંબરુપ ઇતિ વ્યાખ્યાનાત્ ॥
સ ચ વિપર્યસ્તમતિત્વાત્તથા ન કરોતિ ॥

અર્થ:—પરિરુવ ઇત્યાદિ ગાથા વક્રે આચાર્યના ઠગ્રીસ ગુણો કહેવાને અવસરે સિદ્ધાંતના તાત્પર્યનું પરિમાણ કરી કેવા રુપ અતિશયવાળા આચાર્ય છે ઇત્યાદિ સિદ્ધાંત સંબંધી બુદ્ધિનું ઉત્પન્ન થવા પાળું તેમને વિષે રહ્યું છે, માટે તે આચાર્ય તીર્થકર સમાન છે એમ ગાથાનું વ્યાખ્યાન છે. તે આચાર્યને વિપરીત બુદ્ધિવાળા પુરુષો દેવની ઉપમા નથી કરતા.

ટીકા:—એવમદેવપ્રાયે દેવબુદ્ધિર્દેવપ્રાયેચાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વરુપં પ્રતિપ્રાધ્યાગુરૌ ગુરુબુદ્ધ્યાદિરુપં તદાહ ॥ સર્વ જ્ઞીયતિ સર્વજ્ઞમિવ સર્વવિદમિવાચરતિ મૂર્ખમુખ્યનિવહં અજ્ઞચૂરુમણિસમુદ્ધં સ્વાચ્ચુપેતગઢસ્થિતં યતિજનં યથા સર્વજ્ઞસદૃશોઽયં મદીયયતિ જનઃ કિં કિં શાસ્ત્રજાતં ન વેત્તાતિ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે અદેવ જેવાને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવ જેવાને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું રૂપ પ્રતિપાદન કરીને અગુરુને વિષે ગુરુ બુદ્ધિ કરવી इत्यादि મિથ્યાત્વ સ્વરૂપ છે તેને કહે છે. જે મોટા મૂર્ખના સમૂહ છે તેને સર્વજ્ઞની પેઠે આચરણ કરે છે એટલે સર્વજ્ઞ જેવા જાણે છે. પોતે અંગિકાર કરેલા ગઢમાં રહેલો યતિનો સમૂહ તેને જ્ઞાનિ વિદ્વાન પંમિત જાણે છે જે અમારા ગઢના યતિ લોકો શું શું શાસ્ત્ર નથી જાણતા? સર્વ શાસ્ત્ર જાણે છે इत्यादि॥

ટીકા:—તત્ત્વજ્ઞં ષટ્દર્શનતર્કકર્કશધિયં સ્વપરસમય નિર્ણયનૂર્મિં સૂરિવિશેષં અજ્ઞીયતિ અજ્ઞમિવ બાલિશમિવા-
ચરતિ ॥ યથા ન કિંચિદપ્યેષ જાનાતિ ॥ અયમર્થઃ ॥ ન હિ મૂર્ખશિરોમણેઃ સર્વજ્ઞેનોપમાનં યુક્તં ॥ નાપિ તત્ત્વજ્ઞસ્યાજ્ઞેન ॥ અત્યંતમનુરુપત્વાત્ ॥ પરં સ મિથ્યાજ્ઞાનાદેવમપિ કરોતિ ॥

અર્થ:—બઢી તત્ત્વનો જાણ એટલે ષટ્દર્શન સંબંધી તર્ક વિ-
ચાર કરવામાં તીક્ષ્ણ જેની બુદ્ધિ છે, જાવાર્થ એ છે જે પોતાના દ-
ર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તથા બીજા દર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તેનો નિર્ણય કર-
વામાં સીમારૂપ, એ જેવા બીજા કોઈ નહિ એવા સૂરિ વિશેષને
એટલે એવા કોઈ આચાર્યને અજ્ઞાનીની પેઠે જાણે છે એટલે એ આચાર્ય
કાંઈ પણ જાણતા નથી આ અર્થ સિદ્ધ થયો. જે મૂર્ખ શિરોમણિની
સર્વજ્ઞ સાથે જે ઉપમા કરવી તે યુક્ત નથી. ને તત્ત્વજ્ઞ પુરુષની અ-
જ્ઞાની સાથે ઉપમા કરવી તે પણ યુક્ત નથી. કેમ જે અત્યંત અ-
ભૂતપ્રણું છે એ હેતુ માટે, પરંતુ તે મિથ્યાજ્ઞાનથી એમ પણ કરે છે.

ટીકા:—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥નન્માર્ગયતિ ॥નન્માર્ગમિવ ઉત્પથમિવાચરતિ જૈનમાર્ગ શુદ્ધં જગવત્પથં ॥ યથા નાયં જગવત્પ્રણીતો માર્ગઃ કિંતૂ ત્સૂત્રં હતિ ॥ અપથં કુમાર્ગં પ્રાક્ પ્રતિપાદિતમૌદેશિકજોજનાદિકં સ્વકલ્પિતં સમ્યક્ પથીયતિ સમ્યક્ પથમિવ સન્માર્ગમિવાચરતિ॥

અર્થ:—હવે અમાર્ગને વિષે માર્ગ બુદ્ધિ થવારૂપ મિથ્યાત્વને દેખાવે છે જે શુદ્ધ જગવત્ના માર્ગને નન્માર્ગની પેઠે આચરે છે એટલે નન્માર્ગ જેવો જાણે છે જે આતો જગવાનનો કહેલો માર્ગ નથી એતો નત્સૂત્ર માર્ગ છે ઇત્યાદિ. વઢી પૂર્વે પ્રતિપાદન કરેલું જે પોતાનું કપોલ કલ્પિત ઉદેશિક જોજનાદિ તેને સારો માર્ગ જાણે છે. સારા માર્ગની પેઠે આચરણ કરે છે.

ટીકા:—અત્રાપિ યજ્ઞિનમાર્ગસ્ય ચંદ્રવત્પ્રકાશકસ્યોન્માર્ગેણ તામસેન સાદૃશ્યાપાદનમુન્માર્ગસ્ય ચ સત્પથતુલ્યતાપાદનં તન્મિથ્યાત્વોદયાદિતિ ॥ તથા સ્વમાત્માનં અગુણાગ્રણ્યં નિર્ગુણધુરંધુરંકૃતાર્થીયતિ કૃતાર્થમિવ વિહિતસકલપ્રયોજનમિવાચરતિ ॥ અત્રાપિ સ્વસ્ય નિર્ગુણમુખ્યસ્ય કૃતાર્થેન ગુણિમુખ્યેનોપમાનમવિદ્યાવત્વાદિતિ ॥

અર્થ:—અહીં પણ જે જિનમાર્ગ ચંદ્ર સરખો પ્રકાશવંત છે તેને નન્માર્ગરૂપી જે અંધકારનો માર્ગ તેની સાથે સદૃશપણું પ્રતિપાદન કરે છે તે મિથ્યાત્વના ઉદયથી કરે છે. વઢી પોતાનો આત્મા

જે ગુણ રહિત પુરુષોમાં ધુરંધર છે ઇટલે અગ્રેસર છે તેને કૃતાર્થ જોવો જાણે છે ઇટલે જાણે સઘળ પ્રયોજન કરી રહ્યો હોય ને શું ઇમ સંપૂર્ણ ગુણવાળો માને છે. અહીં પણ ગુણ રહિતમાં મુખ્ય ઇવો પોતાનો આત્મા છે તેને ગુણીજનમાં મુખ્ય ઇવા મહાંત પુરુષોની સાથે ઉપમા કરવી તેનું કારણ પોતાને વિષે રહેલું અવિદ્યાપણું ઇજ છે.

ટીકા:—ઇવં તાવદ્લોકોત્તરિકજનવિષયં મિથ્યાત્વસ્વરૂપં પ્રદર્શ્ય બાહ્યલોકવિષયમપિ પ્રસંગાત્ કિંચિત્તદર્શ્યતે ॥ મિથ્યાત્વગ્રહિણો જનઃ અગ્નિગ્રહિકાદિમિથ્યાત્વવાન્ જિનમતવહિર્જ્જુ-તો લોકઃ દેવીયતિ દેવાનિવાચરતિ મુક્ત્યર્થમારાધ્યતયા દેવ-ત્વેનાજ્યુપૈતીતિ યાવત્ ॥ ઝરુદોષિણો રાગાદિમતો લોકપ્ર-તીતાન્ દેવાન્ ॥ કૃતમહાદોષાન્ વીતરાગાન્ લોકોત્તરવિશ્રુ-તાન્ અદેવીયતિ અનારાધ્યત્વેનાઽનુમન્યતે ॥

અર્થ:—ઇ પ્રકારે પ્રથમ લોકોત્તર સંબંધી જે પુરુષ તેમને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેનું સ્વરૂપ દેખાતીને બાહિર લોક ઇટલે અન્યદર્શની તેને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેને પ્રસંગવશથી કાંઈક દેખાતે છે જે અગ્નિગ્રહિકાદિ મિથ્યાત્વવાળો જિનમતથી બાહિર થયેલો ઇવો લોક જે તે રાગાદિ ઘણા દોષ જેમાં રહેલા છે ઇવા લોકમાં પ્રસિદ્ધ જે દેવ તેમને મોહાને અર્થે આરાધવા યોગ્ય દેવપણે અંગિકાર કરે છે. માટે અદેવને વિષે દેવપણાની આચરણા કરે છે ને જેમના દોષ નાંઈ પામ્યાં છે ઇવા વીતરાગને અદેવ જેવા ગણે છે ઇટલે આરાધવાપણે નથી માનતા.

टीकाः—अथ कथमेतन्मिथ्यास्वमिति चेत् ॥ भ्रूयते ॥
 दोषवतां देवत्वाज्ञावात् ॥ तथाहि ॥ साक्षात् कृतधर्मा निरीह-
 स्वेन परोपचिकीर्षाप्रयुक्तो यो मुक्तिमार्गमुपदिशति स देवइत्य-
 स इति चोच्यते ॥ न च रागादिमत एतद्वक्षणं संगच्छते ॥ तद्व-
 चनस्य प्रबलविप्रलंजकवाक्यवद्विसंवादित्वाद्विसंवादकवच-
 नाच्च प्रेक्षावतां प्रवृत्त्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—इवे लिंगधारी पूठे ठे जे ए मिथ्यात्व केम कहो ठो?
 तो तेमो उत्तर कहे ठे जे दोषवाळाने देवपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु
 माटे. तेज देखाने ठे जे जेणे धर्मनो साक्षात्कार कर्चो ठे ने कोइ
 प्रकारनी वांछा विनाज परना उपकार करवानी जेनी इच्छा वर्चें ठे
 ने मुक्ति मार्गनो उपदेश करे ठे ते देव कह्यो तेने हितकारी पण
 कह्यो. ने रागादिवाळानुं ए लक्षण संजवतुं नथी, केमजे रागादि-
 वाळानुं वचन तो अतिशय ठग पुरुषनां वचननी पेठे विसंवादि ठे
 ए हेतु माटे, ने वळी एनां वचन परस्पर विरोधी ठे ए हेतु माटे
 बुद्धिवाननी प्रवृत्ति तेमां थती नथी.

टीकाः—रागादिमंतो हि विप्रलिप्सया नद्यास्तीरे गुक्ता-
 कटं पर्यस्तमास्ते धावत किञ्चका इत्यादिवत्कदाचिदन्यथा व्यव-
 स्थितमर्थमन्यथापि ब्रुवाणा उपलब्ध्यन्ते ॥ तथा च तद्वचनास्तु
 अवर्तमाना किञ्चकवन्नसमीहितमश्नुवीरन् ॥ माधूष्या विप्रलि-
 प्स्या तथापि तस्य रागादिमत्वेनासाक्षात् कृतधर्मतया सम्यग्
 मुक्तिमार्गोपदेशाननुपपत्तेः ॥

અર્થ:—રાગાદિ દોષયુક્ત પુરુષ જે તે નિશ્ચેઢેતરવાની ડહાણ જે પ્રકારની વસ્તુ હોય તેથી વિપરીત કહેનારા દેહીય ઢીય. જેમ ઢોકરાં ઢેતરવા કોણે કહ્યું જે હે ઢોકરાં! દોમો દોમો!! નદીને કાંઠે ગોલનું ગારું ત્રુટી પડ્યું છે. એમ ગોલ ધાધાની આજ્ઞા ઉપજાવી ઢોકરાં દોમોવાં, તેમ ક્યારેક તો જે પ્રકારે રહેલી વસ્તુ છે તેથી બીજી પ્રકારે પણ કહેનારા ઠગ પુરુષો જણાય છે માટે તેવા પુરુષના વચનમાં પ્રવર્તેલા પુરુષો ગોલ ધાધા દોમોલાં ઢોકરાંની પેઠે પોતાનું બાંધીત પામતા નથી. કદાચિત્ એ પ્રકારની ઠગવાની ડહા ન હોય. પરંતુ તે પુરુષો રાગાદિ દોષવાળા છે માટે તેમને ધર્મનો સાક્ષાત્કાર નથી થયો તેથી સારી રીતે મુક્તિ માર્ગનો ઉપદેશ થતોજ નથી.

ટીકા:—તથા ત્વેવ અસ્મદ્રાદીનામપિ રાગાદિમતાં સા-
ક્ષાત્કૃતધર્મત્વેન સાર્વજ્યાપત્તેઃ તથાચ સિદ્ધં સમીહિતં કિં
મુક્ત્યર્થં તદન્વેષણેન॥આર્ક્ષે ચેન્મધુ વિદેત્તત્કિમર્થં પર્વતં વ્રજેત્ ॥
ઇષ્ટસ્યાર્થસ્ય સંસિદ્ધૌ, કો વિદ્ધાન્ યત્નમાચરેદિતિ લૌકિક
ન્યાયાત્ ॥ કિં ચ પરોપકારોપિ પરેષાં સંસારતારણલક્ષણસ્ત-
સ્ય ન સંજવતિ ॥ રાગાદિમત્વેનાસ્મદાદિજિસ્તુલ્યયોગક્રેમતથા
તસ્ય સ્વયમતરિતુઃ પરતારકત્વાનુપપત્તેઃ લોડપિ પોતાદેઃસ્વયં તરિ-
તુરેત્ર પરતાસ્કત્વોપસંજાત્ ॥

અર્થ:—ને જો રાગાદિક દોષવાળા પુરુષથી સારી રીતે મુક્તિ માર્ગનો ઉપદેશ થતો હોત તો સગાદિ દોષવાળા આપણે પણ ઢીય માટે આપણને પણ ધર્મનો સાક્ષાત્કાર થતો જોડા, ને તેથી

सर्वज्ञपणुं पण प्राप्त थयुं जोइए ने ज्यारे सर्वज्ञपणुं प्राप्त थयुं त्यारे तो आपणुं वांच्छित सर्वे सिद्ध थयुं त्यारे तो मुक्तिने अर्थे वीतरा-
गनां वचन खोळवानी जरूर न रही. केमजे जो आकानां फुल-
मांथी मधनो स्वाद मळ्यो तो मध खोळवा पर्वतमां कोण जाय !
तेम पोतानो वांच्छित अर्थ सिद्ध थयो तो पढी कोण विद्वान पुरुष
तेने वास्ते प्रयत्न करे? ए प्रकारे लौकिक न्यायडे ए हेतु माटे. वळी
शुं? तो तेमणे करेखो परोपकार जेते पण संसारने तारण करनार
संजवतो नथी. केमजे रागादि दोष युक्तपणावने आपणी पेठेज ते
पण योग केम करे डे एटखे आपणी पेठे ते पण रागादि दोषे ज-
रेखा डे ते पोतेज तरता नथी तो तेमने विषे बीजानुं तारणपणुं
तो क्यांथीज सिद्ध थाय ! लोकमां पण जे नौका प्रमुख पोते त-
रती होय तेज बीजाने तारती देखाय डे ए हेतु माटे.

टीका:—ननु स्यादेतद्यदि रागादिमत्त्वं जवेत्तदेकवाक्यतया
सकलपार्थिवादिविचारचतुरप्रधानपुरुषपूज्यतान्यथानुपपत्त्या ते-
षामसिद्धमिति चेत् न ॥ तत्प्रकृतिष्वंगनादि घटनावलोकनेन
तत्सिद्धेः ॥ तेषां रागादीमंतरेण तत्प्रतिबिंबेषु तद्वह्णयाध्यारोपा
संज्ञवात् ॥ इतरथा तत्प्रतिबिंबत्वानुपपत्तेः ॥ उपल्लादिना सक-
लतत्तुल्याकारनिर्माणं हि तत्प्रतिबिंबं नाम तन्नूनं ते रागादि
मंत इति ॥

अर्थ:—आ जगाए अन्वदर्शनी आशंका करे डे जे जो
अमारा रागादि देव दोष सहित होय तो जे समस्त पृथ्वी आदि संबंधी

પદાર્થનો વિચાર કરવામાં ચતુર પુરુષો છે તેમાં પોતાનું પ્રધાન પુરુ-
ષપણું છે, જેથી પૂજનીકપણું છે. તે પોતાનાં કહેલાં વચનની એક વા-
ક્યતાએ છે એ હેતુ માટે, એટલે પોતાનાં વચનમાં પરસ્પર વાધા નથી
માટે. તથા અન્યથાનુપપત્તિ છે એ હેતુ માટે, એટલે એમણે કહ્યાં તેવાંજ
પૃથ્વી આદિ પદાર્થ છે માટે તેમનું પૂર્વે કહ્યું એવું અસિદ્ધપણું નથી એટલે
સિદ્ધપણું છે. જાવાર્થઃ—જે અમારા દેવ રાગાદિ દોષ યુક્ત નથી માટે
તેમનું કહેવું સત્ય છે. હવે સિદ્ધાંતી તેમને જવાબ દે છે જે તમારે
એમ ન બોલવું. કેમજે તમારા દેવની પ્રતિમાને વિષે અથવા પ્રતિમા-
ની જોને સ્ત્રી પ્રમુખની સંઘાથે ઘટના કરેલી છે તેને જોતાં એમને
વિષે રાગાદિ દોષની પ્રત્યક્ષ સિદ્ધિ થાય છે ને તેમને જો રાગાદિ
દોષ ન હોય તો તેમની પ્રતિમાનું વિષે રાગાદિ દોષને જણાવનાર
એવાં લક્ષણનો આરોપ કર્યો છે તે સંજ્ઞા નહિ. રાગાદિ દોષ લક્ષણ
વિનાની તેમની પ્રતિમાનું ઘટનાતીજ નથી. પાષાણાદિ પ્રતિમાઓને
વિષે પાષાણાદિકના આકાર પ્રગટ રાગાદિકને જણાવનારા છે જેવા
એમાં દોષ ન્હોતો છે તેવા આકારની તેમની પ્રતિમાઓ છે માટે
નિશ્ચે તે દેવ રાગાદિ દોષ સહિતજ છે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

લક્ષ્યંતે લક્ષનાંગસંગમવિધે રાગોપરાગોપગા,
દ્વેષશ્લેષજુજો જુજોર્જિત મદારુસ્તે ચ શસ્ત્રપ્રહાત્ ॥
શ્રેયઃકલ્પસત્તાલ્પશાસ્ત્રસ્વનાન્મોહપ્રરોહસ્પૃશો,
યે દેવા નનુ સંતુમંતુ સહિતાસ્તેવોતરાગાઃ કથં ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અન્યદર્શનીમા દેવ સ્ત્રીનો અંગસંગ રાખે છે તેથી રાગરૂપી પ્રહરને ગળાયેલા જણાય છે વળી ઝડૂત મદને જણાવનાર હસ્તમુદ્રા છે તેથી તથા હાથમાં શસ્ત્ર પ્રહણ કરે છે તેથી દ્રેષવાળા એ દેવ છે એમ જણાય છે. વળી કલ્પાક્ષ-રૂપી કલ્પલતાને નાશ કરે એવી શાસ્ત્રની રચના કરવાથી મોહવાળા છે એમ જણાતા એ દેવો ક્રોધી હોય તેથી તે વીતરાગ કેમ કહેવાય.

ટીકાઃ—યદપિ પાર્થિવાદિપુરુષપૂજ્યતાન્યથાનુપપન્ન્યાતેષાં વીતરાગત્વપ્રસાધનં તદપ્યવિદ્યાવિલ્લસિતં ॥ યતો યત એવ તૈષા મધ્યક્ષેણ રાગાદિલક્ષણં લક્ષ્યંતોઽપિ તે તાન્ વીતરાગત્વાધ્ય વસાય પૂજયંત્યત એવૈતન્મિથ્યાત્વમુચ્યતે ॥

અર્થઃ—એ દેવોને વિષે વીતરાગપણું સ્થાપન કરે છે તે એમ બોલે છે જે જો એ દેવમાં વીતરાગપણું છે તો રાજા પ્રમુખ પુરુષો પૂજે છે નહિ તો કેમ પૂજે? તે માટે એ પ્રકારના અનુમાન પ્રયોગને વી-તરાગપણું સાધે છે તોપણ તે સર્વ અવિદ્યાનો વિલાસ છે એમ જાણવું. જે માટે તેમનાં રાગાદિ લક્ષણ પ્રત્યક્ષ જણાય છે તોપણ તેમને વિષે વીતરાગપણાનો નિશ્ચય કરી પૂજે છે એજ હેતુ માટે એને મિથ્યાત્વ કહીએ ઢીણ.

ટીકાઃ—અતસ્મિન્સ્તદિતિ પ્રત્યયસ્યૈવ તલ્લક્ષણત્વાત્ ॥ તસ્માન્ન રાગાદિમંતો દેવાઃ કિંતુ સંપ્રત્યપિ વિંદાદિષુ રાગાદિલ-ક્ષણવિરહદર્શનેન વીતરાગતથાનુમીયમાનઃ એવ દેવ ઇતિ ॥

॥ यदुक्तं ॥

यस्य संक्लेशजननो, रागो नास्त्येव सर्वथा ॥
न च द्वेषोऽपि सत्त्वेषु शर्मधनदवानलः ॥

अर्थः—जेमां जे वस्तु नथी तेमां ते वस्तुनो निश्चय करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ए प्रकारे मिथ्यात्वनुं लक्षण ठे ए हेतु माटे रागादि दोषवाळा होय ते देव न कहीए. त्यारे कोने देव कहीए ? तो तेनो उत्तर पोतेज करे ठे जे हालमां पण प्रतिमादिकने विषे रागादि लक्षणनो विरह देखवे करीने वीतरागपणे जे अनुमान करेखा तेज देव कहीए. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, क्लेशने उत्पन्न करनार एवो रागादिक दोष जेमां सर्वथा नथी. शांतीरूपी काष्ठने बालवा दावानल अग्नि समान एवो द्वेष पण जेने कोइ प्राणीमात्र प्रत्ये नथी.

टीकाः—न च मोहोपिसंज्ञाना बादनो ऽशूद्धवृत्तकृत् ॥ त्रै-
लोकख्यातमहिमा, महादेवः स उच्यते ॥ एवं विधश्चमहादेवो
ऽर्हन्नेव ॥

यदुक्तम् ॥

अर्हन्नेव च लक्षणलक्षणगणो रागादिलक्षणकृते
देवः केवलमृद्धकेवलबलः स्याद्वीतरागस्ततः ॥

ગીર્વાણાઃ કથમન્યથા સમુદિતા જ્ઞક્ત્યાન્વહંપૂર્વિકા
મસ્યૈવ પ્રથયંતિ સંસદિ મહાષ્ટપ્રાતિહાર્યાર્હણામ્ ॥

અર્થઃ—જેને જ્ઞાનનો ઢાંકનાર ને અશુદ્ધ આચરણનો કરનાર એવો મોહ પણ નથી, જેનો મહિમા ત્રણ લોકમાં વિખ્યાત છે તે મહાદેવ કહીએ. એ પ્રકારના મહાદેવ તો એક અરિહંતજ છે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે રાગાદિ લાચો દોષ નાશ પામવાથી અરિહંત એજ નિર્મલ લક્ષણના સમૂહરૂપ છે એટલે સર્વે નિર્મલ લક્ષણ અરિહંતમાંજ રહ્યાં છે. જેને કેવલજ્ઞાનનું બલ વૃદ્ધિ પામેલું છે એવા દેવ તો એક વીતરાગ અરિહંતજ છે. જો એમ ન હોય તો દેવતાના સમૂહ જક્તિવળે સમવસરણમાં મહા આદર સહિત આવ મહા પ્રાતિહાર્યરૂપી પૂજા એજ દેવની કેમ વિસ્તારે? માટે એજ વીતરાગ દેવ છે.

ટીકાઃ—તદેવંવિધે પિ વીતરાગે અદેવબુદ્ધિરિત્યહો મહા મિથ્યાત્વં તાદયતાઽદેવે દેવતાબુદ્ધિર્દેવેવાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વસ્વરૂપં નિરુપિતં ॥ તથા સર્વજ્ઞીયતિ સર્વવિદયમિત્યગ્નિમન્યતે મૂર્ખેમુખ્યનિવહં અન્યપરતીર્થિકસમૂહં પ્રાણાતિપાતાય નિવૃત્તં સ્વગુરુતયાગ્નિમતં ॥

અર્થઃ—માટે એ પ્રકારના પણ વીતરાગને વિષે અદેવ બુદ્ધિ એજ મિથ્યાત્વ જાણવું. એ વાત આશ્ચર્યકારી છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદેવને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ નિરુપણ કર્યું. વઢી મોટા મૂર્ખનાં સમૂહને આ સર્વજ્ઞ છે

એમ માને છે એટલે પ્રાણાતિપાતાદિકથી નિવૃત્તિ ન પામેલો અન્યદર્શનીનો સમૂહ તેને પોતાનો ગુરુ કરી માને છે.

ટીકા:—અથ મૂર્ખેષુ સર્વજ્ઞત્વાન્નિમાનો જવતુ મિથ્યાત્વં
યે તુ કુતીર્થિકા અપિ સકલાનવદ્યચાતુર્વિદ્યવિશારદાઃ પ્રત્યક્ક
સારદાકારાઃ અનદ્યપવિકલ્પજાલજટિલજલ્પવિધૌ ગીર્વાણ
ગીર્વીણવિદારિતપ્રતિવાદિકોવિદલક્ષ્ણાઃ સંપ્રત્યપિ મૂરિક્ષ
ઉપલ્લજ્યંતે તેષુ સર્વજ્ઞત્વાધ્યવસાયસ્ય કથં મિથ્યાત્વમિતિ ચેત્ ॥
સત્યં ॥ તત્જ્ઞાનસ્યૈકાંતાચ્યુપગમવિષયત્વેન વસ્તુતોઽજ્ઞાનત્વાત્ ॥

અર્થ:—હવે પ્રતિવાદિ પૂઠે છે જે મૂર્ખને વિષે સર્વજ્ઞપણાનો
અન્નિમાન કરવો તે મિથ્યાત્વ હો, પરંતુ જે કુતીર્થિક છે તે પણ
સમસ્ત નિર્દોષ એવી ચારે વિદ્યાઈ તેમાં ચતુર હોય ને સાક્ષાત્ સર-
સ્વતી જેવો જેમનો આકાર છે ને ઘણા ઘણા વિકલ્પનો સમૂહ ઢેળે
કરીને વ્યાસ એવો જે બોલવાનો પ્રસંગ તેને વિષે સંસ્કૃત જાણા રૂપી
ઘાણવકે ઢેચ્યાં છે પંક્તિજપી લક્ષ તે જેમણે એવા આ કાઠમાં પણ
ઘણા પંક્તિો દેખાય છે તેમને વિષે સર્વજ્ઞપણાનો નિશ્ચય કરવામાં
કેમ મિથ્યાત્વ કહોઢો ? એમ જો કહેતા હોય તો ઠીક. એમ કહી
ઢત્તર કરે છે જે તે જ્ઞાનને ઇકાંતપણું છે માટે વસ્તુતાય અજ્ઞાનપ-
ણુંજ છે તેથી તેને મિથ્યાત્વ કહીય ઢીય.

ટીકા:—ન ચૈકાંત એવ સાધીયાનિતિ વાચ્યં ॥ તદાહિ સ-
દ્રુપ એવ જાવઃ સ્યાત્ અસદ્રૂપ એવ વેતિ જવદન્નિમતલ્લોતકં વિ-
કલ્પમુમ્મલમવતરતિ તત્ર ન તાવદાદ્યઃ ચકાંતેન સત્ત્વે હિ ઘટસ્ય

સ્વરૂપવત્પર રૂપેણાપિ સત્વાત્ત દ્વૂપાપત્યા સ્વરૂપાપગમ પ્રસંગઃઅનેક
રૂપત્વાન્યુપગમે વા જગદ્વૈચિત્ર્યજંગપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ—હવે સિદ્ધાંતી અન્યદર્શનીના એકાંતમતને સ્થગન
કરે છે જે એકાંત મત એજ અતિ શ્રેષ્ઠ છે એમ તમારે ન બોલવું. કેમ-
જે જો એમ કહેતો હોય તો તારા વાંઢિતને જણાવનાર વે વિકલ્પ
પ્રાપ્ત થાય છે, તે કયા. તો પદાર્થ માત્ર સદ્રૂપ છે અથવા અસદ્રૂપ છે
એ તને પ્રશ્ન પૂઠીએ ઢીએ. તેમાં જો સદ્રૂપજ પદાર્થ માત્ર છે એમ
પ્રથમ વિકલ્પ અંગિકાર કરે તો આ પ્રકારે દૂષણ પ્રાપ્ત થાય જે
એકાંતપણે સદ્રૂપ પદાર્થ ઠતે ઘટના સ્વરૂપની પેઠે પટના સ્વરૂપનું
પણ સદ્રૂપપણું છે તેથી સ્વરૂપાપગમનામા દોષની પ્રાપ્તિ થશે એટલે
ઘટપટના સ્વરૂપનું એકપણું થશે. જો અનેક રૂપપણાનો અંગિકાર
કરશે તો જગતનું જે વિચિત્રપણું છે તેના નાશનો પ્રસંગ થશે એ
હેતુ માટે.

ટીકા:—એકસ્માદેવ ઘટાદેઃ સકલપદાર્થકાર્યકારણો
પપત્તેસ્તથા ચ ઘટો જલહરણવત્પ્રાવરણાદ્યપિ પટાદિકાર્યં કુ-
ર્યાન્ન ચૈવં ॥ તસ્માન્ન સદ્રૂપ એવ જાવાઃ ॥ નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ એ-
કાંતાસત્વસ્વીકારે ઘટસ્ય પરરૂપ વત્સ્વરૂપેણાપ્યસત્વેન સ્વરવિ-
ષાણવદત્યંતાજ્ઞાવપ્રસંગાત્ ॥ તથા ચ નોદકાર્થી ઘટાર્થ પ્રયતે
ત તસ્યાત્યંતાસત્ત્વેન સમસ્તાર્થક્રિયાવિરહાત્ ॥

અર્થ:—એક ઘટાદિક પદાર્થથી સકલ પદાર્થનો કાર્ય

कारणज्ञाव सिद्ध यशे. वली घट जेम जळ लाववारुपी कार्यने करे ठे तेम उढवा पहेरवा प्रमुख पटादिकनुं पण कार्य करे. पण ते कार्य तो घटथी थतुं नथी, माटे सद्रूप एवाज पदार्थ ठे एम एकांत पक्ष सिद्ध न थयो. हवे बीजो विकल्प जे पदार्थ मात्र एकांतपणे असद्रूप ठे ते पण सिद्ध थतो नथी. केमजे जो एकांत असद्रूपनो अंगिकार करीए तो घटने पररूपनुं असत्पणुं ठे तेमज पोताना रूपनुं पण असत्पणुं प्राप्त थशे. त्यारे गर्दजना शिंगरानी पेठे अत्यंत अज्ञावनो प्रसंग थशे. त्यारे जळ जरवानुं जेने प्रयोजन ठे ते घटने अर्थे नहि प्रयत्न करे. केमजे ते घटना स्वरूपनो अत्यंत ज्ञाव ठे, माटे समस्त अर्थ क्रियानो विरह प्राप्त थयो ए हेतु माटे.

टीका:—तस्मादेकांतेन सदसत्वाज्युपगमे ज्ञावस्यार्थक्रिया नुपपत्तेरुत्तररूपं वस्त्वज्युपगंतव्यम् न च सदसत्त्वयोरन्योन्य विरोधेनैकत्र समावेशाज्ञावान्नोत्तररूपता ज्ञावस्य संग्रहत इति वाच्यं ॥ ज्ञावस्य स्वरूपेण सदसत्वाज्युपगमे हि स्याद्विरोधः स्वरूपपररूपाज्यां तु तदज्युपगमे कानुपपत्तिः ॥

अर्थ:—एकांतपणे पदार्थनुं सद्रूपपणुं अंगिकार करे तो अथवा एकांतपणे पदार्थनुं असद्रूप अंगिकार करे तो पदार्थ मात्रनी अर्थ क्रिया न थाय. माटे वस्तु मात्रनुं सद्रूप तथा असद्रूप अंगिकार करवुं. त्यारे प्रतिवादी बोदयो जे जो एक वस्तुनुं सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए वे अंगिकार करशो तो एक बीजा साथे विरोध थवाथी एक वस्तुने विषे बेनो समावेश नहि थाय माटे बेय रूपनो अत्यंता ज्ञाव प्राप्त थशे. त्यारे सिद्धांती बोदयो जे

एम तमारे न बोलवुं. केमजे पदार्थनुं स्वरुपे करीने सद्वपपणुं तथा असद्वपपणुं अंगिकार करीए तो तारो कहेलो विरोध प्राप्त थाय पण स्वरुप तथा पररुप ए बेवके सद्वपपणुं तथा असद्वपपणुं ए बे अंगिकार करीए तो शी असिद्धि थाय ? एटले शो दोष आवे ? कोइ न आवे.

टीकाः----तथाहि ॥ घटः स्वरूपेण अव्ययः पार्थिवत्वेन सन्नाप्त्वादिना ॥ क्षेत्रत इह्यत्वेन न माथुरत्वादिना ॥ कालतो वर्त्तमानकालत्वेन नातीतादिकालत्वेन ॥ जावतः श्यामत्वेन न रक्तत्वादिनेति ॥ इतरथाप्यत्वादिनापि तस्सत्त्वेऽनेकरूपत्वं स्वरूपविलोपो वाप्रसज्येत ॥ तस्मात् सदसद्रूपं वस्त्विति ॥

अर्थः---तेज देखाने ठे जे घट स्वरुपे करीने अव्ययी पृथ्वी संबंधी सत् ठे पण अन्यपणे नथी. तथा क्षेत्रथी आ क्षेत्रनो ठे पण मथुरादि क्षेत्र संबंधी नथी. तथा कालथी वर्त्तमानकालपणे ठे पण अतीतादि कालपणे नथी. तथा जावथी श्यामपणे ठे पण रक्तादिपणे नथी. एम न कह्यीए ने बीजी रीते कह्यीए तो ए घटनुं अनेक रूपपणुं अथवा पोताना रूपनो नाश ए बे दोषनो प्रसंग आवे ते हेतु माटे सर्वे वस्तुनुं सद्वपपणुं तथा असद्वपपणुं ए रीते सिद्ध थयुं.

टीकाः--किंचैकांतवादे सदसतोरविशेषप्रसंगः ॥ तथाहि नित्यैकांतवादिनां सांख्यानां मते यथा असता मृत्पिण्डेन घटो न जन्मते ॥ तथा सतापि न जन्मते ॥ सदेवकारणे कार्यमिति च

स्तिष्ठांतात् ॥ सतश्चोत्पादानुपपत्तेः ॥ क्षणिकैकांतिवादिनामपि
सौगतानां मते असते वसतापि कारणेन कार्यं न जन्येत अस-
देवकारणे कार्यमित्युपगमात् ॥ तथा च कारणे सर्वथा
कार्यानन्वयान्मृत्पिण्डादपि घटो नोत्पद्येत ॥ उत्पादे वातंत्वादिज्यो-
प्युत्पद्येत ॥ अकारणत्वाविशेषादिति ॥

अर्थः—वळी एकांतपणे वस्तुनું सद्रूपपणुं तथा असद्रूप-
पणुं अंगिकार करनारने मते कोइ प्रकारे विशेषनो प्रसंग नथी.
एटछे ए बे मतमां बराबर स्वदोषनो प्रसंग आवे ठे, तेज देखामे ठे.
जे नित्य एकांतवादि एवा सांख्यमतने विषे जेम असत् एवा मृत्ति.
काना पिंरुवने घट नथी उत्पन्न थतो तेमज विद्यमान एवा पण
मृत्त पिंरुवने घट नहि उत्पन्न थाय. केमजे सत् एवुंज कार्य कारण
ठे एवो ते सांख्यमतवाळानो सिद्धांत ठे. ने जे सत् ठे तेनी उत्प-
त्तिनी असिद्धि ठे ए हेतु माटे क्षणिक एकांतवादि एवा पण बौ-
द्धमतने विषे असत् थकोज जेम कार्य उत्पन्न नथी थतुं एम स-
त्कारणथी पण कार्य नहि उत्पन्न थाय. केमजे कारणे विषे असत्
एवुंज कार्य ठे एम तेमनुं अंगिकार करवापणुं ठे. वळी कारणे
विषे सर्वथा कार्यनो अन्वय नथो एवो तेमनो मत ठे माटे मृ-
त्तिकाना पिंरुथी पण घटनी उत्पत्ति नहि थाय अथवा तो तंतु प्रसु-
खथी पण घटनी उत्पत्ति थवी जोइए. केमजे अकारणमां विशेषपणुं
तेमना मतमां नथी माटे.

टीकाः—अत्र च बहु वक्तव्यं ॥ तच्चाप्रकृतत्वान्नोच्यते ॥
एवं चाप्रमाणिकैकांतविषयतयोपपद्यते तत् ज्ञानस्याऽज्ञानत्वात् ॥

તથા જવહેતુત્વયાદૃષ્ટિકોપલંજત્વનિષ્ફલત્વેજ્યોપિ ॥ યદાહ ॥
 સદસદવિસેષણાઝં॥જવહેઝં જહ ઢિનવલંજાઝં॥ નાણફલાઝાવાઝં॥
 મિઢદિઠિસ્સ અત્રાણં ॥

અર્થઃ—આ જગાણ ઘણી વાત એ સંબંધી કહેવાય છે પણ
 આ પ્રકરણ બીજી વાતનું ચાલે છે માટે તે વાતનો વિસ્તાર નથી
 કહેતા. હવે જે અપ્રમાણિક એવા એકાંત મતને અંગિકાર કરનારનું
 જે જ્ઞાન તે અજ્ઞાન કહીએ. કેમજે એ જ્ઞાનને સંસારનું કારણપણું
 છે તથા પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ અંગિકાર કરવાપણું એમાં રહ્યું
 છે એ હેતુ માટે. તથા એ જ્ઞાનનું નિષ્ફલપણું છે એ હેતુ માટે એ ત્રણે
 કારણે પણ મિથ્યા દૃષ્ટિનું જ્ઞાન તે અજ્ઞાનજ છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી
 છે જે મિથ્યા દૃષ્ટિના જ્ઞાનમાં વસ્તુનું એકાંત સદ્રૂપ માનવામાં તથા
 કાંઈ અસદ્રૂપ માનવામાં વિશેષ નથી. તથા તે જ્ઞાન સંસારનું કારણ
 છે તથા તે જ્ઞાન પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે કલ્પેલું છે તથા તે જ્ઞાનનું
 ફલ નથી માટે એ જ્ઞાન તે અજ્ઞાનજ છે.

ટીકાઃ—એવં ચ સિદ્ધં તેષાં વસ્તુતો મૂર્ખત્વં ॥ તથા ચ તેષુ
 સર્વજ્ઞત્વાધ્યારોપો મિથ્યાત્વમિતિ ॥ તત્ત્વજ્ઞં સમસ્તશાસ્ત્રરહસ્ય
 વેદિનં પરમાર્હતં પંચમહાવ્રતધારિણં સર્વજ્ઞપ્રાયં સિતાંબરસૂરિં
 અજ્ઞીયતિ મૂર્ખીયતિ ॥ એવં ચ તત્ત્વજ્ઞે ગુરાવજ્ઞત્વારોપો મિથ્યાત્વ-
 વિજૃંભિતં ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે વસ્તુતાણે તેમનું મૂલ્યપણું સિદ્ધ થયું. વઢી

तेमने विषे सर्वज्ञपणानो आरोप करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ने तत्वज्ञ एटखे शास्त्र रहस्यनो जाण ने उत्कृष्टो आर्हंत एटखे अखि-
तनां वचन प्रमाणे रहेनारो ने पंच महाव्रतधारी ने सर्वज्ञ जेवो जे
श्वेतांबरसुरि तेने मूर्ख जेवो जाणे ठे माटे तत्वना जाण एवा गुरुने
विषे अज्ञानीपणानो आरोप करवो ते सर्व मिथ्यात्वनुं प्रकाशपणुं ठे.

टीका:—एतावता चागुरौ गुरुज्ञावना गुरौ चागुरुधीरिती
मिथ्यात्वं लक्षितं ॥ उन्मार्गीयति उत्पथत्वेन मन्यते जैनमार्गः॥
अपथं कुतीर्थिकमतं सम्यक् पथीयति सन्मार्गीयति ॥ अत्र च ॥
जैनमार्गस्योन्मार्गत्वं त्रयोबाह्यत्वादिना कुतीर्थ्यपथस्य च
सत्पथत्वं तदंतर्जावादिनाच्युपगच्छंति मिथ्यादृशः ॥

अर्थ:—एणे करीने अगुरुने विषे गुरुपणानी जावनाने गु-
रुने विषे अगुरुपणानी बुद्धि एने मिथ्यात्व कहीए एम देखारुनुं.
जैनमार्गने उन्मार्गमां माने ठे ने कुतीर्थी लोकोना मतने साचो
मार्ग जाणे ठे. आ जगाए मिथ्यादृष्टिनुं जैनमार्गने उन्मार्गपणुं
स्थापन करे ठे ते वेदथी बाह्यपणुं ए जतनुं ठे इत्यादि कारणवने
ने कुतीर्थीनो जे उन्मार्ग ठे तेने सन्मार्गपणुं स्थापन करे ठ ते
कुतीर्थीनो मार्ग वेदने नळतो आवे ठे ए हेतु माटे.

टीका:—एतच्चासुंदरं ॥ त्रय्याः प्रामाण्येन हि तद्बाह्य-
तया जैनपथस्योत्पथत्वं स्यान्न चैवमस्ति तस्यालोकलोकोत्तर-
विरुद्धार्थप्रतिपादकत्वेनाप्रामाण्यात् ॥ तथाहि धर्ममार्गस्य
मूर्खं दया सर्वदर्शनेषु गीयते ॥ यदाह ॥ पंचैतानि पवित्राणि,

સર્વેષાં ધર્મચારિણાં ॥ અહિંસા સત્યમસ્તેયં, ત્યાગો મૈથુનવર્જનં ॥
ત્રય્યાશ્ચ યાગાદિષુ ળાગાદિહિંસામુપદિશંત્યાઃ કથં ધર્મમાર્ગત્વં ॥

અર્થઃ—એ વાત અસુંદર છે એટલે અઘટતી છે કેમજે જો વેદનું પ્રમાણપણું હોયતો તેણે કરીને નિશ્ચે વેદ, બાહ્ય જૈન ધર્મનું ઝન્માર્ગપણું હોય પણ એમ તો નથી. કેમજે લોક વિરુદ્ધ તથા લોકો-ત્તર વિરુદ્ધ એવા અર્થનું પ્રતિપાદન કરવાપણું છે માટે વેદનું અપ્ર-માણપણું છે એ હેતુ માટે તેજ દેખાએ છે. જે ધર્મ માર્ગનું મૂલ્ય સર્વ દર્શનમાં એક દયાનેજ કહ્યું છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ધર્મના આચરણ કરનાર સર્વે પુણ્યને આ પાંચ વાનાં પવિત્ર છે એટલે કર-વા યોગ્ય છે, તે કયાં? તો એક અહિંસા, બીજું ચોરી ન કરવી, ત્રીજું સત્ય જાણણ કરવું, ચોથું દાન આપવું, પાંચમું બ્રહ્મવર્ચ રાખવું. માટે યજ્ઞાદિકને વિષે બકરા પ્રમુખનો હિંસા કરવાનું ઉપદેશ કરનાર વેદમાર્ગને ધર્મમાર્ગપણું કેમજ હોય ?

ટીકાઃ—અથ ત્રયીવિહિતત્વાત્તહિંસાયા ધર્મહેતુત્વેન સ્વર્ગ-ફલત્વાદવ્યાહતં તસ્યાધર્મમાર્ગત્વમિતિ ચેત્ ન ॥ તસ્યા ઇવા પ્રામાણ્યાત્ ॥ તથાહિ ત્રય્યાઃ પ્રામાણ્યં યદચ્યુપેયતે જ્ઞવતા તત્કિ-મપૌરુષેયત્વાત્ અદ્વૈર્દેશ્વરકર્તૃકત્વાત્ ઉતાવ્યાહતાર્થપ્રતિપાદ-કત્વાત્ આદોસ્વિદવ્યન્નિચારપ્રમાજનકત્વાત્ ॥

અર્થઃ—હવે અન્યદર્શની આશંકા કરે છે જે વેદમાં કહેલી હિંસા તે ધર્મનું કારણ છે માટે નિર્બંધ એવું સ્વર્ગ ફલ તે હિંસાથી પ્રાપ્ત થશે માટે વેદમાં કહેલી હિંસા તે ધર્મ માર્ગ છે એમ જો તારું

કહેવું હોય તો તે ન કહેવું, કેમજે તેનું અપ્રમાણિકપણુંજ છે એ હેતુ માટે. તેજ કહી દેવામે છેજે વેદનું પ્રમાણિકપણું તમો અંગિકાર કરો છો તે શું વેદવચન પુરુષે નથી કહ્યાં એમ અપૌરુષેય વચનપણું એમાં છે એ હેતુ માટે. અથવા વેદ ईश्वरे कर्मा છે એ હેતુ માટે. અથવા વેદમાં પરસ્પર વિરુદ્ધ અર્થ પ્રતિપાદન કર્યો નથી એ હેતુ માટે. અથવા અવ્યજિચારી પ્રમાણનું ઉત્પન્ન કરવાપણું એમાં રહ્યું છે એ હેતુ માટે.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ किल पुरुषाणां रागादिमत्वेन तद्वचनस्य प्रतारकवाक्यवद्दोषवत्ताशङ्कया हानोपादानाविषयत्वेन त्रय्यास्तदञ्ज्युपगमो ज्ञवतः ॥ एतच्चासंगतं ॥ वचनस्यापौरुषेयत्वासिद्धेः ॥ उच्यते इति वचनमित्यन्वर्थस्य विवक्षाप्रयत्नोदीरितकोष्ठवाद्यग्निहन्यमानतादृवादिकारणकलाप मन्तरेणानुपपत्तेः तादृवादीनां च पुरुषमन्तरेणासञ्जवात् ॥

અર્થ:—હવે એ પ્રકારે ચાર વિકલ્પ ઉત્પન્ન કરી તેનું સ્મરણ કરે છે જે પ્રથમનો વિકલ્પ પુરુષે વેદ કર્યા નથી તેનું સ્મરણ. જે પુરુષોને રાગાદિ સહિતપણું છે તેણે કરીને તેનાં વચનને ઠગ પુરુષનાં વાક્યની પેઠે દોષ સહિતપણાની આશંકાવળે તમારે તે વેદનું અંગિકાર કરવાપણું નથી એ આશ્ચર્ય છે. કેમજે તમારે તો હિતકારીના વચનની પેઠે અંગિકાર કરવાપણું છે માટે એ વાત અસંગત છે. વેદવચન અપુરુષનાં કહેલાં છે એ વાત સિદ્ધ થતી નથી. પુરુષનાંજ કહેલાં છે. કેમજે વચન શબ્દનો એ અર્થ છે જે બોલીએ તેને વચન કહીએ. એ પ્રકારે એ શબ્દનોજ ઘટતો અર્થ તેની કહેવાની જ્ઞાવળે પ્રયત્નથી ઉચ્ચારણ થતો ને હૃદયાદિ આઠ સ્થાનમાં અફલાતોજ

શબ્દ તેનું તાલુ આદિક જે ઉચ્ચારણ સ્થાન તે પ્રમુખ જે કારણનો સમૂહ તે વિના તેનો સિદ્ધિ નથી. માટે પુરુષ વિના તાલુ આદિ સ્થાનનો સંજવ નથી. એ હેતુ માટે અપુરુષનો કહેલો વેદ છે એ વાત વ્યર્થ પડી.

ટીકા:—નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તસ્ય રાગાદિમત્વેન તદ્વચન સ્યાપ્રમાણ્યાશંકાકલંકિતત્વાત્ ॥ રાગાદિમત્ત્વં તસ્યાસિદ્ધ- મિતિચેન્ન અંગનાદિસંબંધાત્તદુપપત્તેઃ ॥ અર્વાગવસ્થાયાં તદુપ- પન્નાવપિ પરાવસ્થાયાં તદજ્ઞાવાત્ દ્વચનસ્ય પ્રામાણ્યમિતિચેન્ન ॥

અર્થ:—હવે બીજો વિકલ્પ જે વેદ ईશ્વરે કરેલો છે તેનું સ્વંન ॥ જે તે તમારા ईશ્વરને રાગાદિ સહિતપણું છે માટે તેનું વચન અપ્રમાણ છે એવી આશંકાવળે કલંકિત છે. ત્યારે તમે કહેશો જે અ- મારા ईશ્વરને રાગાદિ નથી, તો એમ ન બોલવું. કેમજે સ્ત્રી આદિકના સંબંધથી રાગાદિક છે એમ પોતાની મેળેજ સિદ્ધ થાય છે. ત્યારે તમે કહેશો જે એ તો પૂર્વ અવસ્થામાં રાગાદિકની ઉત્પત્તિ હતે પણ પર અવસ્થામાં તે રાગાદિકનું અસિદ્ધપણું છે માટે ईશ્વર વચનરૂપી વેદનું પ્રમાણપણું છે. તો એમ ન કહેવું.

ટીકા:—જવદચ્યુપગમેન તસ્યાનાદિસિદ્ધત્વાદર્વાકપત- વસ્થાજિધાનવિરોધાત્ ॥ જવતુ વા કથંચિત્તસ્યાવસ્થાદ્વયં તથા- પિ પરાવસ્થાયામપિ શરીરપરિગ્રહમંતરેણ તાદૃવાદિ કારણાજાવેન તસ્ય ત્રયીપ્રતિપાદનાસંજવાત્કયં તસ્યાસ્તત્કર્તૃકત્વં સિદ્ધ્યેત્ ॥

અર્થ:—કેમજે તમારા મતને આશ્રિ તે ઈશ્વરની પૂર્વે અવ-
સ્થા તથા પર અવસ્થા તેનું જે કહેવું તેમાં વિરોધ છે. કેમજે તમો
ઈશ્વરને અનાદિ સિદ્ધ માનો છો એ હેતુ માટે. અથવા કોઈ પ્રકારે
તે ઈશ્વરની બે અવસ્થા હોય તો પણ પરાવસ્થામાં પણ શરીર
પરિગ્રહ કર્યા વિના અક્ષરનું ઉચ્ચારણ કરવામાં કારણરૂપ તાલુઆદિ
સ્થાન વિના વેદનું પ્રતિપાદન કરવાનો સંજવ નથી. માટે વેદનું
ઈશ્વર કર્તાપણું કેમ અંગિકાર કરીએ?

ટીકા:—નાપિ તૃતીયઃ ॥ ન હિંસ્યાત્સર્વજૂતાનીલ્યનેનાવિશે-
ષેણ હિંસાનિષેધમજિધાયાગ્નીષ્ટોમીયં પશુમાલજ્ઞેત સ્વર્ગકામ
શ્વ્યાદિના તદ્વિધિમુપદિશંત્યાસ્તસ્યાઃ પરસ્પર વિરુદ્ધાર્થપ્રતિપા-
દનાત્ ॥ અથ સ્વર્ગાદિફલવિશેષોદ્દેશેન હિંસાવિધેરુપદેશા-
ન્ન તેન સામાન્યવિધિવિહિતાહિંસાનિષેધવ્યાધાતઃ ॥ અપવાદ
વિષયં પરિહૃત્યોત્સર્ગ પ્રવૃત્તેરિતિચેન્ન વિકલ્પા સદૃશ્વાત્ ॥

અર્થ:—હવે ત્રીજો વિકલ્પ જે પરસ્પર અવિરોધ જણાવનાર
તેનું સ્થાપન કરે છે. જે વેદમાં એમ કહ્યું છે જે ‘કોઈ જીવ પ્રાણી મા-
ત્રની હિંસા ન કરવી.’ એ પ્રકારે હિંસાનો નિષેધ કહીને વળી કહ્યું
જે ‘જેને સ્વર્ગની ઇચ્છા હોય તે અગ્નિ તંથા સોમ છે દેવ જેમનો ઇષ્ટ
ચક્ર સંબંધી પશુનું આલંબન કરે.’ શ્વ્યાદિ વચનવચ્ચે હિંસાનો વિધિ
દેખાવનાર વેદને પરસ્પર વિરોધી અર્થને પ્રતિપાદન કરવાપણું છે એ
હેતુ માટે. ત્યારે અન્ય દર્શની બોલ્યો જે સ્વર્ગાદિ ફલ વિશેષ ઉદ્દે-
શને હિંસા વિધિનો ઉપદેશ છે તેથી સામાન્ય વિધિવચ્ચે કરેલો જે
હિંસાનો નિષેધ તે પ્રત્યે વિરોધ નથી, માટે અપવાદનો પરિહાર કરી

નરસર્ગની પ્રવૃત્તિ થશે. ત્યારે સિદ્ધાંતી બોલ્યા જે એમ તમારે ન બોલવું, કેમજે ચિકલ્પ વડે સહન થાય એમ નથી. એટલે વિરોધ કલ્પ નુત્પન્ન કરી એનું સ્વરૂપ થાય છે.

ટીકા:—ન હિંસ્યાદિત્યાદિકા હિ શ્રુતિ: કિં ફલવતી ન વા ન ચેત્ કિમનયાઽજગલ્લસ્તનકલ્પયા ફલોદ્દેશાજાવે પ્રેક્ષાવત્પ્રવૃત્યનુપપત્તે:॥ પ્રયોજનમનુદિશ્ય ન મંદોઽપિ પ્રવૃત્તેત્ત ઇતિ ન્યાયાત્ ॥ ફલવતી ચેત્ કેન ફલેન કિં સ્વર્ગાદિના આદો ઐહિકેન॥ નતોજ્જયેન ॥

અર્થ:—જે ન હિંસા કરવી ઇત્યાદિક જે શ્રુતિ તે શું ફલ વાળી છે અથવા નથી? જો નથી તો બોકમીના ગલે સ્તન થાય છે ને તે નિરર્થક છે તેના જેવી નિરર્થક એવી એ શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે? કેમજે જ્યારે ફલનો ઉદ્દેશ નથી એટલે એ શ્રુતિ કરવાનું ફલ નથી ત્યારે બુદ્ધિવાનની પ્રવૃત્તિનો પણ અજ્ઞાવ થશે, કેમજે પ્રયોજનનો ઉદ્દેશ કર્યા વિના મંદબુદ્ધિવાલો પણ નથી પ્રવર્તતો. એ પ્રકારનો ન્યાય છે એ હેતુ માટે. ને જો એ શ્રુતિ ફલવાળી છે એમ કહેશે તો કીયા ફલવાળી છે? શું સ્વર્ગાદિ ફલવાળી છે? અથવા આ લોકના ફલને કહેનારી છે? અથવા આલોક પરલોક સંબંધી ફલને કહેનારી છે?

ટીકા:—ન પ્રથમતૃતીયૌ ॥ વિવિક્ષિતશ્રુતૈરૈહિકામુષ્મિકફલત્વે તયૈવ સાધ્યસિદ્ધેઃ કૃતં નિરપરાધપશુવધાગ્નિધા-યિના શ્રુત્યંતરેણ ॥ નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તદાહિ ॥ પ્રતિનિચતફલ

विषयतयोजयोरपि श्रुत्योः सामान्यविधित्वं विशेषविधित्वं
वा प्रसज्येत ॥ विनिगमनायां प्रमाणाच्चावात् ॥

अर्थः—प्रथमनो तथा बीजो ए बे विकल्प न ग्रहण कर.
केम जे आगळ कहेली जे श्रुति तेथीज आ लोक परलोकनुं फळ
सिद्ध थशे. माटे अपराध विनाना पशुना वधने कहेनारी बीजी
श्रुति ते वने सयुं. एटले बीजी श्रुति कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे? वळी
बीजो विकल्प पण नथी घटतो. केम जे बे श्रुतियोनुं फळ बरोबर
नियमाये ठे तो बे श्रुतियोनो पण सामान्य विधि अंगिकार करो
अथवा विशेष विधि अंगिकार करो. केम जे एक श्रुति अंगिकार
करवी एवा निश्चयनो अच्चाव ठे.

टीकाः—न चैतद् जवतोप्यजिमंतं॥ तस्मान्न हिंस्यादित्यादि-
श्रुत्यैव सकलसत्वाजयदानप्रतिपादनदुर्लभलितया ऽनायाससा-
ध्यार्थया स्वर्गादिफलसिद्धेः किमनया यागकारिणां पिशितलोभता
मात्राजिर्व्यजिकयाऽमुत्र नरकपातकारिण्या बहुवित्तव्ययायास
साध्यार्थया पशुवधश्रुत्येति ॥

अर्थः—एक श्रुति एटले न हिंसा करवी कोइनी, अथवा
यज्ञमां हिंसा करवी, ए श्रुति ए बेमांथी एक मानवी एक न मानवी
एवो तो तारो पण मत नथी. ते माटे समस्त प्राणी मात्रने अजय-
दान आपवानुं जे प्रतिपादन करवुं तेमां दरिद्र एटले सर्वथा अजय-
दान कहेवा न समर्थ थती एवी ने प्रयास विना साध्य ठे अर्थ जेनो
एवी ने हिंसा करवी इत्यादि श्रुति तेणे करीनेज स्वर्गादि फळनी

સિદ્ધિ થશે માટે યજ્ઞ કરનારને માંસ જઠણની લાલચ માત્રને જ-
ણાવનારી ને પરલોકમાં નરકપાત કરાવનારી ને ઘણા ધનનો સ્વર-
ચને મહા પ્રયાસ તેણે કરીને સાધ્ય પદાર્થને જણાવનારી પશુ માર-
વા શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે ?

ટીકા:—નાપિચતુર્થઃ ॥ યાગાદિવિદિતાયાં હિંસાયામ-
પ્યહિંસાબુદ્ધ્યુત્પાદનેન રાગાદિમત્તયા ડનાપ્તેષ્વપ્પાસબુદ્ધ્યુત્પાદ-
નેન ચ વિપર્યયજ્ઞાનજનનાત્ ॥ તથા ચોક્તં વિપ્રોત્તમેન પરીક્ષા
પુરસ્સરમન્યુપેતજિનશાસનેન શ્રુતીનાં પરસ્પર વ્યાહતાર્થત્વા-
દિકં મીમાંસમાનેન પ્રમાણિકચક્રચૂરુમણિના પંક્તિધન
પાત્રેન ॥

અર્થ:—ચોથો વિકલ્પ પણ ઘટતો નથી કેમજે યજ્ઞાદિકને
વિષે કરેલી જે હિંસા તેમાં પણ અહિંસા બુદ્ધિને उत्पन्न કરનારી એ
શ્રુતિ છે માટે. તથા પોતામાં રહેલા જે રાગદ્વેષાદિ દોષ તેણે કરીને
અહિતકારી પડશે યજ્ઞને વિષે હિંસાને કહેનાર પુરુષો તેમને વિષે
હિતકારી પણની બુદ્ધિ उत्पन्न કરવી તે રૂપી વિપરીત જ્ઞાનને उत्पन्न
કરવાપણું વેદમાં રહ્યું છે, એ હેતુ માટે બ્રાહ્મણમાં શ્રેષ્ઠ પરીક્ષાપૂર્વક
જિનશાસનનો અંગીકાર ને શ્રુતિયોનું પરસ્પર વિરુદ્ધાર્થપણું હત્યાદિ
વિચાર કરનાર ને પ્રમાણિક પુરુષના સમૂહનો મુકુટમણિ સમાન
પંક્તિ ધનપાત્ર તેણે આ પ્રકારે કહ્યું છે.

ટીકા:—સ્પર્શોઽસેધ્યજુજાં ગંવામઘહરો વંધ્યા વિસંજ્ઞા ડુમાઃ

स्वर्ग*भाग्याद्भिनोति च पितृन् विप्रोप्रभुकाशनम् ॥

आप्ता*ठगपराः सुराः शिखिहुतं प्रीणाति देवान् इवि
श्वेत्थं वद्यु च फद्यु च श्रुतिगिरांकोवेत्ति वीक्षापितं ॥

अर्थः—अपवित्र वस्तुने जहण करनारी गायोनो स्पर्श
पापने नाश करे ठे, तथा संज्ञा रहित पीपळा प्रमुख वृक्ष बंदनीक ठे,
तथा बकरां मारवाथो स्वर्ग मळे ठे, तथा ब्राह्मण लोकोए जोजन
करेळुं जे अन्न ते पित्रिलोकोने तृप्ति करे ठे, तथा कपटी देव ठे ते
हितकारी ठे, तथा अग्निमा होम्युं जे हुतद्रव्य ते देवताने प्रसन्न
करे ठे. ए प्रकारे सुंदर अने वळा निष्फळ एवं वेदवाणीनुं वीक्षाचरण
कोष जाणो ठे ?

टीकाः—एवं च त्रय्या अप्रामाण्ये कथं तस्या धर्ममार्ग-
त्वं ॥ तथा च सति तन्मूलस्य कुतोर्यिकपथस्यापि सन्मार्गत्व
मपास्तं ॥ जिनमतस्यैव त्वनेकातरूपतया प्रवृत्तिनिवृत्त्यादिरूप
सकललोकव्यवहारप्रवर्तकत्वेन प्रामाण्यं तत्प्रामाण्याच्च्युपग-
ममंतरेण वस्तुतस्तस्याप्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—ए प्रकारे वेदनुं अप्रमाणपणुं ठते धर्म मार्गपणुं
तेनुं केस होय? नज होय. ज्यारे वेदनुं अप्रमाणपणुं थयुं त्यारे वेद
ठे मूळ जेनुं एवो कुतोर्यिक एटले अन्यदर्शनी तेना मारगनुं पण
खंरुन थयुं. ते जिनमतने तो अनेकांतरूपपणुं ठे माटे प्रवृत्ति तथा
निवृत्ति इत्यादिरूप जे सकल लोक व्यवहार तेनुं प्रवर्तकपणुं ठे

तेणे करीने प्रमाणिकपणुं ठे. लोक व्यवहारनुं प्रमाणिकपणुं कर्या विना वस्तुताए प्रमाणनुं पण अप्रमाणिकपणुं थाय.

टीकाः—यडुक्तं ॥

जेण विणा लोगस्स वि, व्यवहारो सबहा न निबरुइ ।

तस्स जुवणेक गुरुणो, नमो अणेगंतवायस्स ॥

अर्थः—जे अनेकांत विना योगनो व्यवहार सर्वथा नथी नीपंजतो, ते जगद्गुरु परमात्मानुं अनेकांत वाक्य तेने नमस्कार करुं बुं.

टीकाः—तथा च पूर्वापराऽव्याहृतार्थप्रज्ञापकत्वादादि मध्यावसानेषु दोषवर्जितत्वान्निःश्रेयसपथत्वाच्चेतरप्रतिक्षेपेण तस्यैव सन्मार्गत्वं ॥

॥ यडुक्तं ॥

स्याच्छब्दयुगनयसमुच्चयलीढसर्व ।

ज्ञावावज्ञासनमधोरप वर्गमार्गम् ॥

पूर्वापरव्यतिहतिव्युत्तमत्रिकोटि ।

दोषं मतं तु कुपयोयति कोऽत्र जैनम् ॥

अर्थः—बळी जैनमतमां पूर्वे कहेलो तथा पत्ती कहेलो जे अर्थ तेनुं निर्बाधपणे प्ररूपकपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा आदि मध्य ने अंत ने विषे दोष रहितपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा बीजा मारगनुं खंरुन करवुं तेणे करीने पोतानुं ज सत्यमार्गपणुं प्रतिपादन कर्युं ठे माटे सोदू सारग.

પણું જિનમતનુંજ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શબ્દ સહિત જે નયનો સમૂહ તેણે કરીને વ્યાપ્ત એવા જે સર્વજાવ તેનું પ્રગટ કરનાર મો-ક્ષમાર્ગરૂપ તથા પૂર્વ તથા અપર જે વ્યવધાન તેણે રહિત તથા જેમાં કોઈ પ્રકારનો દોષ નથી એવા જિનમતને આ જગતમાં કોણ કુ-માર્ગ કહી શકે છે ?

ટીકા:—એવં ચ વાસ્તવે જૈનમાર્ગે અવાસ્તવત્વારોપઃ ॥
અવાસ્તવે ચ કુતીર્થ્યપથે વાસ્તવત્વસમારોપો મિથ્યાત્વમહિન્ને
તિ॥એતાવતા ચ તત્વે સ્તત્ત્વબુદ્ધિરતત્વે ચ તત્ત્વબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વ
લક્ષણમાવિર્જાવિતં ॥ સ્વમગુણાગ્રણ્યમિત્યાદિ તુ પૂર્વવત્ ॥ તદા-
શ્ચર્યમેતન્મિથ્યાત્વોપહૃતા યદેવં વિપર્યયેણ સર્વ મવસાય ગુણિનો
દ્વિષંતીતિ વૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સર્વથા સત્ય એવો જૈન માર્ગ છે તેને વિષે
અસત્યપણાનો જે આરોપ કરવો તથા અયથાર્થી એટલે અસત્ય એવો
અન્યદર્શનીનો જે માર્ગ તેને વિષે સત્યપણાનો જે આરોપ તે મિ-
થ્યાત્વના મહિમાવકે છે. એણે કરીને તત્ત્વને વિષે અતત્ત્વની બુદ્ધિ
કરવી તથા અતત્ત્વને વિષે તત્ત્વબુદ્ધિ કરવી એજ મિથ્યા-
ત્વનું લક્ષણ પ્રગટ કર્યું. તથા પોતે ગુણ રહિતના શિરોમણિ છે તો
પણ પૂર્વે કહ્યું તે પ્રમાણે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. પોતે મિથ્યાત્વ
વકે હણાયેલા છે તેથી એમ વિપરીતપણે સર્વ જાણી ગુણી પુરુષોનો
દેષ કરે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૨ ॥

ટીકા:—નનુ કિમિદાનીં ગુણિન્નિ પ્રયોજનં સંઘપ્પવ જ.

ગવાન્નિઃશેષદોષમોષક્ષમઃ સમાશ્રીયતાં ॥ જગવતાપિ ચ
તસ્ય મહત્વેન નમરકૃતત્વાત્તથાચ તદાઙ્ગયા વર્તમાનાનાં મોક્ષઃ
પ્રાણીનાં સંવચ્ચત ઇત્યાશંક્યાધુનાતનસંઘવશવર્તિનો જવ્યજન
સ્વાક્ષેપપૂર્વ મોક્ષાગ્રાવમુપદર્શયિષુરાહ ॥

અર્થ:—વિતર્ક કરે છે જે આ કાલમાં ગુણી પુરુષોનું શું
પ્રયોજન છે? કેમજે સંઘ છે તેજ મહા એશ્વર્યવાળો છે ને સમગ્રદોષને
મૂકાવવા સમર્થ છે માટે તે સંઘનો આશ્રય કરો. જગવાન તીર્થકરે
પણ તેની મોટા જાણી નમસ્કાર કર્યો છે એ હેતુ માટે. વઢી તે
સંઘની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનાર પ્રાણીનો મોક્ષ થશે એવી આશંકા
કરી સાંપ્રત કાલના સંઘને વશ વર્તનાર જવ્યજનને તિરસ્કાર પૂ-
ર્વક મોક્ષનો અગ્રાવ દેખાવવા ઇચ્છતા બતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સંઘત્રાકૃતચૈત્યકૂટપતિતસ્યાતસ્તરાં તામ્યત
સ્તન્મુદ્રાદૃઢપાશબંધનવતઃ શક્તસ્ય ન સ્યંદિતું ॥
મુક્ત્યૈ કલ્પિતદાનશીલતપસો ઽપ્પેતક્રમસ્થાયિનઃ
સંઘવ્યાગ્રવશસ્ય જંતુહરિણત્રાતસ્ય મોક્ષઃ કુતઃ ॥૩૩॥

ટીકા:—જંતવો ધર્માર્થિનો જવ્યસત્વાઃ ત એવા ઽચક્ષત્વાન્મુ-
ગ્ધત્વાત્સત્વરહિતત્વાદ્દ હરિણા મૃગાસ્તદ્ત્રાતસ્ય તત્સમુદાયસ્ય ॥
હંતૃપથપ્રવૃત્ત બત્સૂત્રપ્રજ્ઞાપકઃ શ્રુતાજ્ઞાનિરપેક્ષઃ સ્વચ્છબંધારી

સાતલોલુપઃ સાધુસાધ્વીશ્રાવકશ્રાવિકાસમવાયો મૂયાનિહ
સંઘ ઉચ્યતે સ એવ બલિષ્ઠત્વાત્ ક્રૂરત્વાત્ વ્યાગ્રઃ॥ શાર્દૂલસ્તદ્ધ-
શસ્ય તદધીનસ્ય દાસવચત્રતત્ર નિયોજ્યસ્યેતિ યાવત્ ॥

અર્થઃ:—ધર્મના અર્થી એવા જગ્ય પ્રાણીરૂપી જે મૃગનો સ-
મૂહ, જગ્ય પ્રાણીને મૃગ જેવા શાથી કહ્યા? તો તેમની ઝોલાશથી
તથા બલ રહિતપણાથી, તે મૃગને સંઘરૂપી મોટા વાઘે જાહ્યો છે. તે
સંઘ કીયો? તો જૈનમાર્ગ મુકી ઉન્માર્ગે ચાલતો, તથા ઉત્સૂત્રની પ્ર-
રુપણા કરતો, તથા શાસ્ત્રની આજ્ઞાની અપેક્ષા ન રાખતો, પોતાની
નજરમાં આવે તેમ ચાલતો, તથા શાતાસુખનો લાલચી એવો સાધુ
સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકાનો ઘણો જે સમૂહ તેને સંઘ કહીએ. તેજ બ-
લવાનપણાથી તથા ક્રૂરપણાથી વાઘ સમાન છે તેને આધીન થયેલો
પટલે દાસની પેઠે જ્યાં ત્યાં મોકલવા યોગ્ય એવો જે પુરુષ તેનો
મોક્ષ ક્યાંથી હોય એ પ્રકારે સંબંધ છે.

ટીકા:—દ્વિતીયપદ્ધે ગ્રાસવિષયીજૂતસ્ય ॥ મોક્ષ ઇતિ
શ્લિષ્ટં પદં ॥ તેન જંતુપદ્ધે મોક્ષો નિર્વાણં ॥ હરિણપદ્ધે ચ ટુટનં
વ્યાગ્રાત્પલાયનમિતિ યાવત્ ॥ કુતઃકસ્માન્નકથં ચિદિત્યર્થઃ ॥
નનુ મુક્ત્યનુગુણાનુષ્ઠાનાજ્ઞાવાત્તસ્ય મોક્ષાજ્ઞાવઃ કિમાયાતં સં-
વસ્યેત્યત આહ ॥

અર્થઃ:—હવે બીજો પદ્ધ પટલે જેમ કોઈ પુરુષને વાઘે મજ-
બૂત જાહ્યો હોય તે ક્યાંથી મૂકાય? તેમ જગ્ય પ્રાણીરૂપી હરિણ સંઘરૂપી

આકરા વાઘે પકમયું છે તે કયાંથી મૂકાય? ઇટલે તેનો મોહ કયાંથી થાય? હરિણપક્ષે કયાંથી ટૂટે? કયાંથી નાશે? એવો અર્થ કરવો. નાશ-વાનો કોઈ ઉપાય નથી એ અર્થ છે. તે જગાએ કોઈ આશંકા કરે છે જે મુક્તિને અનુસરતી ક્રિયાનો અજ્ઞાવ છે માટે તેનો મોહ નથી થતો તેમાં સંઘનો શો વાંક છે તો તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:-----મુક્ત્યૈ નિશ્ચેયસાર્થં કલ્પિતદાનશીલતપસો-
પિ સ્વબુદ્ધ્યા વિહિતજિનાદિવિતરણદેશચારિત્રાનશનોદરણ્યા-
સ્તાં તદિતરસ્યેત્યપિ શબ્દાર્થઃ॥ કથં તર્હિ મોહાજ્ઞાવ इत्यत आह॥
સંઘાય લિંગિસમુદાયાય દેયાનિ કૃતાનિ દેયે ત્રા ચેતિ ત્રા તદ્વિતઃ॥
તતશ્ચ સંઘત્રાકૃતાનિ શ્રાવકલોકેન જક્ત્યા સ્વડ્રવિણેન
નિર્માપ્ય લિંગિજ્યસ્તદેશનયૈવ વા સાધ્યર્થસમર્પણેન તદા-
યતીકૃતાનિ ચૈત્યાનિ ॥

અર્થ:---જે મુક્તિને અર્થે પોતાની બુદ્ધિ કહ્યાં છે ઇટલે
કયાં છે દાન શીલ તથા તપ તે જેણે. જ્ઞાવાર્થ એ છે જે પોતાની બુ-
દ્ધિ કલ્પના કરી કયાં છે જિનાદિદાન તથા દેશચારિત્ર તથા
અનશનઆદિક તે જેણે. એવાનો પણ મોહ નથી તો બીજાનો કયાંથી
હોય? એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે. કેમ મોહનો અજ્ઞાવ કહોઠો? તો
તે જગાએ કહે છે જે લિંગિઝના સમૂહને આપેલાં જે ચૈત્ય ઇટલે
શ્રાવક લોકોએ જક્તિજ્ઞાવે પોતાના ડ્રવ્યવસ્તુ નિપજાવી લિંગધારીની
દેશનાથી લિંગધારીને રહેવા સારું લિંગધારીઝને આપ્યાં એવાં જે
ચૈત્ય ઇટલે લિંગધારીઝને આધીન કરેલાં જે ચૈત્યમંદિર.

टीकाः—चैत्यानि जिनायतनानि तान्येव कूटा हरिणबंधन
यंत्रविशेषाः ॥ अथ कथमिह चैत्यानां कूटैर्निरूपणं ॥ यावता
दर्शनवंदनादिना ज्ञव्यानां रागद्वेषकषायाद्यरूपितशुद्धचि-
त्तोत्पादनेन ज्ञवमुत्तमोचनहेतुर्जिनबिंबं जिनजवनं वा चैत्य
मुच्यते ॥

अर्थः—ते जिनमंदिर रूपी जे कूट कहेतां हरिणने बांध-
वाना कोइ प्रकारना यंत्र विशेष. हवे तेमां कोइ आशंका करे ठे जे
जिनमंदिरने ज्ञव्य जनरूपी हरिणने बांधवाना यंत्र विशेष केम क-
होबो? एतो दर्शन वंदनादिके करीने ज्ञव्य प्राणीने रागद्वेष कषाया-
दिके रहित शुद्ध चित्तने उत्पन्न करे ठे तेणे करीने संसाररूपी बंधी-
खानाना घरथी मूकाववानुं कारण जिनबिंब ठे तथा जिनमंदिर ठे
तेने चैत्य कहिए.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ चित्तं मुषसन्ध मणो तत्तावो कम्म
वाविजंतस्स ॥ तं चेइयंति जन्नइ, उषयारो होइ जिणपरिमा॥

टीकाः—कूटश्चबंधनहेतुरजिधीयते ॥ मोचनहेतुबंधन
हेत्वोश्चमहद्वैबन्धं ॥ तथा चानयोरुपमानोपमेयज्ञावाज्ञावेन त
दज्ञेदस्य रूपकलक्षणस्येहाऽनुपपत्तेः ॥ कथं चैत्यानां कूटैरज्ञेदादौ
प्यरूपणज्ञाव इति चेत्सत्यम् ॥

अर्थः—ने बंधन हेतु होय तेने कूट कहिए, मोचन हेतुने
बंधन हेतु ते बेमां मोटुं विषमपणुं ठे एटले घणो आंतरो ठे, माटे

ए बेने उपमान जाव तथा उपमेय जावनो अजाव ठे ए हेतु माटे ते बेनो अजेद करी रुपकालंकार करो गो पण ते रुपकालंकार लक्षणनी आ जगाए असिद्धि ठे. तेथी चैत्यनुं तथा कूटनुं अजेद-पणाथी रुध्यजाव तथा रुपणजाव केम होय, एम जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर सिद्धांती कहे ठे.

टीका:—यानि चैत्यानि मुक्तिकृते सिद्धांतविधिना लिंगिनां निश्चा निवासविरहेण श्राद्धैर्विधायते तानि संसार गुप्तिमोचननिबंधनानि ज्वंति ॥ एतानि तु प्रकृतचैत्यानि मुग्धान् प्रोत्साह्य स्वनिवासाद्यर्थं कथमाजन्मामी श्राद्धा अस्माकं जोग्या जविष्यंति इत्याशयेन तेषां तत्र ममकारोत्पादनेन नियमनार्थं लिंगिज्जिः कारितानि तत्कथमेतेषां मोचनहेतुत्वां॥

अर्थ:—जे चैत्य मुक्तिने अर्थे सिद्धांत विधिवे लिंगधारीजनी निश्चा निवास विना श्रावके कराव्यां होय तेतो संसाररूपी बंधीखानाथी मूकावानुं कारण होय. आ चैत्य तो लिंगधारीजण पोताने रहेवा सारु इत्यादि कारणे जोळा लोकने उत्साह पमाकी करावेलां तेमां लिंगधारीजनो आ अजिप्राय जे आ श्रावक लोकने जन्मारा सुधी आपणे जोगववा योग्य कये प्रकारे थाय एम धारी ते चैत्यमंदिरने विषे श्रावकोने ममत्व उत्पन्न करी तेमने बंधी राख्वा सारु लिंगधारीजण करावेलां चैत्य तेमने संसारथी मूकावनार केम कहेवाय ?

टीका:—प्रत्युत बंधननिबंधनत्वमेव पूर्वोक्तयुक्त्या विमु-

शमानं संगच्छते ॥ एवं चैत्यानां कूटैरत्यंतं बंधनहेतुत्वसाम्येना
जेदविवक्षणायुक्तौ रूप्येण रूपेण जावइति ॥ एतेन विविक्त
चैत्यानां बन्निशपिशितवदित्युपमानेनाऽनायतनत्वं प्राक्प्रतिपा-
दितमपि पुनर्विनेयजनमनःप्रतीतिदाढ्यार्थमिहापि तदेवव्यं
जितमिति द्रष्टव्यं ॥

अर्थः—मुलटां बंधननुं कारणज ठे, पूर्व कहेला। युक्तिवमे
विचार करतां ए वात सिद्ध ठे. ए प्रकारे चैत्यने अत्यंत बंधननुं
कारणपणुं ठे तेणे करीने कूट जे मृगबंधन पास तेनी साथे समान-
पणुं कथुं. ते साथे अजेदपणानी युक्ति कहे सते रूपकालंकार कर
वा योग्य वस्तुवमे रूपकालंकार थयो. एणे करीने आ कहेवा मांलेला
बन्निशपिशित एटले मत्स जालवानो लोढानो आंकनो तेमां घालेला
मांसने जकण करवा आवतां जे मत्स ते बंधन पामे ठे तेम आवक
लोको चैत्यमंदिरनो समता करी बंधन पामे ठे एम पूर्व उपमा दीधी
ठे तेणे करीने अनायतनपणुं स्थाप्युं ठे. तोपण फरीथो जे आ कथुं
तेतो शिष्यनां मनने दृढ प्रतिति थाय ते सारु अहीं पण ते वात
जणावी ठे एम देखुं.

टीका—आयतनत्वे गर्हिततमैः पापोपकरणैः कूटैस्तेषां
रूपणानुपपत्तेः ॥ इयांस्तु विशेषस्तत्र विवक्ष्यैव तत्सूचितमि-
ह विधानां तदायतनानां च ॥ तथा तत्रोपमानेन जिनैवोपमे-
यस्याऽनायतनत्वमाविकृतं ॥ उपमानोपमेययोर्जेदेनैवोपमायाः
प्रवृत्तेः ॥ इह त्वेवं नाम कूटैश्चैत्यानां साम्यं येनोजयथाप्यजेद
विवक्षया कुटत्वेन रूपितानि चैत्यानि ॥

અર્થ:—અતિ નિંદિત એવાં પાપનાં ઉપરણરૂપ જે મૃગ બંધન પાસ તેણે કરીને ચૈત્યનું આયતનપણું કહેવું. તેમાં રૂપકાલંકારની ઉત્પત્તિ નથી થતી, પૂર્વ કરતાં ગ્રાટ્યું આ જગાયે વિશેષ કહ્યું છે. પૂર્વે વિંબની સૂચના કરી હતી અને આ જગાયે તો વિંબોની તથા તેનાં સ્થાનની અનાયતનપણાની સૂચના કરી. વળી પૂર્વે ઉપમાન વસ્તુ જૂદી રાખી ઉપમેય પદનું અનાયતનપણું પ્રગટ કર્યું હતું કેમ જે ઉપમાનને ઉપમેય એ બેનાં એકબીજા ઉપમા અલંકારની પ્રવૃત્તિ થાય છે એ હેતુ માટે આ જગાયે તો કૂટ એવા નામ વચ્ચે ચૈત્યનું સર-સ્થાપણું કહ્યું. જેણે કરીને એ પ્રકારે ઘટલે નામ વચ્ચે તથા અલંકાર વચ્ચે મૃગ બંધન પાસની સાથે ચૈત્યનો અજેદ કહેવાની ઇચ્છા છે માટે કૂટ શબ્દે કરી ચૈત્યનું નિરૂપણ કર્યું.

ટીકા:—તથા ચ રૂપકાલંકારેણોપમાનાદજ્ઞેદનોપમેય સ્યાતિશયને તાદ્રૂપ્યમનાયતનત્વં પ્રત્યાખ્યાપ્યતે ॥ તથા ચ તદ્વ-
રૂપાં ॥ તદ્રૂપકમજ્ઞેદો ય ઉપમાનોપમેયયોરિતિ ॥ તદ્યુક્તમુક્તં
ચૈત્યાન્યેવકૂટા ઇતિ ॥

અર્થ:—વળી રૂપકાલંકારે કરીને ઉપમાનથી ઉપમેયનું અજેદપણું કહેવું તેણે કરીને અતિશે તે સરસું અનાયતનપણું પ્ર-ત્યાખ્યાન કર્યું ઘટલે જે મૃગની પેઠે બંધન કરનાર ચૈત્ય છે તેનું પચ્છેલાં કરીએ ઠીક. વળી તે રૂપકાલંકારનું સ્વરૂપ આ પ્રકારનું છે. જે ઉપમાન પદ તથા ઉપમેય પદ એ બેનો જે અજેદ કરવો તેને રૂપકાલંકાર કહીએ. માટે ચૈત્ય એજ સંઘરૂપી મૃગને બંધન પાસ છે એમ કહ્યું તે યુક્ત છે.

टीकाः—अत एव त्रिंशत्परिगृहीतचैत्यानां युगप्रवरश्री
जिन वल्लभसुरिदेशनानिशमनादनायतनत्वं निर्णीय श्री चित्र-
कूटे प्रचुज्जक्तश्रावकैः श्रीमहावीरजिनानिकेतनं विधिचैत्यं
विधिपथविकाशविषया निर्मापयाम्बन्धवे ॥ तथा चैतद्वर्ष
सत्यापिका तत्रत्या प्रशस्तिः ॥

अर्थः—एज कारण माटे वेष धारियोये गृह्णा करेखां जे
चैत्य तेनुं युगप्रधान एवा श्री जिनवल्लभसूर तेमनी देशना सांज-
ळवायी अनायतनपणानुं निश्चय करी श्री चित्रकूटने विषे प्रचुज्ज-
क्त एवा श्रावक लोकोये श्री महावीर स्वामीनुं स्थान जेः विधि-
चैत्य तेने विधि मार्गनो प्रकाश करवो एवी इच्छाए नोपजाव्युं, ते
अर्थनुं सत्यपणुं स्थापन करनारो आ प्रकारनो त्यांनो प्रशस्ति ठे,
ते प्रशस्तिनां काव्यो आ प्रमाणे ठे.

“कुडाचीर्णकुबोधकुग्रहहते स्वं धार्मिकं तन्वति ।
द्विष्टानिष्टनिकृष्टधृष्टमनसि क्लिष्टे जने नृयसि ॥
तादृग्लोकपरिग्रहेण निविरुद्धेषोऽग्रगम्ह ।
अस्तेस्तद्गुरुसात्कृतेषु च जिनावासेषु नून्नाऽधुना ॥
तत्त्वद्वेषविशेष एष यद सन्मार्गे प्रवृत्तिः सदा ।
सेयं धर्मविरोधबोधविधुतिर्यत्सत्पथे साम्यधीः ॥
तत्स्मात्सपथमुद्विज्जावयिषुक्षिः कृत्यं कृतं स्याद्विस्मि ।
श्रीवीरास्पदसाप्तसम्मतमिदं ते कारयांचक्रिरे ॥

टीकाः—व्याख्याः—वीरास्पदं श्रीमहावीरजिनगृहं आ-

સસંમતં સદ્ગુરુણામનુમતં શ્વં પ્રત્યક્ષં તે પ્રાગુક્તાઃ શ્રાવકાઃ
કાર્યાંચક્રિરે વિરચ્યાંબજૂવુઃ ॥ અથ તત્રાન્યદેવગૃહસદ્જાવે-
પિ તદ્ બહુમાનાદપરવિધાપનેન તેષાં જગવદાશાતના પ્રસંગા-
ત્કિમિતિ તત્કારયામાસુરિત્યત ગ્રાહ ॥

અર્થઃ—હવે એ પ્રશસ્તિનાં બે કાવ્ય છે તેની વ્યાખ્યા કરે
હે. જે શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઘર તેને સદ્ગુરુના અનુમતથી પૂર્વે
કહેલા જે શ્રાવક તેમણે આ પ્રત્યક્ષ કરાવ્યું. તે જગાયે આશંકા
કરી ઉત્તર આપે છે જે ત્યાં બીજાં દેવમંદિર ઘણાં છે તોપણ બીજું
દેવમંદિર કરાવવું તેણે કરીને પૂર્વે દેવમંદિર કરાવેલું હોય તેનું
બહુમાનપણું રહેતું નથી, તેથી જગવંતની આશાતનાનો પ્રસંગ થશે
માટે આ વાસ્તે તેમણે નવું જિન મંદિર કરાવ્યું તેનો ઉત્તર કહે છે.

ટીકાઃ—હુદ્રાણાં લિંગિનામાચીર્ણાનિ સિદ્ધાંતોક્તમપિ
શ્રીમહાવીરસ્ય ષષ્ટંગર્જાપહારકલ્યાણકં લજ્જાનીયત્વાન્ન કર્ત્તવ્ય
મિત્યાદિકા આચરણાસ્તતશ્ચાચીર્ણાનિ ચ કુબોધશ્ચ કુમ્મદશ્ચ તૈર્હ-
તે દૂષિતે સ્વં ધાર્મિકં તન્વતિ વયમેવ ધાર્મિકા ઇતિ સર્વત્ર પ્રત્યા-
લ્યાપયતિ દ્વિષ્ટં માત્સર્યવત્ અનિષ્ટમપાયકરણપ્રવણં નિકૃષ્ટમધમં
ધૃષ્ટં પાપં કુર્વતોઽનુપજાયમાનશંકં મનશ્ચિન્તં યસ્ય સ તથા

અર્થઃ—જે લિંગધારીજીવ કરેલી જે સિદ્ધાંતમાં કહેલું
એવું પણ શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઠહું કલ્યાણકઃ જે ગર્જાપહારરૂપ
તે ઘણું લજ્જા પામવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે ન કરવું, इत्यादि આ-
ચરણા તથા કુબોધ તથા કવામ્મદ તેણે કરીને લોકને હોય પમાડે

ઠતે તથા અમેજ ધર્મનિષ્ઠ ઢીએ એ પ્રકારની વાત સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ કરે ઠતે તથા મત્સર સહિત અને અનિષ્ઠ કરવામાં તત્પર તથા અધમ તથા પાપ કરતાં પણ જેને શંકા થતી નથી એ પ્રકારનું ઢે મન જેનું એવો લોક થયે ઠતે ।

ટીકા:—તસ્મિન્ ક્ષિપ્તે ધાર્મિકાન્ પ્રતિ દુરાધ્યવસાયે एवं વિધે સંપ્રતિ જૂયસિ પ્રજૂતે જનેલોકે સતિ અથ ચયેવંવિધો જૂયાન્-લોકઃ સંપ્રતિ તતઃ કિમાયાત મપરચૈત્યવિધાપનસ્યેત્યત-આહ ॥ તાદૃક્લોકપરિગ્રહેણ પ્રાગુક્તવિશેષણવિશિષ્ટજનાધી-નત્વેન નિવિરુદ્ધેષોઘરાગગ્રહેણ તીવ્રગુણવન્માત્સર્યોદગ્રસ્વમતા-નુરાગાગ્નિનિવેશેન ગ્રસ્તા વશીકૃતા યે એતદ્ગુરવઃ પ્રાગ્નિહત જનાચાર્યાસ્તત્સાત્કૃતેષુ ॥

અર્થ:—તથા ધર્મ નિષ્ઠ પુરુષો ઉપર ક્રૂર અધ્યવસાય જેને ઢે એ પ્રકારના આ કાલમાં ઘણા લોક થયે ઠતે નવું વિધિ ચૈત્ય કરાવ્યું એમ આગલ સંબંધ જાણવો. આશંકા કરી ઉત્તર કહે ઢે. જે હવે એ પ્રકારના ઘણા લોક આ કાલમાં થયા તેથી બીજું ચૈત્ય કરાવ્યામાં શું કારણ પ્રાપ્ત થયું ? તો તેનો ઉત્તર કહે ઢે. જે પૂર્વે વિશેષણ કહ્યાં તેણે સહિત એવા લોક સાથે પરાધીનપણું થયું તેણે કરીને તથા જે આકરો ગુણવાન સાથે મત્સર તેણે કરીને મોટો પોતાના મતનો અનુરાગ થયો તેણે કરીને વશ થયેલા એવા પૂર્વે કહેલાં લોકોના આચાર્ય તેમને સર્વ ચૈત્ય અર્પણ કરે ઠતે નવું ચૈત્ય કરાવ્યું એમ સંબંધ ઢે.

टीका:—देये साति तद्धितः ॥ ततश्चगुरुदक्षिणीकरणेन तदायतीकृतेषु जिनावासेषु चैत्यसदनेषु जूम्ना बाहुद्वयेन अधुना संजातेषु सत्सु ॥ ननु यदि संप्रति जिनालया दुष्टलोकपरिगृही-
तालिङ्गिगुरुणामाद्यत्ताश्च तत्किमेतावता द्वेषकारित्वादायमविरु-
द्धाधायित्वाच्च तेषामेव पातकं न विष्यति न वतां तु तत्र पूजावन्द-
नादिकं कुर्वाणानां धर्ममेवेत्यत आह

अर्थः:—आपवारूपी अर्थने विषे तद्धितनो सातिप्रत्यय आ-
व्यो, तेथी एवो अर्थ थयो जे गुरु दक्षणा करवे करीने गुरुने स्वा-
धीन चैत्य मंदिर करे ठते बहुधा आकालमां ए प्रकारे थये ठते ननु
चैत्य कराव्युं एम संबंध ठे. ए जगाये आशंका करी समाधान करे
ठे जे, जो आ कालमां जिनमंदिर दुष्ट लोकोए ग्रहण कर्याठे, लिङ्ग-
धारी गुरुए पोताने स्वाधीन कर्या ठे एणे करीने तेमां शुं कारण
कथुं के जेथी ननु चैत्य करवुं पर्युं. केमजे द्वेष करवापणुं तथा
आगमविरुद्ध करवापणुं तेथी ते लोकोनेज पाप थशे. तमारे तो त्यां
पूजा वंदनादिक करतां धर्मज थशे एवी आशंकानो उत्तर कहे ठे.

टीका:—तत्त्वद्वेषविशेषः सन्मार्गमात्सर्यप्रकर्ष एषः
यदऽसन्मार्गे कुमार्गे प्रवृत्तिर्गमनपूजनव्यवहारः लिङ्गिपरिगृ-
हीतो हि जिनालयादिः सर्वोप्यसन्मार्गस्ततश्च सत्पथमवबुध्य-
माना अपि यन्नित्यमसन्मार्गे प्रवर्तते तन्नूनं तेषां सत्पथे द्वेषो
मनसि विपरिवर्तते ॥

अर्थः:—जे साचा मार्गने विषे जे अतिद्वेष मत्सर से लोकोने

વર્તે છે માટે, ઇટલે જે અસત્ માર્ગને વિષે પ્રવર્તેલું તથા જેલું પૂજન કરેલું ઇત્યાદિ વ્યવહાર તથા લિંગધારીયોયે ગ્રહણ કરેલું જે મિન-મંદિરાદિ તે સર્વ પણ અસત્ માર્ગજ છે, તે હેતુ માટે સત્ય માર્ગને જાણે છે તો પણ જે નિત્ય અસત્ય માર્ગે પ્રવર્તે છે તેમના મનમાં સત્ય માર્ગને વિષે દોષ વિદોષ વર્તે છે.

ટીકા:--કથમન્યથા તત્રૈવ પ્રવૃત્તિરતસ્તત્ર પ્રવર્તમાનાનાં ધાર્મિકાણામપ્યવિધ્યનુમોદનમુગ્ધજનસ્થિરીકરણાદિના પાપ-મેવ ॥ સદા ગ્રહણાત્ કદાચિદપવાદેન તત્રાપિ પ્રવૃત્તિરનુ-જ્ઞાતા સેયં સૈવા ધર્મવિરોધેન સદ્ધર્મવિદ્વેષેણ બોધવિધુતિ:સ-દ્બોધનાશો યત્સત્પથે સન્માર્ગે કુપથેન સામ્યધીસ્તુદ્યતાબુદ્ધિ:॥

અર્થ:--અને જો દેવ ન વર્તતો હોય તો ત્યાંજ કેમ જવાની પ્રવર્તિ થાય? ધાર્મિક લોકને પણ અવિધિ ચૈત્યમાં જતાં અવિધિની અનુમોદનાથી તથા મુગ્ધ લોકને ત્યાં જવા આવવા વિષે સ્થિરપણું કરેલું ઇત્યાદિ કારણવને પાપજ થાય છે ને એ ધર્મી પુરુષને સત્ય ઉ-પર આગ્રહ રહ્યો છે. તેથી કદાપિ અપવાદ માર્ગે અવિધિ ચૈત્યમાં જવાનો શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા છે તે આજ્ઞાથી પ્રવૃત્તિ સાચા ધર્મ સાથે દેવ થવે કરીને સાચા બોધને નાશ કરનારા છે. કેમજે સન્માર્ગ અને કુ-માર્ગ એ બેને વિષે તુલ્ય બુદ્ધિ ઇટલે સરલો બુદ્ધિ થવાથી.

ટીકા:--સત્પથકુપથયોર્દ્વાલોકતમસોરિવ મહદંતરં સત્પથ પરિજ્ઞાનેઽપિ નિત્યં કુપથપ્રવૃત્તૌ તુ તેષાં સત્પથકુપથયોઃ સાધારણ્યં ચેત્તસિ નિવિશમાનં લદ્યતે તથા ચ નૂનં તે ધર્મવિદ્વેષિણઃ સદ-

बोधविधुरा इति॥ यस्मादेवं तस्मात् सत्पथं विधिमार्गमुद्दिष्टाव
यिषुर्निर्विधिचैत्यविधापनेन प्रकाशयद्भिरस्माजिः कृत्यं कृत-
व्यं कृतं विहितं स्यात्

अर्थः—सन्मार्ग अने कुमार्ग ए बेनुं अजवाळुं अने अंधारं
ए बेनी पेठे मोटुं आंतरं ठे एटले क्यां प्रकाश अने क्यां अंधकार
ए बेनुं समानपणुं न होय, तेम क्यां सन्मार्ग अने क्यां कुमार्ग ए बे
सरखां न होय. सन्मार्गनुं जाणपणुं थये ठते पण जे निरंतर कुमा-
र्गमां प्रवृत्ति करे ठे तो तेना चित्तने विधे सन्मार्गने कुमार्गने विधे
साधारणपणुं रहेळुं जणाय ठे, वळी ते पुरुषो साचा बोध विनाना
ठे. केमजे जे हेतु माटे अविधि मार्गमां प्रवृत्ति ठे ते हेतु माटे विधि
चैत्यनुं स्थापन करवुं तेणे करीने विधि मार्गने प्रकाश करनार अ-
मोए ए करवा योग्य काम कर्तुं ठे.

टीकाः—विधिमार्गमासे दुषां हेतदेव कर्तव्यं यत् कुपथ
पाथोधिपातुकजविकोद्धिर्बया विधिमार्गस्य प्रकाशनं न चासौ
संप्रति पृथग्विधिचैत्यनिर्माणं विना प्रकाशयितुं शक्यते॥ शेष
चैत्यानां प्रायेण सर्वेणामपिलिङ्गिररिग्रहेणाविधिना व्रातत्वात् ॥
इति हेतौ अस्माद्धेतोस्तेवोरस्यदमित्यादि पूर्वव्याख्यातमि-
त्यानुपगिकवृत्तछयार्थः

अर्थः—विधि मार्गने पामेला पुरुषोये निश्चे ए प्रकारनां
कामज कर्मां जोइए, जेथी कुमार्गरूपी समुद्रमां पकता जव्य प्रा-
णीने उद्धार करवाती इहाए विधि मार्गनो प्रकाश थाय. आ काळमां

जुहुं विधि चैत्य कराठ्या विना ए विधि मार्गनो प्रकाश करवा नथी समर्थ थता. बाकी रहेलां सर्वे चैत्यमंदिर खिंगधारीजए बहुधा ग्रहण कर्या ठे, तेणे करीने अविधि सहितपणुं देखाय ठे ए हेतु माटे. इति शब्दनो हेतुरूपी अर्थ ठे. नवुं विधिचैत्य कराव्युं इत्यादि व्याख्यान पूर्वे कर्तुं ठे. ए प्रकारे चाखता प्रकरणवशथी आवेलां बे काव्य तेनो अर्थ थयो.

टीकाः—सांप्रतं प्रकृतमुच्यते ॥ संधश्राकृतचैत्यकूटेषु पतितस्य प्रतिबद्धस्य कथंचित् सत्पथं प्रतिपत्सोरपि तत्र गोष्टिकस्वादिना स्वकारितप्रतिमाममत्वादिना वा नियमितत्वात्ततो निर्गतुमशक्तस्येति यावत्

अर्थः—हवे जे प्रकरण पूर्वे चाखतुं आवे ठे ते कहे ठे, जे चैत्यरूपी मृगबंधननो पास तेने विषे पनेलो एटले बंधायेलो ते सन्मार्गने पामवा इहे ठे तो पण ते पुरुषने ते जग्याना लोको साथे गोठमी थवी इत्यादि कारणवने अथवा पोतानी करावेली प्रतिमानो ममत बंधावो इत्यादि कारणथी बंधावो ठे ए हेतु माटे त्यांथी नीकळवा समर्थ नथी थतो.

टीकाः—द्वितीयपक्षे पतितस्य बद्धस्य तथांतस्तरां ताम्यतः सन्मार्गबहुमानित्वात्ततो निर्जिगमिषोरपि निर्गमाऽद्याच्चात् ॥ जविता कदाचित्तिद्दिनं यत्रैतस्मादसत्पथादहं निर्गमिष्यामीत्येव सतिशयेनांतःकरणमध्ये चेतोमर्मणीति यावत् स्त्रियमानस्य ॥

अर्थः—मृगपक्षे पतित शब्दनो बांधवारूपी अर्थ ठे. वळी अंतःकरणे विषे खेद पामतो एटले सन्मार्गने बहुमान करे ठे तेथी असत्मार्गमांथी नीकळवा इहे ठे, तो पण नीकळी शकतो नथी ने एम विचार करे ठे जे, अहो! ते दिवस मारे क्यारे आवशे जे दिवस असत् मार्गथी हुं नीकळुं ए प्रकारे अंतरमां खेद करतो.

टीकाः—नन्वेवं चेन्निरुतुं तस्य तापः तर्हि किं चैत्येषु गोष्टिक-
त्वादिप्रतिबंधेनेत्यत आह न शक्तस्य न क्लमस्य स्थंदितुं चलितुं त-
तो निर्गमनाय बद्धिः श्रेष्ठयोद्योगमात्रमपि कर्तुमिति यावत्॥कुत
इत्यत आह॥तद्वद्वेन संघः परामृश्यते तस्य संघस्य मुद्राश्चतुर्द-
श्यादिकाः पर्वतिथय एतदाचार्यसंवादेन तपोनियमादिकृते प्र-
माणीकर्तव्या नान्यथेत्येवमादिका व्यवस्था ॥

अर्थः—ए जगाए आशंका करि कहे ठे जे, जो ए प्रकारे तेमने चैत्य बंधन पासथी निकळवा परिताप थतो होय तो चैत्यने विषे गोष्टि करवादि प्रतिबंधवने शुं ? कांइ नही. तेनो उत्तर कहे ठे जे, त्यांथी निकळवा समर्थ नथो थतो एटले बारणे निकळी इष्ट पुरुषनो याग मात्र करवा पण समर्थ नथी थतो. त्यां कहे ठे जे तत् शब्द वने संघ कहेवो. ते संघनो मुद्राओ एटले चउदशी प्रमुख पर्व तिथिओ ते तिथिओ आचार्य पुरुषोना संवादे करीने जे नियमने अर्थे प्रमाण करवा योग्य ठे तेज प्रमाणे ग्रहण कर-
वी बीजी रीते न करवी. इत्यादिक जे खिगधारिओनो मर्यादा.

टीकाः—यदाह ॥

चैत्येऽस्मिन्नथवामुकत्र वसतौ तिथ्यः क्रियंते यथा,

सर्वत्रैव चतुर्दशीप्रभूतयः कार्यास्तथा नाप्यथा ॥
जिह्वा न वृत्तिनां न चात्र वसतिर्देया तथामी यतो,
निर्वास्या न च मंदिरं जगवतः सोढव्यमेतन्मते.

अर्थः—हवे ते खिगधारिओमी बांधेली मर्यादाओ कहे ठे,
जोळा झोकने बंधनपासमां नांखवा खिगधारिउं कहे ठे जे, आ वे-
त्यमां अथवा आ स्थानमांज निरंतर चौदश प्रमुख तिथीउं कत्की.
हवे ए प्रकारनुं माननार पुरुषो ए व्रतवाळाने एटले सुविहित नाम
धरावी फरनार मुनिजने जिह्वा तथा निवास ते न आपवो. त्यारे
शुं करवुं ? तो तेमने कहाकी मुकवा. एटले देखो लांथी सुविहित
मुनिजने मारी कहारुवा ए जावार्थ ठे. जगवातनुं नवुं मंदिर एटले
नवुं विधिचैत्य कराव्युं ठे ते सहन करवा योग्य नथी, ते कमा करवा
योग्य नथी. केम जे ए तो एमना मतनुं ठे. ए प्रकारे खिगधारीउं
मर्यादा बांधे ठे.

टीकाः—एषां न केनचिदहो सविधे विधेया,
धर्मश्रुतिर्व्रत गृहीतिरनीतिज्ञाजां ॥
देयं न चैत्यगृहवेशनमन्यथा वो,
ऽकांक्षेन मूर्खानि पतिष्यति राजदंरुः ॥

अर्थः—कमी अनीतिमे जजमार एवा ए विधिवादी झो-
को पासो जोडाए वकारे एष धर्म लांजळवा न जवो. तज्जा कस का
न मद्रश करवुं. ने चैत्य घरमां पेलवा एत न देवा, ने झो पस अ-
ही कसे झो तमारे माघे ओषिंको राज वंर पळोये.

टीकाः—एवमाद्याः स्वतोऽमुद्वै ह्रुद्वैर्मुद्राः प्रवर्त्तिताः ॥

वराकान् मुग्धसारंगान्, हा बध्धुं वायुरा इव ॥

अर्थः—पोते शास्त्र मर्यादा रहित निरंकुशपणे वर्त्तता ने जोळा लोकोने जेगा करी पोतानी कपोल कद्विपत मर्यादाउने प्रवर्त्तवनारा लिंगधारीउ ए मुग्ध लोकरूपि हरिणनां रंक टोळाने बांधवा ए प्रकारनी मर्यादारूपि पास प्रवर्त्तावे ठे.

टीकाः—ततश्च तन्मुद्रैव दृढं निर्विक्रं पाशोमृगादिवंधनार्थं दवरकादिनिर्मितग्रंथिविशेषस्तेन बंधनं संयमनं तद्वतस्तदन्वितस्य स हि संघमुद्रामुदितस्ततो निर्गमनवार्त्तामपि कस्यापि पुरतो वक्तुं न शक्नोति किं पुनर्निर्गतुमित्यर्थः

अर्थः—ते माटे संघरूपि एक ठाप धरावी एहीज दृढपास जेम मृग बांधवाने सुतरनी दोरिउने गांव्यो वाली पासखा रचे ठे तेम संघ नाम धारण करवादि पासमां नांखेला लोको त्यांथी नीकळवानी वातने पण कोइ पासे कहेवा समर्थ नथी थता तो बिचारा ए लिंगधारिउना पासमांथी नीकळवा क्यांथीज समर्थ थाय? ए-टखो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा एतस्य संघस्य क्रमस्तन्निर्दिष्टा रात्रि-स्नात्रादिका परिपाटी तत्स्थायिनस्तद्वर्त्तिनः द्वितीयपक्षे तु हरिणं ग्रहणार्थमुत्क्रिय सज्जितः पादक्रमस्तद्गोचरगतस्येति ॥ ततोऽयमर्थः ॥ यथा व्याघ्रमासविषयस्य तत्क्रमगोचर-

स्य तत्रापि कूटपतितस्य अन्यथा हि पलाय्यापि कैयन्निचिनी
मोक्षः संज्ञाव्यते तत्रापि निर्जिगमिषया चेतसि ताम्यतोऽपि
पाशसंयमि तत्वेनांगस्थंदनमात्रमपि कर्तुमशक्तस्य हरिणवातस्य
न कथं चित्ततो मोक्षः संज्ञवति ॥

अर्थः—वळी ए लोक केवा ठे ? तो लिंगधारीउए देखामी
जे रात्रिस्नात्र करवादिक परिपाटी तेमां रहेला ठे. हवे बीजे पक्षे
एम अर्थ थाय ठे जे हरिणने मारवा सारु तैयार थएलो जे वाघ
तेनी नजरे पकेलो. स्पष्ट अर्थ आ प्रकारे ठे. जेम वाघे हरिणने
मारवा सारु पग उंचो कयों होय ते पग तळे जे हरिण आव्युं ठे
ते मुकाशे, एटखे त्यांथी बुटी नाशीने पोतानुं जीवित बचावशे
एवी वात केम संज्ञवे ? न ज संज्ञवे. केमजे चारे पासथी वाघनां
टोळांये पग उंचा करी विकट स्थानमां घेरी लीधेलो पाशमां पकेलो
हरिण ठे माटे. जो एम न होय तो कदाचित् नाशीने बुटे एवो सं-
ज्ञव करीए पण ते तो नथी, माटे ते स्थानमां ते हरिण नीकळी
जवानी इच्छाए घणो परिताप पामे ठे तो पण पाशमां पोते बं-
धायो ठे, तेणे करीने अंग हलाववा पण समर्थ नथी यतो, तो
त्यांथी नाशी पोतानुं जीवित बचाववा क्यांथो समर्थ थाय ! एटखे
त्यांथी ते हरिणने कोइ प्रकारे मुकाववानी वातज केम संज्ञवे ?

टीकाः—एवमस्यापि चैत्यप्रतिबद्धस्य सन्मार्गस्पृष्ट्या निर्ग-
तुं मनसि । स्वयमानस्यापि संघमुद्रया कीलितत्वेन सत्पथाज्यु-
पगमं प्रत्युद्यंतुमप्पशक्नुवतस्ततत्क्रममनतिक्रामतः संप्रतितन
संघाज्ञावश्यस्य जंतुसंदोहस्य निर्वाणं न संजायत इति ।

અર્થ—૧ પ્રકારે આ ચૈત્યમાં બંધાણા લોકોને પણ સાચા મારગની મનમાં વાંછા છે તેણે કરીને તેમાંથી નીકળવાનું મન છે માટે સ્વેદ પામતો ઇવો છે તો પણ સંઘ ઇવી અને માથે ઢાપ દીધી છે તેણે કરીને બંધન પામ્યો છે, માટે સાચા મારગ પ્રત્યે જવાનો ઉદ્યોગ કરવા અસમર્થ થયેલો અને તેની બાંધેલી મર્યાદાને પણ ઉલ્લંઘન કરવા સમર્થ ન થતો ઇવો અને સંઘની આજ્ઞાને વશ થયેલો આ કાલના જગ્ય લોકનો સમૂહ તેનો મોઝ નથી થતો.

ટીકા:—અથ કથમિહ સંઘસ્ય કૂરતયા ડ્યાગ્રેણ રૂપણં ॥ તત્ત્વે હિ તસ્ય જગવન્નમસ્કારો ન ઘટા મિયૂયાત્ ॥ શ્રૂયતે ચતીર્થ-પ્રવર્તનાનેહસિનમો તિત્થસ્સેત્યાગમવચન પ્રામાણ્યેન જગવ-તસ્તત્ત્વમસ્કારવિધાનં તત્કથમેતદુપપચત ઇતિ ચેત્ ન ॥

અર્થ:—હવે પ્રતિવાદી આશંકા કરે છે જે, અહીં સંઘને કૂર-પણાવને વાધ જેવું વર્ણન કર્યું તે કેમ ઘટે ? તત્ત્વપણે વિચારતાં જો ત્યાં જેવો કૂર સંઘ હોય તો તેને જગવાન્ નમસ્કાર કરે છે તે ન ઘટે. સાંજલીય ઢીણ જે, તીર્થ પ્રવર્તવવાને અવસરે “ નમો સિચ્ચ-સ્સ ” ઇત્યાદિ આગમ વચનના પ્રમાણપણા કરીને જગવાન્ તે સં-ઘને નમસ્કાર કરે છે, તે વાત કેમ યુક્ત હોય ? હવે તેનો ઉત્તર કહે છે જે, જો તમે ૧ પ્રકારે કહેતા હોય તો તે ન કહેવું.

ટીકા:—સદ્દગ્નામભવણાદ્ સંઘેપિ પ્રકૃતે સ્ત્રવતઃ સંક્રમ્ન-તેઃ ॥ અન્યો હિ સંઘો જગવન્નમસ્કારવિષયોઽન્યશ્ચાધુર્વિકો જગ-

જિમતઃ ॥ તથાહિ ॥ ગુણગુણીનોઃ કથંચિત્તાવાત્થ્યેન જ્ઞાનાદિ
ગુણસમુદાયરૂપઃ શુરૂપથપ્રથનવદ્વાદરોઽનુલ્લંઘિતજગવદ્વાસનઃ
સાધ્વાદિઃ સિદ્ધાંતે સંઘ ઇત્યજિધીયતે ॥

અર્થઃ—કેમ જે સરખું નામ સાંજઢવાથી જે સંઘ નથી અને
સંઘ નામ ધરાવે છે તે પ્રકરણમાં તને સાચા સંઘની ત્રાંતિ થઈ છે
તેથી એમ આશંકા કરું છું, તે સંઘ નિશ્ચે જૂદો છે કે જેને જગવાન્
નમસ્કાર કરે છે, અને આ તો હમણાંનો જે સંઘ છે તે તો તમોએ
માની લીધો છે. તેજ કહે છે જે, કોઈ પ્રકારે ગુણ તથા ગુણી એ બેસું
એકપણું કહેવું તેણે કરીને જ્ઞાનાદિ ગુણનો સમુદાયરૂપ અને શુરૂ
મારખનો વિસ્તાર કરવામાં જેણે આદર બાંધ્યો છે અને જગવામૂલી
આજ્ઞા જેણે ડહાંધન કરી નથી એવો જે સાધુ પ્રમુખ તેને સિદ્ધાં-
તમાં સંઘ કહ્યો છે.

ટીકાઃ—યદાહ ॥

સર્વોવિનાયકસ્ય ચરણગુણવિષ્ણુસિધાણ સમણાણ ॥
સમુદાઢ હોઈ સંયો, ગુણસંવાઢ તિકાનુણં ॥

અર્થઃ—તે કહી દેલાને છે જે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગુણવળે
એજાતે સાધુનો સર્વે સમુદાય તેને સંઘ કહીએ. તે કીયે પ્રકારે ?
તો મુલસંઘ એ પ્રકારે કરીને. ઘટલે જે સંઘના ગુણ શાસ્ત્રમાં કહ્યા
છે, તે ગુણ સદ્વિત તેને સંઘ કહીએ, પણ એકજા નામ માત્રે નથી કહેતા.

ટીકા:—એવંવિધશ્ચ સંઘો જગવન્નમસ્કારવિષયઃ ॥ સ હિ જગવાન્નમસ્યદલ્લંઘ્યંરુદ્ધમૌલિમાલાલલિતક્રમકમલોપિ તીર્થસ્ય સાક્ષાત્સપ્તાપિ પ્રાક્તનજન્મનિર્વાર્તિતજાવસંઘવાત્સલ્યાદાર્દલ્યં મયાવાસમિતિ કૃતઙ્ગતા પ્રદિદર્શયિષયા સદ્બહુમાનદર્શનાન્નલોકોપ્યેનં બહુ મન્યેત ઇતિ જિજ્ઞાપયિષયા ચ તં નમસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારના જે સંઘ હોય તેને જગવાન નમસ્કાર કરે છે, તે સર્વે ઇંદ્રના મુકુટની શ્રેણીવત્ શોભતા છે ચરણ કમલ જેમના એવા છે તો પણ તથા તીર્થના સાક્ષાત્ કરનારા છે તો પણ એમ વિચારે છે, જે પૂર્વ જન્મને વિષે નીપજાવ્યું જે જાવ સંઘનું સામિવાત્સલ્યપણું તેથી અમોએ અરિહંતપણું પામ્યું છે એ પ્રકારે કૃતઙ્ગપણાની જે દેખામવાની ઇચ્છા તેણે કરીને તથા સત્પુરુષના બહુમાનને દેખામવા માટે તથા લોક પણ એ સંઘનું બહુમાન કરે ઇત્યાદિ જણાવવાની ઇચ્છા છે એ હેતુ માટે તે સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—ગુણસમુદાઇ સંઘો પવયણ તિથ્યં તિ હુંતિ ઇગદ્ધા ॥
તિથ્યયરોવિ હુ ઇયં, નમએ ગુરુજ્ઞાવઇ ચેવ ॥
તપ્પુધિયા અરહયા, પૂજ્યપૂયાય વિણયકમ્મં ચ ॥
કયકિચ્છોવિ જહ્ કહં કહેઇ નમએ તદ્ધા તિથ્યં ॥

અર્થ:—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે, જે જ્ઞાનાદિ ગુણનો સદાય તથા સંઘ તથા પ્રવચન તથા તીર્થ એ સર્વે એક અર્થવાળા છે, તે તીર્થકર પણ નિશ્ચે મોટા જ્ઞાવ્યો એ સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

टीका:—इतरथा कृतकृत्यत्वेन जगवतो यथाकथंचित्तत्रैव जवे मुक्तिसंज्ञवात्किमनेनेति सांप्रतिकस्तु जवदजिप्रेत उन्मार्ग-प्रज्ञापकत्वेन सन्मार्गप्रणाशकत्वेन जिनाज्ञासर्वस्वलुंटाकत्वेन यतिधर्ममाणिक्यकुट्टाकत्वेन च गुणसमुदायरूपत्वस्य संघलक्षण-स्याज्ञावान्न संघः

अर्थः—एम जो न होय तो जगवान कृतार्थ थएला ठे. एटले जे करवानुं ते करी रह्या ठे, अने जे ते प्रकारे तेज जवमां मोह जवाना ठे माटे तेमने संघ नमस्कार करवो तेणे करीने शुं ? कांड पण विशेष नथी. आ काळनो तमारो मानेलो जे संघ ते ज्ञा-स्त्रमां कहेलां जे संघनां लक्षण तेणे रहित ठे माटे संघ नथी, केम जे गुणनो समुदायरूप संघ होय, एवां लक्षण तमारा मानेला संघने विधे नथी, आ तो उन्मार्गनी प्ररुपणा करे ठे, ए हेतु माटे, तथा सन्मार्गनो नाश करे ठे ए हेतु माटे, तथा जिनराजनी आज्ञाना सर्वथा चोर ठे एटले जिनराजनी आज्ञाना घणुं ठेदन करनारा ठे ए हेतु माटे, तथा यति धर्मरूप माणिक्य मणिना कुटनार ठे ए हेतु माटे तमारो मानेलो जे संघ ते संघ नथी.

टीका:—यदुक्तं ॥

केऽ उन्मग्गट्ठियं उस्सुत्तपरुवयं बहुं लोयं ॥

दधुं जणंति संघं संघसरूवं अयाणंता ॥

सुहसीलाओ सठं दचारिणो वेरिणो सिवपहस्स ॥

आणाज्झाउ बहु, जणाउं मा जणह संघोत्ति ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, જન્મમાર્ગમાં રહેલા તથા ગ્રસ્ત્રના પ્રરૂપક એવા ઘણા લોકને દેહી કેટલાક પુરુષો સંઘના સ્વરૂપને નથી જાણતા માટે તેમને સંઘ કહે છે. સુખશિલ્પીયા તથા સ્વચંદ્રવારી એટલે પોતાની નજરમાં આવે તેમ ચાલતા એવા તથા મોક્ષ માર્ગના શત્રુરૂપ તથા વીતરાગની આજ્ઞાથી ત્રષ્ટ થયેલા ઘણા લોકના સમૂહ તેને સંઘ એ પ્રકારે ન કહેવું.

ટીકાઃ—પરં બહુકીકશ સંઘાતરૂપત્વાત્સોપિ સંઘ इत्य
 નિધયા લોકેઽનિધીયત इति મુગ્ધનામ્ના વિપ્રલબ્ધોસિ ॥

અર્થઃ—વઢી ઘણાં હારકાંના સમૂહરૂપપણું છે એ હેતુ માટે એટલે તારો માનેલો સંઘ તે હારકાંના સંઘ જેવો છે માટે લોકમાં સંઘ એ પ્રકારે કહે છે, એ હેતુ માટે હે મુગ્ધ ! સંઘ એવા નામથી તું ઠગાયોલું.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥

एको साहू एका वि साहुणी सावर्त य सद्दीय
 आणजुत्तो संघो सेसो पुण अठिसंघाउ ॥

અતઃ સંઘલક્ષણાજ્ઞાવાન્નાયં બહુમાનમર્હતિ તદ્બહુમાનાદિકા-
 રિણો જગવત્પ્રત્યનીકાદિજ્ઞાવેનાજિધાનાત્ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, તીર્થકરની આજ્ઞાએ

યુક્ત એવો એક સાધુ અથવા એક સાધ્વી અથવા એક શ્રાવક અથવા એક શ્રાવિકા હોય તેને સંઘ કહીએ અને તે વિના શેષ જે સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકાનો સમુદાય તેને હારુકાના સમૂહ જેવો સંઘ કહીએ એ હેતુ માટે, તમારો માનેલો જે સંઘ તેમાં સંઘનાં લક્ષણ નથી માટે એ વહુમાન કરવા યોગ્ય નથી. અને તેને જે વહુમાનાદિક કરે છે, તે જગવંતનો સામાવાળીઓ શત્રુ છે इत्यादि અજિગ્રાયવરુ શાસ્ત્રકારનું આ પ્રકારે કહેવું થયું છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

આણાએ અવદંતં જો નવવૂહિજ્ઞ મોહદોસેણં ॥

તિત્થયરસ્સ સુયસ્સ ય, સંઘસ્સ ય પચ્છણીઓ સો ॥તથા॥

જો સાહિજ્ઞે વદ્દહ આણાજંગે પયદ્દમાણણં ॥

મણ્ણયાકાણ્હિં સમાણદોસં તયં ચિંતિ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તીર્થકરની આજ્ઞામાં જે ન વર્તતો તથા મોહરૂપી દોષવને વૃદ્ધિ પામેલો તે પુરુષ તીર્થકરનો તથા સિદ્ધાંતનો તથા સંઘનો પ્રત્યનીક છે, એટલે સામાવાળીયો શત્રુરૂપ છે. વળી જે સ્વાધીનપણે વર્તતો એટલે સ્વહંદપણે ચાલતો, તીર્થકરની આજ્ઞાના નાશમાં પ્રવર્તતો એટલે તીર્થકરની આજ્ઞા વિરુદ્ધ પ્રવર્તેલો એવો જે પુરુષ તેને મન વચન કાયાના દ્વેષ સરસો છે એમ કહ્યું છે.

ટીકા:—અતएव सुखसीलतानुरागादेरसंघमपि संघ इत्य निबधतां प्रायश्चित्तं प्रतिप्रादितं सिद्धान्ते

॥ યદાહ ॥

અસ્સંઘં સંઘં જે, જાણંતિ રાગેણ અહવ દોસેણ ॥

ઠેઘો વા મૂલં વા, પઞ્ચિત્તં જાયણે તેસિં ॥

તસ્માદ્ યુક્તં ક્રૂરતયા પ્રકૃતસંઘસ્ય વ્યાગ્રતયા રૂપણં ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે સુખશીલયાપણાના અનુરાગથી જે સંઘ નથી તેને સંઘ કહે છે, તેમને પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલું સિદ્ધ થાય છે, તે શાસ્ત્ર વચન આ પ્રકારે છે, જે આ સંઘને ઘટલે જેમાં શાસ્ત્રે કહેલાં સંઘનાં લક્ષણ નથી તેને જે સંઘ કહે છે, (રાગે કરીને અથવા દ્રેષે કરીને) તે પુરુષને ઠેદ પ્રાયશ્ચિત્ત અથવા મૂલ પ્રાયશ્ચિત્ત ઉત્પન્ન થાય છે, માટે જેનું આ પ્રકરણ ચાલે છે તેવા સંઘને ક્રૂરપણાથી વાઘ જેવો નિરૂપણ કરવો તે યુક્ત છે.

ટીકાઃ—તથાચ સિદ્ધસ્તદ્વશસ્ય પ્રાણિગણસ્ય મોહાજ્ઞાવ-
ઇતિ ॥ નન્વેવં તર્હિ સિદ્ધાંતોક્ત લક્ષણસ્ય સંઘસ્ય સંપ્રત્યજ્ઞાવાદ-
જવન્મતે તીર્થોચ્છેદઃ પ્રસજ્યતે ઇતિ ચેત્ ॥

અર્થઃ—વલી તે સંઘરૂપિ વાઘને વશ થયેલા જે પ્રાણીનો સમૂહ તેનો મોહ ન થાય એ વાત પણ અર્થાત્ સિદ્ધ થઈ. હવે એ જગોએ પ્રતિવાદી આશંકા કરે છે જે, જો તમે કહો છો તેમજ હોય તો સિદ્ધાંતમાં કહેલાં જે લક્ષણ તેણે સહિત હોય તેનેજ સંઘ કહીશ તો આ કાલમાં તેવો સંઘ નથી, માટે તમારે મતે તીર્થનો ઉચ્છેદ

थशे एवो प्रसंग प्राप्तः थयो. हवे सिद्धांती खिंगधारीउने पूढे ठे जे, जो तमो एम कहेता हो के, तीर्थनो उब्बेद थशे तो ते जगोए तमने पुढीए ठीए.

टीका:—अथ केने प्रमाणेन जवता तदज्ञावो निरणायि॥ किं प्रत्यक्षेण उतानुमानेन अहोस्विदागमेनेति त्रयः कक्ष्यास्त्रि-
कूटाचलकूटा इव मन्दैर्दुरारोहा प्ररोहन्ति ॥ तत्र न तावत्प्रत्यक्षेण
अर्वागृह्णां प्रत्यक्षेण सर्वत्र तदज्ञावस्य निनेतुमशक्यत्वात्त-
थात्वे च सर्वसर्वज्ञत्वापत्तेः ॥

अर्थ:—जे हवे कया प्रमाणे करीने तमोए तीर्थनो उब्बेद थशे एवो निर्णय कर्यो? शुं प्रत्यक्ष प्रमाणवमे कर्यो? अथवा अनुमान प्रमाणवमे कर्यो? के आगम प्रमाणवमे कर्यो? ए प्रकारे त्रण विकल्प उत्पन्न थाय ठेते त्रिकूटाचल पर्वतनां त्रण शिखर होय नही? एम मंद बुद्धिवालाथी आरोहण न थाय एवा दुर्घट ठे. एटले त्रण विकल्पनुं समाधान थाय एम नथी, तेमां प्रथम प्रत्यक्ष प्रमाणवमे तमारी वात सिद्ध नथी थती, केमजे जेनी दृष्टि अवराएली ठे, एटले जेने अल्प ज्ञान ठे ते पुरुषोने प्रत्यक्षपणे सर्व जगाए तीर्थनो उब्बेद थशे एवो निर्णय करवानुं सामर्थ्य नथी ए हेतु माटे, ने जो सर्व पदार्थनो निर्णय करवानुं सामर्थ्य होय तो सर्व लोकने सर्वज्ञपणानी प्राप्ति थाय ए हेतु माटे एटले प्रत्यक्ष प्रमाणवमे आपण जेवाथी तीर्थनो उब्बेद निर्णय करी शकाय तेम नथी.

टीका-ततश्च कचिदेशकालादौ तथानूतस्यापि संघस्य सं-

ज्ञावनास्पदत्वान्न प्रत्यक्षेण तदज्ञावोऽवसेयः ॥ अथानुमानेने-
ति द्वितीयः कल्पः ॥ तथापि किं तदनुमानं ॥

अर्थः—ते कारण माटे कोइ देशकालादिकने विषे ते प्रका-
रनो एटखे शास्त्रमां कहेला गुणवाळो पण संघ ठे एम संज्ञावनानुं
स्थान ठे ए हेतु माटे, प्रत्यक्षपणे तीर्थनो अज्ञाव ठे एम न जाणवुं.
हवे अनुमानवने तीर्थनो उद्भेद कहेवो ए प्रकारनो बीजो विकल्प
तमारो मते ठे तो पण बोलो जे ते कयुं अनुमान, एटखे ते कये प्रकारे
अनुमान प्रयोग करो ठो? ते कही देखानो.

टीकाः—जवद्विवक्षितः संघः संप्रति नास्ति क्वचिदनुपल-
ज्यमानत्वात् प्रध्वस्तघटवदित्यनुमानमस्तीति चेत् नाऽसर्वविदा
मनुपलंजोपलंजयोर्नियतविषयत्वादेकत्र तदनुपलंजनेन सर्वत्र
तदज्ञावासिद्धेः

अर्थः—सिद्धांति लिंगधारीनो अजिप्राय कही खंरुन करे
ठे जे, तमो कहेता हो के तमारो कहेलो संघ आ कालमां नथी, कै-
मके कोइ जगाए देखातो नथी. ए हेतु माटे नाश पामेला घमानी
पेठे ए प्रकारनो अनुमान प्रयोग ठे एम तमारो न धारवुं, कैमजे स-
र्वज्ञ नथी तेमने वस्तुनी प्राप्ति थायज अथवा न ज थाय एवौ
नियम नथी. एक जगाए जे वस्तु न दीठी ते वस्तुनो सर्व जगाए
अज्ञाव हशे एम वात सिद्ध नथी यती.

टीकाः—तथा सिद्धांतप्रामाण्येन परीक्षापुरःसरं मृगयमा-

ऐर्मध्यस्थैः कैश्चिच्चारुविचारचातुरीतद्वैरद्वैरिदानीमपि ज्ञाव-
संघस्योपलंजादनुपलज्यमानत्वादित्यसिद्धो हेतुः ॥ कुठ्यादिव्य
वहितानां जूनिखातादीनां च विद्यमानानां मध्यस्मदादिजिरनु
पलंजादनैकांतिकश्च ॥ तस्मान्नानुमानेनापि तदज्ञावावगमः

अर्थः—वळी सिद्धांतना प्रमाणपणावळे परीक्षा पूर्वक खो-
ळता जे मध्यस्थ दृष्टिवाला सुंदर विचारनी चतुराईने रहेवाना
घररूप एवा केटलाक पुरुषोए आ कालमां पण ज्ञाव संघ एटले
तीर्थकरनी आज्ञामां रहेतो साचो संघ दीगो ठे ए हेतु माटे तमारो
मानेलो जे न देखवारूप हेतु ते असिद्ध थयो एटले खोटो थयो
जॉत आदिकना अंतरायमां रहेली जे वस्तु तथा पृथ्वीमां खोदी
घाखेली जे वस्तु ते विद्यमान ठे तो पण आपण जेवानी दृ-
ष्टिमां नथी आवती माटे तमारा हेतुने अनेकांति नामे अनु-
मानमां दोष लाग्यो, माटे अनुमान प्रमाणवळे संघनो अज्ञाव
जणातो नथी.

टीकाः—नाप्यागमेनेति तृतीयः कटपः ॥ ते नहि सम्यग्-
ज्ञानदर्शनचारित्रमयस्य जगवदाज्ञाप्रज्ञापननिष्णातस्य ज्ञा-
वसंघस्य बहुमुंकादिवचनतोऽद्वितीयस्तयादुःखमाकालेपि प्र-
तिपादनात्.

अर्थः—आगम प्रमाणवळे पण संघ नथी ए प्रकारनो
त्रीजो विकट तेनुं खंरुन जे समकित ज्ञानदर्शन तथा चारित्र-
मय एवाने जगवाननी आज्ञानुं जे कहेवुं तेमां चतुर एवो जे

જાવસંઘ તેનું દુઃખમ કાલને વિષે પણ પ્રતિપાદન છે. માથા મુંઝા લીંગધારીઝ જગતમાં બહુ પ્રવર્ચ્યા છે. ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનની અપેક્ષાએ અતિશે થોડા સુવિહિત છે એમ કહેવાપણું શાસ્ત્રનું થયું માટે દુઃખમ કાલમાં પણ જાવસંઘ છે એવું પ્રતિપાદન આવ્યું એ હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

એગંતેણં ચિય લો-ગનાયસારેણ એત્યહોયવં ॥
 બહુમુંઝાશ્વયણાનં, આણાશ્તો ઇહ પમાણં ॥
 નિમ્મલનાણપહાણો, દંસણસુહો ચરિત્તગુણજુત્તો ॥
 તિત્થયરાણાથિજ્જો, બુચ્ચઈ ઇયારિસો સંઘો ॥
 આગમન્નણિયં જોપન્નવેશ્ સદ્દહ્શ્ કુણ્ણજહ્સત્તિં ॥
 તેલુક્કવંદણિજ્જો, ડુસમકાલેવિ સો સંઘો ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, આ લોકમાં એકાંત-પણે લોક ન્યાયને અનુસારેજ ન વર્તવું એટલે જેમ ઘણા લોક વર્તે છે, એમજ કેવલ ન વર્તવું. કેમ જે, માથામુંઝાનાં વચન જગતમાં ઘણાં છે, માટે જે તીર્થંકરની આજ્ઞાએ યુક્ત છે તે પ્રમાણ છે, આ જગાએ તથા નિર્મલ જ્ઞાન જેને પ્રધાન છે, જેની દર્શન શુદ્ધિ થઈ છે, ને ચારિત્ર ગુણવત્તે સંયુક્ત છે એવો જે સંઘ તે તીર્થંકરને પણ પૂજ્ય છે. વળી જે આગમમાં કહ્યું છે તેમ પ્રરૂપણા કરે છે ને સદ્દે છે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, તે સંઘ દુઃખમ કાલમાં પણ લોકને

વંદન કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અન્યથા દુષ્પસહંતં ચરણમિત્યાદેરાદુઃષમાતં
ચારિત્રાનુવૃત્તિપ્રતિપાદકસ્ય જગદ્ધ્વનસ્ય વ્યાધાતાપત્તેઃ ॥ જાવ
સંઘમંતરેણ તાવંતમનેદ્દસં ચારિત્રાનુવૃત્તેરસંજવાત્

અર્થ:——એમ જો ન હોય તો શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, દુઃપસહ
સૂરિપર્યંત ચારિત્ર છે, ઇત્યાદિ જે ચારિત્રનું પરંપરાગતપણું પ્રતિપાદન
કર્યું છે તે જગવત્વચનની હાની પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે, જાવ સંઘ
વિના તેટલા કાલ સુધી ચારિત્રનું જે આવડું તેનો સંજવ થાય નહીં માટે.

ટીકા:—નનુ જવતુ સિદ્ધાંતપ્રામાણ્યાદિદાનીમપિ જાવસં-
ઘોઽદ્વપીયાંસ્તથાપિ મયા તાવન્ન દૃશ્યત ઇતિ ચેન્ના ॥ અર્વાગ્દર્શિત્વેન
માત્સર્યેણ વા જવતસ્તદ્દર્શનસ્યાન્યથાસિદ્ધત્વાત્ ॥ દૃશ્યતે ચ-
કષાયકલ્લુષિતચક્ષુષાં સંનિકર્ષેપિ નિષેદુષો મનુષ્યાદેરનુપલંજઃ

અર્થ:——બહી લિંગધારીની આશંકા પ્રગટ કરી સમાધાન
કરે છે જે, તમે કદેશો જે સિદ્ધાંતના પ્રમાણથી આ કાલમાં પણ
જાવ સંઘ અતિ અદ્વ દૃશે તો પણ હું તો કોઈ જગાએ દેખતો નથી
તો એમ તમારે ન બોલવું. કેમજે તમારે વિષે ઠઠ્ઠસ્થપણું છે તથા મ-
ત્સરપણું છે તેણે કરીને તમારા દીઠામાં જાવ સંઘ ન આવ્યો તે
વાત પ્રમાણ નથી. કેમજે જે કષાયવાળો થયો તેને સમીપે બેઠેલાં
મનુષ્યાદિક પણ તેની નજરે નથી આવતાં એમ દેખીએ ઢીએ.

ટીકા:—તતો યદિ ત્વં શુદ્ધપથસ્પૃહયાલુસ્તદા માત્સર્યમુ-

त्सार्य माध्यस्थ्यमास्थाय सूक्ष्मप्रेक्षया परीक्षस्व ज्ञावसंघं येन क
चित्प्रेक्षसे ॥ भवमेव नास्तिकतामवलंब्य ज्ञवांजोधौ मंकीरिति ॥
तस्माद् जगवद्वचनान्यथानुपपत्त्या संप्रत्यप्यस्ति ज्ञावसंघः स
एव प्रेक्षावता दुःसंघपरिहारेणाच्युपेतव्यः ।

अर्थः—ते माटे जो तुं शुद्ध मार्गनी स्पृहावाळो थयो होय
तो मत्सरपणानो त्याग करी मध्यस्थपणुं अंगिकार करी सूक्ष्म
बुद्धि परीक्षा कर, जेणे कराने कोइ जगाए तुं ज्ञाव संघने देखीश.
पण आ प्रकारनुं नास्तिकपणुं अवलंबन करी संसार समुद्रमां रु-
बीश नही. माटे जगधंतनुं वचन अन्यथा थाय एटले व्यर्थ पळे,
ए हेतु माटे आ काळमा पण ज्ञाव संघ छे, अने बुद्धिवंत प्राणीए
माठा संघनो परिहार कर। तेज साचो संघ अंगीकार करवो.

टीकाः—एतेन गुणिधेषधीप्रसाधनाय यदुक्तं मूलपूर्वपक्षे
इदानीं । इ जगवद्विरहादित्यादि इति धेष एवैतेषु श्रेयानित्यतं तद
पि प्रतिक्रियं भवसेयं ॥ जगवद्विरहेऽपि सन्मार्गपरिज्ञानोपायानां
बहुशस्तदागमेऽजिधानेन तदर्थिना तत्परिज्ञानसिद्धेः ॥ बहु
जनप्रवृत्तेश्च मोक्षपथतयाच्युपगमे लौकिकधर्मस्यैवाच्युपगमा-
पत्तेः ॥ तत्प्रवृत्तेस्तत्रैवातिज्ञूयस्त्वात् ॥ महाजनो येनेत्यादिना
लौकिकन्यायेन तत्प्रवृत्तेः प्रामाण्यसमर्थनं त्वात्मकदर्थं न
भेव जवतः ॥

अर्थः—ए वात कही, तेणे करीने गुणोजन उपर धेष बुद्धि
छे एम । सद्ध करवाने जे पूर्वे मूळ पक्षमां आ प्रकारे कथुं हतुं, जे

आ काशमां जगवतना विरहथी' इत्यादि ग्रंथने आरंजी एमने विषे
 द्वेष करवो एज श्रेय ठे. त्यां सुधी ग्रंथ कक्षो हतो तेनुं पण खंमन
 थयुं एम जाणवुं. जगवतनो विरह थयो तो पण साचा मार्गने
 जाणवाना उपाय घणाज ते मोटा पुरुषना कहेला कक्षा ठे. तेणे
 करीने साचा मार्गना खप करनार पुरुषोने साचा मार्गनुं ज्ञान सिद्ध
 थाय ठे अने जे मार्गमां घणा जननी प्रवृत्ति थइ ठे, तेज साचो
 मार्ग ठे. ए प्रकारे मोक्ष मार्गनो अंगीकार करीए तो लौकिक धर्म-
 नी आपत्ति एटले प्राप्ति थाय. केम जे लौकिक मार्गने विषे लोकनी
 प्रवृत्ति अति घणी ठे ए हेतु माटे, 'महाजन जे मार्गे चाखे ते मार्ग'
 इत्यादि जे लौकिक न्याय तेणे करीने जे प्रवृत्ति तेनुं जे तमारे प्रमाणपणुं
 प्रतिपादन करवुं ते तो निःकेवल आत्म क्लेशज ठे, पण एनुं प्रमा-
 णपणुं प्रतिपादन थाय एम नथी.

टीकाः—तथाहि महाजन इत्यत्र वृद्धप्रामाणिकपुरुष-
 वचन श्रेन्महच्छब्दस्तदा न विप्रतिपद्यामहे ॥ वृद्धप्रामाणिक
 गणधरादिपुरुषशार्दुलपदकुणस्यैव पथोऽस्माजिरपि मोक्षमार्ग
 त्वेनाज्युपगमात् ॥ बह्वर्थश्चेत्तर्हि बहुजणपक्वित्तीत्यादिना लो-
 कोत्तरवचसैवास्य न्यायस्य बाधितत्वेनाऽनवकाशात् ॥

अर्थः—'महाजन' ए वाक्यमां वृद्ध प्रामाणिक पुरुषने क-
 हेनार जो महत् शब्द होय तो तेनो अंगीकार करीए ठीए. केमजे,
 वृद्ध प्रामाणिक जे गणधरादि उत्तम पुरुष तेनोज मार्ग अमो मो-
 क्षमार्गपणे अंगीकार करीए ठीए ए हेतु माटे, एटले " महाजनो
 येन " ए वाक्यमां महाजन ए शब्दे करीने गणधर ए प्रकारे अर्थ

कहेता हो तो ते वाक्य अमारे मान्य ठे अने महाजन शब्दे करीने 'घणा लोक' एम अर्थ करो तो "बहु जण पकी वत्ती" इत्यादि शास्त्र वचने करीनेज ए न्यायने बाध लाग्यो, माटे ए वाक्यनो अंगीकार नथी करता.

टीका:—तथा यदि परगृहवासिनो महात्मानः सुविहिताः सत्यथकुपथविज्ञागङ्गापनायारक्तद्विष्टतया ज्ञव्येन्यः सुविहितदुर्विहितगुणदोषाविर्भावकं यथावस्थितमागमार्थं व्याचक्षते ॥ नैतावता त उपाख्यमर्हति ॥ आत्मोत्कर्षपरापकर्ष विख्यापयिष्यैव तद्वाख्यानस्य सुष्ठु विज्जममाण मित्यादिनात्मस्तुतिपरनिन्दान्नावेन यतिनां दोषतया जिधानात् ॥

अर्थ:—बळी परघरवासी महात्मा सुविहित पुरुष सत्मार्ग अने कुमार्ग ए बेनो विज्ञाग जणाववाने रागद्वेष रहित ज्ञव्य प्राणी प्रत्ये सुविहितना गुण तथा दुर्विहितना दोष जेम ठे तेम प्रगट करनार एवो आगमनो अर्थ कहे ठे. तेणे करीने ते सुविहित पुरुषो जेजो देवा योग्य नथी. जो पोतानो उत्कर्ष जणाववानी इच्छा येज "सुष्ठुविज्जममाण" इत्यादि पोतानी स्तुति अने परनिन्दानो जाव राखीने कहेता होय तो दोषपणुं कहेवाय पण ते तो तेमने नथी.

टीका:—अन्यथा तीर्थंकर गणधरादीनामप्यसंयतदोषप्रतिपादकमागमग्रंथं ग्रन्थतां परनिन्दकत्वेन दूषणापत्तेः ॥ ऐदं युगीनसंघप्रवृत्ति परिहारेण च संघ बाह्यत्वप्रतिपादनममीषां भूषणं न तु दुषणं ॥ तत्प्रवृत्तेरुत्सूत्रत्वेन तत्कौरिणां दारुणदु-

गतिविपाकश्रुत्या तत्परिहारेण प्रकृतसंघबाह्यत्वस्यैव तेषां
चेतसि रुचितत्वात्तदंतर्जावे तु तेषामपि तत्प्रवृत्तिवर्तिष्णुतयाऽ
नंतज्जवाटवीपर्यटनप्रसंगात् ॥

अर्थः—एम जो न होय तो तीर्थकर गणधर इत्यादिकने
पण असंयतना दोष प्रतिपादन करनार एवा आगम ग्रंथने बांधतां
परनिंदा थइ तेणे करीने दोषनी प्राप्ति थशे. आ काळना संघनी
प्रवृत्तिनो परिहार करवो तेणे करीने सुविहितोने ए संघथी बाह्य-
पणुं प्राप्त थवुं ते जूषण ठे पण दूषण नथी. केमजे ते दुर्विहित
संघनी प्रवृत्तिने उत्सूत्रपणुं प्राप्त थाय ठे तेणे करीने उत्सूत्र प्रवृत्ति
करनारने अति आकरी दुर्गतिरुप फळ थाय ठे, एम शास्त्रथी सां-
जळीए ठीए. ए हेतु माटे ते उत्सूत्रनी प्रवृत्तिनो त्याग करीने
आ काळना दुर्विहित संघथी बाहिरपणे रहेवुं एमज ते सुविहितना
चितमां रुच्युं ठे, अने जो दुर्विहित संघमां जळी जाय तो ते सु-
विहितोने पण तेमना जेवी प्रवृत्तिमां वर्तवापणुं थाय तेणे करीने
अनंत जव ज्रमण करवानो प्रसंग थाय.

टीकाः—अत आधुनिकसंघबाह्यत्वेनैव तेषां गुणित्वं तथा च
तेषूच्छेदबुद्धिर्महापापीयसामेव जवति ॥ तस्मात्तेषु मुक्त्यर्थिनां
प्रमोद एव विधातव्यो न तनोयस्यपि द्वेषधीरिति व्यवस्थितं॥य-
दपि पूर्वपक्षे गौतमादिषु यतिशब्दप्रवृत्तित्वात्कथं निर्गुणेष्विदानीं-
तनसाधुषु प्रवर्तत इत्याशंक्य यथा कद्वपवृक्षगुणवैकल्पे निर्वादिषु
तरुशब्दप्रवृत्तिरित्यादिना दृष्टान्तद्वयेनेदानींतनमुनिषु यतिशब्द-
प्रवृत्तिसमर्थनं तदप्यऽसमीचीनं ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે આ કાલના સંઘથી જુદુ પઠવું તેણે કરીનેજ સુવિહિતને ગુણીપણું છે, વઢી તે ગુણી પુરુષોને વિષે મહા પાપી પુરુષોનેજ તેમનો નાશ કરવો એવી બુદ્ધિ થાય છે, માટે મુક્તિની ઇચ્છા કરનાર પુરુષોએ તે સુવિહિતને વિષે પ્રમોદ રાખવો એટલે તેમને જોઈ હરખ પામવું, પણ અદ્વય માત્ર દ્વેષ બુદ્ધિ ન રાખવી એ વાત સિદ્ધ થઈ. જો પણ પૂર્વ પદ્ધતિને વિષે ગૌતમાદિકને વિષે યતિ શબ્દનું પ્રવૃત્તિપણું છે, તો પણ નિર્ગુણ એવા આ કાલના સાધુને વિષે કેમ તે શબ્દ પ્રવર્તે છે, એ પ્રકારની આશંકા કરીને જેમ સ્ત્રીચર્યા આદિ વૃદ્ધને વિષે કલ્પવૃદ્ધના ગુણ નથી, તો પણ કલ્પવૃદ્ધ એ પ્રકારના શબ્દની પ્રવૃત્તિ છે તેમ. ઇત્યાદિ બે દૃષ્ટાંતવચ્ચે આ કાલના મુનિર્જને વિષે યતિ શબ્દનું જે સમર્થન કર્યું તે પણ અઘટિત કર્યું.

ટીકાઃ—પ્રવર્તતા હિ નામ કલ્પવૃદ્ધગુણોઽયોગેપિ નિંબાદિષુ તરુશબ્દસ્તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય શાખાદિમત્ત્વસ્યોઽજયત્રાપ્યનુગમાત્ ॥ ૬૬ તુ યતિશબ્દપ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય લિંગિષ્વનુપપત્તેઃ કથં તત્ત્વશબ્દસ્તત્ર પ્રવર્તતે ॥

અર્થઃ—અથવા સ્ત્રીચર્યા આદિકને વિષે નિશ્ચે કલ્પવૃદ્ધના ગુણનો યોગ નથી તો પણ તેમને વિષે તરુશબ્દની પ્રવૃત્તિનું નિમિત્ત જે શાખાદિ સહિતપણું તે બે જગાએ પણ વિદ્યમાન છે એ હેતુ માટે, અહીં તો યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિનું કારણ તે લિંગધારીયોને વિષે દેખાતું નથી. માટે તેમને વિષે યતિ શબ્દ કેમ પ્રવર્તે ? ॥

ટીકા:—તેથાહિ યમુપરમ ઇતિ પાઠાદ્યઠત્યુપરમતિ પાપે-
ન્ય ઇતિ પાપોપરમો યદ્વા યતી પ્રયત્ન ઇતિ ધાતુપાઠાત્ યતતે ક્રિયા-
સ્વિતિયતિરિતિ ક્ષેત્રકાલાદ્યપેક્ષોઽનુષ્ઠાનપ્રયત્નો યતિશબ્દપ્રવૃત્તિ-
નિમિત્તં ॥ તતશ્ચ યઃ પાપોપરતો યશ્ચ બલકાલાદિસામગ્રીસમગ્રઃ
સતતમશગ્નોઽનુષ્ઠાને સમુત્તિષ્ટતે યોપિ દેશકાલસંહનનામયવૈષ-
મ્યાત્સંપૂર્ણમનુષ્ઠાનમનુષ્ઠાતુમપારયન્નપિ નિજશરીરશક્ત્યાદિકમ-
ગોપયન્ શાઠ્યપરિહારેણ ક્રિયાસુ યતતે તત્રસર્વત્રાપિ યતિશબ્દો
ગૌતમાદિવત્ પ્રવર્તતે પ્રવૃત્તિ નિમિતસ્યજ્ઞાવાત્

અર્થ—તે વાત દેખામે ઢે જે ‘યમુપરમે’ એ પ્રકારનો ધાતુ ઢે
તેનો અર્થ વિરામ પામવારૂપ ઢે, જે પાપથી વિરામ પામે તેને યતિ
કહીએ, અથવા ‘યતિ પ્રયત્ને’ એ ધાતુનો પ્રયત્નરૂપી અર્થ ઢે, તેથી
જે ક્રિયાને વિષે પ્રયત્ન કરે તેને યતિ કહીએ, એ પ્રકારે ક્ષેત્ર કાલા-
દિકની અપેક્ષાએ અનુષ્ઠાનનો પ્રયત્ન કરવો, તે યતિ શબ્દની પ્રવૃ-
ત્તિનું કારણ ઢે, માટે જે પાપથી વિરામ પામ્યો, અને પોતાનું બલ
તથા કાલાદિ સામગ્રી તેણે સહિત થયો અને નિરંતર અશઠપણે અનુ-
ષ્ઠાન કરવામાં તત્પર ઢે અને જે દેશ, કાલ, બલ શરીર તેમનું વિ-
ષમપણું નથી, માટે સંપૂર્ણ અનુષ્ઠાન કરવાને પાર પામતો નથી તો
પણ પોતાની શરીર શક્તિ આદિક ગોપવતો નથી અને અશઠપણાનો
ત્યાગ કરી ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે ઢે તે સર્વ જગાયે પણ યતિ શબ્દ
ગૌતમાદિકની પેઠે પ્રવર્તે ઢે, કેમજે ત્યાં યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિનું કાર-
ણ રહ્યું ઢે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

મત્વા જવનૈર્ગુણ્યં, યદ્વત્યુપરમતિ યેન પાપેન્ન્યઃ ॥

કૃતિકારણાનુમિતિજિ-સ્તેન યતિમુદાહરંતિ જિનાઃ

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સંસારનું અસારપણું માનીને જે કરવું કરાવવું અને અનુમોદવું એ ત્રણ પ્રકારે પાપથી વિરામ પામ્યો છે, તેને શ્વેતાંવર યતિ જિનરાજે કહ્યો છે.

ટીકા:—તથા ॥

નાણેણ દંસણેણં, ચારિત્તેણં તવેણ વિરિણ ॥

જે સાહયંતિ મુક્કં, તે સાહૂજાવજણોત્તિ ॥

જો હુજા હ અસમથ્યો, રોગેણ વ પિહ્વિહં જુરિયદેહો ॥

સઘમવિ જહાન્નણિયં, કયાહ નતરિહા કાહંજો ॥

સોવિય નિયયપરક્કમ, વવસાય ધિર્હંબલં અગૂહંતો ॥

મોત્તૂણ કૂરુચરિયં, જર્હં જયતો અવસ્સજહ ॥

ટીકા:—યે તુ પાપવ્યાવૃત્તાઃ શક્તિમંતૃપિ ચ સાંપ્રતિકરૂઢ્યા સર્વથાનુષ્ઠાનવિકલાસ્તેષુ પ્રકટકપટકૂટેષુ પ્રત્યક્ષપાપકૂટેષુ લિંગિહુર્હુરૂઢેષુ નિમિત્તાજાવાદ્યતિ શબ્દઃ પ્રવર્તમાનઃ કથં કક્ષાં ઘઢ્નીયાત્ ॥

અર્થ:—વઢી જે પોતે શક્તિવાળા છે તોપણ આ કાળે જે

यएलो रुढी, तेणीए पापमां प्रवर्त्तेला अने सर्व प्रकारे क्रिया अनुष्ठान-
यी रहित एवा अने प्रगटपणे कपटने रहेवानुं स्थळरूप अने प्रत्यक्ष
पापरूप एवा ते लिंगधारीजने विषे जेम लीबमाने विषे कटपवृक्ष
शब्दनी प्रवृत्ति ठे तेवी रीते पण यति शब्दनी प्रवृत्ति कोइ प्रकारनुं
पण प्रवर्त्तवानुं कारण न ठेते केम प्रवृत्ति शके एटले लिंगधारीजने
मुनि एवो शब्द पण केमज कही शकाय. ?

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

इयसीलंगजुया खलु, दुस्कंतकरा जिणेहिं पन्नता ॥
जावपहाशा जइणो, न उ अने दब लिंगधरा ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, अठार हजार स्त्रीलांग-
रथ तेणे संयुक्त एवा अने निश्चे दुःखनो अंत करनार एवा जाव
प्रधान एटले जाव जेने प्रधान ठे एवा यति जिनराजे कथा दे पण
बीजा द्रव्यथो लिंग धरनार एवाने यति नथी कथा.

टीका:—तस्मान्न निंबादिषु तरुशब्दप्रवृत्तिदृष्टांतवष्टंजेन
लिंगिषु यतिशब्दप्रवृत्तिरूपपद्यते ॥ यश्च यथा जात्यमणिगुणवैगु-
ण्येपिकाचे मणिशब्दप्रयोग इति द्वितीयदृष्टांतोपन्यासस्तत्र सं-
प्रतिपत्तिरुत्तरम् ॥

अर्थ:—ए हेतु माटे लिंबनादिकने विषे वृक्ष शब्दनी प्रवृ-
त्तिनुं जे दृष्टांत तेनुं अवलंबन करवुं तेणे करीने लिंगधारीजने विषे

યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિ થાય છે, વળી જેમ જાતિવંત મણિના ગુણ જે-
માં નથી એવો પણ કાચનો કકનો તેને વિષે મણિ શબ્દનો પ્રયોગ
થાય છે. એ પ્રકારનું બીજું દૃષ્ટાંત સ્થાપન કર્યું, તે જગાયે યુક્તિ સ-
હિત ઉત્તર આ પ્રકારનો છે.

ટીકા:—કાચો હિ ન વસ્તુતો મણિશબ્દવાચ્યઃ॥પરીક્ષાશા-
સ્ત્રપ્રસિદ્ધસ્ય તદસાધારણલક્ષણસ્ય તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય તત્રાજ્ઞાવા-
ત્ ॥ નીલત્વાદિકિરણનિકુરંબકરંચિતત્વાદિબાહ્યસાધારણધ-
ર્મદર્શનાત્ત્વઽજ્ઞા સ્તત્રાપિ મણિશબ્દં પ્રયુજ્યતે ॥

અર્થ:—જે કાચ છે તે નિશ્ચે વસ્તુતાયે મણિ શબ્દવચ્ચે ક-
હેવા યોગ્ય નથી. કેમજે મણિની પરીક્ષા કરવાનાં જે શાસ્ત્ર તેમાં
પ્રસિદ્ધપણે કહેલાં જે મણિના અસાધારણ લક્ષણ તેની પ્રવૃત્તિનું
કારણ તે કાચના કકનામાં દેખાતાં નથી એ હેતુ માટે,
નીલપણું ઇત્યાદિ કિરણનો જે સમૂહ તેણે સહિત પણું છે
ઇત્યાદિ બાહ્યથી સાધારણ ધર્મ દેખવાથી અજ્ઞાની પુરુષો તો તે કા-
ચના કકનાને વિષે પણ મણિ શબ્દનો પ્રયોગ કરે છે.

ટીકા:—एव यत्याज्ञाशेषव्युक्तन्यायेन यति' शब्द प्रवृ-
त्ति निमित्ताज्ञावेपि बाह्यरजोहरणादिविगिनेपथ्यादिसाधारण
धर्मोपलब्धात् त्रांता यतिशब्दं प्रवर्त्तयन्ति ॥ तस्मात्सुविहितेष्वेव-
कावाद्यनुसृतं यतमानेषु वास्तवो यतिशब्दप्रयोग इति वृत्तार्थः॥३३॥

अर्थः—ए प्रकारे लिंगधारीजने विषे पण कह्या एवा न्याये करी-
ने यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं कारण नथी. तो पण बाह्यथी रजोहरणादि
साधारण धर्मना अवलंबनथी ज्ञांति पामेला पुरुषो लिंगधारिने
विषे यति शब्द वर्त्तावेळे, ते हेतु माटे काळने अनुसरी प्रयत्न कर-
नार सुविहित पुरुषोने विषे जे वस्तुताये यति शब्दनो प्रयोग घटे
हे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥३३॥

टीकाः—तदेव मौद्देशिकजोजनादिद्वारदशकेन लिंगिनिः
प्रज्ञापितस्य धर्मस्योत्पत्त्यप्रकाशनेन ज्ञानां चेतसि कोपावि-
र्त्तावं संज्ञावयंस्तत्कर्मणपुरस्सरं तत्प्रदर्शनप्रयोजनमाविश्विकी-
षुराह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे उद्देशिक जोजनादि दश द्वारे करीने
लिंगधारीजण निरूपण कर्यो जे धर्म ते उन्मार्गपणाने प्रकाश करनार
हे एम कहुं. ए हेतु माटे. ते सांजळी जरु पुरुषने चित्तमां क्रोधनो
आवेश थयो हशे एम संज्ञावना करनार ग्रंथकार ते अवसरे ते कही
देखारवाना प्रयोजनने प्रगट करता ठता आ प्रकारे कहे हे.

मूलकाव्यम्ः—

इत्थं मिथ्यापथकथनया तथ्ययापीह कश्चिन् ।
मेदं ज्ञासीदनुचितमश्रु मा कुपत्कोपि यस्मात् ॥
जैनज्जात्या कुपथपतितान् प्रेक्ष्य नृस्तत्प्रमोहा ।
पोहायेदं किमपि कृपया कद्विपतं जद्विपतं च ॥३४॥

टीका:—इत्थं प्राक्प्रतिपादितप्रकारेण मिथ्यापथकथन-
या चैत्यवासीप्ररूपितोत्सूत्रमार्गप्रकटनया करणचूतया तथ्यया
पि यथार्थयापि असत्यया हि तया कोपोत्पादाद्यपिकस्यापि
संज्ञाव्यत इत्यपि शब्दार्थः

अर्थः—पूर्वे प्रतिपादन कए प्रकारे मिथ्या मार्गनुं जे कहेवुं
एटले चैत्यवासीए प्ररूपणा करेलो जे मार्ग तेनुं उत्सूत्रपणे जे प्रगट
करी देखारवुं ते वात यथार्थ ठे एटले सत्य ठे, तो पण, एटले ते
वात असत्य होय तो कोइने पण क्रोध आदि उत्पन्न थाय एम सं-
ज्ञावना करीए ठीए एटलो अपि शब्दनो अर्थ ठे.

टीका:—इह लोके प्रवचने वाकश्चिज्जिनशासनस्थो माझा-
सीत् मामेस्त यत् इदं मिथ्यापथकुपथत्वप्रकटनं अनुचितमसंग-
तं ॥ यदि हीदं रागद्वेषाज्यामतथ्यं विधीयेत तदा नौचित्यं
स्यान्नचैवमस्ति ॥ अथो इत्यानंतयेऽव्ययं ॥ तेनाऽनुचितज्ञानानं
तरं मा कुपत् मा क्रुधत् कोपि कश्चित् ॥

अर्थः—अहीं लोकने विषे अथवा प्रवचनने विषे कोइ
जिन शासनमां रहेलो जीव ते एम न मानशो जे आ मिथ्या मा-
र्गनुं कुम्मारपणुं प्रगट कर्युं ते अनुचित ठे एटले अघटतुं ठे. केमजे
जो राग द्वेषवरे खोटी प्ररूपणा करीए तो अनुचितपणुं आवे, पण
आ तो एम नथी. अनंतर अर्थने विषे “अथ” एटलो अव्यय
जाणवो, ते हेतु माटे अनुचित जाण्या पढी कोइ पण प्राणी
क्रोध न पामे.

टीका:—यदि ह्येतदनुचितं स्यात्तदा तद्ज्ञानानंतरं कोपो-
पि कर्तुं कथंचित् युज्येत ॥ न चैवं तस्मान्न कोपनीयं ॥ अथ
यद्येवं मिथ्यापथकथनेन परेषां कोपाविर्भावशंका तदासौ न
कथनीय एव ॥ परं संक्लेशहेतोः सत्यस्यापि वचनस्यावक्तव्य
त्वेनाभिधानात् ॥

अर्थ:—जो आ कहेवुं निश्चे अनुचित होय तो ते जाणवा
पढी कोइ प्रकारे कोप पण करवो घटे, पण आ तो एम नथी माटे
कोप न करवो. हवे जो एमज होय के मिथ्या मार्गनुं जे कहेवुं तेणे
करीने परने कोप उत्पन्न थशे एवी शंका रही ठे, तो ए वात कहे-
बीज नहीं. केम जे परप्रत्ये क्लेश उत्पन्न थवानुं कारणरूप एवुं सत्य
वचन पण न बोलवुं एम शास्त्र वचन ठे.

टीका:—यदुक्तं

सञ्चावि सा न वत्तवा, जनुं पावस्स आगमो ॥
इत्यतश्चाह ॥

यस्माद्यतो हेतोर्जनन्नात्या साधुसार्ध्वीश्रावकश्राविका

चैत्याद्याकारदर्शनादार्हतमेतत्प्रवचनमिति मिथ्याज्ञानेन
न हि लिङ्ग्यादयस्तत्त्वत आर्हता उक्तन्यायेन तेषां तथा त्वस्यापा-
करणात् ॥

अर्थ:—ते कही देखामे ठे जे, जेथी पाप सोमे एवी सत्य

વાણી હોય તો તે પણ ન બોલવી. એવી આશંકા કરી તેનો ઉત્તર કહે છે. જે હેતુ માટે આ જૈન છે એવી ઝાંતિયે કરીને સાધુ, સાધ્વો, શ્રાવક, શ્રાવિકા તથા ચૈત્ય इत्यादि बाह्यથી આકાર માત્રને देखી-ને આ અરિહંતનું પ્રવચન છે એ પ્રકારે મિથ્યા જ્ઞાને કરીને લિંગધારી આદિક પુરુષો તત્ત્વથી જૈની નથી. કેમ જે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારે તે લિંગધારીઝને જૈનીપણાનું સ્વરૂપન કર્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તતો યથા હૃત્પૂરપૂરિતોદરાઃ સંકલમુપલાદિજાલં કાંચનતયાધ્યવાસ્યંતિ તથા તેપિ જઋઃકુવાસનાવાસિતાંતઃકર-ણા વસ્તુતોઽનાર્હતમપ્યેતત્ લિંગિવત્માર્હિતંમિતિ વિપર્યસ્યંતીતિ જ્ઞવતિ જૈનઝાંતિઃ ॥

અર્થ:—જેમ કોઈક તે પાષાણના સમૂહને આ સોનાનો ઢગલો છે એ પ્રકારનો નિશ્ચય કરે તેમ નઠારી વાસનાવડે જેમનાં અંતઃકરણ વાસનાવાલાં થયાં છે એવા જરૂ પુરુષો વસ્તુતાએ આ લિંગધારીઝ માર્ગ અરિહંત સંબંધી નથી. તો પણ તે માર્ગને અરિહંતનો જાણે છે એજ જૈનપણાની ઝાંતિ છે.

ટીકા:—તથા કુપથપતિતાન્ કુમાર્ગપ્રસ્થિતાન્ નૂન્ મા-નવાન્ પ્રેક્ષ્ય શ્રવલોક્ય તત્પ્રમોહાપોહાય કુપથપતિતનરપ્રાગુક્ત પ્રબલમિથ્યાજ્ઞાનાપનોદાય શ્દં એતદ્લિંગિનાં મિથ્યાપથસ્વરૂપં-કિમપિ દિગ્માત્રં સકલસ્ય તસ્યાર્વાર્ગદર્શિર્નિર્જિવ્હાશતેના-પિ વક્તુમશક્યત્વાત્ ॥

अर्थः—तेणे करीने कुमार्गमां पमेला पुरुषोने जोइ तेमनो विशेष मोह नाश करवाने एटले पूर्वे कहुं ए प्रकारे प्रबल मिथ्या ज्ञानने नाश करवा आ लिंगधारीजनुं मिथ्या मार्गनुं स्वरूप कांडक दिशमात्र देखारुयुं ठे. केमजे ठन्नस्थ दृष्टीवाळा पुरुषोए तो सो जीजोवने पण लिंगधारीजनुं कुमार्ग कहो देखारुवा समर्थ थवातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—कृपया कथममी मूढास्तीर्थाज्ञावकदर्थिताः कुपथ स्वरूपं विज्ञाय तत्परिहारेण सत्यथमन्युपेत्य ज्ञवोदधिं तरिष्यंती-
त्यनु कंषया कञ्चित् जव्यप्रतिपिपादयिषया सकलं संकल्य
प्रथमंचेतसि मज्जितं ततो जद्विपतं अक्षररचनयादग्धं॥ तदंतरेण
परस्य पुरतः सम्यक् प्रतिपादयितुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—कृपाये करीने आ प्रकारे कहुं ठे. कृपा ते शुं ? तो तीर्थना अज्ञावथो कदर्थनाने पामेला आ मूढ पुरुषो कुमार्गना स्वरूपने जाणी तेनो परिहार करवो तेणे करीने सन्मार्ग पामी संसार समुद्रने तरणे ए प्रकारनी अनुकंपावने प्रथम चित्तमां संकलना करी जव्यपणुं प्रतिपादन करवानी इबावने कदपना करी कहुं ठे, एटले अक्षरनी रचनावने कर्युं, केमजे ते विना बीजाना मोढा आगळ सारी रीते प्रतिपादन करी शकातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—च समुच्चये ॥ एतेन सच्चावीत्याद्यागमबलेनपर संक्षेपशनिबंधनं सत्यमपि ववोन वचनीयमिति यदाशंकितं ॥
तदप्यसकृत् अस्यागमस्यान्यत्रिष्यत्वात् ॥ तत्राहि ॥ धर्मा

યોગ્યં પ્રતિ હિતૈષિણાપિ સત્યમપિ હિતોપદેશવચનં ન જાપણીયં॥
તસ્ય કર્મબંધદેતુત્વાત્ ॥ તથા ક્વચિદટવ્યાદૌ તસ્થુષા મુનિ-
ના દેદૃશુષાપિમૃગં મૃગયમાણસ્ય વ્યાધસ્યાનુયુંજાનસ્યાપિ તસ્ય
પુરતો મૃગદર્શનં સત્યમપિ નાજિધાતવ્યમ્ ॥

અર્થઃ—ચકારનો સમુચ્ચયવાચક અર્થ છે. આ પૂર્વે કશું તેણે
કરીને “ સચ્ચીવી ” ઇત્યાદિ આગમ વચનના બોલે કરીને પરને કલ્પે-
શનું કારણ એવું સત્ય વચન પણ ન બોલવું. એ પ્રકારની જે આશંકા
કરી હતી તે પણ દુર કરી, કેમજે એ આગમ વચનનો વિષય જુદો
હે એ હેતુ માટે. તે જુદા વિષયપણું દેખાતું છે જે, જે પુરુષ ધર્મને
અયોગ્ય છે તે પ્રત્યે હિતને ઇચ્છનાર પુરુષે પણ હિતકારી ઉપદેશ વચન
સત્ય છે તોપણ ન બોલવું. કેમજે તેને કર્મબંધનું કારણપણું થાય છે
એ હેતુ માટે. તે કહે છે જે, કોઈક અરણ્ય પ્રમુખ સ્થળને વિષે રહેલા
મુનિયે પારધીના જયથી નાશીને મૃગ સંતાયો છે, તેને પોતે જાણે છે,
તોપણ મૃગયા કરનાર પારધીયે મૃગ ઓળટાં મુનિને પૂછ્યું તોપણ
તે આગળ સત્ય વચન પણ ન બોલ્યા, માટે એ જગાએ સત્ય ન
બોલવું એમ શાસ્ત્રનો અજિપ્રાય છે.

ટીકા—તદ્વિધાતનિમિશત્વાત્ ॥ કિંતુ તત્ર તદ્વિપરીતં વ-
ક્તવ્યં તદ્વિતત્વાત્ ॥ તદેવ વચનં તત્ર સત્યં ॥ જૂતહિતમિ-
તિવચનાત્ ॥ ઇત્યેવમાદિરસ્યાગમસ્ય વિષયઃ ॥ ઇહ તુ પાર્શ્વસ્થાદિ-
મલ્લિમ્બુચૈર્વશીકૃત્યોત્પથેન સંસારપટર્જીનોપમાનં નોરાજકમિ-
વ જનનિવહ્મવેદ્યકેનાપિ મહાસત્ત્વેન વિધોયમાનસ્ય પૂત્કાર

विभ्रमं विभ्रतस्तदुत्पत्तयजदपनस्य तेषां संक्षेपहेतुत्वेपि
प्रवचनप्रज्ञावना। नमिचित्तयाऽचित्यपुण्यसंज्ञारकारणात्वेनाभिधा-
नात्तज्जदपनमवश्यं कर्तव्यमेव ॥

अर्थः—केम जे ते सत्य वचन विघातनुं कारण ठे ए हेतु
माटे. त्यारे ते जगाए शुं करवुं? तो तेथी उलटुं वचन बोलवुं. केम जे
ते जगाए ते उलटुं वचन बोलवुं एज हितकारी ठे. ते वचनज ते
जगाए सत्य ठे, केम जे शास्त्रमां कछुं ठे जे, सत्य वचन ते कयुं?
तो तेनो उत्तर एम कयों ठे जे, जे वचन प्राणी मात्रने हितकारी
होय ते सत्य वचन जाणवुं. पूर्वे कछुं इत्यादि स्थळ एज ए आग-
मनो विषय ठे. एटले एवी जगाए सत्य पण न बोलवुं एम अजि-
प्राय ठे. अहीं तो पासथ्यादि चोर पुरुषोए वश करीने उन्मार्गवने
संसाररूपी पोताने रहेवानुं गाम ते प्रत्ये लइ जवा मांमेलो जेम जेने
माथे राजा न होय तेवा जगत्ने पोतानी नजरमां आवे त्यां खेंची
जाय तेनी पेठे लोकना समूहने जोइ कोइ महा सत्ववंत प्राणीए
ते छुंटाता लोकोनो पोकार सांजळी ते चोर लोकने क्लेशनुं कारण
एवुं पण ते चोरनुं उन्मार्गे वर्तवापणुं प्रकाश करी देखाम्युं, तेम
प्रवचननी प्रज्ञावना थाय एवा हेतुवने चिंतवनमां न आवे एवा
पुण्यन्त समूहनुं कारण जाणी ते लिंगधारीउना स्वरूपनुं निरूपण
कर्युं ते शास्त्रमां करवानुं कछुं ठे, माटे अवश्य करवा योग्यज ठे.

टीकाः—॥यडुकं॥

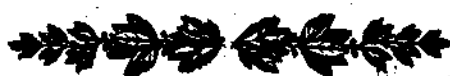
सुहसीलतेण गहिण, जवयद्धिं तेण जगन्धिय मणाहे ॥
जो कुणइ कुवियत्तं, सो वत्तं कुणइ संघस्स ॥

अतः कुपथपंकनिमज्जन्नरनिकरोद्धरणाय मया किंचिज्ज-
द्विपतमिदमिति सुष्ठुक्तं जगवता प्रकरणकारेणेति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे कुमार्गरूपी कादवने विषे ब्रूता लो-
कना समूहने देखी तेनो उद्धार करवाने अमोए आ कांश्क कछुं,
माटे समर्थ एवा आ प्रकरणना करनारे लिंगधारीनुं स्वरूप निरूपण
कर्युं ते ठीकज कर्युं ठे, ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३४ ॥

टीकाः—अथ किमिति दिग्मात्रमेवाजिहितं यावता निः
शेषदोषप्रकाशनेन हि मिथ्यापथः सुज्ञानः सुत्यजश्च जवती
त्याशंक्य तन्निरासद्योतकेन यत इति पदेनांतरापर्य तदोषाणा-
मान्त्येनाजिधानाशंक्यत्वं निदर्शनयाविर्भावयन्नाह ॥ यतः ॥

अर्थः—शा कारण माटे लिंगधारीना स्वरूपनुं निरूपण
दिशमात्रज देखार्युं? जेवुं ठे तेवुं समस्त देखार्युं होय तो निश्चे
मिथ्यामार्ग सुखेथी जाणवामां आवे तथा सुखेथी त्याग थाय एवी
आशंका मनमां धरी तेनुं खंरुन जणावनार 'यत' ए प्रकारनुं पद वञ्चे
मुको तेनो उत्तर आ प्रकारे ठे, एम कहेतां ग्रंथकार जणावे ठे जे
ते लिंगधारीनुं समस्त दोष अनंता ठे, ते सर्वे दोष कहेवानुं
माहं सामर्थ्य नथी ए प्रकारे निदर्शना अलंकारवने प्रगट करता ठाता
आ प्रकारनुं काव्य कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रोद्धूतेऽनंतकाळात् कलमलनिलये नामनेपथ्यतोऽर्हन्,
मार्गत्रांतिं दधानेऽथ च तदग्निमरे तत्वतोऽस्मिन् दुरध्वो॥
कारुण्याद्यः कुबोधनृषु निरसिसिषुर्दोषसंख्यां विवक्षे,
दंजोन्नोद्धेः प्रमित्सेत्सकलगगनो ह्यर्घ्येन वा विधित्सेत्॥३५॥

टीकाः—यत इति यस्माद्धेतोरस्मिन् दुरध्वेऽनंतकाळात्
प्रोद्धूते यो दोषसंख्यां विवक्षेदित्यादि संबंधः ॥ तत्र प्रोद्धूते
संजाते अनंतकाळात् अनंतानेहसा अनंतोत्सर्पिण्यवस-
र्पिणीपरीवर्तनेनास्यकुमार्गस्याश्चर्यदशकांतःपातित्वेन सिद्धांति
पादुर्जावप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—जे हेतु माटे अनंतो काळ गया पढी उत्पन्न थएलो
आ दुष्ट मार्ग तेने विषे जे दोष रह्या ठे, तेनी संख्या करवा जे पु-
रुष इच्छे; इत्यादि संबंध जाणवो. तेमां अनंतो काळ गया पढी ए-
टले अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काळ गये आ लिंगधारीऊनो
करेलो कुमार्ग ते दश आश्चर्यमांनुं ए ठेव्हुं असंजति पूजनरूप
आ आश्चर्य ठे, एम एनी उत्पत्ति सिद्धांतमां प्रतिपादन करी ठे.

टीकाः—कलमलनिलये दुष्यमापातकनिवासे दुष्यमा-
कालोद्धारकाळापेक्षया महापापः ॥ ततश्चात्रातीवासमंजसप्र-
वृत्तिदर्शनात्संज्ञाव्यते सकलं दुष्यमामलं दुरध्वेऽस्मिन्निवसति॥

અથવા કલ્પિતકલહ એવ મલ્લં કિદંતસ્ય નિલયે॥તથાનામ અ-
જિધાનં યથા લિંગદર્શનેપિ લોકા વક્તારો જ્ઞવંતિ॥અમી જૈના અ-
મી સિતાંબર જિહ્વ ઇત્યાદિ ॥

અર્થઃ—કઠ્ઠીકાઠ સંબંધી પાપનું ઘરરૂપ એટલે દુઃષ્મા
કાઠનાં પાપને રહેવાનું સ્થાનરૂપ એવા દુઃષ્મા કાઠવને બીજા કા-
ઠની અપેક્ષાવને મહા પાપ છે, તે હેતુ માટે આ કાઠમાં અતિશેજ
અઘટતી પ્રવૃત્તિ દેખવાથી એમ સંજ્ઞાવના થાય છે જે, સમસ્ત દુઃષ-
મા કાઠનું પાપ આ દુષ્ટ માર્ગને વિષે નિવાસ કરી રહ્યું છે. અથવા
કલ્પી કહેતાં કલહ એજ જે મલ તેનું ઘરરૂપ એવો આ લિંગધારી
ઊનો માર્ગ તેને વિષે નામ એટલે અજિધાન જેમ બાહ્યથી લિંગ દેશે
ઠતે પણ લોક એમ કહે છે જે, આ જૈની છે આ શ્વેતાંબર જિહ્વ
છે ઇત્યાદિ ॥

ટીકાઃ—નેપથ્યં રજોહરણાદિવેષસ્તતો ઇંદ્રઃ તતશ્ચ નામને
પથ્યતઃ સુવિહિતસાધરણાન્નામશ્રવણાન્નેપથ્યદર્શનાચ્ચાર્હન્માર્ગ
ત્રાંતિં તાત્વિકજિનપથ્યાદૃશ્યં દધાને વિદ્યાણે ॥ નન્વયં પંથાસ્ત-
દિં જિનમાર્ગ એવ જવિષ્યતીત્યત આહ ॥

અર્થઃ—નેપથ્ય કહેતાં રજોહરણાદિ વેષ, પંઢી પૂર્વે કહ્યાં
તે પદનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો, વેશ માત્રના નામથી સુવિહિત સુ-
નિના જેવું એક નામ માત્ર સાંજલવાથી તથા દેખવાથી અરિહંતના
માર્ગની ત્રાંતિને ધારણ કરતો શાસ્ત્રમાં કહેલો જે જિનમત તેની
ત્રાંતિ ઉપજાવતો. એ જગાએ આશંકા કરી કહે છે, જે નિશ્ચે એ

લિંગધારીઝનો માર્ગ એજ જિન માર્ગ હશે એવી આશંકા થાય છે તેનો ઉત્તર કહે છે જે,

ટીકા:—અથ ચેતિ પ્રતિકૂલપદ્ધાંતરદ્યોતકમવ્યયં ॥ ન-
ન્વતઃ પરમાર્થતઃ તદ્ગ્નિમરેઽર્હન્માર્ગઘાતુકે ॥ અયમર્થઃ ॥ યથાઽ
ગ્નિમરાઃ પ્રહ્નઘાતુકાઃ સ્વવેષેણ રાજાદિઘાતકર્તુમશક્તુવંતો
વેષપરાવર્ત્તનેન રાજાદિકં વ્યાપાદયંતિ ॥ તથૈતેપિ ગૃહસ્થવેષેણા-
ર્હન્માર્ગચ્છેદનં તથાવિધાતુમપારયંતો યતિવેષેણ વિરુદ્ધપ્રરૂપ-
ણાચેષ્ટિતાદિનાઽર્હન્માર્ગમુચ્ચિંદંતીતિ જવંત્યગ્નિમરાઃ ॥

અર્થ:—‘અથ ચ’ એટલો વિપરીત પદ્ધાંતરને કહેનારો અ-
વ્યય છે. એ હેતુ માટેનિશ્ચે પરમાર્થથી વિચારી જોતાં એ લિંગધારીઝ
અરિહંતના માર્ગને ઘાત કરનારા છે. તેમાં પ્રગટપણે આવો જાવાર્થ
રહ્યો છે જે, જેમ રાજાદિકને ઢાના મારનારા ઘાતકી પુરુષો તે પો-
તાનો જેવો છે તેવો વેશ રાખી રાજા પ્રમુખને મારવા સમર્થ નથી
થતા ત્યારે પોતાનો વેશ પલટી બીજો વેશ કરી રાજાદિકને મારે છે
તેમ આ લિંગધારીઝ પણ ગૃહસ્થના વેશવડે અરિહંતનો માર્ગ છેદન
કરવા નસમર્થ થયા ત્યારે યતિનો વેશ ધારણ કરી વિરુદ્ધ પ્રરૂપ-
ણાઈ કરવી; इत्यादि ઉપાયવડે અરિહંતના માર્ગનો ઉચ્છેદ કરે છે
માટે એ ઘાતકી છે.

ટીકા:—તતશ્ચ દુરધ્વદુરધ્વવર્તિનૌરજેદોપચારાદિત્ય-
મુપંન્યાસઃ ॥ અસ્મિન્ પ્રાગ્વર્ણિતસ્વરૂપે દુરધ્વે કુમાર્ગે કારુ-
ણ્યાત્ માસ્મામી બુદ્ધન્ જન્મા અસ્મિન્ કુપથર્પકં ઇતિદયાધ્યવસા-

यात् यःकश्चिन्महासत्त्वो नृषुर्लिङ्गिज्ञावनाज्ञावितेषु मर्त्येषु
कुबोधं कुदेशनोत्पादितमसत्पथे पि सत्पथत्रयं निरसिसिषुर्बि-
जित्सुः ॥ यदि हि कथंचिदमीषां मूढानां दुरध्वदोषसामस्त्य-
प्रदर्शनेनायं कुबोधो विध्वंसते तदामी उपकृता जवंतीत्याशयेन
दोषसंख्यां दूषणेयत्तां विवहेत् अजिधित्सेत् ॥

અર્થ:—તે હેતુમાટે દુષ્ટ એવો જે માર્ગ અને જે દુષ્ટ માર્ગમાં રહેનાર પુરુષો એ વેનો ઉપચારથી અન્નેદ છે તેથી એ પ્રકારે કહ્યું. આ પૂર્વ કહ્યો એવો જે દુષ્ટ માર્ગ તેને વિષે જરૂરપુરુષો બુદ્ધે છે, તેને દેખી એ પ્રકારની કરુણા આવી જે, આ પુરુષો કુમાર્ગરૂપી કાદવમાં બુદ્ધે છે એવા અધ્યવસાયથી તેમને ઝડૂરવા આ કહ્યું છે, એમ સંબંધ જાણવો. લિંગધારીનું જાવનાવને સહિત થયેલા તથા કુદેશનાથી નુત્પન્ન થયેલો જે કુબોધ એટલે અસત્ માર્ગને વિષે પણ આ સત્ માર્ગ છે એવી ત્રાંતિ તેને નાશ કરવા શક્તિ અને જય પામતા એવા પુરુષો તેની મધ્યે કોઈક મહાસત્વવાળો પુરુષ એમ વિચારે છે જે, કોઈ પ્રકારે આ મૂઢ પુરુષોને દુષ્ટ માર્ગ સંબંધી સમસ્ત દોષ દે-ખાનીએ તો તેણે કરીને એમનો કુબોધ નાશ પામે તો એમનો ઉપ-કાર કર્યો કહેવાય એવા અન્નિપ્રાયવને દોષ સંખ્યાને કહેવા હશે ॥

टीकाः—एतावत् संख्या अत्र कुर्मार्गे दोषाः संतीति यो-
वक्तुमिहेदित्यर्थः ॥ स पुमान् अञ्जोजलं अञ्जोधेरर्णवस्य प्रमि-
त्सेत् ॥ इयदत्राञ्ज इति चुलुकादिभिः संचिख्यासेत् ॥ जल-
धिजलप्रमित्तानिदर्शनेन दूरध्वदोषाणामसंख्येयतासिद्ध्या

अपरितुष्यन् विवक्षिततदानंत्य चिरुपापयिषया निदर्शनां-
तरमाह ॥

अर्थः—एटले आ कुमार्गने विषे दोषनी आटली संख्या
ठे, एम जे कहेवा इहे ठे (एटलो अर्थ ठे) ते पुरुष समुद्रना जळनुं
प्रमाण करे जे आ समुद्रमां आटलुं जळ ठे, एटले अंजळि आदि-
कवने कहेवा इहे, जे समुद्रनुं जळ आटली अंजळियो प्रमाणे ठे.
समुद्रना जळनी प्रमाण करवानी इहानुं दृष्टांत देखारुं तेणे करी-
ने दुष्ट मार्गना दोषनुं असंख्यातपणुं सिद्ध थयुं तेणे करीने संतोष
न पामतां ग्रंथकार वळी ते दोषनुं अनंतपणुं ठे एम कहेवानी इहाए
बीजुं दृष्टांत कहे ठे.

टीकाः—सकलगगनोद्वंधनं पद्व्यां समग्रांतरिक्षांतप्राप-
णं वेति पक्षांतरे विधिस्तेत् चिकीर्षेत् ॥ अयं च निदर्शना ना-
माखंकारः ॥ यत्र प्राकरशिकाप्राकरणिकयोः परस्परं संबन्धा
जावादुपमायां पर्यवसानं सा निदर्शनेति तद्वज्रहयात् ॥

अर्थः—समस्त आकाशनुं उद्वंधन पगवने करवा इहे
एवो ठे, एम बीजा पक्षने विषे अर्थ थयो ए निदर्शना नामे अखं-
कार थयो. जे जगाए वर्णन करवा योग्य जे वस्तु तथा तेथी बीजी
वस्तु ए बेनो परस्पर संबंध नथी ए हेतु माटे उपमाने विषे पर्य-
वसान थयुं ते निदर्शनाखंकारनुं लक्षण ठे.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

અન્નવદ્વસ્તુસંબંધ ઉપમા પરિકલ્પક इति તદન્ન
પ્રાકરણિકાપ્રાકરણિકયોર્દુરધ્વદોષદોષસંખ્યાવિવક્ષણજલધિજ-
લપ્રમિત્સયોર્દુરધ્વદોષસંખ્યાવિવક્ષણસકલગગનોલ્લંઘનવિધિત્સ-
યોર્વા પૃથક્પૃથગ્વિષયત્વાદન્યોન્યાસંબદ્ધયોરુપમાયાં પર્યવસાનં॥
સાગરાન્ન:પ્રમિત્સેવ ચ સકલગગનોલ્લંઘનવિધિત્સેવ વા પ્રકૃત-
પુરુષેણ દુરધ્વદોષસંખ્યાવિવક્ષા ॥

અર્થ:—તે કહ્યું છે જે, ઉપમાની પરિકલ્પના કરનાર વસ્તુ-
નો સંબંધ જેમાં હોય તે નિર્દર્શનાલંકાર કહીએ, માટે આ જગાએ
વર્ણન કરવા યોગ્ય તે અવર્ણન કરવા યોગ્ય એવા જે દુષ્ટ માર્ગના
દોષ કહેવા તે તથા સમુદ્રના જલનું માન કરવું તે બેનું અથવા દુષ્ટ
માર્ગના દોષની સંખ્યાનું કહેવું તથા સકલ આકાશનું ઉલ્લંઘન ક-
રવાની ઇચ્છા એ બેના વિષય જૂદા જૂદા છે, તે હેતુ માટે એ બેને પર-
સ્પર સંબંધ નથી તેથી ઉપમા અલંકારને વિષે એનું પર્યવસાન છે,
કેમ જે સમુદ્ર જલનો પ્રમાણ કરવાની ઇચ્છા જેવી છે અથવા સકલ
આકાશને ઉલ્લંઘન કરવાની ઇચ્છા જેવી છે તેવી પુરુષને આ ચાલતો
લિંગધારીડનો કરેલો દુષ્ટ પ્રવાહરૂપ માર્ગના દોષની સંખ્યા કરવાની
ઇચ્છા છે. છટ્લે પરમાર્થ એ છે જે એ માર્ગના દોષની સંખ્યા કરી
શકાય એવી નથી.

ટીકા:—તતોડ્યમર્થઃ ॥ ॥ યથા સાગરાન્નોડતિનૃપસ્ત્વાત્
પ્રમાતૃમશક્યં સકલગગનોલ્લંઘનં વાનંત્યાદિધાતુમશક્યં તથા
દુરધ્વસ્ય મહામિથ્યાત્વરૂપસ્ય લોકોત્તરવિહંગસમંજસચેષ્ટિત-

शतसहस्रसंज्ञतत्वात्तद्वेषसंख्याप्यति बाहुल्याद्वक्तुमशक्येति॥
अतो दिग्मात्रमेवोदाहृतं ॥ तावन्मात्रेणापि केषांचित् पुण्या-
त्मानां मोहापोहेन सत्पथाच्युपगमो जविष्यतीति धियेति
वृत्तार्थः ॥ ३५ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे आ अर्थ सस्फुट ठे जे, जेम सागरनुं
जल अतिशे ठे माटे तेनुं प्रमाण करवा समर्थ नथी थवातुं. अथ-
वा समस्त आकाशनुं बल्लंघन करवा समर्थ नथी थवातुं. केमजे ते
अनंतु ठे ए हेतु माटे; तेम दुष्ट मार्गनुं महामिथ्यात्वरूपपणुं ठे ते
लोकोत्तर विरुद्ध जे अघटीत अर्थ तेनां सैंकनो तथा हजारो तेणे
सहित ठे माटे ते दोषनी संख्या पण अति घणी ठे माटे कही श-
काती नथी, ए कारण माटे आ दिश मात्र देखानी ठे तेणे करीने
पण केटलाक पुण्यात्मा प्राणीने मोहनो नाश थशे तेणे करीने
सन्मार्गनी प्राप्ति थशे, एवी बुद्धिये करीने आ कह्युं ठे. ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३५ ॥

टीकाः—ननूक्तन्यायेन लिङ्गिनश्चेद्यतयो न ज्ञवन्ति ॥ त-
र्हि न संत्येव क्वचित्संप्रतिश्रुतोक्तलक्षणज्ञाजो यतयोऽदर्शनात् ॥
तथा च ज्ञानदर्शनाज्यामेव जगवत्तीर्थमनुवर्त्तत इति मन्यमानं
मूढंप्रति लिङ्गिच्यः पक्षात्तरसंसूचकेन तथा शब्देनांतरापूर्थ
संप्रति वर्त्तमानतया कालोचितयतिष्वक्षणलक्षितान् सुविहि-
तयतीन् प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—तर्क करी कहे ठे जे, पूर्वे कह्यो ए न्याये करीने

लिंगधारि जो यति न होय तो आ कालमां कोई जगाये सिद्धा-
तमां खेवां लक्षण कहां ठे, तेवा लक्षण बाळा यति नथीज केमके
तेवा लक्षण बाळा यति कोइ जगोए देखाता नथी, ए हेतु माटे.
वळी ज्ञान दर्शने करीने जे जगवत्तुं तोर्थ वर्त्ते ठे, एम जाणता
शिष्य प्रत्ये लिंगधारी विनां शास्त्र लक्षणथी मळता आवता एवा
सुविहित यतियो ठे, ए प्रकारनो पक्षांतरने जणवनार तथा शब्द
मध्ये मूकी वर्त्तमान कालमां उचित एवा यति लक्षणवने सहित
सुविहित यति ठे एम प्रतिपादन करता सता कहे ठे.

तथाच ॥ मूलकाव्यम्:—

न सावद्यान्नाया न, वकुश कुशीलोचित यति ।

क्रिया मुक्ता युक्ता, न मदममताजीवन जयैः ॥

न संक्लेशावेशा, न कदञ्जनिवेशा न कपट ।

प्रिया ये तेद्यापि स्युरिह, यतयः सूत्ररतयः ॥ ३६ ॥

टीका:—तथेति यथा संप्रति ज्ञूयांसो लिंगिनः संति तथा
तेन प्रकारेण विख्याः सुविहिता अपीत्येतदेवाह ॥ तेद्यापि स्यु-
रिह यतय इति संबंधः ॥ आम्नायो गुरुशिष्यप्रतिशिष्यादिक्रमेण
संप्रदायः सावद्यः प्राग्वर्णितादौदेशिकजो जनाद्युपजोगादेः सपाप
आम्नायो येषां ते तथा नजातेषां निषेधः ॥ अधुना तनरुद्धौदेशि-
कजो जनचैस्ववासादिना सावद्यसंप्रदायवन्तो येन ज्ञवंति तथा ॥

अर्थः—ते प्रकारे नथी एटले जेम वर्तमान काळे घणा विंगधारीउं ठे, ते प्रकारे सुविहित नथी. सुविहित विरल ठे, पण सुविहितनी नास्ति नथी. जे हेतु माटे अध्यापि एटले आ काळमां पण सुविहित ठे, ए प्रकारनो संबंध आ काव्यमां जाणवो. आम्नाय जे शिष्य तेना शिष्य इत्यादि क्रमनो संप्रदाय ते पूर्वे कळुं जे उद्देशिक जोजनादिकनुं जोगववुं तेणे करीने सावध्य थएलो ए प्रकारनो नथी आम्नाय जेमनो एवा, एटले आ काळनी रुढीये उद्देशिक जोजन तथा चैत्यवास इत्यादिके करीने सावध्य संप्रदाय वाळा जे मथी ते.

टीकाः—बकुशं शबलमतिचारपंकेन समलं प्रक्रमाच्चारित्रं ॥
ततश्च बकुशचारित्रयोगात्साधवोपि बकुशाः ॥ ते च द्विधा ॥
उपकरणदेहजेदात् ॥ तत्रोपकरणबकुशा येवर्षाप्रत्यासत्तिमंतरे-
णपि कदाचिद्वस्त्रादिकं धावन्ति श्लक्ष्णाद्यंशुकादि च जिघृक्षन्ति
कदाचित् परिदधते च ॥

अर्थः—॥ तथा बकुश केतां शबल एटले अतिचाररूपी कादववने मेलुं थएलुं चारित्र, तेना योगथी साधु पण बकुश कहीए, ते साधु बे प्रकारना ठे, तेमां एकतो उपकरण जेवथी अने बीजा देह जेवथी, तेमां उपकरण बकुश तेने कहीए जे वर्षाकाल समीप थया विना पण क्यारेक वस्त्रादिकने धुए तथा जीणुं सारां इत्यादि गुण युक्त वस्त्रादिकने गृहण करवा इहे. तथा क्यारे तेनुं धारण पण करे.

टीकाः—पात्रदंरुकाद्यपि घृष्टं तैलादिमन्त्राणोत्सवित्तलेज-

સ્કં ચ ધારયતિ ॥ ઉપકરણમપ્યતિરિક્તં પ્રાર્થયંતે ઇતિ ॥ દેહબકુ-
શાસ્તુ યે ક ચરણનલાદીન્ કદાચિન્નિર્નિમિત્તં ન્રૂષયંતીતિ ॥ ઇમે-
ચ દ્વિવિધા અપિ શિષ્યાદિપરિવારાદિકાં વિનૂતિં તપઃપાંમિત્યા-
દિપ્રજ્ઞવં ચ યશઃ પ્રાર્થયંતે તદાસાદનેન ચ પ્રમોદંતે ઠેદાહેંશ્ચાતિ-
ચારૈર્બહુજ્ઞિઃ શબલિતા અપિ કર્મક્ષયાર્થમુચ્યતા ઇત્યાદિ લક્ષણ
યુક્તા બકુશાઃ ॥

અર્થઃ—તથા પાત્રાં તથા દાંતો ઇત્યાદિક પણ ઘશેલાં તે-
લાદિકે ચોપનેલાં ઝાલઝાલાટ એવાં કરી ધારણ કરે અને અધિક
ઉપકરણ પણ પ્રાર્થના કરી રાખે. હવે દેહ બકુશ તો તેને કહીએ,
જે હાથપગના નલાદિકને ક્યારેક કારણ વિના પણ શોખાવે. એ
બે પ્રકારના બકુશ પણ શિષ્યાદિ પરિવારરૂપી વિનૂતિને તથા તપથી
ઘત્પન્ન થયેલું તથા પંક્તિપણથી ઘત્પન્ન થયેલું જે યશ તેની પ્રાર્થના
કરે અને તે મલવાથી રાજી થાય અને ઠેદને યોગ્ય એવા ઘણા અ-
તિચારવને શબલ થયા હે એટલે યુક્ત થયા હે તોપણ કર્મક્ષયને અર્થે
નયમવંત હે, ઇત્યાદિ લક્ષણ યુક્ત હોય તેને બકુશ કહીએ.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

ઉપકરણદેહચોસ્કા ઇઢીરસગારવાસિયા નિચ્ચં ॥

બકુસબલ્લઠેયજુત્તા નિગંથા બાઝસા જ્ઞણિયા ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી હે જે, ઉપકરણને તથા દે-
હને ચોલાં રાખે તથા ક્યારેક ઋદ્ધિગારવ તથા રસગારવે સહિત

होय तथा नित्ये घणुं शबळ एटले घणुं मलिन ठेद प्रायश्चित्त आवे
त्यां सुधी मलिन चारित्र सहित एवा जे निर्ग्रथ ते बकुश कहिए.

टीकाः—तथा कुत्सितं शीलं चरणं येषां ते तथा ॥ तेपि-
छिदा ॥ आसेवनाकषायजेदात् ॥ तत्रासेवनाकुशीला ये ज्ञान
दर्शनचारित्रतपांसि किंचिदुपजीवंतिकषायकुशीलास्तु ये क्रो-
धादिभिः कषायैर्ज्ञानादिगुणान् गुंजंति अथवा कषायै
ज्ञानादीन् ये विराधयंति ॥ जवोच्चेदायोपस्थिता अपीत्यादि
लक्षणजाजश्च कुशीला इति ततो बकुशश्च कुशीलाश्चेति छंदः

अर्थः—बळी कुत्सित एटले निंदित ठे चारित्र ते जेमनुं ते
कुशील कहिए. ते कुशील बे प्रकारना ठे. तेमां एक तो आसेवना
कुशील तथा कषाय कुशील एवा जेदथी. तेमां आसेवना कुशील
तेने कहिए जे, ज्ञान दर्शन चारित्रने तथा तपने कांइ आजीविका
रूपे धारण करे, अने कषाय कुशीलतो क्रोधादि कषाये करीने ज्ञा-
नादिक गुणने जोमे (जेळवे) अथवा कषाये करीने ज्ञानादिक
गुणनी जे विराधना करे अने संसारनो उच्चेद करवा तत्पर पण थ-
एखा इत्यादि लक्षणवाळा ठे ते कुशील कहिए. त्यार पढी बकुश
ने कुशील ए बे पदनो छंद समास करवो.

टीकाः—तेषामुचिता योग्या यतिक्रिया प्रत्युपेक्षाप्रमार्जन-
प्रभृतिका साधुसमाचारी तथा मुक्ता रहिता ये न जवंति॥प्रत्यहं
यतिकृत्य पक्खेहणा पमज्जणा, जिस्किरिया सोय गुंजणा चेवा॥

પન્તગધુયણ વિચારા થંનિલ માવસ્સયાદ્યેત્યાદિ ॥ દશચિથ
ચક્રવાલાદિ સામાચા ચારીરિણ ક્ત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—તેમને યોગ્ય એવી જે મુનિની ક્રિયા પન્તિલેહણ પ્રમાર્જ
આદિ સાધુ સમાચારી તેણે રહિત એવા જે નથી ઇટલે નિત્યે સાધુ
સમાચારીયે યુક્ત છે. સાધુને નિત્ય કરવા યોગ્ય એવી ક્રિયા જે પ-
ન્તિલેહણ ક્ત્યાદિ.

ટીકાઃ—અત્રચ પુલાકનિર્ઘ્યસ્નાતકપરિહારેણ ચક્રકુશ
કુશીલોચિતક્રિયાયુક્તયતિગવેષણં તત્તૈરેવ સર્વતીર્થકરાણાં
તીર્થપ્રવૃત્તેઃ સર્વજિણાણં જહ્વા, ચક્રકુશકુશીલેહિં વટ્ટે તિથ,
મિતિવચનાત્ ॥ તથા ન યુક્તા ન સ્પૃષ્ટા મદો જાત્યાંદિજિરાત્મો-
ત્કર્ષપ્રત્યયઃ મમતા ગૃહસ્થાદિષુ પ્રતિબંધો મમૈતે યોગક્ષેમં વહંતિ
તતો યદ્યમીષાં ક્વાપ્યનિષ્ટં ન સંપદ્યતે ક્ત્યાદિ સ્નેહેન તત્સુખ
દુઃખાન્યાં યતેરપિ તદ્વત્તેતિ યાવત્ ॥

અર્થઃ—આ જગાયે પુલાક નિર્ઘ્ય તથા સ્નાતક એ સર્વેનો
ત્યાગ કરી જે ચક્રકુશ કુશીલને યોગ્ય એવી જે ક્રિયા તેણે યુક્ત એવા
યતિ ક્ષોલી કાઢયા તેનું કારણ એ છે જે, ચક્રકુશ કુશીલવર્મેજ સર્વ
તીર્થકરના તીર્થની પ્રવૃત્તિ થાય છે, એ હેતુ માટે. તે કહ્યું છે જે, સર્વ
જિનના તીર્થને ચક્રકુશ કુશીલ વૃદ્ધિ પમારે છે એવા વચનથી, વળી
તે ચક્રકુશ કુશીલ કેવા છે ? તો પોતાના ઉત્કર્ષને જણાવનાર જા-
ત્યાદિક જે મદ તે જેમને સ્પર્શ કરી શકતા નથી, તથા ગૃહસ્થાદિ-
કને વિષે પ્રતિબંધ ઇટલે આ શ્રાવક તો મારા છે મારો યોગ ક્ષેમ

करे ठे. ए प्रकारे गृहस्थादिकने विषे जे ममता, तेथी एम थाय ठे जे आ श्रावकादिकनुं वयारे पण अनिष्ट एटले मातुं न थान, इत्यादिक स्नेहे करीने यति पण ते श्रावकना सुखवके सुखी थाय ठे, अने दुःखवके दुःखी थाय ठे. एटलो जावार्थ ठे, माटे ते गृहस्थ साथे परिचय राखता नथी.

टीका:—आजीवनं आजीविका निर्वाहस्तस्माद् जय-
तद्ज्ञावसंज्ञावनया जीतिर्यद्द्विजिर्विदितशैस्थित्याः सिद्धांताध्य-
यनादिविरहिता वा गृहस्थबंदोऽनुवृत्तिं विना निःस्पृहतया शुद्धं
प्ररूपयंतो वा एतत्कृतनिर्वाहाज्ञावेन कथं वयं जीविष्याम इत्या-
द्यध्यवसाय इत्यर्थः ॥ ततश्च मदश्चेत्यादि छंदः ॥

अर्थ:—आजीविका एटले निर्वाह तेथी जे जय तेनी
संज्ञावनाये करीने जे जय, एटले गृहस्थ लोकोये जायुं ठे शिथि-
लपणुं ते जेमनुं, अथवा सिद्धांतनुं जे अध्ययनादि तेणेरहित अथवा
गृहस्थनी अनुवृत्ति विना निःस्पृहपणे शुद्ध प्ररूपणा करतां ए
श्रावक निर्वाह नहीं करे तो आपणे केम जीवीए इत्यादि अध्यव-
साय, एटलो अर्थ जाणवो, तयार पढो मद पद साथे छंद
समास थाय.

टीका:—तैर्महासत्त्वानां हि स्वजनधनपुत्रकलत्रादिसंग-
त्यागेन प्रव्रज्याग्राहिणां कुतस्त्यो गृहस्थादिषु ममताद्यवकाशः
क्लीबानामेव तद्ज्ञावात् ॥ एवं च सति ममतादिजिर्वर्जिताः ॥
तथा संक्षेपः अविबिन्नप्रवाहतया प्रतीयमानो रौद्राध्यवसाय-

स्तस्य आवेशः आवेगः उत्कर्षो येषामिति व्यधिकरणो बहुव्रीहिः
तथा येन ज्वंति॥संज्वलनकषायोदयत्वेन तेषां तन्निबंधनप्रथमा-
दिकषायोदयाज्ञावात् ॥

अर्थः—ते महा सत्त्ववंत पुरुषो स्वजन तथा धन तथा
पुत्र तथा स्त्री इत्यादिक संगनो त्याग करीने प्रव्रज्या गृहण करे
हे तेमने गृहस्थादिकने विषे ममतादिक थवानो अवकाशज थतो
नथी एटले तेवा महांत पुरुषो गृहस्थादिकने विषे ममता करेज
नहीं, एतो नपुंसकनेज गृहस्थादिकने विषे ममता थाय ए हेतु
माटे. ए पुरुषो एवा हे तेथी ममतादिक वर्जित कहा. वळी
संक्लेश कहेतां अविच्छिन्न प्रवाह पणे जणातो जे रौद्र अध्यवसाय,
तेना जे आवेश कहेतां वेग ते हे जेमने ए प्रकारनो व्यधिकरण
बहुव्रीहि समास करवो, ते प्रकारना जे नथी. केम जे ते बकुश
कुशीलने संज्वलन कषायनो उदय हे पण तेमदादिना कारण
ज्ञात जे प्रथमादि कषाय एटले अनंतानुबंधि आदि कषाय तेनो
उदयज नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—न कदन्निनिवेशाः अनाज्ञोगादिना अन्यथाकारं
स्वयं प्रज्ञप्ते अच्युपगते वाच्यं कुत्तितमानसाग्रहवंतो ये न
ज्वंति तन्निमित्तजनरंजनापरिणामाज्ञावात् ॥ ममताजीवन
प्रयादयश्च साधुत्वबाधकत्वाद्यतीनां सर्वथा हेया एवेत्यत-
स्तेषामिह निषेधो विशेषण प्रदर्शितः ॥

अर्थः—कुत्तित आग्रहवाळा नथी एटले अज्ञाणपणे अ-

ન્યથા પ્રકારે વસ્તુ કહ્યામાં આવે અથવા અંગિકાર કરવામાં આવે તો જેમને કદાગ્રહ નથી. કેમજે તે કદાગ્રહનું કારણરૂપ જે સ્થિત્યાજિમાન તે તેમને વિષે નથી એ હેતુ માટે. વઢી તે વકુશ કુ-શીલ કેવા છે? તો જેમને કપટ વાહાલું નથી એવા એટલે માયા પ્ર-ધાન જે અનુષ્ઠાની ક્રિયા તેને વિષે તત્પર એવા નથી. કેમજે તે માયા કપટ છે કારણ જેનું એવું જે લોકરંજન પરિણામ તેનો અજાવ છે, મમતા તથા આજીવિકા તથા જય ઇત્યાદિક સાધુપણના વાધક છે, એ હેતુ માટે યતિને સર્વથા પ્રકારે એ ત્યાગ કરવા યોગ્યજ છે એ હેતુ માટે તેમનો નિષેધ આ જગાએ વિશેષે કરી દેવાન્યો ॥

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

एवं च संकिञ्चिष्ठा, माइष्ठाणंमि निच्च तद्धिष्ठा ॥

આજીવિયજયઘત્યા, મૂઢા નો સાદૂણો નેયા ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એ પ્રકારે માઠા અ-ધ્યવસાયવાળા તથા.

ટીકા:—ય એવં ગુણગણોપેતાસ્તે યતયઃ સાધવઃ અથાપિ સુસાધુવિરહિતયાશંકિતે દુઃષમાકાલેપિ આસ્તાં દુષમસુષ-માદાવિત્યપિ શબ્દાર્થઃ સ્યુર્નવેયુઃ ઇહ પ્રવચને સૂત્રરતયઃ સિદ્ધાં-તાધ્યયનાધ્યાપનવ્યાખ્યાનશ્રવણપરાયણાઃ અધ્યયનાદિકર્ત્તવ્ય-તાવિષયતયૈવ તેષાં શાસ્ત્રીયશિક્ષાશ્રવણાત્ ॥

અર્થઃ—જે એ પ્રકારે ગુણગણે સહિત છે તે સાધુ છે. આ કાલમાં પણ એટલે સુસાધુનો વિરહ જેમાં છે એવી આશંકાએ સહિત એવો આ દુષમા કાલ તેને વિષે પણ સુસાધુ હોય તો દુષમ સુખમાદિક બીજા કાલમાં હોય તેમાં શું કહેવું ! એ પ્રકારનો અપિ શબ્દનો અર્થ છે. આ જિનશાસનને વિષે સૂત્રને વિષે પ્રીતિવાળા એટલે સિદ્ધાંતનું જાણવું જાણાવવું, કેહેવું, સાંજાલવું તેને વિષે તત્પર એવા, કેમજે સિદ્ધાંતનું જાણવું ઇત્યાદિ તેમની શિક્ષા શાસ્ત્રમાં સાંજાલીએ ઠીએ એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥ શાસ્ત્રાધ્યયને ચાધ્યા પને ચ સંચિંતને તથાત્મનિ ચ ॥ ધર્મકથને ચ સતતં યત્નઃ સર્વાત્મનાકાર્યઃ ॥ ન તુ લિંગિનિ દ્વ પ્રવજ્યાદિનમારજ્ય વ્યવહારમંત્રાદિપ્રયોગતત્પરાઃ ॥ એતેન તૈષામુન્માદાયજાવઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ મહાત્મનાં સૂત્રાધ્યયનાદેરેવં ફલત્વાત્ ॥ એતેન સંત્યેવ સંપ્રતિ યથોક્તલક્ષણજાજો યતયોઽદર્શનાદિત્યાદિ યદાશંકિતં તદપાસ્તમ્ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સાધુએ શાનુહાં જાણવું તથા જાણાવવું તથા ચિંતન કરવું તેને વિષે તથા આત્માનો વિચાર કરવો તથા ધર્મ સંજાલાવવો તેને વિષે સર્વ પ્રકારે નિરંતર યત્ન કરવો. પણ લિંગધારીઓનો પેઠે જે દિવસથી પ્રવજ્યા લીધો તે દિવસને આરંજી વ્યવહાર કરવો તથા મંત્રાદિકનો પ્રયોગ કરવો તેને વિષે તત્પર નથી થતા. એ વચન કર્યું તેણે કરાને તે સુવિદિત સાધુને ઝન્માદ આદિ દોષ નથી એમ પ્રતિપાદન કર્યું. મોટા પુરુષોને

સુત્રાદિકનું જણવું ઇત્યાદિકથી એ પ્રકારનું ફલપણું થાય છે એ હેતુ માટે, એ કહ્યું તેણે કરીને આ કાલમાં પણ શાસ્ત્રમાં કહેલાં જે લક્ષણ તેણે સહિત એવા યતિ છેજ. પૂર્વે પ્રતિવાદિએ નિષેધ કર્યો હતો જે આ કાલમાં શાસ્ત્રોક્ત લક્ષણવાળા સાધુ નથી, કેમજે તે દેખાતા નથી. ઇત્યાદિ જે આશંકા કરી હતી તેનું સ્તંભન કર્યું.

ટીકા:—કાલાદિદોષાત્ પ્રાયશસ્તથાવિધયતીનામદર્શને-
પિ ક્વાપિ તેન સંતીત્યનાશ્વાસસ્યકર્તુમયોગ્યત્વાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

કાલાદોષોત્તં કહ્વિ, જહ્વિ દીસંતિ તારિસા ન જહ્ ॥
સવત્થ તહ્વિ ન ઢિતિ નેવ કુજ્જા અણાસાસં ॥

અર્થ:—કાલાદિ દોષથી બહુધા તે પ્રકારના યતિનું નામ દેખાતુંવું કોઈ જગાએ થતું નથી તેણે કરીને તે પ્રકારના સુવિહિત સાધુ નથી એ પ્રકારનો વિશ્વાસ રાખવો તે અયુક્ત છે એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે, જો કાલાદિ દોષથી કદાપિ તે પ્રકારના સત્પુરુષો દેખવામાં આવતા નથી તોપણ સર્વ જગાએ તેવા સત્પુરુષોનો વિદ્વેદ થયો છે એ પ્રકારનો અવિશ્વાસ ન રાખવો.

ટીકા:—આતીર્થમાગમે વકુશકુશીલાનામનુવૃત્તિશ્રવ-
ણાત્ ॥ યદાહ ॥ ન વિણા તિત્થં નિયંઠેહિં નાતિત્થા યનિયંઠયા ॥
ઢકાયસંજભો યાવ તાવ અણુસજ્જણાદુણ્હમિતિ ॥ વકુશકુશી-

સયોરનુવૃત્તિરિતિ તત્ર વ્યાખ્યાનાત્ ॥ તથાચ જ્ઞાનદર્શનાગ્યામેવ
સંગ્રતિ તીર્થમિતિ બ્રુવાણસ્ય જવતઃ પ્રાયશ્ચિત્તાપત્તેઃ ॥ યદાહ ॥
કેસિંચિય ઓસો, દંસણનાણેહિ વટ્ટે તિથ્યં ॥ વુઢેનં ચ ચરિત્તં,
વયમાણે જારિયા ચત્તરો ॥ અસદ્ગ્રહાત્તદનિહતશ્રસંઘવાહ્યત્વ
પ્રસંગાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

જો જણઈ નતિય ધમ્મો, નય સામઝયં નં ચેવય વયાઈ ॥
સો સમણસંઘવજ્જો, કાયવો સમણસંઘેણ ॥

અર્થ:—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અસત્ આગ્રહથી તે
વાતને ન ઇચ્છતા જે પુરુષો તેને સંઘ બહાર કરવાનો પ્રસંગ છે. તે
વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, જો કોઈ એમ કહે જે ધર્મ નથી, સામા-
યિક નથી, વ્રતાદિ નથી તો તે પુરુષને શ્રમણસંઘે શ્રમણ સંઘથી
બાહાર કાઢવો.

ટીકા:—તસ્માત્સંત્યગ્યાપિ વિરલાઃ પ્રાગ્વર્ણિતગુણા મુનયઃ
॥ પ્રદાહ ॥ તા જ્ઞાસરાસિગદ્વિદુરિણિ તદ્ દસ્કિણેવિદ્ધ રિરન્ને ॥
અઙ્ગિ ચિય જા તિથ્યં, વિરલતરા કેદ્ મુણિપવરા ॥ ઇતિવૃ-
ત્તાર્થઃ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ:—તે માટે આ કાલમાં પણ પૂર્વે જેના ગુણ વર્ણન કર્યા
એવા મુનિવિરલ છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે—

टीकाः—तदेवं दुःषमायामपि सुविहितयतिसत्तां व्य-
वस्थाप्य सांप्रतं सामान्यविशेषगुणवत्तया तेषामेव वंदनीयतां
प्रदर्शयन्नाह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे दुःषमा कालमां पण सुविहित यति
हे, एम स्थापन करी हवे सामान्य विशेष गुणयुक्तपणे तेमनुंज
वंदनीयपणुं हे एटले वंदन करवा योग्य ते सुविहित यतिज हे एम
देखारुता ठता कहे ठे. ॥ ३६ ॥

॥ मूलकाव्यम् ॥

संविन्नाः सोपदेशाः श्रुतनिकषविदः क्षेत्रकालाद्यपेक्षा ।
मुष्टानाः शूद्रमार्गप्रकटनपटवः प्रास्तमिथ्याप्रवादाः ॥
वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्नियमशमदमौचित्यगांजीर्यधैर्य
स्थैर्योदाचार्यचर्याविनयनयदयादाक्ष्यदाक्षिण्य पुण्याः ॥ ३७ ॥

टीकाः—वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्निति संबंधः ॥ संविन्ना-
मोक्षान्जिज्ञाषुकाः ज्ञवज्जीरवो वा ॥ नतु परलोकवैमुख्येनेहलोक
प्रतिबद्धाः ॥ एवं विधा अपिस्वनिस्तारका एव ज्ञविष्यन्ति ॥
तथा च किं तैरित्यत आह.

अर्थः—आ जगतमां जे सुसाधु ठे ते वंदनीक ठे, ए प्रका-
रनो संबंध जाणवो. ते सुसाधु केवा ठे? तो मोक्षना अजिज्ञाषी अ-

થવા સંસારથી જય પામતા એવા પણ પરલોકના કાર્યથી વિમુક્ત થઈ આ લોકમાં બંધાઈલા નથી એ પ્રકારના છે. તો પણ પોતાના તારક હશે તે માટે તે વચ્ચે શું ? એવી આશંકા કરી ઉત્તર કહે છે.

ટીકા:—સોપદેશાઃ ધર્મદેશનાતત્પરાઃ નત્વાલસ્યસાત-
શીલ્પત્વાદિના તદ્વિમુક્તાઃ તં વિના જવ્યોપકારાજ્ઞાવાત્તસ્ય ચાવ-
શ્યં યતિના વિધેયત્વાત્ ॥ અન્યથાત્મંજરિત્વમાત્રપ્રસંગાત્ ॥યથા
કથંચિત્ તદ્જવમુક્તિગામુકેનાપિ કૃતકૃત્યેન જગવતા જવિ-
કોપચિકીર્ષયા તદાદરણાત્

અર્થ:—જે સુસાધુ કેવા છે ? તો ધર્મ દેશના કરવામાં ત-
ત્પર છે. પણ આઠસ તથા સાતાસુખ શીલપણું ઇત્યાદિકે કરી ધર્મ
દેશનાથી વિમુક્ત નથી, કેમજે તે ધર્મ દેશના વિના જવ્ય પુરુષનો
ઉપકાર થતો નથી એ હેતુ માટે, ને તે જવ્ય પુરુષનો ઉપકાર યતિએ
અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે, જો એમ ન હોય તો તે યતિને ગદરંજરીપ-
ણાનોજ પ્રસંગ આવે એટલે તે યતિ પેટજરાજ કહેવાય પણ પારો-
પકારી ન કહેવાય, કેમજે તેજ જવમાં મુક્તિ જનાર અને કરવા
યોગ્ય જે કાર્ય તે જેણે સંપૂર્ણ કર્યું છે એવા જગવંતે, જવ્ય પ્રાણીનો
ઉપકાર થશે એમ ધારી ધર્મ દેશનાનો આદર કર્યો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—ગ્લાનાદિનાધ્યાચાર્યેણ ધર્મવ્યાખ્યાનમવશ્યંકર્ત-
વ્યમિત્યાગમેઽ જિજ્ઞાસાચ્ચ ॥

॥ યદાહ ॥

દોષેવ મતગાહ, લેલે કાશ્યસદો સગસ્સુચિષ્ણ ॥

એવં વિદ્વોવિનિબંધસ્કાણિજ્ઞાતિ જ્ઞાવત્યો ॥

अर्थः—आचार्यादिक ग्लान होय तो पण तेणे धर्म व्याख्यान अवश्य करवुं, ए प्रकारे आगममां पण कळुं ठे. ते आगम वचन आ प्रकारे ठे जे--

टीकाः—श्रुतनिकषविदः आगमरहस्यनिपुणाः ॥ एतेन गीतार्थतया धर्मकथाधिकारित्वमाह ॥ अगीतार्थस्य तदयोगात्

॥ यदाह ॥

कुसुमयसुर्गणमहणो वि त्रिवोहउ जवियपुंररीयाणं ॥
धम्मोजिणपन्नतो, पक्कज्जण कहेयवो ॥

अर्थः—आगमनुं रहस्य जाणवामां अति माह्या, ए कळुं तेणे करीने एमने विषे गीतार्थपणुं ठे ए हेतु माटे धर्म कथानुं अधिकारपणुं ठे एम कहे ठे, अने जे गीतार्थ नथी ते धर्म कथाना अधीकारी नथी.

टीकाः—एवंविधा अपि स्वयं क्रियाशिथिला जविष्यंतीत्यत आह ॥ क्षेत्रकालाद्यपेक्षं अस्मिन् क्षेत्रे अमुष्मिन् काले आदि शब्दाद्वरीरबलादिग्रहः॥ एवं विधे च बले सात विधीयमानमेतदनुष्ठानमस्माकमात्मसंयमशरीरयोरबाधकं जवोष्यतीति देश समयबलानुसार्यनुष्ठानं विहारक्रमादिक्रियाकारं येषां ते तथा॥

अर्थः—ए प्रकारना ठे तो पण पोते सुविहित साधु क्रिया शिथिल हशे, एवी शंकानो नाश करतासता कहे ठे जे, आ क्षेत्रने विषे आ कालने विषे आदि शब्दवने शरीर बलादिकनुं पण ग्रहण करवुं पटखे आ प्रकारनुं बळबते करवा मांनेळुं आपणुं अनुष्ठान

આત્મ સંયમ શરીરને બાધક નહીં કરે, એ પ્રકારે દેશ સમંય બઠને અનુસરતું જે અનુષ્ઠાન ઇટલે વિહાર ક્રમાદિક્રિયાકાંડ તે જેમને ઠે એવા.

ટીકા—તથા અનેન પદ્મયેન જ્ઞાનક્રિયાનયાનુગામિત્વં તેષાં નિવેદિતં ॥ તત્પ્રધાનત્વાદીક્ષાયાઃ કેવલયોરનિષ્ઠફલત્વા-
જિધાનેન સમુદિતયોરેવ તયોઃ પંચંધયોરિવેષ્ટફલસાધકતયા તૈ-
રિષ્ટત્વાત્ ॥

॥ યદાહ ॥

હયં નાણં કિયાહીણં હયા અન્નાણં ક્રિયા ॥
પાસંતો પંગુલો દહ્નો ધાવમાણો ય અંધનું ॥

અર્થ—વઢી તે સુવિહિત સાધુને આ બે પદવને જ્ઞાનક્રિ-
યાને અનુસરવાપણું ઠે એમ દેખામયું કેમજે દિક્ષાને જ્ઞાન ક્રિયાનું
પ્રધાનપણું ઠે એ હેતુ માટે, એકલું જ્ઞાન અને એકલી ક્રિયાનું અનિષ્ઠ
ફલ કહ્યું ઠે માટે એ બે એકઠાં હોય ત્યારેજ પાંગલો ને અંધ એ બેની
પેઠે ઇષ્ટ ફલનું સાધકપણું તેમણે માન્યું ઠે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી
ઠે, જે ક્રિયા વિનાનું જ્ઞાન તે હોત ઠે. અને જ્ઞાન વિનાની ક્રિયા
ઠે તે હીણ ઠે. જેમ પાંગલો વનમાં દાવાનલને દેખતો હતો તો પણ
દગ્ધ થયો અને અંધલો દોરતો હતો તો પણ દગ્ધ થયો તેમ એક-
લું જ્ઞાન અથવા એકલી ક્રિયા તે એ પ્રકારનું ઠે.

ટીકા:—॥સંજોગસિદ્ધીએ ફલં વયંતિ,નહુ એગચક્રેણ રહો
પયાશ્ચાઅંધો ય પંગૂ ય વણે સમિચ્ચા તે સંપત્તિ નગરં પવિટ્ટા॥

અર્થ:—માટે બેના સંયોગમાં સિદ્ધિ ફલ રહ્યું ઠે, એમ

મોટા પુરુષ કહે છે. એક ચક્રવર્તી રથ ચાલી શકતો નથી. આંધળો ને પાંગળો વનમાં એકઠા મળ્યા તો નગરમાં પેઠા તેન જ્ઞાન ક્રિયા એ બે એકને વિષે હોય તો સિદ્ધિ થાય, તે ઉપર એ આંધળું ન્યાય જાણવો. આંધળા ઉપર પાંગળો બેઠો ત્યારે આંધળાના પગ ને પાંગળાની આંખો એ બે એકઠાં મળ્યાં તો દાવાનળથી જગરો નગરમાં સુખે પેઠા.

ટીકા:—એવંરૂપા અપિ કુતોપિ કદાગ્રહગરલોદ્ગારાદુત્સૂત્રં પ્રજ્ઞાપયોષ્યંતીત્યત આહ ॥ શુદ્ધમાર્ગપ્રકટનપટવઃ ॥ યથાર્થ-શ્રુતપથપ્રકાશનચતુરાઃ ॥ અણીયસોપ્યુત્સૂત્રપદસ્ય દારુણં વિ-પાકં વિદંતઃ કથમપિ તે તન્ન વદંતીત્યર્થઃ

અર્થ:—એ પ્રકારના તે સુવિદિત સાધુ છે તોપણ ક્યારેક કદાગ્રહરૂપી જેરના ઝંઝારથી ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપતા હશે એવો આશંકા કરી તેનો ઉત્તર વિશેષણદ્વારા કહે છે. જે, તે સુવિદિત સાધુ કેવા છે ? તો યથાર્થ સિદ્ધાંતના માર્ગના પ્રકાશ કરવામાં ચતુર છે, અતિ-શે થોડું પણ ઉત્સૂત્ર પદનું જાણ થાય તો તેનો દારુણ વિપાક છે એમ જાણે છે માટે કોઈ પ્રકારે પણ તે ઉત્સૂત્રને નથી ઝોલતા એ-ટલો અર્થ છે.

ટીકા:—અતએવ કયંચિત્ કર્મદોષાચ્છરણ કરણાલસેનાપિ શુદ્ધ એવ માર્ગઃ પ્રરૂપણીયઃ ॥

॥ યદુક્તં ॥

હુજ્જ હુ વસણપ્પત્તો, રશીરદુબ્બલયાહ અસન્મત્થો ॥

ચરણકરણે અસુદ્ધોસુદ્ધં મગ્ગં પરુ વિજ્ઞા ॥

અર્થઃ—એજ હેતુ માટે કોઈ પ્રકારના કર્મ દોષથી ચરણ કરણમાં આલસ્ય હોય તેણે પણ શુદ્ધ માર્ગનીજ પ્રરૂપણા કરવી, તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકાઃ—તથાવિધસ્યાપિ શુદ્ધપથપ્રરૂપણાત્ પ્રેત્ય બોધિપ્રાપ્ત્યા કથંચિત્સંસારપારાવારનિસ્તારાત્ ॥ અશુદ્ધપથ-પ્રરૂપકસ્ય દુષ્કરક્રિયાકારિણોપ્યમુત્ર બોધિહત્યાનંતઃ જવનિર્વર્તનાત્ ॥ અતएव તાદશસ્ય દર્શનમાત્રમપિ શ્રુતે નિવારિતં ॥

અર્થઃ—તેવો છે તોપણ, ઇટલે ક્રિયાઞ્ચદ છે તોપણ શુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, એ હેતુ માટે મરણ પામ્યા પછી સમકીર્ત પામીને કોઈ પ્રકારે સંસાર સમુદ્રનો નિસ્તાર કરશે, અને અશુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, ને તે જો દુષ્કર ઇટલે અતિ આકરી ક્રિયાનો કરનાર છે તો પણ પરલોકમાં, સમકીર્ત નાશ થવાથી અનંતા જન્મ ઝ્રમણ કરશે એ હેતુ માટે, તેવાનું દર્શન માત્ર પણ સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું છે.

ટીકાઃ—॥ યદાહ ॥

ઝમગ્ગદેસણાય, ચરણં નાસિંતિ જિણવરિંદાણં ॥

વાવઞ્ઞદંસણા લલ્હુ, નહુ લખ્ખા તારિસા દટ્ટું ॥

અતઃ શુદ્ધપથમેવ તે પ્રથયંતિ ॥ એત एव પ્રાસ્તમિથ્યાપ્રવાદાઃ સ્વપદ્ધે નિરાકૃતોત્સૂત્રોચ્ચાવચ્ચક્તવ્યતાઃ પરપદ્ધેતુ નિરસ્તપ્રાવાદુકમતાઃ ॥ તંયા યથાર્હ દ્વાદશાવર્ષવંદનાદિના પ્રણમનીયાઃ ॥

सत्साधवः सुविहितयतयः ॥ अस्मिन् जिनशासने दुष्य-
माकाखे वा ॥

अर्थः—ए हेतु माटे शुरू मार्गने ते सुविहित साधु जे ते
विस्तार पमारुशे, माटे ते केवा ठे ? तो नाश कर्या ठे मिथ्यात्वना
खोटा वाद ते जेमणे एवा एटखे पोताना पक्षमां उत्सूत्र संबंधी
कांड पण जाणण ते जेमणे निवारण कर्तुं ठे एवा, अने परपक्षमां
एटखे अन्य दर्शनीमां ते ते दर्शन संबंधी प्रवाद एटखे विपरीत वाद,
ते जेमणे खंरुन कर्या ठे एवा समर्थ, वंदन करवा योग्य, एटखे जेम
घटे तेम छादशावर्त्त वंदनादिकवळे नमस्कार करवा योग्य एवा
आ जिनशासनने विषे अथवा दुःषमा काळने विषे सुविहित यति
वर्त्ते ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

ते य बलकालदेसाणु सारिपास्त्रियविहारपरिहारा ॥
इसिसदोसत्ते विहु, नत्तीबहुमाण मरिहंति ॥

नियमो द्रव्याद्यज्जिग्रहः शमः कषायनिग्रहः दम इन्द्रियव-
शीकारः औचित्यं सर्वत्र योग्यतानुसारेण विनयादिप्रयोक्तृत्वं,
गांभीर्यमलक्ष्यहर्षदैर्न्यादिविकारत्वं ॥

अर्थः—बली नियम कहेतां द्रव्यादि अज्जिग्रह तथा क-
षायनिग्रह तथा इन्द्रियोनुं वश करवुं तथा सर्व जमाए योग्यपणाने
अनुसारे विनयादिकनुं करवापणुं तथा हर्ष तथा कीनतादिकना
विकारनुं न जयावापणुं.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

यस्य प्रज्ञावादाकाराः, क्रोधहर्षजयादिषु ॥
ज्ञावेषु नोपलक्ष्यन्ते, तद्गान्जीर्यमुदाहृतम् ॥

अर्थः—तेज गंजीरपणुं ते तेनं लक्षण शास्त्रमां कथुं ते जे
क्रोध तथा हर्ष तथा जय इत्यादि ज्ञाव प्रगट थये ठते जे गंजीर-
पणाना प्रज्ञावधी आकार उल्लख्यामां न आवे तेनं नाम गंजीर-
पणुं कथुं ते.

टीकाः—धैर्यं विपस्वपि चेतसोऽवैक्लव्यं स्थैर्यं विमृश्यकार्यं
कारित्वं । औदार्यं विनेयादीनामध्यापनादिषु विपुलाशयता। आ-
र्यचर्या सत्पुरुषक्रमवृत्तिता । विनयो गुर्वादिष्वन्युत्थानादिप्रति-
पत्तिः । नयो लोकलोकोत्तराविरुद्धवर्तित्वं । दया दुःस्थितादिद-
र्शनाद्भ्रातःकरणत्वं । दादयं धर्मक्रियास्वनालस्यं । दाक्षिण्यं सरल
चित्तता॥ततो छंदः एजिर्गुणैः पुण्याःपवित्रा मनोहा वा साधवो
वन्दनाद्यर्हतीति वृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—तथा विपत्तिने विषे पण चित्तनुं अविकलपणुं
तथा विचारीने कार्यनुं करवापणुं तथा शिष्यादिकने जणाववादि-
कने विषे विशाल आशयपणुं तथा सत्पुरुषनी रीते वर्त्तवापणुं
तथा गुर्वादिकने विषे सन्मुख उठी उजुं थवुं इत्यादि विनय कर
वापणुं तथा लोक लोकोत्तरने अविरुद्ध वर्त्तवापणुं तथा कोइनी दु-
र्दशादिक देखोने कोमल अंतःकरणणुं तथा धर्मक्रियाने विषे
आळस रहितपणुं तथा सरल चित्तपणुं, एटला गुणवने पवित्र अ-

यथा सुंदर एवा साधु जे ते वंदनादिक करवा योग्य ठे, ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३७ ॥

टीका:—॥ सांप्रतं प्रकरणकारः प्रकरणं समाप्नुवन्निष्ठ
देवतास्तवद्वयनाऽवसानमंगलं सूचयंश्चक्रबंधेन स्वनामधेय-
माविर्विज्ञावयिषुराह ॥

अर्थ:—हवे प्रकरणना कर्ता पुरुष प्रकरणने समाप्त करता
ठता इष्टदेवनी स्तुतिना मिषयी ठेह्या मंगलाचरणनो सूचना क-
रता ठता चक्रबंध काव्ये करीने पोतानुं नाम प्रगट करता ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

वित्राजिष्णुमगर्वमस्मरमनाशादं श्रुतोद्विघने ।
सद्ज्ञानद्युमणिं जिनं वरवपुः श्रीचंद्रिकाज्ञेश्वरम् ॥
वंदे वर्ण्यमनेकधा सुरनरैः शक्रेण चैनश्चिदं ।
दंजारिं विदुषां सदा सुवचसानेकांतरंगप्रदम् ॥ ३८ ॥

टीका:—॥ जिनं वंदे इति संबंधः ॥ वित्राजिष्णुं त्रिजुवना
तिशायिचतुर्द्विंशदतिशयवस्वेनात्यंतं शोजमानं ॥ अगर्वं उद्धि-
ताहंकारं ॥ अस्मरं मथितमन्मथं ॥ श्रुतोद्विघने सिद्धांताज्ञा
तिक्रमे अनाशादं आशां मनोरथं ददाति पूरयति आशादः न
आशादोऽनाशादस्तं श्रुताज्ञातिक्रमकारिणः पुंसो नानुमंतार-
मित्यर्थः ॥

અર્થ:—જિનરાજને વંદન કરું હું એ પ્રકારનો સંબંધ છે તે જિનરાજ કેવા છે ? તો ત્રણ જગતને અતિક્રમણ કરે એવા ચોત્રીશ અતિશય તેણે કરીને અત્યંત શોભાયમાન એવા અને નાશ કર્યો છે અહંકાર જેમણે એવા, નથી કામ તે જેમને એવા, અને સિદ્ધાંતની આજ્ઞા અતિક્રમણ કરનારનો આશાને ન પૂરનાર એટલે સિદ્ધાંતની આજ્ઞાને ન માનનાર પુરુષની ન અનુમોદના કરનાર એટલો અર્થ.

ટીકા:—સદ્જ્ઞાનશુભર્ણિ સદ્જ્ઞાનેન કેવલજ્ઞાનેન લોકા લોકાવજ્ઞાસકત્વાદ્ જ્ઞાસ્વંતં જિનં તીર્થકરં ॥ તથા ॥ સર્વ સુરા જઇ રૂઝં, અંગુઠપમાણયં વિઠવિજ્ઞા ॥ જિણા પાયંગુઠપહે ન સોહ-
એ તં જર્હિંગાલો ॥

અર્થ:—વઢી જિનરાજ કેવા છે તો કેવલજ્ઞાને કરીને દેદીપ્યમાન, કેમજે લોક તથા અલોકને પ્રગટ કહી દેસ્વારનાર છે, એ હેતુ માટે વઢી ॥

ટીકા:—ઇત્યાદિવચનેન વરા સર્વાંગસુજગા વપુઃશ્રીઃ શરી-
રકાંતિઃ સૈવ ચંદ્રિકા જગતોજનપ્રમોદદાયિત્વાત્કૌમુદી તયા-
ન્નેશ્વરં નક્ષત્રનાથં । ચંદ્રિકયા ચંદ્રવદ્વપુઃ શ્રિયા સ્ત્રીજગદાહ્વાદક-
મિત્યર્થઃ વંદે સ્તુવે ॥

અર્થ:—ઇત્યાદિક વચને કરીને સર્વાંગ સુંદર એવી શરી-
રની શોભા એજ ચંદ્રિકા એટલે ચંદ્રકાંતિ જગત્ જનને હર્ષ ઉત્પન્ન
કરનાર છે એ હેતુ માટે, તે શરીરની કાંતિ ચંદ્રસમાન એટલે ચંદ્રમા
પોતાની કાંતિવડે જેમ લોકોને આનંદ કરે છે, તેમ જિનરાજ શો-

તાની શરીરની શોજાવઢે ત્રણ જગતને આનંદ કરનાર છે એટલો અર્થ છે. તે જિનરાજને ગ્રંથ કર્તા કહે છે જે હું વંદન કરું.

ટીકા:—વર્ણ્યં સ્તુત્યં અનેકધા बहुधा असुरनरैः दान-
वमानवैः शक्रेण मघो नाचः समुच्चये ॥ एनञ्चिदं कदम्बसर्वं
कषं ॥ दंजारिं शाठ्यनिष्ठापकं विदुषां विपश्चितां सदा सर्वदा
सुवचसा मधुरगिरा ॥ अनेकांतरंगप्रदं किल जैनदर्शने त्रैलो-
क्यवर्ति सकलं वस्तुजातं सदसन्नित्यानित्यादिरूपतयाऽनेकांता-
त्मकमच्युपगम्यते.

અર્થ:—વઢી જિનરાજ કેવા છે ? તો અનેક પ્રકારે અસુર
તથા મનુષ્ય તથા ઇંદ્ર, તેમણે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય એવા ચકારનો
સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે, વઢી તે જિનરાજ કેવા છે ? તો સર્વ પાપના
નાશ કરનારા છે અને વઢી શઠપણાને નાશ કરનારા છે, વઢી
વિદ્વાનને નિરંતર મધુર વાણી આપીને અનેકાંત મત રૂપી રંગને
આપનારા છે, જિનદર્શનને વિષે ત્રણ લોકમાં રહેલી સર્વ વસ્તુના
સમૂહને નિત્યપણું તથા અનિત્યપણું ઇત્યાદિ અનેકાંતરૂપપણે વસ્તુ
સ્વરૂપને અંગીકાર કરનારા છે.

ટીકા:—तथैव प्रमाणोपपन्नत्वात् नतु परतीर्थिकवत्सदेवास-
देव वा ॥ नित्यमेवाऽनित्यमेव वेत्यादिरूपतयैकांतात्मकं ॥
तस्य विचारासहत्वात्॥ततोऽनेकांतेऽनेकांतात्मकवस्तुवादे रंगम-
नुरासं प्रदत्ते उत्पादयति यः स तथा तं ॥ अनेकांतवादप्रीत्युत्पादकं

તર્ક શર્કરા રસસ્થંદિન્યા વાચા તથા જગવાન નેઝાંતવાદં વ્યુ-
ત્પાદયતિ યથા વિદ્વાંસઃ શેષદર્શનત્યાગેન તત્રૈવ રજ્યંત ઇત્યર્થઃ—

અર્થઃ—કેમ જે તેમજ પ્રમાણ પણે સહિત છે એ હેતુ માટે
પણ અન્યદર્શનીની પેઠે સત્ અથવા અસત્ અથવા નિત્ય અથવા
અનિત્ય इत्यादि એકજ સ્વરૂપ વસ્તુનું છે એમ એકાંતરૂપપણું જૈન
દર્શનમાં નથી કેમજે વિચાર કરતાં તેનું પ્રમાણપણું નથી થતું.
તે માટે અનેક રૂપ વસ્તુના વાદને વિષે અનુરાગને ઉત્પન્ન કરનાર
ઘટલે અનેકાંત વાદને વિષે પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનાર તર્કરૂપો સાક-
રના રસને કરનારી વાણીવળે જગવાન્ અનેકાંત વાદને વ્યુત્પન્ન
કરે છે જે પ્રકારે વિદ્વાન પુરુષો સમસ્ત દર્શનનો ત્યાગ કરીને તે
અનેકાંત વાદને વિષેજ રાજી થાય છે ઘટલો અર્થ ॥

ટીકાઃ—ચક્રમિદં ચક્રબંધઃ॥માઘસમં યાદૃશ્યા વર્ણન્યાસ-
પરિપાઢ્યા માઘકાવ્યસ્થચક્રં તથા માઘકાવ્યમિદં શિશુપાલ-
વધ इत्येवं રૂપો નામ નિબંધઃ પ્રાદુર્જવતિ ॥ ઇદ્દાપિ તાદૃશ્યે વેતિ
માઘસમતાર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ ચક્ર બંધ કાવ્ય છે. તે માઘ કાવ્યના જેવું છે,
જે પ્રકારે અક્ષર સ્થાપન કરવાની પરિપાટી માઘકાવ્યના ચક્રબંધિ
શ્લોકમાં છે તે પ્રકારે અહીં પણ છે. શિશુપાલ વધ નામનો જે ગ્રંથ
છે તેને માઘકાવ્ય કહે છે, તેના જેવો ચક્રબંધ છે માટે માઘ સમાન
પ્રવો અર્થ થયો.

टीकाः—॥ तथाहि ॥ प्रथमां वलयकाराणि शांतराणि त्रीणि रेखायुगलानि व्यवस्थाप्यन्ते ॥ तेषांच त्रीण्यंतरालानि ज्ञवन्ति ॥ ततः सर्वांतरनाजिर्वृत्ताकारा संस्थाप्यन्ते ॥ तस्याश्च षट्सुदिः। कुद्धाज्यां कुद्धाज्यां रेखाज्यां षरकाग्रं त्यवलययां त्यारेखां यावत् ॥ एवमेतत् षरकंचक्रं जवति ॥

अर्थः—तेज देखावे ठे जे प्रथम वलयने आकारे एटले गोलाकार अंतर सहित त्रण रेखा जुगल स्थापन करवां एमनां त्रण अंतराल थाय. त्यार पढी ते सर्वनी वच्चे नाजी गोळ आकारनी स्थापन करवी, तेनी ठ दिशाने विषे वे वे रेखावळे ठ आराठ करवी, तेव्हा वलय अने ठेव्ही रेखा सुधी, ए प्रकारे करे ठते ठ आराठ चक्र थाय ठे.

टीकाः—तत एकस्य कस्यचिदरकस्यांतर्गतां त्यवलययांतराले वृत्तस्य प्रथमाक्षरं लिख्यते ततोऽधस्ताद्वितीयमक्षरं ॥ तस्याधस्तान् मध्य वलयान्तरे तृतीयं ॥ ततो धस्ताच्चतुर्थ पंचमे ततो धस्तादाद्यवलयान्तरालेषु ॥

अर्थः—त्यार पढी कोइक एक आरानी अंतर्गत वलयनी वच्चे प्रथम अक्षर लखवो त्यार पढी तेनी नीचे बीजो अक्षर लखवो तेनी नीचे मध्यम वलयानी वच्चे त्रीजो अक्षर लखवो त्यार पढी नीचे चोथो पांचमो अक्षर लखवो. त्यार पढी नीचला वलयनी वच्चे ठठो अक्षर लखवो.

ટીકા:—તતોધસ્તાત્ સસમાષ્ટમનવમાનિ ॥ તતોનાર્જીદ-
શર્મ ॥ તત પ્રથમારક સન્મુખારકાદાવેકાદશદ્વાદશ ત્રયોદશા-
નિ ॥ તતસ્તદુપરિષ્ઠાદાથવલયાંતરાલેચતુર્દશં ॥ તતસ્તદુપરિ
પંચદશષોડશે ॥ તતસ્તદુપરિમધ્યવલયાંતરાસસદશં ॥ તદુપ-
રિષ્ઠાદદ્વાદશં ॥ તત્તુપરિષ્ઠાદંત્યવલયાંતરાલેષ્કોનવીશં ॥ एवं
વૃત્તસ્ય પ્રથમપાદોરકદ્વયે સમાપ્યતે ॥ એવમનેનક્રમેણદ્વિતીય-
તૃતીયપાદાવપ્યવશિષ્ઠારકચતુષ્ટય ઇતિ ॥ નાત્તેરક્કરં ત્રિરાવ-
ર્ત્યતે ॥ તતસ્તૃતીયપાદસ્યાત્યાક્કરં ચતુર્થપાદાઘાક્કરતયાપુનરા-
વર્ત્યારકશૂન્યાંત્યવલયાંતરે ચતુર્થપાદસ્યદ્વિતીયતૃતીયેક્કરે વ્ય-
વસ્થાપ્યેતે ॥ તદનંતરંપ્રથમારકાંતઃ સ્વવૃત્તપ્રથમાક્કરંચતુર્થપાદા-
સ્યતુર્થાક્કરતયાવર્ત્યતત્પુરતોરકશૂન્યાંતવલયાંતરે પંચમષષ્ટે અ-
ક્કરે લિખ્યતે ॥ અનેનક્રમેણ તાવન્નેયં યાવતૃતીયપાદસ્યાંત્યાક્કરં
તચ્ચતૃતીયવારમાવૃત્તંચતુર્થપાદસ્યાંત્યાક્કરતયાજ્ઞાતવ્યં ॥ ઇહચ-
નામબંધમત પુનરાવૃત્તવર્ણાનુસ્વારા યથો સંજ્ઞવં તદ્ધર્ગપંચમત-
યાગ્રિમવર્ણેષુયોજ્યાઃ ॥ અત્ર જિનવહ્નજેનગણિને દંચક્રેઽતિનામ-
બંધઃ ॥ સ્થાપનાચેયં ॥ એતચ્ચૈવં ચક્રાક્કર ન્યાસસ્વરૂપં વ્યક્ત
મપિમુગ્ધ બોધનાય કિંચિદર્શિત મિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ:——ઈત્યાદિ ચક્રબંધી ચિત્રમાં અક્કર લખવાની રીત
જાણવી. આ કાવ્યમાં જિનવહ્નજગણીએ આ ગ્રંથ રચ્યો છે એ પ્ર-
કારે નામ બંધ છે, તેનો સ્થાપના લખ્યા પ્રમાણે છે. આ ચક્રાક્કરનું
સ્વરૂપ પ્રગટ છે તોપણ બાહ્યજીવના બોધ સારુ કાંઈક દેખાનુંયું છે
એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૩૦ ॥

टीकाः—एवंचानेन प्रकरेण सप्रपंचं मिथ्यापथस्वरूपे प्रकटिते प्रभु श्री जिनवद्वजसूरयः किमित्येवं प्रकष्टवृत्त्याल्लिङ्गिनो जवद्भिर्दुषिता इति केनाप्युपाख्यस्तस्यच प्रति वचनं तस्मैवद्वजमाणवृत्त द्वयेनोपन्यस्तं अतस्तदपि धातित्वा प्रकृतानुदत्रैव प्रकरणांतरे निबद्धं ॥ तदिदानीं व्याख्यायत इत्याह ॥

अर्थः—ए प्रकारे आ प्रकरणे करीने प्रपंच सहित मिथ्या-मार्गनुं स्वरूप प्रगट करे ठते एटले समर्थ श्री जिन वद्वजसूरी जे ते शा वास्ते पृकष्टवृत्तिये करीने लिंगधारीउने दोषवाळा करे बे, एम कोइके उलंजो आप्यो त्यारे तेनो उत्तर आगळ कहीशुं एवां बे काव्यो वने कह्यो ठे माटे ते षण आ चाखता प्रकरणने उपयोगी ठे माटे बीजा प्रकरणमां कहेलां बे काव्य तेने आ प्रकरणमां हवे कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनपतिमत दुर्गे कालतः साधु वेषै ।

विषयि जिरजि भूते जस्मक म्लेच्छ सैन्यैः ॥

स्व वशजरु जनानां शृंखलेवस्वगच्छे ।

स्थितिरिय मधुनातैर प्रथि स्वार्थ सिद्ध्यै ॥३९॥

टीकाः---जिनपतिमतमेव जगत्राज्यमेव मिथ्यात्वादि कैरिधार रक्षा कसत्वाद्दू मूलत्वेनप्रति पदोरक्षत्वा तुमति

મત્વેન ડુરારોહત્વાચ્છડુર્ગપ્રાકારસ્તસ્મિન્ અન્નિજૂતે નપડુતે
વિરંબિતે इत्यर्थः ॥ સાધુ વેષે લિંગિન્નિ:

અર્થ:—જગવત્નું શાસન છે તેજ મિથ્યાત્વાદિ વૈરીના સ-
મૂઢથી રક્ષા કરવા સમર્થ છે એ હેતુ માટે, તથા બદ્ધ મૂલ છે માટે
શત્રુ માત્ર ક્ષય કરવા સમર્થ નથી થતા એ હેતુ માટે ઉન્નતિવાળો
છે માટે ડુઃખે આરોહણ કરવા યોગ્ય છે, એવો જે જિનમત રૂપી
ડુર્ગ ઇટલે કિલ્લો તે લિંગધારીનું પરાજવ કરે છે તે ઇટલે વિરં-
બના પમારે છે તે ઇટલો અર્થ છે.

ટીકા:—જસ્મકોજસ્મરાશિગ્રહઃ સ એવાર્હઙાસન રતાનાં
નાનાવિધ બાધા વિધાયિત્વાત્ મ્લેહસ્તુ રુષ્કવાધિપસ્તસ્ય સૈ-
ન્યાસ્ત દનુવર્તિ ચેષ્ટિત્વાત્ સૈનિકાસ્તૈ વિવિધિન્નિઃ કામુકૈઃ
દ્વિતીયપદ્ધે વશીકૃત બાહ્યદેશેઃ અથ કથમેવં વિધસ્યાપિ જિન-
મત ડુર્ગસ્ય વિષયિનીરપિ લિંગિન્નિરાન્નિજવ इत्यतઆह ॥

અર્થ:—જસ્મરાશીનામાગ્રહ એજ અરિહંતના શાસનમાં
આશક્ત પુરુષોને નાના પ્રકારની પીડાના કરનાર છે, માટે મ્લેહ
જેવો છે, તેની સેનામાં રહેનારા ઇટલે જસ્મગ્રહરૂપ મ્લેહ રાજાને
અનુસરી રહેનારા, એવા અને વિષય લુબ્ધ એવા લિંગધારીનું જિ-
નમત રૂપી ડુર્ગનો પરાજવ કર્યો હવે મ્લેહ રાજ પદ્ધે એમ અર્થ છે
જે, વશ કર્યા છે બાહ્યદેશ જેમણે એવા જેની સેનાના લોક છે એવું
મ્લેહ રાજ છે. હવે આ પ્રકારનો જિનેશ્વર જગવંતના મતરૂપી મોટો

કિલ્લો, તે વિષયિ એવા પણ લિંગધારીજીએ કેમ પરાજવ કર્યો તેનો ઉત્તર કહે છે.

ટીકા:—કાલતો દુઃખમા સમય દોષાત્ અગ્નિજ્વલ્યં તેહિ કાલવશાન્મહાતેજસ્વિનોપિ ॥

॥ યદુક્તં ॥

સમાર્હતં યસ્ય કૌરૈર્વિસર્પિં જિસ્તમોદિગંતેષ્વિપિના વતિષ્ટતે ॥
સપ્ત સૂર્યસ્તમસાગ્નિજ્વલ્યતે સ્પૃશંતિ કિં કાલવશેનનાપદઃ ॥

અર્થ:—જે દુઃખમા કાલ દોષથી પરાજવ થાય છે મહા તેજસ્વી પણ કાલવશથી પરાજવ પામે તે કહ્યું છે જે, જેના વિસ્તારવંત કિરણવળે અંધકાર દિશાભમાં પણ રહેવા સમર્થ નથી થતું તે આ સૂર્ય કાળે કરીને અંધકારવળે પરાજવ પામે છે, કેમજે તેજસ્વીને પણ કાલવશે કરીને આપત્તિ હું નથી સ્પર્શ કરતી? એટલે હું આપત્કાલ નથી આવતો. આવેજ છે.

ટીકા:—॥ તતશ્ચ સ્વવશજગજનાનાંસમ્યક્વાધારો પણ વ્યાજેનાત્માયત્તીકૃત મુગ્ધ લોકાનાં સ્વગત્થ સ્થિતિઃ એતે વયં સંપ્રદાયાગતા યુષ્માકં ગુરવસ્તસ્માત્કદાચિદપિન્ મોક્તવ્યા ઇત્યાદિકા પ્રાક્ પ્રતિપાદિતાનિજગત્થ મુદ્રાશ્યંણા અધુનાદ્દાર્ણી તનૈઃ સાધુવેષેઃ ॥ અપ્રથિસર્વત્રૈક મત્યેન અતાનિ ॥

અર્થ:—તે માટે પોતાને વશ એવા જગલોકને સમક્ષિતાદિ

આરોપણ કરવાના મિષત્રી પોતાને આધીન કર્યા એવા જે જોઢા લોક તેમને પોતાના ગઢની સ્થિતિ ઇટલે આ અમો પરંપરાગતનું તમારા ગુરુ ઢીં ઢાટે કયોરે પણ ન મૂકવા ઇત્યાદિ પૂર્વે પ્રતિપાદન કરી એવો જે પોતાના ગઢની મુદ્રા તે હાલના સાધુ વેષધારીઝંઈ વિસ્તારી ઢે ઇટલે સર્વ જગાં ઇકમત કરી વિસ્તાર પમાની ઢે.

ટીકાઃ—॥ સ્વાર્થ સિદ્ધયૈકથમસ્માકમેવૈતે જોગ્યાઞવિષ્યં તોતિનિજકાર્યં નિષ્પત્તયે ॥ અત્રાર્થેઽનુરુપનુપમાનમાહ ॥ શ્રુત્વ લેવ નિગમ્હવ ॥ ઇતદુક્તં જવતિ ॥ યથામ્લેહસૈન્યાઃ કસ્મિન્શ્ચિદપિદુર્ગે સ્વજુજબલેન યદ્દીતેઽવિલાઘર્યં તદંતર્દર્શિનાગરિકલોક સંયમનાશ્રુંઘલાં પ્રસારયંતિ ॥ તથૈતેપિલિંગનઃ સ્વોપજોગાર્યં મુઘ્ધજન નિયમનાતગઢ સ્થિતિં પ્રથયમાસુરિતિવૃત્તાર્ય ॥ ૩ે ॥

અર્થઃ—॥ પોતાના સ્વાર્થની સિદ્ધિને અર્થે ઇટલે આ જોઢા લોક આપણેજ જોગવવા યોગ્ય કેમ કરીં ઇ તો થાય ? એવું વીચારી ગઢ સ્થિતિઝં વિસ્તારી ઇ જગાં ઘટનું ઝપમાન કહે ઢે, જે બેઢીઝંના જેવી ગુઢ મુદ્રા ઢે, તે કહ્યું ઢે જે જેમ મ્લેહની સેનાના યોદ્ધા કોઈ દુર્ગજૂમિ ઇટલે વિકટ સ્થાન પોતાના જૂજબલવને ગ્રહણ કરે ઢે તે દ્રવ્યાદિકને અર્થે તેમાં રહેલા નગરના લોકને બાંધવા સારુ ઝુંઘલા વિસ્તારે ઢે તેમ આ લિંગધારીયો પોતાના ઝપજોગને જોઢા લોકને બાંધવા સારુ ગઢ સ્થિતિઝંને વિસ્તારે ઢે આ પ્રકારે આ કાંઠ્યનો અર્થ પૂરો થયો ॥ ૩ે ॥

ટીકા:—॥ નનુયદિતેગઢ સ્થિતિં સર્વત્ર વિસ્તાર યામા-
સુરેતાવતાપિકિમિત્યતઆહ ॥

અર્થ:—આશંકા કરે છે જે જો તે લિંગધારી૭ સર્વ જગાણ
પોતાના ગઢની સ્થિતિ૭ને વિસ્તારે છે તેણે કરીને શું થયું ણ જગાણ
તેનો ઉત્તર કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સંપ્રત્ય પ્રતિ મે કુસંઘવ પુષિ પ્રોજ્જંજિતે જસ્મક
મ્લેઢા તુચ્છબલે દૂરંત દશમાશ્ચર્યે ચ વિસ્ફૂર્જતિ ॥
પ્રૌઢી જમ્બુષિ મોહરાજ કટકે લોકૈસ્તદાઙ્ગાપરૈ
રેકીજુય સદાગમસ્ય કથયા પીચ્છં કદર્થ્યામહૈ ॥૪૦॥

ટીકા:—મોહરાજકટકેપ્રૌઢિજમ્બુ ધિલોકૈર્વયંકદર્થ્યામહ-
ઇતિ સંબંધ ॥ સંપ્રત્યધુતા પ્રોજ્જંજિતે અચ્યુદિતે જસ્મકમ્લે-
ઢાતુઢબલે ॥ જસ્મરાશિતુરુષ્કવાધિપ સારસૈન્યેઅપ્રતિમે તેજ
સ્વિતયાઽનન્ય સાધારણે ॥

અર્થ:—મોહરાજનું લશ્કર મોટી ઉન્નતિ પામે ઢતે લોક-
વરે અમો કદર્થના કરીણ ઢીણ એમ સંબંધ છે, આ કાઢમાં જસ્મક
મ્લેઢરૂપિ મ્લેઢ રાજા તેનું મોટું સૈન્ય છે, જેના તેજસ્વીપણાનો લોક-
જાને ઉપમા તથી માટે અસાધારણ છે.

टीकाः—कुसंघ एवप्राक्वर्णितनिर्गुण साध्वादि समुदाय एववपुः शरीर स्वरूपं यस्यतत्तथा ॥ तस्मिन् जस्मक म्लेहस्य द्विदुः संघएव स्वसैन्यं ॥ ततो यथा म्लेहोऽश्वदि साधने नप-
रजनपदमज्जि जवति एवं जस्मकोपि प्रबल दुःसंघबलेन जग-
वन्नासन मालिन्योत्पादनेन तिरस्कुरुते ॥

अर्थः—कुसंघ एटले पूर्वे वर्णन कयों एवो गुण रहित साधु आदिकनो समूह एज ठे स्वरूप ते जेनुं एवो जस्मक ग्रहरूपी म्लेहनुं सैन्य दुःसंघ एज ठे माटे जेम म्लेह अश्व आदि साधने करीने शत्रुना देशनो पराजय करे ठे ए प्रकारे जस्मकग्रह पण बलि-
ष्ट एवो कुसंघनो समूह तेणे करीने जगवंतना शासनने मलिनपणुं उत्पन्न करवे करीने तिरस्कार करे ठे.

टीकाः—तथा दुरंत दशमाश्चर्यं दुष्टा संयत पूजाख्यां त्याश्चर्येचः समुच्चये विसूर्जति प्रजविष्णौ ॥ एवंच सति प्रौढी स्फूर्तिं जग्मुषि मोह एव मिथ्याज्ञान मेव लिंगिप्रज्ञप्त संसार मार्गस्यादि कारणत्वादति दुर्जयत्वा द्रागादि प्रजवत्वाच्च राजा प्रार्थिवस्तस्य कटके अनीके ॥

अर्थः—बळी दुष्ट एवा असंजतिनी पूजा नामनुं दशमुं आश्चर्य प्रबलपणे प्रगट थये बते मोह राजानुं सैन्य मोटी उन्नति पाम्युं. मोहते मिथ्याज्ञानज ठे, ते लिंगधारीए कहेला जे संसार मार्ग तेनुं आदि कारण ठे तथा अति दुःखवन्ने जिताय एवो ठे, तथा रागादिनुं कारण ठे, ए हेतु माटे मोह एज राजा ठे तेनुं सैन्य लिंगधारीनुरूपी विस्तार पामे बते.

टीकाः—प्रागुक्तस्य जस्मकादेः सर्वस्यापि मोहराजप-
रिद्धेदञ्जुतत्वेन तत्कटक कदपत्वात् ॥ अयमर्थः ॥ मोहो हिं
दुष्टमौलराजकदपस्तस्य च दुःसंघलक्षणचतुरंगबलक-
लितो जस्मको म्लेच्छाख्यमहासामंतकदपः ॥ दशमाश्चर्यं
तु स्वत एवातिप्रबलत्वात्साहायांतरनिरपेक्षमेव द्वितीयम-
हासामंतप्रख्यं ॥

अर्थः—पूर्वे कहुं जे जस्मक ग्रहादि सर्वे ते पण मोह
राजानुं उपकरणरूप ठे माटे तेनी सेनाने तुदयपणुं ठे ए हेतु माटे
आ अर्थ स्फुट ठे. निश्चे मोहराजा ठे ते दुष्ट मूल जुतराग ठे ते
दुष्ट संघ ठे लक्षण जेनुं एवुं चतुरंग सैन्य सहित ठे, जस्मग्रह ठे
ते म्लेच्छ नामे महा चक्रवर्ति राजा सरखो ठे, अने दशमुं आश्चर्य
तो पोतानी मेळेज अति प्रबल ठे माटे बीजानी सहायतानी अपे-
क्षा कर्या विनाज बीजा मोटा चक्रवर्ति राजा सरीखो ठे.

टीकाः—ततो यथा कश्चिन्महाराजाधिराजो म्लेच्छादि म-
हासमंतैर्जूमंरुलं साधयति तथा अयमपि मोहराजो जस्म-
कादिजिर्जिनशासनमजिज्जवतीति ॥ ततो लोकैः कुसंघ
जनैः तदाज्ञापरैर्मोहराजशासनमनतिक्रामद्भिः मूढत्वाद-
विमृश्यकारिजिरित्यर्थः एकोज्जुय दुष्टत्वेनैकमत्यं विधाय ॥

अर्थः—ते हेतु माटे जेम कोइ महाराजाधिराज ठे ते
म्लेच्छादि मोहराजावने पृथ्वीमंरुलने साधे ठे तेम आ मोहराजा पण
५५

જસમકાદિ ગ્રહવક્રે જીનશાસનનો પરાજીત કરે છે, માટે મોહરાજાની આજ્ઞામાં તત્પર એવા કુસંઘ લોકો એકઠા થઈને ઇટલે કુસંઘ જે તે મૂઢ છે માટે મોહરાજાની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરતો નથી અને અણવિચાર્યું કરે છે તે સર્વ પુરુષોએ પોતાનો એકમત કરીને.

ટીકા:—શ્ચં સકલજનપ્રતી તૈરાક્રોશતર્જનહીલા-
દિગ્ધિઃ પ્રકારં: રાજવર્ચસેન વયં કદર્થ્યામહે પીઠ્યામહે ઉપહ-
ન્યામહ इत्यर्थः ॥ કેન હેતુનેત્યાહ ॥ સદાગમસ્ય લિંગિપ્રથિન
મિથ્યાપથોત્પથત્વપ્રતિપાદકસ્ય શુદ્ધસિદ્ધાંતસ્ય કથયાપિ
ધર્મદેશનાદ્વારા વિચારમાત્રેણાપિ ॥ યદિ હિ પક્ષપ્રતિપક્ષ
પરિગ્રહેણ સાધનદૂષણોપન્યાસૈઃ પ્રકૃતવિષયે પરૈઃ સહવાદ
મુપક્રમામહે ॥

અર્થ:—સકલ લોકને પ્રસિદ્ધ એવા નિંદા તથા તિરસ્કાર
તથા હીલનાદિ પ્રકારે કરીને તથા રાજ તેજવક્રે પીઠીએ ઢીણ,
શા હેતુ માટે પીઠીએ ઢીણ ? તેનો ઉત્તર કહે છે, જે લિંગધારીજીણ
વિસ્તાર્યો જે મિથ્યામાર્ગ તેને ઉન્માગપણું છે, એ પ્રકારે પ્રતિપાદન
કરનાર જે શુદ્ધ સિદ્ધાંત તેની કથાએ કરીને ઇટલે ધર્મ દેશના-
દ્વારે વિચાર કરવા માત્રે કરીને પક્ષ અને પ્રતિપક્ષનું ગ્રહણ કરી
અનુમાનાદિ પ્રમાણનું કહેવું તેણે કરીને આ વાતમાં પર સાથે વાદ
વિવાદ કરવાનો ઉપક્રમ કરીએ ઢીણ.

ટીકા:—॥ તદા નવિદ્યસ્તે કિમપિ કુચીરન્નિત્યપિ શ-

वदार्थः ॥ तथा च वयं शुद्धसिद्धांतविचारजन्येभ्योऽनुजि-
घृह्योपदिशंतो नाद्वीपांसमप्युच्चात्तमार्हमः ॥

अर्थः—ते वखत ते कांइ करशे एम पण नथी जाणता
एम अपि शब्दनो अर्थ रह्यो ठे, एटले आ अमे जे जे लिंगधारीउं
संबंधि खंरुन कर्तुं ते सांचळो ते विवाद करवा आवशे तो तेमने
सिद्धांतनी साखे जवाब आपीशुं पण तेथी जय पामता नथी. वळी
शुद्ध सिद्धांततना विचारने जन्य प्राणी प्रत्ये अनुग्रहनी इत्थाए उपदेश
करतां लगार मात्र पण नलंजो पामवा योग्य अमो नथी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

नेत्रैर्निरीक्ष्य विषकंटक सर्प कीटान् ॥

सम्यग्यथा व्रजत तान् परिहृत्य सर्वान् ॥

कुज्ञान कुश्रुत कृदृष्टि कुमार्ग दोषान् सम्यग् ॥

विचार यत कोत्र परापवादः ॥ इति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, चालवुं ते नेत्रे जोइ
विष, कांटा, सर्प, कीटा, इत्यादिनो परिहार करी सारे मार्गे चालो.
कुज्ञान, कुसिद्धांत, कुदृष्टि, कुमार्ग ते संबंधि सर्व दोषने सारी पेठे
विचारो एम अमारुं कहेवुं ठे, तेमां लोकोपवाद शो ठे ? कोइ प्रकारनो
जणातो नथी. ए प्रकारे आ ठेव्वा काव्यनो अर्थ संपूर्ण थयो ॥ ४७ ॥

टीकाः—॥सूरिः श्रीजिनवद्वजोऽजनि बुधश्चांडे कुले, तेज-

સા સંપૂર્ણોજયદેવસૂરિચરણાંજોજાલિલીલાયિતઃ ॥ ચિત્રં રાજ-
સજ્જાસુયસ્ય કૃતિનાં કર્ણે સુધાહુર્દિનં તન્વાના વિબુધૈર્યુરોરપિ,
કવેઃ કેર્ન સ્તુતાઃ સૂક્તયઃ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—ચંદ્રકુલમાં શ્રી જિનવદ્ધજસૂરિ થયા. તે કેવા છે ?
તો પંક્તિ ઇવા તથા તેજ પ્રતાપવને સંપૂર્ણ તથા અજયદેવસુરીના
ચરણરૂપી-કમળને વિષે ઝમર લીલાનું આચરણ કરતા ઇટલે તે-
મના અંતેવાસી શિષ્ય ઇવા ગુરુ ઇવા, અને કવિ ઇવા જે જિનવ-
દ્ધજસૂરિ તેમની જે સુંદર વાણીયો તે રાજસજ્જાનું વિષે, પંક્તિના
કાનને વિષે અમૃતવૃષ્ટિને વિસ્તાર કરતી દેખાય છે. માટે તેનો
સ્તુતિ કોણે નથી કરી ? ઇટલે સર્વ પંક્તિએ તેમની વાણી વચાણી છે.

ટીકાઃ—॥હિત્વા વાઙ્મયપારદશ્ચતિલકં ચંદી પ્રલોકંપૂર્ણ
પ્રજ્ઞાનામપિરંજયંતિ ગુણિનાં ચિત્રાણિ ચેતાંસ્યહો ॥

હુંટાક્ય શ્યુતતંદ્રચંદ્રમહસામધ્યાપ્યવિદ્યામુખઃ

કસ્યાન્યસ્ય મનોરમાઃસકલદિક્ કૂલં કષાઃકીર્તયઃ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—વઢી શાસ્ત્રના પારંગામી, પુરુષોમાં તિલક સમાન,
ઇવા જે જિનવદ્ધજસૂરિ તેનો ત્યાગ કરી બીજા કયા કવિનો સંપૂર્ણ
ચંદ્રકાંતિને હુંટનારી ઇટલે સંપૂર્ણ ચંદ્રકાંતિ સમાન ઇવી અને હજુ
સુધી પણ અવિદ્યાનો નાશ કરતી અને સકલ દિશામાં વ્યાપતી
ઇવી સુંદર કીર્તિ છે? અર્થાત્ ઇવી કોઈ ગુરુની કીર્તિયો નથી, કેમ-
જે છોકરે ધીવાવનાર અને છોકરે પ્રસન્ન કરે ઇવો છે બુદ્ધિ છે જે-

મની એવા ગુણી પુરુષોનાં પણ નાના પ્રકારના ચિત્તને રંજન કરે છે
 એ મોટું આશ્ચર્ય છે ॥ ૨ ॥

ટીકા:—॥ માધુર્યશર્કરિતશર્કરચારચાદ્યં, પીયુષવર્ષમિવ
 તર્કગિરા કિરંતં ॥ વિદ્યાનુરક્તવનિતાજનિતાસ્યલાસ્યં, હિત્વાઽ-
 પરત્ર ન મેના વિદુષામરંસ્ત ॥ ૩ ॥

અર્થ:—મધુરતાવશે સાકરની મીઠાશના ગર્વને કરુણા
 કરતી ઇટલે અતિ મીઠી એવી તર્કવાણી વશે અમૃતરસને ઢોલતાજ
 હોયને શું ? અને સરસ્વતી રૂપ અનુરાગિણી સ્ત્રીએ ઉત્પન્ન કરી છે
 મુખચાતુર્યતા તે જેની એવા જે જિનવદ્વજસૂરી તેનો ત્યાગ કરી વિ-
 દ્યાન લોકનાં મન બીજે ઠેકાણે ન રમતાં હવાં ॥ ૩ ॥

ટીકા:—॥ જહ્ને શ્રીજિનદત્તયત્યધિપતિઃ શિષ્યસ્તતસ્ત
 સ્યય, સિદ્ધાંતાદિ વિધિપારતંત્ર્યવિષયાઞ્જિહ્યામઞ્જિહ્યાન્વિતઃ॥
 આસાદ્ય ત્રિપદીં વિદુર્બલિમિવ વ્યધ્વં વૃષધ્વંસનં ॥ ચિદ્વેદ
 પ્રતિપંથિનં સુમનસાં વ્યક્તક્રમપ્રક્રમઃ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી તે જિન વદ્વજસૂરિના શિષ્ય શોજાયે
 સહિત જિવદત્તસૂરી થયા જે જિનદત્તસૂરિ વિધિના પારંગામીપણા-
 રૂપી જેનું નામ છે એવી ત્રિપદીને સિદ્ધાંતથી પામીને સત્પુરુષનો
 શમ્ભુરૂપ, અને ધર્મનાશક એવો જે ઉન્માર્ગ તેનો પ્રગટપણે પાદવિહાર
 કરતા ઢતા (ઢેદતા હવા) તે ઉપર દૃષ્ટાંત અન્ય દર્શનનું કહે છે જે,
 જેમ વિષ્ણુએ ઉન્માર્ગે ચાલનાર બલિ રાજાનો ઠગેદ કર્યો તેમ ય

વાત અન્યદર્શનોના શાસ્ત્રમાં છે જે એક સમે દૈત્યનો અધિપતિ બલિ-
રાજા મહા બલ્લવાન થયો તેણે ઇંદ્રને જીતી ઇંદ્રાસન ઉપરથી કાઢી
મૂક્યો, પઠી તે ગાદી ઉપર બલિરાજા ઇંદ્ર થયો, તેણે પોતાના ઇં-
દ્રાસનની દૃઢતાને અર્થે પોતાને અર્થે પૃથ્વી ઉપર આવી નર્મદા નદી
ઉપર ચઢી કરવા માંડ્યા ત્યારે જગત્પાલક વિષ્ણુએ તે અન્યાય જોઈ
અવતાર લીધો પઠી વામણુ રૂપ કરી બ્રહ્મચારીનો વેષ જે દંડ ક-
મંદુલ, કૌપીન, મૃગચર્મ, શ્યાદિ ધારણ કરી કપટથી બલિરાજાના
ચક્ષુમાં ગયા અને ત્રણ રુગલાં પૃથ્વી માગી, પઠી પોતાનું વીરાટ રૂપ
પ્રગટ કરી બે રુગલાંમાં સર્વ જગત્ જરી લીધું અને ત્રીજું રુગલું
બઢી રાજાથી ન અપાયું ત્યારે તેના ઉપર પગ મૂકી પાતાલમાં ચાંપી
ઘાલ્યો, અને એની સર્વે રાજ્યસમૃદ્ધિ ઇંદ્રને આપીને પાઠો ઇંદ્રાસને
બેસાડ્યો શ્યાદિ સવિસ્તર કથા વામનપુરાણથી જાણવી.

ટીકા:—॥લાવણ્યાવસથો યથા પતિરપાં નો પર્વતક્ષોજિતઃ
શ્રૃંગીવ યુસદાં સુવર્ણ સુજગો નોઽઞ્ચૈઃ સુરાગાશ્રયઃ॥ યઃ કલ્પદુરિવ
દ્રુતાર્પિત ફલો નોદ્યત્સદાપલ્લવઃ, સામ્યં યસ્ય તથાપિશસ્ય
યશ સસ્તૈઃ કુર્વતે બાલિશાઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—બઢી તે કેવા છે ? તો લાવણ્ય માત્રને રહેવાનું ઘર
રૂપ, જેમ જલને રહેવાનું ઘર સમુદ્ર છે તેમ, તેમાં આટલું વિશેષ
છે જે સમુદ્ર મંથન કર્યું ત્યારે પર્વતવચ્ચે સમુદ્રને ક્ષોજ થયો છે, અને
આ આચાર્ય કોઈ જગાએ ક્ષોજ પામ્યા નથી. બઢી ઊંચા મેરુપર્વત-
ના જેવો સુંદર છે વર્ણ જેમનો એવા છે, દેવતાને પ્રસન્ન કરે એવો
મેરુપર્વત સારા રંગનો એટલે રાગનો આશ્રય છે અને આ આચાર્ય

रागने रहेवानो आश्रय नथी एटलुं विशेष. वळी सारा पढलव
वाळो जे कदपवृक्ष तेना जेवा, पण तेमां आटलुं विशेष ठे जे आ
आचार्यने कोइ दिवस आपत्तिनो लव पण उत्पन्न थयो नथी, तो
पण बाळ पुरुषो ठे ते, वखाणवा योग्य ठे यश ते जेमनो एवा आ
आचार्य तेमनी पूर्वे कही एवी उपमाउ तेमने करे ठे ॥ ५ ॥

टीकाः—॥तस्य श्रीजिनचंद्रसूरिरजवन्निष्पावतं, सस्ततो
धाम्नायेन वितन्वता कुवलयामोदं बुधानं दिना ॥ सर्वस्याः सु-
जगं जविष्णुमवनेः शुक्लद्वितीयेऽवत्केनो मंहुदिदृक्वस्तनु
कलमौन्मुख्यमापादिताः ॥ ६ ॥

अर्थः—त्यार पढी जिनदत्तसूरिना मोटा शिष्य श्री जिन-
चंद्रसूरि थया. पंरितने आनंद पमारुनार एवा, जेणे पोताना प्र-
तापे करीने समस्त पृथ्वीना लोकने आनंद विस्तार्यो. तथा तेनुं
सारुं जाग्य विस्तार्थु, तेमनी सुंदर अजवाळी या पद्दनी बीजना
चंद्रमानी पेठे शिघ्रपणे जोवाने कोण पुरुषो उत्साहवंत थया नहि ?
अर्थात् सर्वे पण थया ॥ ६ ॥

टीकाः—विश्वत्रयेऽप्यजय्य श्री मदनेकांतहृदयासूक्त्या ॥
वरवर्णिन्या प्रीयत-यस्य जनो जवविलासिन्या ॥ ७ ॥

अर्थः—वळी त्रण जगतमां जेने जीतवा समर्थ नथी एवी
अनेकांत मननी सुंदर संसारमां विलास न करतो एवी निर्दोष
वासीवने जेणे लोक प्रसन्न कर्या ठे एवा ॥ ७ ॥

टीकाः-----अंतःसंसदमर्ककर्कशलसत्कर्कदणुतव्याहृतिस्तृक्-
 प्रावाडुकगर्वचर्वणचणप्रखन्मनीषाजुषः ॥ शिष्यस्तस्य
 यतीश्वरो जिनपतिर्जग्रंथसग्रंथधोर्ग्रंथत्याग्यपि संघपट्ट
 विवृत्तिं स्पष्टाजिधेयामिमान् ॥ ८ ॥

अर्थः—सजाने त्रिषे सूर्य जेवा आकरा अने शोचता एवा
 जे तर्क तेणे करीने अज्यास करी एवी जे उक्तिउ तेने उत्पन्न क-
 रनार एवा जे वादि लोको तेमनो जे गर्व तेने नाश करवा समर्थ
 एवी देदीप्यमान जे बुद्धि तेणे सहित एवा जे जिनचंद्रसूरि तेम-
 ना शिष्य जिनपति नामे यतिना अधिपति थया ते निर्ग्रंथ ठे तोपण
 ग्रंथ एटले शास्त्र अथवा आग्रंथ तेने रचता हवा, एटले विचार
 करवा योग्य एवी अने प्रगटपणे जेनो अर्थ ठे एवी संघपट्टकनी आ
 प्रकारनी टीकाने करता हवा ॥ ८ ॥

ए प्रकारे जिनवद्वजसूरिना शिष्य श्री जिनदत्तसूरि तेमना
 शिष्य श्री जिनचंद्रसूरि तेमना शिष्य श्रीजिनपतिसूरि तेमनी
 करेली टीका समाप्त अइ.

॥ अक्षर गणनया १०५४०० श्लोक बंधन ३२०० इति प्रमाणं ॥

॥ इति संघपट्टक वृत्तिः समाप्ता ॥